

รายงานผลการศึกษา

โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย

อาจารย์ ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์
และคณะ

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2556

คำนำ

โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย มีระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน ระหว่างเดือน มีนาคม-กันยายน 2556 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โครงการวิจัยฯ ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวม 4 ภาค ในเดือนเมษายน 2556 การเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีการสังเกต

หลังจากนั้นได้มีการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยในภาคต่างๆ ในระหว่าง วันที่ 25 พฤษภาคม-8 มิถุนายน 2556 เพื่อนำเสนอผลการเก็บข้อมูลและตรวจสอบยืนยันความถูกต้อง โครงการศึกษาวิจัยฯ ได้นำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับการยืนยันจากเวทีระดับภาค เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องในเวทีสาธารณะระดับประเทศ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2556

บัดนี้ โครงการวิจัยฯ ได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาทั้งหมดและจัดทำเป็นกรอบแนวทางในการตรวจสอบคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอนำเสนอผลงานให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) เพื่อพิจารณาใช้ประโยชน์ต่อไปตามเห็นสมควร

โครงการวิจัยฯ ขอขอบคุณคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ที่ให้การสนับสนุนคณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการดำเนินโครงการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณหัวหน้าสถานี กรรมการดำเนินงาน และอาสาสมัครสถานีวิทยุชุมชนในภาคต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือกรออกแบบสอบถามและสละเวลาตอบคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นอันมีคุณค่า ขอขอบคุณตัวแทนวิทยุชุมชนผู้เข้าร่วมเวทีประชุมกลุ่มย่อยที่ได้กรุณาตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและเพิ่มเติมความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณทีมวิจัยทุกท่านที่ได้ทุ่มเททำงานเก็บข้อมูลด้วยความอดุสาหะและแบ่งปันประสบการณ์ความประทับใจในการทำงานกับพี่น้องวิทยุชุมชนในภาคต่างๆ ตลอดจนช่วยประมวลตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางการพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย

จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์

กันยายน 2556

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	1
1.3 ขอบเขตการวิจัย	2
1.4 ระยะเวลาในการวิจัย	2
1.5 คณะผู้ดำเนินงาน	2
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	4
2.1 ปรัชญาและแนวคิดวิทย์ชุมชน	4
2.2 แนวคิดทฤษฎีหลักการบริหารจัดการ 5M	5
2.3 แนวคิดทฤษฎีหลักการตลาด 4P	12
2.4 ประวัติความเป็นมาและสถานการณ์ของวิทย์ชุมชนในประเทศไทย	16
2.5 กำเนิดและพัฒนาการของวิทย์ในแต่ละภูมิภาค	27
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	46
3.1 พื้นที่ในการวิจัย	46
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
3.4 ขั้นตอนการวิจัย	50
3.5 การรวบรวมข้อมูล	50
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	51
3.7 การนำเสนอข้อมูล	51
บทที่ 4 ผลการศึกษา	55
4.1 ผลการศึกษาศาสนาวิทย์ชุมชนภาคกลาง	55
4.2 ผลการศึกษาศาสนาวิทย์ชุมชนภาคเหนือ	91
4.3 ผลการศึกษาศาสนาวิทย์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	121
4.4 ผลการศึกษาศาสนาวิทย์ชุมชนภาคใต้	149

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
4.5 สรุปผลการศึกษาภาพรวมระดับประเทศ	189
บทที่ 5 อภิปรายผล	226
5.1 ผลการศึกษาการกำหนดคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ	226
5.2 ผลการศึกษาวเคราะห์ และจัดทำร่างแนวทาง รูปแบบ และวิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย	237
5.3 แนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาต	242
บทที่ 6 ร่างกรอบแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทยุชุมชน	249
6.1 ร่างกรอบแนวทางการกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ	249
6.2 ร่างกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย	258
6.3 ร่างกรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการรับใบอนุญาต	260
6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	262
บรรณานุกรม	264
ภาคผนวก ก แบบสอบถามด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนตามกรอบการบริหารจัดการ 5M	266
ภาคผนวก ข แบบสอบถามด้านการฟังและการมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟังตามกรอบหลักการตลาด 4P	276
ภาคผนวก ค รายชื่อสถานีที่ดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชน	283
ภาคผนวก ง รายชื่อกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนตามกรอบการบริหารจัดการ 5M	294
ภาคผนวก จ รายชื่อกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามด้านการฟังและการมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟังตามกรอบหลักการตลาด 4P	301
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย	308

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ข	กำหนดการและรายชื่อผู้ที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย
ภาคผนวก ซ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบสอบถามด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ ชุมชนตามกรอบการบริหารจัดการ 5M
ภาคผนวก ฌ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบสอบถามด้านการฟังและการมีส่วนร่วมในสถานีวิทย์ ชุมชนของผู้ฟังตามกรอบหลักการตลาด 4P
ภาคผนวก ญ	กำหนดการและรายชื่อผู้ที่เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ
ภาคผนวก ณ	ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ระดับประเทศ

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 แผนปฏิบัติงานโครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย	52
4.1 รายรับเฉลี่ยรายปีของสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย	199
6.1.1 ปัจจัยความพร้อมของชุมชน	223
6.1.2 คุณสมบัติของสถานี	224
6.1.3 ปัจจัยความพร้อมของสถานี	226
6.2.1 กรอบแนวทางการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชน	231
6.2.2 กรอบรูปแบบและวิธีการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชน	231
6.3.1 กรอบแนวทางและกลไก	233
ซ.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	327
ซ.2 ความเกี่ยวข้องกับสถานี	328
ซ.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี	329
ซ.4 ชื่อสถานี คลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง และรัศมีการออกอากาศ	330
ซ.5 ชื่อสถานี ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ดำเนินการและ จำนวนคณะกรรมการสถานี	331
ซ.6 วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี	332
ซ.7 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี	332
ซ.8 องค์ประกอบของคณะกรรมการ	333
ซ.9 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานี	333
ซ.10 คณะกรรมการสถานีมีปัญหาในการทำงาน	334
ซ.11 คณะกรรมการสถานีมีปัญหาในการทำงานในเรื่อง	334
ซ.12 จำนวนอาสาสมัคร ด้านจัดรายการ	334
ซ.13 จำนวนอาสาสมัคร จำแนกตาม ด้านเทคนิค	335
ซ.14 จำนวนอาสาสมัคร จำแนกตาม ด้านการเงินและบัญชี	335
ซ.15 สถานีมีปัญหาเกี่ยวกับอาสาสมัครในเรื่อง	335
ซ.16 สถานีมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทน	336
ซ.17 ลักษณะการจ่ายค่าตอบแทน	336
ซ.18 หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีค่าตอบแทน	336
ซ.19 ประเภทการได้รับการสนับสนุนสถานีวิทยุ	337

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ช.20 แหล่งที่มาของการสนับสนุน	337
ช.21 รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานี่	338
ช.22 จำนวนรายรับของสถานี่จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ	339
ช.23 สัดส่วนรายรับของสถานี่จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ	340
ช.24 จำนวนรายจ่ายของสถานี่	341
ช.25 สัดส่วนรายจ่ายของสถานี่	342
ช.26 รายรับเพียงพอกับรายจ่าย	342
ช.27 แนวทางในการแก้ปัญหาเมื่อรายรับของสถานี่ไม่พอ	343
ช.28 ความต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน	343
ช.29 ที่มาของผังรายการ	344
ช.30 สัดส่วนรายการที่ออกอากาศทางสถานี่	344
ช.31 ประเภทเนื้อหารายการที่สถานี่ออกอากาศ	344
ช.32 รูปแบบการนำเสนอรายการ	345
ช.33 ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการ	345
ช.34 ประเภทของผู้จัดรายการของสถานี่	346
ช.35 การจัดการด้านเทคนิคของสถานี่	346
ช.36 ปัญหาด้านเทคนิคของสถานี่	347
ช.37 ลักษณะปัญหาด้านเทคนิคของสถานี่	347
ช.38 แนวทางแก้ไขของสถานี่เมื่อประสบปัญหาคลื่นแทรก/คลื่นทับซ้อน	347
ช.39 แนวทางแก้ไขของสถานี่เมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย	348
ช.40 รูปแบบการบันทึกรายการของสถานี่เพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย	348
ช.41 เหตุผลที่ไม่สามารถบันทึกรายการของสถานี่เพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย	349
ช.42 ความถี่ของการประชุมคณะกรรมการสถานี่	349
ช.43 ประเด็นปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานี่	350
ช.44 การเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน	350
ช.45 แนวปฏิบัติเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน	351
ช.46 การบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานี่	351
ช.47 บัญชีรายรับ รายจ่ายของสถานี่	351

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ช.48 การแจ้งบัญชีรายรับ รายจ่ายของสถานีก่อชุมชน	352
ฌ.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	354
ฌ.2 ความเกี่ยวข้องกับสถานี	355
ฌ.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี	356
ฌ.4 ชื่อสถานี คลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง และรัศมีการออกอากาศ	357
ฌ.5 ชื่อสถานี ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ดำเนินการและ จำนวนคณะกรรมการสถานี	358
ฌ.6 สถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชน	359
ฌ.7 ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งสถานี	359
ฌ.8 เหตุผลในการเดินทางไปสถานี	360
ฌ.9 การมีส่วนร่วมกับสถานี	360
ฌ.10 ส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ	361
ฌ.11 ความถี่ในการรับฟังรายการของสถานี	361
ฌ.12 เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง	362
ฌ.13 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี	362
ฌ.14 เหตุผลที่ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ	363
ฌ.15 คุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟัง	363
ฌ.16 การมีส่วนร่วมของผู้ฟังในการแสดงความคิดเห็นในรายการ	363
ฌ.17 รูปแบบการมีส่วนร่วม	364
ฌ.18 ช่องทางการมีส่วนร่วมของผู้ฟังในการประเมินรายการ	364
ฌ.19 รูปแบบการสนับสนุนสถานี	365
ฌ.20 ความถี่ในการสนับสนุนด้วยการบริจาคเงิน	365
ฌ.21 เหตุผลในการสนับสนุนสถานี	366
ฌ.22 ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสถานี	366
ฌ.23 ความคิดเห็นของผู้ฟังต่อการเลือกประเด็นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี	367
ฌ.24 ความคิดเห็นของผู้ฟังต่อการใช้กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน	367
ฌ.25 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน	368
ฌ.26 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน	369
ฌ.27 บทบาทและการมีส่วนร่วมของสถานีกับกิจกรรมของชุมชน	369

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ฅ.28 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสํานักับกิจกรรมของชุมชน	370
ฅ.29 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสํานั	370
ฅ.30 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสํานั	371

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 แบบจำลองการบริหารจัดการ 5M ของสถานีวิทย์ชุมชนกับสิ่งแวดล้อมภายนอก	8
4.1 แผนภูมิแสดงสัดส่วนองค์ประกอบคณะกรรมการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย	191
4.2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนรูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย	198
4.3 แผนภูมิแสดงความถี่ในการรับฟังรายการของสถานี	217
4.4 แผนภูมิแสดงประเด็นการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี	224

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ตามที่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) มีความประสงค์ที่จะจัดการศึกษา การตรวจสอบคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการ สถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย และวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานีวิทยุชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนสามารถทราบจำนวนที่แท้จริงในท้องถิ่นนั้นๆ ว่ามีการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนกี่ราย และรายได้มีศักยภาพในการดำเนินการได้สมบูรณ์แบบตาม มาตรา ๑๐ (๑) (๒) ตาม พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม ตามมาตรา ๔๙ ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ต้องจัดให้ประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจในการประกอบกิจการบริการชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของคลื่นความถี่ในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาตประกอบกิจการ และมาตรา ๕๑ ซึ่งให้ กสทช. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน การหารายได้ และการสนับสนุนผู้ประกอบการชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ โดยให้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ ประสบการณ์โดยตรง ทั้งด้านการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ ด้านกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ และมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ และผลงานด้านวิทยุชุมชนเป็นที่ประจักษ์ จึงขอเสนอเป็นผู้ดำเนินโครงการ “โครงการวิจัย การตรวจสอบคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย” ภายในกรอบวงเงินงบประมาณรวม ภาษีมูลค่าเพิ่มไม่เกิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สามล้านบาทถ้วน) โดยดำเนินการภายในระยะเวลา ๖ เดือน นับจากวันที่ ลงนามในสัญญา ตามสัญญาเลขที่ พย. (ป)(ปส.๑) ๕๖/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการศึกษาคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษารอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย

3. เพื่อศึกษากรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะดำเนินการตามขอบเขตที่ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) มีความประสงค์จะว่าจ้างผู้ประกอบธุรกิจด้านการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และผลงานเป็นที่ประจักษ์ ครอบคลุมการทำงานดังนี้

1. วิเคราะห์ และจัดทำร่างกรอบแนวทางการกำหนดคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ
2. ศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำร่างกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาและจัดทำร่างกรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน
4. จัดทำเอกสารประกอบการประชุมเฉพาะกลุ่ม (Focus group paper) เอกสารประกอบการจัดรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
5. จัดทำการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะสำหรับร่างกรอบแนวทางตามข้อ 1-3 อย่างน้อย 1 ครั้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมชุมชนที่มีความเกี่ยวข้อง ผู้ประกอบกิจการ ผู้บริโภค หน่วยงานของรัฐ นักวิชาการ และภาคประชาชน

1.4 ระยะเวลาในการวิจัย

วันที่ 7 มีนาคม 2556 ถึง 2 กันยายน 2556 (180 วันนับจากวันลงนามในสัญญา) ตามเงื่อนไขแนบท้ายสัญญา

1.5 คณะผู้ดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการ	อาจารย์ ดร.จิรพร วิทาศักดิ์พันธุ์	
นักวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาฏยา ตนานนท์	ทีมวิจัยส่วนกลาง
	อาจารย์พิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ	ทีมวิจัยส่วนกลาง
	อาจารย์ ดร.ชิษณุพงศ์ ช่างเรียน	นักวิจัยภาคกลาง
	อาจารย์ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ	นักวิจัยภาคเหนือ
	อาจารย์ธีระพล อันมัย	นักวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	นางสาวนันทพร เตชะประเสริฐสกุล	นักวิจัยภาคใต้

ผู้ช่วยนักวิจัย อาจารย์ ดร.รตี ธนารักษ์
 นายธีรพล บัวงาม
 นายมานิช พรหมสิงห์
 นายศิริพล สัจจาพันธ์
 นายกฤษดา แผลงศรี

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ
2. สามารถกำหนดกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย
3. สามารถกำหนดกรอบแนวทาง กลไก หลักเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ปรัชญาและแนวคิดวิถุชุมชน

วิถุชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อภาคประชาชน ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายและการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ และผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดหลักการของวิถุชุมชนไว้ 3 ประการ (จุมพล รอดคำดี, 2542 และ กาญจนา แก้วเทพ, 2546) คือ

1. ประชาชนเข้าถึงง่าย ซึ่งหมายถึง การเข้าถึงสิทธิในด้านต่างๆของวิถุชุมชน ได้แก่ สิทธิเป็นเจ้าของ สิทธิในการบริหารจัดการ สิทธิในการผลิตรายการ สิทธิได้รับฟังรายการที่เหมาะสมและมีคุณภาพ สิทธิให้ข้อเสนอแนะ สิทธิเข้าถึงสถานี และสิทธิเข้าถึงข้อมูล

2. ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้ คือ ร่วมเป็นเจ้าของสถานี ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมบริหารจัดการ และร่วมผลิตรายการ

3. ประชาชนบริหารจัดการด้วยตนเอง คือ สมาชิกในชุมชนดำเนินการเองในรูปแบบของอาสาสมัคร และไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มธุรกิจ หรืออิทธิพลของกลุ่มการเมือง

จากหลักการข้างต้น จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และนาฏยา ตนานนท์ (2550:22-27) ได้สรุปลักษณะสำคัญที่เป็นหัวใจของวิถุชุมชน ไว้ว่า

1. ชุมชนมีส่วนร่วม คือ ร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมบริหารจัดการ ร่วมอาสาสมัครจัดรายการ ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมรับผิดชอบ

2. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ คือ ต้องเป็นสื่อแนวระนาบระหว่างคนในชุมชน โดยผู้จัดรายการควรคำนึงถึงความต้องการของผู้ฟัง ซึ่งผู้ฟังสามารถแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะได้

3. รับใช้ท้องถิ่น หมายถึง วิถุชุมชนต้องไม่เลียนแบบวิทยุกระแสหลัก ควรสนับสนุนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นหลัก และเป็นช่องทางหรือเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นด้วย

4. สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน คือ วิถุชุมชนต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

- ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ เช่น มีกินมีใช้ มีเก็บออมเพื่อความมั่นคง ฟังพาตนเองได้
- ความเข้มแข็งทางด้านการเมือง เช่น มีอำนาจต่อรองทางการเมือง มีสิทธิมีเสียงในกระบวนการประชาธิปไตย
- ความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม เช่น ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน และดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี

5. ตอบสนองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงลักษณะของวิทย์ชุมชนว่าควรมีดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ คนในชุมชนร่วมกันจัดตั้งสถานี ร่วมเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ และร่วมกันบริหารจัดการ
2. คนในชุมชนเป็นผู้ผลิตและผู้ฟัง
3. สถานที่ตั้งอยู่ในชุมชน ควรเป็นที่สาธารณะที่สมาชิกเข้าออกได้สะดวก
4. ใช้ต้นทุนต่ำ เครื่องมือไม่ซับซ้อน อาสาสมัครเรียนรู้การใช้งานได้รวดเร็ว
5. ให้บริการคนในชุมชน คือ เครื่องส่งกระจายเสียงมีกำลังต่ำ ใช้ภาษาท้องถิ่น นำเสนอเรื่องที่ใกล้ตัว
6. ช่วงเวลาที่ออกอากาศขึ้นอยู่กับความต้องการและความพร้อมของชุมชน ไม่จำเป็นต้องออกอากาศตลอดทั้งวัน
7. ผังรายการขึ้นอยู่กับความพร้อมของอาสาสมัครและความต้องการของผู้ฟัง
8. ไม่แสวงหากำไร แต่สร้างทุนทางสังคม

ทั้งนี้ วิทย์ชุมชนควรมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา เนื่องจากเป็นสื่อแนวระนาบ มีชุมชนเป็นฐาน ใช้หลักการประชาธิปไตย และสามารถเข้าถึงชุมชนชายขอบได้มากที่สุด โดยวิทย์ชุมชนมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน (จิรพร วิทย์ศักดิ์พันธุ์ และนาฏยา ตนานนท์, 2550: 39) คือ

1. ช่วยติดตาม ตรวจสอบนโยบาย การทำงานของการเมืองระดับท้องถิ่นได้
2. เสริมสร้างพลังเศรษฐกิจชุมชน แนะนำอาชีพ เผยแพร่สินค้าชุมชน
3. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สืบสานวิถีชุมชน และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. บ่มเพาะและหล่อหลอมค่านิยมที่ช่วยพัฒนาชุมชน เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ และความมีจิตสาธารณะ
5. ระดมความร่วมมือเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะได้ เช่น งานวันเด็ก งานวันครอบครัว
6. ช่วยเตือนภัยให้ชุมชน เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยการค้ำมนุษย์ ภัยยาเสพติด เป็นต้น
7. ประสานสามัคคีด้วยการเป็นสื่อกลาง ลดความขัดแย้งในชุมชน
8. เป็นเวทีฝึกฝน เรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของคนในชุมชน

2.2 แนวคิด ทฤษฎีหลักการการจัดการ 5M

ทฤษฎีระบบเปิด (Open-system theory) ได้รับการพัฒนาโดยแดเนียล แคทซ์ (Daniel Katz) และโรเบิร์ต คาน (Robert Khan) ซึ่งอธิบายลักษณะขององค์การแบบมีชีวิตที่ให้ความสำคัญของการปรับตัวและการพัฒนาองค์การไว้ ดังนี้ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2547 : 58-60)

องค์การแบบสิ่งมีชีวิต มีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. มีโครงสร้างยืดหยุ่น มีการปรับตัวโครงสร้างองค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงาน
2. มีการกระจายอำนาจ ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ผูกขาดการตัดสินใจที่ผู้บังคับบัญชา
3. มีการทำงานเป็นทีม ทีมงานจะช่วยเหลือกันผลักดันงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยสมาชิกแต่ละคนอาจทำงานหลายด้าน โดยมีลักษณะการแบ่งงานกันทำ มีลักษณะความชำนาญทั่วไป ไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน
4. เน้นผลงานมากกว่ากฎระเบียบ
5. มีการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันโดยตรงได้ในทุกระดับ ไม่ต้องผ่านโครงสร้างสายการบังคับบัญชาและไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่เป็นทางการ

สถานีวิจัยชุมชนมีลักษณะที่สอดคล้องกับการเป็นองค์การแบบสิ่งมีชีวิต กล่าวคือ มีโครงสร้างองค์การของสถานียืดหยุ่นง่าย จึงมีความยืดหยุ่นสูง และการดำเนินการของสถานียืดหยุ่นได้ตามบริบทของชุมชนโดยมีเป้าหมายเพื่อรับใช้ชุมชน เน้นประโยชน์ท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น ด้านส่งเสริมความแข็งแกร่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปรัชญาวิทยุชุมชนเน้นหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือ ชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมบริหารจัดการ ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมเป็นอาสาสมัครดำเนินรายการ (จิพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และ นาฏยา ตนานนท์, 2550 : 24) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกับองค์การแบบสิ่งมีชีวิต กล่าวคือ มีการกระจายอำนาจ และมีการทำงานเป็นทีม เพราะชุมชนได้ร่วมเป็นเจ้าของและบริหารจัดการ

สาระสำคัญของทฤษฎีระบบเปิด คือ องค์การต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม โดยนำทรัพยากรมาจากภายนอกองค์การ และผลผลิตที่องค์การผลิตได้ก็จะนำออกสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก องค์การจึงต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายองค์การ เช่น องค์การธุรกิจเป้าหมายสูงสุดคือกำไร องค์การสาธารณะเป้าหมายสูงสุดคือการไม่ได้มุ่งแสวงหากำไร แต่เพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

เมื่อองค์การนำปัจจัยนำเข้า (Input) มาจากภายนอกองค์การผ่านกระบวนการ (Process) เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) กระบวนการจะทำหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้า เป็นสินค้าหรือบริการ โดยการทำงานของสมาชิกในองค์การต้องอาศัยซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยต้องผ่านระบบกิจกรรมที่มีลักษณะการทำซ้ำเป็นวงจรต่อเนื่อง ซึ่งมีขอบเขตของสถานที่และเวลา และระบบเปิดก็มีความพยายามในการรักษาตนเอง หรือองค์การมีความสามารถในการดำรงอยู่ได้ อันเนื่องจากการนำทรัพยากรจากภายนอกและส่งผลผลิตออกไปยังภายนอกอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยระบบอาจมีความสามารถเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มคุณภาพของระบบต่างๆ ได้จากข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งเป็นสัญญาณที่บ่ง

บอกถึงเงื่อนไขของสถานการณ์ภายนอก ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ระบบสามารถแก้ไขปัญหาการทำงานที่เกิดขึ้นได้ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2547 : 58-59)

จากรากฐานของทฤษฎีระบบนี้ได้มีการพัฒนาทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงระบบ โดยมีข้อสมมติฐานหลักของทฤษฎีคือความเข้าใจระบบการทำงานโดยรวม โดยเฉพาะการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยระบบนั้นต้องอาศัยกลุ่มขององค์ประกอบที่พึ่งพา อาศัยกันทำงานเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยองค์ประกอบหลักของระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร (Man) การเงิน (Money) วัสดุ (Material) เทคนิค (Machine) ผ่านกระบวนการบริหารจัดการ (Management process) เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการ (Goods and services) ในกระบวนการบริหารจัดการนั้นมีระบบและกลไกพื้นฐานหลักๆ อยู่ 4 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม/การกำกับดูแล (Controlling) ซึ่งในกระบวนการบริหารจัดการนี้ บุคลากรมีหน้าที่ปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานในองค์การเป็นไปอย่างราบรื่นและตรงเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดคือ (เซอร์โต, 2549 : 5-29)

การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่ทางการจัดการที่สำคัญในการกำหนดทิศทาง ภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การ ตลอดจนกรอบแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ เงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลและการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดองค์การ (Organizing) คือการจัดโครงสร้างองค์การและกำหนดระบบงาน บทบาท อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรหรือกลุ่มบุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นระบบและสอดคล้องกันภายในหน่วยงาน ซึ่งจะทำได้หากองค์การสามารถดำเนินงานสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างราบรื่น และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

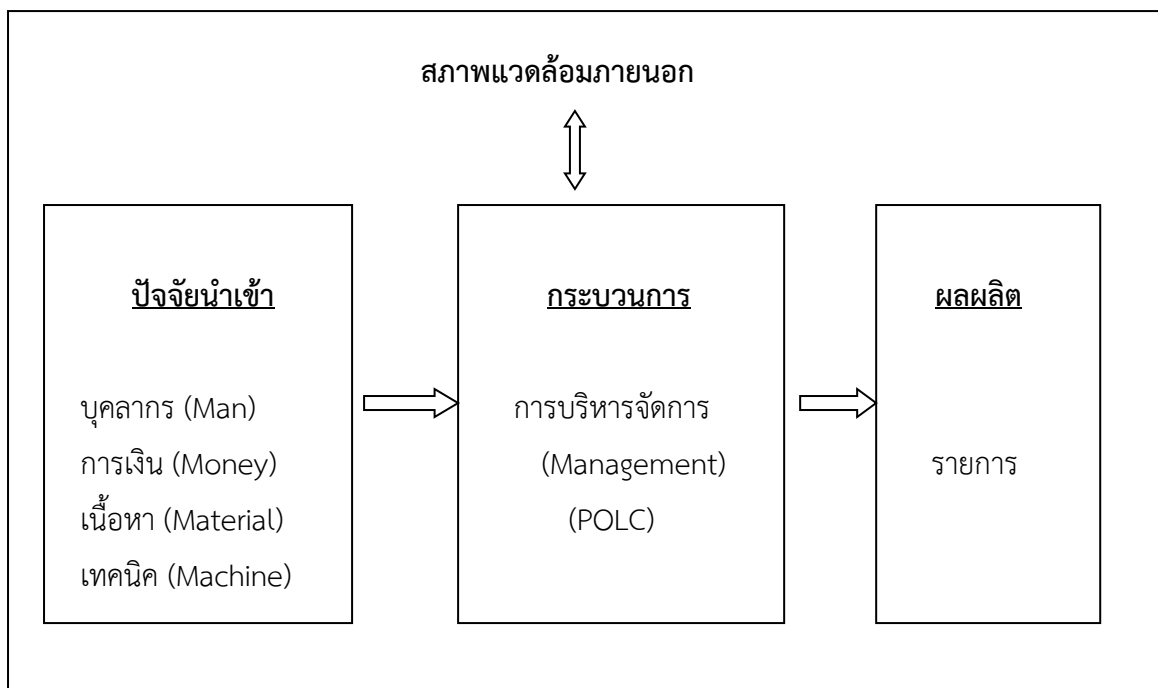
การชี้นำ (Leading) คือความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม ในการชี้เป้าหมาย ชักจูง กระตุ้นและเปลี่ยนแปลงผู้ติดตามให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ ทำให้การดำเนินงานขององค์การไปในทิศทางที่จะช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การควบคุม/การกำกับดูแล (Controlling) คือกระบวนการในการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐาน ขั้นตอนติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือปรับปรุงแผนและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งในการบริหารจัดการ ผู้บริหารในทุกๆระดับในองค์การ ต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาภายในองค์การ เปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และจากการเปรียบเทียบนี้จึงตัดสินใจว่าองค์การควรปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้หรือไม่

สถานีวิทยุทธศาสตร์เปรียบเสมือนเป็นองค์การแบบมีชีวิตที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อชุมชน สามารถเป็นช่องทางและเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการ หรือมีอาสาสมัครในการจัดรายการ ซึ่งแสดงถึงสถานีวิทยุทธศาสตร์ต้องการทรัพยากรจากภายนอก

สถานีวิทย์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า เช่น บุคลากร (Man) การเงิน (Money) วัสดุ (Material) เทคนิค (Machine) ผ่านกระบวนการ (Process) คือ การบริหารจัดการ (Management) โดยกระบวนการบริหารจัดการประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม/การกำกับดูแล (Controlling) : POLC ให้เป็นสินค้าที่เสร็จสมบูรณ์ นั่นคือรายการที่ตอบสนองต่อชุมชน (Outputs) โดยสถานีวิทย์ชุมชนจะได้รับผลตอบแทนทั้งในรูปตัวเงินและรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้ตัวเงิน ในส่วนของตัวเงินนั้น สถานีวิทย์ชุมชนอาจได้รับการสนับสนุนเงินเป็นประจำหรือครั้งคราว รูปแบบที่ไม่ใช้ตัวเงิน ได้แก่ การสนับสนุนด้านพื้นที่ เครื่องส่งอุปกรณ์ในสถานีวิทย์ อาหาร สวัสดิการ หรือ ความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ผ่านรายการต่างๆ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์ชุมชน โดยชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับสถานีซึ่งถือเป็นข้อมูลย้อนกลับให้สถานี ทำให้สถานีวิทย์ชุมชนมีความสามารถที่จะรักษาความเป็นองค์การได้อย่างต่อเนื่อง สรุปได้ดังภาพ 2.1

ภาพ 2.1 แบบจำลองการบริหารจัดการ 5M ของสถานีวิทย์ชุมชนกับสิ่งแวดล้อมภายนอก

องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการ 5M ที่ประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานีวิทย์ชุมชน

1. **บุคลากร (Man)** ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์เห็นว่าแหล่งที่มาของความมั่งคั่ง ต้องประกอบไปด้วยทุนมนุษย์ (Human capital) โดยทุนมนุษย์นั้นคือบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการผลิตและต้องมีการแบ่งงานกันทำ ซึ่งความมั่งคั่งต้องเกิดการทำงานร่วมกันระหว่างทุนมนุษย์ (Human capital) ร่วมกับทุนทางกายภาพ (Physical capital) เข้าไปในกระบวนการผลิตให้เกิดสินค้าและบริการ (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2554 : 5, 10) มนุษย์หรือทุนมนุษย์จึงมีความสำคัญมากกว่าทุนอื่นๆ ดังนั้นบุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ

ความชำนาญ และมีคุณธรรม จึงทำให้องค์การหรือสังคมโดยรวมมีความเจริญและมีความสุข ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพดังกล่าวสามารถพัฒนาได้จากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และจากการฝึกอบรม กล่าวคือ สถาบันครอบครัวจะมีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในช่วงวัยเยาว์ สถาบันการศึกษาจะมีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการให้ความรู้ทางวิชาการที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด สำหรับประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ การฝึกอบรมจะมีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานและการผลิตในปัจจุบันและอนาคต โดยการฝึกอบรมจะมีกรรมวิธีที่เพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้พัฒนาในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติต่างๆ (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2554: 30)

ในบริบทของวิद्यุชุมชนทรัพยากรมนุษย์หรือคนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิद्यุชุมชน คือ หัวหน้าสถานี่ กรรมการสถานี่ อาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่ โดยคนเหล่านี้สามารถดำเนินงานในสถานี่วิद्यุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้การดำเนินการของสถานี่นั้นเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพบุคคลเหล่านี้ได้จากการฝึกอบรม

ความพร้อมด้านบุคลากร หมายถึงมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับงานและเพียงพอต่อการดำเนินงานสถานี่ บุคลากรของสถานี่ประกอบด้วยหัวหน้าสถานี่ คณะกรรมการบริหารสถานี่ เจ้าหน้าที่ประจำ และ/หรือ อาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ในสถานี่ ควรมีจำนวนเพียงพอในการดำเนินงาน และต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิद्यุชุมชน

2. การเงิน (Money) องค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรเพื่อประโยชน์สาธารณะ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เงินในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เงินที่ใช้ดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นสามารถพิจารณาจากความสามารถในการหารายได้ให้ครอบคลุมกับรายจ่ายที่เกิดขึ้น เช่น องค์กรธุรกิจโดยทั่วไปจะมีเป้าหมายการดำเนินงานคือกำไร กำไรจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ที่องค์กรทำได้และรายจ่ายที่ต้องใช้จ่ายไปในระหว่างดำเนินการต่างๆ

รายได้หลักขององค์กรธุรกิจได้มาจากการขายสินค้าและบริการคุณด้วยราคาสินค้าต่อหน่วยที่องค์กรธุรกิจได้กำหนดราคาขายไว้ ดังนั้นรายได้ของธุรกิจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่องค์กรขายได้ ณ ระดับราคาที่องค์กรตั้งไว้

รายจ่ายขององค์กรทางธุรกิจ คือต้นทุนที่ใช้การผลิตสินค้าหรือบริการ ในทางบัญชีนั้นจะพิจารณาด้านทุนเฉพาะค่าใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตซึ่งเห็นได้ชัดเจน บางครั้งเรียกว่าต้นทุนที่ชัดเจน (Explicit cost) กล่าวคือเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาที่ดำเนินการ ต้นทุนชัดเจนแบ่งออกเป็น 2 แบบ (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2549: 248)

ต้นทุนคงที่ คือ ค่าตอบแทนที่จ่ายให้ปัจจัยคงที่ที่ใช้ในการผลิต เช่น อาคารโรงงาน ที่ดิน และค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องจักรใหม่

ต้นทุนผันแปร คือ ค่าตอบแทนที่จ่ายให้ปัจจัยแปรผัน ได้แก่ เงินเดือนและค่าจ้างพนักงาน ค่าวัตถุดิบ ดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารเพื่อเป็นทุนดำเนินการ ค่าซ่อมแซมเครื่องจักร อุปกรณ์และยานพาหนะขนส่ง ค่าวัสดุสิ้นเปลือง ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ต่างๆ เป็นต้น

ในขณะที่รายการที่เป็นต้นทุนที่มองไม่เห็นได้ชัดแจ้งว่าจ่ายออกไปจริงๆ ในทางบัญชีจะไม่นับรวมเป็นต้นทุน เพราะถือว่าไม่ได้มีการใช้จ่ายออกไป และไม่มีการบันทึกรายการในบัญชี ยกตัวอย่างเช่น ค่าตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตส่วนที่เป็นเจ้าของกิจการ โดยเจ้าของกิจการที่เข้ามาดูแลจัดการการผลิตด้วยตนเองก็ไม่ได้มีการคิดเงินเดือนให้กับตัวเอง ไม่เหมือนการจ้างแรงงานผู้อื่นซึ่งจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ในแต่ละเดือน อนึ่ง ในทางเศรษฐศาสตร์ต้นทุนไม่ชัดแจ้งนี้ถือเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งที่หน่วยธุรกิจต้องคำนึงเพื่อใช้ในการตัดสินใจทางธุรกิจได้ครอบคลุมขึ้น

องค์การสาธารณะมีเป้าหมายของการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นความพร้อมด้านการเงินขององค์การสาธารณะอาจมีแนวทางของการได้มาซึ่งรายได้จากการสนับสนุนของภาครัฐ และองค์การเอกชน รวมถึงการมีความสามารถในการหารายได้เอง โดยรายได้ดังกล่าวต้องสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ตามปกติและกรณีเมื่อมีเหตุฉุกเฉินได้อย่างต่อเนื่อง

ในด้านการเงินนั้นไม่ว่าองค์การธุรกิจหรือสาธารณะต้องมีการจัดทำบัญชีเพื่อให้องค์การได้รู้ถึงสถานะของผลการดำเนินงาน อีกทั้งเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้

สถานีวิทยุชุมชนถือเป็นองค์การที่มีได้แสวงหากำไร แต่เป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน ความพร้อมด้านการเงินของสถานีวิทยุชุมชนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญให้การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

รายรับของสถานีวิทยุชุมชนมาจากการที่สถานีมีเนื้อหารายการและนำเสนอรายการที่สนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของจึงมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสถานีทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและมีใช่เป็นตัวเงิน

รายจ่ายของสถานีวิทยุชุมชนมีทั้งค่าใช้จ่ายที่ชัดแจ้งและไม่ชัดแจ้ง โดยสามารถแบ่งรายจ่ายเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะเริ่มแรกของการตั้งสถานี และ 2) ในช่วงการปฏิบัติงานของสถานี

1) ระยะเริ่มแรกของการตั้งสถานีวิทยุชุมชน จะมีค่าใช้จ่ายที่ชัดแจ้งเห็นเป็นตัวเงินและไม่ชัดแจ้งที่ไม่ใช่ตัวเงิน ก) ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินเช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับจัดหาอุปกรณ์ เช่น เครื่องส่ง ค่าเสา ค่าใช้จ่ายสำหรับการปรับปรุงห้องส่ง ห้องบันทึกเสียง ค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการก่อตั้งตัวสถานี ข) ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน ค่าแรงงานของชุมชนในการร่วมก่อตั้งตัวสถานีในกรณีที่ต้องสร้างใหม่ ค่าแรงงานในการร่วมกันตกแต่งสถานีที่ตั้งอยู่ในวัดหรือในส่วนราชการอื่นๆ ค่าที่ดินสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ที่ดินสาธารณะ เป็นต้น

2) ในช่วงสถานีมีการปฏิบัติงาน ก) ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าวัสดุสิ้นเปลือง ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ (ถ้ามี) ค่าตรวจวัดเครื่องตามมาตรฐานที่กสทช. ค่าซ่อมเครื่องส่ง

ค่าใช้จ่ายในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ข) ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน เช่น ค่าจ้างอาสาสมัคร หัวหน้าสถานี กรรมการ สถานี นักจัดรายการ เป็นต้น

ความพร้อมด้านการเงินในการปฏิบัติงานของสถานี หมายถึงสถานีควรมีรายรับเพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานี เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ตลอดจนค่าซ่อมแซมอุปกรณ์หรือการเปลี่ยนเครื่องส่งใหม่รวมถึงมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อแสดงความโปร่งใส ชุมชนสามารถ ตรวจสอบได้

3. เนื้อหา (Material) ต้องมีทั้งปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการไม่ว่าองค์การแบบแสวงหากำไรหรือมิได้แสวงหากำไร ถ้าองค์การใดตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการต่ำกว่าองค์การที่อยู่ไกลแหล่งวัตถุดิบ การมีต้นทุนต่ำถ้าเป็นองค์การที่แสวงหากำไรจะส่งผลให้องค์การดังกล่าวมีความสามารถในการทำกำไรให้องค์การได้มากยิ่งขึ้น

อนึ่ง สถานีวิทยุชุมชนเปรียบเสมือนเป็นองค์การที่มิได้แสวงหากำไรและผลิตสินค้าประเภทสื่อสารสาธารณะเพื่อบริการชุมชนของตนเอง ทั้งประเภทของเนื้อหารายการและรูปแบบการนำเสนอรายการ ที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของคนชุมชน ดังนั้นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตรายการจึงต้องประกอบไปด้วยข้อมูลภายในชุมชนเป็นหลัก อาจเสริมเติมข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยคนในชุมชนเป็นผู้กำหนดผังรายการ ผลิตรายการหรือจัดรายการเป็นส่วนใหญ่ อาจนำรายการจากภายนอกชุมชนมาได้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น บุคคลจากหน่วยราชการต่างๆ ที่มาเสริมองค์ความรู้ในการจัดรายการในด้านสุขภาพอนามัย สิทธิของภาคประชาชน และอื่นๆ เป็นต้น การใช้ข้อมูลในชุมชน ผลิตรายการเองโดยคนในชุมชน ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนตามหลักการวิทยุชุมชน

ความพร้อมด้านเนื้อหา หมายถึงสถานีมีเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้ฟังในชุมชนเป็นรายการที่มีประโยชน์ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่น และมีรูปแบบการนำเสนอรายการที่หลากหลาย ชวนให้ติดตาม

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคนิค (Machine) เป็นทรัพยากรที่สำคัญ กล่าวคือ ระดับเทคนิคการผลิตที่มีประสิทธิภาพขึ้นสามารถส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น สถานีวิทยุชุมชนผลิตสินค้าและบริการประเภทสื่อสารสาธารณะ การนำเสนอรายการไม่ว่าจะมีรูปแบบรายการหรือมีเนื้อหารายการอย่างไร ต้องมีเทคนิคที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดสัญญาณเสียงที่คมชัดผ่านไปยังผู้ฟังหรือผู้บริโภคดังกล่าว ดังนั้น อุปกรณ์ที่ใช้ เช่น เสาอากาศ เครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งสัญญาณเสียงต้องมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการรับฟัง เทคนิคการผลิตจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งสัญญาณเสียงจะมีประสิทธิภาพมากน้อยต้องประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ จำนวนเงินที่เพียงพอในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่มีมาตรฐานสำหรับการออกอากาศ และบุคลากรมีความรู้ในการเลือกอุปกรณ์เครื่องส่งที่มีประสิทธิภาพ การซ่อมแซมและบำรุงรักษาให้อุปกรณ์สามารถใช้ออกอากาศได้อย่างต่อเนื่อง

ความพร้อมด้านเทคนิค หมายถึง สถานีมีเครื่องส่งและอุปกรณ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอในการ ออกอากาศ ตลอดจนมีความรู้และสามารถในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่งที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงความรู้ในการ ซ่อมแซมและการบำรุงรักษาให้อุปกรณ์ในสถานีสามารถใช้งานได้

5. การบริหารจัดการ (Management) เป็นองค์ประกอบของกระบวนการ (Process) ที่มีระบบ และกลไกในการบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การขึ้นนำ และการควบคุม/การกำกับ ดูแล โดยในแต่ละองค์ประกอบจะมีระบบและกลไกในการบริหารจัดการ ที่ต้องทำงานพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อ บรรลุเป้าหมายขององค์การ และกระบวนการบริหารจัดการต้องเป็นระบบเปิดที่มีปฏิกิริยาโต้ตอบกับปัจจัย สิ่งแวดล้อม

สถานีวิทยุชุมชนเป็นองค์การที่มีโครงสร้างอย่างง่าย มีองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต โดยมีหลักการบริหารแบบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมผ่านกระบวนการ บริหารจัดการ ในด้านการวางแผน การจัดการ การขึ้นนำ และการกำกับดูแล ผ่านการประชุมคณะกรรมการ สถานีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีประเด็นในการประชุม ได้แก่ บุคคล การผลิตรายการ อุปกรณ์หรือสิ่งของ และงบประมาณ เพื่อดำเนินงานตามเป้าหมายและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสถานีวิทยุชุมชน และการบริหารจัดการต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนเพื่อสะท้อนการดำเนินงานของสถานีวิทยุ ชุมชน

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การมีกระบวนการบริหารจัดการผ่านการประชุม โดยมี ประเด็นในการประชุม เช่น การวางแผนงบประมาณ เนื้อหารายการ อาสาสมัคร และการเปิดรับฟังความ คิดเห็นจากชุมชน เช่น การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาภายในสถานี การมีการจดบันทึกการประชุม การ เปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายให้ชุมชนได้รับรู้

ผลผลิต (Output) คือ สินค้าหรือบริการที่องค์การผลิตออกมาสู่ผู้บริโภค สถานีวิทยุชุมชนจะผลิต สินค้าออกมาในรูปของการมีรายการและเนื้อหารายการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

2.3 แนวคิด ทฤษฎีหลักการตลาด 4P

ส่วนประกอบที่สำคัญในการพัฒนาให้สถานีวิทยุชุมชนมีความยั่งยืนอยู่คู่กับชุมชนตามหลักการ ของ วิทยุชุมชนนั้น คือผู้ฟังเพราะผู้ฟัง เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่สถานีวิทยุชุมชนต้องนำสินค้าหรือบริการ อันได้ แก่ เนื้อหาของรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟังในชุมชน สถานีวิทยุชุมชน เปรียบเสมือนองค์การที่ มีฐานการให้บริการสาระความรู้ความบันเทิงต่างๆ แก่ชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานีวิทยุชุมชนต้องตระหนัก ถึงการบริหารจัดการกับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฟังและสถานีวิทยุชุมชน การกระทำได้กล่าวเป็นไป เพื่อการชักจูง การรักษาและการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ฟัง สถานีวิทยุชุมชนเป็นองค์การที่มีได้แสวงหากำไร แต่มุ่งสร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชน เครื่องมือหนึ่งที่สามารถช่วยในการบริหารจัดการให้สถานีวิทยุชุมชน สามารถผลิตรายการที่มีเนื้อหา รายการที่สร้างความพอใจให้แก่ผู้ฟังในชุมชน คือเครื่องมือทางการตลาดที่

เรียกว่า 4P ถึงแม้ว่า เครื่องมือนี้จะใช้ในภาคธุรกิจ แต่ปัจจุบันเครื่องมือทางการตลาดนี้ได้นำมาใช้ในองค์กร ภาครัฐหรือ องค์กรที่มีได้แสวงหากำไรมากขึ้น (คอตเลอร์, 2553 และ พรอคเตอร์, 2554) สำคัญของ หลักการตลาด 4P คือ (คอตเลอร์, 2553)

1. **ผลิตภัณฑ์ (Product)** หมายถึง สินค้า หรือ บริการ ที่องค์กรหรือบุคคลสามารถเสนอเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ ดังนั้นผลิตภัณฑ์จะประกอบด้วยสินค้าและบริการที่จับต้องได้ และไม่ได้ ตลอดจนสิ่งประกอบเพิ่มเติมที่องค์กรเสนอขายด้วย เช่น คน สถานที่ ตัวองค์กร ข้อมูล และความคิดต่างๆ การนำเสนอขายผลิตภัณฑ์นั้นต้องคำนึงถึงวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ 1) ขั้นแนะนำ 2) ขั้นเติบโต 3) ขั้นเติบโตเต็มที่ และ 4) ขั้นตกต่ำ

สำหรับองค์กรธุรกิจจะมีตัวบ่งชี้ว่าผลิตภัณฑ์ของตนเองนั้นอยู่ในขั้นใดโดยการพิจารณาจากยอดขาย และกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ในแต่ละขั้น สำหรับองค์กรภาครัฐระดับการมีส่วนร่วมและการใช้บริการจะมีความสำคัญมากกว่ายอดขายและการทำกำไร ดังนั้นสินค้าหรือบริการของหน่วยงานภาครัฐแต่ละขั้นจะมีลักษณะและความท้าทายเฉพาะตัว ซึ่งจะส่งผลกระทบที่เลือกใช้ การเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

1) **ผลิตภัณฑ์ในขั้นแนะนำ** จะมีอัตราการตอบรับและอัตราการมีส่วนร่วมของตลาดไม่มากนัก ต้นทุนที่เกิดขึ้นสูงกว่าผลลัพธ์ที่ได้ค่อนข้างมาก กลยุทธ์ที่ควรใช้คือมุ่งเน้นไปที่การแจ้งให้ประชาชน รับทราบเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการใหม่ๆ ที่เสนอ พยายามให้พวกเขาได้ทดลองใช้ดูก่อน และการจูงใจคนเพิ่มเติมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลออกไป

2) **ผลิตภัณฑ์ในขั้นเติบโต** จะได้รับการตอบรับของตลาดที่รวดเร็วขึ้น ทรัพยากรที่ใช้ไปยังคงถือว่าสูงอยู่เมื่อเทียบกับรายได้ กลยุทธ์คือการพยายามรักษาระดับการตอบรับที่รวดเร็วของตลาดด้วยการสร้างความตระหนักและความภักดีต่อแบรนด์อย่างต่อเนื่อง

3) **ผลิตภัณฑ์ในขั้นเติบโตเต็มที่** เมื่อถึงจุดหนึ่ง อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้หรือยอดขายก็จะเริ่มชะลอตัวลง และผลิตภัณฑ์ก็จะเข้าสู่ขั้นเติบโตเต็มที่ ซึ่งเป็นขั้นที่สร้างกำไรได้อย่างมาก เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้เริ่มคืนทุนจากค่าใช้จ่ายเริ่มแรกของการพัฒนาและค่าใช้จ่ายทางการตลาดที่เกิดขึ้น กลยุทธ์ที่ใช้ให้เกิดการซื้อซ้ำโดยการปรับเปลี่ยนตลาดเป้าหมายเพื่อให้ลูกค้ากลุ่มใหม่มาซื้อสินค้าหรือบริการที่มีอยู่เดิม การปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มอัตราการให้บริการ ยอดขายของกลุ่มลูกค้าปัจจุบัน หรือการปรับเปลี่ยนส่วนผสมการตลาดอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนโครงสร้างการตั้งราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายหรือให้บริการ และหรือการส่งเสริมการตลาด

4) **ผลิตภัณฑ์ขั้นตกต่ำ** ยอดขายหรือรายได้ก็จะเริ่มอยู่ในช่วงขาลง กลยุทธ์ที่ใช้คือออกสู่ตลาด หรือว่าจะลดขนาดลง โดยพิจารณาองค์ประกอบคือการจะได้รับเงินสนับสนุนต่อหรือไม่ มีระดับการมีส่วนร่วมลดลงหรือไม่

วงจรผลิตภัณฑ์ดังกล่าว องค์การจะต้องคำนึงถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความพอใจให้กับกลุ่มลูกค้าอย่างต่อเนื่องหรือมีการใช้ผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นโดยใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงของวงจรผลิตภัณฑ์

แนวทางการประยุกต์ผลิตภัณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนเสนอผลิตภัณฑ์ในรูปของเนื้อหารายการที่สนองตอบต่อความต้องการชุมชนเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความพอใจ โดยรายการจะเป็นที่พึงพอใจของผู้ฟังนั้น ต้องมีองค์ประกอบร่วมคือ มีรูปแบบรายการ มีคุณภาพของผู้จัดรายการ ให้เกิดความน่าสนใจในการฟังมากยิ่งขึ้น อนึ่งความพอใจของผู้ฟังอาจจะลดน้อยถอยลงตามวงจรชีวิตของรายการ ดังนั้น สถานีวิทยุชุมชนต้องประเมินผลรายการอยู่เสมอจากผู้ฟัง เพื่อการพัฒนารายการของสถานีให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนารายการของสถานีทำได้โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร โดยร่วมกันกำหนดผังรายการ เนื้อหารายการ รูปแบบรายการ การจัดรายการ และการประเมินผลรายการเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความพอใจและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน

2. ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าและบริการที่องค์กรได้ตั้งไว้ให้ครอบคลุมกับต้นทุนในการดำเนินการองค์การเพื่อเสนอขายให้กับผู้บริโภคที่มีความสามารถที่จะจ่าย ราคาถือเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพอย่างมากเพราะมักเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค นอกจากนี้ราคายังรวมไปถึงคุณค่าในด้านอื่นที่ผู้บริโภคยอมจ่ายไปในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าหรือบริการนั้น ดังนั้นราคาแท้จริงที่ลูกค้าจะต้องจ่ายจึงรวมถึงต้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น เวลา ความพยายาม ความเสี่ยง เป็นต้น

โดยส่วนใหญ่องค์กรที่หวังผลกำไรจะตั้งราคาที่จะทำให้ได้กำไรสูงสุด แต่องค์กรสาธารณะหรือภาครัฐมีเป้าหมายคือ การให้บริการสาธารณะ ดังนั้นราคาที่ประชาชนต้องจ่ายให้กับบริการที่รัฐจะมีตั้งแต่การให้สินค้าหรือบริการฟรี การคืนทุนบางส่วนหรือทั้งหมด หรือแม้แต่การหารายได้ให้สูงกว่าต้นทุนเพียงเล็กน้อย

แนวทางการประยุกต์กับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนมีเป้าหมายของการดำเนินการเพื่อความอยู่รอดและสร้างประโยชน์สุขให้กับชุมชน รายการที่สถานีวิทยุชุมชนผลิตมุ่งให้คนในชุมชนได้รับฟังโดยมีเนื้อหาของรายการที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เมื่อผู้ฟังหรือคนในชุมชนฟังรายการดังกล่าวเกิดความพอใจ การสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนจึงเกิดขึ้นทั้งในรูปตัวเงินและมีใช้ตัวเงิน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ หรือ อาหาร สวัสดิการ โดยการสนับสนุนดังกล่าวจะเป็นรายได้ของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน การสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำหรือต่อเนื่องจะมีผลต่อสถานะความมั่นคงของสถานี ดังนั้น สถานีควรมีข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลของการสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟังหรือชุมชนเพื่อใช้ในการปรับปรุงการระดมทุนครั้งต่อไป

3. สถานที่หรือช่องทางการให้บริการ (Place) คือ วิธีการที่จะนำสินค้าหรือบริการที่เสนอให้ไปถึงมือประชาชน และเป็นช่องทางที่ประชาชนจะเข้าถึงสินค้าหรือบริการดังกล่าว โดยช่องทางการจัดจำหน่ายนี้รวมเรียกว่า สถานที่จำหน่ายหรือให้บริการ องค์การภาครัฐจะตัดสินใจในเรื่องช่องทางจำหน่ายหรือสถานที่นั้น

ขึ้นอยู่กับเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ เช่น เป้าหมายการเป็นองค์กรของรัฐที่เน้นให้ประชาชนเข้าถึงง่ายและได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว เป็นต้น ดังนั้นการตัดสินใจขององค์กรในเรื่องช่องทางการจำหน่ายหรือให้บริการจะเป็นตัวกำหนดว่ากลุ่มเป้าหมายจะซื้อสินค้าหรือบริการจากองค์กรได้ที่ไหน อย่างไร และเมื่อใด การตัดสินใจดังกล่าวรวมไปถึงบรรยากาศของกระบวนการแลกเปลี่ยนด้วย ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ เช่น ประตูทางเข้าออกขึ้นเครื่องที่สนามบิน เว็บไซต์ เช่น ความง่ายในการค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์ การพูดคุยทางโทรศัพท์ แต่ละครั้ง เช่น เวลาที่ลูกค้าต้องใช้ในการรอสาย ดังนั้น ในมุมมองของลูกค้าจากการตัดสินใจขององค์กรในการสร้างช่องทางการจำหน่าย ลูกค้าจะต้องมีต้นทุนในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการจากองค์กรที่น้อย เช่น ลูกค้าใช้เวลาไม่มากในการซื้อสินค้าและบริการ ลูกค้าใช้ความพยายามน้อยในการเข้าถึงสินค้าและบริการ ลูกค้าจึงมีความพอใจในการซื้อสินค้าและบริการจากองค์กร

แนวทางการประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชน ที่ตั้งของสถานีวิทยุควรตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม เช่น ผู้ฟังหรือคนในชุมชนสามารถเข้าออกได้สะดวก เดินทางไปมาหาสู่ได้สะดวก ทำให้ผู้ฟังหรือคนในชุมชนมีต้นทุนในการแลกเปลี่ยนต่ำ และง่ายต่อผู้ฟังในตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกับสถานีมากขึ้น

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อแจ้งข้อมูล ให้แน่ใจว่ากลุ่มเป้าหมายรู้เกี่ยวกับองค์กรหรือสิ่งที่องค์กรต้องการเสนอ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นและโน้มน้าวใจให้กลุ่มเป้าหมายมีแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติและมีความเชื่อว่าจะได้รับประโยชน์อย่างที่ต้องการสัญญา โดยการส่งเสริมการตลาดขององค์กรจะต้องพิจารณาประกอบรวมกันกับ 3 P ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การส่งเสริมการตลาดมีองค์ประกอบของการสื่อสารประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้

ก. สาร (Message) เป็นสิ่งที่องค์กรต้องการจะสื่อออกไป ซึ่งกำหนดโดยพิจารณาจากสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายต้องการรู้ และสิ่งที่พวกเขาเชื่อว่าควรกระทำ

ข. ผู้ส่งสาร (Messengers) ประกอบด้วยโฆษก ผู้สนับสนุน หุ่นส่วน และตัวแทนที่ทำหน้าที่สื่อสารเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสื่อสาร

ค. ช่องทางการสื่อสาร (Communication channels) คือ ช่องทางที่นำเสนอข้อความส่งเสริมการตลาด ซึ่งผู้ส่งสารกำหนดไว้

แนวทางการประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนคือสถานีวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน สถานีวิทยุชุมชนจึงต้องมีการสื่อสารให้คนในชุมชนเข้าใจว่าชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ชุมชนเป็นหลัก โดยสารที่ส่งควรเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและคนในชุมชนได้ประโยชน์ สารที่ส่งควรให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงคุณค่าของการมีสถานีวิทยุชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชนหรือผู้ฟังจะเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้ส่งสารและมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายในการเข้าถึงผู้ฟังเพื่อรักษากลุ่มผู้ฟังรายเดิมและเกิดกลุ่มผู้ฟังรายใหม่ในชุมชน การเพิ่มความเข้าใจคุณค่าของสถานีวิทยุชุมชนดังกล่าวจะส่งผลให้คนใน

ชุมชนร่วมสนับสนุนรายได้ให้สถานีวิทยชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง เครื่องมือ 4P ดังกล่าวถ้ามีส่วนประสมร่วมกันที่ดีแล้วย่อมทำให้สถานีวิทยชุมชนเป็นของ ชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

ทีมวิจัยได้นำหลักการการบริหาร 5M และหลักการตลาด 4P เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ด้วยวัตถุประสงค์ที่ว่า

1. เพื่อให้มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมในด้านการบริหารจัดการเพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานวิทยุชุมชนในประเทศไทยในฐานะองค์การชุมชน
2. เพื่อให้มีหลักเกณฑ์ด้านการตลาดเพื่อศึกษาวิเคราะห์ดำเนินงานวิทยุชุมชนในประเทศไทยในมิติของการเลี้ยงตนเองอย่างยั่งยืน
3. เพื่อหลีกเลี่ยงมายาคติที่ว่าวิทยุชุมชนเป็นเพียงอุดมคติที่ไม่สามารถดำเนินการได้จริง และไม่สามารถวัดและประเมินผลได้
4. เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบแนวทางการสนับสนุนวิทยุชุมชนในประเทศไทยอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.4 ประวัติความเป็นมาและสถานการณ์ของวิทยุชุมชนในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารลำดับเหตุการณ์วิทยุชุมชนในประเทศไทย ของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ และสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย พบว่า ประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์วิทยุชุมชนในประเทศไทย มีดังนี้

1. จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปสื่อ มีกฎหมายคืบคลานแก่ประชาชน

ปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเกิดการปฏิรูปสื่อครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ มีกฎหมายมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2540 ได้ให้สิทธิในการสื่อสารแก่ประชาชนเป็นครั้งแรก ซึ่งมีความสำคัญ คือ

1. คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ
2. ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
3. การดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐและประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ข้อความในกฎหมายทั้ง 3 ข้อนี้อธิบายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดวิทยุชุมชนของภาคประชาชนนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ปี พ.ศ. 2541 รัฐบาลในขณะนั้นได้ขานรับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ด้วยการมอบนโยบายให้กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) จัดสรรเวลาให้แก่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุ และดำเนินการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้นเอง ดังนั้น ตั้งแต่ปีพ.ศ.2543 เป็นต้นมา จึงเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นรูปแบบรายการวิทยุที่ไม่ใช่วิทยุชุมชนที่แท้จริง เนื่องจากรัฐยังเป็นเจ้าของสถานีวิทยุ มีการโฆษณาเพื่อการค้า เนื้อหาถูกกำหนดโดยรัฐและเอกชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการผลิตรายการเองทั้งหมด โดยชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม

2. ประชาชนตื่นตัว “มีสิทธิในการสื่อสารและเป็นเจ้าของคลื่นความถี่”

ปี พ.ศ.2542-2543 คณะทำงานติดตามมาตรา 40 ภายใต้มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนในการร่วมกันติดตามและผลักดันการปฏิรูปสื่อ รวมทั้งเผยแพร่และรณรงค์สิทธิในการสื่อสารของประชาชน ได้จัดเวทีสมมนาสถานการณ์การปฏิรูปสื่อของไทยไปทั่วประเทศ จนกลายเป็นกระแสความตื่นตัวและมีการพูดคุยถึงสิทธิในการสื่อสารของประชาชนมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ได้ประกาศใช้ในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2543 โดยกระบวนการตราพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ฉบับนี้ ใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้นเกือบ 2 ปี ทั้งนี้ ใน พ.ร.บ. ฉบับนี้มีมาตรา 26 วรรค 4 ที่บัญญัติไว้ว่า “การจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และการอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าว ต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างผู้ประกอบการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยต้องจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ”

การบัญญัติเช่นนี้ ยิ่งทำให้ภาคประชาชนเกิดความตื่นตัวและมีความมั่นใจมากขึ้นที่จะใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ในการทดลองจัดตั้งวิทยุชุมชนในชุมชนของตนเอง นำมาสู่ความร่วมมือระหว่างองค์กรส่วนกลาง อาทิ คณะทำงานติดตามมาตรา 40 (ซึ่งต่อมา คือ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ-คปส.) สถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาประชาสังคม (Civic Net) และองค์กรในส่วนภูมิภาค เช่น โครงการนำร่องวิทยุชุมชนเชียงใหม่ (ซึ่งต่อมา คือ “เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ”) และเครือข่ายภาคประชาสังคม/องค์กรประชาชนจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เกิดการขยายแนวคิดวิทยุชุมชนไปสู่การปฏิบัติของภาคประชาชนและการเตรียมความพร้อมภาคประชาชนในการดำเนินการวิทยุชุมชนอย่างกว้างขวาง

3. กระบวนการได้มาขององค์กรอิสระจัดสรรคลื่นฯ ครั้งแรก ไม่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม

หลังจากพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.2543 มีผลบังคับใช้ เพื่อให้มีองค์กรอิสระขึ้นมาจัดสรรและกำกับดูแลคลื่นความถี่ฯ ให้แก่ประชาชนทุกภาคส่วน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นกองเลขาของคณะรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการสรรหาและคัดเลือกคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ หรือ กสช. ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2543-2544

อย่างไรก็ดี กระบวนการสรรหา กสช. ดังกล่าว ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม อย่างกว้างขวางถึงความโปร่งใสในกระบวนการสรรหาฯ ตลอดจนปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่าง คณะกรรมการสรรหา กสช. และผู้ได้รับการเสนอชื่อให้เป็น กสช. จนเป็นเหตุให้ในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2544 นายพิทยา ว่องกุล หนึ่งในผู้สมัคร กสช. ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นให้เพิกถอนกระบวนการสรรหา กสช. ซึ่งต่อมาในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2545 ศาลปกครองชั้นต้นมีคำพิพากษาให้เพิกถอนมติคณะกรรมการสรรหา กสช. เนื่องจากคณะกรรมการสรรหาฯ มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ได้เสียทางธุรกิจในหน่วยธุรกิจเดียวกันกับผู้สมัคร

4. ประชาชนรวมตัวกันจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนแห่งแรกในประเทศไทย

ปี พ.ศ.2544 ประชาชนที่จังหวัดกาญจนบุรี ได้ใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ทดลอง ออกอากาศสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นของประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประโยชน์ของประชาชนขึ้น ถือเป็นวิทยุชุมชนแห่งแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นำไปสู่การขยายตัวในการทดลองออกอากาศของวิทยุชุมชน ภาคประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนที่จังหวัดกาญจนบุรีและสิงห์บุรี โดยอ้างว่าไม่ได้รับอนุญาตจากกรมประชาสัมพันธ์ และอาจผิดกฎหมายได้

วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติรับทราบรายงานความคืบหน้าการสรรหา และคัดเลือก กสช. ว่าคงต้องรอผลการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุดไปก่อน ทำให้ยังไม่มีกสช. มาจัดสรร คลื่นความถี่ ให้แก่ประชาชน ขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็มีความตื่นตัวในสิทธิการสื่อสารเป็นอย่างมาก ได้มีการขอใช้คลื่นความถี่ และมีการเปิดสถานีวิทยุชุมชนกันมากขึ้น หากมีการห้าม ก็อาจขัดต่อบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนัก นายกรัฐมนตรี (สปน.) ดำเนินการให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของ วิทยุชุมชน และให้กิจการต่างๆสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่เกิดความเสียหายต่อประเทศ

5. ประชาชนยื่นหยัดที่จะใช้สิทธิตามกฎหมายตั้งสถานีวิทยุชุมชน แม้ถูกสั่งปิด

วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2545 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของ ดำเนินการโดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชน จำนวน 145 สถานี ที่ดำเนินการออกอากาศอยู่ทั่วประเทศ ได้รวมตัวกันเป็น “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ” (สวชช.) ขึ้น เพื่อต่อรองกับรัฐบาลในการจัดทำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวของวิทยุชุมชน

วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2545 กรมไปรษณีย์โทรเลขนำหมายศาลไปค้นและยึดเครื่องส่งวิทยุที่จุด ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทอง และออกหมายจับ นายเสถียร จันทิร ผู้ประสานงานวิทยุชุมชน อ่างทอง ด้วยข้อหาหมิ่นประมาทในครอบครองและออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต นับเป็นการจับวิทยุชุมชน ครั้งแรก และเกิดขึ้นในระหว่างการจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราววิทยุชุมชน ซึ่งถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็น การจับกุมภาคประชาชนในระหว่างการจัดทำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราววิทยุชุมชน โดยต่อมา

ผู้ประสานงานวิเทศสัมพันธ์จังหวัดอ่างทอง ได้เข้ามาขอตัวต่อที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประกันตัวออกมา เพื่อเตรียมสู้คดี โดยมีนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครราชสีมาในช่วงเวลานั้น เป็นผู้ยื่นประกัน

6. วิเทศสัมพันธ์ถูกปิดเป็น “วิเทศ อดต.”

วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2545 นายปราโมทย์ รัฐวิจิตร รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ได้ประชุมร่วมกับเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายยงยุทธ ตียะไพรัช และ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น โดยผลการประชุมสรุปว่า รัฐบาลจะจัดตั้งความถี่วิทยุให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดำเนินการจัดตั้งวิเทศสัมพันธ์จำนวน 400 สถานีทั่วประเทศ ทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์และได้รับการคัดค้านจากสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจาก อบต. เป็นหน่วยงานที่สังกัดภาครัฐไม่ใช่ภาคประชาชน วิเทศสัมพันธ์ที่จัดตั้งขึ้น จึงเป็นวิเทศ อดต. ไม่ใช่เป็นวิเทศสัมพันธ์ที่แท้จริง

วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 สหพันธ์วิเทศสัมพันธ์แห่งชาติและคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) แถลงข่าว ณ ทำเนียบรัฐบาล กรณีรัฐบาลตะลึงไม่นำหลักเกณฑ์ชั่วคราวกรณีวิเทศสัมพันธ์ฯ เข้าสู่การพิจารณารับรองของคณะรัฐมนตรี การยึดเครื่องส่งและออกหมายจับแกนนำวิเทศสัมพันธ์จังหวัดอ่างทอง และการปิดเป็นวิเทศสัมพันธ์ให้เป็นวิเทศ อดต. อันเป็นการปิดเบี่ยงเบนเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและเตรียมปูพรมเพื่อคุมคลื่นภาคประชาชน

7. วิเทศสัมพันธ์อยู่ในการดูแลของภาครัฐ ระหว่างที่ยังไม่มีองค์กรอิสระจัดสรรคลื่นฯ

วันที่ 4 มีนาคม 2546 ศาลปกครองสูงสุดได้มีมติยืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น ว่า กระบวนการสรรหา กสช. ดังกล่าวผิดกฎหมายปกครองตาม พ.ร.บ.ปฏิบัติราชการทางการปกครอง พ.ศ. 2539 และมีสภาพความไม่เป็นกลางอย่างร้ายแรง อันมีผลทำให้การสรรหา กสช. เป็นโมฆะ จำเป็นต้องคัดเลือกกรรมการ กสช. ใหม่เป็นครั้งที่ 2

วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศสัมพันธ์ที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีนำเสนอ แล้วมีมติมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์รับร่างและดำเนินการตามมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวนี้ตามความเหมาะสม

8. รัฐให้วิเทศสัมพันธ์โฆษณาได้ ส่งผลให้กลุ่มผลประโยชน์ก่อตั้งสถานีวิเทศสัมพันธ์จำนวนมาก ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

วันที่ 27 ตุลาคม 2547 คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ หรือ กกช. ได้ประกาศรับสมัครผู้ดำเนินการวิเทศสัมพันธ์ทั่วประเทศเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิเทศสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน-31 ธันวาคม 2547 โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมโครงการต้องมีจุดประสงค์ในการทำรายการเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง
2. มีค่าธรรมเนียม 1,000 บาท ต่อราย ต่อปี

3. มีค่าประกันรายละเอียด 5,000 บาท
4. ผู้จัดรายการต้องสอบไปผู้ประกาศทั้งภาษากลางและภาษาท้องถิ่น
5. ให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที
6. เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร รัศมีการกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร
7. การเข้าร่วมโครงการวิทยุชุมชนครั้งนี้ จะต้องยุติเมื่อ กสช. เกิดขึ้น

ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้วิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที และรับจดทะเบียนวิทยุชุมชน โดยไม่ได้มีการคัดเลือกคุณสมบัติของวิทยุชุมชนที่ชัดเจน ทำให้กลุ่มนายทุน นักการเมืองท้องถิ่น หรือกลุ่มแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่นใช้นโยบายของรัฐบาลจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้น นำไปสู่การเกิดสถานีวิทยุชุมชนกว่า 2,000 แห่งทั่วประเทศ ภายหลังการประกาศดำเนินโครงการเพียง 3 เดือน

วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ แฉลงข่าวเรียกร้องกรมประชาสัมพันธ์หยุดรับจดทะเบียนวิทยุชุมชนและการอนุญาตให้มีโฆษณาในวิทยุชุมชน เพราะเห็นว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนเพื่อใช้สิทธิในการสื่อสาร ขัดเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และเรียกร้องให้รัฐยุติการแทรกแซงและบิดเบือนกระบวนการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมภาคประชาชนเพื่อใช้สิทธิในสื่อวิทยุกระจายเสียง จึงนำไปสู่การประชุมร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์และผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 หากจากการประชุมก็ไม่ได้ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงใดๆ

9. รัฐสั่งห้ามข้าราชการในสังกัดไปยุ่งเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 กรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือเวียนห้ามข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของตนเข้าไปดำเนินการวิทยุชุมชนและเคเบิลทีวี

วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 กองงาน กกช. กำหนดกรอบแผนความถี่ โดยให้วิทยุชุมชนมีกำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และรัศมีการกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร

วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2548 สถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค คลื่นความถี่ FM 92.25 MHz ได้ร้องเรียนว่าถูกคุกคามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะไปวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลออกอากาศ

10. วิทยุชุมชนถูกกล่าวหาว่ารบกวนคลื่นวิทยุการบิน ตลอดจนถูกสั่งปิดสถานีในข้อหาตั้งสถานีโดยไม่รับอนุญาต ผิดกฎหมายเก่า

วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 คณะกรรมาธิการการสื่อสารและโทรคมนาคม รัฐสภา เสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชนที่ไปรบกวนคลื่นวิทยุสถานีหลักและรบกวนคลื่นวิทยุการบิน 4 ประการ คือ

1. ให้กรมประชาสัมพันธ์และ กทช. ร่วมกันตรวจสอบและดำเนินการกับสถานีวิทยุชุมชนที่ติดตั้งอุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐาน ไม่อยู่ในหลักการ 30-30-15 (กำลังส่ง-เสาอากาศ-รัศมีการกระจายเสียง) และห้ามไม่ให้วิทยุชุมชนติดตั้งสถานีทวนสัญญาณหรืออุปกรณ์พ่วงอื่นๆ

2. ให้กรมประชาสัมพันธ์ทบทวนหรือยกเลิกการอนุญาตให้สถานีวิทยุชุมชนโฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที เพราะถือเป็นการประกอบการเชิงธุรกิจซึ่งขัดต่อหลักการของวิทยุชุมชน

3. ให้กรมประชาสัมพันธ์ตรวจสอบและอนุญาตให้ดำเนินกิจการวิทยุชุมชนได้เฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นบุคคลในชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

4. ให้กรมประชาสัมพันธ์ตรวจสอบคลื่นความถี่วิทยุชุมชนที่รบกวนวิทยุการบินอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยในกิจการการบิน ซึ่งคณะกรรมการฯ จะตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารเพื่อให้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ต่อมา วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2548 กทช. สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน 50 แห่งทั่วประเทศ โดยมีการเตือนความผิด 3 ประการ คือ

1. ตั้งสถานีวิทยุโดยไม่ได้รับอนุญาต
2. ใช้เครื่องส่งโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับทั้งสองความผิด
3. จงใจรบกวนเครือข่ายวิทยุการบินซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2548 นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ กำหนดเส้นตายดำเนินการกับวิทยุชุมชนที่ไม่ทำตามกฎ 30-30-15

วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2548 กทช. สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน 2 สถานีด้วยข้อหารบกวนคลื่นการบิน คือ วิทยุชุมชนห้วยขวาง และวิทยุชุมชนบางเขน

วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 กทช. บุกจับและสั่งปิดวิทยุชุมชนในกรุงเทพฯ อีก 1 แห่ง คือ วิทยุชุมชนประชาชื่น

วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 กทช. บุกจับและยึดเครื่องส่งวิทยุชุมชน 15 เครื่องที่ร้านจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้าแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากผลิตเครื่องส่งวิทยุโดยไม่ได้รับอนุญาต

วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 กทช. เข้ายึดเครื่องส่งและอายัดสายอากาศ สถานีวิทยุชุมชน Radio คลื่น 93.75 เขตคลองเตย กรุงเทพฯ

วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2548 มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน ให้สำนักนายกรัฐมนตรีและกรมประชาสัมพันธ์ประสานงานและสั่งการให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน โดยยืนยันหลักการมาตรฐานทางเทคนิค 30-30-15 และการอนุญาตให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที อีกทั้งเน้นให้มีการติดตามตรวจสอบเนื้อหาการจัดรายการ โดยเฉพาะที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 ศาลปกครองสูงสุดตัดสินให้กระบวนสรรหา กสช. เป็นโมฆะ เพราะมีผลประโยชน์ทับซ้อนในกระบวนสรรหา กสช. จึงทำให้กระบวนคัดเลือก กสช. ล้มเหลวเป็นครั้งที่ 2

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ศาลจังหวัดอ่างทองมีคำพิพากษาคriminalคดีว่ามิและใช้เครื่องส่ง และออกอากาศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสั่งลงโทษจำคุก 4 เดือน (รอลงอาญา) และปรับ 40,000 บาท

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) ที่มี นายวิชาญ เครื่องงาม รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้รับมอบหมายให้ทบทวนระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับวิทยุชุมชน ตลอดจนหาทางออกที่เหมาะสมต่อไป เบื้องต้นมีข้อเสนอที่เป็นไปได้ 2 แนวทางคือ

1. ให้ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนไปใช้คลื่นความถี่ของกรมประชาสัมพันธ์ ที่มีอยู่ 52 ความถี่ แต่สามารถใช้ความถี่ซ้ำกันได้ 1,556 สถานี ซึ่งระหว่างการพิจารณาให้รายใดใช้คลื่นความถี่หรือไม่ จะผ่อนผันให้ออกอากาศทางคลื่นเดิมไปก่อน

2. ให้กรมประชาสัมพันธ์และส่วนราชการที่มีสถานียุทธศาสตร์และโทรทัศน์ของตัวเองพิจารณาจัดสรรเวลาให้ชุมชนทั้งสิ้น 2,110 สถานี ในจำนวนนี้มีวิทยุชุมชนที่มีคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุและโทรทัศน์กระแสหลัก จำนวน 274 สถานี และมีวิทยุชุมชนที่มีคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุการบิน จำนวน 238 สถานี

เดือนมีนาคม – กันยายน พ.ศ. 2549 หน่วยงานในระดับพื้นที่ได้เชื่อมโยงคำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ และ กทช. ก่อนหน้านี้เข้ากับคำพิพากษาคriminalคดีวิทยุชุมชนอ่างทอง และมีการสั่งระงับและแจ้งว่าการออกอากาศวิทยุชุมชนเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

11. คณะรัฐประหารยกเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ทำให้วิทยุชุมชนขาดหลักประกันรับรองสิทธิการสื่อสารของประชาชน

วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ทำการรัฐประหาร และล้มเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2549 คปค. มีคำสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนภาคเหนือทั้งหมดและภาคอีสานบางส่วน โดยอ้างว่าวิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ 2540 ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญ 2540 ถูกยกเลิกไปแล้ว วิทยุชุมชนก็ต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

12. วิทยุชุมชนตกอยู่ในการควบคุมและแทรกแซงของคณะรัฐประหาร

วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 คปค. ออกข้อตกลงและสั่งการสถานีวิทยุชุมชน 17 จังหวัดภาคเหนือจำนวน 16 ชื่อ เช่น ให้สถานีวิทยุชุมชนถ่ายทอดสัญญาณเสียง คำสั่งและแถลงการณ์ของ คปค. ทุกครั้งที่มีการประกาศ งดเปิดสายหน้าไมค์ และให้สถานีวิทยุที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนหรือส่งข้อมูลกับสำนักประชาสัมพันธ์เขตให้ดำเนินการโดยเร็ว ฯลฯ

วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2549 กองทัพภาคที่ 3 ประกาศอนุญาตให้วิทยุชุมชนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ จำนวนเกือบ 600 แห่งออกอากาศได้ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป โดยต้องปฏิบัติตามสัปดาห์ที่ให้อย่างเคร่งครัด ต้องมีกำลังส่ง 30 วัตต์ 30 เมตร เท่านั้น และช่วยกันตรวจสอบด้วยว่าเมื่อ

อนุญาตให้ส่งกระจายเสียงแล้วลดกำลังส่งลงหรือไม่ โดยหากมีการตรวจพบว่าการละเมิดข้อกำหนด จะมีผลให้สถานีต้องปิดถาวร

คปค. วางกรอบการกระจายเสียงวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ออกอากาศข่าวทหารวันละ 3 เวลา เน้นผลิตรายการที่เสริมสร้างความปรองดองของคนในชาติ และผู้ประกาศต้องสอบผ่านใบผู้ประกาศอย่างน้อยสถานีละ 1 คน

เดือนมกราคม พ.ศ. 2550 รัฐบาลซึ่งจัดตั้งโดย คปค. (เปลี่ยนชื่อเป็น คณะรัฐมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ-คมช.) ขอความร่วมมือไปยังสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศให้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ “สมดุลและเหมาะสม เพื่อที่จะสร้างความสมานฉันท์และความสันติให้เกิดขึ้นในสังคม” ขณะเดียวกัน สถานีวิทยุชุมชนต่างๆ ก็ยังถูกคุกคามจากรัฐในหลายรูปแบบตั้งแต่การเฝ้าสอดแนม การตรวจค้นสถานีและการปิดสถานี

วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 นายสุชุม วงประสิทธิ์ เลขาธิการสภาการวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สวชพ.) เดินทางมายื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชน โดยมีสาระสำคัญคือ ปัญหาวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นเป็นความผิดพลาดของมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อปี 2547 สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่ไม่มีการวางกรอบและแผนงานรองรับวิทยุชุมชน ประกอบกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ยังมีองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ทำให้วิทยุชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย คนทำรายการวิทยุชุมชนไม่ใช่คนผิด และมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมแก่สถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) โดยเร็วที่สุด เพราะปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศ 6,000 แห่ง มีนักจัดรายการไม่น้อยกว่า 60,000 คนเพื่อให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินการอย่างถูกต้อง ไม่ใช้รับใช้ทางการเมืองดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

13. การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เพื่อรับรองสิทธิในการสื่อสารของประชาชน

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550 กระบวนการลงประชามติทั่วประเทศต่อการรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยผลที่ได้คือ ประชามติรับร่างดังกล่าวด้วยคะแนนที่ก้ำกึ่ง (51:49) นำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยยังคงบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปสื่อตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญฉบับเดิมไว้ในมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญคือ การยุบรวมองค์กรอิสระที่เคยแยกเป็น 2 องค์กรให้เหลือองค์กรเดียว ดังนี้

“ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม...ต้องคำนึงถึง...การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ”

14. ผลของ พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงฯ พ.ศ. 2551 ทำให้แยกประเภทวิทยุชุมชนออกจากวิทยุธุรกิจ

วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ ส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนได้รับสถานภาพทางกฎหมายเป็นประเภทหนึ่งของการประกอบกิจการฯ นอกเหนือจากประเภทบริการสาธารณะและประเภทธุรกิจ โดยผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุชุมชนจะต้องดำเนินการโดยไม่โฆษณา ไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ และต้องเป็นประโยชน์ตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการ

นอกจากนี้ ภายใต้บทเฉพาะกาล กำหนดให้ กทช. แต่งตั้งคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ และมีอำนาจออกใบอนุญาตชั่วคราวให้แก่กิจการ 2 ประการ ได้แก่ กิจการวิทยุชุมชน และกิจการไม่ใช่คลื่นความถี่ เช่น เคเบิลทีวี โทรทัศน์ดาวเทียม และไอพีทีวี

15. การร่างหลักเกณฑ์ให้ใบอนุญาตชั่วคราวแก่วิทยุชุมชน

เดือนสิงหาคม พ.ศ.2551 คณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จำนวน 22 คน ได้รับการแต่งตั้ง เพื่อทำหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 78 ของ พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551

เดือนกันยายน พ.ศ.2551 การแต่งตั้งคณะทำงานวิทยุชุมชนภายใต้คณะอนุกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อร่างเกณฑ์การให้ใบอนุญาตชั่วคราวแก่วิทยุชุมชน

เดือนมกราคม พ.ศ.2552 ร่างหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) เสร็จสมบูรณ์

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2552 จัดรับฟังความเห็นแบบเฉพาะกลุ่ม (focus group) หลายครั้ง เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับร่างหลักเกณฑ์ฯ ดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็น

เริ่มต้นกระบวนการร่าง พ.ร.บ. องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. (ตามมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550)

วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2552 ร่างหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) ถูกเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของ กทช. เป็นเวลา 15 วัน เพื่อเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนต่อร่างดังกล่าว

วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2552 หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2552

16. การประกาศให้วิทยุชุมชนขึ้นทะเบียน เพื่อให้ใบอนุญาตทดลองออกอากาศชั่วคราว

วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2552 คณะทำงานวิทยุชุมชนของ กทช. เริ่มต้นกระบวนการขึ้นทะเบียน 30 วันสำหรับสถานีวิทยุที่ประสงค์ประกอบกิจการวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่ทาง กทช. วางไว้คือ การขึ้น

ทะเบียน และการให้ใบอนุญาต โดยเปิดศูนย์รับขึ้นทะเบียนจำนวน 15 ศูนย์ทั่วประเทศ มีสถานีวิจัยจำนวน 2,663 สถานีมาลงทะเบียนในครั้งนี้ บวกกับจำนวนสถานีที่ลงทะเบียนล่วงหน้าไว้แล้ว รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 6,521 สถานี

วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 กทช. มีมติให้ขยายเวลาการทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราว (ครั้งที่ 1) สำหรับกลุ่มผู้แจ้งความประสงค์จะประกอบกิจการกระจายเสียงและได้รับสิทธิทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราวที่ผ่านมา

17. การเกิดขึ้นขององค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ (กสทช.)

วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มีผลบังคับใช้

เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 เริ่มกระบวนการสรรหา กสทช. ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตาม พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ พ.ศ. 2553

วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2554 กทช. มีมติให้ขยายเวลาการทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราว (ครั้งที่ 2) สำหรับกลุ่มผู้แจ้งความประสงค์จะประกอบกิจการกระจายเสียงและได้รับสิทธิทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราวที่ผ่านมา

วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2554 กสทช. ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับตำแหน่งและเริ่มทำงานเป็นวันแรก

18. การเรียกร้องให้คืนคลื่น และจัดสรรคลื่นให้ภาคประชาชนใช้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 กสทช. จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะต่อร่างแผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ (พ.ศ.) และร่างตารางกำหนดคลื่นความถี่แห่งชาติ ร่างแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) ร่างแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559)

สาระสำคัญ : ก) การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรคลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียง ข) ส่งเสริมผู้มีความพร้อมในการขอรับใบอนุญาตประเภทบริการชุมชนในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของคลื่นความถี่ในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาต

ข้อเสนอของกลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชน : การแก้ไขปัญหาคืนความถี่ทับซ้อนและรบกวนกันระหว่างวิทยุชุมชนและวิทยุธุรกิจ การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของวิทยุชุมชนที่ดำเนินการตามหลักการของ-โดย-เพื่อชุมชน ตลอดจนการจัดย่านคลื่นความถี่สำหรับวิทยุชุมชนโดยเฉพาะ

ข้อสังเกต : ก) การเร่งรัดในการจัดรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนแม่บททั้ง 3 ฉบับ ข) ระยะเวลาในการคืนคลื่นความถี่ 5-10-15 ปี ได้รับการคัดค้านว่านานเกินไปและจะไม่เกิดการปฏิรูปสื่อใน กสทช. ชุดแรก

วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2555 แผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ (พ.ศ. 2555) แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) และแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา

19. กสทช.ยื้อเวลา ยังไม่จัดสรรคลื่นฯ ให้แก่ประชาชน แต่ให้ใบอนุญาตทดลองออกอากาศไป

ก่อน

วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 กสทช. จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะต่อร่างประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง และร่างประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การทดสอบมาตรฐานทางเทคนิคของเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง สำหรับการทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง

สาระสำคัญ : ก) แยกประเภทสถานีวิทยุตามที่กำหนดใน พ.ร.บ.การประกอบกิจการฯ พ.ศ. 2551 ข) เตรียมความพร้อมด้านคุณสมบัติ ผังรายการ สัดส่วนรายการ การหารายได้ ตามลักษณะการประกอบกิจการแต่ละประเภท และ ค) หลักเกณฑ์ทางเทคนิคที่เท่าเทียมกันทั้ง 3 ประเภท (100 วัตต์/40 เมตร/ 15 กม.) เพื่อแก้ไขปัญหาการรบกวนคลื่นความถี่ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอของกลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชน : การปรับลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าตรวจเครื่องส่ง การกำหนดย่านคลื่นความถี่สำหรับวิทยุชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนวิทยุชุมชนที่ดำเนินการในรูปแบบของ-โดย-เพื่อชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การเสริมความรู้-ศักยภาพด้านเทคนิค การกำกับดูแลกันเอง กลไกระดับท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาคลื่นความถี่ที่ทับซ้อน/รบกวน แนวทางการหารายได้และกองทุนวิทยุชุมชน ฯลฯ

การคัดค้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มวิทยุธุรกิจท้องถิ่นและกลุ่มวิทยุบริการสาธารณะต่อหลักเกณฑ์ทางเทคนิคที่เท่ากันในกิจการทั้ง 3 ประเภท

วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2555 สำนักงาน กสทช. ลงประกาศในหนังสือพิมพ์เป็นเวลา 3 วัน ให้สถานีวิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชนที่ยังมิได้มาแสดงตนเข้ารับการขยายระยะเวลาทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราว เข้าแสดงตนภายใน 30 วัน เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว จะถือว่าสถานีที่ไม่เข้าแสดงตนสละสิทธิการเป็นผู้ทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราว สำนักงาน กสทช. จะดำเนินการเพิกถอนสิทธิต่อไป

วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2555 ผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียง 6 สมาคม ยื่นหนังสือต่อ กสทช. ให้ทบทวนร่างประกาศในส่วนหลักเกณฑ์ทางเทคนิคที่เท่ากันในกิจการทั้ง 3 ประเภท โดยมีข้อเสนอให้เพิ่มกำลังสัญญาณส่งเป็น 500 วัตต์ เสาส่งสัญญาณสูง 60 เมตร และไม่กำหนดรัศมีการส่งกระจายเสียง

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษากฎหมายและนโยบายสื่อมวลชน สถาบันอิศรา เครือข่ายสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ (สวช.) และสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย (สวทท.) ออกจดหมายเปิดผนึกถึง กสทช. ในประเด็นทิศทางของวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กในประเทศไทย มีข้อเรียกร้อง 5 ข้อ คือ

1. การกำกับผู้ประกอบการรายเดิมที่เท่าเทียมกับผู้ประกอบการรายใหม่
2. การนำปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากข้อกำหนดด้านเทคนิคมาประกอบการพิจารณา เช่น เนื้อหา ความหนาแน่นประชากร จำนวนคลื่นความถี่ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่
3. การตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลในระดับท้องถิ่น
4. การเปิดเผยข้อมูลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับวิทยุขนาดเล็ก เพื่อป้องกันการหลอกลวงหาประโยชน์จากกลุ่มทุนขายเครื่องส่ง

5. การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณการจัดประชาพิจารณ์ ประเมินประสิทธิภาพ และสัดส่วนการนำความคิดเห็นที่ได้ไปปรับใช้ในร่างหลักเกณฑ์ทั้งสองฉบับ

วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2555 ที่ประชุมคณะกรรมการ กสทช. พิจารณาเห็นชอบการปรับหลักเกณฑ์ทางเทคนิคจากเดิม 100 วัตต์ เป็น 500 วัตต์ เสาส่งสัญญาณสูงจากเดิมไม่เกิน 40 ม. เป็น 60 ม. ครอบคลุมรัศมีจากเดิม 15 กม. เป็น 20 กม.

วันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2555 ที่ประชุมคณะกรรมการ กสทช. มีมติอนุมัติการเพิกถอนสิทธิการเป็นผู้ทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราวสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่มาขอรับการต่ออายุใบอนุญาตการทดลองออกอากาศ จำนวน 726 สถานี

วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2555 ประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์ การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 มีผลบังคับใช้หลังประกาศลงราชกิจจานุเบกษา ผู้ประกอบการทั้งสามประเภทสามารถเริ่มยื่นขอรับใบอนุญาตได้

20. 15 ปี ของการปฏิรูปสื่อ ภาคประชาชนก็ยังไม่ได้เป็นเจ้าของคลื่นความถี่ฯ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ปัจจุบัน เดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2556 กสทช. ก็ยังไม่ได้มีการคืนคลื่นความถี่ฯ และจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ให้แก่ประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมได้ใช้คลื่นความถี่อย่างเท่าเทียมกันตามสิทธิของกฎหมาย มีแต่การให้ใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงชั่วคราวแก่ผู้ประกอบการทั้ง 3 ประเภทเท่านั้น ซึ่งได้ให้ใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงไปแล้ว กว่า 2,000 ราย โดยมีผู้ประกอบการกระจายเสียงประเภทธุรกิจมากที่สุด จำนวน 1,426 ราย รองลงมาคือ ประเภทสาธารณะ มีจำนวน 532 ราย และสุดท้าย ประเภทชุมชน มีจำนวนเพียง 300 รายเท่านั้น

นอกจากนี้ กลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชนและนักวิชาการก็ได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์การให้ใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทชุมชนของ กสทช.ว่า ไม่ได้มีการลงไปตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทชุมชนว่าเป็นไปตามคุณสมบัติและลักษณะของการเป็นวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงตามกฎหมายหรือไม่ ประกอบกับกสทช.เอง ก็ละเลยการทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนที่มีความต้องการจะเข้าถึงคลื่นความถี่ฯ ได้ใช้สิทธิในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชุมชนของตนอย่างแท้จริง

2.5 กำเนิดและพัฒนาการของวิทยุชุมชนในแต่ละภูมิภาค

2.5.1 วิทยุชุมชนภาคกลาง

สถานีวิทยุชุมชนภาคกลาง คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ตามเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทยในเขตภาคกลางและกรุงเทพฯ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก มีพัฒนาการการก่อเกิดและบริบทความก้าวหน้าโดยสังเขป ดังนี้

จากกระแสการตื่นตัวของภาคประชาชนเรื่องการปฏิรูปสื่อ หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 นำมาสู่การเกิดวิถุชุมชนในช่วงปลายปี พ.ศ.2544 ภูมิภาคตะวันตก ตะวันออก และภาคกลาง มีความตื่นตัวไม่ต่างกับภาคประชาชนในภูมิภาคอื่นๆ และอาจกล่าวได้ว่ามีระดับการตื่นตัวมาก ซึ่งเห็นได้จาก สถานีวิทยุชุมชนแห่งแรกๆ ที่ทดลองออกอากาศเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเป็นสถานีที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคนี้ คือ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน จ.สิงห์บุรี และ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน จ.กาญจนบุรี (ปัจจุบันคือ สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ จังหวัดกาญจนบุรี) ซึ่งทำการทดลองออกอากาศครั้งแรกในเดือนธันวาคม พ.ศ.2544

กระบวนการก่อเกิดของสถานีวิทยุชุมชนเริ่มต้นจากการบอกสิทธิภาคประชาชน การอบรมให้ความรู้ หลักการวิทยุชุมชนโดยองค์กรพัฒนาเอกชนและภาควิชาการ รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณช่วงแรกโดย กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund: SIF) การตื่นตัวของขบวนวิทยุชุมชนในภูมิภาคนี้ ส่วนหนึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า ภูมิภาคนี้อยู่ใกล้เมืองหลวง มีนักวิชาการ มีงบประมาณสนับสนุน และคนใน ภูมิภาคนี้ส่วนมากเป็นคนชั้นกลางซึ่งมีระดับการศึกษาที่ดีในระดับหนึ่ง โดยอาจมีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ที่เป็นคนยังอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเมืองหลวง เช่น อยู่แถบชนบทอาจจะยังเกรงกลัวในตัวกฎหมาย ซึ่งในช่วงเวลา ในปี พ.ศ.2544 ถือว่าการตั้งสถานีวิทยุชุมชนนั้นไม่ได้ทำง่ายนัก นอกจากนี้ฐานะทางการเงินที่ดีของคนใน ภูมิภาคนี้ได้ส่งผลในระดับที่ทำให้กิจกรรมวิทยุชุมชนในภูมิภาคนี้ตื่นตัวค่อนข้างมากในช่วงแรกๆ เพราะการ ดำเนินการวิทยุชุมชนในช่วงแรกนั้นชุมชนก็ต้องร่วมสมทบงบประมาณนับแสนบาท

1. จากจุดเริ่มต้นสู่การขยายผล

ภายหลังการทดลองออกอากาศจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนของภาคประชาชนทั้งสองแห่ง ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะเจ้าพนักงานกองงานคณะกรรมการกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กองงาน กกช.) มีหนังสือถึงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั้งสอง แห่งให้ระงับการส่งกระจายเสียง นำมาสู่การยกระดับปัญหาของวิทยุชุมชน เกิดการรวมตัวกันของจุด ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในระดับภูมิภาค เพื่อทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน และสมาคมวิชาชีพสื่อ ให้ ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อองค์กรอิสระต่างๆ ตลอดจนรณรงค์และผลักดันให้วิทยุชุมชนมีสถานภาพทางกฎหมาย อันเป็นเหตุให้สื่อมวลชนและคนในสังคมเริ่มสนใจประเด็นปัญหาสาธารณะนี้ และนำไปสู่การมีมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2545 ซึ่งระบุว่า “...จากกรณีที่ภาคประชาชนได้มีการขอใช้คลื่นความถี่และมี การเปิดสถานีวิทยุชุมชนมากขึ้น ... ซึ่งหากมีการห้ามก็อาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยได้....” และมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ ชั่วคราวเพื่อควบคุมการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน

หลังการมีมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น เครือข่ายวิทยุชุมชนในระดับภูมิภาคในเวลานั้น ได้รวมตัว กันเป็น “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ” เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2545 เพื่อเข้าร่วมกระบวนการจัดทำมาตรการ และหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน โดยในช่วงเริ่มต้น สหพันธ์วิทยุชุมชน แห่งชาติ มีสมาชิกรวม 145 สถานี โดยสมาชิกที่อยู่ในภูมิภาคนี้มีประมาณ 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด นั่นคือ

จากภาคตะวันตก 10 สถานี กรุงเทพมหานคร 10 สถานี ตะวันออก (โชนบก โชนทะเล) 20 สถานีและภาคกลางอีกประมาณ 10 สถานี

ภูมิภาคนี้มีเหตุการณ์ที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การยึดเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ รวมถึงการจับกุมผู้ประสานงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทอง ในข้อหาใช้เครื่องส่งไว้ในครอบครองและออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต นับเป็นการจับกุมวิทยุชุมชนครั้งแรกในประเทศไทย เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงปลายเดือนตุลาคม พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาค

บทสรุปของการเกิดวิทยุชุมชนในภูมิภาคนี้สามารถสรุปประกายการก่อเกิดของสถานีวิทยุชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของจำนวนสถานีวิทยุชุมชนในปัจจุบันมีจำนวนน้อยกว่าสถานีวิทยุชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ อันเนื่องจากสาเหตุ ได้แก่

1. ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนเมือง คนไม่ค่อยรู้จักกัน ต่างคนต่างอยู่ เมื่อจะมีการระดมทุนในแต่ละครั้งก็ทำได้ยาก ยิ่งถ้าเป็นเมืองใหญ่นั้นทำแทบไม่ได้เลย ทำให้หลายสถานีต้องปิดตัวเอง หรือบางสถานีก็เปลี่ยนอุดมการณ์ไปคือ ปรับเปลี่ยนไปเป็นวิทยุที่มีโฆษณาเพื่อให้สถานีอยู่ต่อไปได้

2. ลักษณะของเมืองที่มีคนอยู่กันหนาแน่น มีประชากรเยอะ ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดการตั้งวิทยุในลักษณะที่มีโฆษณาจำนวนมากเพื่อหวังขายสินค้าให้กับผู้บริโภค มีการใช้กำลังส่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ทำให้เกิดการทับกันของคลื่นสัญญาณ จนทำให้วิทยุแบบชุมชนไม่สามารถส่งออกอากาศได้ และถ้าจะมีการตั้งวิทยุชุมชนใหม่ในเขตเมืองอาจจะต้องใช้งบประมาณมากกว่าในเขตชนบทหลายเท่า เพราะต้องใช้กำลังส่งที่สูงมาก จึงเป็นเหตุผลให้ไม่ค่อยมีวิทยุชุมชนใหม่ในเขตที่เป็นตัวเมืองหลวง

3. ลักษณะของผู้บริโภคสื่อที่เปลี่ยนไปและเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทำให้ช่องทางการสื่อสารของคนในภูมิภาคนี้อาจจะถือได้ว่ามากกว่าคนในภูมิภาคอื่นๆ ฉะนั้นวิทยุชุมชนอาจจะเป็นแค่ช่องทางหนึ่งในหลายๆ ช่องทางที่คนจะเลือกฟังรายการ ซึ่งถ้าจัดรายการไม่ดีจริงๆ ก็อาจจะไม่มีคนฟังได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ปัจจุบัน ถือได้ว่าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ไม่มีวิทยุชุมชนที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ของวิทยุชุมชนจริงๆ แต่มีการปรับตัวไปในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น ปรับตัวไปเป็นวิทยุเชิงประเด็น มีกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ กรณีศึกษาที่ชัดเจนคือ วิทยุเสียงธรรมกร วิทยุชุมชนคลองเตย วิทยุเด็ก เป็นต้น ส่วนงบประมาณค่าใช้จ่ายก็จะได้จากองค์กรที่ตั้งวิทยุเหล่านั้นมา อย่างกรณีวิทยุเสียงธรรมกร ก็ได้จากสหภาพแรงงานรถไฟแห่งประเทศไทย วิทยุคลองเตยก็ได้จากมูลนิธิดวงประทีป แต่ถ้าเป็นวิทยุชุมชนที่ไม่มีองค์กรหรือมูลนิธิคอยสนับสนุนก็จะดำเนินการเขียนโครงการไปขอตามแหล่งทุนต่างๆ ที่ให้งบประมาณสนับสนุนวิทยุชุมชนเพื่อให้วิทยุชุมชนดำเนินการต่อไปได้ เช่น วิทยุขาวนนทบุรี เป็นต้น ซึ่งองค์กรที่สนับสนุนวิทยุเหล่านี้ ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานปฏิรูป

แห่งชาติ (สปร.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน (พอช.) หรือ อาจจะเป็นราชการในพื้นที่ อย่าง สำนักงานเขต หรือเทศบาล เป็นต้น

ส่วนการกระจายตัวอยู่ในเขตชานเมือง ในพื้นที่ภาคตะวันตกและตะวันออก ที่ยังดำรงอยู่ในปัจจุบันก็ ไม่ถือว่ามีย่อยมากนักที่ยังดำรงอยู่ตามหลักเกณฑ์ของวิเทศชุมชนจริงใน 5 สถานที่ที่ได้ลงเก็บข้อมูลนั้น ที่ดำรงอยู่ ได้น่าจะมีปัจจัยจาก

1. เป็นชุมชนดั้งเดิม มีความเข้มแข็งของชุมชน มีการพัฒนากิจกรรมด้านอื่นๆไปด้วย ทำให้ กิจกรรมวิเทศชุมชนเข้มแข็งไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าวิเทศชุมชนเข้มแข็งเพราะชุมชนเข้มแข็งมาก่อนก็ได้ เช่น วิเทศชุมชนหนองหญ้าไซ วิเทศชุมชนแปลงยาว เป็นต้น

2. เป็นชุมชนที่ต้องต่อสู้เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการมีของวิเทศชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาทำงานง่ายขึ้น และเป็นประโยชน์กับกลุ่มเขาจริงๆ ทำให้เกิดความห่วงใยใน เครื่องมือตัวนี้ เช่น วิเทศชุมชนบ่อนอก วิเทศชุมชนกาญจนบุรี วิเทศเพื่อสาธารณะท้องถิ่นแม่กลอง เป็นต้น

ในปัจจุบัน หลังจากที่มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติหรือ กสทช. เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา สถานีวิเทศชุมชนในภาคกลางได้มีการติดตามและ ขอรับใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ตามกฎหมายของ กสทช.อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานีที่ ได้รับใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการชุมชนแล้วจำนวน 2 สถานี ได้แก่ สถานีวิเทศชุมชนคนหนองหญ้าไซ จดทะเบียนในนามกลุ่มคนศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิเทศชุมชนคนหนองหญ้าไซ อายุใบอนุญาตอยู่ระหว่าง วันที่ 21 มกราคม 2556 ถึง วันที่ 20 มกราคม 2557 สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่น เพื่อแม่กลอง จดทะเบียนในนามกลุ่มคนสภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัดสมุทรสงคราม อายุใบอนุญาตอยู่ ระหว่าง วันที่ 14 พฤษภาคม 2556 ถึง วันที่ 13 พฤษภาคม 2557 ส่วนอีก 3 สถานีอยู่ในระหว่างการพิจารณา เอกสาร

2.5.2 วิเทศชุมชนภาคเหนือ

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดวิเทศชุมชน

สถานีวิเทศชุมชนในภาคเหนือเกิดขึ้นจากผลพวงของการประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 มาตรา 40 ซึ่งปัจจุบันเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2550 มาตรา 47 ที่ระบุว่า คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งกระจายเสียงทางวิทยุ โทรทัศน์และโทรคมนาคมนั้น เป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติ เพื่อ ประโยชน์สาธารณะ และมาตรา 26 ในพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2543 ซึ่งปัจจุบัน เปลี่ยนเป็นมาตรา 49 ปีพ.ศ. 2553 ที่ระบุว่า ภาคประชาชนมีสิทธิในการครอบครองและใช้ทรัพยากรคลื่น ความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ

ประกอบกับภาคประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพในท้องถิ่น เช่น สิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกร สิทธิที่จะได้รับสัญชาติไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สิทธิของผู้ติดเชื้อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เป็นต้น ขาดช่องทางในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและปกป้องสิทธิในท้องถิ่นของตนเอง

2. การรวมกลุ่มเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชนของภาคประชาชน

ด้วยปัจจัยดังกล่าว ภาคประชาชนกลุ่มต่างๆ จึงได้รวมกลุ่มกับนักวิชาการด้านสื่อ นักจัดรายการวิทยุอิสระ และนักพัฒนาเอกชน จัดตั้ง “โครงการนาร่องวิทย์ชุมชนเชียงใหม่” ขึ้นในปีพ.ศ. 2543 และในภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เครือข่ายองค์กรวิทย์ชุมชนเชียงใหม่” ในปีพ.ศ. 2545 เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ภาคประชาชนในการก่อตั้งและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งการเตรียมความพร้อมดังกล่าว ได้แก่ การฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุ และการทดลองฝึกปฏิบัติการจัดรายการวิทยุทางสถานีของภาครัฐ

3. การทดลองจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนของภาคประชาชน : ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

ต่อมา ในปีพ.ศ. 2544 ภาคประชาชน นำโดยเครือข่ายเกษตรกรพึ่งตนเอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทดลองจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยไม่มีการโฆษณาขึ้นเป็นแห่งแรกในภาคเหนือ มีชื่อว่า สถานีวิทยุชุมชนสันป่าตอง

หลังจากนั้น ภาคประชาชนใน 17 จังหวัดภาคเหนือ ก็ได้ทยอยกันจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนไปทั่วภาคเหนือ ซึ่งมีประมาณ 45 สถานี เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2545 โดยศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางของชาวบ้านในการออมเงิน เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน เมื่อมีเหตุการณ์ยามเกิด แก่ เจ็บ และตาย รวมทั้งใช้เป็นกองทุนในการสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนที่มาจากความต้องการของชาวบ้าน อย่างเช่น การตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น นอกจากศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านจะช่วยสนับสนุนแล้ว ยังมีประชาชนในพื้นที่อีก 4 ตำบลของอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ช่วยสนับสนุนด้วย และสาเหตุที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมา ก็เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น เหตุการณ์วิวาท ประเพณีงานบุญ งานศพ ซึ่งต้องสื่อสารให้คนในหมู่บ้านไปช่วยเหลือกัน เป็นต้น

สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2547 โดยสมาคมวิทยุชุมชนคนเมืองลี ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของเครือข่ายองค์กรในชุมชนอำเภอลี้ โดยสาเหตุที่ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นเนื่องจาก ชุมชนอำเภอลี้ ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดลำพูน ประมาณร้อยกว่ากิโลเมตร ชาวบ้านเดินทางไปมาไม่สะดวก และลักษณะภูมิประเทศที่มีหุบเขาล้อมรอบ ทำให้ไม่สามารถรับฟังข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของภาครัฐได้ ประกอบกับคนในชุมชนพื้นที่นี้ ประสบปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติ คือ ดินโคลนถล่ม และน้ำท่วมเป็นประจำ จึงจำเป็นต้องตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อจะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชน เท่าทันสถานการณ์บ้านเมือง และไว้แจ้งเตือนภัยเมื่อประสบปัญหาภัยธรรมชาติ

ทั้งนี้ การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนของภาคประชาชนโดยส่วนใหญ่ ในช่วงแรกจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) และในระยะหลัง คือ ปีพ.ศ. 2545 เป็นต้นมา จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ

ในปีพ.ศ. 2545 สถานีวิทยุชุมชนในภาคเหนือได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือ และได้เข้าร่วมกับสถานีวิทยุชุมชนในภาคอื่นๆ ทั่วทั้งประเทศ รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติขึ้นในเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2545 ซึ่งมีสถานีวิทยุชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 145 สถานีทั่วประเทศ

4. สถานีวิทยุชุมชนถูกคุกคามและแทรกแซงจากภาครัฐ ในระหว่างที่ยังไม่มีกสทช.

ต่อมาในปีพ.ศ. 2547 รัฐบาลนำโดยพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้ประกาศนโยบายสนับสนุนให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ จึงส่งผลให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมใช้นโยบายนี้จัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อแสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ และบิดเบือนเจตนารมณ์ของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เพื่อประโยชน์สาธารณะ และตามหลักการแนวคิดของวิทยุชุมชน ที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ส่งผลให้เกิดสถานีวิทยุเป็นพันแห่งไปทั่วทั้งภาคเหนือ

อย่างไรก็ตาม ในปีพ.ศ. 2548 เป็นต้นมา เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือและเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือได้ร่วมกันเรียกร้องคัดค้านนโยบายของรัฐบาลที่ให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ และให้รัฐบาลแต่งตั้งคณะกรรมการกลางชั่วคราว ในระหว่างที่ กสทช. ยังไม่เกิดขึ้น ออกกฎระเบียบ แยกประเภทสถานีวิทยุชุมชนออกจากสถานีวิทยุเอกชนให้ชัดเจน และให้แก้ปัญหาคลื่นเป็ดทับ คลื่นแทรกให้แก่สถานีวิทยุชุมชนด้วย

ต่อมาในปีพ.ศ. 2549 รัฐบาลได้ถูกยึดอำนาจรัฐประหาร และกฎหมายรัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2540 มาตรา 40 ที่รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนได้ถูกยกเลิกไป และได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2550 ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

5. การให้วิทยุชุมชนขึ้นทะเบียนและให้ใบอนุญาตชั่วคราวในการประกอบกิจการกระจายเสียงชุมชนของกสทช.

ในปัจจุบัน หลังจากที่มีคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติหรือ กสทช. เกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2553 เป็นต้นมา สถานีวิทยุชุมชนในภาคเหนือก็ได้มีการติดตาม และขอจดทะเบียนการเป็นวิทยุชุมชนกับองค์กรดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบางสถานีก็ได้รับการอนุญาตให้ประกอบกิจการกระจายเสียงวิทยุชุมชนแล้ว เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี จ.ลำพูน คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชนจาก กสทช. แล้ว เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555

บางสถานีก็ยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาให้ใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชน เช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอค้อยหล่อ จ.เชียงใหม่ คลื่นความถี่ FM 88.75 MHz ซึ่งสถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ได้ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2549 โดยชาวชุมชนอำเภอค้อยหล่อ ซึ่งประกอบด้วย 4 ตำบล 58 หมู่บ้าน ได้

มีความตระหนักและกังวลว่าวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญาของท้องถิ่นจะสูญหายไป ภายใต้การถาโถมของกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น คำว่า จ้อย ซอ เป็นต้น จึงมีความต้องการที่จะตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมา เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่กับลูกหลาน ประกอบกับคนในท้องถิ่นอยากจะนำเสนอ และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างกัน เช่น กิจกรรมงานบุญ งานศพ งานแต่งงาน เป็นต้น เพื่อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถรับฟังได้จาก สถานีวิทยุกระแสหลักทั่วไป

6. ผลของการประกาศกฎเกณฑ์ต่างๆของสทท. และการให้ใบอนุญาตชั่วคราวในการประกอบกิจการกระจายเสียงแก่ชุมชน

นับตั้งแต่สทท.เกิดขึ้นและได้ประกาศกฎเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนมากมาย รวมทั้งการพิจารณาให้ใบอนุญาตชั่วคราวในการประกอบกิจการกระจายเสียงแก่ชุมชนนั้น ได้เกิดปัญหา หรือส่งผลเสียต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน เช่น

- ขั้นตอนและกระบวนการขอรับใบอนุญาตชั่วคราวฯ ของวิทยุชุมชนมีความล่าช้า ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนในการนำเครื่องส่งไปตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพ ทำให้ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการขอรับใบอนุญาต ทั้งในด้านการจัดทำเอกสาร และการตรวจเครื่องส่งของสถานี
- แม้ว่าสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งจะได้รับใบอนุญาตชั่วคราวฯ ในการประกอบกิจการกระจายเสียงชุมชนแล้ว แต่ก็ต้องมีการบันทึกเทปรายการที่ออกอากาศไปเป็นประจำทุกวัน ซึ่งเป็นภาระให้สิ้นเปลืองงบประมาณไปกับการจัดหาอุปกรณ์บันทึกเทป และต้องคอยติดตามยื่นขอรับใบอนุญาตชั่วคราวฯ เป็นประจำทุกปี ซึ่งสร้างความเหนื่อยหน่าย และย่ำแย่ต่อการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนแก่ชาวบ้านในท้องถิ่น
- กระบวนการพิจารณาให้ใบอนุญาตชั่วคราวฯ แก่วิทยุชุมชนก็ขาดกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของวิทยุชุมชนในระดับพื้นที่จริง ส่งผลให้ชุมชนที่มีความต้องการจะจัดตั้งวิทยุชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่สามารถเข้าถึงใบอนุญาตฯ นี้ได้

7. การยืนหยัดของวิทยุชุมชน ในการเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่ และดำเนินงานตามหลักปรัชญา : ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน และไม่มีการโฆษณา

แต่อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนของภาคประชาชน ประมาณ 35 สถานี ก็ยังคงรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเป็นเครือข่ายวิทยุชุมชนในภาคเหนือ เพื่อติดตาม ผลักดันกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน รวมทั้งช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถก่อตั้งและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนได้ ตามหลักการแนวคิดของวิทยุชุมชน ที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยไม่มีการโฆษณา อย่างเช่น

สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง คลื่นความถี่ FM. 99.25 MHz ได้ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2550 โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มลุ่มน้ำแม่วาง กลุ่มชนเผ่า กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV กลุ่มสตรี ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสถานี เพื่อคอยแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐให้คนในชุมชนรับทราบ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคนในชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำ การเรียกร้องสิทธิของชนเผ่า เป็นต้น

ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ อ.พาน จ.เชียงราย คลื่นความถี่ FM 91.00 MHz ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2550 และดำเนินการโดยกลุ่มเยาวชนต้นกล้า และศูนย์เพื่อน้องหญิง สาเหตุที่ก่อตั้งสถานี เนื่องจากพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อหลังฤดูการทำนาแล้ว ชาวบ้านก็จะนิยมเข้าไปในเมืองใหญ่ อย่างเช่น กรุงเทพมหานคร เพื่อไปหางานทำ และโดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงมักจะถูกล่อลวงไปขายบริการทางเพศ โดยหลอกลวงชาวบ้านว่าจะพาไปหางานทำที่กรุงเทพมหานคร แต่สุดท้าย คือ พาไปขายบริการทางเพศ จึงจำเป็นที่คนในชุมชนต้องก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมา เพื่อให้ความรู้ และคอยเตือนภัยให้ชาวบ้านในชุมชนเท่าทันเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในสังคม

จากข้อมูลบริบทของวิทยุชุมชนในภาคเหนือข้างต้น พอสรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดวิทยุชุมชนในภาคเหนือได้ดังนี้

1. เกิดจากปัจจัยทางด้านกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการสื่อสารและเป็นเจ้าของคลื่นความถี่
2. พื้นที่ของภาคเหนือโดยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหุบเขา การเดินทางของชาวบ้านในพื้นที่ไปมาหาสู่กันมีความยากลำบาก ประกอบกับคนในพื้นที่ไม่สามารถรับฟังข้อมูลข่าวสารได้จากสถานีวิทยุกระแสหลัก จึงจำเป็นที่จะต้องตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมาเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างกัน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชน
3. ประชาชนในพื้นที่ของภาคเหนือมีความหลากหลายทางด้านศาสนา วัฒนธรรม รวมทั้งความคิดความเชื่อ และความต้องการ ซึ่งขาดพื้นที่สื่อในการแสดงออกถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม และสื่อที่มีอยู่เดิมก็ละเมิดสิทธิของคนชนเผ่า สร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในสังคม เช่น การล้อเลียนภาษา การแต่งกายที่สกปรก หรือการสวมบทบาทตัวละครเป็นผู้ใช้ตามบ้านเรือน เป็นต้น
4. โครงการพัฒนาประเทศของรัฐส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในระดับท้องถิ่นโดยตรง อย่างเช่น การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ซึ่งชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และพัฒนาชุมชนของตนเอง จึงต้องตั้งสถานีเพื่อให้คนในชุมชนรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของรัฐ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

5. การเตือนภัยพิบัติต่างๆที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก ซึ่งทางภาคเหนือจะเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการเตือนภัยจากการค้ำมนุษย์เด็กและสตรีที่เกิดขึ้นมากในภาคเหนือด้วย เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนืออยู่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ

แม้ว่าจะมีเหตุและปัจจัยหลายอย่างในการก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชนของภาคประชาชน แต่เมื่อภาคประชาชนได้ก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชนแล้ว ก็ประสบปัญหา สถานการณ์มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถูกภาครัฐคุกคามและแทรกแซงการก่อตั้งและดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชน ในช่วงที่กสทช.ยังไม่เกิดขึ้น เช่น

- การสั่งปิดสถานีวิทย์ชุมชน โดยกล่าวหาว่าตั้งสถานีวิทย์ชุมชนโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นวิทยุเถื่อน หรือทำให้เกิดการรบกวนคลื่นการบิน
- การบิดเบือนแนวคิด หลักการของวิทยุชุมชน จนทำให้สังคมแยกแยะไม่ออกระหว่างวิทยุชุมชนกับวิทยุธุรกิจ ที่ส่งเสริมให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ หรือการสนับสนุนให้อบต.ทั่วประเทศสามารถจัดตั้งสถานีวิทย์ชุมชนได้ ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ชุมชนมีสิทธิในการสื่อสาร เพื่อชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง
- การสั่งห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามายุ่งเกี่ยว ส่งเสริมสนับสนุนวิทยุชุมชน
- การแทรกแซงด้วยการขอความร่วมมือสถานีวิทย์ชุมชนต่างๆให้นำเสนอข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ หรือการขอมิให้วิพากษ์วิจารณ์การเมือง เป็นต้น

แม้ว่ากสทช. จะเกิดขึ้นแล้วในปีพ.ศ. 2553 แต่ปัจจุบัน ชุมชนจำนวนมากที่มีความต้องการจะใช้สิทธิในการก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชนอย่างแท้จริง ก็ยังไม่สามารถขอรับใบอนุญาตชั่วคราวในการประกอบกิจการกระจายเสียงชุมชนอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้

ด้วยสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว สถานีวิทย์ชุมชนของภาคประชาชนในภาคเหนือไม่น้อยกว่า 35 สถานี ก็ยังรวมกลุ่มกันอย่างต่อเนื่องเป็นเครือข่ายวิทยุชุมชนในระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับสถานี และร่วมติดตามผลักดันกฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนต่อไป

2.5.3 วิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การถือกำเนิดของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน 39 สถานีในทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ.2545 นั้นถือได้ว่า เป็นปรากฏการณ์สำคัญทางการสื่อสาร และถือว่า ภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการปฏิรูปสื่อของประเทศไทยอย่างจริงจังหลังจากที่ มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปิดทาง ให้ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่อันเป็นทรัพยากรของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะทั้งในระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการจัดกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543

มาตรา 26 วรรค 3 ซึ่งระบุให้ภาคประชาชนเข้าถึงและเข้าไปใช้คลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีโอกาสใช้คลื่นความถี่ตามสัดส่วนดังกล่าวหากชุมชนมีความพร้อม

สำหรับพัฒนาการของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงตามเหตุการณ์สำคัญอันมีผลหนุนเนื่องให้กระบวนการพัฒนาวิทยุชุมชนและกระบวนการของการปฏิรูปสื่อได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. ช่วงแห่งการเรียนรู้: เข้าใจสิทธิการสื่อสาร

ด้วยเงื่อนไขทางกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ โดยเฉพาะบทบัญญัติ มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมาตรา 26 วรรค 3 ของพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกั้นดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 จึงถือเป็นปัจจัยแห่งโอกาสที่จะทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและใช้คลื่นความถี่อันเป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติ และจากกฎหมายที่เปิดช่องทำให้มีกลุ่มนักวิชาการ นักเคลื่อนไหวทางสังคมได้จัดกิจกรรมการรณรงค์ ประเด็นการปฏิรูปสื่อเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ที่ประชาชนเริ่มมีความตระหนักแล้วว่า เป็นทรัพยากรของชาติ ไม่ใช่สมบัติเพื่อการผูกขาดของรัฐบาลหรือธุรกิจสัมปทานอีกต่อไป

สำหรับภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัจจัยสนับสนุนความพร้อมที่สำคัญ คือ ช่วง พ.ศ. 2542 -2545 โครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund หรือ กองทุน SIF) ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อผลักดันการปฏิรูปสื่อ โดยขณะนั้นกองทุน SIF ได้สนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกจังหวัดและเล็งเห็นกลุ่มชุมชนเป้าหมายในแต่ละจังหวัดที่มีศักยภาพพอที่จะร่วมขบวนการปฏิรูปสื่อ โดยมีเป้าหมายหลักคือ การจัดตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน จังหวัดละ 2 แห่ง โดยกองทุน SIF ได้สนับสนุนงบประมาณ 3 ส่วน คือ

- 1) การจัดซื้อเครื่องส่ง เสาอากาศ อุปกรณ์ในห้องส่งเพื่อให้สามารถดำเนินการได้
- 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งการบอกสิทธิการสื่อสาร ตามรัฐธรรมนูญบอกหลักการวิทยุชุมชนว่าเป็นวิทยุประชาธิปไตย คือ เป็นวิทยุของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจและไม่แสวงหาอำนาจในทางการเมือง รวมทั้งการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางด้านเนื้อหาและด้านเทคนิค โดยนักวิชาการจากมูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาสังคม (Civic Net Foundation) คณะทำงานติดตามมาตรา 40 มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) รวมทั้งนักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการบางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) การวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาวิทยุกระจายเสียงในอนาคต

2. ช่วงก่อตั้ง : จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน

ปลายปี 2544 จุดปฏิบัติการวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มดำเนินการจำนวน 39 สถานี โดยจัดตั้งจังหวัดละ 2 สถานี ยกเว้นอุดรธานีมี 3 สถานี เนื่องจากมีพื้นที่ที่ต้องการมีสื่อชุมชนเพื่อรณรงค์ประเด็นสิทธิชุมชนกับปัญหาโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงดำเนินการอยู่คือ สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น

โดยสถานีแรกที่ส่งกระจายเสียงคือ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนรักซ์ป้า FM 96 MHz ซึ่งตั้งอยู่ที่ศูนย์ประสานงานเครือข่ายอนุรักษ์ป่าภูค้อกระแต บ้านห้วยไผ่ ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2544

นายวีระพล เจริญธรรม อดีตผู้ประสานโครงการ SIF ภาคอีสานตอนบนซึ่งมีหน้าที่ประสานงานการจัดตั้งจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชนในขณะนั้น (สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2556) ให้ข้อมูลว่า การดำเนินการคัดเลือกชุมชนนำร่องเพื่อดำเนินการจัดตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ได้พิจารณาจากความพร้อมของชุมชนของแต่ละจังหวัดที่เป็นพื้นที่นำร่อง นั่นคือ ต้องเป็นองค์กรที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ที่สำคัญต้องสมัครใจที่จะเข้าร่วมกับขบวนการปฏิรูปสื่อ ขณะเดียวกันก็พิจารณาจากชุมชนเชิงประเด็น ซึ่งขณะนั้นมีพื้นที่ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ที่มีปัญหาเรื่องเหมืองโปแตช

การเกิดขึ้นของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนำไปสู่การเกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสื่อสารผ่านวิทยุชุมชน และนำไปสู่การก่อตั้ง “สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน” ที่สถาบันราชภัฏสกลนครเมื่อวันที่ 14 -15 กันยายน 2545 รวมทั้งร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศจำนวน 144 สถานี ก่อตั้ง “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ” ขึ้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2545 เพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในภูมิภาคและผลักดันเชิงนโยบายทั้งเรื่องสิทธิการสื่อสาร การจัดสรรคลื่นความถี่ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ

การเกิดขึ้นของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศในขณะนั้นยึดหลักการวิทยุชุมชน “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งความเป็นเจ้าของ การร่วมบริหารจัดการ ร่วมกำหนดเนื้อหาเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก โดยจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 39 สถานี ดำเนินทดลองออกอากาศภายใต้กรอบหลักการดังกล่าวร่วมกัน โดยยึดหลักไม่แสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจ ไม่แสวงหาอำนาจในทางการเมือง โดยมีมาตรฐานทางเทคนิคคือ กำลังส่ง 30 วัตต์ เสาอากาศสูง 15 เมตร รัศมีกระจายเสียง 15 กิโลเมตรโดยประมาณ

หลังจากที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน 39 แห่งได้นำร่องทดลองออกอากาศนั้นยังไม่มีองค์กรอิสระที่จะมาทำหน้าที่วางกรอบกติกาหรือจัดสรรคลื่นความถี่ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้น ได้เกิดปรากฏการณ์ที่กลุ่มและองค์กรเครือข่ายประชาสังคมรวมทั้งพระสงฆ์จำนวนมากที่ให้ความสนใจที่จะก่อตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนโดยยึดมาตรฐานทางเทคนิคอย่างวิทยุชุมชน ดังนั้น ช่วงปี 2546 – 2547 จึงเกิดสถานีวิทยุชุมชนรวมทั้งวิทยุที่ประกาศตนเองว่าเป็นวิทยุพระพุทธศาสนาจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ช่วงแห่งความสับสน : วิทยุชุมชนกับวิทยุชุมชนมีโฆษณา

การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนจำนวนมากในช่วงเวลานั้นเริ่มมีการถกเถียงถึงความอยู่รอดของแต่ละสถานี รวมถึงวิธีการหารายได้เพื่อบริหารสถานีให้ดำเนินการต่อไปได้ ในการประชุมสมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสานหรือ

สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติแต่ละครั้ง มักจะมีการหยิบยกประเด็นการหารายได้มาถกเถียงกันในที่ประชุม โดยตัวแทนของแต่ละสถานีต่างก็ได้เสนอแนวทางการหารายได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เน้นให้ประชาชนหรือคนฟังมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยส่วนมากจะเน้นกิจกรรมระดมทุนตามวิถีวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น การตั้งตู้รับบริจาคที่สถานี การจัดโต๊ะจีน การประกาศให้ผู้ฟังร่วมบริจาคผ่านรายการ การจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อสมทบทุนดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชน

จนกระทั่งปลายปี 2547 กรมประชาสัมพันธ์ได้เข้ามามีบทบาทดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมให้กับวิทยุชุมชน และหลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2548 อนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาที ซึ่งขัดกับหลักการสำคัญของวิทยุชุมชนที่จะ “ไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ” และนั่นเป็นเหตุให้สถานีวิทยุชุมชนจำนวนมากได้ยึดเอาเป็นแนวปฏิบัติ

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 24 สิงหาคม 2548 ที่อนุญาตให้โฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาทีได้กลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์วิทยุชุมชนที่มีโฆษณาขึ้นมาจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็เกิดการช่วงชิงการใช้คำ “วิทยุชุมชน” เพราะการที่วิทยุที่มีโฆษณาเรียกตัวเองว่า “วิทยุชุมชน” นั้นส่งผลให้กลุ่มผู้ดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนที่ไม่มีโฆษณาเองต่างวิตกว่า ประชาชนคนฟังเองจะสับสนในหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญของวิทยุชุมชน ในการประชุมของสมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสานหรือสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติแต่ละครั้ง จึงมักมีข้อถกเถียงและข้อเสนอต่อหน่วยงานรัฐในขณะนั้นว่า ต้องจำแนกประเภทการประกอบกิจการของวิทยุให้ชัดเจนระหว่าง “วิทยุชุมชน” ที่ไม่มีโฆษณา กับ “วิทยุธุรกิจ” หรือ “วิทยุท้องถิ่น” ที่มีโฆษณา

นอกจากการเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนที่มีโฆษณาจะทำให้การนิยาม “วิทยุชุมชน” ไขว้เขวไปแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาทางเทคนิคที่กระทบต่อวิทยุชุมชนที่ยึดมั่นตามมาตรฐานทางเทคนิคที่ตกลงกันไว้ในเบื้องต้นคือ กำลังส่ง 30 วัตต์ เสาอากาศสูง 15 เมตร รัศมีออกอากาศ 15 กิโลเมตรโดยประมาณ แต่วิทยุธุรกิจ หรือ วิทยุท้องถิ่นไทย (เป็นคำจำกัดความที่ผู้ประกอบการวิทยุธุรกิจจำนวนหนึ่งพยายามจะนิยามให้ชัดเจนมากขึ้น) ไม่ได้ยึดมาตรฐานทางเทคนิคดังกล่าว และมันได้ก่อให้เกิดปัญหาค่ลิ้นแทรก คลื่นทับซ้อนในหลายจังหวัด เพราะสถานีวิทยุท้องถิ่นเหล่านั้นไม่ได้กำหนดมาตรฐานทั้งกำลังส่ง ความสูงของเสาอากาศและรัศมีการกระจายเสียง

การเกิดขึ้นจำนวนมากของวิทยุชุมชนที่มีโฆษณานั้น นอกจากจะได้สร้างความสับสนในนิยามความเป็นตัวตนและปัญหาทางเทคนิคแก่วิทยุชุมชนแล้ว ยังได้สร้างผลกระทบประการหนึ่งคือ หลายสถานีได้ปรับตัวเองจากวิทยุชุมชนตามหลักการวิทยุที่ไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจไปสู่การเป็นวิทยุที่มีโฆษณา และวิทยุชุมชนบางสถานีประสบปัญหาบุคลากรโดยเฉพาะอาสาสมัครนักจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนถูกดึงตัวไปทำงานกับวิทยุที่มีโฆษณา

นายวิระพล เจริญธรรม ได้ให้ความเห็นต่อปรากฏการณ์การสื่อสารทางคลื่นวิทยุว่า ในอดีตนั้นคลื่นความถี่ไม่เคยถูกประกาศให้เป็นทรัพยากรของชาติและมีผู้ผูกขาดการใช้ก็คือรัฐและทุนใหญ่ที่ได้สัมปทาน และเมื่อคนได้ตระหนักแล้วว่า ต่างก็มีสิทธิที่จะใช้คลื่นความถี่ก็จึงไม่รีรอที่จะใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง คนอยากสื่อสารตามหลักการของวิทยุชุมชนก็ยังคงสื่อสาร คนที่อยากประกอบธุรกิจทางวิทยุธุรกิจก็มีช่องทาง เมื่อช่องทางเปิดก็ต้องยอมรับ เพียงแต่ว่า เขาอยากสื่อสารไหม อยากสื่อสารไปเพื่ออะไร

4. ช่วงหลังรัฐประหาร : วิทยุการเมืองกับวิทยุความมั่นคง

การเกิดขึ้นจำนวนมากของวิทยุที่มีโฆษณาหรือวิทยุท้องถิ่นไทยนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อวิทยุชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยที่ยึดหลัก “วิทยุชุมชน ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เพราะสถานีวิทยุชุมชนที่ยังคงอยู่ก็ยังคงดำรงอยู่ด้วยต้องการเป็นอิสระจากแหล่งทุนโฆษณาและเป็นอิสระจากการเมือง

แต่เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลสำคัญต่อการปฏิรูปสื่อและชะตากรรมของวิทยุชุมชนในช่วงเวลาต่อมาคือการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันเป็นต้นทางของการปฏิรูปสื่อ และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.ก็ผ่านการลงมติเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2550 แต่มาตราที่ว่าด้วยการจัดสรรคลื่นความถี่ก็ยังคงอยู่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดเรื่ององค์กรที่จะมาทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และการมีพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ก็ได้ส่งผลให้เกิด “คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)” เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554 องค์กรอิสระที่จะทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่

นอกจากนั้น ผลพวงจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้ก่อเกิดปรากฏการณ์ “วิทยุคนเสื้อแดง” โดยกลุ่มคนเสื้อแดงในทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งถือเป็นฐานเสียงหลักของอดีตพรรครัฐบาลที่ถูกรัฐประหาร โดยวิทยุชุมชนคนเสื้อแดงนั้น มุ่งนำเสนอเนื้อหาเพื่อตอบสนองเป้าหมายทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงเป็นหลักและโจมตีขบวนการรัฐประหาร ขณะเดียวกัน ฝ่ายอำนาจรัฐในช่วงเวลานั้นเองก็เข้ามาใช้คลื่นความถี่เพื่อจัดตั้งวิทยุเพื่อความมั่นคงเพื่อนำเสนอเนื้อหาต้านตรงกันข้ามกับสถานีวิทยุคนเสื้อแดงนำเสนอ และทราบจนทุกวันนี้จะพบว่า แต่ละจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีทั้งสถานีวิทยุชุมชนของคนเสื้อแดงและสถานีวิทยุของฝ่ายความมั่นคงซึ่งต่างก็เรียกตนเองว่า “วิทยุชุมชน”

เป็นที่น่าสังเกตว่า ปรากฏการณ์วิทยุชุมชนคนเสื้อแดงนั้นเป็นภาพสะท้อนถึงการใช้คลื่นวิทยุเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมืองมากขึ้น สืบเนื่องมาจากสื่อกระแสหลักไม่เปิดพื้นที่นำเสนอเนื้อหาอย่างที่กลุ่มทางการเมืองสนใจ ดังนั้น การใช้คลื่นความถี่วิทยุเพื่อนำเสนอเนื้อหาที่คนเสื้อแดงอยากฟังก็จึงเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อนำเสนอเนื้อหาที่กลุ่มคนฟังสนใจ

อย่างไรก็ตาม หากนับจำนวนของผู้ประกอบการวิทยุขนาดเล็กทั่วประเทศไทยจะพบว่า การรัฐประหารได้ไม่ได้ส่งผลสะท้อนต่อการเพิ่มขึ้นของวิทยุธุรกิจหรือวิทยุท้องถิ่นไทยที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาบันเทิงและแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ และจากรายงานของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2554 พบว่า มีวิทยุขนาดเล็ก อันประกอบด้วยวิทยุชุมชนและวิทยุท้องถิ่นไปยื่นเอกสารแสดงเจตจำนงภายใต้กระบวนการออกใบอนุญาตวิทยุชุมชนทั้งสิ้น 6,629 สถานี โดยมีอีกจำนวน 1,080 สถานีไม่ได้เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว

ขณะเดียวกันตัวเลขจาก สำนักงาน กสทช. เมื่อต้นปี 2556 จำนวนวิทยุที่ยื่นเจตจำนงภายใต้กระบวนการของ กสทช. มีจำนวนประมาณ 6,000 สถานีและไม่แสดงเจตจำนงเข้าร่วมประมาณ 1,000 สถานี

ซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับข้อมูลเมื่อต้นปี 2554 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบัน ประเทศไทยมีสถานีวิทยุชุมชน และวิทยุท้องถิ่น วิทยุสาธารณะเกิดขึ้นประมาณ 7,000 สถานี และในจำนวนนั้นมีผู้แสดงเจตจำนงที่จะขอใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุชุมชนจำนวน 755 สถานี แต่ก็เป็นที่น่าทึ่งที่ทราบว่า กสทช. เองไม่ได้มีกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติว่า สถานีที่ยื่นขอรับใบอนุญาตนั้นได้ประกอบกิจการตามหลักการวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงทั้งหมด คาดการณ์ว่า ในจำนวนนั้นประกอบกิจการวิทยุชุมชนตามหลักการวิทยุชุมชน ประมาณ 150 สถานีเท่านั้น ตัวเลขดังกล่าว ใกล้เคียงกับจำนวนสถานีวิทยุชุมชนเมื่อปลายปี 2545 นั่นคือ มีเพียง 144 สถานีที่เป็นวิทยุชุมชนที่ยึดมั่นตามหลักการ วิทยุชุมชน ของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า หนึ่งทศวรรษของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น สถานีวิทยุชุมชนผู้ร่วมบุกเบิกบางส่วนยุติการดำเนินงาน บางส่วนปรับตัวเป็นวิทยุธุรกิจ บางส่วนประกอบกิจการเป็นวิทยุสาธารณะ แต่พบว่า ส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นตามแนวทางวิทยุชุมชนและยังยึดมั่นแนวทางการปฏิรูปสื่อเพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนต่อไป

2.5.4 วิทยุชุมชนภาคใต้

สถานีวิทยุชุมชนภาคใต้ คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ตามเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทยในเขตภาคใต้ มีพัฒนาการการก่อเกิดและบริบทความก้าวหน้าโดยสังเขปดังนี้

หลังการประกาศใช้ มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 (ปัจจุบันคือ มาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550) ที่บัญญัติให้คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และ มาตรา 26 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 (ปัจจุบัน คือ มาตรา 49 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553) ที่เปิดให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจได้ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ นำมาสู่จุดเริ่มต้นการทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่จังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดกาญจนบุรี ในเดือนธันวาคม 2544 และเริ่มทยอยทดลองออกอากาศของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคเหนือ รวมถึงภาคใต้ของประเทศไทย

ในช่วงกลางปี พ.ศ.2544 โดยความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชน องค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และหลายหน่วยงานในพื้นที่ภาคใต้ รวมถึงการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) นำมาสู่การจัดเวทีบอกลิขิตี สร้างการเรียนรู้ และทำความเข้าใจร่วมกันถึงสิทธิการสื่อสารของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รวมถึงการเปิดโอกาสให้คนเล็ก คนน้อย คนด้อยโอกาส และคนที่ถูกละเลยหรือไม่มีพื้นที่ในสื่อกระแสหลัก ได้มีสิทธิที่จะมีเสียงของตนเองผ่านรูปธรรมการปฏิรูปสื่อภาคประชาชนที่เรียกว่า “วิทยุชุมชน”

ต่อมา ในช่วงต้นปี 2545 กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชนภาคใต้ที่มีความสนใจในการปฏิรูปสื่อภาคประชาชน ได้รวมตัวกันเป็น “เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนภาคใต้” มีแนวการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้และการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนได้ใช้ทรัพยากรสื่อสารของชาติอย่างยั่งยืน มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนภายใต้โครงการศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน รวม 15 จุด ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี สงขลา พัทลุง สตูล นครศรีธรรมราช และ ชุมพร รวมถึงศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเคลื่อนที่อีก 1 จุด เพื่อเป็นหน่วยสาธิตสัญจรที่สร้างความรู้ความเข้าใจ และการทดลองปฏิบัติ รวมถึงการถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในพื้นที่ภาคใต้

แนวคิดและหลักการวิทยุชุมชนที่เครือข่ายภาคใต้ยึดถือร่วมกันคือ กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของสถานีวิทยุ ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดตั้งวิทยุ วิทยุต้องทำเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นหลัก และต้องปลอดจากกลุ่มอิทธิพลและนักการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมภาคประชาชนในการเป็นเจ้าของสื่อวิทยุชุมชน

การทดลองกระจายเสียงวิทยุชุมชนเป็นครั้งแรกของภาคใต้เกิดขึ้นในวันที่ 1 มกราคม 2545 ที่ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนลำสินธุ์ จ.พัทลุง หลังจากนั้น ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนแห่งอื่นๆ ก็เริ่มทยอยทดลองออกอากาศตามมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนห้วยพุด จ.พัทลุง ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเจาะไอร้อง จ.นราธิวาส ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนควนกาหลง จ.สตูล และ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนลานสกา จ.นครศรีธรรมราช เป็นต้น (ศูนย์ปฏิบัติการวิทยุชุมชนภาคใต้, 2547)

1. จากจุดเริ่มต้นสู่การขยายผล

ในช่วงต้นปี 2547 ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนภาคใต้ได้ทดลองออกอากาศทั้งสิ้นจำนวน 14 สถานี เกิดการขยายตัวของวิทยุชุมชนไปยังพื้นที่ภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่าง ทั้งนี้ การก่อเกิดและขยายตัวของวิทยุชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ในช่วงแรกโดยมากอยู่ในพื้นที่ฝั่งทะเลอ่าวไทย เลยไปถึงเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ อาทิ วิทยุเด็กและเยาวชน จ.สงขลา วิทยุชุมชนคนรักถิ่น จ.สงขลา วิทยุชุมชนคนยาลอ จ.ยะลา วิทยุชุมชนท่าข้าม จ.สงขลา เป็นต้น

เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิที่ชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2547 นำไปสู่การใช้วิทยุชุมชนเพื่อการฟื้นฟูผู้ประสบภัย หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินวิทยุชุมชน ตลอดจนเครือข่ายวิทยุชุมชนต่างๆ อาทิ เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคกลางตอนบน สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ฯลฯ ได้นำเครื่องส่งและอาสาสมัครลงไปให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นช่องทางการสื่อสารและแจ้งข้อมูลข่าวสารติดตามผู้สูญหาย ขอความช่วยเหลือ แจ้งความช่วยเหลือ รวมถึงการให้กำลังใจแก่ผู้ประสบภัย ฯลฯ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การขยายตัวของวิทยุชุมชนภาคใต้ในฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งในเวลานั้นเป็นที่รู้จักในชื่อเครือข่ายวิทยุชุมชนสึนามิ เช่น วิทยุชุมชนบ้านน้ำเค็ม จ.พังงา วิทยุชุมชนทับตะวัน จ.พังงา วิทยุชุมชนเกาะลันตา จ.กระบี่ วิทยุชุมชนสิเกา จ.ตรัง วิทยุชุมชนคลองประสงค์ จ.กระบี่ วิทยุชุมชนละงู จ.สตูล เป็นต้น

จากการใช้วิทยุชุมชนเพื่อการฟื้นฟูผู้ประสบภัยในพื้นที่ประสบเหตุสึนามิ ก่อให้เกิดการขยายตัวของวิทยุชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ระลอกใหม่โดยกระจายตัวไปในพื้นที่ต่างๆ อาทิ วิทยุชุมชนบางแก้ว จ.พัทลุง วิทยุชุมชนคนลาไม จ.นครศรีธรรมราช วิทยุชุมชนป่าครอก จ.ภูเก็ต วิทยุชุมชนอัลลาวียะห์ จ.ยะลา วิทยุชุมชนคนรักถิ่นตรัง จ.ตรัง เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าช่วงเวลานี้เป็นยุคแห่งการเบ่งบานของเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ที่ขยายตัวไปเกือบทั่วทุกพื้นที่ในภูมิภาค

2. จุดเปลี่ยนวิทยุชุมชนภาคใต้

การดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2547 และ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2548 (พิรงรอง รามสูต, 2556) ที่อนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ไม่เกิน 6 นาที/ชั่วโมง เป็นจุดเริ่มต้นของ “สถานีวิทยุชุมชนที่มีโฆษณา” ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว แม้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจะสร้างความสับสนและความรู้ที่ผิดพลาดกับสังคม แต่ไม่ได้สร้างกระทบในลักษณะของการดึงผู้ฟังไปจากสถานีวิทยุชุมชนมากนัก เพราะผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชน โดยมากติดตามรับฟังรายการสถานีของวิทยุชุมชนเพราะต้องการติดตามข่าวสารชุมชนและไม่ชอบฟังโฆษณา หากปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยภาคประชาชนเป็นอย่างมาก คือ การใช้กำลังส่งที่สูงมากของสถานีวิทยุชุมชนที่มีโฆษณา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการคลื่นความถี่ทับซ้อน/แทรก ทำให้ผู้ฟังไม่สามารถรับฟังรายการของสถานีได้ รวมถึงการดึงตัวอาสาสมัครผู้จัดรายการไปจากสถานีวิทยุชุมชน

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในปี พ.ศ.2547 เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้อาสาสมัครรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่กล้าไปจัดรายการ คณะกรรมการและอาสาสมัครของสถานีมีความไม่มั่นคงและเกรงว่าจะได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะสถานีที่มีที่ตั้งอยู่นอกเขตตัวเมือง จนนำไปสู่การปิดตัวลงของสถานีวิทยุชุมชนเจาะไอร้อง และ สถานีวิทยุชุมชนสุคีริน จ.นราธิวาส ในขณะที่สถานีวิทยุชุมชนจุดเมืองนราธิวาสซึ่งมีที่ตั้งในตัวเมืองก็เปิดออกอากาศไม่สม่ำเสมอ เพราะเกรงว่าไม่ปลอดภัยและไม่มั่นใจในสถานการณ์เช่นกัน

มีข้อสังเกตว่า ผลจากการขยายตัวของวิทยุชุมชนที่มีโฆษณาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีส่วนช่วยต่อการดำรงอยู่ของสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยภาคประชาชน ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส โดยสถานีวิทยุชุมชนส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า เพราะเห็นว่าสถานีธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินการได้ ทำให้มีความอุ่นใจและคิดว่าไม่น่าจะมีปัญหาในการดำเนินงานสถานีของตน

จากข้อมูลข้างต้น พอสรุปได้ว่าวิทยุชุมชนในภาคใต้เกิดจากหลายปัจจัย คือ

1. เกิดจากปัจจัยทางด้านกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการสื่อสารและเป็นเจ้าของคลื่นความถี่
2. ความต้องการช่องทางสื่อสารกันเองระหว่างคนในชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เช่น ความต้องการรับรู้และสื่อสารข้อมูลข่าวสารในชุมชน เช่น ข่าวงานบุญ งานบวช งานแต่งงาน ศพ ตลอดจนข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ ข่าวสารที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน ใน

กรณีสถานีวิทยชุมชนบางเหริยง จ.สงขลา หรือการสื่อสารเรื่องการออมทรัพย์/การเกษตรระหว่างสมาชิกในชุมชนของศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชนชุมชนมสภรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ จ. สุราษฎร์ธานี เป็นต้น

3. ชุมชนต้องการสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ที่ไม่มีในสื่อกระแสหลัก เช่น ความต้องการเนื้อหาด้านศาสนา เช่น ความต้องการเนื้อหาศาสนาคริสต์ในกรณีวิทยชุมชน คริสเตียนยะลา จ.ยะลา ซึ่งเป็นชุมชนคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ความต้องการเนื้อหาศาสนาอิสลามและการนำเสนอในภาษายาวีซึ่งไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยกระแสหลักในพื้นที่ ในกรณีวิทยชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส

4. ชุมชนต้องการมีสื่อทางเลือกเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน (เป็นปากเป็นเสียงให้ชุมชน) เช่น เป็นช่องทางในการสื่อสารและเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณะในกรณีสถานีวิทยชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง เป็นต้น

5. เป็นช่องทางการสื่อสารในสถานการณ์ภัยพิบัติ เหตุการณ์สึนามิลมภาคใต้ของประเทศไทยในปี 2547 นำมาซึ่งการเกิดของสถานีวิทยชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารและแจ้งข้อมูลข่าวสาร ติดตามผู้สูญหาย ขอความช่วยเหลือ แจ้งความช่วยเหลือตลอดจนเพื่อให้กำลังใจ/การเยียวยาทางจิตใจแก่ผู้ประสบภัย

3. วิทยชุมชนภาคใต้ในเปลี่ยนแปลง

บทสรุปของการเกิดวิทยชุมชนในภูมิภาคนี้ กล่าวได้ว่าเป็นน้องสุดท้องเมื่อเทียบกับสถานีวิทยชุมชนในภูมิภาคอื่นๆ หากพิจารณาจำนวนสถานีวิทยชุมชนภาคใต้ปัจจุบัน นับว่าไม่เปลี่ยนแปลงจากในยุคเบงบานมากนัก เพราะแม้จะมีสถานีที่ปิดตัวลง แต่ก็มีสถานีที่เกิดขึ้นใหม่ทดแทน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่ม/ลดตลอดจนการดำรงอยู่ของสถานีวิทยชุมชนในภูมิภาคนี้ ประกอบด้วย

1. การเกิดขึ้นของสถานีวิทยชุมชนที่มีโฆษณา (หรืออาจเรียกได้ว่าสถานีวิทยธุรกิจขนาดเล็ก) ที่ก่อให้เกิดปัญหาค่ล้นความถี่รบกวนกันกับสถานีวิทยชุมชนที่ดำเนินการโดยภาคประชาชน โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ซึ่งนับเป็นปัญหาร่วมของเกือบทุกสถานีในภูมิภาคนี้ ยกเว้นสถานีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ระบุว่าไม่มีปัญหาค่ล้นความถี่ทับซ้อน

2. บริบทของชุมชนที่มีความต้องการเฉพาะ อาทิ ชุมชนคริสตศาสนิกชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ หรือชุมชนมุสลิมที่มีความต้องการช่องทางการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นของตน ทำให้มีสถานีใหม่ๆ เกิดขึ้น ในช่วงเวลา ก่อนที่คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) จะกำหนดให้วิทยชุมชนทำการขึ้นทะเบียนเพื่อจัดระเบียบการใช้คลื่นความถี่ของวิทยชุมชน

3. ปัญหาด้านเทคนิค โดยเฉพาะปัญหาเครื่องส่งและอุปกรณ์เสีย/เสื่อมสภาพ ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น วาตภัย ไฟป่า เป็นปัญหาร่วมของสถานีวิทยชุมชนภาคใต้เกือบทุกแห่ง ซึ่งมักจะก่อให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณของสถานีตามมา และมีผลต่อความเข้มแข็งของสถานีในระยะยาว

4. การสร้างการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการดำรงอยู่ในระยะยาวของสถานีวิทยชุมชน

ปัจจุบัน สถานีวิทยชุมชนที่ยังคงยืนหยัดรักษาหลักการ/แนวคิดของวิทยชุมชน ที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยไม่มีการโฆษณา ยังมีการรวมตัวกันอยู่ในชื่อ “เครือข่ายวิทยชุมชนภาคใต้” ซึ่งมีจำนวน 33 สถานีในพื้นที่เขตภาคใต้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลสมบัติ นามหล้า ศึกษาเรื่อง “วิทยชุมชน : คุณค่าและความหมายทางสังคม” (2552) พบว่า วิทยชุมชนเป็นเรื่องของการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการสื่อสารของประชาชน แนวความคิดในการก่อตั้งวิทยชุมชนมีความชัดเจนในเรื่องของสิทธิ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการนำเสนอแนวคิด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยชุมชนมีวัตถุประสงค์การดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ จึงต้องแสวงหางบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำผ้าป่าสามัคคี รับบริจาคจากผู้ฟัง การรับจ้างทำงาน การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ หน่วยงานรัฐควรให้การสนับสนุนการพัฒนาวิทยชุมชนโดยไม่มีบทบาทครอบงำ เพราะวิทยชุมชนต้องมีความเป็นอิสระ โดยจุดที่ต้องส่งเสริมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรวิทยชุมชน การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน การระดมทุน การสร้างกลไกระดับชุมชน และการสร้างกลไกเครือข่ายทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ดุสิต สิงห์ศรี ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิทยชุมชนต้นแบบ : กรณีศึกษาวิทยชุมชนวัดบ้านหนองหลัก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี” (2554) พบว่า แนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานในเชิงนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานของวิทยชุมชนต้นแบบเป็นไปอย่างยั่งยืน สรุปได้ใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการควรมีโครงสร้างการบริหารงานที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมากนัก และควรบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการตามความพร้อมของชุมชนแต่ละแห่ง ในการบริหารจัดการงบประมาณต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนและชุมชนด้วยการสนับสนุนเงินงบประมาณจากคนในชุมชนเอง รวมถึงควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของวิทยชุมชนภาคประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และในส่วนการบริหารบุคลากร บุคคลที่ปฏิบัติงานเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่มีความเสียสละและมีจิตอาสาในการทำงานด้านการสื่อสารของชุมชน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านการผลิตรายการวิทย รวมทั้งการบริหารจัดการสถานีฯ (2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนควรให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นการจัดตั้งสถานีวิทยชุมชน มีส่วนร่วมในการผลิตรายการ การบริหารงาน การกำกับติดตามประเมินผล และการส่งเสริมและสนับสนุนให้วิทยชุมชนภาคประชาชนได้รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย (3) ด้านการผลิตรายการควรได้รับการพัฒนาด้านการผลิต การบริหารรายการและด้านเทคนิค และ (4) ด้าน

กฎหมายระเบียบข้อบังคับรับรองและควบคุมการดำเนินงาน พบว่าไม่มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานและไม่มีหน่วยงานองค์กรที่รับผิดชอบการกำกับดูแลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาการจัดสรรคลื่นความถี่ จึงเสนอให้แบ่งคลื่นความถี่วิทยุให้ชัดเจนระหว่างวิทยุชุมชนกับวิทยุเพื่อบริการธุรกิจ และการเร่งรัดให้มีองค์กรเพื่อรับผิดชอบการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงกิจการวิทยุโทรทัศน์โดยเร็ว

สาโรจน์ แววมณี ศึกษาเรื่อง “กองทุนวิทยุชุมชน: บทเรียนจากต่างประเทศและข้อเสนอในสังคมไทย” (2555) พบว่า ปัญหาหลักที่พบในการดำเนินการวิทยุชุมชนในประเทศไทย คือ ก.ปัญหาด้านเทคโนโลยีในประเด็นคลื่นความถี่ทับซ้อนและปัญหาเครื่องส่งเสีย/เสื่อมสภาพ ข.ปัญหาด้านบุคลากรในประเด็นอาสาสมัครขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี การขาดแคลนอาสาสมัคร และอาสาสมัครขาดทักษะการจัดรายการและการค้นหาข้อมูล และ ค.ปัญหาด้านการบริหารจัดการในประเด็นการไม่สามารถหารายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และมีข้อเสนอเรื่องแนวทางส่งเสริมวิทยุชุมชนใน 7 ประเด็น ได้แก่ 1.การเสริมศักยภาพการดำเนินงานวิทยุชุมชนในด้านต่างๆจำนวน 5 ด้าน คือ การบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน การระดมทุนภายในชุมชน การผลิตรายการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและ การขยายกลุ่มผู้ฟัง/อาสาสมัครของสถานี รวมถึงการกำกับดูแลกันเองและการกำกับดูแลร่วมกันระหว่าง กสทช. กับองค์กรตัวแทนวิทยุชุมชน 2.การสนับสนุนด้านเทคนิคที่เกี่ยวกับการกระจายเสียงชุมชนและเทคโนโลยีสื่อใหม่/การปรับตัวเข้าสู่ระบบดิจิทัล 3.การให้เงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมหลักของสถานีวิทยุชุมชน 4.การสนับสนุนให้รายการวิทยุชุมชนมีความหลากหลาย 5.การสนับสนุนให้จัดตั้งสถานีวิทยุเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ 6.การสนับสนุนอุปกรณ์กระจายเสียงที่ได้มาตรฐาน และ 7.การให้ทุนสนับสนุนการวิจัยวิทยุชุมชน ตลอดจนมีข้อเสนอต่อการจัดทำกองทุนวิทยุชุมชนภายใต้กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ตามมาตรา 54 ของ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นฯ พ.ศ. 2553 เพื่อส่งเสริมให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ ระเบียบ คำสั่งของ กสทช. รวมถึงการพัฒนาตนเองและเกิดความยั่งยืน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัย “การตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (Questionair) เพื่อเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ การสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานีวิทย์ และกลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชน การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานีวิทย์ที่ตนมีความเกี่ยวข้อง

3.1 พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยสถานีวิทย์ชุมชนใน 4 ภูมิภาคในประเทศไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานีวิทย์ในด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ และกลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชน โดยมีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานีวิทย์ในด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นสถานีที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการโดยหลักการวิทยุชุมชน ทั้งนี้ สถานีต้องจัดรายการด้วยตนเองไม่น้อยกว่า 50% โดยมีสมาชิกในชุมชนเป็นอาสาสมัครร่วมจัดรายการ
2. เป็นสถานีที่ก่อตั้งและดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. มีรูปแบบการบริหารจัดการและดำเนินการหารายได้ที่ไม่ใช่การโฆษณา

ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมรายชื่อสถานีวิทย์ชุมชนในแต่ละภูมิภาคที่เข้าเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 จัดลำดับสถานีวิทย์ชุมชนในแต่ละภูมิภาคตามระยะเวลาการก่อตั้งและการดำเนินการที่ยาวนานที่สุดตามลำดับ แล้วคัดเลือกสถานี 5 อันดับแรกในแต่ละภูมิภาค

จากการกำหนดคุณสมบัติและการดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว สามารถได้กลุ่มตัวอย่างสถานีวิทย์ชุมชนในแต่ละภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคกลาง (5 สถานี)

1. สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี คลื่นความถี่ FM 100.75 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยสมาคมปฏิรูปสื่อภาคประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2544 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 13 ปี

2. สถานีวิทยุชุมชน ต.บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยกลุ่มรักท้องถิ่นบ่อนอก เมื่อปี พ.ศ. 2545 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 12 ปี

3. สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี คลื่นความถี่ FM 107.5 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยเครือข่ายชุมชนต้านยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 11 ปี

4. สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา คลื่นความถี่ FM 105.75 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดย เครือข่ายองค์กรในชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 11 ปี

5. สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม คลื่นความถี่ FM 97.75 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยคณะกรรมการแม่กลองบ้านเรา เมื่อปี พ.ศ. 2549 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 8 ปี

2. ภาคเหนือ (5 สถานี)

1. วิทยุชุมชนคนเมืองลี จ.ลำพูน คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ตั้งอยู่ที่อาคารชัยยะวงศานิรมิต วัดพระธาตุห้าดวง เลขที่ 1 ม.15 ต.ลี อ.ลี จ.ลำพูน ซึ่งปัจจุบันได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชนจาก กสทช. แล้ว เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555

2. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น จ.พะเยา คลื่นความถี่ FM 93.00 MHz ตั้งอยู่ที่ทำการศูนย์รวมน้ำใจนาคราหมู่บ้าน เลขที่ 182 ม.5 ต.บ้านปิน อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา ซึ่งปัจจุบันได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชนจาก กสทช. แล้ว เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2556

3. วิทยุชุมชนคนจอมทอง จ.เชียงใหม่ คลื่นความถี่ FM 99.25 MHz ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง ม. 4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชนจาก กสทช. แล้ว เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2556

4. วิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ คลื่นความถี่ FM 88.75 MHz ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุดอยน้อย เลขที่ 154 ม.11 ต.ดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพิจารณาให้ใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชนจาก กสทช.

5. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ จ.เชียงราย คลื่นความถี่ FM 91.00 MHz ตั้งอยู่ที่ทำการศูนย์เพื่อน้องหญิง เลขที่ 3 ม.17 ต.แม่ฮ้อ อ.พาน จ.เชียงราย ปัจจุบันยังไม่ได้ยื่นขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ประเภทชุมชน

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (5 สถานี)

1. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ จ.สุรินทร์ คลื่นความถี่ FM 106.00 MHz วัดสว่างโนนสะอาด หมู่ 11 ต.หนองเทพ อ.โนนนารายณ์ จ.สุรินทร์ เป็นสถานีวิทยุชุมชนที่ก่อตั้งมากกว่า 11 ปี

2. วิทยุชุมชนคนกุนินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ คลื่นความถี่ FM 104.00 MHz เลขที่ 206 หมู่ 3 บ้านโนนยาง ต.เหล่าไม้งาม อ.กุนินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ ก่อตั้ง 18 มกราคม 2546 รวมระยะเวลาการดำเนินการมากกว่า 10 ปี

3. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย จ.เลย คลื่นความถี่ FM 104.5 MHz วัดโพธิ์ชัย หมู่ 3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย ก่อตั้งใน พ.ศ. 2547 รวมระยะเวลาการดำเนินการมากกว่า 9 ปี

4. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น จ.อุดรธานี คลื่นความถี่ FM 100.75 MHz วัดอรุณธรรมรังษี หมู่ 3 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี ซึ่งก่อตั้งใน พ.ศ. 2547

5. ชุมชนชาวธาตุพนม จ.นครพนม คลื่นความถี่ FM 105.25 MHz ศาลาอีสานเขียว หมู่ 7 ต.อุ่มเหมา อ.ธาตุพนม จ.นครพนม ก่อตั้ง พ.ศ. 2548 รวมระยะเวลาการดำเนินการประมาณ 8 ปี

4. ภาคใต้ (5 สถานี)

1. วิทยุชุมชนคนบางเหรียง จ.สงขลา คลื่นความถี่ FM 97.25 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรในชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2546 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 11 ปี

2. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี คลื่นความถี่ FM 105.75 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2547 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 10 ปี

3. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง คลื่นความถี่ FM 106.00 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรในชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2552 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 5 ปี

4. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา คลื่นความถี่ FM 88.00 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยคริสตจักรยะลา เมื่อปี พ.ศ.2552 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 5 ปี

5. วิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส คลื่นความถี่ FM 107.00 MHz ก่อตั้งและดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรในชุมชน เมื่อปี พ.ศ.2553 รวมระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 4 ปี

จากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้กลุ่มตัวอย่างสถานีวิทยุชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 20 สถานี สอบถามข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานี ได้แก่ ผู้ก่อตั้ง หัวหน้าสถานี กรรมการสถานี สถานีละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน (รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในภาคผนวก ง)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชน ใช้วิธีการคัดเลือกจากประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นคนในชุมชนและเป็นผู้ฟังรายการของทางสถานีวิทยุชุมชนที่ได้รับการคัดเลือก
2. อาจเป็นอาสาสมัครของสถานีได้ แต่ต้องไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารสถานี

เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ฟัง 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 5 ชุมชน ชุมชนละ 5 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 100 คน (รายชื่อผู้ให้ข้อมูลในภาคผนวก จ)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณมีลักษณะแบบปลายปิดและปลายเปิด (Close-Ended and Open-Ended Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และความเกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของสถานี เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานีวิทยุที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับสถานีวิทยุในด้านต่างๆ เพื่อสำรวจคุณสมบัติปัจจัยความพร้อม และแนวทางการดำเนินงานสถานีวิทยุ

แบบสอบถามมีจำนวน 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามตามกรอบหลักการบริหารจัดการ 5M สำหรับเก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุในด้านการบริหารจัดการสถานี อาทิ ผู้อำนวยการสถานี กรรมการสถานี ตัวแทนกลุ่มต่างๆ เป็นต้น
2. แบบสอบถามตามกรอบหลักการตลาด 4P สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ฟังวิทยุ และ/หรือเป็นอาสาสมัครในประเด็นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานและการหารายได้ของสถานี

สำหรับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันในส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระและสามารถระบุเหตุผลที่มีลักษณะเฉพาะเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาวิเคราะห์โดยไม่เน้นความถี่ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตการณ์และซักถามเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามอธิบายขยายความ หลังจากนั้นจะประมวลคำตอบเชิงพรรณนามาวิเคราะห์เทียบเคียงกับคำตอบเชิงปริมาณ

3.4 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นที่ 1 ประชุมทีมวิจัยเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2556 เพื่อกำหนดกรอบในการวิจัยและออกแบบเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการดำเนินงานของสถานีวิจัยชุมชนในประเทศไทย

ขั้นที่ 2 ทีมวิจัยแต่ละภูมิภาคลงพื้นที่เก็บข้อมูลให้แล้วเสร็จภายในเดือนเมษายน

ขั้นที่ 3 ประชุมทีมวิจัยเพื่อนำผลการสำรวจข้อมูลในขั้นที่ 2 มาวิเคราะห์กรอบแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อม และการดำเนินงานของสถานีวิจัย

ขั้นที่ 4 จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความคิดเห็นในแต่ละภูมิภาคจำนวน 1 ครั้ง

ขั้นที่ 5 นำผลจากการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่ม (Focus Group) ระดับภูมิภาคมาวิเคราะห์กรอบแนวทางกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อม รูปแบบวิธีการหารายได้ กลไก หลักเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมเป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตฯ เพื่อจัดทำกรอบการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ

ขั้นที่ 6 จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศโดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องผู้ประกอบการ ผู้บริโภค หน่วยงานของรัฐ นักวิชาการ และภาคประชาชน

ขั้นที่ 7 สรุปผลการวิจัย และจัดทำรูปแบบรายงานวิจัยเพื่อส่งกสทช.

3.5 การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลทำเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยแต่ละภูมิภาคลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถาม (หรือตอบแบบสำรวจ) และซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยแต่ละภูมิภาคเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน จากนั้นส่งให้ทีมวิจัยส่วนกลาง

ขั้นที่ 3 ทีมวิจัยส่วนกลางรวบรวมข้อมูลจากทุกภูมิภาค แล้วสรุปสาระสำคัญของข้อมูลเพื่อเตรียมประชุมหารือในกลุ่มผู้วิจัย

ขั้นที่ 4 จัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันข้อมูลและรับฟังความเห็นเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ทีมวิจัยส่วนกลางรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่มในทุกภูมิภาค สรุปข้อมูลสำคัญเพื่อเตรียมประชุมหารือในการกำหนดกรอบระดับประเทศ

ขั้นที่ 6 จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ

ขั้นที่ 7 ทีมวิจัยรวบรวมข้อมูลจากเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศเพื่อประมวลข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ ประยุกต์ใช้กรอบการวิเคราะห์จากหลักการบริหารจัดการ 5M และหลักการตลาด 4P ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมในด้านการบริหารจัดการเพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยในฐานะองค์กรชุมชน
2. เพื่อให้มีหลักเกณฑ์ด้านการตลาดเพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยในมิติของการเลี้ยงตนเองอย่างยั่งยืน
3. เพื่อหลีกเลี่ยงมายาคติที่ว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นเพียงอุดมคติที่ไม่สามารถดำเนินการได้จริง และไม่สามารถวัดผลประเมินผลได้
4. เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบแนวทางการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลอาศัยกรอบหลักการวิสาหกิจชุมชน กรอบแนวคิดการบริหารจัดการ 5M เพื่อจัดทำร่างกรอบแนวทางกำหนดคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชน และวิเคราะห์ตามกรอบหลักการตลาด 4P เพื่อจัดทำร่างกรอบแนวทางรูปแบบวิธีการหารายได้

ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปการวิจัยทางสังคมศาสตร์จากนั้นจะนำเสนอในรูปแบบตารางแสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิด และจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม จะนำมาประมวลและเรียบเรียงเพื่อวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามขั้นตอนดังนี้

1. จับประเด็นสำคัญ ศึกษา ตรวจสอบความหมาย
2. จัดหมวดหมู่ จำแนกประเภท
3. จัดทำข้อสรุป

หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาของข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบ ยืนยันความถูกต้องและเป็นเหตุเป็นผล เพื่อประมวลข้อสรุป

3.7 การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิเคราะห์จะนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาพร้อมตารางแสดงค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตาราง 3.1 แผนปฏิบัติงานโครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิจัยชุมชนในประเทศไทย
ระยะเวลาโครงการ 7 มีนาคม 2556 – 2 กันยายน 2556 (180 วันนับจากวันลงนามในสัญญา ตามเงื่อนไขแนบท้ายสัญญา)

ที่	กิจกรรม / เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7 (สำรอง)
		7 มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	2 กันยายน
1	ประชุมทีมวิจัย (9 มีนาคม 56) -ชี้แจงขอบเขตการวิจัย -จัดทำรอบการดำเนินงาน -จัดทำแบบสอบถาม - ส่งกรอบการดำเนินงานแต่ละภาค	↔ ภายในวันที่ <u>18 มี.ค. 56</u>						
	ส่งรายงานถึง กสทช. งวดที่ 1 รายงานกรอบการดำเนินงาน	↔	<u>5 เม.ย. 56</u>					
2	ลงพื้นที่ เก็บข้อมูลในแต่ละภูมิภาค	↔						
	ภาคเหนือ		30 มี.ค.-1 เม.ย. 56 6-7 เม.ย. 56					
	ภาคกลาง		6-9 เม.ย. 56 24-26 เม.ย. 56					
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		8 - 9 เม.ย. 56 17 - 19 เม.ย. 56 24 - 25 เม.ย. 56					
	ภาคใต้		3-12 เม.ย. 56					

ตาราง 3.1 แผนปฏิบัติงานโครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย (ต่อ)

ที่	กิจกรรม / เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7 (สำรอง)
		7 มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	2 กันยายน
	ทีมวิจัยส่งผลการเก็บข้อมูลในแต่ละภูมิภาคให้หัวหน้าโครงการ		30 เม.ย. 56					
	ส่งรายงานถึง กสทช. งวดที่ 2 รายงานผลการศึกษาในแต่ละภูมิภาค		↔	7 พ.ค. 56				
3	ประชุมจัดทำร่างกรอบแนวทางกำหนดคุณสมบัติฯ			10-11 พ.ค. 56 ↔				
	จัดเวทีกลุ่มย่อยในแต่ละภูมิภาค			↔	↔			
	ภาคเหนือ				2 มิ.ย. 56			
	ภาคกลาง			31 พ.ค. 56	1 มิ.ย. 56			
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			24-25 พ.ค. 56				
	ภาคใต้				8 มิ.ย. 56			
4	ทีมวิจัยส่งผลการเก็บข้อมูลในแต่ละภูมิภาคให้หัวหน้าโครงการ				17 มิ.ย. 56			
	รายงานความคืบหน้า งวดที่ 3				↔	4 ก.ค. 56		

ตาราง 3.1 แผนปฏิบัติงานโครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย (ต่อ)

ที่	กิจกรรม / เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7 (สำรอง)
		7 มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	2 กันยายน
5	ประชุมวิเคราะห์กรอบแนวทางกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมฯ เพื่อจัดทำกรอบระดับชาติ					←→ 6 ก.ค. 56		
6	จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ					←→ 27 ก.ค. 56		
7	ประชุมสรุปผลการจัดเวทีสาธารณะ					28 ก.ค. 56		
8	เขียนรายงานผลการวิจัย						←→	
9	ส่งรายงานผลการวิจัยงวดที่ 4 ถึง กสทช.						←→	ภายในวันที่ 2 ก.ย. 56
สิ้นสุดโครงการ วันที่ 2 กันยายน 2556								

บทที่ 4

ผลการศึกษา

โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวม 4 ภาค ในเดือนเมษายน 2556 การเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน ประกอบด้วยหัวหน้าสถานี กรรมการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ตลอดจนผู้รับฟังรายการ โดยใช้แบบสอบถามที่ได้ออกแบบไว้ตามหลักการบริหารจัดการ 5M และหลักการตลาด 4P โดยประยุกต์เข้ากับบริบทของวิทยุชุมชน

ทีมวิจัยแต่ละภาคได้ประมวลสรุปผลการศึกษาและนำเสนอข้อมูลดังกล่าวในเวทีประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ในระหว่างวันที่ 27 พฤษภาคม – 8 มิถุนายน 2556 อนึ่ง ในการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยนั้น ทีมวิจัยได้จัดทำแบบสอบถามอีกชุดหนึ่งให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชุมกลุ่มย่อยตอบก่อนนำเสนอข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากที่ประชุมเพื่อนำมาตรวจสอบแบบสามเส้า หลังจากได้ข้อมูลที่ได้รับการยืนยันแล้ว ทีมวิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งในระดับภาคและในระดับประเทศ จากนั้นจึงได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะในวันที่ 27 กรกฎาคม 2556 เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและให้ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศยืนยันผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนต่อไป

โครงการวิจัยฯ ขอนำเสนอผลการศึกษาของแต่ละภาคและภาพรวมระดับประเทศ ตามหลักการบริหารจัดการ 5M และ หลักการตลาด 4P ดังนี้

4.1 ผลการศึกษสถานีวิทยุชุมชนภาคกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณสมบัติของวิทยุชุมชน

ทีมวิจัยภาคกลางได้ลงพื้นที่ศึกษาการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในภาคกลาง แล้วนำมาวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบตามหลักการสากลของวิทยุชุมชน ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของ บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน สามารถสรุปว่าคุณสมบัติของวิทยุชุมชนในเขตภาคกลางเป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของสถานี กล่าวคือคนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมกันว่าสถานีวิทยุนี้เป็นของทุกคน เพราะทุกคนสามารถร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของสถานีได้ ที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนจะตั้งอยู่ในที่สาธารณะที่ทุกคน

สามารถเข้าไปร่วมทำกิจกรรมได้สะดวก นอกจากนี้สถานียังมีการดำเนินการโดยไม่แสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ ดังนั้นคนในชุมชนจึงมีความรู้สึกร่วมกันว่าอยากให้สถานีดำเนินการอยู่ได้ และให้การสนับสนุนทั้งในรูปของการบริจาคเงิน สิ่งของ และการเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร

2. บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน สถานีวิทย์ชุมชนในภาคกลางเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผ่านคณะกรรมการซึ่งมีที่มาจากการเลือกกันเองของคนในชุมชนหรือบุคคลที่ชุมชนเห็นว่าเหมาะสม พร้อมเสียสละเพื่อทำงานให้กับส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดรายการโดยอาสาสมัครเสนอตัวเข้ามาจัดรายการที่ตนเองถนัดตามความรู้ความสามารถ

3. เพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ สถานีวิทย์ชุมชนดำเนินงานโดยไม่หวังผลกำไรเชิงธุรกิจ แต่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของชุมชน ผ่านเนื้อหารายการที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน นอกจากนี้ สถานีวิทย์ยังเป็นช่องทางการเรียกร้องสิทธิของชุมชน รวมทั้งสิทธิส่วนบุคคลที่คนในชุมชนพึงมี ชุมชนสามารถรับรู้ข่าวสารภายในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนรู้เท่าทันข่าวสารจากภายนอก รวมถึงได้รับสาระความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ตามบริบทของชุมชนนั้นๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

เมื่อทีมวิจัยนำผลการศึกษาไปตรวจสอบยืนยันข้อมูลอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า สถานีวิทย์ชุมชนในภาคกลางมีคุณสมบัติพื้นฐานครบถ้วนตามหลักการดังกล่าวทุกประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง สถานีวิทย์เป็นของชุมชน ประการที่สอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัครที่มีความหลากหลาย โดยเปิดกว้างให้คนในชุมชนทุกกลุ่มเข้าไปใช้ประโยชน์ ประการที่สาม สถานีวิทย์ไม่มีโฆษณาและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ แต่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลักทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและการเป็นกระบอกเสียงปกป้องสิทธิของชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทย์ชุมชนตามกรอบหลักการบริหารจัดการ 5M

ความพร้อมตามหลักการบริหารจัดการประกอบด้วย ความพร้อมด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านเนื้อหา ด้านเทคนิค ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานตามหลักการของวิทยุชุมชนที่ว่า วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)

บุคลากรของสถานีวิทย์ประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี และอาสาสมัคร บุคลากรเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนให้เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน ดังนั้นวิธีการได้มาซึ่งบุคลากร คุณสมบัติ ตลอดจนองค์ประกอบของกรรมการสถานี จึงถือเป็นตัวชี้วัดความพร้อมที่สำคัญ

ในการขับเคลื่อนทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ รวมถึงการนำนโยบายลงไปสู่การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนด้วย ความพร้อมด้านบุคลากร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานี เป็นเสมือนกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานีให้บรรลุเป้าหมาย บทบาทของหัวหน้าสถานี คือ การผลักดันงานต่างๆ ภายในสถานีวิทยุชุมชน ให้ดำเนินไปตามนโยบาย กรอบ กติกา กฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดโดยคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน รวมทั้งดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการประสานงานกับบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานี คุณสมบัติหลักของหัวหน้าสถานี คือ ต้องเป็นผู้มีความพร้อมทั้งคุณวุฒิ วิทยุวุฒิ มีคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ รับผิดชอบ เป็นผู้นำทางสังคมในระดับที่พึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่บางสถานีก็ไม่ได้เลือกจากผู้มีวิทยุวุฒิสถสุดแต่เลือกจากคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นทายาทของแกนนำรุ่นบุกเบิกและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีความสามารถด้านเทคโนโลยี และที่สำคัญคือ สามารถติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เกี่ยวกับระเบียบและข้อกฎหมายต่าง ๆ ได้

1.2 วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีของสถานีวิทยุในภาคกลาง พบว่า ใช้วิธีการเลือกกันเองจากสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 36 เป็นอันดับสอง และอันดับ 3 ใช้วิธีการเลือกแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 16 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.6) ซึ่งมีคำอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้ คณะกรรมการเสนอชื่อหัวหน้าสถานี โดยพิจารณาคุณสมบัติหลักๆ เช่น มีความพร้อม และ/หรือมีอุดมการณ์เดียวกัน เป็นต้น ส่วนคุณสมบัติอื่นๆ เช่น มีจิตอาสา เข้าใจในบทบาทของวิทยุชุมชนและมีประสบการณ์เป็นผู้มีอาวุโส มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้เป็นเรื่องรองลงมา ตัวอย่างสถานีที่ดำเนินการเช่นนี้ ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาวและสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง

1.3 คณะกรรมการของสถานี

คณะกรรมการของสถานี คือ สมาชิกในชุมชนที่อาสาช่วยดำเนินงานสถานี จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนภาคกลางมีจำนวนคณะกรรมการระหว่าง 5 คน ถึง 12 คน สถานีวิทยุชุมชนที่มีจำนวนคณะกรรมการมากที่สุด คือ สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ ซึ่งมีจำนวน 12 คน รองลงมา คือ วิทยุชุมชนต้นแบบ FM. 100 MHz จ. กาญจนบุรี มีคณะกรรมการจำนวน 8 คน สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว สถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก และ สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง มีจำนวนคณะกรรมการเท่ากัน คือ 5 คน ทั้งนี้ นายเชลส อารังธิดิกุล หัวหน้าสถานี สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ ซึ่งเป็นสถานีที่มีจำนวนคณะกรรมการมากที่สุด ให้ความเห็นว่า “สถานีจะเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกวัย เข้ามาเสนอแนะและมีส่วนร่วม และจะให้ทุกคนมีโอกาสดำเนิน

กรรมการสถานี่ ซึ่งนอกจาก กรรมการสถานี่ 12 คนตามรายชื่อแล้ว ยังมีกรรมการสถานี่อย่างไม่เป็นทางการอีกจำนวนหนึ่ง” (จากเวทีการประชุมกลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2556)

อนึ่ง หลังจากประกาศ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เรื่อง การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง มีผลบังคับใช้ แต่ละสถานี่ได้มีการปรับโครงสร้างและจำนวนของคณะกรรมการให้สอดคล้องกับประกาศฯโดยแยกเป็นฝ่ายต่างๆ เช่น การบริหารงานเลขานุการ การเงิน เทคนิค เป็นต้น จากการตรวจสอบยืนยันข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นว่าจำนวนกรรมการที่มีอยู่เป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานี่

1.4 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานี่

สำหรับวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี่นั้นส่วนใหญ่ใช้วิธีการเลือกกันเองในชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาอันดับ 2 คือใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 22.22 และอันดับ 3 คือ เลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.52 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.7)

จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี่นั้นมีความคล้ายคลึงกันคือส่วนใหญ่ใช้วิธีการทาบทามคนในชุมชนที่มีความพร้อม มีจิตอาสา มีประสบการณ์ เข้าใจบทบาทของวิทยุชุมชน และมีอาชีพหลักอยู่แล้ว บางแห่งสมาชิกในชุมชนเป็นกรรมการสถานี่ด้วยความสมัครใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ทำงานเพื่อสังคมเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในพื้นที่ร่วมกันมาก่อน ภาพรวมของกรรมการจึงมีความหลากหลาย โดยผู้มืบทบาทหลักในการเลือกคณะกรรมการสถานี่คือ ผู้ก่อตั้งสถานี่วิทยุในยุคแรกเริ่มและแกนนำในปัจจุบัน

นอกจากนี้ รูปแบบหรือวิธีการเลือกกรรมการของแต่ละสถานี่ไม่ตายตัวโดยมีการปรับเปลี่ยนตามปัญหาอุปสรรคที่พบในแต่ละยุค บางสถานี่ใช้วิธีการเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเป็นหลักโดยการเลือกคนที่ทำงานด้วยกันอยู่แล้วภายในจังหวัดหรือเลือกจากตัวแทนหน่วยงานที่เข้ามาร่วมจัดตั้งสถานี่วิทยุในยุคแรก แต่เมื่อทำงานไปเรื่อยๆ ก็ประสบปัญหาต่างๆ จึงหันมาใช้วิธีการเลือกจากผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงเป็นหลัก ยกตัวอย่างเช่น สถานี่วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี คณะกรรมการชุดแรก มาจากคนมีชื่อเสียงแต่มีปัญหาคือไม่มีเวลา ชุดที่สองจึงเลือกจากคนที่มืเวลาทำงานจริงๆ โดยเลือกกรรมการมาจากกลุ่มคนที่หลากหลายในเชิงประเด็นทางสังคมมากกว่าความหลากหลายในเชิงพื้นที่ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนคณะกรรมการมาแล้ว 2-3 ชุด โดยมีแกนนำหลักที่ดำเนินการตั้งแต่ยุคเริ่มต้นอยู่ในกรรมการยุคปัจจุบันส่วนสถานี่วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง เลือกกรรมการชุดแรกจากกลุ่มคนมีชื่อเสียงแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ชุดที่สองจึงเลือกจากคนที่ทำงานจริง มีประสบการณ์ทำงานบริการสาธารณะ มีจิตใจเสียสละ โดยมาจากกลุ่มคนทำงานทางสังคมต่างๆ ที่สนับสนุนวิทยุชุมชน

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูล พบว่า ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานี่โดยกลุ่มจัดตั้งวิทยุชุมชนเป็นผู้เลือกคนที่เห็นว่าเหมาะสมเป็นสิ่งที่ดีที่สุด โดยคัดเลือกจากกลุ่มคนที่มืคุณสมบัติพึงประสงค์ กลุ่มคนที่มีความเข้าใจหลักการวิทยุ

ชุมชนอย่างแท้จริง ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางคนให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าข้อเสนอแนะที่ให้เลือกกรรมการจากกลุ่มประชาคมค่อนข้างเป็นเรื่องอุดมคติเกินไป โดยสรุปเห็นว่าควรเลือกกรรมการจากคนที่มีความพร้อมและคุณสมบัติที่เหมาะสม

1.5 องค์ประกอบของคณะกรรมการ

องค์ประกอบของคณะกรรมการที่หลากหลายจะสะท้อนความมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นหลักประกันสถานีวิจัยจะตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆในชุมชนและทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้แทนจาก 3 กลุ่มเป็นจำนวนมากที่สุดในสัดส่วนที่เท่าๆกัน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มอาชีพและ กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 20.25 โดยกลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อติตนักการเมือง ส่วนผู้แทนกลุ่มอาชีพได้แก่ ครู กลุ่มชาวนาปลอดสารเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรพัฒนาเอกชน ข้าราชการบำนาญ แพทย์แผนไทย และ กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อปพร.) เป็นต้น รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 13.93 และอันดับ 3 คือ ผู้แทนกลุ่มแรงงานในประเด็นต่างๆ เช่น ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องพลังงาน เรื่องที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 11.39 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.8)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าสถานีวิจัยชุมชนที่มีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มีความหลากหลายมากที่สุด ได้แก่ สถานีวิจัยชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรีและสถานีวิจัยสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง โดย คณะกรรมการมีทั้งผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆ ตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงกลุ่มแรงงานในประเด็นต่างๆของชุมชน

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิจัย เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา คือ เป็นผู้แทนจากกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้แทนจากกลุ่มผู้หญิง เยาวชนและผู้สูงอายุ

อนึ่ง ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า องค์ประกอบที่หลากหลายสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานีวิจัยด้วยกัน จากการศึกษพบว่าบางสถานีวิจัยที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานสถานีวิจัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้กับสถานีวิจัยชุมชนและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรภายนอกได้ดี เช่น มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของกรรมการเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายข่าวสถานีวิจัย งานเลขานุการ งานการเงิน และงานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น รวมทั้งมีการบันทึกรายงานการประชุมชัดเจน เป็นระบบ

1.6 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานี่

ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานี่ ที่จำเป็นมากที่สุดคือ ความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 22.33 รองลงมาอันดับ 2 คือ มีความเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.45 รองลงมาอันดับ 3 คือ คุณสมบัติด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 15.5 ได้แก่ มีอาชีพของตนเองที่มั่นคง มีใจรักในงานบริการ รู้จักคนในชุมชนทุกกลุ่ม รู้และเข้าใจปัญหาของสถานี่ มีจิตอาสา (ภาคผนวก ข ตาราง ข.9)

ในด้านปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานี่นั้น มีทั้งผู้ตอบว่ามีปัญหาและไม่มีปัญหาเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกัน โดยคำตอบว่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52 และอีก 12 คนตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการ คิดเป็นร้อยละ 48 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.10) ทั้งนี้ ปัญหาที่มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50 ได้แก่ กรรมการบางคนเข้ามาทำงานเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน มีความเข้าใจในการบริหารสถานี่ไม่ตรงกัน และกรรมการไม่มีเวลามาจัดรายการเพราะติดงานประจำ ปัญหารองลงมาอันดับ 2 คือ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถในงานที่ทำ คิดเป็นร้อยละ 16.66 ส่วนปัญหาอันดับ 3 คือ ขาดความเสียสละและไม่ซื่อสัตย์สุจริต คิดเป็นร้อยละ 5.56 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.11)

ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า ในประเด็นการขาดความรับผิดชอบและขาดความเสียสละนั้น พบว่ามีผู้มองเป็นทั้งปัญหาและไม่มีปัญหา กล่าวคือ สถานี่วิทยุที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 เห็นว่าไม่มีปัญหาเพราะงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสา ไม่มีค่าตอบแทน ทุกคนเข้าใจว่าคนที่มาทำงานมาด้วยใจ กรรมการจึงทำหน้าที่มีเวลาและไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ในขณะที่กรรมการบางสถานี่เห็นว่าหากกรรมการขาดความรับผิดชอบ ไม่เสียสละ ไม่มีความสามารถในงาน ไม่อดทน ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสถานี่

1.7 อาสาสมัคร

ผลการศึกษา พบว่า สถานี่วิทยุชุมชนในภาคกลางที่มีอาสาสมัครด้านการจัดรายการวิทยุมากที่สุด มีจำนวน 25 คน ได้แก่ สถานี่วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี สถานี่ที่มีอาสาสมัครจัดรายการน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน ได้แก่ วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ. สมุทรสงคราม หากคิดถัวเฉลี่ยจะมีอาสาสมัครสถานี่ละ 11 คน

ส่วนจำนวนอาสาสมัครด้านเทคนิคของสถานี่วิทยุชุมชน มีจำนวนสูงสุด 3 คน ต่ำสุด 1 คน เฉลี่ยสถานี่ละ 1 คน โดยสถานี่วิทยุชุมชน ต.บ่อนอก มีอาสาสมัครด้านเทคนิคสูงสุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักจัดรายการและสามารถดูแลเครื่องมือในการผลิตรายการ

สถานี่วิทยุชุมชน มีอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีสูงสุด 4 คน น้อยที่สุด 1 คน เฉลี่ยสถานี่ละ 2 คน โดยสถานี่วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี มีจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีมากที่สุดถึง 4 คน อย่างไรก็ตาม สถานี่วิทยุชุมชนบางแห่งที่ตั้งอยู่ในวัดและอาศัยเงินจากวัดในการจ่ายค่าน้ำค่าไฟนั้น อาสาสมัครที่ดูแลด้านนี้ของสถานี่วิทยุจะเป็นคนเดียวกับที่ดูแลการเงินของวัด เช่น สถานี่วิทยุชุมชนคนแปลงยาว เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับอาสาสมัครพบว่า สถานี่ส่วนใหญ่มีอาสาสมัครที่มีหน้าที่จัดรายการหลักเฉลี่ยสถานี่ละประมาณ 10-12 คน โดยองค์ประกอบของอาสาสมัครมีทั้งกรรมการของสถานี่ เครือญาติของกรรมการ คนในชุมชน ผู้ฟังรายการ และผู้แทนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ซึ่งผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมา ผู้ที่เป็นอาสาสมัครนักจัดรายการของทุกสถานี่ไม่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานี่ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับและเข้าใจตรงกัน

ในด้านปัญหาของอาสาสมัคร สถานี่มีปัญหาเกี่ยวกับอาสาสมัครที่มาทำงานไม่สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 53.85 รองลงมาอันดับ 2 คือใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการหาประโยชน์ส่วนตัวร้อยละ 19.23 และอันดับ 3 คือ อาสาสมัครไม่เข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15.38 (ภาคผนวก ข ตาราง ข. 15) และมีบางสถานี่ที่ตอบว่า ไม่มีปัญหาด้านอาสาสมัคร เช่น สถานี่วิทยุชุมชน ต.บ่อนอก เป็นต้น

จากข้อสังเกตพบว่า ทุกสถานี่มีอาสาสมัครผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าออกบ่อยครั้ง เนื่องจากอาสาสมัครถอนตัว โดยบางรายพบว่าตนเองไม่เหมาะจะจัดรายการวิทยุชุมชน หรือบางรายพบว่าตนสนใจจะจัดรายการวิทยุกับสถานี่ที่มีแนวคิดเชิงธุรกิจมากกว่า

ส่วนอาสาสมัครที่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชนแล้วมักมีปัญหาว่าไม่ค่อยมีเวลา ทำให้ไม่สามารถจัดรายการได้สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่อง บางสถานี่จึงแก้ปัญหาโดยกำหนดผังรายการตามเวลาว่างและความถนัดในเนื้อหาของอาสาสมัคร นอกจากนี้ ทีมวิจัยยังสังเกตเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์แทบทุกสถานี่มีความกังวลเกี่ยวกับการหาอาสาสมัครรุ่นใหม่มาทดแทนคนรุ่นเก่า บางแห่งแก้ปัญหาโดยให้อาสาสมัครในปัจจุบันสร้างเครือข่ายของตนเองเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์การทำงานจากรุ่นสู่รุ่น

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในครั้งแรก ยังไม่มีข้อสรุปว่าอะไรคือสิ่งจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่อยากเข้ามาทำงานเป็นอาสาสมัคร แต่อาจกล่าวได้ว่าอาสาสมัครนับเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความยั่งยืนของวิทยุชุมชน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าอาสาสมัครบางรายที่มีส่วนร่วมงานกับสถานี่ตั้งแต่ยุคบุกเบิกยังคงทำงานอยู่จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาเกือบสิบปี ซึ่งอาจเป็นเพราะความผูกพันที่มีต่อผู้ฟังรายการจนทำให้เกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหน และรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของสถานี่ส่งผลให้ยินดีเสียสละเวลาทำงานเป็นอาสาสมัครอย่างต่อเนื่องยาวนาน

ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มและจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันพบว่าอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานี่แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลักๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งแรก ได้แก่ อาสาสมัครที่เข้ามาจัดรายการเป็นประจำ อาสาสมัครที่เข้ามาช่วยเรื่องเทคนิคเป็นระยะๆ และ อาสาสมัครเฉพาะกิจในช่วงที่มีกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ แต่ละสถานี่ยังมีความต้องการอาสาสมัครที่มาช่วยทำงานด้านอื่นๆของวิทยุชุมชนอีก เพราะอาสาสมัครที่มีอยู่ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ หากจะให้การดำเนินการของสถานี่เป็นไปตามผังรายการ ต้องใช้อาสาสมัครอย่างน้อย 10 ถึง 20 คน ต่อสถานี่ ซึ่งในบางสถานี่ทำได้ยาก ดังนั้นจึงมีการเสนอความเห็นว่สถานี่วิทยุชุมชนควรใช้วิธีการหาอาสาสมัครโดยการเคลื่อนเข้าหาชุมชน อาทิ การขยายการทำงานไปถึงกลุ่มที่มีความต้องการการสื่อสารในพื้นที่ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ และ กลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นต้น เพื่อให้มีอาสาสมัครที่หลากหลายและมีจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า อาสาสมัครที่วิทยุชุมชนต้องการควรประกอบด้วย ผู้มีความรู้ด้านเทคนิค เช่น ช่างเครื่อง

เสียง ผู้ที่มาช่วยจัดรายการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่คอยส่งข้อมูล/ส่งข่าว ผู้ที่ช่วยเฝ้าฟังทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิค ผู้ที่อาสาเป็นกรรมการ และผู้ที่อาสาช่วยขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

1.8 เจ้าหน้าที่

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 64 และมีจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทน ร้อยละ 36 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.16) โดยสถานีที่มีเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว และสถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก ในขณะที่อีก 2 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง และ สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทน

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งได้รับคำตอบยืนยันว่าสถานีวิทยุชุมชนควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานี อย่างไรก็ตาม ควรต้องระวังมิให้เกิดความรู้สึกเลื่อมล้ำหรือสองมาตรฐานที่อาจเกิดขึ้นกับอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนอันอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะลดน้อยลง

ส่วนในด้านค่าตอบแทนนั้น เจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทนในลักษณะเป็นรายเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.89 โดยสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ่ายค่าตอบแทน 3,000 บาทต่อเดือน ด้วยเงินรายรับของสถานี ส่วนสถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรีจ่ายค่าตอบแทน 7,000 บาทต่อเดือน โดยใช้เงินสนับสนุนจากมูลนิธิอาสาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำก็ต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆภายในสำนักงานด้วยเช่นกัน และมีเพียงร้อยละ 11.11 เท่านั้นที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นลักษณะรายวัน (ต่อครั้ง) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่มาดูแลด้านบัญชีของสถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี โดยได้รับค่าตอบแทนเฉลี่ยครั้งละ 500 บาทและเมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งมีข้อเสนอเพิ่มเติมว่า การจ่ายค่าตอบแทน ควรจ่ายในลักษณะเป็นค่าสวัสดิการ คือ ค่าจ้างกึ่งอาสาสมัคร ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน

ผลการศึกษา มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีค่าตอบแทนส่วนใหญ่มีหน้าที่ดูแลการเปิด-ปิดสถานีและทำความสะอาดสถานีมากที่สุด ร้อยละ 57.14 รองลงมาอันดับ 2 มีหน้าที่ควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิคร้อยละ 35.72 และอันดับ 3 ได้แก่ ดูแลด้านบัญชี ร้อยละ 7.14 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.18) เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง พบข้อมูลที่มีความแตกต่าง คือ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทนควรทำหน้าที่ควบคุมเครื่องส่งและดูแลเทคนิคเป็นลำดับต้นๆ นอกจากนี้ควรดูแลการเปิด-ปิดและทำความสะอาดสถานี รวมถึงสามารถจัดรายการวิทยุได้เช่นเดียวกัน

อนึ่ง มีความเห็นเพิ่มเติมว่า การที่สถานีมีเจ้าหน้าที่ประจำมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้ ข้อเสียคืออาจเป็นเงื่อนไขให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนลดลง รวมถึงอาจสร้างข้อขัดแย้งระหว่างคนที่ได้รับเงินกับคนที่ไม่ได้รับเงิน ในขณะที่ข้อดีคือสถานีจะได้มีบุคลากรที่สามารถดูแลด้านเทคนิคการบันทึกรายการ ได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถดูแลสถานี เช่น เปิด-ปิดสถานี ทำความสะอาดสถานที่ ประสานงาน ส่วนวิธีการบริหารจัดการอาจทำ

ในรูปแบบการจ้างกิ่งอาสาสมัคร คือให้ค่าตอบแทนในรูปแบบของสวัสดิการในอัตราที่ไม่สูงนัก เช่น ประมาณเดือนละ 3,000-6,000 บาท หรือการหาโครงการมาสนับสนุนคนทำงานประจำให้กับสถานี หรือให้องค์กรที่ร่วมงานเป็นผู้จ้างเจ้าหน้าที่มาทำงานให้กับสถานี

นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอว่า หากเจ้าหน้าที่ประจำจะทำหน้าที่ได้ดีนั้น ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญได้แก่ มีใจรัก หมั่นเรียนรู้ ติดตามข่าวสารด้านเทคนิค รู้จักการควบคุมเครื่องเสียง เครื่องส่ง และ การติดตั้งระบบส่งกระจายเสียง ออกอากาศทั้งหมด รวมถึงการบันทึกรายการ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต มีทักษะการจัดรายการ การประสานงาน กับอาสาสมัครนักจัดรายการและกรรมการของสถานี งานธุรการและเอกสารของสถานี

จากผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านบุคลากรของวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนดำรงอยู่ได้ บุคลากรของสถานีโดยเฉพาะ หัวหน้าสถานีและคณะกรรมการสถานี ควรได้มาจากการเลือก โดยแกนนำรุ่นบุกเบิก โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความเสียสละ มีความพร้อมทั้งในด้านเวลาและหน้าที่การงาน ที่สำคัญคือ มีอุดมการณ์และเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน ทำงานด้วยจิตอาสาโดยไม่หวังค่าตอบแทน จำนวนอาสาสมัครที่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามผังรายการควรมีหมุนเวียนสถานีละประมาณ 10-20 คน นอกจากนี้ ยังมีผู้เสนอความเห็นว่าการให้ กสทช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทั้งด้านการจัดรายการ ด้านการซ่อมแซมเทคนิคอุปกรณ์ และการจัดทำบัญชี เป็นต้น

2.ความพร้อมด้านการเงิน (Money): การมีเงินทุนและหารายได้

ความพร้อมด้านเงินทุนและความสามารถในการหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้สถานีวิทยุชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบของความพร้อมด้านการเงินสามารถพิจารณาจากการสนับสนุนโดยชุมชนซึ่งจะสะท้อนความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อสถานีวิทยุชุมชน โดยมีรายละเอียด ได้แก่ รูปแบบการได้รับการสนับสนุน แหล่งที่มาของการสนับสนุน รูปแบบการหารายได้จาก การระดมทุน รายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ รายจ่ายของสถานี แนวทางแก้ปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย รวมถึง ความต้องการการช่วยเหลือด้านการระดมทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 รูปแบบการได้รับการสนับสนุน

ผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลาง พบว่า สถานีได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลักในรูปแบบต่างๆ โดยรูปแบบที่สถานีได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมากที่สุดคือ การสนับสนุนเป็นเงินคิดเป็นร้อยละ 40.32 อันดับที่ 2 คือ การสนับสนุนในรูปแบบของอาสาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 27.43 และอันดับที่ 3 คือ การสนับสนุนในรูปสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 19.35 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.19) นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนด้านอื่นๆ อีก ร้อยละ 12.90 เช่น อาหาร น้ำดื่ม ซึ่งพบในทุกสถานี และสนับสนุนด้วยการบริจาคที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งสถานี โดยพบในสถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ เป็นต้น

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง สรุปได้ว่า ทุนในการดำเนินงานสถานี แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกมาจากการสนับสนุนในรูปตัวเงิน ส่วนที่สองมาจากการสนับสนุนในรูปแบบอื่น เช่น ช่วยจ่ายค่าไฟฟ้า และ/หรือค่าอินเทอร์เน็ต ส่วนที่สามคือการสนับสนุนในรูปแบบการเป็นอาสาสมัคร สำหรับตัวเงินที่ได้รับการสนับสนุนนั้นสถานีนำไปใช้เป็นค่าซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์เป็นลำดับแรก รองลงมาใช้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ และใช้เป็นค่าโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่ในรอบแรก

2.2 แหล่งที่มาของการสนับสนุน

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของการสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนมาจากคนในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.14 ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของการบริจาครายครั้ง หรือบริจาคในช่วงที่มีกิจกรรมระดมทุน อันดับที่ 2 คือ มาจากองค์กรภายนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.81 ได้แก่ องค์กรที่มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด มูลนิธิศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มูลนิธิอาสาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น สำหรับอันดับที่ 3 คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ได้แก่ สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนา เป็นต้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.20)

2.3 รูปแบบการหารายได้

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างในภาคกลาง มีการระดมทุนจากเงินสนับสนุนของสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.59 อันดับที่ 2 รองลงมาคือ เป็นการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปีในรูปแบบต่างๆ เช่น ทอดผ้าป่า คิดเป็นร้อยละ 22.95 อันดับที่ 3 คือ ใช้การระดมทุนด้วยวิธีการอื่นๆ ที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 19.67 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.21) เช่น กิจกรรมล้างโห่ของสถานีวิทยุชุมชนแปลงยาว กิจกรรมแรลลี่แข่งรถ กิจกรรมพิมพ์หนังสือ ของสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง กิจกรรมจับทองของสถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการได้รับการสนับสนุนของสถานีในแต่ละแห่งมีวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การให้เงินบริจาค ให้สิ่งของและเป็นอาสาสมัคร การบริจาคเงินมีทั้งเป็นแบบครั้งคราวและรายเดือน สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 แห่งใช้วิธีเก็บค่าสมาชิกรายเดือนเพื่อใช้เป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ โดยกรรมการสถานีจะทำหน้าที่เก็บจากสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเป็นประจำทุกเดือน หากเงินที่ได้จากสมาชิกไม่พอกับค่าใช้จ่ายของสถานีในเดือนนั้น กรรมการและหัวหน้าสถานีก็นำเงินส่วนที่ขาด จากรูปแบบวิธีการเก็บค่าสมาชิกรายเดือนผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าน่าจะมีผลต่อการนำเสนอรายการ เพราะหนึ่งในสองสถานีดังกล่าวใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ชื่อบุคคลหรือชื่อร้านค้าที่บริจาคผ่านรายการเป็นสัดส่วนที่มากกว่าเนื้อหารายการหลักจนทำให้ผู้ฟังบางรายเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข ในขณะที่อีกสถานียังไม่เน้นการประกาศชื่อสมาชิกผู้บริจาครายเดือนแต่เน้นเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่เป็นหลักซึ่งสมาชิกก็ยินดีที่จะฟังข้อมูลข่าวสารนั้นมากกว่า

อย่างไรก็ตามการเก็บค่าสมาชิกในแต่ละเดือนก็ยังสร้างความหนักใจให้กับกรรมการผู้ทำหน้าที่เก็บอยู่มาก และอยากมีแนวทางการได้รับการสนับสนุนรูปแบบอื่นด้วย แต่ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้สถานีวิทยุขาคือความเป็นอิสระ

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้งมีข้อเสนอเพิ่มเติมที่น่าสนใจ คือ การระดมทุนจากชุมชน จะทำได้เมื่อวิทยุชุมชนพิสูจน์ให้ชุมชนเห็นคุณค่าสถานีต่อชุมชน และต้องสื่อสารวัตถุประสงค์ในการระดมทุนที่ชัดเจน รวมถึงการชี้แจงรายละเอียดการใช้จ่ายที่ได้มาอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น สถานีวิทยุชุมชนแปลงยาว ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำ เป็น ค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต จากวัด โดยจะมีการระดมทุนเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ ในแต่ละครั้งจะระบุชัดเจนว่าสถานีต้องการระดมทุนเพื่อวัตถุประสงค์ใด จำนวนเงินที่ต้องใช้เท่าไร เมื่อได้ครบตามจำนวนที่ต้องการแล้วจะปิดรับบริจาค

2.4 รายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีรายรับจากเงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.71 โดยมีรายรับที่ได้จากการสนับสนุนต่อปีสูงสุด 50,000 บาท ต่ำสุด 4,000 บาท เฉลี่ย 33,153 บาท ต่อปี โดยสถานีวิทยุที่ได้มีรายรับสูงสุดคือ สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี (ภาคผนวก ข ตาราง ข.22)

รายรับของสถานีวิทยุชุมชนจากการระดมทุนอันดับ 2 คือ ขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 22.58 ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะบริจาคเงินให้แก่สถานีวิทยุชุมชน สูงสุด 30,000 บาท ต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี เฉลี่ย ปีละ 10,200 บาท โดยสถานีวิทยุที่มีรายรับจากการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปมากที่สุด คือ สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง

รายรับอันดับ 3 มาจากการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี คิดเป็นร้อยละ 19.35 เช่น การทอดผ้าป่า การจัดงานล้งไห และ กิจกรรมแรลลี่แข่งรถ เป็นต้น สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาวระดมทุนด้วยการจัดงานล้งไห มีรายรับสูงสุดในภาคกลาง คิดเป็นเงิน 300,000 บาท ต่อปี ส่วนสถานีที่มีรายรับจากกิจกรรมระดมทุนต่ำสุดจะมีรายรับปีละ 30,000 บาท

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง สรุปได้ว่า จำนวนเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนควรอยู่ที่ประมาณ 80,000- 100,000 บาทต่อปี โดยเงินสนับสนุนดังกล่าวส่วนหนึ่ง ควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์สาธารณะในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นลำดับต้นๆ รองลงมา รายรับควรมาจากการจัดกิจกรรมระดมทุนและเงินสนับสนุนจากค่าสมาชิกในชุมชน ตามลำดับ

2.5 รายจ่ายของสถานี

ผลการศึกษาพบว่า สถานีมีรายจ่ายที่เป็นค่าไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.91 โดยต้องจ่ายสูงสุดต่อปีเป็นเงินถึง 48,000 บาท ต่ำสุดต่อปีคือ 3,000 บาท โดยเฉลี่ยสถานีวิทยุชุมชนมีรายจ่ายค่าไฟฟ้าปีละ 34,148

บาท ซึ่งสถานที่มีรายจ่ายเรื่องค่าไฟมากที่สุดคือสถานีวิทยุทธศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม เนื่องจากเป็นสถานที่มีอุปกรณ์ทางเทคนิคในห้องส่งครบครันและมีเครื่องปรับอากาศถึง 2 เครื่องในสถานี (ภาคผนวก ข ตาราง ข.25)

รายจ่ายอันดับ 2 คือ ค่าโทรศัพท์และค่าอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 25.00 ต้องจ่ายสูงสุด 12,000 บาท ต่อปี จ่ายต่ำสุด 700 บาทต่อปี โดยเฉลี่ยสถานีวิทยุทธศาสตร์มีรายจ่ายค่าโทรศัพท์และค่าอินเทอร์เน็ต ปีละ 7,618 บาท โดยสถานีวิทยุทธศาสตร์ที่มีรายจ่ายเป็นค่าโทรศัพท์สูงที่สุด คือ สถานีวิทยุทธศาสตร์คนหนองหญ้าไซ และ สถานีวิทยุทธศาสตร์ต้นแบบกาญจนบุรี ในประเด็นดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า ส่วนใหญ่แต่ละสถานีจะใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเบอร์กลาง เพราะสะดวกกว่าโทรศัพท์ที่ติดตั้ง ซึ่งเมื่อเสียจะใช้เวลานานมากกว่าจะได้รับการแก้ไข

ส่วนรายจ่ายอันดับ 3 คือ ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง อุปกรณ์การออกอากาศต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 22.73 สถานีวิทยุชุมชนต้องจ่ายสูงสุดถึง 70,000 บาทต่อปี ต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี เฉลี่ยสถานีละ 27,100 บาทต่อปีโดยสถานีวิทยุทธศาสตร์ ต.บ่อนอก เป็นสถานีที่มีค่าใช้จ่ายซ่อมแซมเครื่องส่งสูงที่สุดในปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง สรุปได้ว่า สถานีวิทยุทธศาสตร์จะมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อเดือน แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ประมาณ 3,000-5,000 บาทต่อเดือน ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ประมาณ 1,500 -3,000 บาทต่อเดือน ค่าซ่อมบำรุงเครื่องส่งและอุปกรณ์ ประมาณ 30,000 บาทต่อปี ค่าจ้างสำหรับเจ้าหน้าที่ประจำที่ทำงานกิ่งอาสาสมัคร ประมาณ 6,000 บาทต่อปี และค่าใช้จ่ายจัดกิจกรรมนอกสถานี เช่น ถ่ายทอดสดกิจกรรมชุมชน ประมาณ 1,000 บาทต่อเดือน

2.6 แนวทางแก้ปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับ รายรับของสถานีเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่นั้น ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ารายรับเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 56 และรายรับไม่พอกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 44 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.26) แต่ละสถานีผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยส่วนใหญ่ตอบว่ามีรายรับเพียงพอกับรายจ่ายเนื่องจากได้รับทุนสนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นหรือรายรับจากการระดมทุนในแต่ละปีก่อนข้างสูง

การแก้ปัญหาในกรณีที่รายรับไม่พอกับรายจ่าย ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุทธศาสตร์ของภาคกลางใช้วิธีให้กรรมการเฉลี่ยกันรับผิดชอบ หรือจัดกิจกรรมระดมทุนในการแก้ปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.62 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.27) เช่น ในกรณีเร่งด่วนสถานีวิทยุทธศาสตร์คนแปลงยาวและสถานีวิทยุทธศาสตร์ตำบลบ่อนอกใช้วิธีเฉลี่ยจากกรรมการและอาสาสมัครของสถานีโดยหลังจากที่ได้เงินจากการระดมทุนแล้วก็นำมาคืน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการจัดกิจกรรมระดมทุนรูปแบบต่างๆ เช่น สถานีวิทยุทธศาสตร์ตำบลบ่อนอกใช้วิธีการจับทอง หรือสถานีวิทยุทธศาสตร์คนแปลงยาวจัดกิจกรรมลี้ยงไก่ เป็นต้น

รองลงมาอันดับ 2 มีวิธีการแก้ปัญหา 2 แนวทางในสัดส่วนที่เท่าๆกัน คือขอรับบริจาคและขอยืม คิดเป็นร้อยละ 26.92 ดังนี้ สถานีวิทยุทธศาสตร์คนแปลงยาว และ สถานีวิทยุทธศาสตร์ ตำบลบ่อนอก ใช้วิธีการขอรับบริจาค

จากสมาชิกในชุมชนเพิ่มเติม สำหรับวิธีการขอยืมนี้ส่วนใหญ่จะขอยืมจากคณะกรรมการด้วยกันหรือขอยืมจากวัด พบในสถานีวิทย์ชุมชนคนแปลงยาวเช่นเดียวกัน

รองลงมาอันดับ 3 คือ การขอรับบริจาคจากองค์กรภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.54 พบในสถานีวิทย์ สาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง ที่มีขอรับบริจาคเพิ่มเติมจาก สภาวัฒนธรรมจังหวัด หอการค้า และมูลนิธิต่างๆ เป็นต้น

ทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ปัญหาารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายของสถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาค กลาง จะเกิดขึ้นในกรณีที่เครื่องส่งเสีย หรือเมื่อสถานีประสบปัญหาฟ้าผ่าเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ ซึ่งเป็น ปัญหาที่พบเกือบทุกสถานี อันเป็นเหตุให้ต้องมีการซ่อมแซมเครื่องส่งหรือซื้อใหม่ ซึ่งค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งสูงมาก สถานีวิทย์ชุมชนเกือบทุกแห่งไม่มีเงินจำนวนมากเพียงพอที่จะจ่ายได้ จึงต้องมีการจัดกิจกรรมระดมทุน

อนึ่ง สถานีวิทย์ชุมชนที่ไม่มีปัญหาค่าใช้จ่ายรายเดือน เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากวัดและมูลนิธิ ใน กรณีต้องใช้เงินจำนวนมาก เช่น ซ่อมเครื่องส่ง เสา หรือปรับปรุงอุปกรณ์ในห้องส่ง ก็จะใช้วิธีการระดมทุนจากการ จัดกิจกรรมใหญ่ ๆ เช่น ทอดผ้าป่า กิจกรรมลั้วไห จั๊บทอง การจัดกิจกรรมแข่งรถ ฯลฯ ตามความเหมาะสมของ บริบทในแต่ละพื้นที่ หรือได้รับการสนับสนุนเป็นเงินจากหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานเอกชน ในพื้นที่ เช่น สภาวัฒนธรรม หอการค้าจังหวัด มูลนิธิ ศูนย์คุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น ในขณะที่สถานีวิทย์ชุมชนที่มีผู้มี ประสพการณ์ด้านการบริหารจัดการเป็นกรรมการ เริ่มมีแนวคิดในการหารายได้ที่นอกเหนือจากการเชื่อมโยงกับ กิจกรรมทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมแข่งรถ การพิมพ์หนังสือจำหน่าย และ มีการแนะนำให้สถานีวิทย์ สำรองค่าใช้จ่ายเตรียมพร้อมสำหรับการซ่อมเครื่องส่งในกรณีเครื่องส่งเสีย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทุกสถานีให้ข้อเสนอแนะที่ตรงกันว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ต้องเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนด้านการเงินแก่วิทยุชุมชน

2.7 ความต้องการการช่วยเหลือด้านการระดมทุน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน ด้วยวิธีการได้รับการ สนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.42 เพราะเชื่อว่า กลไกรัฐต้องสนับสนุน หากต้องการให้เกิดการพัฒนา รองลงมาอันดับ 2 คือ ต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุน กับสถานีอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 16.67 อันดับ 3 คือ มีความต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน 3 วิธีการใน สัดส่วนที่เท่าๆกัน คิดเป็นร้อยละ 14.58 ได้แก่ การดูงานจากสถานีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุน การอบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน และ การอบรมการเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนรับทุนจากแหล่ง ทุน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.28)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง สรุปว่า สถานีต้องการการสนับสนุนจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด โดยต้องการเงินสนับสนุนประมาณ 84,000 - 105,000 บาทต่อปี หรือไม่เกินร้อยละ

50 ของรายจ่ายทั้งหมดของสถานีนอกจากนี้ประเด็นที่ต้องการความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อย่างจริงจัง ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินเสมอไป แต่อาจเป็นความช่วยเหลือด้านเทคนิค และการซ่อมบำรุงเครื่องส่ง

โดยสรุป ความพร้อมด้านการเงินของสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลาง พบว่า สถานีวิทยุชุมชนได้รับการสนับสนุนจากของคนในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 57.14 หรือเกือบ 2 ใน 3 ของการสนับสนุนทั้งหมด รูปแบบการสนับสนุนมี 2 รูปแบบคือ การสนับสนุนเป็นครั้งคราว และการสนับสนุนประจำปี ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา การสร้างกิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนาเริ่มมีมากขึ้นในบางสถานี การสนับสนุนทั้ง 2 รูปแบบจะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้ในระดับหนึ่งกล่าวคือ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประจำเดือน แต่ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องส่งเสีย การหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชนจะไม่สามารถครอบคลุมรายจ่ายนี้ได้ทั้งหมด ในทางปฏิบัติแล้วหัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี อาสาสมัคร ผู้ฟัง ต้องสละเงินตนเองหรือหยิบยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการซ่อมเครื่องหรือการต้องลงทุนซื้อเครื่องใหม่ในกรณีที่ไม่สามารถซ่อมได้อันนี้ การแก้ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่เข้มแข็งในการดำเนินของสถานีได้ แนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานีวิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุน เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรให้การสนับสนุนเงินทุนดังกล่าว ซึ่งตัวแทนของสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางเห็นว่า ต้องการเงินสนับสนุนจาก กสทช. ประมาณ 84,000 - 105,000 บาทต่อปี หรือสัดส่วน 50:50 ของรายจ่ายทั้งหมดของสถานี เพื่อคงความเป็นอิสระของวิทยุชุมชนตามหลักการของวิทยุชุมชนด้วย

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material)

ความพร้อมด้านเนื้อหา ได้แก่ ความสามารถในการผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาจาก ที่มาของผังรายการ สัดส่วนรายการที่มีการผลิตด้วยตนเอง รูปแบบรายการ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดรายการของผู้จัดรายการ อาสาสมัครด้านผู้จัดรายการ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาเพื่อให้รายการมีคุณภาพ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความพร้อมด้านเนื้อหาที่สำคัญในการแสดงถึงความเป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชุมชน คือผังรายการต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีเนื้อหารายการที่สนองตอบความต้องการของคนในชุมชนเพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนโดยมีการนำเสนอรายการในรูปแบบที่ชุมชนเข้าใจง่ายและสามารถเป็นช่องทางการสื่อสารแนวระนาบระหว่างคนในชุมชนได้ การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเนื้อหาประกอบด้วย

3.1 ที่มาของผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผังรายการมักเกิดจากอาสาสมัครเสนอตัวเข้ามาจัดรายการที่ตนเองสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาอันดับ 2 คือ การประชุมของคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาผังรายการร่วมกัน คิด

เป็นร้อยละ 34.21 และอันดับ 3 คือ เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนและผู้ฟัง คิดเป็นร้อยละ 10.53 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.29) จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า ที่มาของผังรายการของสถานียังยืนยันในทิศทางเดียวกับข้อมูลข้างต้นแต่มีการสลับลำดับ โดยมาจาก การประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันของกรรมการสถานี มาจากความต้องการของอาสาสมัครนักจัดรายการ และมาจากวิธีการสอบถามความต้องการของคนในชุมชนและผู้ฟัง เป็นหลัก

3.2 สัดส่วนรายการ

สถานีวิทยุชุมชนมีรายการทั้งที่ผลิตเองและถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น โดยส่วนใหญ่สถานีผลิตรายการเอง คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีเพียงร้อยละ 33.33 เท่านั้นที่ใช้วิธีการถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.30) โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ผลิตรายการเองอย่างเดียวโดยไม่มีการถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่นมี 2 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว และ สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ผลิตรายการเองมากที่สุด ได้แก่ สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง ผลิตเองจำนวน 16 รายการ รองลงมา คือ สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ กาญจนบุรี จำนวน 15 รายการ และสถานีวิทยุชุมชนหนองหญ้าไซ กับ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว จำนวน 11 รายการ เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลสรุปสัดส่วนรายการที่ผลิตเองเป็นรายสถานี ดังนี้

สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี มีลักษณะรายการที่ผลิตและกำหนดเนื้อหาเอง คิดเป็นร้อยละ 86.2 มีรายการที่ผลิตตามข้อกำหนดของแหล่งทุน ร้อยละ 3.4 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่น ร้อยละ 10.3 สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว มีลักษณะรายการที่ผลิตและกำหนดเนื้อหาเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 สถานีวิทยุชุมชน ต.บ่อนอก มีลักษณะรายการที่ผลิตและกำหนดเนื้อหาเอง คิดเป็นร้อยละ 90 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่น ร้อยละ 10 สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ มีลักษณะรายการที่ผลิตและกำหนดเนื้อหาเอง คิดเป็นร้อยละ 80 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่น ร้อยละ 20 ส่วนสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลองมีลักษณะรายการที่ผลิตและกำหนดเนื้อหาเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

จากข้อมูลข้างต้นที่มิวิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีสัดส่วนของผังรายการเป็นไปตามกฎหมาย โดยมีรายการที่ผลิตเองมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป เนื้อหาและผังรายการถูกกำหนดตามความรู้ ความสามารถของอาสาสมัครนักจัดรายการผนวกกับความต้องการในพื้นที่ โดยกรรมการสถานีจะเป็นผู้เห็นชอบผังรายการ รูปแบบรายการที่ทุกสถานีอยากทำคือการถ่ายทอดสดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นของชุมชน เพราะที่ผ่านมาหลายสถานีไม่สามารถทำได้เนื่องจากติดขัดเรื่องเทคโนโลยี

นอกจากนี้ ทีมวิจัยยังมีข้อสังเกตว่า ขณะสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มกรรมการสถานีและกลุ่มผู้ฟัง ส่วนใหญ่ไม่สามารถจำชื่อรายการได้ทั้งหมด แต่จำได้เพียงรายการที่ตนเองจัดหรือจำได้เฉพาะชื่อนักจัดรายการและเนื้อหารายการ และเมื่อลองตรวจสอบผังรายการของสถานีที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบว่ามีการจัดทำแบบไม่เป็นทางการ

และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความสะดวกของอาสาสมัคร ดังนั้นผังรายการที่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กำหนดให้ทำจึงน่าจะเป็นผังรายการในอุดมคติ เพราะในความเป็นจริงสถานีต้องพิจารณาเวลาว่างของอาสาสมัครเป็นหลัก ผังรายการที่ส่งเป็นเอกสารมาให้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จึงอาจไม่ค่อยตรงกับความเป็นจริง

3.3 ประเภทเนื้อหา

จากผลการศึกษา พบว่า สถานีออกอากาศรายการประเภทสาระความรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.54 รองลงมาอันดับ 2 เป็นรายการข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 30.77 และอันดับ 3 เป็นประเภทรายการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 28.84 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.31) จากการสอบถามในรายละเอียด สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ระบุว่า รายการสาระความรู้ จะเป็นรายการที่พูดคุยเรื่องสาระสลับกับเปิดเพลง และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ ไม่ใช้การพูดสาระตลอดทั้งชั่วโมง โดยเนื้อหาหลักๆ จะเป็นเรื่องทั่วไปที่อยู่ในความสนใจของชุมชนในขณะนั้น เช่น เรื่อง สมุนไพรใกล้ตัว ประวัติศาสตร์ชุมชน เรื่องการต่อสู้เพื่อสิทธิของชุมชน เป็นต้น ในส่วนรายการข่าวนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่าข่าวจากส่วนกลาง และเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในชุมชน โดยจะมีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชน โดยมีบางสถานี เช่น วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี มีการถ่ายทอดสัญญาณจากรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ต่างๆผ่านเว็บไซต์ และหากเป็นรายการบันเทิง ก็ต้องเป็นรายการที่เน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการเปิดเพลงสลับกับการพูดคุยกับผู้จัดรายการเป็นหลัก เช่น รายการบทเพลงในอดีต เป็นต้น

3.4 รูปแบบการนำเสนอรายการ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีมีการนำเสนอรายการรูปแบบรายการข่าว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.48 รองลงมาอันดับ 2 คือ เป็นรายการสนทนา/สัมภาษณ์ คิดเป็นร้อยละ 31.04 และอันดับ 3 คือ นิยมเสนอรูปแบบรายการเพลง คิดเป็นร้อยละ 29.31 อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นรูปแบบรายการใด นักจัดรายการจะนิยมเปิดเพลงสลับกับเนื้อหาหลักนั้นๆ เป็นช่วงๆ เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย โดยถ้าเป็นรายการเพลงโดยเฉพาะก็จะมีสัดส่วนของเพลงมากกว่าสาระ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.32)

3.5 ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการ

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลในการจัดรายการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ มาจากสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยราชการ และอินเทอร์เน็ต เป็นสัดส่วนที่เท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 22.39 รองลงมาอันดับ 2 นิยมใช้ข้อมูลจากสื่อบุคคลในชุมชน ได้แก่ หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.90 และอันดับ 3 มาจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา คิดเป็นร้อยละ 19.40 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.33)

3.6 ประเภทของผู้จัดรายการ/อาสาสมัครด้านจัดรายการ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ได้แก่ หมอ พยาบาล ตำรวจ ครู ฯลฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.76 รองลงมาอันดับ 2 เป็นปราชญ์ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 24.66 และอันดับ 3 เป็นนักเรียน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.81 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.34)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า องค์ประกอบของนักจัดรายการเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครู หมอ พยาบาล อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) เป็นหลัก รองลงมาเป็น กลุ่มปราชญ์ในชุมชน และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา โดยมีกลุ่มผู้แทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพิ่มเข้ามาในลำดับต้นๆ

3.7 ความต้องการในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดรายการ

อาสาสมัครส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นผู้มีความรู้ในด้านการจัดรายการอยู่แล้ว แต่เห็นว่าควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม เช่น ต้องการอบรมเป็นผู้ประกาศ/ผู้จัดรายการเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็น การอบรมเกี่ยวกับการบันทึกเสียงและตัดต่อ โดยต้องการให้สำนักงานกสทช. เป็นหน่วยงานจัดฝึกอบรมให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปความพร้อมด้านเนื้อหาของสถานีวิทยุชุมชนนั้นสะท้อนความพร้อมที่เกิดจากคนในชุมชน ร่วมกันกำหนดผังรายการ ร่วมกันผลิตรายการ โดยใช้ข้อมูลของชุมชนร่วมกับข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้โดยที่วิทยุสื่อกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองความต้องการสาระความรู้ ข่าวสาร ซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนหรือวัฒนธรรมในชุมชนได้ ดังจะเห็นว่าการกำหนดผังรายการ อาสาสมัครในชุมชนเข้ามาจัดรายการที่ตนเองสนใจเรื่องหนึ่งของที่มาของผังรายการ อีกครั้งหนึ่งของที่มาผังรายการมาจากการกำหนดโดยคณะกรรมการสถานีและสอบถามความต้องการจากคนในชุมชน ในการผลิตรายการสถานีวิทยุชุมชนมีการผลิตรายการเองประมาณร้อยละ 90 หรือ กว่า 4 ใน 5 จากจำนวนรายการทั้งหมด สถานีวิทยุชุมชนจะผลิตรายการประเภท สาระความรู้ร้อยละ 36.54 หรือเกินกว่า 1 ใน 3 รองลงมารายการข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 30.77 หรือ 1 ใน 3 รายการบันเทิงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตในชุมชนและวัฒนธรรมเกือบ 1 ใน 3 โดยข้อมูลที่ใช้ในการผลิตรายการมาจากสื่อบุคคลในชุมชน หมอ ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประมาณ 1 ใน 5 ร่วมกับข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยราชการ อินเทอร์เน็ตหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำราประมาณ 4 ใน 5

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine)

ความพร้อมด้านเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทำให้วิทยุชุมชนดำเนินการในการออกอากาศเพื่อนำเสนอรายการต่างๆ ของสถานีได้ โดยความพร้อมด้านเทคนิคนี้ ได้แก่ ความรู้ความสามารถทางด้านเทคนิคของวิทยุชุมชน ปัญหาด้านเทคนิค เช่น การส่งสัญญาณ คลื่นแทรก คลื่นทับซ้อน มาตรฐานและ

ประสิทธิภาพของเครื่องส่ง อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับดำเนินการส่งสัญญาณต่างๆ การแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค รวมทั้งความต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดตามผลการวิจัย ดังนี้

4.1 การจัดการด้านเทคนิคของสถานี

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ นิยมใช้วิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่ง และอุปกรณ์ให้ คิดเป็นร้อยละ 33.26 รองลงมาอันดับ 2 จะมีช่างเทคนิคมาดูแล บำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ เป็นระยะ คิดเป็นร้อยละ 25.80 รองลงมาอันดับที่ 3 จะมีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่งรวมถึงอุปกรณ์ ต่างๆ เมื่อมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 16.13 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.35)

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า สถานีวิทยุชุมชนที่มีความพร้อมด้านเทคนิค โดยใช้วิธีการให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ ผูกพันเพื่อช่วยดูแลงานด้านเทคนิคกันเองเป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นข้อมูลที่แตกต่างจากตอนสัมภาษณ์ซึ่งเน้นช่างเทคนิคผู้เชี่ยวชาญ ในขณะที่วิธีการเตรียมความพร้อมโดยการ มีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง อุปกรณ์เมื่อมีปัญหาและมีช่างเทคนิคมาดูแล บำรุงรักษาเครื่องส่งและ อุปกรณ์เป็นระยะนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมที่รองลงมา

4.2 ปัญหาด้านเทคนิค

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบศึกษา 22 คนเห็นว่าสถานีมีปัญหาด้านเทคนิค คิดเป็นร้อยละ 88 ในขณะที่ ผู้ตอบแบบศึกษาเพียง 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 12 เท่านั้นที่เห็นว่าไม่มีปัญหา (ภาคผนวก ข ตาราง ข.36) โดยเป็น ผู้ตอบแบบศึกษาจากสถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาวและสถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ เนื่องจากกรรมการสถานี มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคนิค สถานีส่วนใหญ่มีปัญหาเทคนิคเกี่ยวกับมีคลื่นแทรก ทับซ้อน มากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 36.84 รองลงมาอันดับ 2 เป็นปัญหาเครื่องส่งเสีย เสื่อมสภาพ คิดเป็นร้อยละ 31.58 รองอันดับ 3 ปัญหาเกี่ยวกับกระแสไฟฟ้า เช่น ไฟกระตุก ไฟดับ คิดเป็นร้อยละ 18.42 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.37)

4.3 แนวทางการแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชน ส่วนใหญ่มีวิธีการในการแก้ปัญหาคือคลื่นแทรก ได้แก่ แก้โดยการ ปรับปรุงช่างเทคนิคเพื่อมาปรับแต่งเครื่องส่งใหม่ และแก้โดยปรับทิศทางของเสามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาอันดับ 2 ใช้วิธีการเจรจากับคู่กรณี แต่วิธีนี้มักไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีการแก้ปัญหาคือคิดเป็น ร้อยละ 28 และอันดับ 3 คือ เพิ่มกำลังส่ง คิดเป็นร้อยละ 16 ในขณะที่บางสถานี ให้เหตุผลว่า ไม่แก้ เพราะรู้ว่าแก้ ไม่ได้ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.38)

จากการสังเกตเพิ่มเติม เมื่อทีมวิจัยเริ่มเดินทางเข้าเขตพื้นที่การส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชน เป้าหมายแต่ละที่ นักวิจัยจะเปิดฟังคลื่นวิทยุของสถานีนั้น บางสถานีมีคลื่นแทรกจากสถานีอื่นเป็นระยะ ในขณะที่ บางสถานีเสียงชัดเจนตลอดทางจนถึงที่ตั้งสถานี อย่างไรก็ตามเมื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายถึงประเด็นดังกล่าวก็ พบว่าปัญหาคือคลื่นแทรก ทับซ้อน ยังคงเป็นปัญหาหลักที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ต้องอาศัยการจัดการจาก

หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ในขณะที่บางสถานีแก้ปัญหาโดยการเพิ่มกำลังส่งแข่งกับสถานีใกล้เคียง บางสถานีเปิดเผยว่าใช้กำลังส่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้า กสทช. สามารถกำกับดูแลให้ทุกสถานีทำตามกฎหมายโดยออกอากาศไม่เกิน 500 วัตต์ได้ ก็จะยอมปฏิบัติตาม บางแห่งแก้ปัญหาโดยการแจ้งเวลาเปิด-ปิดสถานีให้ผู้ฟังทราบ ถ้าหลังจากเวลาที่กำหนดไว้จะไม่ใช้รายการของสถานีตนเอง หรือแก้ปัญหาโดยการใช้วิธีลองผิดลองถูกด้วยการหันเสาหาทิศทางที่เหมาะสม เป็นต้น

4.4 แนวทางการแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาปัญหาเครื่องส่งเสีย

สถานีวิทยุชุมชนเมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสียจะใช้วิธีซ่อมเครื่องส่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.19 ซึ่งการซ่อมนั้นมีทั้งวิธีการยกไปซ่อมกับช่างประจำและมีช่างมาซ่อมที่สถานี ทำให้สถานีต้องหยุดออกอากาศชั่วคราว รองลงมาอันดับ 2 มีวิธีการแก้ปัญหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 9.68 คือ ใช้วิธีการซื้อเครื่องส่งใหม่ โดยต้องมีการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อหารายได้ก่อน ดังนั้นทางสถานีจะมีการวางแผนซื้อเครื่องส่งใหม่ล่วงหน้าเมื่อเห็นว่าเครื่องส่งเดิมใกล้หมดสภาพ หรือวิธีการอื่น ๆ เช่น การยุติการออกอากาศ ในระหว่างการลงพื้นที่สัมภาษณ์ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.38) ผู้วิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี ไม่ได้ออกอากาศมาประมาณ 1 สัปดาห์ เนื่องจากเครื่องส่งเสียและอยู่ในระหว่างการส่งซ่อม เมื่อสัมภาษณ์สถานีอื่น ๆ ได้คำตอบว่าหากเกิดปัญหาเครื่องส่งเสียก็จะเป็นในลักษณะเดียวกันคือ ต้องยุติการออกอากาศชั่วคราวจนกว่าจะซ่อมเครื่องส่งเสร็จ

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค คือ สถานีควรมีอาสาสมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเทคนิคที่สามารถดูแลแก้ปัญหาให้ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ จ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาดูแลซ่อมแซม โดยใช้วิธีการยุติการออกอากาศเป็นวิธีการแก้ปัญหาในลำดับสุดท้าย นอกจากนี้สถานีวิทยุชุมชนยังต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค ด้วยการจัดฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิค มากที่สุด รองลงมาต้องการให้มีการจัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิค ซึ่งในกรณีที่มีการอบรม ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า กสทช. เป็นหน่วยงานที่เหมาะสมที่สุดในการให้บริการดังกล่าว

4.5 รูปแบบการบันทึกรายการ

ผลการศึกษา พบว่าสถานีส่วนใหญ่บันทึกรายการที่ออกอากาศในคอมพิวเตอร์มากที่สุด ถึงร้อยละ 90 รองลงมาอันดับ 2 ได้บันทึกผ่านอุปกรณ์อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5 ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงเอ็มพีสาม (MP3) และเครื่องบันทึกเทป เป็นต้น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 5 ตอบว่าไม่ยากบันทึกรายการเก็บไว้ และไม่เห็นความสำคัญว่าต้องบันทึก (ภาคผนวก ข ตาราง ข.40)

อนึ่ง มีผู้ตอบแบบศึกษา 14 คนเห็นว่าไม่สามารถบันทึกรายการได้ ด้วยเหตุผลว่าไม่เห็นความสำคัญว่าต้องบันทึก และไม่เห็นด้วยกับกฎหมายที่ต้องมีการบันทึกต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.29 รองลงมาเป็นอันดับ 2 คือ อาสาสมัครที่มาจัดรายการบางคนไม่มีทักษะในการบันทึก คิดเป็นร้อยละ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลจึงอยากให้มีการอบรม ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบันทึก รายการ ส่วนเหตุผลที่ไม่สามารถบันทึกได้รองลงมาอันดับ 3 ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ คิด เป็นร้อยละ 7.14 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.41)

4.6 ความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิค

จากผลการประชุมกลุ่มย่อย เมื่อสอบถามความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิคเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า ไม่ต้องการได้รับการสนับสนุนเป็นตัวแทนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค/การซ่อม บำรุงเครื่องส่งด้วยการจัดฝึกอบรมความรู้และมีการจัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิคให้กับสถานีวิทย์ ชุมชน โดยหน่วยงานที่สถานีต้องการให้เป็นผู้จัดฝึกอบรมหรือให้บริการมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

กล่าวโดยสรุป สถานียังมีความพร้อมด้านเทคนิคค่อนข้างน้อย และต้องการการสนับสนุนมากที่สุด ที่ผ่าน มา สถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลเทคนิคกันเอง โดยบุคลากรมีความสามารถ ดูแล บำรุงซ่อมแซมอุปกรณ์ได้ในเบื้องต้น และควรมีจำนวนอาสาสมัครในด้านนี้มากกว่าจะพึ่งพิงบุคลากรจาก ภายนอกชุมชน เพราะการมีสมาชิกในชุมชนเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อดูแลเทคนิคกันเองทำให้การดำเนินการของสถานีมี ความต่อเนื่อง เมื่อเกิดปัญหาเครื่องส่งเสีย สถานีวิทยุใช้วิธีการส่งซ่อม และยุติการออกอากาศจนกว่าจะซ่อม เครื่องส่งเสร็จ เมื่อเกิดปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน สถานีวิทยุชุมชนแก้ปัญหาด้วยตนเองเพียงลำพัง เช่น จ้างช่างมาจูนเครื่องใหม่ หรือเจรจากับคู่กรณี หรือแข่งกันตั้งเสาอากาศที่สูงขึ้น ซึ่งยังเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ ไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาคลื่นทับซ้อนหรือคลื่นแทรกได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนคาดหวังว่า กสทช. ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดระเบียบการใช้คลื่นต้องเข้ามากำกับดูแลตามกรอบกติกาต่างๆที่ตั้งไว้เพื่อให้สถานีวิทยุ ที่ขอใช้คลื่นตามประเภทของกิจการได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management)

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานี ถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สะท้อนถึงความสามารถในการ ดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน การบริหารจัดการตามหลักการของวิทยุชุมชน คือการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ความพร้อมด้านการบริหารจัดการยังหมายถึงการบริหารที่มีกระบวนการจัดการร่วมกันอย่างเป็น ระบบภายใต้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การมีกลไกในการชี้นำ (Leading) และมีการ กำกับดูแล (Controlling) กระบวนการทั้งหมดนี้สามารถดำเนินการผ่านการปรึกษาหารือร่วมกันทั้งในรูปแบบเป็น ทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับการปรึกษาหารือแบบทางการ คือ การประชุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานและการพัฒนางานของสถานี เช่น งบประมาณ ผังรายการ อาสาสมัคร และการแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็น ต้น ส่วนการปรึกษาหารือแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การให้ความเห็นนอกการประชุม ผ่านกรรมการสถานี ผ่านผู้ จัดรายการ หรือ ผ่านอาสาสมัคร เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องความพึงพอใจ หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ

ปรับปรุงสถานี การบริหารจัดการที่เป็นระบบจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสามารถพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนได้

อนึ่ง ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า แม้กรรมการดำเนินงานสถานีวิทย์ชุมชนจะมาจากสมาชิกในชุมชนที่มีความหลากหลาย และอาจไม่มีพื้นฐานด้านการบริหารจัดการ แต่มีได้หมายความว่ากรรมการเหล่านั้นจะขาดทักษะด้านการบริหารจัดการ เพราะกรรมการส่วนใหญ่มักเป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพ หรือในการรณรงค์ประเด็นทางสังคมมาแล้ว จึงมีประสบการณ์ในการวางแผน การจัดการ การชี้แนะ และการกำกับดูแลมาแล้ว และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานีวิทย์ชุมชน ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า บางสถานีวิทย์ที่มีผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในด้านการบริหารจัดการมาร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานสถานีวิทย์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้กับสถานีวิทย์ชุมชนและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาของภาคกลาง ในเรื่องความพร้อมของการบริหารจัดการสถานีวิทย์ พบว่า มีจุดเด่นในด้านการชี้แนะ และการกำกับดูแล ให้สถานีวิทย์ชุมชนสามารถดำเนินการตามหลักการของวิทย์ชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ กลุ่มผู้ก่อตั้งสถานีวิทย์และคณะกรรมการของสถานีวิทย์จะมีความเข้าใจในหลักการวิทย์ชุมชน และมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชน ดังนั้น จึงมีการดำเนินงานตามหลักการวิทย์ชุมชน ได้แก่ “ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” และได้ถ่ายทอดแนวคิดนี้ไปสู่อาสาสมัครวิทย์ชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุมของสถานีวิทย์อย่างเป็นทางการและปรีกษาหารือไม่เป็นทางการ ซึ่งการวิเคราะห์ความพร้อมด้านการบริหารจัดการจะพิจารณารายละเอียดจากประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ การประชุมของคณะกรรมการสถานีวิทย์ การเปิดรับฟังความเห็นจากชุมชน การรับเรื่องร้องเรียน และความโปร่งใสตรวจสอบได้ เพราะเป็นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งชุมชนสามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้ชุมชนไว้วางใจสถานีวิทย์ เห็นคุณค่าของสถานีวิทย์ และพร้อมเป็นเจ้าของสถานีวิทย์ร่วมกัน

การวิเคราะห์ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของสถานีวิทย์ตามประเด็นที่กำหนดดังต่อไปนี้

5.1 การประชุมของคณะกรรมการสถานีวิทย์

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการมีการประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น มากที่สุดถึงร้อยละ 50 รองลงมาอันดับ 2 เป็นการประชุมประมาณ 1-3 เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40.63 และอันดับ 3 มีการประชุมด้วยเหตุผลอื่นๆ เช่น เจอกันตามงานต่างๆ เลยถือโอกาสประชุม คิดเป็นร้อยละ 6.25 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.42)

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า แม้กรรมการสถานีวิทย์จะมีภารกิจทำให้นัดหมายประชุมยาก แต่ควรมีการประชุมกรรมการสถานีวิทย์เป็นประจำทุกเดือน เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และเพื่อประโยชน์ในการติดตามความคืบหน้าและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่หากไม่สามารถปฏิบัติได้ ก็ควรมีการประชุมอย่างน้อย 1-3 ครั้งต่อเดือน โดยการประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็นนั้นควรเป็นการประชุมเมื่อมีเรื่องเร่งด่วน ซึ่งอาจใช้วิธีการประชุมแบบไม่เป็นทางการได้

เมื่อมีการประชุม คณะกรรมการจะมีประเด็นในการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.69 เช่น รูปแบบรายการ แนวทางการพัฒนารายการ ข้อเสนอแนะจากผู้ฟังที่มีต่อรายการ รองลงมาอันดับ 2 เป็นการหารือในเรื่องงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 26.15 และอันดับ 3 เป็นการประชุมเรื่องการบริหารจัดการของสถานี คิดเป็นร้อยละ 21.54 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.43) เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นแตกต่างจากการให้ข้อมูลในแบบศึกษา คือเห็นว่า ควรปรึกษาหารือเรื่องการบริหารจัดการ เป็นอันดับแรก รองลงมาควรเป็นเรื่องงบประมาณ การพัฒนารูปแบบรายการ และการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ตามลำดับ

ส่วนการจัดบันทึก ผลการศึกษา พบว่า เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการสถานีแต่ละครั้งมีการจัดบันทึกการประชุมมากถึงร้อยละ 80 และมีเพียงร้อยละ 20 ที่ไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากไม่ได้มอบหมายให้ใครคนทำหน้าทีนี้โดยเฉพาะ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.46)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ควรมีการจัดบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานีเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง

5.2 การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟัง

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนหลากหลายวิธี โดยผู้ตอบแบบศึกษาใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการ และ ทางโทรศัพท์ มากที่สุดเป็นสัดส่วนที่เท่าๆกัน คิดเป็นร้อยละ 35.29 รองลงมาอันดับ 2 ใช้การเปิดรับผ่านช่องทางอื่น เช่น ทางสื่อออนไลน์ หรือเสนอแนะผ่านงานกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 17.65 และอันดับ 3 คือ รับฟังผ่านเวทีสาธารณะในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.81 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.44)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลยังเห็นว่า วิธีที่เหมาะสมในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนยังคงเป็น 3 วิธีหลักตามแนวทางข้างต้น ได้แก่ ใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการเป็นหลัก รองลงมาเป็นทางโทรศัพท์และรับฟังผ่านเวทีสาธารณะในชุมชน

5.3 การรับเรื่องร้องเรียน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างในภาคกลางใช้วิธีการนำเรื่องร้องเรียนเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาอันดับ 2 ใช้วิธีการให้หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการพิจารณาแนวทางแก้ไขเป็นรายกรณีซึ่งไม่ต้องเข้าที่ประชุมแต่จะมีการคุยกันแบบไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาอันดับ 3 ใช้วิธีการ อื่นๆ เช่น กรรมการสถานีจะเป็นผู้เตือนนักจัดรายการโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 21.43 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.45)

อนึ่ง มีสถานียบางแห่งตอบว่าไม่มีเรื่องร้องเรียน เนื่องจากชาวบ้านเข้าใจดีว่าเป็นวิทยุชุมชน ผู้จัดเป็นคนในชุมชน จึงไม่ร้องเรียนอะไรจริงจัง จากข้อมูลที่ถูกนำมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูล มีความเห็นว่าการใช้วิธีการนำเรื่องร้องเรียนเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขเป็นวิธีที่ดีที่สุด

5.4 ความโปร่งใส ตรวจสอบได้

การจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของสถานีถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ มีการบันทึกรายรับรายจ่าย ร้อยละ 80 และไม่ได้บันทึกเป็นประจำ มีเพียงร้อยละ 20 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.47) แต่จากการลงพื้นที่ศึกษาแต่ละสถานี นักวิจัยพบว่า ทุกสถานีมีการบันทึกรายรับรายจ่าย เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ผู้ตอบแบบศึกษาที่เห็นว่าไม่มีการบันทึกอาจไม่ได้สนใจในประเด็นดังกล่าว

นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนได้มีการแจ้งบัญชีรายรับรายจ่ายแก่ชุมชนหลากหลายช่องทาง ซึ่งช่องทางที่นิยมมากที่สุด คือ การแจ้งผ่านประกาศของสถานี ร้อยละ 50 อันดับ 2 คือ การแจ้งเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานี ร้อยละ 40 รองลงมาอันดับ 3 เป็นการแจ้งในรูปแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10 เช่น ใช้วิธีบอกกล่าวเมื่อพบกันอย่างไม่เป็นทางการ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.48) เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูล ก็ยืนยันว่า สถานีควรเปิดเผยบัญชี แสดงรายรับรายจ่ายของสถานี โดยการประกาศผ่านทางสถานี เป็นลำดับแรก รองลงมา ใช้วิธีการแสดงไว้ที่สถานี และมีข้อเสนอเพิ่มเติมว่าหากไม่เปิดเผยด้วยสองวิธีข้างต้น สถานีจะต้องมีเอกสารพร้อมเปิดเผยทุกครั้งเมื่อชุมชนร้องขอ

สรุปความพร้อมในการบริหารงานของสถานีวิทยุชุมชนแบบประชาธิปไตยมีส่วนร่วมโดยมีกระบวนการจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบภายใต้การวางแผน การจัดองค์การและมีกลไกในการนำและการกำกับดูแลพบว่า สถานีวิทยุชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการประชุมคณะกรรมการสถานี โดยข้อปฏิบัติที่น่าจะเป็นไปได้และสอดคล้องกับการปฏิบัติจริงได้มากที่สุดคือ การประชุมควรจะเกิดขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง โดยประเด็นในการประชุมนั้นครอบคลุมในส่วนของบริหารจัดการ ทั้งในด้านงบประมาณ การพัฒนารูปแบบรายการและการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ตลอดจนการพัฒนาอาสาสมัครในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมกับการดำเนินงานของสถานี

นอกจากการบริหารจัดการผ่านการประชุมของคณะกรรมการประจำสถานีแล้ว สถานียังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่างๆ โดยผู้ฟังนิยมใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการและทางโทรศัพท์ มากที่สุด

การบริหารด้วยระบบธรรมาภิบาลโปร่งใสตรวจสอบได้นั้น วัดจากการเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานี โดยสถานีมีการแสดงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกาศผ่านสถานีหรือติดไว้ด้านหน้าสถานี ซึ่งจะสร้างความไว้วางใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับการดำเนินงานของสถานี่ให้เกิดความโปร่งใสในกรณีที่มีเรื่องร้องเรียนนั้น พบว่าสถานี่มีการบริหารโดยวิธีการนำเรื่องร้องเรียนเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานี่เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขมากที่สุด รองลงมาใช้วิธีการให้หัวหน้าสถานี่หรือคณะกรรมการพิจารณาแนวทางแก้ไขเป็นรายกรณีซึ่งไม่ต้องเข้าที่ประชุมแต่จะมีการหารือกันแบบไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานี่ตามกรอบหลักการตลาด 4P

สถานี่วิทยุชุมชนดำเนินงานสถานี่โดยมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นการหารายได้ของสถานี่ทำเพื่อให้สถานี่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ความคิดเห็นของผู้ฟังจึงเป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนการดำเนินงานของสถานี่วิทยุชุมชนตามกรอบการวิเคราะห์ 4 P ซึ่งกรอบการวิเคราะห์นี้จะสามารถเป็นแนวทางของการพัฒนาของสถานี่วิทยุชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์/รายการวิทยุ (Product)

หัวใจสำคัญของการดำเนินงานสถานี่วิทยุชุมชน นอกจากการต้องมีบุคลากรทำงานในสถานี่วิทยุเป็นเบื้องต้นแล้ว ผลิตภัณฑ์หรือรายการต้องสนองตอบความต้องการของผู้ฟังเพื่อประโยชน์ของชุมชนในด้านต่างๆ การจะสนองตามความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงรายการที่นำเสนอขึ้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ฟังในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับสถานี่โดยติดตามรับฟังรายการมากที่สุด ร้อยละ 64.71 โดยผู้ฟังติดตามรับฟังรายการเนื่องจากเห็นว่าสถานี่วิทยุชุมชนเหมือนเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังได้รับความรู้และข่าวสารในชุมชน รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้ฟังมาร่วมจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 20.59 และอันดับ 3 คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผลรายการ คิดเป็นร้อยละ 8.82 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.9)

จากข้อมูลทีกล่ามาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาในครั้งแรก โดยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า สถานี่มีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะร่วมบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องตามหลักการสากลของสถานี่วิทยุชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและการดำเนินงานสถานี่

1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 75.76 โดยแบ่งเป็นเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.46 รองลงมาอันดับ 2 คือเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 27.27 และอันดับ 3 คือ เสนอแนะในการประชุม คิดเป็นร้อยละ 3.03 ส่วนผู้ฟังที่เห็นว่าตนไม่มี

ส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 21.21 ซึ่งการไม่มีส่วนร่วมนั้นสะท้อนว่าผู้ฟังเป็นเพียงผู้ติดตามรับฟังรายการ (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.10)

นอกจากนี้ข้อสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของผู้ฟังเป็นลักษณะแบบไม่เป็นทางการมากกว่าเป็นทางการ คือผ่านตัวผู้จัดรายการมากกว่าที่จะผ่านกรรมการสถานี โดยผู้ฟังส่วนใหญ่จะไปเยี่ยมสถานีด้วยเหตุผลว่าชอบนักจัดรายการและอยากที่จะไปพบปะพูดคุยหรือนำสิ่งของไปมอบให้นักจัดรายการ อาทิ เช่น ข้าว น้ำ ผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้สถานีที่ไปจะต้องมีความสะดวกในการเดินทางด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 68 และ ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 32 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.16) สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น ผู้ฟังนิยมโทรศัพท์เข้าไปในรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.42 รองลงมาอันดับ 2 คือ การมาร่วมรายการด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 21.05 และอันดับ 3 คือ การแนะนำติชมเวลาพบผู้จัดรายการในตลาด คิดเป็นร้อยละ 10.53 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.17)

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่าผู้ให้ข้อมูลคิดว่าตนเองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการทุกคน โดยผ่านวิธีการโทรศัพท์เข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการมากที่สุด รองลงมาคือ มาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานี นอกจากนี้ ผู้ฟังใช้ช่องทางการมีส่วนร่วมในการประเมินรายการด้วยการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.55 รองลงมาอันดับ 2 คือช่องทางการเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 21.21 และ อันดับ 3 คือ ผู้ฟังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินรายการ ร้อยละ 15.15 เช่น ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ และสถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาในครั้งแรก ในอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 คือ ผู้ฟังใช้ช่องทางการมีส่วนร่วมในการประเมินรายการด้วยการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ และเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี โดยมีความเห็นในอันดับที่ 3 แตกต่างจากการศึกษาครั้งแรก คือ เสนอแนะในการประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานีกับชุมชน

1.4 ความถี่ในการรับฟังและเหตุผลในการรับฟัง

ผลการศึกษาความถี่ในการรับฟัง พบว่าผู้ฟังติดตามรับฟังรายการทุกวัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาอันดับ 2 รับฟังทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 28 และอันดับ 3 รับฟัง นาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.11) จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า ผู้ฟังยังยืนยันความถี่ในการติดตามรายการทุกวัน มากที่สุดเช่นเดิม โดยให้เหตุผลว่าฟังเพราะรูปแบบรายการน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายการความรู้ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชุมชน เป็น

รายการที่ผู้ฟังรับฟังมากที่สุดถึง ร้อยละ 55 เช่น รายการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สิทธิของชุมชน หรือสิทธิของบุคคล รวมทั้งรายการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เด็ก และเยาวชน รองลงมาอันดับ 2 คือ รายการธรรมะและสุขภาพ ร้อยละ 25 และอันดับ 3 รายการความรู้สึกลับกับการเปิดเพลง ร้อยละ 20 ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับระดับอายุและการศึกษาของผู้ฟัง ที่ส่วนใหญ่เป็นเด็กและผู้สูงอายุเนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้อยู่กับชุมชนในช่วงกลางวันมากกว่ากลุ่มคนที่อยู่ในวัยทำงาน

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า ผู้ฟังที่เป็นอาสาสมัครจะสามารถจดจำชื่อรายการที่ออกอากาศทางสถานี รวมถึงชื่อผู้ดำเนินรายการ และเนื้อหาสาระได้มากกว่าผู้ที่ฟังอย่างเดียว ผู้ฟังทางบ้านโดยไม่ได้เป็นอาสาสมัครมักจะจำได้เฉพาะชื่อผู้จัด ช่วงเวลาออกอากาศและเนื้อหาในภาพรวมเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ ผู้ฟังจะชอบฟังรายการที่เล่าเรื่องเก่าๆหรือเกร็ดโบราณ ภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี รายการที่เปิดเพลงเก่า รายการเพื่อชีวิตสาระทั่วไป สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว ผู้ฟังชอบรายการที่เป็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รายการธรรมะที่เป็นของเจ้าอาวาส รายการแนวทางการศึกษา สถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก ผู้ฟังชอบรายการพูดคุย (ที่เกี่ยวข้องกับคุณเจริญ วัดอักษร ผู้ก่อตั้งสถานี และเป็นผู้เสียสละของคนในชุมชนชาวบ่อนอก) รายการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รายการธรรมะ (ของป้าใส) สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง ผู้ฟังชอบรายการ (ของอาจารย์สนม) ที่จัดเกี่ยวกับเรื่องดนตรีไทย และรายการ (ของคุณดวงใจ) ที่จัดเกี่ยวกับธรรมะและมีเกร็ดความรู้ต่างๆ มาเล่าให้ผู้ฟังได้รับฟัง รายการสาระทั่วไปจัดโดยคุณเก่ง หรือ รายการความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาหารและยาโดยคุณโชติกา เป็นต้น สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี ผู้ฟังจะชอบฟังรายการ “ที่นี่มีประเด็น” (ของลุงบุญส่ง) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นเจาะลึกต่างๆ รายการระวิงภัย (ของพี่สุนทร) ซึ่งเป็นรายการข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดกาญจนบุรีในประเด็นต่างๆ รายการเกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภค ในด้านสุขภาพอนามัย ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค อื่นๆ เป็นต้น

ส่วนเหตุผลในการรับฟังทุกวันเนื่องจาก เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ คือ ช่วยให้ทันข่าวสารบ้านเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.38 รองลงมาอันดับ 2 คือ สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต/การประกอบอาชีพ และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 27.45 และอันดับ 3 เนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 7.84

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า เหตุผลในการรับฟังเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือ ฟังเพราะเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดโดยสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้ รองลงมาอันดับ 2 คือ นำเสนอเนื้อหารายการเกี่ยวข้องกับชุมชน และอันดับ 3 คือ เนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.5 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

ผลการศึกษาเหตุผลในการรับฟังรายการของสถานี พบว่า ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานี ด้วยเหตุผล 2 ประการในสัดส่วนที่เท่ากัน คือคิดเป็นร้อยละ 31.11 ได้แก่ ชอบรูปแบบรายการและลีลาของผู้จัดรายการ รองลงมาอันดับ 2 คือ เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 20 และอันดับ 3 คือ เหตุผลอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 17.78 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.13) โดยผู้ฟังที่ตอบว่าเป็นเพราะเหตุผลอื่นๆ เป็นผู้ฟังในสถานีวิทยุชุมชน คนแปลงยาวและสถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี โดยระบุว่าติดตามฟังเพราะเห็นว่าสถานีนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชุมชน เช่น สถานีเป็นของชุมชนเรา อยากรู้เรื่องในชุมชน เห็นปัญหาของชุมชนและไม่มีโฆษณา รู้จักผู้จัดรายการ เนื้อหาสาระดี อยากรู้เรื่องนั้นๆอยู่แล้ว ผู้ฟังบางท่านรู้สึกว่าการฟังวิทยุชุมชนที่เขาฟังนั้นมีความแปลกกว่าสถานีวิทยุที่เน้นการเปิดเพลงและโฆษณาขายของ

นอกจากนี้ รูปแบบรายการและลีลาของผู้จัดรายการก็มีระดับความสำคัญที่สถานีต้องคำนึงถึง เช่น สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี มีผู้จัดรายการที่สามารถสื่อสารและวิพากษ์วิจารณ์ได้ถูกต้อง (อ้างอิงได้ ไม่ใส่ร้ายป้ายสี และไม่พูดหยาบคาย) ทำให้ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานีอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลที่ถูกถามมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่ารูปแบบรายการ มีความสำคัญที่สุด และรองลงมาอันดับ 2 ได้แก่ ต้องการติดตามประเมินผลรายการ เนื้อหารายการสะท้อนปัญหาในชุมชน รายการนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวในชุมชน และรองลงมาอันดับ 3 คือ ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ

ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ เพราะผู้จัดรายการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเป็นกันเองมากที่สุด ร้อยละ 32.69 รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้จัดรายการมีความรอบรู้ คิดเป็นร้อยละ 30.77 และอันดับ 3 คือ ข้อมูลถูกต้องครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 26.92 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.14) ส่วนเหตุผลอื่นๆ ที่ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ คิดเป็น ร้อยละ 9.62 มาจาก สถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก คือ สามารถนำเสนอข้อมูลที่เป็นประเด็นสาธารณะในชุมชนได้อย่างตรงประเด็นและมีความกล้าที่จะพูดความจริง ในขณะที่ผู้ฟังของสถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ คิดว่ารายการมีคุณภาพทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้

1.6 คุณสมบัติของผู้จัดรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟัง คือ ความรู้ ความเชี่ยวชาญของผู้จัด มีความสำคัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.14 รองลงมาอันดับ 2 คือ ลีลาการจัดรายการคิดเป็นร้อยละ 30.36 และอันดับ 3 คือ ความรับผิดชอบของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 21.43 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.15) นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นๆ ที่ผู้ฟังเห็นว่านักจัดรายการควรมีคุณสมบัติเพิ่มเติม เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ เห็นว่าผู้จัดรายการควรเป็นคนในท้องถิ่น

ข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษา ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของผู้จัดรายการที่ดี ผู้ที่รับฟังอย่างเดียวยังเน้นผู้จัดรายการที่มีลีลาการนำเสนอที่น่าสนใจและนำเสนอเนื้อหาที่ตนเองสนใจและชื่นชอบ ในขณะที่อาสาสมัครที่เป็นนักจัดรายการด้วยจะเห็นว่าควรมีคุณสมบัติอื่นๆ เพิ่มเติม ยกตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว เห็นว่าผู้จัด

รายการที่เป็นคนในท้องถิ่นจะทำให้ผู้ฟังสามารถแนะนำผู้จัดรายการได้ ฝากเผยแพร่ข่าวสารได้ นอกจากนี้ผู้จัดรายการควรพูดเพราะ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมโดยการโทรศัพท์เข้าไปขอเพลงได้ สถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก เห็นว่า ผู้จัดรายการต้องเป็นกันเอง ต้องกล้าพูดความจริง และประเด็นที่ผู้จัดรายการนำเสนอเป็นเรื่องที่ผู้ฟังสนใจอยู่แล้วทำให้มีการติดตามรับฟังโดยตลอด สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี เห็นว่าผู้จัดรายการต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าที่จะพูดในสิ่งที่ถูกต้อง

จากข้อมูลคุณสมบัติของผู้จัดรายการในเหตุผลอื่นๆ นั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าสถานีวิทยุชุมชนเป็นสถานีที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อการต่อสู้สิทธิต่างๆ ให้กับภาคประชาชน เช่น สถานีวิทยุตำบลบ่อนอกและสถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี ผู้ฟังต้องการผู้จัดรายการที่มีคุณสมบัติในด้านมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าพูดความจริง ไม่ใส่ร้ายคนอื่น และต้องมีข้อมูลถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป รายการของสถานีวิทยุชุมชนสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยเนื้อหารายการสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เกี่ยวข้องกับชุมชน และ เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในเบื้องต้น ผู้ฟังจะติดตามรับฟังรายการที่มีการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่ายเป็นเหตุผลหลัก จากนั้นจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องถ้าผู้จัดรายการจัดได้อย่างมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีลีลาการจัดรายการที่น่าสนใจเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนมีความรับผิดชอบในการมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ

2. ราคา/จำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price)

ผู้ฟังจะยินดีสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนในรูปแบบต่างๆ เมื่อผู้ฟังรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน ความรู้สึกดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสถานีวิทยุชุมชนสามารถจัดรายการที่สนองตอบความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังได้ รวมถึงนักจัดรายการถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังนั้นเกิดความผูกพันอยากเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเงินให้กับสถานีวิทยุชุมชน

ผลการศึกษาพบว่าผู้ฟังสนับสนุนสถานีด้วยวิธีการบริจาคเงินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมาอันดับ 2 คือ บริจาคเป็นสิ่งของ คิดเป็น ร้อยละ 23.53 และอันดับ 3 คือ การบริจาคในรูปแบบอาสาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 17.65 นอกจากนี้ ยังมีผู้ฟังที่ให้เหตุผลอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 11.75 เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว ผู้ฟังสนับสนุนสถานีโดยการเป็นผู้ฟัง สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี ผู้ฟังสนับสนุนสถานีในรูปแบบการทำบุญผ้าป่าและการเป็นผู้ฟังเช่นเดียวกัน ส่วนผู้ฟังที่ไม่สนับสนุนสถานี มีเพียงร้อยละ 8.82 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.19) จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนสถานีด้วยวิธีการบริจาคเงินมากที่สุด รองลงมาอันดับ 2 คือ การบริจาคในรูปแบบอาสาสมัคร และอันดับ 3 คือ บริจาคเป็นสิ่งของ

นอกจากนี้ ความถี่ในการบริจาคจะมีลักษณะแบบเป็นครั้งคราวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.94 รองลงมาอันดับ 2 คือ การสนับสนุนสถานีในรูปแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 29.41 เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนบ่อนอกมีการหา

รายได้ในรูปแบบของการขายอาหารปลา ส่วนอีก 4 สถานี มีรูปแบบเหมือนกัน คือ ร่วมทอดผ้าป่าบำรุงสถานี บริจาคร่างกายและแรงใจในรูปแบบของอาสาสมัคร ซึ่งเป็นรูปแบบที่ไม่มีใช้ตัวเงิน และอันดับ 3 คือ การสนับสนุนแบบรายปี คิดเป็นร้อยละ 11.77 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.20)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งนิยมที่จะให้มีการบริจาคเป็นครั้งคราว เช่น สถานีวิทยุชุมชนแปลงยาว ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำ (ค่าไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต) โดยจะมีการระดมทุนเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ โดยระบุชัดเจนว่าสถานีต้องการระดมทุนเพื่อวัตถุประสงค์อย่างไร จำนวนเงินที่ต้องใช้ เมื่อได้ครบตามจำนวนที่ต้องการแล้วจะปิดรับบริจาค (จากการประชุมกลุ่มย่อย วันที่ 1 มิถุนายน 2556) นอกจากนี้ข้อมูลจากแบบศึกษาจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล 6 คน จะบริจาคเป็นตัวเงินแบบรายเดือน รองลงมาอันดับ 2 บริจาคในรูปแบบอื่นๆ จำนวน 4 คน และอันดับ 3 บริจาคเป็นตัวเงินแบบรายครั้งมีจำนวน 2 คน ผู้ตอบแบบศึกษาจะสนับสนุนสถานี ด้วยผล 2 ประการ เป็นสัดส่วนที่เท่ากันมากที่สุด ได้แก่ สนับสนุนรายการที่เสนอเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ มีการแจ้งข่าวสารให้ชุมชนทราบทุกวัน และสนับสนุนด้วยเหตุผลอื่นๆ คิดเป็น ร้อยละ 39.29 โดยเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ ผู้ฟังรู้สึกที่ต้องตอบแทนและเป็นการกำลังใจให้กับสถานี อยากให้สถานีอยู่ได้และพัฒนาต่อไป สงสารวัดที่ต้องช่วยสถานี รู้สึกว่าร่วมทำเพื่อชุมชน และรู้สึกว่าสถานีเป็นของคนในชุมชน รองลงมาอันดับ 2 คือ สนับสนุนเพราะรูปแบบรายการน่าสนใจ คิดเป็น ร้อยละ 14.29 ส่วนเหตุผลด้านคุณภาพรายการ ผู้ฟังจะสนับสนุนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.13 จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่าเหตุผลที่สนับสนุนสถานีเพราะสถานีช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน มากที่สุดเป็นอันดับแรก และรองลงมาอันดับ 2 คือ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ และอันดับ 3 คือ สถานีเป็นของคนในชุมชน

ผู้ฟังให้ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสถานี ด้วยเหตุผลอื่นๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.15 ซึ่งประกอบด้วย ผู้มาร่วมจัดรายการควรมีความหลากหลาย อุปกรณ์เครื่องมือในการออกอากาศควรมีคุณภาพ ปรับปรุงสถานีให้มีมาตรฐาน ปรับปรุงด้านความเหมาะสมในการพูดออกอากาศของผู้จัดรายการ และมีผู้ฟังจำนวนหนึ่งเห็นว่า ไม่ต้องปรับปรุง รองลงมาอันดับ 2 คือ อยากให้ปรับปรุงเนื้อหารายการ คิดเป็น ร้อยละ 33.33 โดยมีเหตุผลว่าอยากให้เพิ่มความหลากหลายของเนื้อหารายการให้ครอบคลุมกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้หญิง มากขึ้น อันดับ 3 คือ อยากให้ปรับปรุงรูปแบบรายการ คิดเป็น ร้อยละ 14.82 โดยเพิ่มรายการที่มีรูปแบบการสนทนา (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ. 22)

กล่าวโดยสรุปผู้ฟังมีความยินดีในการสนับสนุนสถานีในทุกรูปแบบ เช่น บริจาคเงิน สิ่งของ หรือเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร ด้วยเหตุผลว่าสถานีมีเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนสามารถทราบข่าวสารของชุมชนผ่านสถานีอย่างต่อเนื่อง มีความรู้สึกร่วมในการอยากให้สถานีวิทยุชุมชนอยู่ได้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้สถานีวิทยุชุมชนมีการพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ผู้ฟังเห็นว่า ควรเพิ่มความหลากหลายของ

เนื้อหารายการให้ครอบคลุมกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้หญิง ปรับปรุงอุปกรณ์เครื่องมือที่มีคุณภาพในการออกอากาศ ปรับปรุงมาตรฐานของสถานี และดูแลเรื่องความเหมาะสมในการพูดออกอากาศของผู้จัดรายการ

3. สถานที่ตั้ง (Place)

สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งอันได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา สถานีวิทยุชุมชน ต.บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ และสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม มีที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดที่เป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมของชุมชนนั้นๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้การเดินทางไป-มาสถานีของทั้งกรรมการ ผู้จัดรายการและผู้ฟังจึงเป็นไปได้ด้วยความสะดวก ชาวบ้านมาทำบุญที่วัดก็ถือโอกาสมาเยี่ยมเยียนนักจัดรายการที่สถานีด้วย สังเกตได้ว่าการที่ชาวบ้านคุ้นชินกับวัดมีส่วนทำให้นำชื่อวัดมาเรียกเป็นชื่อสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งก็จะเป็นที่รู้จักกันภายในชุมชน อย่างไรก็ตามก็ดี ถึงแม้ว่าสถานีจะตั้งอยู่ในบริเวณวัดแต่การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ นั้นแยกส่วนมาจากวัด มีเพียงสถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาวเท่านั้นที่วัดบริจาคค่าน้ำ ค่าไฟให้

ส่วนอีกสองสถานีนั้นตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรในชุมชนได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี ตั้งอยู่บริเวณประปาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะ โดยเกิดจากการแบ่งโฉนดส่วนบุคคลของชุมชนมาเป็นที่ดินสาธารณะ ส่วนสถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี ตั้งอยู่ในอาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นที่ทำการของศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค จ.กาญจนบุรี มีประชาชนเดินทางมาร้องเรียนเรื่องต่างๆ เป็นประจำจึงถือโอกาสมาพบปะนักจัดรายการเพื่อเล่าเรื่องราวผ่านรายการวิทยุด้วย

จากการสังเกตของทีมนักวิจัยในขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีความสอดคล้องกับมุมมองของผู้ฟังดังนี้คือ ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนภาคกลางนั้น เห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางตั้งอยู่ในสถานที่ทางศาสนามากที่สุดคือ ร้อยละ 68 และรองลงมาอันดับ 2 คือ ที่ทำการขององค์กรในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 24 และอันดับ 3 คือ บ้านพักอาศัย คิดเป็นร้อยละ 2 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.6) อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าเหตุที่ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นว่าที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งตั้งอยู่ในบ้านพักอาศัย อาจเนื่องมาจากสถานีวิทยุชุมชนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรีตั้งอยู่บริเวณประปาหมู่บ้านซึ่งมีบ้านพักอาศัยของคนชุมชนอยู่รอบข้างจำนวนหนึ่ง ประกอบกับตัวสถานีเองได้สร้างสถานีเป็นบ้านดิน ทำให้ผู้ฟังบางท่านอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อน

ความเหมาะสมของที่ตั้งสถานี ในมุมมองของผู้ฟังพบว่า สถานีที่ตั้งที่เหมาะสมมากที่สุดคือที่ตั้งซึ่งผู้ฟังเดินทางไปมาสะดวก คิดเป็นร้อยละ 35.09 และรองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้ฟังเข้าถึงได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 28.07 และอันดับ 3 คือ อยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 26.31 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.7) สำหรับเหตุผลที่ผู้ฟังไปที่สถานีวิทยุมากที่สุด คือ ไปเยี่ยมนักจัดรายการ พบปะพูดคุย หรือซื้ออาหารไปให้ผู้จัดรายการที่ตนชื่นชอบ คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ที่วัด (ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา สถานีวิทยุชุมชน ต.บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ และสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง

จ.สมุทรสงคราม) เมื่อชาวบ้านมาทำบุญที่วัดก็ถือโอกาสมาเยี่ยมเยียนนักจัดรายการที่สถานีด้วย รองลงมาอันดับ 2 คือ เหตุผลของการไปสถานีเพื่อการไปร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 30 และอันดับ 3 คือ ไปสถานีเพื่อไปบริจาคคิดเป็นร้อยละ 13.33 อนึ่ง มีผู้ฟังบางส่วนไม่เคยไปเยี่ยมสถานีเลย คิดเป็นร้อยละ 6.67 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.8)

จากข้อมูลทีกล่าวนมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งให้ผลการศึกษาคีย์คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ผู้ฟังไปสถานีเพราะไปจัดรายการหรือไปร่วมกิจกรรม เป็นอันดับ 1 รองลงมาอันดับ 2 คือ สถานที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันกับสถานีอยู่แล้ว รวมถึงไปพูดคุยกับนักจัดรายการ

กล่าวโดยสรุปสถานีวิทยุชุมชนภาคกลาง มีความเหมาะสมในที่ตั้งของสถานี ทำให้ผู้ฟังสามารถเดินทางไป-มาและเข้าถึงได้สะดวก และที่ตั้งซึ่งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน มีผลทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดรายการ ร่วมกิจกรรม รวมถึงการบริจาคเงินสนับสนุนให้กับสถานี

4. กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion)

สถานีวิทยุชุมชนมีการดำเนินงานของสถานีได้อย่างต่อเนื่อง เพราะมีการสนับสนุนจากคนในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนเองมีแนวทางในการระดมทุนหรือหารายได้ที่หลากหลาย โดยผู้ฟังได้สะท้อนข้อมูลความเห็นดังต่อไปนี้

4.1 ประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี

ผู้ฟังเห็นว่าสถานีควรสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีโดยสถานีควรเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ ประเด็นในเรื่องสิทธิของชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.55 รองลงมาอันดับ 2 คือ ควรเน้นประเด็นเรื่องสิทธิของบุคคล คิดเป็น ร้อยละ 27.78 และอันดับ 3 คือ ประเด็นเรื่องชาติ ศาสนา วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 25 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.23) เช่น สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี ผู้ฟังจะชอบฟังรายการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิเคราะห์เจาะลึกเกี่ยวกับสิทธิชุมชนของจังหวัดกาญจนบุรี รายการข่าวสารของจังหวัดกาญจนบุรี รายการเกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภค รายการด้านสุขภาพอนามัย รายการข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เป็นต้น สถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก ผู้ฟังชอบรายการที่เกี่ยวข้องกับผู้ก่อตั้งสถานีและเป็นผู้เสียสละของคนในชุมชนชาวบ่อนอก สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง ผู้ฟังชอบรายการธรรมะ เป็นต้น

จากข้อมูลทีกล่าวนมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสถานีควรใช้ประเด็นในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุน ในสองประเด็นหลักเป็นสัดส่วนที่เท่ากันมากที่สุด คือ สิทธิของชุมชน เช่น เรื่องป่าชุมชน ขยะ สิ่งแวดล้อม และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รองลงมาอันดับ 2 คือ สิทธิของบุคคล เช่น สิทธิคนพิการ สิทธิเด็ก สิทธิของผู้พิการ สิทธิในการทำงาน สิทธิในการรักษาพยาบาล

4.2 กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยชุมชนใช้กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน ด้วยการประกาศชื่อผู้บริจาคมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 34.21 รองลงมาอันดับ 2 คือ กลยุทธ์การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 26.32 และอันดับ 3 คือ กลยุทธ์การรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.05 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.24) สถานีวิทยชุมชนทั้ง 5 สถานี มีกลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนด้วยการประกาศรายชื่อผู้บริจาคจากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันอีกครั้งนอกจากการประกาศขอบคุณแล้ว สถานีควรประกาศออกอากาศว่าสถานีนำเงินที่ได้รับบริจาคไปใช้ในเรื่องใด เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร โดยมีผลงานเป็นรูปธรรม ซึ่งจะ使人คนบริจาครู้สึกว่าได้ทำสิ่งที่มีคุณค่า และทำให้คนอื่นอยากบริจาคตามไปด้วย นอกจากนี้ให้ข้อเสนอแนะว่ารูปแบบการระดมทุน อาจมีความแตกต่างกันขึ้นกับไปตามบริบทของสถานีวิทยและชุมชน ซึ่งเป็นการยืนยันข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งแรก เช่น สถานีวิทยชุมชนแปลงยาว ได้จัดกิจกรรมล้างไหมเพื่อการระดมทุน สถานีวิทยสาธารณะท้องถื่นเพื่อแม่กลองจัด กิจกรรมแข่งรถ กิจกรรมพิมพ์หนังสือ เพื่อการระดมทุน สถานีวิทยชุมชนตำบลบ่อนอก กิจกรรมจับทองเพื่อการระดมทุน

เมื่อยืนยันข้อมูลจากแบบสอบถามอีกครั้งพบว่า กลยุทธ์ในการจูงใจที่สถานีวิทยควรใช้มากที่สุด คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมในชุมชน รองลงมาอันดับ 2 คือ ประกาศรายชื่อผู้บริจาค และอันดับ 3 คือ รณรงค์สิทธิของชุมชน เช่น เรื่องป่าชุมชน ขยะ สิ่งแวดล้อม

4.3 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผู้ฟังมีความเห็นว่ากลยุทธ์เพิ่มเติมที่สถานีวิทยควรใช้เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.36 รองลงมาอันดับ 2 คือ การประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 17.95 และอันดับ 3 คือ รณรงค์การใช้สิทธิชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15.38 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.25)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อยืนยันอีกครั้งกลยุทธ์การจูงใจที่สถานีวิทยควรใช้ คือ การนำเสนอประเด็นใกล้ตัวและมีผลกระทบต่อชุมชน เช่น การสร้างเขื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรี สถานีวิทยควรมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่างๆของชุมชน/สังคม เพื่อแสดงให้สังคมเห็นบทบาทของวิद्यชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การเป็นสื่อกลางในเหตุการณ์ภัยพิบัติ เช่น เหตุการณ์สึนามิ หรือน้ำท่วมใหญ่ภาคใต้

4.4 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน

ผู้ฟังมีความเห็นว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน คือการประกาศชื่อผู้บริจาคเงินและการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน มากที่สุด โดยมีความเห็นในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 28.30 รองลงมาอันดับ 2 คือ การรณรงค์สิทธิของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 15.09 และอันดับ 3 คือ ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการคิดเป็นร้อยละ 13.21 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.26)

นอกจากนี้ ผู้ฟังเห็นว่าสถานีนี้นั้นมีบทบาทและมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88 และ เห็นว่าสถานีนี้อาจมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชนเพียง ร้อยละ 12 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.27) โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานีนี้อาจมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของชุมชน คือ การจัดรายการที่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมในชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.24 รองลงมาอันดับ 2 คือ ร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 32.43 และอันดับ 3 คือ ระดมทุนช่วยเหลือชุมชน คิดเป็นร้อยละ 16.22 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.28)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันข้อมูล ตัวแทนกลุ่มให้ความเห็นว่า การระดมทุนจากชุมชน จะทำได้เมื่อสถานีวิทยุพิสูจนให้ชุมชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของสถานีสื่อชุมชน โดยต้องสื่อสารวัตถุประสงค์ในการระดมทุนที่ชัดเจน รวมถึงการชี้แจงการใช้จ่ายเงินที่ได้รับมา เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน

4.5 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี

ผู้ฟังเห็นว่ากลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานีที่เหมาะสมมากที่สุด คือ การเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 38.89 รองลงมาอันดับ 2 คือ เพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 33.33 และอันดับ 3 คือ สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี คิดเป็นร้อยละ 25 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.29) ดังนั้นในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานีนี้นั้น ความสามารถของผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร การพัฒนาทักษะต่างๆ ให้อาสาสมัครมีระดับความสามารถมากขึ้นจึงมีความสำคัญ จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ได้รับความเห็นเพิ่มเติมว่า นักจัดรายการมีความสำคัญมากในการดึงดูดเงินสนับสนุนจากผู้ฟัง โดยเฉพาะผู้ฟังส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนวัย 50 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่เกิดในยุคที่โทรทัศน์น้อย จึงติดที่จะรับฟังข่าวสารหรือความรู้ต่างๆ ผ่านทางวิทยุ

4.6 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี

ในประเด็นที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์และความโดดเด่นของสถานี ผู้ฟังส่วนใหญ่เห็นว่าผู้จัดรายการมีจุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานีได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอันดับ 2 คือการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นจุดเด่นของสถานี คิดเป็นร้อยละ 24 และอันดับ 3 คือ หัวหน้าสถานี/กรรมการสถานีเป็นตัวแทนของสถานี มีเพียงร้อยละ 20 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.30) ทีมวิจัยมีข้อสังเกตด้านจุดเด่นของสถานีว่า หากเป็นกลุ่มผู้รับฟังอย่างเดียว จะนึกถึงตัวบุคคล เช่น นักจัดรายการ หรือแกนนำสถานี เป็นหลัก ในขณะที่อาสาสมัครนักจัดรายการหรือคนที่เป็กรรมการจะนึกถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน อย่างไรก็ตามข้อสังเกตประเด็นสุดท้ายเป็นเพียงภาพรวม เพราะผู้รับฟังอย่างเดียวบางคนที่เป็แฟนรายการมาตั้งแต่ก่อตั้งสถานีและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานีสื่อชุมชนและสิ่งของให้สถานี ก็จะมีคามเห็นว่าจุดเด่นของสถานีคือการมีส่วนร่วมกับชุมชนเช่นเดียวกัน จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พิจารณาจากผลศึกษาผู้ให้ข้อมูล พบว่า ถ้านึกถึงวิทยุชุมชนแล้วนึกถึง การมีส่วนร่วมกับชุมชน มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปการจูงใจให้คนสนับสนุนสถานีนี้นั้นต้องมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง เช่น สิทธิของชุมชน สิทธิของบุคคล รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การมีกิจกรรมในลักษณะการถ่ายทอดสดในชุมชน ประกาศรายชื่อผู้บริจาค และการรณรงค์การใช้สิทธิชุมชน ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานีกกลยุทธ์ที่ผู้ฟังเห็นว่าควรเน้น คือการเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ การเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชนและการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี

บทสรุปและข้อเสนอแนะของภาคกลาง

สถานีวิทยุชุมชนภาคกลางส่วนใหญ่มีคุณสมบัติของวิทยุชุมชนเป็นไปตามหลักการดำเนินของสถานีวิทยุชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ ดำเนินงานโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ชุมชน โดยต้องไม่มีการโฆษณาและแสวงหาผลกำไร สถานที่ตั้งสถานีวิทยุส่วนใหญ่อยู่ในที่สาธารณะ เข้าถึงง่าย ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นของส่วนรวมสามารถร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ โดยที่คนในชุมชนยินดีสนับสนุนให้สถานีดำเนินการ โดยเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการและเกิดประโยชน์กับคนในชุมชน

ส่วนปัจจัยความพร้อมในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลาง ซึ่งวิเคราะห์ตามหลักการบริหารจัดการ 5 M นั้น ประกอบด้วย

1. **ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)** ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ มีลักษณะเป็นระบบอาสาสมัคร มาทำงานด้วยใจ ไม่ได้ค่าตอบแทน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี จึงต้องเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติ ได้แก่ เสียสละ มีความพร้อมทั้งในด้านเวลาและหน้าที่การงาน ที่สำคัญคือ มีอุดมการณ์และเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน การได้มาซึ่งหัวหน้าและกรรมการสถานีใช้วิธีการเลือกโดยคณะกรรมการสถานีและแกนนำรุ่นบุกเบิก จำนวนอาสาสมัครที่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามผังรายการควรมีหมุนเวียนสถานีละประมาณ 10-20 คนต่อสถานี และยังมีความต้องการให้ กสทช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมบุคลากรสถานีเพื่อพัฒนาทักษะทั้งด้านการจัดรายการ การซ่อมแซมเทคนิคอุปกรณ์ และการจัดทำบัญชี เป็นต้น

2. **ความพร้อมด้านเงินทุน (Money)** สถานีวิทยุมีความพร้อมด้านการเงินในระดับการดำเนินการประจำของสถานีโดยได้รับการสนับสนุนจากของค่านิยมในชุมชนเกือบ 2 ใน 3 ของการสนับสนุนทั้งหมด รูปแบบการสนับสนุนมี 2 รูปแบบคือ การสนับสนุนเป็นครั้งคราว และการสนับสนุนประจำปี ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมอื่นๆ การสนับสนุนทั้ง 2 รูปแบบจะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้ในระดับหนึ่ง คือ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประจำเดือน แต่ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องส่งเสียการหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชนจะไม่สามารถครอบคลุมรายจ่ายนี้ได้ทั้งหมด ในทางปฏิบัติแล้วคณะกรรมการสถานี หัวหน้าสถานี อาสาสมัคร และผู้ฟัง ต้องสละเงินตนเองหรือหยิบยืมเพื่อมาใช้จ่ายในการซ่อมเครื่องส่งหรือการต้องลงทุนซื้อเครื่องส่งใหม่ในกรณีที่ไม่สามารถซ่อมได้ แนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานีวิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ

โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนดังกล่าว โดยสถานียังต้องการเงินสนับสนุนจาก กสทช. ประมาณ 84,000 - 105,000 บาทต่อปี หรือร้อยละ 50 ของรายจ่ายทั้งหมดของสถานี เพื่อคงความเป็นอิสระของวิทยุชุมชนตามหลักการของวิทยุชุมชน

3. ความพร้อมด้านเนื้อหารายการ (Material) พบว่า ผังรายการถูกกำหนดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชน กลุ่มที่สองคืออาสาสมัครที่มาช่วยจัดรายการ และกลุ่มที่สามคือคนในชุมชน โดยนักจัดรายการนิยมใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยราชการ และ อินเทอร์เน็ต เป็นสัดส่วนที่เท่าๆ รวมถึงอาศัยข้อมูลจากสื่อบุคคลในชุมชน โดยเฉพาะ นักปราชญ์ท้องถิ่น และ ผู้นำชุมชน

สถานีวิทยุชุมชนมีการผลิตรายการเองประมาณร้อยละ 90 หรือ กว่า 4 ใน 5 จากจำนวนรายการทั้งหมด เนื้อหารายการที่สถานีผลิตเองมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเสนอ รายการสาระความรู้เป็นหลัก รองลงมาเป็นรายการข่าวสารซึ่งเป็นข่าวสารภายในชุมชน อันดับที่ 3 เป็นรายการบันเทิงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตในชุมชนและวัฒนธรรม ทั้งนี้ เนื้อหารายการซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนหรือวัฒนธรรมในชุมชนนับเป็นอัตลักษณ์ของวิทยุชุมชนที่วิทยุกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองได้

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine) พบว่า สถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการให้สมาชิกในชุมชน เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง โดยเป็นความรู้และทักษะการดูแล บำรุง ซ่อมแซมอุปกรณ์ในเบื้องต้น หากเป็นทักษะที่สูงหรือมีความซับซ้อนขึ้นจึงมีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคจากภายนอก อย่างไรก็ตามสถานีวิทยุยังมีความต้องการอาสาสมัครทางด้านเทคนิคเพิ่มมากขึ้น เพราะการมีสมาชิกในชุมชนเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อดูแลเทคนิคกันเองทำให้สถานีสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อสอบถามถึงความต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค ผลปรากฏว่า สถานีวิทยุต้องการให้ กสทช. สนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้คำปรึกษาและบริการซ่อมและตรวจเครื่องส่ง อบรมทักษะความรู้ทางด้านเทคนิคให้กับบุคลากรของสถานี โดยกสทช.ต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดอบรมหรือให้บริการดังกล่าว นอกจากนี้ยังต้องการให้ กสทช. สนับสนุนเงินทุนในการซ่อมบำรุงเครื่องส่งและจัดหาเครื่องส่งที่มีมาตรฐานตรงตามที่ กสทช.กำหนด รวมทั้ง แก้ไขปัญหา คลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนอย่างจริงจัง

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management) พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีระบบและกลไกการบริหารที่เป็นระบบระดับหนึ่ง โดยกรรมการตระหนักว่าคณะกรรมการสถานีควรมีการประชุมของเดือนละ 1 ครั้ง รองลงมาเป็นการประชุมอย่างน้อย 1-3 ครั้งต่อเดือน และประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเร่งด่วนเกี่ยวกับสถานี โดยประเด็นในการประชุมนั้นครอบคลุมในส่วนของบริหารจัดการ ทั้งในด้านงบประมาณ การพัฒนารูปแบบรายการและการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ตลอดจนการพัฒนาอาสาสมัครในด้านต่างๆ ซึ่งจะมีการจดบันทึกและจัดทำรายงานการประชุมโดยคณะกรรมการจะหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้ สถานีวิทยุยังเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่างๆ โดยผู้ฟังนิยมใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือ

คณะกรรมการผ่านทางโทรศัพท์ มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากชุมชนตามหลักการวิทย์ชุมชน

การบริหารจัดการด้านการเงิน สถานีวิทยุชุมชนจะมีการบันทึกและเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานี โดยสถานีมีการแสดงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกาศออกอากาศผ่านสถานีหรือติดไว้ด้านหน้าสถานี ซึ่งทำให้เกิดความไว้วางใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ในกรณีที่มีเรื่องร้องเรียน สถานีจะนำเรื่องร้องเรียนเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขมากที่สุด รองลงมาใช้วิธีการให้หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการพิจารณาแนวทางแก้ไขเป็นรายกรณีซึ่งไม่ต้องเข้าที่ประชุมแต่จะมีการหารือกันแบบไม่เป็นทางการ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลยุทธ์การจูงใจของสถานีเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน โดยวิเคราะห์ตามกรอบหลักการตลาด 4P ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. **ผลิตภัณฑ์หรือรายการ (Product)** พบว่า รายการมีเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการทำให้ทันข่าวสารต่างๆ และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้ เนื้อหารายการมีเรื่องราวของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิทธิของชุมชน หรือสิทธิของบุคคล ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการต่อเนื่องจากการมีรูปแบบการจัดรายการและลีลาการจัดรายการ โดยผู้จัดรายการต้องสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องหากผู้จัดรายการมีความรู้ความเชี่ยวชาญและรับผิดชอบมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ

2. **ราคาหรือจำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price)** พบว่า ชุมชนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนมากที่สุด คือบริจาคเงิน รองลงมา คือ การเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยงานวิทยุชุมชน และสุดท้าย คือ บริจาคสิ่งของให้แก่วิทยุชุมชน โดยการสนับสนุนนี้มักเป็นแบบครั้งคราว เช่น ร่วมทอดผ้าป่าบำรุงสถานี และเหตุผลในการสนับสนุนนี้ ผู้ฟังมองว่ารายการมีเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับความต้องการ มีการแจ้งข่าวสารให้ชุมชนทราบทุกวัน สถานีช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน อยากให้สถานีอยู่ได้และพัฒนาเพราะสถานีเป็นของชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงสถานีให้ดีขึ้นต่อไป คือ เพิ่มความหลากหลายของผู้มาร่วมจัดรายการ เพิ่มความหลากหลายของเนื้อหารายการให้ครอบคลุมกลุ่มเยาวชน ผู้หญิง และผู้สูงอายุให้มากขึ้น และ มีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่มีคุณภาพในการออกอากาศ

3. **สถานที่ตั้ง (Place)** พบว่า สถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ผู้ฟังเดินทางไปมาสะดวก เข้าถึงได้สะดวก เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ คือวัดและที่สาธารณะของหมู่บ้าน โดยเหตุผลที่ไปสถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำ เพราะต้องมาทำบุญหรือปฏิบัติศาสนกิจหรือมาทำธุระในบริเวณใกล้เคียงจึงถือโอกาสมาเยี่ยมเยียนนักจัดการของสถานีวิทยุชุมชน ร่วมประชุม ร่วมกิจกรรม และร่วมบริจาคไปพร้อมกัน

4. **กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion)** พบว่า กลยุทธ์สร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนสถานีต้องมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิของชุมชน สิทธิของบุคคล ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม โดยกลยุทธ์ที่จะสร้างแรงจูงใจได้เพิ่มขึ้น คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมในชุมชน การประกาศรายชื่อผู้บริจาค รณรงค์การใช้สิทธิชุมชน

ส่วนการคงความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของวิทยุชุมชน เพื่อให้ชุมชนสนับสนุนวิทยุชุมชนมากขึ้น คือ ควรเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้จัดรายการ ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง และ ควรสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี

4.2 ผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนภาคเหนือ

การวิเคราะห์คุณสมบัติของวิทยุชุมชน

การวิเคราะห์คุณสมบัติของวิทยุชุมชน นอกจากจะวิเคราะห์ตามหลักการสากลของวิทยุชุมชน ซึ่งได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของ บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนแล้ว ยังได้มีการลงพื้นที่ศึกษาการดำเนินงานของวิทยุชุมชน การสัมภาษณ์ รวมทั้งการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันตรวจสอบข้อมูลคุณสมบัติของวิทยุชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในภาคเหนือ โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของสถานี คุณสมบัติที่สำคัญของวิทยุชุมชนที่จะทำให้สถานีวิทยุชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน อันดับแรก คือ ต้องมีชุมชนเป็นเจ้าของ เพราะชุมชนจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานทุกอย่างของสถานีวิทยุชุมชน ทั้งเรื่องงบประมาณ สิ่งของ และอาสาสมัคร โดยวิทยุชุมชนไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการหารายได้ด้วยการโฆษณาก็ได้ เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา คลื่นความถี่ FM 93.00 MHz ก่อตั้งและเริ่มดำเนินการเมื่อปีพ.ศ. 2545 โดยศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งเป็นศูนย์ประสานงานของธนาคารหมู่บ้านต่างๆ จำนวน 37 แห่ง ในพื้นที่ 4 ตำบลของอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยทุกหมู่บ้านจะมีธนาคาร และมีกิจกรรมออมทรัพย์ทุกเดือน แล้วจะมีการจัดสรรปันส่วนผลกำไรแบ่งปันให้แก่สมาชิกของชุมชน เช่น นำเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน หรือพัฒนาสถานีวิทยุชุมชน หรือจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน เมื่อยามเจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลาน เป็นต้น

การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่นแห่งนี้ ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านต้องการให้สถานีเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมความเคลื่อนไหวต่างๆของชุมชนให้คนในชุมชนได้รับทราบทั้ง 4 ตำบล โดยนอกจากได้ก่อตั้งสถานีแล้ว ยังอาสาสมัครมาจัดรายการวิทยุ และคอยสนับสนุนค่าน้ำค่าไฟให้เป็นประจำทุกเดือน ทำให้สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้อยู่รอดได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีโฆษณามากกว่า 11 ปีแล้ว

สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี จังหวัดลำพูน คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ได้ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2547 โดยสมาคมวิทยุชุมชนอำเภอลี้ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของเครือข่ายองค์กรต่างๆในอำเภอลี้ ที่มีสมาชิกกว่า 60 คน มาจากคนในชุมชน และมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการจำนวน 15 คน ที่มาจากตัวแทนของเครือข่ายองค์กรต่างๆ ในอำเภอลี้ ก่อนที่จะก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลีนั่น คณะผู้ก่อตั้งจะต้องขอฉันทามติจากคนในชุมชนก่อน เพื่อให้เกิดการรับรู้และยอมรับสถานี จึงจะตั้งสถานีวิทยุชุมชนได้ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งสถานีนี้คือ ต้องการใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของคนในชุมชน และให้เกิดการเท่าทันข้อมูลข่าวสารจาก

ภายนอก เนื่องจากอำเภออยู่ในหุบเขา ไม่สามารถรับฟังคลื่นจากสถานีแห่งอื่นได้ และเกิดปัญหาภัยธรรมชาติอยู่เป็นประจำทุกปี ซึ่งปัจจุบันนี้ดำเนินงานวิทยุชุมชนมาแล้วกว่า 8 ปี

ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ คลื่นความถี่ FM 91.00 MHz ได้ก่อตั้งและดำเนินงานวิทยุชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยกลุ่มเยาวชนต้นกล้า และศูนย์เพื่อน้องหญิง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ในชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็ก เยาวชน และสตรี ตลอดทั้งผู้นำชุมชนในระดับอำเภอ เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว รวมถึงการค้ำชูเด็กและสตรีด้วย จึงก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อต้องการใช้วิทยุเป็นช่องทางแจ้งเหตุร้าย เตือนภัยต่างๆเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในชุมชน ซึ่งดำเนินงานมาแล้วกว่า 6 ปี

สถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) จ.เชียงใหม่ คลื่นความถี่ FM 88.75 MHz ได้ก่อตั้งและดำเนินการโดย เครือข่ายองค์กรในชุมชน อ.ดอยหล่อ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 21 องค์กรในอำเภอดอยหล่อ เมื่อปีพ.ศ. 2549 ซึ่งได้แก่ สภาวัฒนธรรมอำเภอดอยหล่อ วัด โรงเรียน โรงพยาบาล กลุ่มแม่บ้านสตรีของชุมชน ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสถานีเพื่อเป็นสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชน อนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตลอดทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่คนในชุมชน ดังคำขวัญประจำสถานีวิทยุที่ว่า “คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา” ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ดำเนินงานมาแล้วกว่า 6 ปี

สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง จ.เชียงใหม่ คลื่นความถี่ FM 99.25 MHz ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2550 โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนของอำเภोजอมทอง ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มลุ่มน้ำแม่วาง กลุ่มชนเผ่า เป็นต้น

ซึ่งก่อนจะเปิดตัวสถานีอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2550 นั้น ทางกลุ่มองค์กรชุมชนได้มีกระบวนการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนมาก่อน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ด้วยการส่งตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมกับเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่ และขอยืมเครื่องส่งจากเครือข่ายวิทยุชุมชนในภาคเหนือมาทดลองออกอากาศ ซึ่งพอคนในชุมชนมีความต้องการสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ในปี พ.ศ. 2549 ทางคณะผู้ก่อตั้งจึงได้เริ่มดำเนินการทอดผ้าป่าระดมเงินบริจาคจากคนในชุมชน เพื่อมาซื้อเครื่องส่งใหม่ที่เป็นของสถานี และคืนเครื่องส่งที่ยืมมากลับคืนให้แก่เครือข่ายวิทยุชุมชนในภาคเหนือ ซึ่งปัจจุบันสถานีได้ดำเนินงานวิทยุชุมชนมาแล้วกว่า 6 ปี

2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน ในรูปของอาสาสมัคร และไม่แสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ คุณสมบัติของวิทยุชุมชนที่โดดเด่น นอกจากชุมชนเป็นเจ้าของสถานีแล้ว ชุมชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนในรูปของอาสาสมัครด้วย คือ การเป็นหัวหน้าสถานี การเป็นคณะกรรมการสถานี และการเป็นอาสาสมัครในฝ่ายงานต่างๆของสถานี ดังเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง มีหัวหน้าสถานี คือ บาทหลวงหรือผู้นำศาสนา ส่วนคณะกรรมการก็มาจากเครือข่ายองค์กรต่างๆของชุมชนในระดับอำเภोजอมทอง เช่น กองทุนสวัสดิการของชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุของชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำดื่ม สภาองค์กรชุมชน กลุ่มสตรีของโบสถ์ เป็นต้น และอาสาสมัครในด้านต่างๆ นั้น ได้แก่ ด้านการจัด

รายการวิทยุ ด้านการเงินและบัญชี ด้านเทคนิคของสถานี ฯลฯ บางสถานีอาสาสมัครก็ดำรงตำแหน่งเป็น คณะกรรมการสถานีอยู่ด้วยแล้วเข้ามาช่วยจัดรายการให้แก่สถานี บางสถานีก็มาจากการเป็นผู้ฟังของสถานีก่อน แล้วค่อยๆพัฒนาเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยงานด้านต่างๆของสถานี เช่น นางลัดดา กองบุปผา เดิมเป็นผู้ฟัง รายการ ต่อมาอาสาสมัครเข้ามาช่วยงานด้านการเงินของสถานี และช่วยจัดทำเอกสารต่างๆของสถานีวิทยุชุมชน คนจอมทอง เป็นต้น

คุณสมบัติที่โดดเด่นของวิทยุชุมชนในการบริหารจัดการอีกข้อหนึ่ง คือ สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ยืนหยัดที่จะแสวงหารายได้แบบไม่มีโฆษณาในเชิงธุรกิจ หรือมีผลกำไรเพื่อการค้า เพื่อรักษาความเป็นอิสระ และเป็นกระบอกเสียงของชุมชนทุกกลุ่ม ดังเช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) ดำเนินงานมาแล้วกว่า 6 ปี ยืนหยัดที่จะไม่มีโฆษณาโดยตลอด ซึ่งอยู่ได้ด้วยเงินบริจาค จากการระดมทุนทอดผ้าป่า และรับถ่ายทอดสดกิจกรรมต่างๆของชุมชน ทำให้มีรายได้เลี้ยงสถานีปีละแสนกว่าบาทจนถึงทุกวันนี้

3. มุ่งตอบสนองประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก สถานีวิทยุชุมชนมุ่งรับใช้ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งหากศึกษาจากวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนแต่ละแห่งจากเอกสาร และจากการสอบถาม จะพบว่า สถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งจะกำหนดวัตถุประสงค์ของสถานีไว้ว่า เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารเรื่องราวต่างๆของชุมชน หรือเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ข่าวสารจากภายนอกชุมชน หรือเพื่อเตือนภัยต่างๆ เป็นต้น ดังเช่น ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ จ.เชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อแจ้งข่าวสาร เตือนภัยเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เด็กและสตรี ซึ่งมีมากในชุมชน รวมทั้งปกป้องพิทักษ์สิทธิเด็กที่เกิดจากการทารุณกรรมเด็ก หรือเกิดจากการใช้ความรุนแรงกับเด็กในครอบครัว เป็นต้น

นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งที่ชัดเจนแล้ว การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการกำหนดผังรายการของสถานี ก็ยังเน้นให้นำเสนอเนื้อหารายการที่เป็นข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่นมากกว่าข้อมูลข่าวสารจากภายนอกท้องถิ่นด้วย ดังเช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) มีรายการที่คนในท้องถิ่นผลิตรายการเองทั้งหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งเน้นนำเสนอเนื้อหารายการที่เป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่น และได้มีการออกไปถ่ายทอดสดกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบุญต่างๆ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปคุณสมบัติที่โดดเด่นหรือสำคัญของวิทยุชุมชนในภาคเหนือได้ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ ซึ่ง “ชุมชน” ในภาคเหนือนี้มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาสังคม ที่ประกอบด้วยหลากหลายกลุ่มในชุมชน แล้วรวมตัวกันเป็นองค์กรใหญ่ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนจอมทอง จ.เชียงใหม่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 ประกอบด้วยสภาชุมชน กลุ่มสตรีของโบสถ์ กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มลุ่มน้ำแม่วาง กลุ่มป่าชุมชน เป็นต้น แล้วจึงก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนในปีพ.ศ. 2550

2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและ ดำเนินงานในรูปแบบอาสาสมัคร ซึ่งยืนหยัดที่จะไม่แสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ เพื่อรักษาความเป็นอิสระ และเป็นปากเสียงของชุมชน เช่น การมีโครงสร้างการบริหารจัดการของสถาน ที่ประกอบไปด้วยหัวหน้าสถาน คณะกรรมการสถาน อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ เป็นต้น และทุกสถานมีรายได้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลัก โดยไม่มีโฆษณามาตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบันนี้หลายปีแล้ว

3. การก่อตั้งและดำเนินงานของวิฑูชุมชนเพื่อมุ่งรักษาผลประโยชน์และความต้องการของชุมชน ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านสัดส่วนของรายการที่ชุมชนผลิตเอง และเน้นนำเสนอข้อมูลข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก รวมทั้งการมีบทบาทสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของชุมชนตลอดมา

อนึ่ง จากคุณสมบัติเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบข้อมูลยืนยันอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และแบบสอบถาม โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้เรียงลำดับความสำคัญคุณสมบัติหรือลักษณะของวิฑูชุมชนไว้ 4 ประการเช่นกัน และมีความคล้ายคลึงกันกับข้อมูลข้างต้น กล่าวคือ อันดับหนึ่ง ชุมชนเป็นเจ้าของ อันดับสอง คือ ไม่แสวงหากำไร และไม่มีโฆษณาเชิงธุรกิจ อันดับสาม คือ เนื้อหารายการต้องเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และอันดับสุดท้าย คือ มีอาสาสมัครในชุมชนร่วมทำงาน

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิฑูชุมชนตามกรอบหลักการบริหารจัดการ 5M

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)

เนื่องจากสถานีวิฑูชุมชนมีลักษณะการดำเนินงาน โดยใช้ระบบอาสาสมัคร ดังนั้น บุคลากรจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของสถานีวิฑูชุมชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย หัวหน้าสถาน คณะกรรมการของสถาน และอาสาสมัครในด้านต่างๆ โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1.1 หัวหน้าสถาน

หัวหน้าสถานจะเป็นหลักในการบริหารจัดการทุกอย่างของสถาน ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ซึ่งบทบาทหน้าที่โดยส่วนใหญ่ ได้แก่ การประสานงานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานในเรื่องต่างๆ การติดตามและกำกับดูแลการดำเนินงานของอาสาสมัครทุกฝ่าย การจัดประชุมคณะกรรมการ เป็นต้น และโดยส่วนใหญ่หัวหน้าสถานจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 1-2 ปี แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของแต่ละสถานด้วย ดังเช่น หัวหน้าของสถานีวิฑูชุมชนคนเมืองลี้จะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ซึ่งหัวหน้าสถานคนปัจจุบัน เป็นคนที่ 3 แล้ว

นอกจากนี้ หัวหน้าสถานก็จะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ เหมือนกับเจ้าหน้าที่ประจำ ดังนั้น จึงต้องเป็นบุคคลที่เสียสละ รับผิดชอบงาน และทุ่มเทให้กับงานของสถานอย่างแท้จริง และเมื่อสอบถามเพื่อยืนยันข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้พบข้อมูลเพิ่มเติมว่า สถานีวิฑูชุมชนต่างๆ เริ่มมีการปรับเปลี่ยนบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานตามประกาศกฎเกณฑ์ของกสทช.แล้ว เช่น ห้ามนักการเมืองท้องถิ่นเป็นหัวหน้าสถาน

วิทยุชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี ฯลฯ เช่นในกรณีสถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง ซึ่งเดิมนายรุ่งสุริยา เชียงชีระ เป็นหัวหน้าสถานี แต่เมื่อไปเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลช่วงเปา จึงต้องปรับเปลี่ยนนายรุ่งสุริยาไปเป็นกรรมการที่ปรึกษาแทน เป็นต้น

1.2 วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน

วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนในภาคเหนือ มีด้วยกันหลายวิธี โดยการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมจะเป็นหัวหน้าสถานีเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากที่สุด มีถึงร้อยละ 31.03 รองลงมาคือ เลือกกันเองในชุมชน ร้อยละ 27.59 และวิธีการอื่นๆ คือ หัวหน้าขององค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน เป็นหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน โดยตำแหน่ง ซึ่งมีร้อยละ 27.59 เช่นกัน ส่วนวิธีการคัดเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนนั้น เป็นวิธีการที่นิยมน้อยที่สุด มีเพียงร้อยละ 13.79 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.6)

สถานีวิทยุชุมชนที่คัดเลือกหัวหน้าสถานีด้วยวิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม และคัดเลือกกันเองในชุมชน คือ สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) และสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น ส่วนสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี ซึ่งก่อตั้งโดยสมาคมวิทยุชุมชนอำเภอลี และศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ ซึ่งก่อตั้งโดยกลุ่มเยาวชนต้นกล้า จะให้หัวหน้าองค์กรที่ก่อตั้งสถานี ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนโดยปริยาย

1.3 คณะกรรมการของสถานี

คณะกรรมการของสถานีมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและคอยกำกับดูแลให้การดำเนินงานของสถานีเป็นไปตามนโยบาย ซึ่งคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่จะเป็นอาสาสมัครเข้ามาทำหน้าที่ของสถานีวิทยุชุมชน โดยไม่มีค่าตอบแทน และจำนวนของคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่ก็จะมีจำนวนตั้งแต่ 5-20 คน

1.4 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชน

คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ได้มาจากการคัดเลือกสมาชิกหรือคณะกรรมการขององค์กรที่ก่อตั้งหรือดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนเป็นหลัก มีมากถึงร้อยละ 41.38 รองลงมาคือ การคัดเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีร้อยละ 34.48 และคัดเลือกกันเองในชุมชน มีร้อยละ 17.24 มีเพียงร้อยละ 6.90 เท่านั้น ที่ใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมจะเป็นคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.7)

ทั้งนี้ วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนนั้น เกือบทุกสถานีจะใช้หลายวิธีผสมผสานกัน เพื่อให้ได้คณะกรรมการที่เหมาะสมและมีคุณภาพ เช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) คัดเลือกกรรมการสถานีจากคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอต๋อยหล่อ ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินการเป็นหลัก คัดเลือกกันเองในชุมชน รวมถึงเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมจะเป็นคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนด้วย

1.5 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยผู้นำชุมชนมากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 20 ซึ่งผู้นำชุมชน มีทั้งผู้นำที่มาจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่มาจากองค์กรภาคประชาชน ได้แก่ ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน ผู้อำนวยการศูนย์เพื่อน้องหญิง พระสงฆ์ ฯลฯ รองลงมาเป็นผู้แทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ มีร้อยละ 17.33 และเป็นผู้แทนจากกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้หญิง มีร้อยละ 14.68 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.8)

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลให้เหตุผลเพิ่มเติมในการประชุมกลุ่มย่อยว่า การที่สัดส่วนคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนมากที่สุด เนื่องจากผู้นำชุมชนเหล่านี้สามารถดึงความร่วมมือจากคนในชุมชนได้ ทั้งเรื่องอาสาสมัคร งบประมาณ และสิ่งของ ซึ่งจะส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่รอดได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งประกาศโดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ย่อมขัดแย้งกัน จึงทำให้สถานีวิทยุชุมชนมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคณะกรรมการในระยะหลัง ด้วยการให้ผู้นำชุมชนกลุ่มนี้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของสถานีวิทยุชุมชนแทน

1.6 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติที่คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนควรมีมากที่สุด คือ ความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 22.45 เนื่องจากการเป็นคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนนั้นต้องทำงานด้วยจิตอาสา ไม่ได้รับตอบแทนใดๆ อยู่แล้ว ความรับผิดชอบในหน้าที่ต่องานส่วนรวมจึงต้องมาก่อนคุณสมบัติในข้ออื่นๆ อันดับสอง คือ ความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 20.41 และอันดับสาม คือ ต้องมีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 17.34 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.9)

ส่วนคุณสมบัติอื่นๆ ที่คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนจำเป็นต้องมีเช่นกัน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน เข้าใจปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี มีทักษะการพูดที่โน้มน้าวใจ มีทักษะการบริหารงานที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับของสังคม ใฝ่รู้และมีความคิดสร้างสรรค์

ทั้งนี้ เมื่อนำผลการศึกษาข้างต้นมาตรวจสอบยืนยันในการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนที่ควรมีมากที่สุด คือ การเป็นคนดี ได้แก่ การมีความรับผิดชอบ เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต อันดับสอง คือ การมีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ และอันดับสาม คือ การเข้าใจต่อหลักการของวิทยุชุมชน โดยผู้เข้าร่วมให้เหตุผลว่า หากคนทำงานวิทยุชุมชนเป็นคนดีแล้ว ปัญหาอื่นๆเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชนก็จะไม่เกิดขึ้น สามารถที่จะเรียนรู้ทักษะการทำงานในด้านต่างๆ ได้

1.7 ปัญหาของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนมีปัญหาด้านเวลาในการทำงานมากที่สุด มีจำนวนถึงร้อยละ 64.28 เนื่องจากคณะกรรมการมีภารกิจส่วนตัวและงานส่วนรวมในชุมชนจำนวนมาก จึงไม่มีเวลาว่างที่ตรงกัน ทำ

ให้การนัดประชุมคณะกรรมการเป็นไปด้วยความยากลำบาก อันดับสอง คือ คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบ มีร้อยละ 21.43 และอันดับสาม คือ คณะกรรมการไม่มีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ มีร้อยละ 14.29 ซึ่งได้แก่งานด้านการจัดรายการวิทยุ และงานด้านเทคนิค (ภาคผนวก ข ตาราง ข.11)

1.8 อาสาสมัคร

จากผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครด้านการจัดรายการวิทยุ มีจำนวนระหว่าง 3 - 40 คน โดยสถานีวิทยุชุมชนที่มีจำนวนอาสาสมัครด้านการจัดรายการวิทยุมากที่สุด คือ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี มีจำนวนทั้งสิ้น 40 คน รองลงมา คือ สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น มีจำนวนอาสาสมัคร 25 คน และสถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) มีจำนวนอาสาสมัคร 9 คน รวมทั้งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ หมุนเวียนกันมาจัดรายการอีก 8 หน่วยงาน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.12)

ส่วนอาสาสมัครทางด้านเทคนิค พบว่า สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่จะมีอาสาสมัครด้านเทคนิค จำนวนระหว่าง 1 - 3 คน โดยสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น จังหวัดพะเยามีอาสาสมัครที่หมุนเวียนกันมาดูแลด้านเทคนิคด้านเทคนิคมากที่สุด คือ 3 คน ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีอาสาสมัครด้านเทคนิคน้อยที่สุด เพียง 1 คน คือ สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.13)

การศึกษาด้านอาสาสมัครทางด้านการเงินและบัญชี พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชี จำนวนระหว่าง 1 - 4 คน ซึ่งโดยเฉลี่ยสถานีวิทยุชุมชนเกือบทุกแห่งจะมีอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีประมาณ 2-3 คน สาเหตุที่จำเป็นต้องมีอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีมากกว่า 1 คน เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องด้านผู้มีสิทธิ์เบิกจ่ายบัญชี 2 ใน 3 และเพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบด้านการเงินง่ายด้วย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.14)

1.9 ปัญหาของอาสาสมัครสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีปัญหาอาสาสมัครทำงานไม่สม่ำเสมอหรือไม่ต่อเนื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 60.61 โดยเฉพาะด้านการจัดรายการวิทยุ เนื่องจากอาสาสมัครติดภารกิจส่วนตัว ทำให้ไม่สามารถมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอได้ สถานีวิทยุชุมชนที่ประสบปัญหานี้น้อย ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ และสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี ปัญหารองลงมา คือ อาสาสมัครไม่เข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน มีร้อยละ 21.21 ซึ่งพบในศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ รองลงมาอันดับสาม คือ อาสาสมัครใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน มีร้อยละ 12.12 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.15) เช่นที่พบในสถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง สถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) ซึ่งปัญหานี้ มักจะพบในช่วงแรกๆ ของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน แต่ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยพบแล้ว

1.10 เจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทยุชุมชน

เนื่องจากปัญหาอาสาสมัครไม่สามารถมาจัดรายการวิทยุได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะติดภารกิจส่วนตัว หรืองานประจำ สถานีวิทยุชุมชนจึงแก้ไขปัญหาด้วยการมีเจ้าหน้าที่ประจำของสถานีน้อยกว่า 1 คน เพื่อคอยทำหน้าที่ดังกล่าวแทนอาสาสมัคร หรือคอยเฝ้าอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ของสถานี

เจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทยุชุมชน มีทั้งที่ได้รับค่าตอบแทนและไม่ได้รับค่าตอบแทน โดยสถานีที่เจ้าหน้าที่ได้รับค่าตอบแทน มีร้อยละ 48 น้อยกว่าสถานีที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน ที่มีร้อยละ 52 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.16) โดยสถานีวิทยุชุมชนที่มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง และศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่เจ้าหน้าที่ประจำไม่ได้รับค่าตอบแทนนั้น ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี และสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น เนื่องจากไม่มีงบประมาณเพียงพอในการให้ค่าตอบแทน

ลักษณะการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทยุชุมชนนั้น พบว่า สถานีจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำสถานีเป็นรายเดือน โดย สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) จ่ายค่าตอบแทนเดือนละ 10,000 บาท สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทองจ่ายค่าตอบแทนเดือนละ 1,000-4,000 บาท แต่บางเดือนก็ไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนให้ ส่วนศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ แม้จะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำสถานีแต่ก็ไม่สม่ำเสมอ บางเดือนก็จ่าย บางเดือนก็ไม่ได้จ่าย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่แหล่งทุนให้การสนับสนุน

อนึ่ง เจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานีวิทยุชุมชน จะมีหน้าที่รับผิดชอบหลายอย่าง โดยหน้าที่หลักที่ต้องรับผิดชอบมากที่สุด คือ การควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิค มีร้อยละ 29.73 หน้าที่รองลงมา คือ การจัดรายการวิทยุ มีร้อยละ 27.03 และหน้าที่อันดับสาม คือ การดูแลการเปิด-ปิดสถานีและทำความสะอาดสถานี มีร้อยละ 24.32 ส่วนหน้าที่อื่นๆ มีร้อยละ 18.92 ได้แก่ การจัดบันทึกและรวบรวมเงินบริจาคจากผู้ฟังทางบ้าน ที่จะนำมาให้ที่สถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำเกือบทุกวัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.18)

จากผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านบุคลากรของวิทยุชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินงานไปได้ ซึ่งบุคลากรของวิทยุชุมชน ประกอบไปด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายผู้จัดรายการวิทยุ ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายเทคนิค เป็นต้น โดยบุคลากรของวิทยุชุมชนทั้งหมดเป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน คือ มีลักษณะอาสาสมัคร มาทำงานวิทยุชุมชนด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี ดังนั้น บุคลากรที่จะมาทำงานวิทยุชุมชน จึงต้องมีคุณสมบัติเป็นคนดีอันดับแรก คือ เป็นบุคคลที่เสียสละ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต และอันดับสองคือ มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ และอันดับสามคือ มีความเข้าใจหลักการของวิทยุชุมชน

ส่วนการได้มาของหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการของสถานีนั้น ในส่วนของภาคเหนือจะนิยมใช้วิธีการคัดเลือกหรือกำหนดโดยองค์กรที่ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งองค์กรที่ก่อตั้งสถานีสถานี ก็คือองค์กรภาคประชาสังคมในชุมชนนั่นเอง เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้น หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน หรือคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่จึงมักเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนอยู่แล้ว และมีศักยภาพในการดึงความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมมาสนับสนุนงานของสถานีวิทยุชุมชนได้ เช่น ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ ผู้นำศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ด้วยอาสาสมัคร ทั้งคณะกรรมการสถานีสถานี ผู้จัดการวิทยุต่างมีภาระงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ และติดภารกิจส่วนตัวหลายอย่าง จึงทำให้เกิดปัญหาอาสาสมัครไม่สามารถมาทำงานวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่องได้ ไม่ว่าจะเป็นการนัดหมายวันประชุมของคณะกรรมการที่ตรงกัน การขาดการจัดรายการวิทยุ ซึ่งต้องจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ สถานีวิทยุชุมชนจึงแก้ไขด้วยการมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานี 1-2 คน คอยทำหน้าที่ด้านการจัดรายการ และด้านการดูแลควบคุมเทคนิคแทนเมื่ออาสาสมัครไม่สามารถมาทำงานได้ในช่วงเวลาดังกล่าว

2. ความพร้อมด้านการเงิน (Money)

ความพร้อมด้านการเงิน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ซึ่งได้แก่ การมีเงินทุน การมีรายรับ-รายจ่าย การหารายได้ที่เพียงพอ และการคงความเป็นอิสระในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งความพร้อมด้านการเงินนอกจากจะสะท้อนถึงการมีทักษะที่ดีในการบริหารจัดการด้านการเงินของสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ยังสะท้อนถึงความเข้มแข็ง ความร่วมไม้ร่วมมือของคนในชุมชนต่อสถานีวิทยุชุมชนด้วย

2.1 การได้รับการสนับสนุน

จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนจะได้รับการสนับสนุนในด้านการเงินมากที่สุด มีร้อยละ 42.55 รองลงมา คือ ด้านอาสาสมัคร มีร้อยละ 25.53 และได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งของ มีร้อยละ 17.03 ตามลำดับ ส่วนการสนับสนุนในด้านอื่นๆ มีร้อยละ 14.89 ได้แก่ น้ำดื่ม และอาหาร เป็นต้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.19)

2.2 แหล่งที่มาของการสนับสนุน

จากผลการศึกษา พบว่า การสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนมาจากคนในชุมชนมากที่สุด ถึงร้อยละ 53.66 รองลงมา คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน มีร้อยละ 21.95 ซึ่งได้แก่ วัด โบสถ์ ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ศูนย์เพื่อน้องหญิง เครือข่ายองค์กรชุมชนคนจอมทอง และอันดับสาม คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน มีร้อยละ 19.51 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.20) เช่น สำนักงานปฏิรูปประเทศไทย สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย องค์กรคุ้มครองเด็กหรือ xpact เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อมูลข้างต้นมาตรวจสอบยืนยันอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีความต้องการได้รับการสนับสนุนในด้านการเงินมากที่สุด โดยสมาชิกในชุมชนควรให้การสนับสนุนมากที่สุดอันดับหนึ่ง รองลงมาอันดับสอง คือ สถานีจัดกิจกรรมระดมทุนเอง อันดับสาม คือ เสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก และอันดับสุดท้าย คือ ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

2.3 รูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชน

รูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี ด้วยการทอดผ้าป่า สอยดาว ฯลฯ เป็นวิธีการหารายได้ระดมทุนของสถานีวิทย์ชุมชนมากที่สุดถึงร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ ขอรับเงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ร้อยละ 25.93 และการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ซึ่งได้แก่ สำนักงานปฏิรูปประเทศไทย แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน ฯลฯ มีร้อยละ 12.96 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.21) ส่วนวิธีการอื่นๆ นอกเหนือจาก 3 อันดับทีกล่าวนำแล้ว สถานีวิทย์ชุมชนยังมีการระดมทุนด้วยการออกไปถ่ายทอดสดตามงานบุญต่างๆ ของชุมชน ซึ่งวิธีการนี้กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มของสถานีวิทย์ชุมชนในปัจจุบันด้วย

2.4 รายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ

ผลการศึกษารายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีรายรับจากการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.1 ได้แก่ การทอดผ้าป่า โดยรายรับที่ได้ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 10,000 - 100,000 บาท สถานีวิทย์ชุมชนเกือบทุกแห่งจึงนิยมระดมทุนด้วยวิธีการนี้ รายรับของสถานีวิทย์ชุมชนจากการระดมทุนอันดับสอง คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.81 โดยสมาชิกในชุมชนจะบริจาคเงินให้แก่สถานีวิทย์ชุมชนประมาณ 300 - 30,000 บาท ต่อปี ตกเฉลี่ยปีละ 10,000-13,000 บาท และรายรับอันดับสาม ซึ่งมาจากการระดมทุนทั้ง 3 วิธีด้วยกัน คือ การรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย เป็นต้น การเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน เช่น สำนักงานปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) และวิธีการอื่นๆ เช่น การถ่ายทอดสดตามงานบุญต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 14.29 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.22-ข.23)

สรุปรวมรายรับต่อปี จากการระดมทุนด้วยวิธีการต่างๆ ของสถานีวิทย์ชุมชนแต่ละแห่ง พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนอำเภออดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) มีรายรับต่อปีมากที่สุด คือ 150,000 - 200,000 บาท รองลงมาได้แก่ สถานีวิทย์ชุมชนคนเมืองลี และสถานีวิทย์ชุมชนคนจอมทอง ซึ่งมีรายรับใกล้เคียงกัน คือ 50,000-70,000 บาทต่อปี และสถานีวิทย์ชุมชนที่มีรายรับจากการระดมทุนน้อยที่สุด มี 2 สถานี คือ สถานีวิทย์ชุมชนคนรักถิ่น และศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ มีรายรับประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อปีเท่านั้น

2.5 รายจ่ายของสถานีวิทย์ชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีรายจ่ายค่าไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.26 โดยมีค่าไฟฟ้าสูงสุด 21,600 บาทต่อปี และต่ำสุด 1,200 บาท/ปี โดยเฉลี่ยจ่ายปีละ 10,000 - 20,000 บาท อันดับสองรองลงมา คือ ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 22.58 โดยจ่ายค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตสูงสุด 12,000 ต่อปี และต่ำสุด 600-700 บาทต่อปี ซึ่งเฉลี่ยจ่ายปีละ 5,000 - 6,000 บาท อันดับสาม คือ ค่าซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในการออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 19.35 เป็นเงิน 70,000 บาทต่อปี และต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี เฉลี่ยจ่ายปีละ 20,000-30,000 บาท และสุดท้ายอันดับสี่ คือ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ร้อยละ 16.13 โดยจ่ายค่าตอบแทนสูงสุด 120,000 บาท ต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี เฉลี่ยจ่ายปีละ 30,000-40,000 บาท นอกจากรายจ่ายหลักๆ ข้างต้นแล้ว สถานีวิทย์ชุมชนยังมีรายจ่ายเบ็ดเตล็ดด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นรายจ่ายที่ไม่แน่นอน เช่น ค่าน้ำดื่ม ค่าเดินทางไปรับฟังการประชุมต่างๆ ที่ กสทช. จัดขึ้น เป็นต้น ซึ่งเฉลี่ยรวมแล้วไม่เกิน 8,000-9,000 บาท/ปี (ภาคผนวก ข ตาราง ข.24-ข.25)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า สถานีวิทย์ชุมชนในภาคเหนือมีรายจ่ายรวมทุกด้านจำนวนทั้งสิ้นไม่เกิน 100,000 - 150,000 บาทต่อปี

2.6 ความต้องการให้ช่วยเหลือด้านการระดมทุน

จากผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนสนับสนุนด้านเงินทุนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.96 ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และส่วนอันดับสอง คือ การอบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน มีร้อยละ 20.76 และอันดับสาม คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุนจากสถานีที่ประสบความสำเร็จ มีร้อยละ 16.98 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.28)

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสอบถามยืนยันอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนต้องการให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สนับสนุนด้านเงินทุนแก่สถานีวิทย์ชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายรับทั้งหมด หรือคิดเป็น 80,000 - 100,000 บาท/ปี ในสัดส่วนระหว่างกสทช. และชุมชน ร้อยละ 50:50 ซึ่งเงินสนับสนุนดังกล่าวนี้ สถานีวิทย์ชุมชนจะนำไปใช้จ่ายสำหรับค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมา คือ ค่าโทรศัพท์-อินเทอร์เน็ต และค่าซ่อมเครื่องส่ง-อุปกรณ์ ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัจจัยความพร้อมด้านการเงินของวิทยุชุมชนข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าสิ่งที่ชุมชนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนมากที่สุด คือ ด้านการเงิน นั่นเอง โดยเงินที่สนับสนุนนั้นได้มาจากสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก และรองลงมาคือ หน่วยงานหรือองค์กรที่ก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชน เช่น ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ศูนย์เพื่อน้องหญิง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบที่วิทยุชุมชนนิยมใช้ในการระดมทุนหารายได้เข้าสถานีมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว นอกจากคนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมสนับสนุนสถานีวิทย์ชุมชนแล้ว ยังเป็น

กิจกรรมระดมทุนที่ให้รายได้มากที่สุดด้วย ซึ่งมากกว่าการจัดกิจกรรมระดมทุนด้วยวิธีการอื่นๆ โดยรายได้ที่ได้มานั้น วิทยุชุมชนจะนำไปเป็นค่าใช้จ่ายประจำเดือนหลักๆ ได้แก่ ค่าไฟฟ้าของสถานี ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี ด้านความต้องการด้านการเงินเพื่อให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิทยุชุมชนมากขึ้น พบว่า สถานีวิทยุชุมชนต้องการให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สนับสนุนเงินทุนแก่สถานีวิทยุชุมชนตามกฎหมายมากที่สุด โดยควรสนับสนุนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายรับทั้งหมด หรือคิดเป็น 80,000 - 100,000 บาท/ปี ในสัดส่วนระหว่างกสทช. และชุมชน (50:50) เพื่อคงความเป็นอิสระในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน และการพึ่งพาตนเองของวิทยุชุมชนโดยชุมชนด้วย

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material)

ความพร้อมด้านเนื้อหา ได้แก่ ที่มาของผังรายการ การผลิตรายการทั้งเนื้อหารายการและรูปแบบของรายการ อาสาสมัครด้านผู้จัดรายการวิทยุ รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และความต้องการในการพัฒนา เพื่อให้รายการมีคุณภาพ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ดังนั้นความพร้อมด้านเนื้อหา จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่น้อยไปกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ในการดำเนินงานวิทยุชุมชน

3.1 ที่มาของผังรายการ

จากผลการศึกษา พบว่า ผังรายการของสถานีมาจากคณะกรรมการของสถานีประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 อันดับสอง มาจากอาสาสมัครเสนอตัวมาจัดรายการที่ตนสนใจ ร้อยละ 26.19 และอันดับสาม คือ คณะกรรมการสอบถามความต้องการจากคนในชุมชนหรือผู้ฟัง ร้อยละ 23.81 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.29) ทั้งนี้ ที่มาของผังรายการเกือบทุกสถานีจะใช้ทั้ง 3 แนวทางข้างต้นผสมผสานกันในการกำหนดผังรายการ

3.2 สัดส่วนของรายการ

รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุชุมชน จะมีทั้งรายการที่ผลิตเองและถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการมาจากที่อื่น ซึ่งจากการสอบถาม พบว่า สถานีวิทยุชุมชนจะผลิตรายการเองมากถึงร้อยละ 60.71 มีเพียงร้อยละ 39.29 เท่านั้น ที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการมาจากที่อื่น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.30) ซึ่งสถานีวิทยุชุมชนที่ผลิตรายการเองมากที่สุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี มีจำนวน 34 รายการ รองลงมา คือ สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น มีจำนวน 19 รายการ และสถานีวิทยุชุมชนอำเภอคอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชาชน) มีจำนวน 15 รายการ ตามลำดับ ส่วนรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่นนั้น คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนจะเป็นผู้พิจารณาว่า เนื้อหาของรายการนั้นเกี่ยวข้องกับหรือมีผลได้ผลเสียกับชุมชนหรือไม่ อย่างไร เช่น รายการชวนคิดชวนคุยของสำนักงานปฏิรูปประเทศไทย เป็นต้น

3.3 ประเภทเนื้อหาและรูปแบบของรายการ

จากผลการศึกษา พบว่า เนื้อหารายการประเภทบันเทิงมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.36 รองลงมาคือ ประเภทข่าวสารและประเภทสาระความรู้ มีร้อยละ 30.88 เท่ากัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.31) ซึ่งจากการสัมภาษณ์กรรมการสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า แม้ว่าจะมีเนื้อหารายการประเภทบันเทิงมาก เช่น เพลง ค่าว จ้อย ซอ แต่ก็เน้นให้ความบันเทิงที่อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ปลุกฝังจริยธรรมคุณธรรม และให้ข้อคิดแก่ชุมชน ไม่ใช่เป็นความบันเทิงเพื่อการค้า มอมเมาให้บริโภคนิยมจนครอบครัวยุคใหม่และชุมชนล่มสลาย เช่น รายการเพลงฮิตติดทุ่งกับสปอตดีๆ รายการสาระธรรมกับเสียงเพลง รายการขับขานตำนานซอ รายการศิลป์พื้นเมือง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาหลักเกณฑ์ของวิद्यุชุมชนตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 พบว่า สัดส่วนประเภทรายการของวิद्यุชุมชนไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยมีความวิตกกังวลต่อผลการวิจัยนี้ จึงได้เสนอแนะต่อที่ประชุมให้สถานีวิद्यุชุมชนเริ่มทบทวน ปรับเปลี่ยนประเภทเนื้อหาของรายการให้มีสัดส่วนประเภทข่าวสารและประเภทสาระความรู้มากกว่าประเภทบันเทิง เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ

ส่วนรูปแบบการนำเสนอรายการของสถานีวิद्यุชุมชนโดยส่วนใหญ่ จะเลือกการนำเสนอในรูปแบบของรายการเพลงมากที่สุด หรือร้อยละ 31.75 เนื่องจากกลุ่มผู้ฟังรายการของสถานีวิद्यุชุมชนจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่กับบ้าน หรือคนทำงานที่ต้องทำงานอยู่กับบ้านโดยส่วนใหญ่ก็จะชอบฟังรายการเพลงซึ่งให้ทั้งความบันเทิงและสาระความรู้ควบคู่กันไป รองลงมาคือ รายการสนทนาหรือรายการสัมภาษณ์ มีร้อยละ 30.16 และอันดับสุดท้ายคือ รายการข่าว มีร้อยละ 28.57 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.32)

3.4 ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการวิทยุ

ข้อมูลในการจัดรายการวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่จะมาจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.33 อันดับสองคือ จากสื่อบุคคลในชุมชน มีร้อยละ 23.88 ได้แก่ หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น และอันดับสาม คือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต มีร้อยละ 19.40 ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นอาสาสมัครด้านการจัดรายการวิทยุที่เป็นกลุ่มเยาวชน จะนิยมนำข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการจัดรายการวิทยุ เพราะค้นหาข้อมูลง่ายและสะดวก (ภาคผนวก ข ตาราง ข.33)

3.5 ประเภทของผู้จัดรายการวิทยุ

จากผลการศึกษา พบว่า ผู้จัดรายการของสถานีวิद्यุชุมชนโดยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษามากที่สุด มีร้อยละ 26.51 รองลงมาอันดับสองคือ ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ หมอ พยาบาล ตำรวจ ทหาร ฯลฯ มีร้อยละ 22.89 และอันดับสาม คือ นักปราชญ์ชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น ช่างซอ แพทย์แผนไทย และผู้นำศาสนา เช่น พระสงฆ์ บาทหลวง ซึ่งมีร้อยละ 18.07 เช่นกัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.34)

3.6 ความต้องการในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดรายการวิทยุ

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า อาสาสมัครมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ในด้านการเป็นผู้ประกาศหรือผู้จัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การบันทึกเสียงและการตัดต่อ และอันดับสุดท้าย คือ การอบรมการเขียนบทวิทยุ ส่วนหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องการให้จัดฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้นี้ อันดับหนึ่ง ได้แก่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ อันดับสอง คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อันดับสาม คือ สถาบันวิชาชีพ

จากผลการศึกษาปัจจัยความพร้อมด้านเนื้อหาของวิทยุชุมชน สามารถสรุปได้ว่าผังรายการของสถานีในช่วงแรกจะมาจากการประชุมพิจารณาหรือกำหนดโดยคณะกรรมการสถานี เมื่อสถานีได้ดำเนินการออกอากาศไปได้ระยะหนึ่ง ก็จะมีการปรับเปลี่ยนผังรายการตามข้อเสนอแนะจากผู้ฟังด้วย เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้ฟัง โดยรายการส่วนใหญ่ที่บรรจุอยู่ในผังรายการของสถานีนั้น คนในชุมชนจะเป็นผู้ผลิตรายการเอง ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 60 ส่วนอีกร้อยละ 40 นั้น เป็นรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่น ซึ่งคณะกรรมการของสถานีก็จะเป็นผู้พิจารณากันว่า เนื้อหาของรายการที่รับมาจากที่อื่นนั้นมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง หรือมีผลได้ผลเสียกับชุมชนหรือไม่ อย่างไร

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบของรายการ พบว่า เนื้อหารายการส่วนใหญ่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความบันเทิงในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น อาทิ จ๊อย ค่าว สะล้อ ซอ ซึง และเพลง เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นวัยผู้สูงอายุ ด้านผู้จัดรายการ พบว่า กลุ่มนักเรียน นักศึกษามาเป็นผู้จัดรายการมากที่สุด รองลงมาคือผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น หมอ ครู ตำรวจ และสุดท้าย คือ นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เป็นต้น

ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ผู้จัดรายการมาจัดรายการไม่ต่อเนื่องและขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุด้วย ดังนั้น ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจึงต้องการได้รับการอบรมในด้านการจัดรายการวิทยุหรือการเป็นผู้ประกาศเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ อบรมการควบคุมเทคนิค การบันทึกเทปและการตัดต่อ และอันดับสุดท้ายคือ อบรมการเขียนบทวิทยุ โดยหน่วยงานที่เหมาะสมจะเป็นผู้จัดอบรมมากที่สุด คือ สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine)

ความพร้อมด้านเทคนิคของวิทยุชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินการออกอากาศได้ ซึ่งความพร้อมด้านเทคนิคนี้ ได้แก่ ความรู้และความสามารถทางด้านเทคนิคของวิทยุชุมชน ปัญหาด้านเทคนิค เช่น คลื่นแทรก หรือคลื่นทับซ้อน เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องส่งของสถานี การจัดการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค รวมทั้งความต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

4.1 การจัดการด้านเทคนิคของสถานี

การจัดการด้านเทคนิคของสถานี พบว่า สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ สมาชิกในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ประจำสถานี และอาสาสมัครด้านต่างๆ จะเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง มากที่สุด ถึงร้อยละ 45.24 ซึ่งการเรียนรู้ด้านเทคนิคนี้ จะเป็นเฉพาะกรณีที่มีปัญหาด้านเทคนิคนั้นไม่ซับซ้อนจนเกินไป เช่น ไมโครโฟนไม่ดัง เปิดเพลงแล้วเกิดการกระตุก เป็นต้น แต่ถ้าเกิดปัญหาที่ซับซ้อนมากจนยากจะแก้ไขได้เอง เช่น กรณีเครื่องส่งเสีย ทางสถานีจะให้ช่างเทคนิคจากภายนอกชุมชนเข้ามาดูแล ซ่อมบำรุงเครื่องส่งหรืออุปกรณ์ ซึ่งวิธีการจัดการด้านเทคนิคนี้อยู่ในอันดับที่สอง มีร้อยละ 28.57 ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การให้ช่างเทคนิคมาดูแล บำรุงรักษาเครื่องส่งอุปกรณ์ เป็นระยะมีเพียงร้อยละ 14.29 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.35) เนื่องจากสถานีวิทยุชุมชน นอกจากจะขาดแคลนช่างเทคนิคภายในชุมชนแล้ว ช่างเทคนิคที่อยู่ภายนอกชุมชนก็มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับสถานีวิทยุที่มีอยู่ในภูมิภาคด้วย

4.2 ปัญหาด้านเทคนิค

สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนมากที่สุด ถึงร้อยละ 50 ปัญหารองลงมา คือ เครื่องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพ มีร้อยละ 28.12 เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น ปัจจุบันเปลี่ยนเครื่องส่งเป็นเครื่องที่ 3 แล้ว และปัญหาอันดับ 3 คือ กระแสไฟฟ้ามีปัญหา เช่น ไฟฟ้ากระตุกหรือไฟฟ้าดับอยู่เป็นประจำ มีร้อยละ 15.63 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.37) ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนอำเภอคอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อขาวประชา)

4.3 แนวทางแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน

จากผลการศึกษา พบว่า เมื่อสถานีวิทยุชุมชนประสบปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน จะไม่แก้ไขปัญหาใดๆ เลยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.83 เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานีวิทยุที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดคลื่นแทรก หรือคลื่นทับซ้อน และทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กสทช. ก็ไม่มีมาตรการอย่างจริงจังในการจัดระเบียบคลื่นความถี่ทั้งหมดด้วย อันดับสอง คือ การนำเครื่องส่งไปซ่อมหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือเพิ่มกำลังส่ง มีร้อยละ 25 ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ และการแก้ไขปัญหาอันดับสาม คือ การเจรจากับสถานีคู่กรณี มีร้อยละ 16.67 ส่วนการแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางอื่นๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเจ้าของ หรือความเข้มแข็งของชุมชนต่อสถานี คือ กรณีที่สถานีวิทยุชุมชนอำเภอคอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อขาวประชา) ถูกสถานีวิทยุแห่งอื่นเบียดทับคลื่น ทำให้ฟังได้ไม่ชัดเจนและทั่วถึง ทางกลุ่มผู้ฟังในชุมชนจึงได้ไปว่ากล่าวตักเตือนต่อสถานีที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหา

4.4. แนวทางแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย

แนวทางแก้ไขของสถานีเมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย อันดับหนึ่งคือ นำเครื่องส่งไปซ่อม มีถึงร้อยละ 66.67 อันดับสอง คือ ขอยืมเครื่องสำรองจากสถานีอื่น มีร้อยละ 16.67 และอันดับสาม ร้อยละ 13.33 ใช้เครื่องส่ง

สำรองของสถานีที่มีอยู่ ซึ่งมีกำลังส่งน้อยกว่าเครื่องส่งที่เสีย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.39) โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนที่มีเครื่องส่งสำรอง และมีไว้ให้สถานีวิทยุชุมชนแห่งอื่นในเครือข่ายได้ยืมชั่วคราวเมื่อเครื่องส่งเสีย ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี และสถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสี่ขาวเพื่อชาวประชา)

4.5 รูปแบบการบันทึกรายการของสถานี

รูปแบบการบันทึกรายการของสถานี เพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย พบว่า สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่จะบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์มากที่สุด ถึงร้อยละ 66.67 อันดับสอง คือ ไม่ได้มีการบันทึกรายการ มีร้อยละ 16.66 อันดับสาม คือ บันทึกไว้ในซีดีหรือดีวีดี มีร้อยละ 11.11 และอันดับสี่ บันทึกไว้ในเอ็มพีสาม มีเพียงร้อยละ 5.56 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.40) ทั้งนี้ เหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนไม่สามารถบันทึกรายการของสถานี เพื่อการตรวจสอบตามกฎหมายได้ เนื่องมาจากการขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์มากที่สุด ซึ่งมีถึงร้อยละ 41.18 อันดับสอง คือ อาสาสมัครไม่มีทักษะการบันทึกรายการ มีร้อยละ 32.35 และอันดับสาม คือ ไม่ทราบว่ามีความหมายกำหนดให้บันทึกรายการด้วย มีร้อยละ 17.65 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.41)

4.6 ความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิค

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยเมื่อสอบถามความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิคเพิ่มเติม พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีความต้องการให้จัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิคมากที่สุดอันดับหนึ่งคือ อันดับสองคือการจัดฝึกอบรมด้านเทคนิค และอันดับสาม คือ ให้การสนับสนุนเป็นตัวแทนเพื่อใช้ในด้านเทคนิค โดยต้องการให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่จัดฝึกอบรมหรือให้บริการด้านเทคนิคแก่สถานีวิทยุชุมชนมากที่สุด อันดับสอง คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และอันดับสาม คือ สถาบันวิชาชีพในพื้นที่

ผลจากการศึกษาปัจจัยความพร้อมด้านเทคนิคของวิทยุชุมชนข้างต้น พอสรุปได้ว่า บุคลากรของวิทยุชุมชนมีการเรียนรู้ด้านเทคนิคกันเอง ซึ่งการเรียนรู้ด้านเทคนิคนี้ จะเป็นความรู้และทักษะในการจัดการดูแลเกี่ยวกับเทคนิคในเบื้องต้นเท่านั้น เช่น การควบคุมเสียง การดูแลควบคุมอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องส่ง เป็นต้น ส่วนความรู้และทักษะด้านเทคนิคที่ซับซ้อนขึ้น ได้แก่ การซ่อมแซมเครื่องส่งเมื่อมีปัญหา บุคลากรของวิทยุชุมชนยังไม่สามารถจัดการได้ ต้องส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจัดการ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายนอกชุมชน และมีจำนวนจำกัด ใช้เวลาร่วมเดือนกว่าเครื่องส่งจะซ่อมเสร็จ สามารถนำกลับมาใช้ที่สถานีตามเดิม

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่เครื่องส่งเสีย และส่งไปซ่อม สถานีวิทยุชุมชนก็แก้ไขด้วยการขอยืมเครื่องส่งสำรองจากสถานีอื่นในเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือมาออกอากาศก่อน หรือบางสถานีก็เริ่มมีเครื่องส่งสำรองของตนเองประมาณ 1-2 เครื่อง เตรียมไว้ที่สถานีตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนยังคงต้องการให้ กสทช. ช่วยเหลือหรือสนับสนุนความพร้อมด้านเทคนิค โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้บริการคำปรึกษาและ

ออกตรวจเครื่องส่งเป็นระยะ รองลงมาคือ อบรมให้ความรู้ด้านเทคนิค และสุดท้าย คือ ให้กสทช. สนับสนุนด้านการเงินในการซ่อมแซมบำรุงเครื่องส่ง เพราะการซ่อมแซมเครื่องส่งในแต่ละครั้งนั้นเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

สำหรับปัญหาคลื่นแทรก คลื่นทับซ้อนซึ่งมาจากสถานีวิทยุแห่งอื่นนั้น ถือเป็นปัญหาใหญ่และพบบ่อยมากที่สุดของวิทยุชุมชน ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเสนอมายังกสทช. ให้จัดระเบียบคลื่นความถี่ให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงคลื่นความถี่ตามกฎหมายอย่างจริงจังด้วย

นอกจากนี้ ในการให้วิทยุชุมชนบันทึกรายการไว้เป็นหลักฐานตามกฎหมายนั้น จากผลการศึกษาพบว่าเกือบทุกสถานีได้บันทึกรายการไว้ในคอมพิวเตอร์ และซีดีหรือดีวีดีตามลำดับ มีเพียงบางสถานีเท่านั้นที่ไม่สามารถบันทึกรายการได้ เพราะไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้บันทึก และบุคลากรของสถานีก็ขาดทักษะในการบันทึกรายการด้วย

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management)

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนหรือบ่งบอกถึงความสามารถหรือทักษะในการบริหารจัดการที่ดีของวิทยุชุมชน โดยการบริหารจัดการที่ดีนั้น ต้องมีกระบวนการที่เป็นระบบอยู่บนหลักการพื้นฐานของวิทยุชุมชน คือ การบริหารงานที่ยึดหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาบริหารจัดการสถานีด้วยตนเอง รวมทั้งต้องมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ที่มีความโปร่งใส พร้อมให้ชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่เป็นระบบนั้น ควรประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการกำกับดูแล ผ่านการประชุมของสถานี การจดบันทึกการประชุม การเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานี การแจ้งหรือรายงานผลการดำเนินงาน หรือสถานการณ์การเงินของสถานีย่างเปิดเผยชัดเจน

ผลจากการศึกษาพบว่า ภาคเหนือมีลักษณะเด่นในด้านการขึ้นนำและการกำกับดูแลให้การดำเนินงานของสถานีเป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับภาคอื่นๆ โดยผู้ที่ขึ้นนำทางความคิด หลักการของวิทยุชุมชนสู่การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน คือ หัวหน้าสถานีและคณะกรรมการของสถานี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ก่อตั้งสถานี และเป็นผู้นำองค์กรพัฒนาต่างๆภายในชุมชน เช่น กรรมการสภาพัฒนาการเมืองของจังหวัด ประธานกลุ่มสตรี ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น โดยจะขึ้นนำและกำกับการบริหารจัดการสถานีผ่านระบบกลไกการประชุม กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานีทั้งด้านการจัดรายการ การแสวงหารายได้ ซึ่งได้แสดงไว้อย่างชัดเจนภายในสถานี เพื่อให้อาสาสมัครของวิทยุชุมชนทราบ มีความเข้าใจที่ตรงกันในแนวคิดหลักการของการดำเนินงานวิทยุชุมชน

ดังนั้น การวิเคราะห์ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของสถานีตามประเด็นข้างต้น จึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การประชุมของคณะกรรมการสถานี่

จากผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานี่วิทยุชุมชนมีความถี่ในการประชุม จำนวน 1-3 เดือนต่อครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.24 รองลงมา คือ คณะกรรมการจะประชุมกันเมื่อมีเหตุจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 40.54 ซึ่งเหตุจำเป็นเร่งด่วนในการนัดประชุมคณะกรรมการ เช่น กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถานี่ ปัญหาต่างๆ ภายในสถานี่ การส่งรายงานให้แก่ กสทช. เป็นต้น และอันดับสาม คือ สถานี่วิทยุชุมชนจะมีการประชุมใหญ่ของสถานี่เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีร้อยละ 8.12 ทั้งนี้ เพื่อแสดงผลการดำเนินงานให้แก่ชุมชนได้รับทราบและจัดงานทอดผ้าป่าระดมทุนประจำปี ซึ่งได้แก่ สถานี่วิทยุชุมชนคนเมืองลีและสถานี่วิทยุชุมชนอำเภอคอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) (ภาคผนวก ข ตาราง ข.42) เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปตรวจสอบยืนยันอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ได้ข้อมูลตรงกัน คือ โดยส่วนใหญ่จะมีการประชุมคณะกรรมการ 1-3 เดือนต่อครั้ง และรองลงมาคือ มีการประชุมเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน จำเป็น เร่งด่วนที่คณะกรรมการต้องมาปรึกษาหารือร่วมกัน

ส่วนประเด็นปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานี่นั้นมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับรายการวิทยุมากที่สุด มีร้อยละ 27.42 อันดับสอง คือ เรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานี่ มีร้อยละ 25.81 อันดับสาม คือ เรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ และปัญหาเชิงเทคนิค ซึ่งมีร้อยละ 19.35 เท่ากัน ส่วนประเด็นปรึกษาเรื่องอื่นๆ เช่น งานบุญ หรือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่สถานี่วิทยุชุมชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วม มีร้อยละ 8.06 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.43) แต่เมื่อสอบถามผู้ให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยกลับพบว่า ประเด็นปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานี่โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานี่มากที่สุด อันดับสอง คือ เรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ อันดับสาม คือ เรื่องเกี่ยวกับรายการวิทยุ และอันดับสุดท้าย คือ ปัญหาเชิงเทคนิค ตามลำดับ

ทุกสถานี่จะมีการจัดบันทึกการประชุมเอาไว้ ซึ่งบางสถานี่ก็จัดไว้ในสมุดบันทึก บางสถานี่ก็บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละสถานี่ โดยผู้จัดบันทึกการประชุมส่วนใหญ่จะเป็นเลขานุการคณะกรรมการ หรือเป็นคณะกรรมการภายในสถานี่หมุนเวียนกันเป็นผู้บันทึกรายงานการประชุม

5.2 การเปิดรับฟังความคิดเห็น

สถานี่วิทยุชุมชนจะมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนหลากหลายช่องทาง โดยสมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ มายังสถานี่วิทยุชุมชนด้วยการโทรศัพท์มาที่สถานี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาอันดับสอง คือ การพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการของสถานี่เมื่อพบเจอกันตามสถานี่ที่ต่างๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 28.3 อันดับสาม คือ แสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15 และผ่านช่องทางอื่นๆ มีร้อยละ 11.7 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.44) อาทิ เว็บไซต์ของสถานี่ เช่น สถานี่วิทยุชุมชนอำเภอคอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) และสถานี่วิทยุชุมชนคนเมืองลี หรือบางสถานี่ได้จัดทำแบบสอบถามสำรวจความต้องการและข้อเสนอแนะจากชุมชน ได้แก่ สถานี่วิทยุชุมชนคนรักถิ่น

5.3 การรับเรื่องร้องเรียน

เมื่อสถานีวิทยุชุมชนได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นต่างๆ จากชุมชน คณะกรรมการสถานีนี้นำเข้าที่ประชุมของ เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขร่วมกันเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 51.9 รองลงมา คือ หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการสถานีนี้นำเข้าพิจารณาแนวทางในการแก้ไขกันเอง มีร้อยละ 18.5 และอันดับสาม คือนำประเด็นร้องเรียนต่างๆ เข้าหารือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน มีร้อยละ 7.4 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่คนในชุมชนไม่เคยร้องเรียนใดๆ เลย มีสัดส่วนร้อยละ 22.2 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.45)

5.4 ความโปร่งใสตรวจสอบได้

จากการสอบถามเกี่ยวกับการจัดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานี พบว่า สถานีวิทยุชุมชนที่บันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกวันและทุกเดือน มีจำนวนร้อยละ 76 ส่วนสถานีที่ไม่ได้จัดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีเพียงร้อยละ 24 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.47) เนื่องจากว่าทางสถานีมีรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือนน้อย บางเดือนก็ไม่มีรายรับเลย ในขณะที่องค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการก็เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจึงใช้บันทึกรวมกับบัญชีขององค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการดังกล่าว

ด้านการแจ้งบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานีแก่ชุมชน พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีวิธีการแจ้งบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้ชุมชนทราบหลายช่องทาง โดยนิยมแจ้งเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมาอันดับสอง คือ การแจ้งผ่านประกาศของสถานี มีร้อยละ 28.9 เช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) จะแจ้งรายรับออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ในเวลา 18.00-19.00 น. ให้ผู้ฟังได้รับทราบและคณะกรรมการสถานีนี้อาจจะกล่าวขอบคุณหรือให้พรด้วย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.48)

นอกจากสองวิธีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการแจ้งบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานีในรูปแบบอื่นๆ ด้วย ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 15.8 เช่น การรายงานงบประมาณในที่ประชุมคณะกรรมการสถานีนี การรายงานในที่ประชุมใหญ่หรือการประชุมประจำปีของสถานี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บางสถานีก็ไม่ได้แจ้งบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานีให้ชุมชนทราบ คิดเป็นร้อยละ 23.7 เนื่องจากมีรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือนน้อย หรือบางเดือนรายรับ-รายจ่ายก็รวมอยู่กับองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการ ซึ่งได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ และสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น

จากผลการวิจัยปัจจัยความพร้อมด้านการบริหารจัดการของวิทยุชุมชนข้างต้น พอสรุปได้ว่า วิทยุชุมชนมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ อยู่บนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการคือ

1. มีการประชุมวางแผน โดยผ่านการประชุมของคณะกรรมการสถานีนีอย่างน้อย 1-3 เดือนต่อครั้งมากที่สุด และรองลงมาคือ มีการประชุมของคณะกรรมการเมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเรื่องเร่งด่วนเกี่ยวกับสถานี

2. มีการจัดองค์การ เพื่อช่วยกันในการบริหารจัดการและดำเนินงานของสถานี่ ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าสถานี่ คณะกรรมการสถานี่ และอาสาสมัครในด้านต่างๆ เช่น ด้านการจัดรายการวิทยุ ด้านการจัดการทางเทคนิค เป็นต้น ดังนั้น ประเด็นที่พบในการปรึกษาหารือกันในที่ประชุมของคณะกรรมการส่วนใหญ่หรือมากที่สุด ก็คือ เรื่องการบริหารจัดการ เช่น งบประมาณ รองลงมาคือ เรื่องการจัดรายการวิทยุ และสุดท้ายเรื่องจัดการทางเทคนิค ตามลำดับ โดยการประชุมแต่ละครั้ง จะมีเลขานุการ คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการในการประชุมหมุนเวียนช่วยกันจดบันทึกการประชุมไว้ด้วย

3. มีการชี้แนะแนวคิด หลักการของการบริหารจัดการสถานี่ให้เป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน ผ่านระบบกลไกการประชุมของคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย โดยผู้ฟังทางบ้านหรือชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงการทำงานของสถานี่ผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งช่องทางที่ผู้ฟังสะดวกในการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการทำงานมากที่สุด ก็คือ ผ่านตัวผู้จัดรายการวิทยุหรือคณะกรรมการของสถานี่ เมื่อพบเจอกันในชุมชน รองลงมา คือ เสนอแนะผ่านในรายการวิทยุ และสุดท้ายผ่านทางเว็บไซต์ของสถานี่ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการของสถานี่หรือผู้จัดรายการได้รับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นจากชุมชนมาแล้ว ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง สามารถแก้ไขได้ทันที หัวหน้าสถานี่หรือคณะกรรมการก็จะว่ากล่าวตักเตือนหรือปรับปรุงแก้ไขไปเลย แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง ก็จะนำมาพิจารณาในการประชุมคณะกรรมการเพื่อแก้ไขต่อไป

4. มีการกำกับดูแลที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการทางการเงิน วิทยุชุมชนจะมีการบันทึกเป็นรายรับรายจ่ายไว้ทุกวันและทุกเดือน โดยสามารถตรวจสอบผ่านเอกสารซึ่งแสดงไว้ที่สถานี่ หรือจะมีการแจ้งผ่านรายการของสถานี่ในช่วงเวลาก่อนปิดสถานี่ทุกวัน หรือแจ้งให้ทราบในการประชุมคณะกรรมการ ซึ่งมีบางสถานี่ที่ได้รายงานผลการดำเนินงานของสถานี่ตลอดทั้งปี ให้ที่ประชุมใหญ่ประจำปีของสถานี่รับทราบด้วย

การวิเคราะห์กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานี่ตามกรอบหลักการตลาด 4P

1. ด้านผลิตภัณฑ์/รายการวิทยุ (Product)

ด้านผลิตภัณฑ์หรือรายการวิทยุ ประกอบด้วยผังรายการ เนื้อหาของรายการ รูปแบบรายการ รวมทั้งผู้จัดรายการวิทยุ ที่สะท้อนถึงคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของชุมชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดผลิตภัณฑ์ต่างๆของวิทยุชุมชน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมกับผลิตภัณฑ์หรือรายการวิทยุ

การมีส่วนร่วมกับรายการวิทยุ นั้น ผู้ฟังเห็นว่ามีส่วนร่วมจากการติดตามรับฟังรายการมากที่สุด ร้อยละ 58.97 อันดับรองลงมา มีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 17.95 ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดรายการ และประเมินผลรายการ โดยการโทรศัพท์แจ้งไปยังสถานีหรือผู้จัดรายการในกรณีที่มีปัญหาในการกระจายเสียง เช่น คลื่นแทรก สัญญาณขาดหาย ไม่ชัดเจน เป็นต้น นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 5.13 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.9) เช่น เสนอแนะให้มีรายการที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของสถานี เป็นต้น

1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ฟังที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ มีจำนวนร้อยละ 37.50 รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 34.38 เสนอแนะผ่านกรรมการสถานี ร้อยละ 21.88 และเสนอแนะในการประชุมร้อยละ 3.12 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.10) ทั้งนี้ พบว่าการปรับเปลี่ยนผังรายการ มักจะกระทำผ่านการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานีกับผู้จัดรายการหรืออาสาสมัครนักจัดรายการ ทำให้ผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนผังรายการโดยตรง ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ในการประชุมกลุ่มย่อยให้เหตุผลที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการเพราะ รายการและผังรายการกำหนดไว้ดีแล้ว หรือตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมก็ได้

1.3 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี พบว่า ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานีเนื่องด้วยลีลาของผู้จัดรายการมากที่สุด มีร้อยละ 35.09 รองลงมาคือ รูปแบบของรายการมีความน่าสนใจ ร้อยละ 31.58 รายการของสถานีเปิดให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ร้อยละ 24.56 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.13) นอกจากนี้ยังติดตามรับฟังเนื่องจากบ้านอยู่ใกล้ที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชน หรือผู้จัดรายการเป็นญาติ หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เป็นต้น สำหรับลีลาของผู้จัดรายการนั้นเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานี กล่าวคือ ผู้จัดรายการมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย รับรู้ง่าย เป็นต้น ขณะที่ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยกลับพบว่า ผู้ฟังให้ความสำคัญกับรูปแบบของรายการที่มีความน่าสนใจมากที่สุด ลีลาของผู้จัดที่ชวนติดตามเป็นรองลงมา และการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า เนื้อหาของรายการนั้นสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังมากที่สุด คือ สามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ รองลงมาคือนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนนั้นๆ

จากข้อมูลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของวิทยุชุมชน โดยเฉพาะตัวรายการวิทยุ นั้น พอสรุปได้ว่า กลุ่มผู้ฟังมองว่าตัวรายการวิทยุของวิทยุชุมชนดีอยู่แล้ว สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ โดยสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนด้วย ดังนั้น ผู้ฟังจึงไม่

จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดรายการและผังรายการ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดมาจากคณะกรรมการของสถานีและผู้จัดรายการวิทยุเป็นหลัก

ส่วนเหตุผลในการติดตามรับฟังรายการมาโดยตลอดนั้น เพราะลีลาของผู้จัดรายการที่มีความเป็นกันเองเป็นคนในชุมชน และใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการวิทยุ จึงทำให้เข้าใจง่ายเป็นหลัก รองลงมา คือ รูปแบบรายการมีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังทางบ้านมีส่วนร่วมในรายการด้วย

2. ราคา/จำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price)

สถานีวิทยุชุมชนมีเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่ชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องอยู่รอดได้ด้วย ดังนั้นการสนับสนุนจากชุมชนที่เพียงพอจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ซึ่งการสนับสนุนนั้นอาจได้แก่ เงิน สิ่งของ อาหาร อุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะสนับสนุนเป็นรายครั้งหรือรายเดือน ก็จะมีผลต่อความมั่นคงของวิทยุชุมชน และเหตุผลในการสนับสนุนของชุมชนยังถือเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินงานเพื่อชุมชนไปได้อย่างถูกต้องทิศทาง

2.1 รูปแบบการสนับสนุนสถานี

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสนับสนุนสถานีของผู้ฟังจะผ่านการบริจาคเงิน มีร้อยละ 48.72 รองลงมาคือ บริจาคสิ่งของ มีร้อยละ 25.64 และอาสาสมัครจัดรายการ มีร้อยละ 12.82 นอกจากนี้ยังพบการสนับสนุนในรูปแบบของการนำอาหาร หรืออาหารว่างมาให้ผู้จัดรายการที่สถานีด้วย (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.19) ขณะที่ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยสะท้อนภาพว่าที่ผ่านมาผู้ฟังให้การสนับสนุนในรูปแบบของอาสาสมัครมากที่สุด รองลงมาคือการบริจาคเงิน และสิ่งของ

2.2 ความถี่ในการสนับสนุนด้วยการบริจาคเงิน

ผู้ฟังมีความถี่ในการสนับสนุนด้วยการบริจาคเงินเป็นครั้งคราว ร้อยละ 63.64 รองลงมาคือสนับสนุนเงินเป็นรายปี และรายเดือน โดยมีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 18.18 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.20) ทั้งนี้ผู้ฟังมีความเข้าใจถึงลักษณะการดำเนินงานของวิทยุชุมชนซึ่งไม่มีรายได้จากการโฆษณา อย่างไรก็ตามพบว่าการบริจาคแต่ละครั้งส่วนใหญ่จะเป็นการบริจาคในงานผ้าป่า หรือบริจาคในรูปแบบสืบลดหนึ่งของคริสตจักร

2.3 เหตุผลในการสนับสนุนสถานี

เหตุผลในการสนับสนุนสถานี พบว่า ผู้ฟังรายการสนับสนุนสถานี เนื่องมาจากรายการของสถานีมีคุณภาพ ร้อยละ 29.41 รองลงมาคือ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง ร้อยละ 26.47 อีกทั้งยังระบุว่าการรักษาสถานีซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนและต้องการให้กำลังใจคณะกรรมการและผู้จัดรายการของสถานี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 23.53 นอกจากนี้เห็นว่ารูปแบบรายการน่าสนใจ ร้อยละ 20.59 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.21) โดยผลจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า เหตุผลที่ผู้ฟังสนับสนุนสถานี เพราะสถานีเป็นของชุมชน ซึ่ง

ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทองและศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ เหตุผลข้อ 2 คือ สถานีช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี และสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และเหตุผลข้อสุดท้าย คือ ผู้ฟังเห็นใจต้องการสนับสนุนผู้ที่เสียสละทำกิจกรรมของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)

2.4 ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสถานี

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรับปรุงด้านความชัดเจนของสัญญาณ ลดปัญหาคลื่นแทรกหรือขยายกำลังส่ง ขยายพื้นที่การออกอากาศ เป็นต้น โดยคิดเป็นร้อยละ 73.07 รองลงมาคือปรับปรุงเนื้อหารายการ ร้อยละ 11.54 โดยเพิ่มเนื้อหาที่หลากหลาย อีกทั้งมีข้อเสนอให้ปรับปรุงคุณภาพรายการ โดยเฉพาะรายการสาระความรู้ต่างๆ และข้อมูลข่าวสารที่นำมาพูดออกอากาศควรมีความกระชับ เข้าใจง่าย คิดเป็นร้อยละ 11.54 และปรับรูปแบบรายการให้มีความน่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 3.85 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.22)

จากผลการวิเคราะห์จำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุนข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่าชุมชนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนมากที่สุด คือ การบริจาคเงิน รองลงมา คือ การเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยงานวิทยุชุมชนในด้านต่างๆ และสุดท้าย คือ การบริจาคสิ่งของให้แก่วิทยุชุมชน โดยการสนับสนุนนี้มักเป็นรายครั้งหรือตามความสะดวกในโอกาสต่างๆ เช่น งานทอดผ้าป่าของสถานี การบริจาคในรูปแบบสลิปลดหนึ่งของคริสตจักร เป็นต้น และเหตุผลในการสนับสนุนนี้ ผู้ฟังมองว่ารายการวิทยุที่มีคุณภาพ คือ รายการมีประโยชน์ต่อชุมชน ช่วยเหลืองานของชุมชนมาโดยตลอด และต้องการรักษาสถานีซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน และหารายได้ไม่มีโฆษณาด้วย รวมทั้งต้องการให้กำลังใจคณะกรรมการและผู้จัดการรายการของสถานีที่เสียสละเพื่องานส่วนรวมมาโดยตลอด ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงสถานีให้ดีขึ้นต่อไป คือ ควรปรับปรุงด้านความชัดเจนของสัญญาณ ลดปัญหาคลื่นแทรกหรือขยายกำลังส่ง ขยายพื้นที่การออกอากาศให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังมากขึ้น

3. สถานที่ตั้ง (Place)

สถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุนสถานี ซึ่งตามหลักการของวิทยุชุมชนแล้ว ที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนควรตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม คือ คนในชุมชนสามารถเข้าออกได้สะดวก หรือเดินทางไปมาหาสู่กันได้สะดวก หรือทำให้คนในชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับสถานีได้มากที่สุด

จากผลการวิจัย พบว่า สถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรชุมชน ซึ่งมีลักษณะของการทำกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชนอย่างต่อเนื่องหรือเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง ตั้งอยู่ที่ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ โบสถ์คริสตจักรนั่นเอง

ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ ตั้งอยู่ที่ศูนย์เพื่อน้องหญิงและกลุ่มเยาวชนต้นกล้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งก็มี การจัดประชุมของหมู่บ้านอย่างเป็นประจำเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ระหว่างผู้ใหญ่บ้าน อสม. ผู้ปกครอง และ เด็กเยาวชน และสถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น ตั้งอยู่ที่ทำการศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน จังหวัดพะเยา

ส่วนสถานที่เหลือตั้งอยู่ในสถานที่ทางศาสนา เช่น สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาว ประชา) ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุต๋อยน้อย อำเภอต๋อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี ตั้งอยู่ที่อาคาร ชัยยะวงศานิคมิต วัดพระธาตุห้าดวง อำเภอลี จังหวัดลำพูน

ด้านความเหมาะสมของที่ตั้งสถานที่พบว่า ผู้ฟังเกือบทั้งหมดเห็นว่าที่ตั้งมีความเหมาะสม เดินทางได้สะดวก ซึ่งจากการลงพื้นที่ของทีมีวิจัย และผลจากการตรวจสอบยืนยันข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยก็พบว่า สถานที่ตั้ง สถานีทุกแห่ง แม้จะอยู่ในสถานที่ทางศาสนา หรือที่ทำการองค์กรชุมชนก็สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย มีลักษณะเป็น สดส่วน และสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

ด้านเหตุผลในการเดินทางไปสถานีพบว่า สถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนอยู่ในสถานที่ทางศาสนาหรือที่ทำการ ในชุมชน เมื่อผู้ฟังมาปฏิบัติศาสนกิจ ทำบุญ หรือร่วมประชุมต่าง ๆ ผู้ฟังก็จะแวะเวียนเยี่ยมเยียนให้กำลังใจแก่ผู้จัด รายการ และบริจาคเงินสนับสนุนการดำเนินงานของสถานี บางส่วนก็ได้รับเชิญเป็นแขกในรายการ บางส่วน เดินทางมาสถานีเพื่อขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

จากผลการวิจัยข้างต้น เกี่ยวกับสถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชน สรุปได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ ที่เหมาะสม เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนงานวิทยุชุมชน เช่น เดินทางไปมาได้สะดวก เห็นตัว สถานีวิทยุชุมชนได้อย่างชัดเจน เป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนต้องเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมออยู่ แล้ว เช่น ที่ทำการองค์กรของชุมชน ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

โดยเหตุผลที่ไปสถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำเพราะจะต้องมาปฏิบัติศาสนกิจ ทำบุญ หรือร่วมประชุมต่าง ๆ ของชุมชน แล้วจากนั้นก็แวะเวียนมาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจผู้จัดรายการวิทยุ และมาบริจาคเงินสนับสนุนการ ดำเนินงานของสถานีวิทยุด้วย ซึ่งผู้ฟังบางส่วนก็ได้รับเชิญเป็นแขกในรายการวิทยุ และมาขอความช่วยเหลือต่างๆ จากสถานี เป็นต้น

4. กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion)

กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี คือกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุน การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนมากขึ้น ทั้งจากกลุ่มผู้ฟังที่มีอยู่เดิม และกลุ่มผู้ฟังที่เป็นกลุ่มใหม่ ซึ่งจะทำให้ วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

4.1 ความคิดเห็นของผู้ฟังต่อการเลือกประเด็นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี

ผู้ฟังมีความคิดเห็นต่อการเลือกประเด็นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี ดังนี้ นำเสนอประเด็น เกี่ยวกับชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มีร้อยละ 46.51 รองลงมาคือนำเสนอประเด็นสิทธิของบุคคล มีร้อยละ

25.58 และสิทธิของชุมชน มีร้อยละ 16.28 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.23) นอกจากนี้ได้เสนอให้มีการเพิ่มรายการ บันทึกรายการสาระความรู้ หรือรายการที่มีเนื้อหาตอบสนองกลุ่มคนด้อยโอกาสในชุมชนด้วย

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยข้างต้น เมื่อได้ยืนยันตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ได้ข้อมูลที่ตรงกัน เหมือนกัน คือ ให้สถานีวิทยุชุมชนนำประเด็นชาติ/ศาสนา/ศิลปวัฒนธรรมมาเป็นประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี โดยสถานีวิทยุชุมชนที่เสนอแนวทางนี้ ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และสถานีวิทยุชุมชนอำเภออดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) ส่วนศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรติโอ มีความเห็นว่าควรจะนำประเด็นสิทธิของบุคคล ซึ่งได้แก่ สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิในการทำงาน ฯลฯ มาเป็นประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชน

4.2 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า พบว่า การถ่ายทอดสดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.59 รองลงมาอันดับ 2 คือ การประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ มีร้อยละ 22.95 อันดับ 3 คือ การจัดประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม และอันดับสุดท้าย คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 16.39 และรณรงค์สิทธิของชุมชน มีร้อยละ 4.92 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.26)

อย่างไรก็ตาม ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน อันดับแรก คือ การประกาศรายชื่อบริจาคเงินออกอากาศ อันดับ 2 คือ เขียนชื่อบริจาคเงินบนสิ่งของ อันดับ 3 คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน และอันดับสุดท้าย คือ การรณรงค์สิทธิของชุมชน เช่น เรื่องขยะ ป่าชุมชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานีกับกิจกรรมของชุมชน

จากผลการวิจัย พบว่า สถานีวิทยุชุมชนควรมีรูปแบบการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนมากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน มีร้อยละ 45.10 รองลงมาคือ จัดรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชน มีร้อยละ 39.22 และการระดมทุนช่วยเหลือชุมชน มีร้อยละ 9.80 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.28) นอกจากนี้ยังเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนควรมีส่วนร่วมกับชุมชนในพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาต่างๆด้วย

4.4 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี

ผู้ฟังเห็นว่าสถานีควรใช้กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี ดังนี้ อันดับหนึ่ง ควรเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 37.84 อันดับสอง คือ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี คิดเป็นร้อยละ 32.43 อันดับสาม คือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.92 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.29) นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม หรือแสดงความสามารถในการออกอากาศมากขึ้นด้วย

4.5 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี่

จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี่วิทยุชุมชน คือ ผู้จัดการรายการ มีร้อยละ 43.33 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมกับชุมชน และหัวหน้าสถานี่/กรรมการสถานี่ ซึ่งมีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 23.34 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.30) และผลการวิจัยดังกล่าว ได้มีการตรวจสอบ ยืนยันข้อมูลอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ผู้จัดการรายการ เป็นตัวแทนหรือสิ่งแรกที่นึกถึงสถานี่วิทยุชุมชน รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่วนหัวหน้าสถานี่วิทยุชุมชนหรือคณะกรรมการของสถานี่นั้น ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า คนในชุมชนจะไม่ค่อยรับรู้ว่าเป็นหัวหน้าสถานี่หรือเป็นคณะกรรมการของสถานี่ เพราะไม่เคยแจ้งหรือบอกให้คนในชุมชนทราบว่าตนมีตำแหน่งใดบ้างในสถานี่วิทยุชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่คนในชุมชนจะรับรู้ในฐานะของการเป็นผู้จัดการรายการ หรือการไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนมากกว่า

จากผลการวิจัยข้างต้น พอสรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนหันมาสนับสนุนสถานี่วิทยุชุมชนมากขึ้นที่สำคัญนั้น ประกอบด้วย

1. ประเด็นในการสร้างแรงจูงใจให้สนับสนุน ซึ่งควรเป็นประเด็นหรือเรื่องเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้พิการ เป็นต้น

2. กลยุทธ์ที่จะทำให้มีรายได้จากการระดมทุนมากขึ้น ซึ่งได้แก่ การประกาศรายชื่อผู้สนับสนุนผ่านทางสถานี่ การเขียนรายชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ และสุดท้าย คือ การออกไปถ่ายทอดสดกิจกรรมงานต่างๆของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมองว่าวิทยุชุมชนช่วยเหลืองานของชุมชนมาโดยตลอด คอยอยู่เคียงข้างชุมชนเสมอ

ส่วนการคงความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของวิทยุชุมชน เพื่อให้ชุมชนสนับสนุนวิทยุชุมชนต่อไปหรือมากขึ้น คือ ควรเน้นความสามารถของผู้จัดการรายการ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี่ และสุดท้ายคือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมกับชุมชน

บทสรุปภาคเหนือ

ผลจากการศึกษาการตรวจสอบคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานี่วิทยุชุมชนในประเทศไทย ระดับภาคเหนือ ด้วยวิธีการทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ พอสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

คุณสมบัติของวิทยุชุมชนในภาคเหนือวิเคราะห์ตามหลักการของวิทยุชุมชน และจากกระบวนการวิจัยมีลักษณะ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของสถานี่ ซึ่ง “ชุมชน” ในภาคเหนือนี้มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาสังคม ที่ประกอบด้วยหลากหลายกลุ่มในชุมชน แล้วรวมตัวกันเป็นองค์กรใหญ่ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนจอมทอง จ.เชียงใหม่เกิดขึ้นเมื่อปี

พ.ศ. 2545 ประกอบด้วยสภาชุมชน กลุ่มสตรีของโบสถ์ กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มลุ่มน้ำแม่วาง กลุ่มป่าชุมชน เป็นต้น แล้วจึงก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชนในปีพ.ศ. 2550

2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและ ดำเนินงานในรูปแบบอาสาสมัคร ซึ่งยืนหยัดที่จะไม่แสวงหาผลกำไรในเชิงธุรกิจ เพื่อรักษาความเป็นอิสระ และเป็นปากเสียงของชุมชน เช่น การมีโครงสร้างการบริหารจัดการของสถานีวิทย์ชุมชนที่ประกอบไปด้วยหัวหน้าสถานีวิทย์ คณะกรรมการสถานีวิทย์ อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ เป็นต้น และทุกสถานีวิทย์มีรายได้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลัก โดยไม่มีโฆษณาแต่ตั้งแต่ออกตั้งสถานีวิทย์จนถึงปัจจุบันนี้หลายปีแล้ว

3. การก่อตั้งและดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนเพื่อมุ่งรักษาผลประโยชน์และความต้องการของชุมชน ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านสัดส่วนของรายการที่ชุมชนผลิตเอง และเน้นนำเสนอข้อมูลข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก รวมทั้งการมีบทบาทสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของชุมชนตลอดมา

ส่วนปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในภาคเหนือ ซึ่งวิเคราะห์ตามกรอบการบริหารจัดการ 5 M นั้น สรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man) ซึ่งประกอบไปด้วย หัวหน้าสถานีวิทย์ คณะกรรมการสถานีวิทย์ อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายผู้จัดรายการวิทยุ ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายเทคนิค เป็นต้น มีลักษณะเป็นระบบอาสาสมัครมาทำงานวิทยุชุมชนด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทย์ ดังนั้น บุคลากรที่จะมาทำงานวิทยุชุมชน จึงต้องมีคุณสมบัติประการแรกคือ เป็นคนดีซึ่งได้แก่ เป็นบุคคลที่เสียสละ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต และคุณสมบัติรองลงมา คือ มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ และ มีความเข้าใจหลักการของวิทยุชุมชน ตามลำดับ

ส่วนการได้มาของหัวหน้าสถานีวิทย์และคณะกรรมการของสถานีวิทย์นั้น ในส่วนของภาคเหนือจะนิยมใช้วิธีการคัดเลือกหรือกำหนดโดยองค์กรที่ก่อตั้งสถานีวิทย์ชุมชน ซึ่งองค์กรที่ก่อตั้งสถานีวิทย์ ก็คือองค์กรภาคประชาสังคมในชุมชนนั่นเอง เช่น เครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง, ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้น หัวหน้าสถานีวิทย์ชุมชน หรือคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่จึงมักเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว และมีศักยภาพในการดึงความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมมาสนับสนุนงานของสถานีวิทย์ชุมชนได้ เช่น ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน, ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ, ผู้นำศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ด้วยระบบอาสาสมัคร ทั้งคณะกรรมการสถานีวิทย์ ผู้จัดรายการต่างมีภาระงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ และติดภารกิจส่วนตัวหลายอย่าง จึงทำให้เกิดปัญหาอาสาสมัครไม่สามารถมาทำงานวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งการหาวันประชุมของคณะกรรมการที่ตรงกัน การขาดการจัดรายการวิทยุ ซึ่งต้องจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ สถานีวิทย์ชุมชนจึงแก้ไขด้วยการมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีวิทย์ 1-2 คน คอยทำหน้าที่ด้านการจัดรายการ และด้านการดูแลควบคุมเทคนิคแทน เมื่ออาสาสมัครไม่สามารถมาทำงานได้ในช่วงเวลาดังกล่าว

2. ความพร้อมด้านการเงิน (Money) พบว่าสิ่งที่ชุมชนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนมากที่สุด คือ ด้านการเงิน นั่นเอง โดยเงินที่สนับสนุนนั้นได้มาจากสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก และรองลงมาคือ หน่วยงานหรือองค์กรที่ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน เช่น ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน, ศูนย์เพื่อน้องหญิง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบที่วิทยุชุมชนนิยมใช้ในการระดมทุนหารายได้เข้าสถานีมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว นอกจากคนในชุมชนจะได้มีส่วนร่วมสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ยังเป็นกิจกรรมระดมทุนที่ให้รายได้มากที่สุดด้วย ซึ่งมากกว่าการจัดกิจกรรมระดมทุนด้วยวิธีการอื่นๆ โดยรายได้ที่ได้มานั้น วิทยุชุมชนจะนำไปเป็นค่าใช้จ่ายประจำเดือนหลักๆ ได้แก่ ค่าไฟฟ้าของสถานี ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี

และเมื่อสอบถามถึงความต้องการในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านการเงินให้เกิดความพร้อมมากขึ้นในการดำเนินการวิทยุชุมชน พบว่า สถานีวิทยุชุมชนต้องการให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สนับสนุนด้านเงินทุนแก่สถานีวิทยุชุมชนตามกฎหมายมากที่สุด โดยควรสนับสนุนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายรับทั้งหมด หรือคิดเป็น 80,000-100,000 บาท/ปี ในสัดส่วนระหว่าง กสทช.และชุมชน (ร้อยละ 50:50) เพื่อคงความเป็นอิสระในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน และการพึ่งพาตนเองของวิทยุชุมชนโดยชุมชนด้วย

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) พบว่า ผังรายการของสถานีในช่วงแรกจะมาจากการประชุมพิจารณาหรือกำหนดโดยคณะกรรมการสถานี แต่พอสถานีได้ดำเนินการออกอากาศไปได้ระยะหนึ่ง ก็จะมีการปรับเปลี่ยนผังรายการตามข้อเสนอแนะจากผู้ฟังด้วย เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้ฟัง โดยรายการส่วนใหญ่ที่บรรจุอยู่ในผังรายการของสถานีนั้น คนในชุมชนจะเป็นผู้ผลิตรายการเอง ซึ่งมีร้อยละ 60 ส่วนอีกร้อยละ 40 นั้น เป็นรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่น ซึ่งคณะกรรมการของสถานีก็จะเป็นผู้พิจารณากันว่า เนื้อหาของรายการที่รับมาจากที่อื่นนั้นมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง หรือมีผลได้ผลเสียกับชุมชนหรือไม่ อย่างไร

หากวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบของรายการ จะพบว่า เนื้อหารายการส่วนใหญ่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความบันเทิงในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากกว่า และนำเสนอในรูปแบบของจ๊อย คำว สะล้อ ซอ ซึง และเพลง เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นวัยผู้สูงอายุ ส่วนผู้จัดรายการนั้น พบว่า เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น หมอ ครู ตำรวจ และสุดท้าย คือ นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เป็นต้น

ในด้านปัญหาของการจัดรายการวิทยุที่พบมากที่สุด คือ ด้านเวลาของผู้จัดรายการ ที่ขาดความต่อเนื่องในการมาจัดรายการวิทยุ และผู้จัดรายการก็ขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุด้วย ดังนั้นเมื่อสอบถามถึงความต้องการในการพัฒนารายการ ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจะมีความต้องการอันดับหนึ่ง คือ ต้องการได้รับการอบรมในด้านการจัดรายการวิทยุหรือการเป็นผู้ประกาศ รองลงมา คือ การควบคุมเทคนิค การบันทึกเทปและการตัดต่อ และอันดับ

สุดท้ายคือ การเขียนบทวิทยุ และหน่วยงานที่เหมาะสมจะให้เป็นผู้จัดการอบรม คือ สถาบันการศึกษาในระดับท้องถิ่นมากที่สุด

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine) จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของวิทยุชุมชนมีการเรียนรู้ด้านเทคนิคกันเอง ซึ่งการเรียนรู้ด้านเทคนิคนี้ จะเป็นความรู้และทักษะในการจัดการดูแลเกี่ยวกับเทคนิคในเบื้องต้น เช่น การควบคุมเสียง การดูแลควบคุมอุปกรณ์ต่างๆในห้องส่ง เป็นต้น ส่วนความรู้และทักษะด้านเทคนิคที่ซับซ้อนขึ้น ได้แก่ การซ่อมแซมเครื่องส่งเมื่อเสีย บุคลากรของวิทยุชุมชนยังไม่สามารถจัดการได้ ต้องส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนี้จัดการ ซึ่งอยู่ภายนอกชุมชน และมีจำนวนจำกัดด้วย กว่าจะได้เครื่องส่งกลับคืนมาใช้ที่สถานีตามเดิมก็ต้องใช้ระยะเวลาเป็นเดือน

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่เครื่องส่งเสีย และส่งไปซ่อมบำรุง สถานีวิทยุชุมชนก็แก้ไขด้วยการขอยืมเครื่องส่งสำรองจากสถานีอื่นในเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือมาออกอากาศก่อน หรือบางสถานีก็เริ่มมีเครื่องส่งสำรองของตนเองประมาณ 1-2 เครื่อง เตรียมไว้ที่สถานีตลอดเวลา

และเมื่อสอบถามถึงความต้องการให้ช่วยเหลือหรือสนับสนุนความพร้อมด้านเทคนิค ผลปรากฏว่า วิทยุชุมชนต้องการให้กสทช.สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้บริการคำปรึกษาและออกตรวจเครื่องส่งเป็นระยะมากที่สุด รองลงมาคือ อบรมให้ความรู้ด้านเทคนิค และสุดท้าย คือ ให้กสทช.สนับสนุนด้านการเงินในการซ่อมแซมบำรุงเครื่องส่ง เพราะการซ่อมแซมเครื่องส่งในแต่ละครั้งนั้นเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

ส่วนปัญหาคลื่นไถล คลื่นทับซ้อนซึ่งมาจากสถานีวิทยุแห่งอื่นนั้น ถือเป็นปัญหาใหญ่และพบบ่อยมากที่สุดของวิทยุชุมชน มีถึงร้อยละ 50 หรือครึ่งหนึ่งของปัญหาด้านเทคนิคทั้งหมด ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเสนอมายังกสทช.ให้ช่วยจัดระเบียบคลื่นความถี่ให้ภาคประชาชนสามารถเข้าถึงคลื่นความถี่ตามกฎหมายอย่างจริงจังด้วย

นอกจากนี้ ในการให้วิทยุชุมชนบันทึกรายการไว้เป็นหลักฐานตามกฎหมายนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เกือบทุกสถานีจะมีการบันทึกรายการไว้ในคอมพิวเตอร์ และซีดีหรือดีวีดีตามลำดับ แต่มีบางสถานีเท่านั้นที่ไม่สามารถบันทึกรายการได้ โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่จะบันทึก และบุคลากรของสถานีก็ขาดทักษะในการบันทึกรายการ

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management) พบว่า วิทยุชุมชนมีระบบการบริหารจัดการผ่านการประชุมของคณะกรรมการสถานีอย่างน้อย 1-3 เดือนต่อครั้งมากที่สุด และรองลงมาคือ มีการประชุมของคณะกรรมการเมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเรื่องเร่งด่วนเกี่ยวกับสถานี ซึ่งประเด็นที่ปรึกษาหารือกันในที่ประชุมของคณะกรรมการส่วนใหญ่หรือมากที่สุด ก็คือ เรื่องการบริหารจัดการ เช่น งบประมาณ นั่นเอง รองลงมาคือ เรื่องการจัดรายการวิทยุ และสุดท้ายเรื่องการจัดการเทคนิค ตามลำดับ โดยการประชุมแต่ละครั้ง จะมีเลขานุการคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการในการประชุมหมุนเวียนช่วยกันจดบันทึกการประชุมไว้ด้วย

นอกจากวิทยุชุมชนจะมีการบริหารจัดการสถานีผ่านการประชุมของคณะกรรมการอยู่เป็นประจำแล้ว กลุ่มผู้ฟังทางบ้านก็สามารถแสดงความคิดเห็นหรือ ให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงการทำงานของสถานีวิทยุชุมชนผ่านช่องทางต่างๆได้ด้วย โดยผู้ฟังทางบ้านจะแสดงความคิดเห็นผ่านตัวผู้จัดรายการวิทยุหรือคณะกรรมการของสถานี เมื่อพบเจอกันในชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ เสนอแนะผ่านในรายการวิทยุ และสุดท้ายผ่านทางเว็บไซต์ของสถานี

ซึ่งเมื่อคณะกรรมการของสถานีหรือผู้จัดรายการได้รับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นจากชุมชนมาแล้ว ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง สามารถแก้ไขได้ทันที หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการก็จะว่ากล่าวตักเตือนหรือปรับปรุงแก้ไขไปเลย แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง ก็จะนำมาพิจารณาในการประชุมคณะกรรมการเพื่อแก้ไขต่อไป

ส่วนประเด็นเรื่องความโปร่งใส โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการทางการเงินนั้น วิทยุชุมชนจะมีการบันทึกเป็นรายรับรายจ่ายไว้ทุกวันและทุกเดือน โดยสามารถตรวจสอบผ่านเอกสารซึ่งแสดงไว้ที่สถานี หรือจะมีการแจ้งผ่านรายการของสถานีในช่วงเวลาก่อนปิดสถานีทุกวัน หรือแจ้งให้ทราบในการประชุมของคณะกรรมการ ซึ่งมีบางสถานีด้วยที่ได้รายงานผลการดำเนินงานของสถานีตลอดทั้งปี ให้ที่ประชุมใหญ่ประจำปีของสถานีรับทราบ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากลยุทธ์ แนวทาง และรูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชน โดยวิเคราะห์ตามกรอบหลักการตลาด 4P ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์หรือรายการวิทยุ (Product) พบว่า ผลิตภัณฑ์หรือตัวรายการวิทยุของวิทยุชุมชนนั้น กลุ่มผู้ฟังมองว่าดีอยู่แล้ว สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ โดยสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนด้วย ดังนั้น ผู้ฟังจึงไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดรายการวิทยุ และผังรายการ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดมาจากคณะกรรมการของสถานีและผู้จัดรายการวิทยุเป็นหลัก

ส่วนเหตุผลในการติดตามรับฟังรายการมาโดยตลอดนั้น เพราะลีลาของผู้จัดรายการที่มีความเป็นกันเอง เป็นคนในชุมชน และใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการวิทยุ จึงทำให้เข้าใจง่ายเป็นหลัก รองลงมา คือ รูปแบบรายการมีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังทางบ้านมีส่วนร่วมในรายการด้วย

2. ราคาหรือจำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price) พบว่า ชุมชนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนมากที่สุด คือ การบริจาคเงิน รองลงมา คือ การเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยงานวิทยุชุมชนในด้านต่างๆ และสุดท้าย คือ การบริจาคสิ่งของให้แก่วิทยุชุมชน โดยการสนับสนุนนี้มักเป็นรายครั้งหรือตามความสะดวกในโอกาสต่างๆ เช่น งานทอดผ้าป่าของสถานี การบริจาคในรูปแบบสัปดาห์หนึ่งของคริสตจักร เป็นต้น

และเหตุผลในการสนับสนุนนี้ ผู้ฟังมองว่ารายการวิทยุมีคุณภาพ คือ รายการมีประโยชน์ต่อชุมชน ช่วยเหลืองานของชุมชนมาโดยตลอด และต้องการรักษาสถานีซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน และหารายได้ไม่มีโฆษณาด้วย รวมทั้งต้องการให้กำลังใจคณะกรรมการและผู้จัดรายการของสถานีที่เสียสละเพื่องานส่วนรวมมาโดยตลอด

ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงสถานียี่สิบห้าขึ้นไป คือ ควรปรับปรุงด้านความชัดเจนของสัญญาณ ลด ปัญหาคลื่นแทรกหรือขยายกำลังส่ง ขยายพื้นที่การออกอากาศให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังมากขึ้น

3. สถานที่ตั้ง (Place) พบว่าสถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือ สนับสนุนงานของวิทยุชุมชน คือ เดินทางไปมาได้สะดวก เห็นตัวสถานีวิทยุชุมชนได้อย่างชัดเจน เป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนต้องเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว เช่น ที่ทำการองค์กรของชุมชน ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

โดยเหตุผลที่ไปสถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำ เพราะจะต้องมาปฏิบัติศาสนกิจ ทำบุญ หรือร่วมประชุมต่างๆของชุมชน แล้วจากนั้นก็แวะเวียนมาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจผู้จัดรายการวิทยุ และมาบริจาคเงินสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุด้วย ซึ่งผู้ฟังบางส่วนก็ได้รับเชิญเป็นแขกในรายการวิทยุ และมาขอความช่วยเหลือต่างๆจากสถานี เป็นต้น

4. กลยุทธ์ใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion) พบว่า กลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนหันมาสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนมากขึ้นที่สำคัญนั้น ประกอบไปด้วย 1. ประเด็นในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ฟังสนับสนุน ซึ่งควรเป็นประเด็นหรือเรื่องเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม เช่น เด็ก สตรี ผู้พิการ เป็นต้น และ 2. กลยุทธ์ที่จะทำให้มีรายได้จากการระดมทุนมากขึ้น ซึ่งได้แก่ การประกาศรายชื่อผู้สนับสนุนผ่านทางสถานี การเขียนรายชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ และสุดท้าย คือ การออกไปถ่ายทอดสดกิจกรรมงานต่างๆของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมองว่าวิทยุชุมชนช่วยเหลืองานของชุมชนมาโดยตลอด คอยอยู่เคียงข้างชุมชนเสมอ ส่วนการคงความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของวิทยุชุมชน เพื่อให้ชุมชนสนับสนุนวิทยุชุมชนต่อไปหรือมากขึ้น คือ ควรเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี และสุดท้ายคือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมกับชุมชน

4.3 ผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทีมวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ศึกษาบริบทของวิทยุชุมชน และลงพื้นที่ศึกษาการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดสถานีและมีความเปลี่ยนแปลงหลายประการที่ทำให้วิทยุชุมชนยังดำรงอยู่ เมื่อวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบตามหลักการสากลของวิทยุชุมชน ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของ บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน สามารถสรุปคุณสมบัติของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ ดังนี้

1. วิทยุชุมชนของชุมชน โดยคนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมกันว่า สถานีวิทยุชุมชนนั้นเป็นของทุกคนเพราะทุกคนสามารถใช้สิทธิประโยชน์ด้านการสื่อสารและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานีได้ ที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนจะตั้งอยู่ในที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าไปร่วมทำกิจกรรมได้สะดวก นอกจากนี้สถานียังมีการดำเนินการโดยไม่

แสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีความรู้สึกร่วมกันว่าอยากให้สถานนีอยู่ได้ และให้การสนับสนุนทั้งในรูปของการบริจาคเงิน สิ่งของ และการเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร

2. วิทย์ชุมชนโดยชุมชน หมายถึง คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงาน ทั้งการจัดรายการโดยอาสาสมัครที่เสนอตัวมาจัดรายการที่ตนเองถนัดตามความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผ่านคณะกรรมการที่มาจากการเลือกกันเองของคนในชุมชนหรือบุคคลที่ชุมชนเห็นว่ามีความเหมาะสม พร้อมเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม

3. วิทย์ชุมชนเพื่อชุมชน กล่าวคือ สถานีวิทย์ชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและมีประโยชน์ต่อชุมชน ผ่านเนื้อหารายการที่สะท้อนความต้องการของชุมชน เช่น การเรียกร้องสิทธิของชุมชน การนำเสนอข่าวสารของชุมชนที่ไม่มีในสื่อกระแสหลัก

เมื่อทีมวิจัยได้นำผลการศึกษาไปตรวจสอบข้อมูลยืนยันอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณสมบัติพื้นฐานครบถ้วนตามกรอบหลักการดังกล่าวทุกประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง สถานีวิทย์เป็นของชุมชน ประการที่สอง คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัครที่มีความหลากหลาย มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหารายการ เปิดกว้างให้คนในชุมชนทุกกลุ่มเข้าไปใช้ประโยชน์และเข้าถึงสถานีวิทย์ได้สะดวก ประการที่สาม สถานีวิทย์ชุมชนไม่มีโฆษณาและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ แต่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลักทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ข่าวสารท้องถิ่น และประเด็นสิทธิชุมชน ที่สื่อกระแสหลักทั่วไปไม่นำเสนอ

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทย์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามกรอบหลักการบริหารจัดการ 5M

ความพร้อมตามหลักการบริหารจัดการประกอบด้วย ความพร้อมด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านเนื้อหา ด้านเทคนิค ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานตามหลักการของวิทย์ชุมชนที่ว่า วิทย์ชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)

ความพร้อมด้านบุคลากรของสถานีวิทย์ชุมชนประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานีอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ประจำสถานี บุคลากรเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนให้เป็นไปตามหลักการวิทย์ชุมชน ดังนั้น วิธีการได้มาซึ่งบุคลากร คุณสมบัติ ตลอดจนองค์ประกอบของกรรมการสถานี จึงถือเป็นตัวชี้วัดความพร้อมที่สำคัญในการขับเคลื่อนทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย

นโยบาย วัตถุประสงค์ รวมถึงการนำนโยบายลงไปสู่การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนด้วย ความพร้อมด้านบุคลากร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานี เป็นเสมือนกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานีให้บรรลุเป้าหมาย บทบาทของหัวหน้าสถานี คือ การผลักดันงานต่างๆ ภายในสถานีวิทยุชุมชนให้ดำเนินไปตามนโยบาย กรอบ กติกา กฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดโดยคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน รวมทั้งดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการ ประสานงานกับบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานี คุณสมบัติหลักของหัวหน้าสถานี คือ ต้องเป็นผู้มีความพร้อมทั้งคุณวุฒิ วิทยวุฒิ มีคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ รับผิดชอบ เป็นผู้นำทางสังคมในระดับที่พึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่บางสถานีก็ไม่ได้เลือกจากผู้มีวิทยวุฒิสูงสุดแต่เลือกจากคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นทายาทของแกนนำรุ่นบุกเบิกและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีความสามารถด้านเทคโนโลยี และที่สำคัญคือ สามารถติดต่อประสานงานกับ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เกี่ยวกับระเบียบและข้อกฎหมายต่าง ๆ ได้

จากผลการศึกษาวิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ใช้แนวทางแบบประชาธิปไตยเป็นหลัก ทั้งการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม การเลือกกันเองในชุมชน การเลือกจากกลุ่มตัวแทนต่างๆ ในชุมชน หรือการประชุมคณะกรรมการเพื่อลงมติในการเลือกหัวหน้าสถานี ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมทั้งประเทศ

จากผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 5 สถานีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นเป็นเพศชายทั้งหมด ซึ่งได้สะท้อนภาพรวมของสถานีวิทยุชุมชนทั้งประเทศว่าหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนเป็นเพศชายเกือบทั้งหมด โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหัวหน้าสถานีวิทยุเป็นพระภิกษุ 1 สถานี ได้แก่ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์

1.2 คณะกรรมการสถานี

คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและคอยกำกับดูแลเพื่อให้การดำเนินการสถานีเป็นไปตามนโยบาย จากผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนคณะกรรมการบริหารสถานีระหว่าง 5 คน ถึง 14 คน

1.3 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี

การได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นส่วนใหญ่ใช้วิธีการเลือกกันเองในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาอันดับ 2 ใช้วิธีการเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 32 และรองลงมาอันดับ 3 ใช้วิธีเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมให้เป็นกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 20 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.7) สอดคล้องกับภาพรวมทั้งประเทศในประเด็นการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี นอกจากนี้ยังพบว่า มีวิธีการเลือกจากผู้ริเริ่มก่อตั้งสถานี และเลือกจากตัวแทนสภาองค์กรชุมชนในหมู่บ้านอีกด้วย

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนาประชุมกลุ่มย่อยพบว่า วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีมียุทธศาสตร์มาจากการคัดเลือกของกลุ่มตัวแทนในชุมชน การเสนอชื่อโดยกลุ่มตัวแทนในชุมชน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเสนอชื่อคนในชุมชนเท่านั้น และต้องพิจารณาด้วยว่า เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์และทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อสื่อสารให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจกัน การสรรหาและเลือกตั้งมาจากกลุ่มที่หลากหลายจากหลาย ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้มีเนื้อหาจากหลายหมู่บ้านมาเสนอในรายการวิทยุ เพราะการมีตัวแทนจากกลุ่มที่หลากหลายจะทำให้มีข้อมูลที่หลากหลายและเพียงพอสำหรับการผลิตรายการ เปิดโอกาสให้มีอาสาสมัครที่เต็มใจเข้ามาเป็นคณะกรรมการ และเลือกกรรมการสถานียุทธศาสตร์จากการเป็นผู้มีส่วนริเริ่มก่อตั้งสถานียุทธศาสตร์

ทั้งนี้ กลุ่มตัวแทนวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการจะต้องมาจากกลุ่มที่หลากหลาย เพื่อจะได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนแต่ละกลุ่มว่ามีเป้าหมาย มีผลประโยชน์ มีความต้องการอะไร และวิทยุชุมชนจะรับใช้ชุมชนได้อย่างไร ขณะเดียวกันตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายต้องไม่ขัดกับหลักการของวิทยุชุมชน กล่าวคือ ต้องไม่ใช่นักการเมือง ไม่ใช่ผู้แสวงกำไรทางธุรกิจ เป็นต้น

1.4 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานียุทธศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของกรรมการสถานียุทธศาสตร์ที่จำเป็นมากที่สุดคือ มีความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 21.9 รองลงมาอันดับ 2 คือ มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์สุจริต คิดเป็นร้อยละ 19 รองลงมาอันดับ 3 คือ มีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.1 และมีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 17.1 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.9) จากการยืนยันข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า นอกเหนือจากคุณสมบัติข้างต้นแล้ว กรรมการสถานียุทธศาสตร์ควรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์เพื่อชุมชน เข้าใจหลักการมีส่วนร่วม มีจิตอาสาเพื่อประโยชน์สาธารณะ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรอบรู้และแสดงออกในสิ่งที่รู้จริงเท่านั้น ไม่ทำให้สถานียุทธศาสตร์เปิดใจกว้างต่อกลุ่มคณะกรรมการด้วยกันเองและต่อชุมชนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันจากโลกภายนอก ป้องกันมิให้ชุมชนตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิทยุชุมชน รวมทั้งต้องรักและศรัทธาในสื่ออิสระด้วย

อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาได้พบว่า ปัญหาการทำงานของคณะกรรมการสถานียุทธศาสตร์วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ และไม่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน รวมถึงปัญหาการขาดเงินทุน ซึ่งส่งผลกระทบเรื่องการหารายได้เพื่อให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางของอาสาสมัคร ไม่มีเวลาที่จะทุ่มเทให้การทำงานสถานียุทธศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ จึงเกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องของเวลาทำงาน

1.5 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานียุทธศาสตร์

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานียุทธศาสตร์วิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกัน ทั้งผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 17.9 รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนของกลุ่มอาชีพ ผู้แทนของกลุ่มผู้หญิง เด็กและเยาวชน และผู้แทนกลุ่มอาสาสมัครและสาธารณสุขมูลฐาน คิดเป็นร้อยละ 16.8 เท่ากัน

รองลงมาอันดับ 3 คือ ผู้แทนกลุ่มบรรณรักษ์ในประเด็นต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 12.6 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.8) โดยตัวแทนกลุ่มบรรณรักษ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนที่เด่นชัดที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนคนอีกถิ่น เป็นตัวแทนมาจากกลุ่มอนุรักษ์อุดรธานี ซึ่งเป็นกลุ่มบรรณรักษ์เพื่อต่อต้านโครงการเหมืองแร่โปแตช นอกจากนี้จะเป็นกลุ่มบรรณรักษ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทุนที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และสมาชิกราชูปประเทศไทย (สปร.)

1.6 อาสาสมัคร

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีจำนวนอาสาสมัครด้านจัดรายการมากที่สุด มีจำนวน 10 คน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย สถานีที่มีอาสาสมัครน้อยที่สุด มีจำนวน 3 คน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม เมื่อเทียบกับภาพรวมจำนวนอาสาสมัครในระดับประเทศ พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนอาสาสมัครสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ที่ 6.43 คน อันเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนอาสาสมัครทั้งประเทศซึ่งอยู่ที่ 10.93 คน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.12)

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลให้จำนวนอาสาสมัครของแต่ละสถานีแตกต่างกันมี 2 ประการ ประการแรก เงื่อนไขทางเทคนิค เช่น กำลังส่ง รัศมีการออกอากาศ กล่าวคือ สถานีที่มีกำลังส่ง 500 วัตต์ มีรัศมีการออกอากาศมากกว่า 10 กิโลเมตร จะสามารถดึงดูดอาสาสมัครนักจัดรายการเข้ามาร่วมงานกับสถานีได้มาก ประมาณ 5 – 10 คน ขณะที่สถานีที่มีกำลังส่งต่ำและรัศมีการออกอากาศจำกัด จำนวนอาสาสมัครจะน้อย จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่สถานีมีกำลังส่งสูง ครอบคลุมพื้นที่กว้าง ทำให้มีจำนวนผู้ฟังมาก เป็นผลให้มีเสียงตอบรับจากผู้ฟังมากรวมทั้งมีอาสาสมัครเพิ่มมากขึ้น ประการที่สอง เงื่อนไขด้านเนื้อหา กล่าวคือ พื้นที่ที่มีสถานการณ์หรือประเด็นที่คนในชุมชนต้องการสื่อสารร่วมกันจะมีอาสาสมัครเข้ามาร่วมเป็นนักจัดรายการมากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีประเด็น ตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนอีกถิ่นมีกรณีเหมือนโปแตช สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายเน้นงานวัฒนธรรม สถานีวิทยุชุมชนคนกุดินารายณ์กับงานสมาชิกราชูปประเทศไทย เป็นต้น เพราะเนื้อหาเหล่านี้เป็นประเด็นที่อาสาสมัครต่างมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้ขับเคลื่อนหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบ และต้องการสะท้อนจุดยืน ปัญหา แนวทางแก้ไข ผ่านสื่อวิทยุชุมชนในท้องถิ่น

สิ่งที่ปัญหาในการทำงานของอาสาสมัครมากที่สุด คือ การทำงานไม่สม่ำเสมอ ไม่ต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 61.9 ซึ่งใกล้เคียงกับภาพรวมระดับประเทศที่ประสบปัญหาเดียวกัน ทั้งนี้ เป็นเพราะวิถีชีวิตไม่เอื้อให้อาสาสมัครจัดรายการมาจัดรายการได้สม่ำเสมอ ส่วนปัญหาความไม่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชนมีเพียงร้อยละ 4.8 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.15) นอกจากนี้เป็นปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ไม่มีความสามารถทางด้านเทคนิค ไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอสำหรับทำงานอาสาสมัครได้เต็มที่

อาสาสมัครจะเป็นใครก็ได้ในชุมชน ที่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชนและเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมกลุ่มที่หลากหลายในชุมชน จำนวนอาสาสมัครที่มากขึ้นหมายถึงการขยายฐานผู้ฟัง โดยจำนวนที่เพียงพอต่อการ

ดำเนินงานสถานี่ควรมีประมาณ 6 – 10 คน และในจำนวนนี้ควรเป็นอาสาสมัครช่างเทคนิคอย่างน้อย 1 คนต่อวัน ทั้งนี้ อาสาสมัครทางเทคนิคค่อนข้างหายาก เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ตัวแทนสถานีวิทย์ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเสนอว่า สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรจัดให้มีศูนย์ประสานงานทางเทคนิคในระดับภูมิภาคหรือระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อคอยให้คำปรึกษาหรือแก้ไขปัญหาทางเทคนิคให้กับสถานีวิทย์ชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือทางเทคนิค

1.7 เจ้าหน้าที่ประจำสถานี่

โดยหลักการวิทย์ชุมชนแล้ว งานด้านบุคลากรเป็นงานจิตอาสา แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า อาสาสมัครมีข้อจำกัดหลายอย่าง สถานีวิทย์ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทนแม้แต่สถานี่เดียว จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและอาสาสมัครของทุกสถานี่พบว่า ต้องการมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับเงินเดือน เพื่อทำหน้าที่ดูแลด้านเทคนิคและจัดรายการแทนอาสาสมัครด้านรายการในกรณีฉุกเฉิน เช่น ติดภารกิจไม่สามารถเดินทางมาจัดรายการได้ แต่ทุกสถานี่ต่างมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสถานี่ได้

ตัวแทนวิทย์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือระบุในการประชุมกลุ่มย่อยว่า สถานี่ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทน อย่างน้อย 1 คน เพื่อทำหน้าที่การจัดการงานทั่วไปในสถานี่ เช่น ดูแลการเปิด – ปิดสถานี่และทำความสะอาดสถานี่ รวมทั้งดูแลทรัพย์สินของสถานี่อันเป็นสมบัติของส่วนรวม รับผิดชอบงานด้านเทคนิค เพราะเจ้าหน้าที่สถานี่จะเป็นผู้รู้ทุกอย่างเพื่ออำนวยความสะดวก ตลอดจนทำหน้าที่แทนอาสาสมัครที่ไม่ว่าง

2. ความพร้อมด้านการเงิน (Money): การมีเงินทุนและหารายได้

ความพร้อมด้านการเงินมีความสำคัญสำหรับการดำเนินงานวิทย์ชุมชน โดยหลักการแล้ววิทย์ชุมชนต้องไม่แสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจ จึงไม่มีรายได้จากการโฆษณา ขณะเดียวกันก็ดำเนินการด้วยระบบอาสาสมัครที่ไม่มีค่าตอบแทน ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ละแห่งมีรูปแบบการหารายได้สนับสนุนที่แตกต่างกันเพื่อให้สถานี่สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แหล่งที่มาของการสนับสนุน

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของการสนับสนุนสถานีวิทย์ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาจากคนในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาอันดับ 2 คือ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25 และจากองค์กรภายนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.20) นอกจากนี้ยังพบว่า บางสถานี่ได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนที่ไปทำงานต่างถิ่น หรือชักชวนให้องค์กรที่ตนทำงานอยู่ในการสนับสนุน เช่น จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนนารายณ์สัมพันธ์เคยได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงพลังงาน เป็นต้น

2.2 รูปแบบและกลยุทธ์ในการขอรับการสนับสนุน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีได้รับการสนับสนุนจากการบริจาคเงินมากที่สุด รองลงมาคือ การเป็นอาสาสมัคร และบริจาคสิ่งของตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนในลักษณะอื่น ๆ เช่น กำลังใจจากผู้ฟัง คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารจากชุมชนและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งการจัดทอดผ้าป่าเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของสถานี

รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเน้นใช้วิธีการขอรับการบริจาคจากบุคคลทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาอันดับ 2 คือ ขอรับการสนับสนุนจากคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 24.5 รองลงมาอันดับ 3 คือ จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี คิดเป็นร้อยละ 18.9 และขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก คิดเป็นร้อยละ 17 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.21)

ผลการศึกษาข้างต้นและการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า แนวทางที่จะได้รับการสนับสนุนสถานีมีหลายวิธีการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเมื่อรายรับไม่เพียงพอ มีรายละเอียดดังนี้

1) การบริจาคของผู้ฟังในชุมชน กล่าวคือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังบริจาคเงินสนับสนุนสถานี คือ ความสามารถและลีลาของนักจัดรายการ ซึ่งดึงดูดให้คนเปิดฟังรายการของสถานี และการใช้เวลาสำหรับการประกาศชี้แจงแนวทางการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุชุมชนว่า เป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน จะอยู่ได้ก็เพราะชุมชนให้การสนับสนุน ตลอดจนวิธีการประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ ยิ่งผู้จัดรายการประกาศเป็นบทกลอนหรือผลภาษาอีสานก็ยิ่งสร้างความประทับใจให้กับผู้บริจาคเป็นอย่างยิ่ง เช่น กรณีสถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมระดมทุนในชุมชน ซึ่งมักอาศัยช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์สำคัญ เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่นจัดระดมทุนในงานบุญกุ่มข้าวใหญ่ (ประเพณีงานบุญเดือนยี่ของคนอีสานที่หลังจากการเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นแล้วชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกมากองรวมกันที่ลานวัดตามกำลังศรัทธาเพื่อทำบุญให้ทาน) สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายการจัดผ้าป่าสามัคคีและจัดกิจกรรมระดมทุนทุกวันพระ ซึ่งเป็นกิจกรรมการระดมทุนที่ได้เงินเป็นก้อน

3) การเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร อาทิ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งการสนับสนุนเกิดจากความสัมพันธ์ของคณะกรรมการสถานีที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมขององค์กรเหล่านี้ จึงมีช่องทางเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และบางสถานีได้นำสาระที่เกี่ยวข้องกับองค์กรผู้สนับสนุนมาเป็นเนื้อหาการรายงานของสถานีด้วย

4) การลงขันของคณะกรรมการ มักเกิดขึ้นในกรณีที่ไม่มีเงินบริจาค หรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่ไม่แสวงหากำไร คณะกรรมการสถานีจึงจำเป็นต้องลงขันโดยมีเงื่อนไขเชิงเทคนิคมาบีบบังคับ เช่น กำลังส่งต่ำทำให้เกิดปัญหาคลื่นแทรก รัศมีการกระจายเสียงต่ำทำให้ชุมชนไม่สามารถรับฟังได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การหยุดการออกอากาศในที่สุด

5) เงินวัด ในกรณีที่สถานีวิทยชุมชนตั้งอยู่ในบริเวณวัด เงินบริจาคเข้าวัดจะเป็นทุนสำรองส่วนหนึ่งที่เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสถานีวิทย หากสถานะทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการไม่มั่นคง รวมทั้งชุมชนไม่ให้การสนับสนุนเพียงพอ

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียงสถานีวิทยชุมชนคนด่านซ้ายเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินเพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานีวิทย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือได้รับการสนับสนุนด้านการเงินค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะสถานีวิทยชุมชนชาวธาตุพนม ซึ่งต้องอาศัยการเสียสละของคณะกรรมการเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเรื่องกำลังส่งน้อย รวมทั้งปัญหาค้นห้บข้อและคลื่นแทรกทำให้สถานีวิทยไม่สามารถส่งกระจายเสียงได้สม่ำเสมอ ผู้ฟังจึงไม่มั่นใจว่า สถานีวิทยยังดำเนินการออกอากาศอยู่หรือไม่ ส่งผลให้ผู้ฟังไม่ให้การสนับสนุนด้านเงินแก่สถานีวิทย เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนเช่น เครื่องส่งเสีย ค่าใช้จ่ายในการซ่อมเครื่องส่ง ก็ตกเป็นภาระที่หัวหน้าสถานีวิทยและกรรมการสถานีวิทยต้องแบกรับ

อนึ่ง ตัวแทนจากสถานีวิทยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคาดหวังว่า กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ของ กสทช. จะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินงานของสถานีวิทยชุมชนได้ อาทิ รายจ่ายประจำ เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต มีทุนอบรมเพื่อการพัฒนาอาสาสมัครนักจัดรายการรุ่นใหม่เพื่อรับช่วงต่อจากอาสาสมัครรุ่นเก่า โดยเสนอให้ กสทช. จัดสรรงบประมาณให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเป็นผู้ฝึกอบรมทักษะความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับวิทยุชุมชน ในด้านเทคนิค (เครื่องส่ง เสาอากาศ) ควรสนับสนุนอุปกรณ์เสริมที่จำเป็นในการส่งสัญญาณออกอากาศ และในกรณีเครื่องส่งเสีย ควรมีเครื่องส่งสำรองให้ใช้จนกว่าจะซ่อมเสร็จ

2.3 รายรับของสถานีวิทยจากการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ

จากผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายรับจากการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนและการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.4 รองลงมาคือ รายรับจากการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี คิดเป็นร้อยละ 17.4 และการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 15.2 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.23) ทั้งนี้ เมื่อมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยกลับพบว่า การระดมทุนด้วยการขอรับบริจาคไม่ได้ผลมากนัก แต่วิธีการที่ได้เงินมากกว่าคือการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี บุญกุ่มข้าวใหญ่ (บุญเดือนญี่ของคนลาว คนอีสาน) ที่สามารถระดมทุนได้ประมาณ 10,000 – 56,000 บาท ยกตัวอย่างเช่น จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคีระดมทุนได้ 56,000 บาท สถานีวิทยชุมชนคนด่านซ้าย จัดรายการวิทยุชุมชนสัจจะหรือวันพระสัจจะ สามารถระดมทุนเข้าสถานีวิทยได้ปีละ 48,000 บาท ส่วนสถานีวิทยชุมชนคนฮักถิ่น จัดกิจกรรมบุญกุ่มข้าวใหญ่ มีรายได้เข้าสถานีวิทย 10,000 บาท

วิธีการระดมทุนรองลงมาอันดับสองคือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ถือเป็นรายได้หลักของสถานีวิทยเช่นกัน มีรายได้เข้าสถานีวิทยประมาณ 4,500 – 72,000 บาท โดยจากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยชุมชนคนด่านซ้ายมีรายได้สูงสุด ปีละ 72,000 บาท สถานีวิทยชุมชนคนฮักถิ่น มีรายได้ปีละ 20,000 บาท จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุ

ชุมชนนารายณ์สัมพัทธ์มีรายได้ปีละ 10,000 บาท ส่วนสถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์มีรายได้ต่ำสุดอยู่ที่ปีละ 4,500 บาท วิธีการระดมทุนลำดับถัดมาคือ การเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า รายได้หลักของสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือล้วนมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งการร่วมกิจกรรมประจำปี การร่วมบริจาคของคนในชุมชนเป็นหลัก ขณะที่การขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเป็นเพียงส่วนเสริมของรายได้เข้าสถานีนี้นั่น

2.4 รายจ่ายของสถานี

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายหลักของสถานีวิทยุมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยเป็นค่าไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.9 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.25) สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายมีค่าไฟฟ้าและน้ำประปาสูงที่สุดอยู่ที่ 36,000 บาท สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม และจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพัทธ์มีค่าไฟฟ้าปีละ 24,000 บาทสถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์ ปีละ 7,200 บาท และสถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่นมีค่าไฟฟ้าต่ำสุด คือ ปีละ 6,000 บาท

รายจ่ายรองลงมาอันดับ 2 คือ ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 32.8 โดยจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพัทธ์มีค่าใช้จ่ายสูงสุด ปีละ 19,000 บาท สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย ปีละ 7,500 บาท สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่นและสถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม มีค่าใช้จ่ายปีละ 5,000 บาทเท่ากัน และสถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์มีค่าใช้จ่ายต่ำสุด คือ ปีละ 1,000 - 1,500 บาท

รายจ่ายรองลงมาอันดับ 3 คือ ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 27.6 โดยสถานีที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ สถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์ ปีละ 18,000 บาท รองลงมาคือ สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนมและจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพัทธ์ ปีละ 3,600 บาทเท่ากัน สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น ปีละ 600 บาท ส่วนสถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายไม่ได้ระบุค่าใช้จ่ายด้านนี้

2.5 แนวทางแก้ไขปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายรับไม่เพียงพอต่อรายจ่ายของสถานี ร้อยละ 54.2 และร้อยละ 45.8 ระบุว่า เพียงพอ โดยกรณีรายรับของสถานีไม่เพียงพอต่อรายจ่ายนั้น ตัวแทนของสถานีมีวิธีแก้ปัญหาด้วยการขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.5 และขอยืมจากองค์กรในชุมชน ร้อยละ 12.9 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.27) วิธีการอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ เช่น หัวหน้าสถานีดำเนินการแก้ไขเอง คณะกรรมการสถานีหารือกันแล้วสำรองเงินส่วนตัวจ่ายไปก่อน คณะกรรมการนำเงินจากเบี้ยเลี้ยงการประชุมมาเป็นค่าใช้จ่ายในสถานี ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนอาจจะระดมทุนจากกิจกรรมในชุมชนเช่น งานบุญทอดผ้าป่า และลดเวลาจัดรายการเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย เป็นต้น ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการบริหารสถานีต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสถานีเป็นเบื้องต้น ทั้งการใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อแก้ปัญหา ก่อนที่จะระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน

อนึ่ง จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในกรณีที่รายรับไม่พอกับรายจ่ายของสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นจะมีทั้งการขอแบ่งเงินบริจาคของวัดมาสำรองจ่าย เช่นในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ ขณะที่สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่นแก้ปัญหาด้วยการประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายนั้นจะใช้วิธีกระตุ้นการบริจาคของผู้ฟังในชุมชนตามคำเชิญชวนของอาสาสมัครนักจัดรายการที่เน้นย้ำว่า สถานีวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน อยู่ได้ด้วยการร่วมบริจาคของประชาชนเท่านั้น

2.6 ความต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.2 ซึ่งหมายถึงการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ ของ กสทช. รองลงมาอันดับ 2 คือ ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสถานีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุน คิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมาอันดับ 3 ต้องการให้ฝึกอบรมการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุน คิดเป็นร้อยละ 16.9 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.28)

จากข้อมูลทีกล่าวก่อนหน้านี้ เมื่อมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยตัวแทนกรรมการสถานีและผู้ฟังวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนอว่า สถานีต้องการการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ กสทช. จำนวนเงินที่ขอรับการสนับสนุนประมาณ 80,000 – 100,000 บาท/ปี เพื่อเป็นทุนสำหรับซื้อเครื่องส่งสำรอง อุปกรณ์ในท้องส่ง เป็นทุนสำหรับการบำรุงรักษา ปรับปรุงสำนักงานให้เหมาะสมกับเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน อย่างไรก็ตามก็ยังคงต้องเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ขอรับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน รวมทั้งสถานีจัดกิจกรรมระดมทุนเองด้วย

3. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material)

ความพร้อมด้านเนื้อหา ได้แก่ ความสามารถในการผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาจาก ที่มาของผังรายการ สัดส่วนรายการที่มีการผลิตด้วยตนเอง รูปแบบรายการ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดรายการของผู้จัดรายการ อาสาสมัครด้านผู้จัดรายการ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาเพื่อให้รายการมีคุณภาพ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความพร้อมด้านเนื้อหาที่สำคัญในการแสดงถึงความเป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชุมชน คือผังรายการต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีเนื้อหารายการที่สนองตอบความต้องการของคนในชุมชนเพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนโดยมีการนำเสนอรายการในรูปแบบที่ชุมชนเข้าใจง่ายและสามารถเป็นช่องทางการสื่อสารแนวระนาบระหว่างคนในชุมชนได้ การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเนื้อหาประกอบด้วย

3.1 ที่มาของผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผังรายการวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดจากคณะกรรมการประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.2 รองลงมาอันดับ 2 คือ อาสาสมัครเสนอตัวจัดรายการที่ตนสนใจ คิดเป็นร้อยละ 31.1 รองลงมาอันดับ 3 คือ สอบถามความต้องการของคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 17.8 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.29) ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและอาสาสมัครสถานีพบว่า ความพร้อมของนักจัดรายการเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดผังรายการและเนื้อหารายการ ดังนั้น คณะกรรมการสถานีกับอาสาสมัครจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดผังรายการมากกว่ากลุ่มผู้ฟัง

อย่างไรก็ดี ชุมชนยังคงมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการจากการร่วมประชุมในชุมชน คณะกรรมการสถานีจะสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านและรับฟังจากข้อเสนอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อเสนอหรือความคิดเห็นนั้นเข้าที่ประชุมคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาผังรายการประกอบกับความพร้อมของอาสาสมัครนักจัดรายการ

3.2 สัดส่วนรายการ

สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนรายการที่ออกอากาศทางสถานีเป็นรายการที่ผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 48.8 และถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 51.2 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.30) ซึ่งแตกต่างจากภาพระดับประเทศที่มีสัดส่วนรายการที่สถานีผลิตเอง ร้อยละ 60.75 และถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น ร้อยละ 39.25 อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการสถานีและการจัดประชุมกลุ่มย่อยพบว่า สัดส่วนรายการที่สถานีผลิตเองมีมากกว่ารายการที่สถานีถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่นในสัดส่วนประมาณ 70 : 30 ทั้งนี้ รายการที่รับสัญญาณจากที่อื่น ได้แก่ รายการข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ในตอนเช้า กลางวัน ตอนค่ำ และข่าวต้นชั่วโมง ขณะเดียวกันบางสถานีก็นำถ่ายทอดสัญญาณรายการของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสถานีเช่น รายการของสมาชิชาปฎิรูปประเทศไทย สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น

3.3 เนื้อหารายการ

ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหารายการของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสาระความรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ รายการข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 33.8 และรองลงมาอันดับ 3 คือ รายการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 24.6 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.31) เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของเนื้อหารายการจึงพบว่า หนึ่งในสี่ของสัดส่วนเนื้อหารายการเน้นข่าวสารและสาระ ซึ่งกลุ่มตัวแทนกรรมการสถานีและอาสาสมัครนักจัดรายการชี้แจงเพิ่มเติมว่า เนื้อหารายการที่เป็นสาระความรู้และข่าวสารไม่ได้แยกขาดจากเนื้อหาบันเทิงเสียทีเดียว เพราะในรายการสาระความรู้หรือข่าวสารนั้นก็จะมีความบันเทิงสอดแทรก เช่น การเปิดหมอลำหรือเพลง

ลูกทุ่งสลับการให้สาระเพื่อให้ผู้ฟังได้ผ่อนคลายระหว่างการรับฟัง ดังนั้น รายการของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จึงมีลักษณะที่เป็น “สารสร้างความบันเทิง” เช่นเดียวกับรายการบันเทิงที่ก็จะมีสาระสอดแทรกอยู่ด้วยเสมอ

3.4 รูปแบบรายการ

การนำเสนอรายการของสถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นรูปแบบผสมระหว่างสาระและบันเทิง เป็นรายการข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 31.5 รายการเพลง คิดเป็นร้อยละ 27.8 และรายการสนทนาและสัมภาษณ์ คิดเป็นร้อยละ 25.9 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.32) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีรูปแบบตายตัว แต่จะเลื่อนไหลไปมาใน 3 รูปแบบข้างต้น คือ รายการข่าวสาร รายการเพลง และรายการสนทนาและสัมภาษณ์ ซึ่งในบางโอกาสในอาจจะมียุบรวมรูปแบบในหนึ่งรายการก็ได้ เพราะรายการข่าวสารต้องอาศัยเปิดเพลงหรือหมอลำเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ในขณะที่รายการบันเทิงเองก็มักแทรกเนื้อหาสาระหรือข่าวสารที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ

3.5 วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดรายการ ผู้จัดการรายการของสถานี

จากผลการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลที่ผู้จัดการรายการของสถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมมากที่สุดคือหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาอันดับ 2 คือ ข้อมูลจากสื่อบุคคลในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.6 รองลงมาอันดับ 3 คือ ข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 20.5 และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 19.2 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.33) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้จัดการรายการวิทยุชุมชนจะต้องเป็นผู้อ่านและติดตามข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง ทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์ ข่าวประชาสัมพันธ์ของทางราชการ ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดการรายการจึงเป็นนักสื่อสารชุมชนที่สนใจความเป็นไปของสังคม โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้จัดการรายการวิทยุชุมชนมาจากกลุ่มที่หลากหลาย อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชุมชน ในสัดส่วนร้อยละ 21 เท่ากัน รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้แทนกลุ่มที่มีส่วนได้เสียในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.8 รองลงมาอันดับ 3 คือ ผู้นำทางศาสนา และ นักเรียน/นักศึกษา ในสัดส่วนร้อยละ 17.3 เท่ากัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.34) ทั้งนี้ กลุ่มผู้จัดการรายการวิทยุชุมชนที่เป็นนักเรียน/นักศึกษามีแนวโน้มลดน้อยลง เนื่องจากเมื่อจบการศึกษาแล้วมักจะย้ายไปศึกษาต่อที่อื่น ประกอบกับไม่มีกระบวนการพัฒนานักจัดการรายการระดับเยาวชนที่จะมาสืบทอดงานวิทยุชุมชนต่อ จึงทำให้จำนวนนักเรียน/นักศึกษาที่อาสาจัดการรายการน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

3.6 ความต้องการในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดการรายการ

จากการประชุมตัวแทนสถานี ผู้จัดการรายการ และผู้ฟังวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการประชุมกลุ่มย่อยมีข้อเสนอแก่ กสทช. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักจัดการรายการวิทยุชุมชน โดยสนับสนุนงบประมาณและมอบหมายให้สถาบันการศึกษาท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นหน่วยงานฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้จัดการรายการวิทยุชุมชน ดังนี้

- 1) จัดอบรมการเขียนบทรายการวิทยุ เพื่อให้ นักจัดรายการมีทักษะการเขียนบท อันจะเป็นเค้าโครงสำหรับการจัดรายการหรือฝึกให้สามารถวางแผนการจัดรายการได้
- 2) จัดอบรมการเทคนิคการบันทึกรายการ เนื่องจากที่ผ่านมา นักจัดรายการส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงเพื่อบันทึกรายการ ซึ่งจะต้องใช้เป็นหลักฐานให้ตรวจสอบตามระเบียบที่ กสทช. กำหนด
- 3) จัดอบรมเทคนิคการจัดรายการ เพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครที่ยังคงจัดรายการอยู่ในปัจจุบัน และพัฒนานักจัดรายการรุ่นใหม่ขึ้นมาควบคู่กัน

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine)

ความพร้อมด้านเทคนิคถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งที่สะท้อนปัจจัยความพร้อมของวิทยุชุมชน อันได้แก่ มาตรฐานของเครื่องส่ง อุปกรณ์ การดำเนินการออกอากาศ ความรู้ความสามารถทางด้านเทคนิคของวิทยุชุมชน ตลอดจนการดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับดำเนินการส่งสัญญาณต่างๆ ผลการวิจัยได้พบปัจจัยความพร้อมทางเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการศึกษาด้านเทคนิค พบว่า วิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใช้เสาอากาศสูง 30 เมตร มีเพียงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์แห่งเดียวที่มีเสาอากาศสูง 53 เมตร ด้านกำลังส่งกระจายเสียงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขนาด คือ 500 วัตต์ 2 สถานี 300 วัตต์ 2 สถานี และ 30 วัตต์ 1 สถานี ส่วนผลการศึกษารัศมีการออกอากาศ พบว่า สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายมีรัศมีการออกอากาศไกลที่สุดถึง 30 กิโลเมตร รองลงมาได้แก่ วิทยุชุมชนคนกุดินารายณ์ มีรัศมีการออกอากาศ 20 กิโลเมตร วิทยุชุมชนคนอีกถิ่นมีรัศมีการออกอากาศ 15 – 20 กิโลเมตร ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีรัศมีการออกอากาศต่ำที่สุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม มีรัศมีการออกอากาศเพียง 1 – 2 กิโลเมตรเท่านั้น

4.1 ความพร้อมด้านเทคนิคของสถานี

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาอันดับ 2 คือ จะมีช่างเทคนิคมาดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง และอุปกรณ์เป็นระยะ คิดเป็นร้อยละ 22.6 และรองลงมาอันดับ 3 จะมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่ง อุปกรณ์ให้ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับการมีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง/อุปกรณ์เมื่อมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 18.9 เท่ากัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.35)

จากข้อมูลข้างต้น เมื่อมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนได้สะท้อนว่า แม้ว่าแต่ละสถานีจะมีคนในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเองอยู่แล้วก็ตาม แต่บุคลากรของสถานีจะสามารถดูแลและบำรุงรักษาด้านเทคนิคได้ในระดับพื้นฐานเท่านั้น เมื่อเกิดปัญหาเชิงเทคนิคที่ซับซ้อนที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญพิเศษ สถานีก็จำเป็นต้องจ้างช่างเทคนิคเฉพาะมาแก้ไขหรือซ่อมบำรุงทุกครั้ง

4.2 ปัญหาด้านเทคนิค

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทุกแห่งมีปัญหาด้านเทคนิค คิดเป็นร้อยละ 95.8 โดยเป็นปัญหาคลื่นแทรก คลื่นทับซ้อน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.3 เช่น กรณีสถานีวิทยุชุมชนคนธาตุพนมมีกำลังส่งเพียง 30 วัตต์ จึงไม่สามารถกระจายเสียงได้ไกลและยังมีสถานีใกล้เคียงใช้คลื่นความถี่เดียวกัน หรือมีกำลังส่งมากกว่าจนทำให้ไม่สามารถออกอากาศได้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างสถานีที่เหลือซึ่งมีกำลังส่งระหว่าง 300 – 500 วัตต์ก็เคยประสบปัญหาเดียวกันแต่สามารถเจรจากับคู่กรณีจนออกอากาศได้ในที่สุด รองลงมาอันดับ 2 คือ ปัญหาเครื่องส่งเสียและเสื่อมสภาพ คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาอันดับ 3 คือ ปัญหากระแสไฟฟ้าไม่เสถียร คิดเป็นร้อยละ 30.5 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.37) ทั้งนี้ ทุกสถานีไม่มีช่างเทคนิคที่สามารถซ่อมบำรุงเครื่องส่งหรืออุปกรณ์ในห้องส่งได้ รู้เพียงวิธีการใช้งานและดูแลรักษาเบื้องต้นเพื่อให้เครื่องส่งทำงานได้เท่านั้น เมื่อมีปัญหาจึงต้องส่งซ่อมและงดออกอากาศจนกว่าจะซ่อมเครื่องส่งเสร็จ ส่วนนักจัดรายการที่เป็นสูงอายุจะมีปัญหาเรื่องทักษะการใช้เทคโนโลยี เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องส่ง ซึ่งกลายเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้หลายสถานีไม่สามารถบันทึกรายการเก็บไว้เพื่อตรวจสอบตามระเบียบที่ กสทช. ได้กำหนดไว้

4.3 แนวทางการแก้ปัญหาเทคนิคด้านคลื่นแทรก

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อสถานีประสบปัญหาคลื่นแทรกจะแก้ไขปัญหาด้วยการร้องเรียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.2 โดยทำหนังสือร้องเรียนไปยังศูนย์เฝ้าฟังของ กสทช. ในพื้นที่ รองลงมาอันดับ 2 คือ ใช้วิธีเจรจากับสถานีคู่กรณี หรือใช้วิธีการอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 29.4 เท่ากัน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.38) โดยวิธีการอื่น ๆ ซึ่งตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนระบุ คือ แจ้งให้ผู้ฟังทราบ ว่า สถานีมีปัญหาคลื่นแทรกและกำลังหาทางแก้ไข ในขณะที่บางสถานีไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เลย อย่างไรก็ตาม หลายสถานีใช้ทุกแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาคลื่นแทรก แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

4.4 แนวทางแก้ไขปัญหาเทคนิคด้านเครื่องส่งเสีย

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อมีปัญหาเครื่องส่งเสียสถานีส่วนใหญ่จะแก้ไขด้วยการส่งเครื่องส่งไปซ่อมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมาคือ การยืมเครื่องสำรองจากสถานีอื่นมาใช้ ออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 16.7 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.39) เมื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เนื่องจากสถานีไม่มีอาสาสมัครหรือบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเครื่องส่งเสียได้ด้วยตนเอง วิธีการแก้ไขเบื้องต้นจึงพักการออกอากาศชั่วคราวและส่งเครื่องไปซ่อม เมื่อเรียบร้อยแล้วจึงกลับมาออกอากาศตามปกติ ทั้งนี้ มีเพียงสถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่นและวิทยุชุมชนชาวธาตุพนมเท่านั้นที่ใช้วิธีการยืมเครื่องสำรองจากสถานีอื่นซึ่งอยู่ในเครือข่ายวิทยุชุมชนเหมือนกัน

4.5 เทคนิคการบันทึกรายการ

จากการศึกษาพบว่า การบันทึกรายการของสถานีเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมายของสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วิธีการบันทึกในคอมพิวเตอร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาอันดับ 2 คือ ไม่ได้บันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 34.8 รองลงมาอันดับ 3 คือ บันทึกเก็บไว้ในเอ็มพีสาม (MP3) คิดเป็นร้อยละ 8.7 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.40)

แม้ผลการศึกษาข้างต้นจะพบว่า มีการบันทึกในคอมพิวเตอร์มากกว่าครึ่ง แต่จากการสัมภาษณ์ในเวทีประชุมกลุ่มย่อยในความเป็นจริงพบว่า ทุกสถานีเพียงแต่เคยบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ปัจจุบันทุกสถานีแทบไม่ได้บันทึกไว้ เนื่องจากปัญหาขาดแคลนงบประมาณซื้ออุปกรณ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมาอันดับ 2 คือ อาสาสมัครไม่มีทักษะในการบันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 41.9 ส่วนผู้ที่ไม่ทราบว่ามีกฎหมายกำหนดให้ต้องบันทึกรายการ มีเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้น (ภาคผนวก ข ตาราง ข.41) ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่า มีเพียงวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายเท่านั้นที่ระบุว่า มีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยช่วยบันทึกรายการไว้ให้ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนว่า บันทึกไว้ในรูปแบบใด

4.6 ความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิค

ปัญหาด้านเทคนิคเป็นปัญหาสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยความพร้อมในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ทั้งปัญหาลิ้นแทรก ปัญหาเครื่องส่งเสีย รวมทั้งขีดจำกัดทางด้านเทคนิคของอาสาสมัครนักรายการและอาสาสมัครด้านเทคนิค จากการประชุมกลุ่มย่อยตัวแทนวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางการแก้ปัญหาเทคนิค ดังนี้

1) กสทช.ควรมีศูนย์บริการทางเทคนิคระดับภูมิภาค เพื่อสนับสนุนหรือคอยให้ความช่วยเหลือด้านการดูแลและซ่อมบำรุงเครื่องส่ง อุปกรณ์ของสถานีในยามมีปัญหา โดยอาจแบ่งเขตรับผิดชอบเป็น 3 เขต คือ อีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้

2) กสทช. ควรสนับสนุนให้มีงบประมาณในการจ้างช่างเทคนิคในชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนมีคนรุ่นใหม่ที่จบการศึกษาหรือมีความรู้ทางช่างเทคนิคอยู่บ้าง แต่สถานีไม่มีค่าตอบแทน จึงไม่สามารถนำทรัพยากรบุคคลเหล่านี้มาสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

3) กสทช. ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมความรู้ทางช่างเทคนิคให้กับคนในชุมชน มุ่งเน้นอบรมคนว่างงาน หรือคนพิการในชุมชน เพื่อให้เป็นช่างเทคนิคประจำสถานีโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่อนุญาตให้ใช้เวลาว่างจากงานในสถานีไปประกอบอาชีพช่างเทคนิคอิสระได้

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management)

การบริหารจัดการถือเป็นอีกปัจจัยหลักอันแสดงถึงความพร้อมของการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนที่จะนำสู่ความสามารถดำรงอยู่แบบพึ่งพาตนเองได้และยืนหยัดดำเนินการได้ตามแนวทางวิทยุชุมชนอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการต้องเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอันเป็นหลักการพื้นฐานแบบเดียวกับวิถุชุมชน

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการวิถุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมผ่านความสม่ำเสมอของการประชุมคณะกรรมการสถานี่ซึ่งส่วนใหญ่มาจากตัวแทนกลุ่มในชุมชน พร้อมทั้งศึกษาเนื้อหาในการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและพัฒนาสถานี่วิถุชุมชน นอกจากนี้ยังศึกษาถึงช่องทางการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้ฟัง ช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนของผู้ฟังซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความเป็นวิถุชุมชนของประชาชน รวมทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน พร้อมแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานสถานี่ตามข้อเสนอแนะของชุมชน

นอกจากนี้งานวิจัยยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการเงินว่า มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลเพียงใด โดยผลการศึกษาการบริหารจัดการสถานี่วิถุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การประชุมคณะกรรมการสถานี่

ผลการศึกษาความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการวิถุชุมชน พบว่า จะจัดการประชุมทุก 1 – 3 เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.1 รองลงมา คือ จะประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น คิดเป็นร้อยละ 29.4 และจัดประชุมทุก 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 14.7 ตามลำดับ และทุกสถานี่มีการจดบันทึกการประชุมทุกครั้ง (ภาคผนวก ข ตาราง ข.42) ทั้งนี้ เนื้อหาในการประชุมคณะกรรมการสถานี่มักเป็นปัญหาเชิงเทคนิคมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.9 รองลงมาอันดับ 2 คือ ปัญหางบประมาณของสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาอันดับ 3 คือ ปัญหาด้านเนื้อหาและผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 19.1 และปัญหาด้านการบริหารจัดการสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 17.6 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.43) ซึ่งผลการศึกษาได้สะท้อนปัญหาหลักของสถานี่วิถุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เป็น 2 ด้าน คือ ปัญหาด้านเทคนิค และ ปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการวิถุชุมชน

5.2 การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการและคณะกรรมการสถานี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.7 ซึ่งอาสาสมัครนักจัดรายการและคณะกรรมการสถานี่ล้วนเป็นสมาชิกในชุมชน การสื่อสารระหว่างบุคคลในโอกาสต่าง ๆ จึงเป็นช่องทางการรับฟังความคิดเห็นแบบไม่เป็นการ รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้ฟังโทรศัพท์เข้าไปในรายการ คิดเป็นร้อยละ 33.9 โดยมากจะแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำและแจ้งผลการรับฟังไปในตัว รองลงมาอันดับ 3 คือ ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ในบางโอกาสนักข่าวหรือเรื่องสถานี่วิถุชุมชนเข้าสู่เวทีประชุมของชุมชนไปด้วย เพราะถือว่าวิถุชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.44)

5.3 การรับเรื่องร้องเรียนจากผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อผู้ฟังร้องเรียนไปยังสถานี คณะกรรมการจะนัดประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข ปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมาอันดับ 2 คือ ทหารีอกับชุมชนในเวทีประชุมต่างๆ ของชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 7.7 รองลงมาอันดับ 3 หัวหน้าสถานีและกรรมการสถานีพิจารณาแนวทางแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 3.8 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.45) และจากการสัมภาษณ์ในการจัดประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ที่ผ่านมา ทุกสถานียังไม่มีเรื่อง ร้องเรียนจากผู้ฟัง แต่ก็มีแนวปฏิบัติว่า หากมีเรื่องร้องเรียนจากผู้ฟัง คณะกรรมการสถานีจะนัดประชุมเพื่อ พิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาก่อนเป็นอันดับแรกเสมอ เพราะต้องการให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาและ หาทางออกร่วมกัน

5.4 ความโปร่งใส ตรวจสอบได้

การจดบันทึกและการแสดงบัญชีรายรับ – รายจ่ายของสถานีถือเป็นปัจจัยแสดงให้เห็นการบริหารจัดการ ที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนเกือบทุกสถานีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการจัดทำ บัญชีรายรับ – รายจ่าย โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.8 ระบุว่า มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานี มีเพียง ร้อยละ 4.2 เท่านั้นที่ตอบว่า ทางสถานีไม่มีบัญชีรายรับ-รายจ่าย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.47)

นอกจากนี้ การแสดงบัญชีรายรับ – รายจ่ายของสถานีนิยมประกาศในรายการของสถานีมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 39.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ แจกเป็นเอกสารแสดงไว้สถานี คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาอันดับ 3 ใช้วิธี แจกในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การประชุมชี้แจงที่สถานี หรือแจ้งในที่ประชุมของชุมชน ทั้งนี้ มีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ที่ ระบุว่า ไม่มีการชี้แจงบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานีให้ชุมชนทราบ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.48) ได้แก่ สถานีวิทยุ ชุมชนคนกุดินารายณ์ ซึ่งแม้ว่าจะยังไม่มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นทางการ แต่ก็มี การจด บันทึกรายรับรายจ่ายของสถานีไว้อย่างสม่ำเสมอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่ ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของคนในชุมชน กระบวนการตัดสินใจ และดำเนินการส่วนใหญ่ต้องผ่านการประชุมของคณะกรรมการก่อน ซึ่งมักจะมีการประชุม 1 – 3 เดือน/ครั้ง เมื่อ มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนหรือมีเรื่องร้องเรียนจากผู้ฟัง คณะกรรมการสถานีจะนัดประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไข แต่ที่ผ่าน มายังไม่มีสถานีใดได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ฟังเลย เนื้อหาในการประชุมส่วนใหญ่จึงมักเป็นเรื่อง ปัญหาทางด้าน เทคนิค และปัญหาทางด้านการเงิน

การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังนั้น มีลักษณะการเปิดรับอย่างไม่เป็นทางการผ่านกรรมการสถานีหรือ อาสาสมัครนักจัดรายการวิทยุซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน และเสนอความคิดเห็นโดยการโทรศัพท์เข้าไปใน รายการขณะที่ยังออกอากาศ

ส่วนแนวทางการบริหารจัดการด้านการเงินนั้น ทุกสถานี่ได้จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายไว้ที่สถานี่เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ สถานี่ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีประกาศรายรับ – รายจ่ายผ่านรายการของสถานี่ แสดงบัญชีแสดงไว้ที่สถานี่ และนำไปรายงานในที่ประชุมของชุมชนเพื่อแสดงถึงการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล

การวิเคราะห์กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานี่ตามกรอบหลักการตลาด 4P

สถานี่วิทยุชุมชนดำเนินงานสถานี่โดยมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น แนวทางและรูปแบบการหารายได้ของสถานี่เพื่อให้สถานี่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจึงเป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นภาพสะท้อนการดำเนินของสถานี่วิทยุชุมชนตามกรอบการวิเคราะห์ หลักการตลาด 4P ซึ่งกรอบการวิเคราะห์นี้จะสามารถเป็นแนวทางของการพัฒนาของสถานี่วิทยุชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบและเนื้อหาการวิทยุ (Product)

รายการวิทยุ เปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ของวิทยุชุมชนซึ่งต้องสนองต่อความต้องการของผู้ฟังทั้งเนื้อหา และรูปแบบของรายการที่มุ่งทำหน้าที่เพื่อชุมชน อันจะส่งเสริมให้ชุมชนหรือคนฟังได้สาระและประโยชน์จากการรับฟังรายการของสถานี่ การวิจัยนี้ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ฟังซึ่งมีฐานะเป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสถานี่ด้วยว่ามีส่วนร่วมกับสถานี่วิทยุชุมชนอย่างไร ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับสถานี่โดยติดตามรับฟังรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมาอันดับ 2 คือ ไม่มีส่วนร่วมกับสถานี่เลย คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาอันดับ 3 มีส่วนร่วมในการประเมินผลรายการ คิดเป็นร้อยละ 16.7 อันดับถัดมา มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการของสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 13.9 และมีส่วนร่วมในการจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 5.6 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.9)

ทั้งนี้ ทีมผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 หรือประมาณหนึ่งในสี่ที่ตอบว่า “ไม่มีส่วนร่วมกับสถานี่วิทยุชุมชน” นั้น แสดงให้เห็นว่า ยังมีคนจำนวนมากที่ไม่ติดตามรับฟังรายการของสถานี่ จึงส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วมในระดับที่เข้มข้นกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเนื้อหาของรายการ กำหนดผังของรายการและประเมินผลรายการ อย่างไรก็ดี จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยได้พบว่า การที่กลุ่มคนฟังไม่มีส่วนร่วมเช่นนั้น สาเหตุเกิดจากปัญหาทางเทคนิคของสถานี่วิทยุทั้งปัญหาคลื่นแทรก คลื่นทับซ้อน เครื่องส่งเสียและใช้เวลาช้อนนานตลอดจนความไม่ต่อเนื่องของการส่งกระจายเสียง จึงทำให้ผู้ฟังขาดการติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง

1.2 การมีส่วนร่วมกำหนดผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการของสถานีถึงร้อยละ 50 รองลงมาอันดับ 2 คือ การเสนอแนะรายการที่สนใจผ่านผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 18.8 รองลงมาอันดับ 3 ใช้วิธีการเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 15.6 และร่วมเสนอแนะในการกำหนดผังรายการในการประชุมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.4 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.10) ทั้งนี้ ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า การที่ผู้ฟังจำนวนครึ่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการเป็นการสะท้อนการไม่มีส่วนร่วมของผู้ฟังในวิทยุชุมชน และเป็นสัดส่วนที่ผู้ฟังมีส่วนร่วมกำหนดผังรายการน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยภาพรวมระดับประเทศที่ผู้ฟังไม่มีส่วนร่วมกำหนดผังรายการ ร้อยละ 29.1

1.3 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการวิทยุถึงร้อยละ 88 และไม่มีส่วนร่วมเพียงร้อยละ 12 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.16) โดยผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็นเกรงจะถูกมองว่าเป็นหน้าม้า และผู้ฟังบางส่วนให้เหตุผลว่า เพราะนักจัดรายการจัดดีแล้วจึงไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ฟังนิยมแสดงความคิดเห็นด้วยการโทรศัพท์เข้าไปในรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 หรือจำนวนครึ่งหนึ่งหรือของผู้ฟังทั้งหมด รองลงมาคือ มาร่วมรายการด้วยตนเองแล้วแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 25 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.17) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนผู้ฟังที่ไม่มีส่วนร่วมประเมินรายการมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.4 ส่วนผู้ที่มีส่วนร่วมจะประเมินรายการโดยเสนอแนะในการประชุมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมา คือ เสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 23.5 และเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 17.6 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.18)

ทีมวิจัยสังเกตว่า แม้กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณหนึ่งในสามจะไม่มีส่วนร่วมในการประเมินรายการ แต่เมื่อพิจารณาจากวิธีการและช่องทางในการประเมินรายการพบว่า กลุ่มผู้ฟังมีช่องทางการประเมินผลรายการทั้งแบบที่เป็นทางการ เช่น การร่วมเสนอแนะในที่ประชุมของชุมชน และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี หรือเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ เมื่อพบปะกันในโอกาสต่างๆ ทั้งนี้ เพราะทั้งกรรมการสถานีและผู้จัดรายการล้วนเป็นคนในชุมชนและรู้จักมักคุ้นกันดี

1.4 ความถี่ในการรับฟังและเหตุผลในการรับฟัง

ผลการศึกษาความถี่ในการรับฟัง พบว่า ผู้ฟังติดตามรายการทุกวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76 ซึ่งผู้ฟังจะติดตามรับฟังอย่างสม่ำเสมอทุกวันในกรณีที่สถานีส่งกระจายเสียงอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อพบว่าสัญญาณของสถานีขาดหายหรือไม่สามารถรับฟังได้ก็จะหาทางแจ้งผลการรับฟังให้กับนักจัดรายการหรือคณะกรรมการสถานี รองลงมาอันดับ 2 ผู้ฟังจะฟังนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16 และฟังทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.11)

รายการของสถานที่ที่เป็นที่นิยมของผู้ฟัง มีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละสถานที่ ดังนี้

1) จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ ผู้ฟังนิยม (1) รายการกระแสโลกกระแสธรรม เพราะให้สาระความรู้ สอนให้มีความรู้รับผิดชอบชีวิต มีเหตุผลที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติจริงได้ (2) รายการข่าว เพราะช่วยให้รู้ทันข่าวสารบ้านเมือง และ (3) รายการบันเทิง รายการเพลงทั่วไป เพราะฟังแล้วสนุกสนาน และผ่อนคลาย

2) สถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์ ผู้ฟังนิยม (1) รายการข่าว เพราะได้รู้ทันข่าวสารบ้านเมือง ฟังแล้วสบายใจ (2) รายการเพลง/บันเทิง ฟังเพื่อความบันเทิง (3) รายการธรรมะ ฟังแล้วทำให้สบายใจ

3) สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น ผู้ฟังนิยม (1) รายการสาระบันเทิง เพราะได้รับความรู้ และความสนุกสนาน (2) รายการกฎหมายใกล้ตัว ช่วยให้มีความรู้เรื่องกฎหมาย และเป็นรายการที่นำเสนอข้อมูลโครงการต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน (3) รายการเสียงคนฮักถิ่น เพราะเนื้อหารายการเป็นเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นเรื่องใกล้ตัวจึงอยากฟัง และผู้จัดนำเสนอได้เข้าใจง่าย

4) สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย ผู้ฟังนิยม (1) รายการหมอลำยามแลง เพราะให้ทั้งความบันเทิง และข่าวสาร (2) รายการธรรมะรับอรุณ-ธรรมะยามเช้า เพราะทำให้จิตใจดี อารมณ์นิ่ง เต็มเต็มใจให้กับตัวเอง เนื่องจากผู้ฟังส่วนใหญ่เข้าวัดฟังธรรมเป็นประจำอยู่แล้ว และเป็นรายการที่ให้ทั้งความบันเทิงและข่าวสารความรู้ (3) รายการลูกทุ่งเอฟเอ็ม เพราะผู้จัดเปิดเพลงเพราะ ฟังแล้วเบิกบานหัวใจ ผ่อนคลายอารมณ์ มีทั้งความบันเทิงและข่าวสารความรู้ เหตุการณ์ต่างๆ ในชุมชน

5) วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม ผู้ฟังนิยม (1) รายการข่าวสารบ้านเมือง เพราะเคยเป็นนักข่าวมาก่อน จึงชอบฟังข่าว (2) รายการการเกษตร ทั้งนี้ ผู้ฟังบางส่วนไม่สามารถจำชื่อรายการได้

ในกรณีที่ผู้ฟังไม่สามารถระบุชื่อรายการที่ฟังได้ เนื่องจากบางสถานีดำเนินการออกอากาศไม่ต่อเนื่องจนผู้ฟังไม่สามารถจดจำชื่อรายการได้แน่ชัด ส่วนสถานที่ที่ส่งกระจายเสียงอย่างต่อเนื่อง ผู้ฟังก็สามารถจดจำชื่อรายการและนักจัดรายการได้อย่างแม่นยำ

จากผลการศึกษาพบว่า รายการที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้ฟังจะมีทั้งรายการ “สาระ” และ “บันเทิง” สลับกัน โดยรายการที่เป็นสาระนั้นจะนำเสนอข่าวสารบ้านเมืองและธรรมะ ซึ่งสะท้อนช่วงวัยและความสนใจของกลุ่มคนฟังในชุมชน ส่วนรายการบันเทิงก็จะเน้นนำเสนอศิลปะพื้นบ้านเช่น หมอลำ เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น

1.5 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานีเพราะรูปแบบรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาอันดับ 2 คือ ชื่นชอบลีลาของนักจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาอันดับ 3 ติดตามรับฟังเพราะรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมับรายการ คิดเป็นร้อยละ 28.8 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.13) นอกจากนี้ยังพบว่า เหตุผลอื่นๆ ที่ผู้ฟังติดตามรายการของสถานี เพราะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานี (วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย) เนื้อหารายการมีความรู้แฝงอยู่ สะท้อนวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน (วิทยุชุมชนคนฮักถิ่นกรณี) ผู้จัดรายการเปิด

เพลงเพราะ (วิทยุชุมชนคนกฤณารายณ์) และผู้ฟังสนใจธรรมะที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์)

ผลการศึกษาจึงสะท้อนความต้องการของผู้ฟังวิทยุชุมชนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ กล่าวคือ ปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้ฟังติดตามรายการวิทยุชุมชน ได้แก่ รูปแบบรายการ สื่านักจัดรายการ และการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังคิดว่ารายการของสถานีมีคุณภาพเนื่องจากผู้จัดรายการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นกันเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ เพราะข้อมูลที่นำเสนอในรายการมีความถูกต้อง และครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาอันดับ 3 เพราะผู้จัดรายการมีความรอบรู้ คิดเป็นร้อยละ 26.2 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.14) สอดคล้องกับภาพรวมระดับประเทศที่พบว่า “คุณภาพของรายการ” มักตัดสินกันที่ “คุณภาพของนักจัดรายการวิทยุชุมชน” ซึ่งจะต้องมีทักษะการใช้ภาษาที่ผู้ฟังเข้าใจง่าย และผู้ฟังติดตามรับฟังเพราะนักจัดรายการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้ง “การให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และความรอบรู้ของนักจัดรายการ” ก็เป็นเครื่องมือตัดสินคุณภาพของรายการวิทยุด้วยเช่นกัน

1.6 คุณสมบัติของนักจัดรายการ

ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟังมากที่สุด คือ สื่านักจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จัด คิดเป็นร้อยละ 34.5 และต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 27.3 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.15) สอดคล้องกับภาพรวมระดับประเทศที่พบว่า คุณสมบัติของนักจัดรายการวิทยุชุมชนที่ดีในมุมมองของผู้ฟัง ผู้จัดรายการจะต้องมีทักษะในการจัดรายการและมีสื่านักเฉพาะตัว มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่จัด และมีความรับผิดชอบตามลำดับเช่นเดียวกัน

2. ราคา/จำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price)

ผู้ฟังจะยินดีสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนในรูปแบบต่างๆ เมื่อผู้ฟังรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังให้การสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาคเงินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาอันดับ 2 คือ บริจาคเป็นสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมาอันดับ 3 คือ การเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 2.9 ทั้งนี้ มีผู้ฟังที่ไม่ได้สนับสนุนด้านการเงินด้วย คิดเป็นร้อยละ 17.6 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.19) แต่จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ผู้ฟังบางส่วนเลือกที่จะให้กำลังใจกลุ่มนักจัดรายการแทนการสนับสนุนเป็นตัวเงิน

ปัจจัยมีผลให้ผู้ฟังสนับสนุนทางการเงินแก่สถานีมากที่สุด คือ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาอันดับ 2 คือ เพราะรายการของสถานีมีคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาอันดับ 3 คือ รูปแบบรายการมีความน่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 24.4 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.21) ส่วนความถี่ในการบริจาคเงิน พบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่นิยมบริจาคเป็นครั้งคราวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60

รองลงมาคือ บริจาคเงินเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 20 และบริจาคเงินเป็นรายปี คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.20)

3. สถานที่ตั้งวิทยุชุมชน (Place)

สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าครึ่งตั้งอยู่ในศาสนสถาน คิดเป็นร้อยละ 58.3 เช่น จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น และวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย ตั้งอยู่ในบริเวณวัดในชุมชน รองลงมา คือ ตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 16 เช่น สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม ตั้งอยู่ในที่ทำการองค์กรในชุมชน หรือ ศาลากลางบ้าน นอกเหนือจากนี้จะตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนบุคคลที่บริจาคให้เป็นประโยชน์สาธารณะ เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์ตั้งอยู่ในที่ดินของหัวหน้าสถานีที่ทำบันทึกมอบให้เป็นที่ดินสาธารณะแล้ว เป็นต้น (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.6) ทั้งนี้ ไม่พบว่าสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งอยู่ในสถานศึกษาหรือบ้านพักอาศัย

จากผลการศึกษาพบว่า สถานีตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมเนื่องจากผู้ฟังสามารถเดินทางไปสถานีได้สะดวกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาอันดับ 2 คือ ผู้ฟังสามารถเข้าถึงสถานีได้สะดวก คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาอันดับ 3 คือ ที่ตั้งสถานีอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.6 ตามลำดับ (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.7) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ผู้ฟังเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น และสถานีวิทยุชุมชนคนกุณินารายณ์ ค่อนข้างคับแคบ ส่วนสถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายนั้น กลุ่มผู้ฟังคิดว่าที่ตั้งสถานียังไม่เหมาะสมและเสนอให้กรรมการหาที่ตั้งสถานีของตัวเอง

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า สถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดนั้นมีความเหมาะสม เพราะส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในศาสนสถาน อยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ อยากสะดวก กลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่เคยเดินทางไปสถานี โดยมีเหตุผลในการเดินทางไปสถานีเพื่อไปบริจาคเงินหรือสิ่งของมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.3 รองลงมาอันดับ 2 คือ ไปร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรมของสถานี คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมาอันดับ 3 คือ ไปเป็นแขกรับเชิญในรายการ คิดเป็นร้อยละ 7.9 และมีผู้ฟังเพียง 1 คน หรือร้อยละ 2.6 เท่านั้นที่ไม่เคยเดินทางไปสถานีวิทยุชุมชนเลย (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.8) นอกจากนี้ ผู้ฟังยังมีเหตุผลอื่นๆ ที่เดินทางไปสถานีวิทยุ เช่น ไปขอเพลง ไปเยี่ยมเยียนและให้กำลังใจนักจัดรายการ ไปดูการจัดรายการ ไปขอให้ประกาศเรื่องด่วน ไปช่วยงานของสถานี หรือบังเอิญผ่านไปก็แวะไปทักทายผู้ที่อยู่สถานี เป็นต้น

จากผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่า วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย การเดินทางไปสถานีด้วยเหตุผลต่างๆ ล้วนสะท้อนการมีส่วนร่วมของคนฟังต่อสถานีทั้งในฐานะผู้รับฟังที่ต้องการฟังเพลง ขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีส่วนสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาค การเข้าร่วมประชุมและบางคนก็มีโอกาสเข้าร่วมเป็นแขกรับเชิญในรายการ

4. กลยุทธ์จูงใจให้สนับสนุนสถานี (Promotion)

สถานีวิทยุชุมชนจำเป็นจะต้องแสวงหากลยุทธ์เพื่อจูงใจให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการติดตามรับฟัง ตลอดจนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดของสถานี การสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันในชุมชนเป็นเจ้าของสถานีร่วมกัน รวมทั้งชี้ให้เห็นว่า รายการที่นำเสนอตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และคนฟังอย่างแท้จริง การวิจัยครั้งนี้ได้แสวงหาคำตอบจากกลุ่มคนฟังว่า สถานีต้องใช้กลยุทธ์ใดที่จะสามารถจูงใจกลุ่มคนฟังให้สนับสนุนสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี

ผู้ฟังเห็นว่าสถานีควรสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีโดยควรเน้นประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาอันดับ 2 คือ ควรเน้นประเด็นเรื่องสิทธิของบุคคล คิดเป็นร้อยละ 30 และอันดับ 3 คือประเด็นเรื่องชาติ ศาสนา วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 28.3 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.23) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากภาพรวมระดับประเทศพบว่า กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่าประเด็นสิทธิชุมชนจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีมากกว่าในภาคอื่นๆ และมากกว่าภาพรวมระดับประเทศ หรือในลำดับรองลงมา ผู้ฟังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังเน้นประเด็นสิทธิบุคคล ซึ่งสะท้อนว่าคนฟังตระหนักในเนื้อหาด้านสิทธิมนุษยชนเป็นอันดับแรก ๆ อันเป็นประเด็นที่วิทยุชุมชนเองก็ควรให้ความสำคัญเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น ของกลุ่มอนุรักษ์ จ.อุดรธานี ถูกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ปกป้องและส่งเสริมสิทธิของชุมชนอย่างชัดเจน และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ฟัง พบว่า ประเด็นสิทธิของชุมชน ทั้งสิทธิการปกป้องทรัพยากร สิทธิการรู้เท่าทันกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนนั้นกลายเป็นประเด็นที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชนสนับสนุนสถานีได้เป็นอย่างดี

ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า เนื้อหาหลักของวิทยุชุมชนนอกจากจะประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสารชุมชน ความบันเทิง และวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ประเด็นเรื่องสิทธิชุมชน และสิทธิบุคคล ไม่ว่าจะเป็น สิทธิเด็กและเยาวชน สิทธิสตรี สิทธิคนชรา สิทธิในการเข้าถึงระบบดูแลสุขภาพ หรือสิทธิของผู้บริโภค ก็เป็นเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนที่ผู้ฟังเห็นว่ามีความสำคัญเช่นกัน

4.2 กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า การรณรงค์สิทธิของชุมชนถือเป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาอันดับ 2 คือ การประกาศชื่อผู้บริจาคออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 25.4 และสถานีออกไปถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.24)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ฟังพบว่า การรณรงค์เรื่องสิทธิต่าง ๆ ของชุมชนนั้นถือว่า วิทยุชุมชนได้ทำหน้าที่ปกป้องคนในชุมชนด้วยข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การที่วิทยุชุมชนจะเป็นวิทยุของชุมชน

และเพื่อชุมชนได้อย่างเต็มที่นั้น จึงจำเป็นต้องทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ขณะเดียวกันวิทยุชุมชนก็ต้องทำหน้าที่เฝ้าระวัง ปกป้องสิทธิของชุมชนด้วยเช่นกัน ซึ่งการทำหน้าที่ดังกล่าวของวิทยุชุมชนจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมระดมทุนของกลุ่มคนฟังที่มีความรู้สึกว่าเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง

4.3 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฟังคิดว่าสถานีควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ เป็นกลยุทธ์เพิ่มเติมที่จะทำให้ชุมชนสนับสนุนสถานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ สถานีออกไปถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และสถานีมีบทบาทในการรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.7 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.25) ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายเป็นผู้ริเริ่มการถ่ายทอดกิจกรรมของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งการถ่ายทอดสดกิจกรรมวันสำคัญของชุมชน พิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารแบบง่าย ๆ ด้วยการให้นักจัดรายการเข้าไปร่วมกิจกรรมแล้วโทรศัพท์รายงานเข้ามาในรายการที่กำลังออกอากาศ ซึ่งกลยุทธ์นี้มีส่วนกระตุ้นให้เจ้าภาพหรือผู้ร่วมงานบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนสถานีอย่างเต็มใจ

อนึ่ง ในการจัดประชุมกลุ่มย่อยพบว่า การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดรายการ นอกจากจะช่วยเพิ่มจำนวนอาสาสมัครแล้ว ยังเป็นการขยายกลุ่มคนฟังให้กว้างขึ้นด้วย เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้ความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานีได้ขยายไปสู่กลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อสนับสนุนสถานีมากขึ้น

4.4 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน

กลุ่มคนฟังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจในการระดมทุนว่า ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.4 รองลงมาอันดับ 2 คือ การร่วมรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15 รองลงมาอันดับ 3 คือ สถานีถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.2 และการประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 13.3 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.26) นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า กลุ่มผู้ฟังได้เสนอให้สถานีมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนได้แก่ การจัดรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมา คือ สถานีร่วมจัดกิจกรรมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 32.1 และสถานีระดมทุนเพื่อช่วยเหลือชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.8 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.28)

จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์ที่กลุ่มผู้ฟังเสนอต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งจากสมาชิกในชุมชนและสถานีวิทยุ ขณะเดียวกันสถานีเองก็ต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนให้มากขึ้น กล่าวคือ วิทยุชุมชนจะต้องทำหน้าที่เป็น “ผู้ให้” แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้วิทยุชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนมากขึ้น

4.5 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่

จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่จะเน้นที่ความสามารถของผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.3 เพราะผู้ฟังบางส่วนเลือกจดจำชื่อนักจัดรายการมากกว่าชื่อรายการ ซึ่งความสามารถและลีลาในการจัดรายการจะกลายเป็นจุดขายของสถานี่ที่ทำให้คนอยากติดตามฟังและอยากบริจาคเงินสนับสนุนสถานี่ รองลงมาอันดับ 2 คือ สถานี่ต้องเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 34 ทั้งการเปิดให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานี่ หรือสถานี่ออกไปร่วมกับกิจกรรมของชุมชน และอันดับที่ 3 คือ ต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี่ให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.5 ตามลำดับ (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.29)

4.6 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี่

จากการศึกษาพบว่า ตัวผู้จัดรายการและการที่สถานี่มีส่วนร่วมกัชุมชนเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดในสัดส่วน ร้อยละ 37.5 เท่ากัน (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.30) รองลงมาคือ ตัวหัวหน้าสถานี่ นอกจากนี้ยังมีจุดเด่นด้านอื่น ๆ ได้แก่ เนื้อหารายการที่น่าสนใจ เช่น ข่าวสารบ้านเมือง สาระความรู้ เนื้อหาที่สะท้อนความเป็นชุมชน และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ผลการศึกษาต่อกย้ำว่า วิทยุชุมชนจะยืนหยัดอยู่ได้และได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน จะต้องเลือกนักจัดรายการที่มีความรู้ และพัฒนาความสามารถในการจัดรายการให้ดียิ่งขึ้น เนื้อหาของรายการต้องสนองตอบความต้องการของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของวิทยุชุมชนที่เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

บทสรุปและข้อเสนอแนะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถานี่วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการศึกษานั้น มีคุณสมบัติเป็นไปตามหลักการดำเนินการวิทยุชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานในรูปแบบอาสาสมัคร เพื่อประโยชน์ของชุมชน

ส่วนปัจจัยความพร้อมในการดำเนินการวิทยุชุมชนนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ตามกรอบหลักการบริหารจัดการ 5M ดังนี้

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man) ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าสถานี่ คณะกรรมการสถานี่ อาสาสมัครฝ่ายต่าง ๆ ทั้งฝ่ายจัดรายการวิทยุ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายบัญชีและการเงิน และเจ้าหน้าที่ ล้วนเป็นบุคคลที่มาทำงานในลักษณะอาสาสมัคร ไม่ได้รับค่าตอบแทน บุคลากรของวิทยุชุมชนจึงต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบและเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน และมีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ_วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี่และคณะกรรมการสถานี่มาจากการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมโดยต้องเป็นคนในชุมชนและเลือกกันเองในชุมชน

จำนวนบุคลากรของสถานียังมีน้อยเมื่อเทียบกับงานที่ต้องรับผิดชอบ และอาสาสมัครยังต้องการการพัฒนาศักยภาพโดยเฉพาะด้านเทคนิค เช่น การบันทึกเสียง การดูแลหรือซ่อมบำรุงอุปกรณ์ในห้องส่ง โดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากร และเปิดโอกาสให้แต่ละสถานีมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับเงินเดือนเพื่อดูแลสถานี เครื่องส่งและอุปกรณ์สำหรับออกอากาศ ตลอดจนจัดรายการแทนอาสาสมัครได้หากมีเหตุฉุกเฉินที่อาสาสมัครไม่สามารถมาจัดรายการได้

2. ความพร้อมด้านการเงิน (Money) สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีรายรับไม่พอกับรายจ่าย โดยรายจ่ายประจำ ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ในห้องส่ง และค่าโทรศัพท์ ส่วนรายรับของสถานีนี้นั้นมาจากการบริจาคของคนในชุมชน องค์กรภายในชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน ด้วยเหตุนี้ สถานีจึงหาช่องทางเพิ่มรายรับโดยการขอรับบริจาคเงินจากผู้ฟังในชุมชน การจัดกิจกรรมระดมทุนในชุมชน และเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ไม่แสวงกำไร ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการได้รับสนับสนุนประมาณ 80,000 – 100,000 บาท/ปี เพื่อเป็นทุนสำหรับซื้อเครื่องส่งสำรองและอุปกรณ์ในห้องส่ง ตลอดจนเป็นทุนสำหรับการบำรุงรักษา ปรับปรุงสำนักงานให้เหมาะสมกับเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยแหล่งที่มาของเงินทุนสนับสนุนอาจมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ ของ กสทช.

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) พบว่า ผังรายการของสถานีเกิดจากคณะกรรมการประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันมากที่สุด รองลงมา คือ อาสาสมัครเสนอตัวจัดรายการที่ตนสนใจ และสอบถามความต้องการจากคนในชุมชน โดยสัดส่วนรายการที่สถานีผลิตเองมีมากกว่ารายการที่รับถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่นในสัดส่วนประมาณ 70 : 30 ซึ่งเนื้อหารายการส่วนใหญ่จะเน้น “สาระนำความบันเทิง” แต่ในขณะเดียวกันรายการบันเทิงก็จะมีสาระสอดแทรกอยู่ด้วยเสมอ

นักจัดรายการวิทยุนำเนื้อหาจากตำรา หนังสือ นิตยสาร มาใช้ในการจัดรายการมากที่สุด และนำข้อมูลจากข่าวประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมานำเสนอด้วย ซึ่งสะท้อนคุณสมบัติของนักจัดรายการวิทยุชุมชนว่า จะต้องเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสาร เป็นนักอ่านทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์ จากข่าวประชาสัมพันธ์ของทางราชการ ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต จึงจะเป็นนักจัดรายการที่ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารที่ดีของชุมชนได้

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine) พบว่า สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง โดยจะมีช่างเทคนิคคอยดูแล บำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์เป็นระยะ มีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่งและอุปกรณ์ให้ และมีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่งและอุปกรณ์เมื่อมีปัญหา ซึ่งปัญหาหลักที่พบ คือ คลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน เครื่องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพ และปัญหาความไม่เสถียรของกระแสไฟฟ้า ที่ผ่านมา สถานีแก้ไขปัญหาคลื่นแทรกโดยร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กสทช.ในพื้นที่ รวมทั้งเจรจากับคู่กรณี ส่วนปัญหาเครื่องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพแก้ไขด้วยการส่งซ่อม

ด้วยเหตุนี้ สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขว่า กสทช. ควรสนับสนุนให้มีศูนย์บริการทางเทคนิคในระดับภูมิภาค เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านการดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง และอุปกรณ์ของสถานี พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจ้างช่างเทคนิคในชุมชนและจัดสรรงบประมาณสำหรับฝึกอบรมความรู้ทางเทคนิคให้กับคนในชุมชนด้วย

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management) พบว่า กรรมการบริหารสถานีวิทยุมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอทุก 1 – 3 เดือน โดยประเด็นหลักในการประชุม คือ ปัญหาด้านเทคนิค ปัญหาด้านการเงิน และการบริหารจัดการ ขณะเดียวกันคณะกรรมการสถานีก็รับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังผ่านผู้จัดรายการและกรรมการของสถานี และพบว่า แต่ละสถานีจัดทำบันทึกการประชุม พร้อมทั้งบัญชีรายรับ – รายจ่ายแสดงไว้ที่สถานีและพร้อมให้มีการตรวจสอบได้ทุกเมื่อ เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีมีการร้องเรียนเรื่องการบริหารจัดการของวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลย

นอกจากนี้ ทีมวิจัยได้ศึกษากลยุทธ์การจูงใจของสถานีเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน โดยวิเคราะห์ตามกรอบหลักการตลาด 4P ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ (Product) พบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ติดตามรับฟังรายการทุกวัน โดยรายการที่นิยมฟังจะมีทั้ง “สาระ” และ “บันเทิง” สลับกัน รายการที่เป็นสาระนั้นจะมีทั้งข่าวสารบ้านเมืองและรายการธรรมะ ซึ่งสะท้อนช่วงวัยและความสนใจของกลุ่มคนฟัง ขณะที่รายการบันเทิงมักเป็นมักเน้นศิลปะพื้นบ้านเช่น หมอลำ เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น เหตุผลที่ผู้ฟังติดตามเพราะชอบรูปแบบรายการ สีสานของนักจัดรายการ และการได้มีส่วนร่วมโดยสามารถโทรศัพท์เข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการได้ ปัจจัยที่ผู้ฟังใช้ตัดสินคุณภาพของรายการคือ ผู้จัดรายการใช้ภาษาถิ่นในการจัดและให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน อันสะท้อนความรอบรู้ของนักจัดรายการ

2. สถานที่ตั้งวิทยุชุมชน (Place) พบว่า สถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในวัด รองลงมา คือ ในที่สาธารณะของชุมชน ซึ่งผู้ฟังในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ผู้ฟังเดินทางไปสถานีเพื่อต้องการแสดงการมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับฟังที่ต้องการฟังเพลง และในฐานะผู้ให้การสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาค และการมีส่วนร่วมกับสถานีด้วยการเข้าร่วมประชุม หรือเป็นแขกรับเชิญในรายการ เป็นต้น

3. การสนับสนุนด้านการเงิน หรือราคาของผู้ฟังยินดีจ่าย (Price) พบว่า ผู้ฟังมักสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาคเงินเป็นรายครั้งหรือตามสะดวก โดยมีเหตุผลในการสนับสนุนคือ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน รายการของสถานีมีคุณภาพ และรูปแบบรายการน่าสนใจ

4. กลยุทธ์จูงใจให้สนับสนุนสถานี (Promotion) พบว่า ประเด็นหลักที่จะสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี คือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน รองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของบุคคล และประเด็นเรื่องชาติ ศาสนา วัฒนธรรม กลยุทธ์จูงใจที่ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน ก็คือ การรณรงค์สิทธิของ

ชุมชน การประกาศชื่อผู้บริจาคออกอากาศ และการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน ส่วนกลยุทธ์เพิ่มเติมที่จะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนมากขึ้น ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ ร้องลงมาคือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน และรณรงค์สิทธิของชุมชน

ส่วนกลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี ต้องเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ เพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานีในเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ฟังวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความพร้อมของวิทยุชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้

1) **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน** สถานีวิทยุควรมีที่ตั้งของตนเอง มีพื้นที่มากขึ้นเพื่อไม่ให้แออัด และมีความทันสมัย

2) **ด้านอาสาสมัครและการมีส่วนร่วม** สถานีมีอาสาสมัครจัดรายการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมของสถานีมากขึ้น

3) **ด้านรายการ** สถานีควรมีความโดดเด่นมากขึ้น เพิ่มรายการที่น่าสนใจเนื้อหาที่คนในชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นรายการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ดำเนินการออกอากาศอย่างต่อเนื่อง ขยายเวลาออกอากาศให้มากขึ้น และถ่ายทอดสดการประชุมของทางสถานีให้คนในชุมชนได้ฟัง

4) **ด้านเทคนิค** ควรปรับปรุงคลื่นความถี่ หรือแก้ไขปัญหาเครื่องส่งเพื่อให้สามารถรับฟังได้อย่างชัดเจน ทั้งการเพิ่มกำลังส่ง และขยายพื้นที่ออกอากาศ

5) **ด้านงบประมาณ** ควรของบประมาณสนับสนุนสถานีจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ และ กสทช. ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

4.4 ผลการศึกษาวิทยุชุมชนภาคใต้

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณสมบัติของวิทยุชุมชน

ทีมวิจัยภาคใต้ได้ลงพื้นที่ศึกษาการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในภาคใต้ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบตามหลักการสากลของวิทยุชุมชน ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของ บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน สามารถสรุปว่าคุณสมบัติของวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของสถานี่ กล่าวคือ คนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมกันว่าสถานี่วิทยุชุมชนเป็นของทุกคน มีความรู้สึกรักและเป็นเจ้าของสถานี่ร่วมกัน ซึ่งเป็นผลมาจากสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมก่อตั้งสถานี่วิทยุ ตั้งแต่การสอบถามความต้องการของคนในชุมชน การปรึกษาหารือกับคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงการจัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สถานี่ที่ตั้งสถานี่วิทยุอยู่ในพื้นที่ที่คนในชุมชนสามารถไปร่วมทำกิจกรรมของสถานี่ได้โดยสะดวก และให้การสนับสนุนทั้งในรูปของการบริจาคเงิน สิ่งของ ตลอดจนการเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร รวมถึงมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานี่ในด้านต่างๆ

2. บริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชน สถานี่วิทยุชุมชนในเขตภาคใต้เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผ่านคณะกรรมการที่มาจากการคัดเลือกกันเองในชุมชน และ/หรือเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลาย โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการดำเนินงานสถานี่วิทยุชุมชนในภาคใต้จะให้ความสำคัญกับผู้ที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดรายการ โดยคนในชุมชนเสนอตัวเป็นอาสาสมัครจัดรายการตามความรู้ความสามารถของตน

3. เพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือ สถานี่วิทยุชุมชนดำเนินงานตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ผ่านเนื้อหารายการที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งด้านศาสนา และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ตามบริบทของชุมชนนั้นๆ เช่น ชุมชนเกษตร ชุมชนชาวคริสต์ และชุมชนชาวมุสลิม เป็นต้น สถานี่วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการนำเสนอข่าวสารภายในชุมชนตลอดจนรู้เท่าทันข่าวสารจากภายนอก ตลอดจนเป็นช่องทางในการเรียกร้องสิทธิของชุมชนและสิทธิส่วนบุคคลที่คนในชุมชนพึงมี

เมื่อทีมวิจัยนำผลการศึกษาไปตรวจสอบยืนยันข้อมูลอีกครั้งในการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า สถานี่วิทยุชุมชนในภาคใต้มีคุณสมบัติพื้นฐานครบถ้วนตามหลักการดังกล่าวทุกประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง สถานี่วิทยุเป็นของชุมชน ประการที่สอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัครที่มีความหลากหลาย โดยเปิดกว้างให้คนในชุมชนทุกกลุ่มเข้าไปใช้ประโยชน์ ประการที่สาม สถานี่วิทยุไม่มีโฆษณาและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ แต่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลักทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและการเป็นกระบอกเสียงปกป้องสิทธิของชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทย์ชุมชนตามกรอบการบริหารจัดการ 5M

ความพร้อมตามหลักการบริหารจัดการประกอบด้วย ความพร้อมด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านเนื้อหา ด้านเทคนิค ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานตามหลักการของวิทย์ชุมชนที่ว่า วิทย์ชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

1. ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)

บุคลากรของสถานีวิทย์ประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร บุคลากรเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนให้เป็นไปตามหลักการวิทย์ชุมชน ดังนั้น วิธีการได้มาซึ่งบุคลากร คุณสมบัติ ตลอดจนองค์ประกอบของกรรมการสถานี จึงถือเป็นตัวชี้วัดความพร้อมที่สำคัญในการขับเคลื่อนทั้งในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ รวมถึงการนำนโยบายลงไปสู่การดำเนินงานของสถานีวิทย์ชุมชนด้วย ความพร้อมของบุคลากร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานี เป็นเสมือนกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานีให้บรรลุเป้าหมาย บทบาทของหัวหน้าสถานี คือ การผลักดันงานต่างๆ ภายในสถานีวิทย์ชุมชน ให้ดำเนินไปตามนโยบาย กรอบ กติกา กฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดโดยคณะกรรมการสถานีวิทย์ชุมชน คุณสมบัติหลักของหัวหน้าสถานี คือ ต้องเป็นผู้มีความพร้อมทั้งคุณวุฒิ วิทยวุฒิ เข้าใจหลักการวิทย์ชุมชน มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต รับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของชุมชน นอกเหนือจากคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว หัวหน้าสถานีวิทย์ชุมชนในภาคใต้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์เพื่อชุมชนและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านการทำงานเพื่อชุมชน อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หัวหน้าสถานีได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

1.2 วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีของสถานีวิทย์ชุมชนภาคใต้ พบว่า ใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.50 โดยพิจารณาจากคุณสมบัติหลัก เช่น มีความเข้าใจหลักการวิทย์ชุมชน มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และการทำงานเพื่อชุมชนอันเป็นที่ประจักษ์ เป็นต้น รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ใช้วิธีการเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 30 เป็นอันดับสอง และอันดับสาม ใช้วิธีการเลือกกันเองในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.50 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.6) นอกจากนี้ยังพบว่า มีวิธีคัดเลือกหัวหน้าสถานีโดยการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและตำบล เพื่อหาประชมติหรือข้อตกลงร่วมกันในการก่อตั้งสถานี และการเลือกหัวหน้าสถานีด้วย

1.3 คณะกรรมการของสถานี

คณะกรรมการของสถานี คือ สมาชิกในชุมชนที่อาสาช่วยดำเนินงานสถานี จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนภาคใต้มีจำนวนคณะกรรมการระหว่าง 5 คน ถึง 12 คน สถานีวิทยุชุมชนที่มีจำนวนคณะกรรมการมากที่สุด คือ สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ ซึ่งมีจำนวน 12 คน รองลงมา คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ และ สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน ซึ่งมีจำนวนคณะกรรมการเท่ากัน คือ 9 คน ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีจำนวนคณะกรรมการน้อยที่สุด 2 สถานี มีจำนวนคณะกรรมการเท่ากัน คือ 5 คน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา และ สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง

จากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่า หลังจากประกาศ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เรื่อง การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง มีผลบังคับใช้ มีผลต่อการปรับจำนวนคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชน อาทิ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา และ สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง ที่ปรับลดจำนวนคณะกรรมการให้เหลือ 5 คน รวมถึงการปรับให้ผู้ที่เป็นข้าราชการหรือมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการดำเนินงานของสถานีมาโดยตลอด แต่ไม่สามารถเป็นกรรมการ สถานีวิทยุชุมชนได้ไปเป็น ที่ปรึกษา เลขานุการ หรือผู้ประสานงานของสถานี เช่น สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จากการตรวจสอบยืนยันข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นว่าจำนวนคณะกรรมการที่มีอยู่เป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานี

1.4 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานี

วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนในภาคใต้มีหลายวิธีในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ใช้วิธีการคัดเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.56 รองลงมาใช้วิธีการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม และวิธีการเลือกกันเองในชุมชน ในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 30.23 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.7) นอกจากนี้ยังพบว่ามีวิธีการเลือกคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนด้วยการจัดเวทีประชาคมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.98 โดยสถานีที่ใช้วิธีนี้ ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง และสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน

จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า เกือบทุกสถานีใช้วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการของสถานีหลายวิธีผสมผสานกันเพื่อให้ได้คณะกรรมการที่มีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเป็นหลัก

1.5 องค์ประกอบของคณะกรรมการ

องค์ประกอบของคณะกรรมการที่หลากหลายจะสะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นหลักประกันว่า สถานีวิทยุจะตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนอย่างภาคใต้ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ตัวแทนกลุ่มอาชีพ ตัวแทนกลุ่มผู้หญิง เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตลอดจนตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านต่างๆ ในชุมชน องค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากสามกลุ่มหลักในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ในสัดส่วนร้อยละ 19.60 กลุ่มผู้นำชุมชนในสัดส่วนร้อยละ 17.65 ซึ่งมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน ครู ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น ส่วนคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชน มีสัดส่วนร้อยละ 16.67 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.8)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มย่อย พบว่า คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนมาจากตัวแทนกลุ่มอาชีพมากที่สุด เช่น อาชีพเกษตรกร เป็นต้น รองลงมาเป็นผู้แทนจากกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ผู้นำทางศาสนา เช่น โต๊ะอิหม่าม ผู้นำชุมชน เช่น ประธานกลุ่มองค์กรชุมชน และผู้แทนจากกลุ่มผู้หญิง เยาวชน และผู้สูงอายุ ตามลำดับ นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนยังประกอบด้วย ตัวแทนจากกลุ่มบรรณารักษ์ในประเด็นต่างๆ อาทิ ประเด็นสิ่งแวดล้อม สหกรณ์ออมทรัพย์ และยังมีคณะกรรมการบางส่วนที่เป็นชาวบ้านธรรมดาซึ่งไม่ได้เป็นทั้งผู้นำชุมชนและไม่ใช่นักวิชาการใดๆ

อนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนที่มีความหลากหลายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนค่อนข้างมากจะเป็นหลักประกันที่เชื่อมโยงสถานีวิทยุชุมชนกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้ดำเนินการบริหารจัดการสถานีวิทยุเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

1.6 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีวิทยุ

ผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีวิทยุที่จำเป็นมากที่สุด คือ ความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 20.66 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “จิตอาสา” เนื่องจากคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนเป็นการทำงานในรูปแบบอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ รองลงมาอันดับ 2 คือ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 19.83 และอันดับ 3 คือ มีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน และมีความซื่อสัตย์สุจริต ในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.53 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.9) สำหรับคุณสมบัติอื่นๆ ที่คณะกรรมการจำเป็นต้องมีเช่นกัน ได้แก่ มีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ มีความเข้าใจปัญหาของชุมชนและเป็นปากเสียงให้ชุมชนได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีจิตใจพร้อมให้บริการเพื่อชุมชน เป็นต้น

จากการอภิปรายเรื่องคุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีวิทยุในการประชุมกลุ่มย่อยได้ข้อสรุปร่วมกันว่า คุณสมบัติที่สำคัญที่สุด คือ มีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน เพราะเป็นประเด็นทางเสียที่ควบคุมการบริหารและดำเนินงานสถานีวิทยุ รองลงมา คือ เป็นคนดี อันประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบ เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต สำหรับคุณสมบัติของกรรมการที่ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นร่วมกันว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากการดำเนินงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัครซึ่งไม่มีค่าตอบแทน จึงเน้นเรื่องความสมัครใจเป็นหลัก ส่วนความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ฝึกฝนได้

ผลการศึกษายังพบว่า คนรุ่นใหม่หรือผู้มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีบทบาทสำคัญในการจัดทำเอกสารสำหรับการขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับใบอนุญาต และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต (อีเมล/สื่อสังคมออนไลน์) มาช่วยให้การดำเนินงานวิद्यุชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น เช่น การหาข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดรายการ การติดต่อสื่อสารกับสถานีวิद्यุชุมชนอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิद्यุชุมชน ทั้งนี้ เป็นผลมาจาก กสทช. กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนและขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการ ทำให้สถานีให้ความสำคัญกับการเพิ่มกรรมการหรืออาสาสมัครที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการด้านเอกสาร การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการในเรื่องการขึ้นทะเบียนและขอรับใบอนุญาตโดยเฉพาะ

ในด้านปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานี ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดระบุว่า คณะกรรมการไม่มีปัญหาใดๆ ในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 92 มีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ที่ตอบว่าคณะกรรมการสถานีมีปัญหาในการทำงาน (ภาคผนวก ข ตาราง ข.10) ได้แก่ กรรมการขาดความรับผิดชอบ ไม่เข้าใจหลักการวิद्यุชุมชน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันในหมู่คณะกรรมการ และไม่มีความสามารถในงานที่ทำ ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 25 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.11) อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยระบุว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดกับคณะกรรมการส่วนน้อยซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในภาพรวม และเมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับกรรมการสถานี คณะกรรมการจะแก้ไขโดยการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจ หรือปรับเปลี่ยนบุคคลที่มีความเหมาะสมมาทำหน้าที่แทน

กล่าวโดยสรุป คุณสมบัติโดยรวมของแกนนำสถานีวิद्यุชุมชนในภาคใต้ ส่วนใหญ่เคยผ่านงานเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน เป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์และแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นของตน มีความตระหนักถึงความสำคัญที่ชุมชนจะมีช่องทางการสื่อสารของตนเอง มีความต้องการใช้วิद्यุชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน แกนนำส่วนใหญ่เป็นผู้มีจิตอาสาหรือมีจิตสาธารณะ มีความเข้าใจในหลักการวิद्यุชุมชน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เป็นผู้กระตือรือร้นในการติดตามข่าวสาร และเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิद्यุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.7 อาสาสมัคร

ผลจากการศึกษา พบว่า สถานีวิद्यุชุมชนในภาคใต้ที่มีอาสาสมัครด้านการจัดรายการมากที่สุด มีจำนวน 20 คน ได้แก่ สถานีวิद्यุชุมชนคริสเตียนยะลา รองลงมา มีจำนวน 15 คน ได้แก่ สถานีวิद्यุชุมชนบางเหรียง อันดับ 3 มีจำนวน 12 คน ได้แก่ สถานีวิद्यุชุมชนรือเสาะเรดิโอ ส่วนสถานีที่มีอาสาสมัครด้านการจัดรายการน้อยที่สุด คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ มีจำนวน 8 คน

สถานีวิद्यุชุมชนที่มีอาสาสมัครด้านเทคนิคสูงสุด มีอาสาสมัครจำนวน 3 คนที่ช่วยผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาดูแลด้านเทคนิค ได้แก่ สถานีวิद्यุชุมชนสภาสามัญชน ส่วนสถานีวิद्यุชุมชนที่เหลือมีอาสาสมัครด้านเทคนิคจำนวนสถานีละ 2 คน ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ สถานีวิद्यุชุมชนบางเหรียง สถานีวิद्यุชุมชนคริสเตียนยะลา และสถานีวิद्यุชุมชนรือเสาะเรดิโอ

สถานีวิทยุชุมชนภาคใต้มีจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชี จำนวน 1 คนเท่ากันทุกสถานี

ข้อสังเกตเกี่ยวกับอาสาสมัครวิทยุชุมชนในภาคใต้ พบว่า สถานีส่วนใหญ่มีอาสาสมัครจัดรายการเป็นหลัก เฉลี่ยสถานีละประมาณ 12-13 คน มีทั้งที่เป็นกรรมการของสถานี เป็นเครือญาติของกรรมการ คนในชุมชน ผู้ฟังรายการ ผู้แทนจากหน่วยงานราชการ ผู้แทนกลุ่มอาชีพ ผู้แทนกลุ่มรณรงค์ประเด็นต่างๆ ซึ่งผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาจัดรายการ ทั้งนี้ อาสาสมัครทุกคนเข้าใจตรงกันว่าจะไม่ได้รับค่าตอบแทน

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในครั้งแรก แม้จะไม่พบข้อสรุปว่าอะไรคือสิ่งจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่อยากเข้ามาทำงานเป็นอาสาสมัคร หากทบทวนวิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจัยสำคัญที่ยึดเหนี่ยวให้อาสาสมัครมาจัดรายการ คือความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานี มีความรักและหวงแหนสถานีวิทยุชุมชน ต้องการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สารระความรู้แก่ชุมชน และมีกำลังใจจากการได้รู้ว่าคนในชุมชนรอฟังรายการของตน จากการโทรศัพท์ การบอกกล่าวเมื่อพบเจอ หรือการมาให้กำลังใจที่สถานี

ในด้านปัญหาในการดำเนินงานของอาสาสมัคร สถานีประสบปัญหาเรื่องการทำงานของอาสาสมัครอยู่บ้าง แต่นับเป็นสัดส่วนที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการทำงานของอาสาสมัครทั้งหมด โดยปัญหาร่วมของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกสถานี คือ อาสาสมัครทำงานไม่สม่ำเสมอหรือไม่ต่อเนื่อง อันมีสาเหตุเนื่องมาจากอาสาสมัครติดภารกิจทำให้ไม่สามารถมาจัดรายการวิทยุอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และอาสาสมัครเยาวชนบางคนไม่มีวินัยในการทำงาน เป็นต้น รองลงมา คือ ความไม่เข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน และอาสาสมัครใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม ตามลำดับ

ทั้งนี้ จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า ปัญหาที่มีผลในการลดทอนกำลังใจของผู้จัดรายการเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อน สถานีที่มีจำนวนอาสาสมัครจัดรายการน้อย ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน และศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ เป็นสถานีที่มีปัญหาประสบปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อน โดยผู้ให้ข้อมูลในส่วนผู้ฟังที่เคยเป็นผู้จัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชนในอดีต ระบุว่า จะกลับมาช่วยจัดรายการเมื่อสถานีแก้ไขปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อนได้ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้กรรมการสถานีรับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา แต่เป็นปัญหาที่สถานีไม่สามารถแก้ไขด้วยตัวเองได้

ต่อมา ในเวทีประชุมกลุ่มย่อย ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานีมีความเห็นร่วมกันว่า อาสาสมัครของสถานีต้องการการสนับสนุนด้านการพัฒนาเนื้อหารายการในรูปแบบของการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการเป็นผู้ประกาศ/ผู้จัดรายการมากที่สุด รองลงมาคือการอบรมเรื่องการเขียนบทวิทยุ และต้องการให้ กสทช. เป็นผู้จัดการฝึกอบรมอาสาสมัครมากที่สุด รองลงมา คือ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ และ สถาบันวิชาชีพในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีกรอบิปรายแลกเปลี่ยนปัญหาเรื่องการทำงาน ofอาสาสมัคร โดยหนึ่งในสามของผู้แทนสถานีวิทยุชุมชนมีความเห็นว่า สถานีของตนมีอาสาสมัครไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานสถานี และมีข้อสรุปร่วมกันว่า สถานีควรมีอาสาสมัครด้านการจัดรายการอย่างน้อย 11-15 คน เพื่อให้สามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนได้เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้จริง

1.8 เจ้าหน้าที่

ผลจากการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานีไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทน โดยทุกสถานีให้เหตุผลในลักษณะเดียวกันว่า สถานียึดหลักการวิทยุชุมชนที่ดำเนินงานด้วยระบบอาสาสมัคร จึงไม่มีค่าตอบแทน ต่อมา ในการประชุมกลุ่มย่อย ได้มีการอภิปรายเพิ่มเติมในประเด็นเดียวกันนี้ ซึ่งตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดได้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ก่อนมีข้อสรุปในทิศทางเดียวกันว่า สถานีของตนควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้ค่าตอบแทนจากสถานี เพื่อทำหน้าที่ควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิค ดูแลการเปิด/ปิดสถานีและทำความสะอาดของสถานี ค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์และประสานงานคณะกรรมการ/อาสาสมัคร ช่วยบันทึกการประชุมและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตลอดจนช่วยจัดรายการเมื่ออาสาสมัครติดภารกิจไม่สามารถมาจัดรายการได้

จากผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านบุคลากรของวิทยุชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนดำรงอยู่ได้ บุคลากรของสถานีโดยเฉพาะหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการสถานี เป็นกลุ่มบุคคลที่เคยผ่านกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะในชุมชน เป็นผู้มีความรู้/จิตสาธารณะที่มีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน เห็นคุณค่าและต้องการใช้วิทยุชุมชนในการแก้ไขปัญหา/ขับเคลื่อน/พัฒนาชุมชน ในการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเพื่อเป็นหลักประกันการเชื่อมโยงสถานีกับวิทยุชุมชน ในภาพรวม สถานีกลุ่มตัวอย่างมีอาสาสมัครจัดรายการหลักเฉลี่ย 12-13 คน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ หมอ พยาบาล ครู ตำรวจ ประชาชนชุมชน รวมถึงกลุ่มรณรงค์ด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ออมทรัพย์ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนกลุ่มอาสาสมัคร นักเรียนนักศึกษา ฯลฯ ปัจจัยที่ยึดเหนี่ยวให้อาสาสมัครมาจัดรายการ คือ ความรู้สึกรักและห่วงใยในสถานี ต้องการนำเสนอข่าวสารแก่ชุมชน และการได้รับรู้ว่ามีสมาชิกชุมชนรอรับฟังรายการของตน จำนวนอาสาสมัครถึงแม้ว่าจะเพียงพอต่อการทำงาน แต่ก็ต้องการได้รับการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพทั้งในด้านการผลิตรายการ การบันทึกรายการ และการแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคเบื้องต้น ด้านปัญหาที่มีผลต่อการทำงานของอาสาสมัครจัดรายการ คือ ปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อน ซึ่งมีผลในการลดทอนกำลังใจ ทำให้อาสาสมัครไม่อยากมาจัดรายการ

2. ความพร้อมด้านการเงิน (Money): การมีเงินทุนและหารายได้

ความพร้อมด้านเงินทุนและความสามารถในการหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชน เป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบของความพร้อมด้านการเงินสามารถพิจารณาจากการสนับสนุนโดยชุมชนซึ่งจะสะท้อนความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อสถานีวิทยุชุมชน โดยมีรายละเอียด ได้แก่ รูปแบบการได้รับการสนับสนุน แหล่งที่มาของการสนับสนุน รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุน รายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ รายจ่ายของสถานี แนวทางแก้ปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย รวมถึง ความต้องการการช่วยเหลือด้านการระดมทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 รูปแบบการได้รับการสนับสนุน

ผลการศึกษาสถานีวิทยชุมชนในภาคใต้ พบว่า สถานีวิทยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลักในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่ การสนับสนุนในด้านการเงิน สิ่งของ และอาสาสมัคร ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 30.77 รวมถึงได้รับการสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเมื่อสถานีจัดกิจกรรมต่างๆ ร้อยละ 7.69 (ภาคผนวก ข ตาราง ข. 19)

2.2 แหล่งที่มาของการสนับสนุน

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งที่มาของการสนับสนุนสถานีวิทยชุมชน มาจากองค์กรในชุมชนและคนในชุมชน ในสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ สถานีวิทยชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 38.60 ซึ่งได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนียน, โบสถ์, โรงเรียน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น รองลงมา คือ คนในชุมชน ร้อยละ 35.09 และอันดับที่สาม ได้แก่ องค์กรภายนอกชุมชน ร้อยละ 21.05 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.20) เช่น สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สภาพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นต้น

2.3 รูปแบบการหารายได้

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานีวิทยชุมชนกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ เป็นการระดมทุนจากเงินสนับสนุนของสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.55 รองลงมาคือการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก คิดเป็นร้อยละ 25.45 ซึ่งแบ่งเป็นองค์กรในพื้นที่ อาทิ สหกรณ์เครดิตยูเนียน โบสถ์ โรงเรียน เทศบาล อสม. เป็นต้น และองค์กรภายนอกพื้นที่ อาทิ สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สภาพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิเพื่อนหญิง สำนักงานปฏิรูปประเทศไทย เป็นต้น อันดับสาม คือ การหารายได้ในรูปแบบอื่นๆ อันได้แก่ การจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี เช่น งานเลี้ยงน้ำชา สติกเกอร์ระดมทุน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 16.37 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.21)

นอกเหนือจาก 3 อันดับที่กล่าวมาแล้ว สถานีวิทยชุมชนยังมีวิธีการหารายได้อื่นๆ คือ การเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น อบต. เทศบาล เป็นต้น

2.4 รายรับของสถานีจากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยชุมชนมีรายรับจากการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมา คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ร้อยละ 24 และการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ร้อยละ 20 ตามลำดับ

เมื่อสรุปรวมรายรับต่อปีจากการระดมทุนด้วยวิธีการต่างๆ ของสถานีวิทยชุมชนแต่ละแห่ง พบว่า สถานีวิทยชุมชนคริสเตียนยะลา มีรายรับต่อปีมากที่สุด คือ 80,000 บาทต่อปี รองลงมา คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ มีรายรับจำนวน 16,000 บาทต่อปี และสถานีวิทยชุมชนบางเหริ่ง

15,500 บาทต่อปี ในส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีรายรับต่อปีน้อยที่สุด คือ สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ มีรายรับจำนวน 1,000-1,500 บาทต่อปี

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ มีลักษณะพิเศษที่กล่าวได้ว่าเป็น ‘กลยุทธ์ในการบริหารจัดการงบประมาณ’ กล่าวคือ การเลือกตั้งสถานีในสถานที่ของสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี (ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต) ดังปรากฏในสถานีกลุ่มตัวอย่างเกินครึ่ง ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา สถานีวิทยุชุมชนสภาสัมฤทธิ์ จ.พัทลุง และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ จ.นราธิวาส ในขณะที่สถานีที่เหลือ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี และสถานีวิทยุชุมชน คริสเตียนยะลา จ.ยะลา รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี (ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต) จากองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการสถานี คือ สหกรณ์ และ คริสตจักร

ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลยุทธ์ในการบริหารจัดการงบประมาณดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริจาคโดยตรงจากสมาชิกชุมชนให้กับสถานีวิทยุชุมชน เนื่องจากมีองค์กรในชุมชนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายประจำ (ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต) อยู่แล้ว อันจะเห็นได้รายรับของในรูปของตัวเงินซึ่งจัดว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก ดังที่ระบุไปก่อนหน้านี้ (ยกเว้นในกรณีของสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา) การบริจาคเงินของสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ได้มาจากกิจกรรมระดมทุน หรือเป็นการบริจาคสิ่งของ อาหารและเครื่องดื่ม เป็นครั้งคราว ไม่มีการบริจาคเป็นประจำเพื่อการดำเนินการสถานี ยกเว้นในกรณีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคริสตจักรยะลา โดยส่วนแรกเป็นเงินจากการ “การถวายสิบลด”¹ และส่วนที่สอง คือ “เงินถวาย”² อย่างไรก็ตาม การบริจาดดังกล่าวก็ไม่ได้ให้กับสถานีวิทยุชุมชนโดยตรง แต่เป็นการบริจาคผ่านคริสตจักรซึ่งจะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนอีกทอดหนึ่ง

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง ผู้แทนสถานีกลุ่มตัวอย่างได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยน และมีข้อสรุปร่วมกันว่า จำนวนเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนต่อปีมากที่สุด คือ 60,000-80,000 บาท/ปี โดยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุนควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด รองลงมา คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และ การเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกตามลำดับ

¹ การถวายสิบลด หรือ ถวายสิบลดหนึ่ง หรือ ถวายสิบชักหนึ่ง (โดยทั่วไปนิยมใช้คำว่า “การถวายสิบลด”) หมายถึง เงินบริจาคโดยไม่ระบุวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในกิจการของคริสตจักร รวมถึงช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย คนชรา ฯลฯ ซึ่งในกรณีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา มีการจัดสรรเงินส่วนนี้เพื่อนำไปใช้ในพันธกิจวิทยุชุมชนของคริสตจักรด้วย

² เงินถวาย หมายถึง เงินที่สมาชิกของคริสตจักรถวายโดยระบุวัตถุประสงค์เพื่อการใดการหนึ่งโดยเฉพาะ โดยในกรณีนี้เป็นการถวายเงินที่ระบุวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน

2.5 รายจ่ายของสถานี่

ผลการศึกษาพบว่า สถานี่มีรายจ่ายที่เป็นค่าไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.46 โดยสถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าไฟฟ้าสูงสุด คือ สถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา ซึ่งออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง มีค่าไฟฟ้าจำนวน 30,000 บาทต่อปี สถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าไฟฟ้าต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนมูสลิมสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ และ สถานี่วิทยุชุมชนบางเหรียง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าไฟฟ้าเท่ากัน คือ 6,000 บาทต่อปี เฉลี่ยแต่ละสถานี่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าไฟฟ้า จำนวน 14,400 บาท/ปี (ภาคผนวก ข ตาราง ข.24-ข.25)

รายจ่ายอันดับสอง คือ ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 31.71 โดยสถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศสูงสุด ได้แก่ สถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จำนวน 50,000 ต่อปี และสถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศต่ำสุด คือ สถานี่วิทยุชุมชนสภาสามัญชน จำนวน 5,000 บาทต่อปี เฉลี่ยแต่ละสถานี่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศ 17,000 บาท/ปี

รายจ่ายอันดับสาม คือ ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 21.95 โดยสถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตสูงสุด คือ สถานี่วิทยุชุมชนสภาสามัญชน จำนวน 9,600 บาทต่อปี และสถานี่ที่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตต่ำสุด คือ สถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จำนวน 1,825 บาทต่อปี เฉลี่ยแต่ละสถานี่มีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต จำนวน 5,256.25 บาท/ปี

อนึ่ง จากกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงบประมาณดังกล่าวไปแล้วในหัวข้อ “รายรับของสถานี่จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ” ก่อนหน้านี่ เป็นเหตุให้ผู้แทนสถานี่ระบุเฉพาะรายจ่ายของสถานี่ โดยไม่ได้ระบุเป็นรายรับ ส่งผลให้บัญชีรายรับ-รายจ่ายโดยภาพรวมของสถานี่ไม่สมดุลกัน มีเพียงสถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาเพียงแห่งเดียวที่สามารถระบุรายรับของสถานี่ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากสถานี่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของบุคคลทั่วไป จึงต้องจัดทำบัญชีอย่างชัดเจนเพื่อให้โบสถ์จัดสรรค่าใช้จ่ายให้กับสถานี่ อย่างไรก็ตาม เมื่อสรุปข้อมูลรายจ่ายโดยรวมของสถานี่วิทยุชุมชนตลอดทั้งปี พบว่า สถานี่วิทยุชุมชนมีรายจ่ายรวมจำนวนทั้งสิ้นไม่เกิน 80,000 บาทต่อปี

2.6 แนวทางแก้ปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับ รายรับของสถานี่เพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่นั้น ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 56 มีความเห็นว่าสถานี่ของตนมีรายรับเพียงพอกับรายจ่าย ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามอีกจำนวนเกือบครึ่ง คือ ร้อยละ 44 มีความเห็นว่ามีสถานี่ของตนรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.26) โดยมีสถานี่วิทยุชุมชนเพียงแห่งเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนระบุว่าสถานี่มีรายรับเพียงพอกับรายจ่าย คือ สถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา

การแก้ปัญหาในกรณีที่สถานี่มีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย ผลการศึกษาพบว่า สถานี่ส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต้นสังกัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25 ซึ่งพบในสถานี่วิทยุชุมชนเชิงประเด็น

ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนชุมชนนวัตกรรมเครดิตยูเนียนภาคใต้และสถานีวิทย์ชุมชนคริสเตียนยะลา รองลงมา คือ การขอรับบริจาคจากองค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียน เทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 22.50 อันดับ 3 คือ การขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชนผ่านกิจกรรมระดมทุน เช่น งานเลี้ยงน้ำชา และ การขอยืมเงินจากคณะกรรมการของสถานีหรือสำรองจ่ายเงินส่วนตัวของตนเองออกไปก่อน ซึ่งมีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 17.50 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.27)

นอกจากนี้ สถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ยังใช้วิธีการอื่นๆ เช่น การขอยืมเงินจากองค์กรในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน อสม. โรงเรียน และ การขอผ่อนผันการชำระเงิน

จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า ปัญหาารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายของสถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ จะเกิดขึ้นในกรณีที่เครื่องส่งเสีย หรือเมื่อสถานีประสบปัญหาฟ้าผ่าเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเกือบทุกสถานี อันเป็นเหตุให้ต้องมีการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่ง ซึ่งค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งสูงมาก สถานีวิทย์ชุมชนเกือบทุกแห่งไม่มีเงินจำนวนมากเพียงพอที่จะจ่ายได้ จึงขอรับการสนับสนุนจากในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น

อนึ่ง สถานีวิทย์ชุมชนเชิงกายภาพในกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ สถานีวิทย์ชุมชนบางเหริ่ง สถานีวิทย์ชุมชนสภาสามัญชน และสถานีวิทย์ชุมชนรือเสาะเรติโอ เห็นว่าองค์กรในท้องถิ่น เช่น อบต. โรงเรียน เทศบาล ฯลฯ ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินการวิทย์ชุมชนโดยต้องไม่มีผลต่อความเป็นอิสระของสถานี เพราะวิทย์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการร่วมกันของคนในชุมชน ทั้งนี้ ทุกสถานียังมีข้อเสนอแนะที่ตรงกันว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนวิทย์ชุมชน

2.7 ความต้องการการช่วยเหลือด้านการระดมทุน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีความต้องการให้ช่วยเหลือด้านการระดมทุนด้วยวิธีการดูงานจากสถานีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 24.65 รองลงมา มีสัดส่วนที่เท่ากัน ได้แก่ การอบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน และ การสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 19.18 และ อันดับสาม คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุน ร้อยละ 17.81 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.28)

จากการสอบถามเพิ่มเติม สถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างทุกสถานีระบุว่าต้องการการสนับสนุนด้านการระดมทุน ในรูปแบบการเสริมศักยภาพด้านการระดมทุนที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกสถานีต้องการสนับสนุนด้านเงินทุนที่ไม่มีผลต่อความเป็นอิสระของสถานี มีเพียงสถานีเดียวคือ สถานีวิทย์ชุมชนคริสเตียนยะลา ที่ระบุว่าไม่ต้องการการสนับสนุนด้านเงินทุน เพราะเกรงว่าเมื่อรับการสนับสนุนแล้วจะส่งผลกระทบต่อแนวนโยบายที่ต้องเป็นไปตามที่ผู้สนับสนุนต้องการ

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทน
สถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ได้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นข้างต้นอย่าง
กว้างขวางก่อนมีข้อสรุปร่วมกันว่า สถานีนี้มีความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านเงินหรืองบประมาณมากที่สุด
รองลงมา คือ สิ่งของ และ อาสาสมัคร ตามลำดับ โดยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในส่วน
ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้าของสถานีมามากที่สุด รองลงมาคือค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง และ
ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ทั้งนี้ จำนวนเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานสถานีวิทย์ชุมชนต่อ
ปีมากที่สุด คือ 60,000-80,000 บาท/ปี โดยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุนควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด รองลงมา
คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และ การเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ตามลำดับ

โดยสรุป ความพร้อมด้านการเงินของสถานีวิทย์ชุมชนในภาคใต้ พบว่า สถานีวิทย์ชุมชนได้รับการ
สนับสนุนขององค์กรในชุมชนและคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 2 ใน 3 ของการสนับสนุน
ทั้งหมด รูปแบบการสนับสนุนที่พบมากที่สุดคือการสนับสนุนเป็นครั้งคราว สถานีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีกลยุทธ์ใน
การบริหารจัดการงบประมาณที่เป็นลักษณะเฉพาะ โดยกลุ่มสถานีวิทย์ชุมชนเชิงกายภาพจะการเลือกตั้งสถานีใน
สถานที่ของสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรเหล่านั้นสนับสนุนค่าไฟฟ้า โทรศัพท์
และอินเทอร์เน็ตของสถานี ในขณะที่สถานีวิทย์ชุมชนเชิงประเด็นจะใช้วิธีการรับการสนับสนุนค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และ
อินเทอร์เน็ตจากองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการสถานี ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลยุทธ์ดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้
สถานีกลุ่มตัวอย่างมีรายรับของในรูปของตัวเงิน ตลอดจนการบริจาคเงินโดยตรงของสมาชิกในชุมชนในสัดส่วนที่
จัดว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับรายจ่ายทั้งหมด เนื่องจากผู้ฟังเห็นว่าองค์กรในชุมชนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายประจำ (ค่า
ไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต) อยู่แล้ว

รายจ่ายของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าซื้อ/
ซ่อมแซมเครื่องส่ง และค่าโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ต ปัญหาารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายของสถานีวิทย์ชุมชนกลุ่ม
ตัวอย่างภาคใต้จะเกิดขึ้นในกรณีที่เครื่องส่งเสีย อันเป็นเหตุให้ต้องมีการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่ง ซึ่งเป็นค่าใช้จ่าย
ที่สูงมาก เมื่อประสบปัญหานี้ สถานีวิทย์ชุมชนเชิงประเด็นจะขอรับการช่วยเหลือจากองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการ
สถานี ส่วนสถานีที่เหลือจะเขียนโครงการหรือขอรับการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน
ภายในและภายนอกชุมชน การจัดกิจกรรมระดมทุน รวมถึงการลงขันร่วมกันของคณะกรรมการสถานี

สถานีวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานีระบุว่าต้องการได้รับการเสริมศักยภาพด้านการระดมทุนที่
ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มากกว่าครึ่งหนึ่งของสถานีกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าองค์กรในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วม
ในการสนับสนุนการดำเนินการวิทย์ชุมชนโดยต้องไม่มีผลต่อความเป็นอิสระของสถานี จำนวนเงินสนับสนุนที่
เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานสถานีวิทย์ชุมชนต่อปี คือ 60,000-80,000 บาท/ปี โดยแหล่งที่มาของเงิน
สนับสนุนควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ

โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด รองลงมา คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ทั้งนี้ ทุกสถานีให้มีข้อเสนอแนะตรงกันว่า กสทช. ควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนวิทยุชุมชน

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) : ผังรายการ สัดส่วนรายการ รูปแบบรายการ วิธีการ

ความพร้อมด้านเนื้อหา ได้แก่ ความสามารถในการผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาจาก ที่มาผังรายการ สัดส่วนรายการที่สถานีผลิตด้วยตัวเอง รูปแบบรายการ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดรายการของผู้จัดรายการ อาสาสมัครด้านผู้จัดรายการ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาเพื่อให้รายการมีคุณภาพ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความพร้อมด้านเนื้อหาที่สำคัญในการแสดงถึงความเป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชุมชน คือ ผังรายการต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีเนื้อหารายการที่สนองตอบความต้องการของคนในชุมชนเพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน โดยมีการนำเสนอรายการในรูปแบบที่ชุมชนเข้าใจง่ายและสามารถเป็นช่องทางการสื่อสารแนวระนาบระหว่างคนในชุมชนได้ การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเนื้อหาประกอบด้วย

3.1 ที่มาของผังรายการ

ผลการศึกษาพบว่า ที่มาของผังรายการมาจากคณะกรรมการของสถานีประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 35.38 รองลงมา คือ อาสาสมัครเสนอตัวมาจัดรายการที่ตนสนใจหรือมีความรู้ความสามารถ ร้อยละ 32.31 และ อันดับสาม คือ สอบถามความต้องการจากคนในชุมชนหรือผู้ฟัง ร้อยละ 23.08 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.29)

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ที่มาของผังรายการเกือบทุกสถานี โดยส่วนใหญ่จะใช้ทั้ง 3 แนวทางข้างต้นร่วมกันในการกำหนดผังรายการ กล่าวคือ สถานีจะสอบถามความต้องการของผู้ฟัง และจากอาสาสมัครที่เสนอตัวมาจัดรายการที่ตนสนใจ และนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาใช้ในการประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกัน

3.2 สัดส่วนรายการ

สถานีวิทยุชุมชนมีรายการทั้งที่ผลิตเองและถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น โดยส่วนใหญ่สถานีจะผลิตรายการเอง คิดเป็นร้อยละ 86.67 หรือมากกว่าสี่ในห้าของรายการทั้งหมด และมีการถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่นเพียงร้อยละ 13.33 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.30) โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ผลิตรายการขึ้นเองมากที่สุด ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนบางเหริ่ง จำนวน 18 รายการ รองลงมา คือ สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ จำนวน 13 รายการ และสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จำนวน 12 รายการ ทั้งนี้ พบว่าบางสถานีจัดทำรายการตามข้อกำหนดของแหล่งทุนภายนอก ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ และ สถานีวิทยุชุมชนบางเหริ่ง เกณฑ์ในการพิจารณาจัดทำรายการตามข้อกำหนดของแหล่งทุนภายนอก ทั้งสอง

สถานี่จะเลือกรับการสนับสนุนจากองค์กรซึ่งมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น และเนื้อหารายการที่จัดทำจะต้องเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อาทิ สภาพพัฒนาการเมือง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น

ในส่วนการคัดเลือกรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่น คณะกรรมการสถานี่จะพิจารณาร่วมกันว่าเนื้อหาของรายการเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง/มีผลได้ผลเสียกับชุมชน เป็นประโยชน์สาธารณะ หรือช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น รายการข่าว รายการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองและสังคม รายการด้านสุขภาพ ตลอดจนรายการที่เป็นความต้องการเฉพาะของชุมชน เช่น รายการด้านศาสนา เป็นต้น

จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า สองในห้าของสถานี่กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานี่วิทยุชุมชนสภาสามัญชนและสถานี่วิทยุชุมชนบางเหริ่ง มีการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน เช่น งานประเพณี กิจกรรมสาธารณะในชุมชน การประชุมสภาตำบล เป็นต้น ทั้งนี้ มีข้อสังเกตขณะสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มกรรมการสถานี่และกลุ่มผู้ฟัง ส่วนใหญ่ไม่สามารถจำชื่อรายการได้ทั้งหมด แต่จำได้เพียงรายการที่ตนเองจัด หรือจำได้แต่ชื่อนักจัดรายการและเนื้อหารายการ

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทนแต่ละสถานี่ได้ยืนยันข้อมูลสัดส่วนรายการของสถานี่ สรุปได้ดังนี้

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี มีรายการที่กำหนดเนื้อหาและผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 80 มีรายการที่ผลิตตามข้อกำหนดของแหล่งทุน คิดเป็นร้อยละ 5 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณจากที่อื่น ร้อยละ 15

สถานี่วิทยุชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง มีรายการที่กำหนดเนื้อหาและผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 90 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณจากที่อื่น ร้อยละ 10

สถานี่วิทยุชุมชนบางเหริ่ง จ.สงขลา มีรายการที่กำหนดเนื้อหาและผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 85 มีรายการที่ผลิตตามข้อกำหนดของแหล่งทุน คิดเป็นร้อยละ 10 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณจากที่อื่น ร้อยละ 5

สถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา มีรายการที่กำหนดเนื้อหาและผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 80 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณจากที่อื่น ร้อยละ 20

สถานี่วิทยุชุมชนรือสะเรติโอ จ.นราธิวาส มีรายการที่กำหนดเนื้อหาและผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 90 และมีรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณจากที่อื่น ร้อยละ 10

3.3 ประเภทเนื้อหา

จากผลการศึกษา พบว่า สถานี่ออกอากาศรายการประเภทสาระความรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.47 รองลงมาคือรายการข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 29.76 และ อันดับสามคือรายการบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 28.57 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.31) โดยจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม สถานี่วิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ระบุว่า รายการสาระความรู้ จะเป็นรายการที่พูดคุยเรื่องสาระสลักกับเปิดเพลง ไม่ใช่การพูดสาระตลอดทั้งชั่วโมง เนื่องจากจะทำให้คนฟังเกิดความเบื่อหน่าย ในส่วนรายการบันเทิงจะเน้นการสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน การตอบสนองความ

ต้องการเฉพาะ และช่วยอ้างอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น เพลงทางศาสนาคริสต์ เพลงภาษายาวี รวมถึงเพลงที่หาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุทั่วไป เช่น บทเพลงในอดีต เพลงบรรเลง เป็นต้น

3.4 รูปแบบรายการ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีมีการนำเสนอรายการในรูปแบบรายการเพลง และ รายการสนทนา/สัมภาษณ์ มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งเท่ากัน คือ ร้อยละ 28.09 อันดับสองรองลงมา คือ รายการข่าว ร้อยละ 26.97 และ อันดับสาม คือ รูปแบบรายการอื่นๆ เช่น รายการที่เปิดข่าวสลับเพลง รายการที่เปิดให้มีการโฟนอิน รายการที่มีสมาชิกของชุมชนมาเป็นร่วมรายการ เป็นต้น ร้อยละ 16.85 อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นรูปแบบรายการใด นักจัดรายการจะนิยมเปิดเพลงสลับกับเนื้อหาหลักนั้นๆ เป็นช่วงๆ เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย โดยถ้าเป็นรายการเพลงโดยเฉพาะก็จะมีสัดส่วนของเพลงมากกว่าสาระ

3.5 ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการ

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลในการจัดรายการของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้มีที่มาค่อนข้างหลากหลาย แต่ละแหล่งที่มาที่มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มาจากสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 24.04 อันดับสองรองลงมา ได้แก่ สื่อบุคคลในชุมชน ซึ่งได้แก่ หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น และ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 23.08 อันดับสาม คือ อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 22.11 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.33)

3.6 ประเภทของผู้จัดรายการ/อาสาสมัครด้านจัดรายการ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดรายการของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้มีที่มาค่อนข้างหลากหลายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ อันดับหนึ่ง เป็นผู้จัดรายการของสถานีที่มาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ได้แก่ หมอ พยาบาล ตำรวจ ทหาร ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 22.94 รองลงมา คือ นักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.02 และ อันดับสาม ได้แก่ ผู้แทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.18 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.34)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า องค์ประกอบของนักจัดรายการเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครู หมอ พยาบาล อสม. อสต. เป็นหลัก รองลงมาเป็นกลุ่มผู้แทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ผู้นำทางศาสนา และปราชญ์ชุมชน

3.7 ความต้องการในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดรายการ

จากการศึกษา บุคลากรของสถานีทั้งในส่วนกรรมการและอาสาสมัครผู้จัดรายการ มีความเห็นร่วมกันว่าการฝึกอบรมเพื่อเสริมศักยภาพหรือเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดรายการที่เป็นความต้องการมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ

การอบรมเป็นผู้ประกาศ/ผู้จัดรายการ รองลงมาเป็นการอบรมเกี่ยวกับการบันทึกเสียงและตัดต่อ โดยต้องการให้สำนักงาน กสทช. เป็นหน่วยงานจัดฝึกอบรมให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปความพร้อมด้านเนื้อหาของสถานีวิทยุชุมชน สะท้อนความพร้อมที่เกิดจากคนในชุมชน ร่วมกันกำหนดผังรายการ ร่วมกันผลิตรายการ ตลอดจนมาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานี โดยมีการใช้ข้อมูลของชุมชนร่วมกับข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารของชุมชน สารความรู้ซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนหรือวัฒนธรรมในชุมชน ตลอดจนเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะ และช่วยดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งไม่สามารถหารับฟังได้ในวิทยุกระแสหลักทั่วไป ในการจัดทำผังรายการสถานี จะสอบถามความต้องการของผู้ฟังและจากอาสาสมัครที่เสนอตัวมาจัดรายการที่ตนสนใจ และนำข้อมูลทั้งสองส่วน มาใช้ในการประชุมพิจารณาผังรายการ สถานีวิทยุชุมชนมีการผลิตรายการเองไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 โดยเป็น รายการประเภทสารความรู้มากที่สุด รองลงมาเป็นรายการข่าวสาร และรายการบันเทิงที่สะท้อนวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมชุมชน ข้อมูลที่ใช้ในการผลิตรายการมาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งสื่อประชาสัมพันธ์ของ หน่วยงานราชการ สื่อบุคคลในชุมชน เช่น หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ฯลฯ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา และ อินเทอร์เน็ต ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ สองในห้าของสถานีกลุ่ม ตัวอย่างมีการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน ในขณะที่สถานีส่วนที่เหลือต้องการการพัฒนาศักยภาพบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและงบประมาณ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดสดกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine)

ความพร้อมด้านเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทำให้วิทยุชุมชนดำเนินการในการ ออกอากาศเพื่อนำเสนอรายการต่างๆ ของสถานีได้ โดยความพร้อมด้านเทคนิคนี้ ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ทางด้านเทคนิคของวิทยุชุมชน ปัญหาด้านเทคนิค เช่น การส่งสัญญาณ คลื่นแทรก คลื่นทับซ้อน มาตรฐานและ ประสิทธิภาพของเครื่องส่ง อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับดำเนินการส่งสัญญาณต่างๆ การแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค รวมทั้ง ความต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดตามผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ความพร้อมด้านเทคนิคของสถานี

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้โดยส่วนใหญ่จะมีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุง เครื่องส่ง/อุปกรณ์เมื่อมีปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.87 รองลงมาคือมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้ง เครื่องส่ง/อุปกรณ์ให้ คิดเป็นร้อยละ 27.27 และอันดับสามคือมีช่างเทคนิคดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง/อุปกรณ์เป็น ระยะ คิดเป็นร้อยละ 23.38 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.35) นอกจากนี้ ยังมีความพยายามของสมาชิกในชุมชนที่มี ความรู้พื้นฐานด้านเทคนิคที่เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเองอีกด้วย

4.2 ปัญหาด้านเทคนิค

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบศึกษาส่วนใหญ่ 22 คนเห็นว่าสถานีนีมีปัญหาด้านเทคนิค คิดเป็นร้อยละ 88.00 ในขณะที่ผู้ตอบแบบศึกษาส่วนที่เหลือจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 เห็นว่าไม่มีปัญหา ปัญหาด้านเทคนิคที่สถานีวิทยุชุมชนพบมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ปัญหาคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนจากสถานีอื่น คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา คือ ปัญหาเครื่องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพ คิดเป็นร้อยละ 27.45 อันดับสาม คือ ปัญหาความไม่เสถียรของกระแสไฟฟ้า (ไฟฟ้ากระตุกหรือไฟฟ้าดับ) และ ปัญหาฟ้าผ่า มีสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 19.61 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.37)

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ปัญหาด้านเทคนิคเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดในการดำเนินการวิทยุชุมชน โดยเฉพาะปัญหาฟ้าผ่าและปัญหาความไม่เสถียรของกระแสไฟฟ้า ซึ่งเป็นปัญหาร่วมของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานี อันมีผลโดยตรงต่อการเสียหรือเสื่อมสภาพของเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ดังนั้น เมื่อสถานีประสบปัญหาก็ก็น่าจะส่งผลกระทบต่อเนื้อหาให้สถานีประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินการสถานีตามมา

ปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อน เป็นอีกปัญหาด้านเทคนิคที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อการทำงานของทุกสถานี กลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ อาทิ กรณีของสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน ซึ่งประสบปัญหาปัญหาคลื่นทับซ้อนทั้งจากสถานีเชิงพาณิชย์และสถานีอุดมศึกษาของรัฐในพื้นที่ และไม่สามารถเจรจาต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหาคได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้จัดหลายคนถอดใจไม่มาช่วยจัดรายการ ซึ่งในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม อดีตอาสาสมัครจัดรายการระบุว่าพร้อมกลับมาช่วยหากสถานีแก้ปัญหาคคลื่นความถี่ทับซ้อนได้ หรือในกรณีศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนมัสการนครดิษฐ์เนียบภาคใต้ ซึ่งได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจาก กสทช. แล้ว แต่ประสบปัญหาคลื่นทับซ้อนจากสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกระบี่ นำมาสู่การมีข้อเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการให้เปลี่ยนคลื่นความถี่ที่ใช้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา โดยไม่รู้ว่าการเปลี่ยนคลื่นความถี่โดยพลการเป็นการกระทำผิดข้อกำหนดของ กสทช. อันอาจส่งผลให้สถานีถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้ อีกทั้งสถานียังไม่ทราบว่าตนเองได้รับการคุ้มครองสิทธิการใช้คลื่นความถี่อันเนื่องมาจากการได้รับใบอนุญาตฯ และไม่รู้ว่าจะสามารถร้องเรียนไปยัง กสทช. ให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคในฐานะองค์กรกำกับดูแลได้

ผลการศึกษา พบว่า เมื่อสถานีวิทยุชุมชนประสบปัญหาคด้านเทคนิคจะใช้วิธีให้อาสาสมัครที่มีความรู้ด้านเทคนิคเป็นผู้ดูแลแก้ปัญหาคในเบื้องต้นมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือจ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาซ่อมแซมและอันดับสามคือหยุดออกอากาศ ตามลำดับ

4.3 แนวทางการแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาคคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีแนวทางแก้ไขของสถานีวิทยุชุมชนเมื่อประสบปัญหาคคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน คือ อันดับหนึ่ง การเจรจากับสถานีคู่กรณี ร้อยละ 35.71 ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จในการเจรจา อันดับสอง คือ การเพิ่มกำลังส่ง และ การไม่แก้ปัญหาคใดๆ เนื่องจากไม่ได้รับความ

ร่วมมือจากสถานีวิทยุที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน และทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กสทช. ก็ไม่มีมาตรการอย่างจริงจังในการจัดระเบียบคลื่นความถี่ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 10.71 และอันดับสาม คือ การร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านทางเวทียาประชาพิจารณ์/รับฟังความคิดเห็นที่จัดขึ้นทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ร้อยละ 7.14 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.38) ซึ่งจากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่าวิธีการดังกล่าวก็ไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อีกเช่นกัน

อนึ่ง ผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบุว่า ไม่มีปัญหาเรื่องคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อน จึงไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.71

4.4 แนวทางแก้ไขของสถานี เมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย

สถานีวิทยุชุมชนเมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสียจะใช้วิธีซ่อมเครื่องส่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.98 ซึ่งการซ่อมนั้นมีทั้งวิธีการยกไปซ่อมกับช่างประจำและมีช่างมาซ่อมที่สถานี ทำให้สถานีต้องหยุดออกอากาศชั่วคราว จนกว่าจะซ่อมเครื่องส่งเสร็จ รองลงมา คือ ซื้อเครื่องส่งใหม่ คิดเป็นร้อยละ 38.46 รวมถึงมีผู้ตอบว่าเครื่องส่งของสถานีไม่เคยมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 2.56 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.39) จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า ทุกสถานีเคยประสบปัญหาเครื่องส่งเสียหรือมีการส่งเครื่องส่งไปซ่อม ดังนั้น การศึกษาข้อมูลโดยแบบสอบถามที่มีผู้ตอบว่าสถานีไม่เคยมีปัญหา น่าจะเป็นในส่วนของผู้ฟังซึ่งไม่ทราบรายละเอียด

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านเทคนิค คือ สถานีควรมีอาสาสมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเทคนิคที่สามารถดูแลแก้ปัญหาให้ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ จ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาดูแลซ่อมแซม โดยใช้วิธีการยุติการออกอากาศเป็นวิธีการแก้ปัญหาในลำดับสุดท้าย นอกจากนี้สถานีวิทยุชุมชนยังต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค ด้วยการจัดฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิค มากที่สุด รองลงมาต้องการให้มีการจัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิค ซึ่งในกรณีที่มีการอบรม ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า กสทช. เป็นหน่วยงานที่เหมาะสมที่สุดในการให้บริการดังกล่าว

4.5 รูปแบบการบันทึกรายการ

ผลการศึกษา พบว่า สถานีส่วนใหญ่บันทึกรายการในคอมพิวเตอร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.70 อันดับสอง คือ การบันทึกในเทปคาสเซ็ท และการบันทึกไว้ในเอ็มพีสาม ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 9.09 และอันดับสาม คือ บันทึกไว้ในซีดีหรือดีวีดี ร้อยละ 3.03 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.40) ทั้งนี้ ตัวแทนวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ ร้อยละ 9.09 ระบุว่า ตนเองไม่ได้การบันทึกรายการเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย เหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนไม่สามารถบันทึกรายการเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมายได้ เนื่องจากอาสาสมัครไม่มีทักษะการบันทึกรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.89 รองลงมา คือ ขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 31.11 และอันดับสาม คือ ไม่ทราบว่ามีความหมายให้บันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 8.89 (ภาคผนวก ข

ตาราง ข.41) ทั้งนี้ มีสถานีกุ่มตัวอย่างเพียงแห่งเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนระบุว่าไม่มีปัญหาเรื่องการบันทึกทรายการ คือ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.11

จากการสอบถามเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนระบุว่าสถานีนีมีโปรแกรมบันทึกเสียง และได้พยายามฝึกบันทึกเสียงแล้ว แต่โปรแกรมมีความซับซ้อนยากแก่การเรียนรู้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลจึงอยากให้มีการสนับสนุนอุปกรณ์เกี่ยวกับการบันทึกทรายการ การฝึกอบรมเรื่องการบันทึกทรายการ รวมถึงโปรแกรมบันทึกทรายการที่ใช้งานง่าย เพื่อให้ผู้จัดทรายการสามารถบันทึกทรายการได้ด้วยตัวเอง

4.6 ความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิค

จากผลการประชุมกลุ่มย่อย เมื่อสอบถามความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิคเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ไม่ต้องการได้รับการสนับสนุนเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค/การซ่อมบำรุงเครื่องส่งด้วยการจัดฝึกอบรมความรู้ การจัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิคให้กับสถานีวิทยุชุมชน การจัดให้เครื่องส่งสำรองเพื่อให้สถานียืมเครื่องส่งใช้ในช่วงส่งซ่อมหรือส่งตรวจสอบเครื่องส่งเพื่อให้สถานีสามารถออกอากาศได้อย่างต่อเนื่อง การส่งหน่วยเคลื่อนที่ออกตรวจสอบเครื่องส่งและอุปกรณ์ การจัดให้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการซื้อ/ซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในการออกอากาศ รวมถึงการสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือและดูแลกันเองด้านเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชนในระดับภาค เป็นต้น โดยหน่วยงานที่สถานีต้องการให้เป็นผู้จัดฝึกอบรมหรือให้บริการมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

กล่าวโดยสรุปความพร้อมด้านเทคนิค การติดตั้งเครื่องส่งในครั้งแรกจะดำเนินการโดยช่างมืออาชีพ โดยสถานีวิทยุชุมชนจะมีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่งและอุปกรณ์เมื่อมีปัญหา ในสัดส่วนหนึ่งในสี่ และมีช่างเทคนิคมาดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์เป็นระยะๆ ในสัดส่วนหนึ่งในห้า ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนภาคใต้ยังมีความพร้อมด้านเทคนิคค่อนข้างน้อย และต้องพึ่งพิงบุคลากรจากภายนอกในการดูแลด้านเทคนิคเป็นหลัก สถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้จึงมีข้อเสนอเรื่องการสนับสนุนด้านเทคนิคว่า ต้องการให้ กสทช. ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิคแก่สถานีวิทยุชุมชน จัดให้มีกองทุนหรือเงินอุดหนุนในการจัดซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ การให้ยืมเครื่องส่งในช่วงส่งซ่อมหรือส่งตรวจสอบเครื่องส่งเพื่อให้สถานีสามารถออกอากาศได้อย่างต่อเนื่อง การส่งหน่วยเคลื่อนที่ออกตรวจสอบเครื่องส่งและอุปกรณ์ ตลอดจนสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันเองด้านเทคนิค

อนึ่ง ปัญหาด้านเทคนิคจัดเป็นปัญหาร่วมของสถานีกุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานี อาทิ ปัญหาฟ้าผ่าและปัญหากระแสไฟฟ้าไม่เสถียรที่ส่งผลให้เครื่องส่งเสีย/กระทบต่อคุณภาพของเครื่องส่ง/อุปกรณ์ในระยะยาว ทำให้ต้องยุติการออกอากาศหรือมีผลต่อคุณภาพการกระจายเสียง และก่อให้เกิดปัญหางบประมาณในการซื้อ/ซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์ตามมา ทั้งนี้ ทุกสถานีที่อยู่นอกเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาคลื่นความถี่

ทับซ้อน ซึ่งที่ผ่านมาสถานีวิทยุชุมชนต้องแก้ปัญหาด้วยตนเองเพียงลำพัง อาทิ เจรจากับคูกรณี จ้างช่างมาปรับสัญญาณเครื่องใหม่ หรือเพิ่มกำลังส่ง ซึ่งเป็นแนวทางไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาค้นทับซ้อนหรือคลื่นแทรกได้อย่างแท้จริง สถานีจึงมีข้อเสนอให้ กสทช. แก้ไขปัญหาค้นคลื่นความถี่ทับซ้อนโดยเร่งด่วน ด้วยการเข้ามากำกับดูแลให้สถานีวิทยุทุกประเภทถือปฏิบัติตามกรอบกติกาต่างๆ ที่ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด

5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management)

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สะท้อนถึงความยั่งยืนในดำเนินการวิทยุชุมชน การบริหารจัดการที่ดีหมายถึงการบริหารจัดการที่มีกระบวนการที่เป็นระบบบนหลักการพื้นฐานวิทยุชุมชนที่ยึดหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาบริหารจัดการสถานีด้วยตัวเอง การเปิดรับข้อเสนอแนะจากชุมชน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน การมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความโปร่งใส และเปิดให้มีการตรวจสอบได้ทั้งจากคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่เป็นระบบ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการกำกับดูแล ผ่านการประชุมของสถานี การจดบันทึกการประชุม การเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานี การแจ้งหรือรายงานผลการดำเนินงาน หรือสถานการณ์การเงินของสถานีย่างเปิดเผยชัดเจน

ผลการวิจัยเรื่องความพร้อมในการบริหารจัดการสถานี พบว่า ภาคใต้มีจุดเด่นในด้านการชี้นำและการกำกับดูแลให้สถานีวิทยุชุมชนสามารถดำเนินการตามหลักการของวิทยุชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ กลุ่มผู้ก่อตั้งสถานีและคณะกรรมการของสถานีมีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน มีการดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชน และได้ถ่ายทอดแนวคิดนี้ไปสู่อาสาสมัครวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุมของสถานีย่างเป็นทางการและปรีกษาหารือไม่เป็นทางการ รวมถึงมีการแสดงกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานีไว้อย่างชัดเจนภายในสถานี เพื่อให้อาสาสมัครของวิทยุชุมชนมีการรับรู้และความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องแนวคิดและหลักการของการดำเนินงานวิทยุชุมชน โดยการวิเคราะห์ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของสถานีตามประเด็นข้างต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การประชุมคณะกรรมการ

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการมีการประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.91 โดยเหตุจำเป็นเร่งด่วนในการนัดประชุมคณะกรรมการ เช่น ปัญหาเครื่องส่งเสีย การขึ้นทะเบียนและการขอรับใบอนุญาตวิทยุชุมชน เป็นต้น รองลงมาคือการเป็นวาระแทรกในการประชุมอื่นๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.08 ตัวอย่างการประชุมอื่นๆ ของชุมชน เช่น การประชุมคณะกรรมการโบสถ์ การประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ และการ

ประชุมประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น อันดับสาม คือ คณะกรรมการจะประชุมกัน 1-3 เดือนต่อครั้ง และ คณะกรรมการจะประชุมกัน 6 เดือนต่อครั้ง ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 10.42 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.42)

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น ในการประชุมกลุ่มย่อยระดับภาคเพื่อยืนยันข้อมูลอีกครั้ง ตัวแทนสถานีได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ก่อนมีข้อสรุปร่วมกันว่า ความสำเร็จของการประชุม คณะกรรมการที่ควรจะเป็นและสอดคล้องกับการปฏิบัติได้จริงของสถานีมากที่สุด คือ 1-3 เดือน/ครั้ง

เมื่อมีการประชุม คณะกรรมการจะมีประเด็นในการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องราวการมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 21.30 เช่น รูปแบบรายการ แนวทางการพัฒนารายการ ข้อเสนอแนะจากผู้ฟังที่มีต่อรายการ อันดับสอง คือ ปัญหาเชิงเทคนิค โดยเฉพาะปัญหาเครื่องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพและปัญหาคั่นความถี่ทับซ้อน และการหารือในเรื่องงบประมาณ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 20.37 อันดับสาม คือ เรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานี ร้อยละ 19.44 ส่วนประเด็นปรึกษาเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องการขึ้นทะเบียนและการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุชุมชน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีสัดส่วนร้อยละ 18.52 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.43)

ส่วนการบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานี ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนโดยส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 76.00 มีการบันทึกการประชุมของคณะกรรมการ ในขณะที่สถานีวิทยุชุมชนส่วนที่เหลือ คือ ร้อยละ 24.00 ระบุว่า ไม่มีการบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานี คือ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา (ภาคผนวก ข ตาราง ข.46)

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทน สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาได้ให้ข้อมูลว่า การดำเนินการวิทยุชุมชนถือเป็นหนึ่งในพันธกิจของคริสตจักรยะลา และมีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง โดยรวมไว้กับการประชุมของคริสตจักร ไม่ได้แยกเป็นบันทึกของสถานี จึงขอแก้ไขข้อมูลว่า สถานีมีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการ เป็นผลให้การสรุปโดยภาพรวม สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานีมีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการ

5.2 การเปิดรับฟังความคิดเห็น

ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนหลากหลายวิธี โดยวิธีการที่สมาชิกในชุมชนใช้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ มายังสถานีวิทยุชุมชนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการของสถานีเมื่อพบเจอกันตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 44.78 รองลงมาคือ ทางโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 31.35 อันดับสาม คือ เวทีสาธารณะในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 13.43 และอันดับสี่ คือ ผ่านช่องทางอื่นๆ ร้อยละ 8.95 ซึ่งได้แก่ อีเมลหรือเฟสบุ๊กของผู้จัดรายการ (ภาคผนวก ข ตาราง ข.44)

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทน สถานีมีข้อสรุปร่วมกันว่า วิธีที่เหมาะสมในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนยังคง

เป็น 3 วิธีหลักตามแนวทางข้างต้น ได้แก่ ใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการเป็นหลัก รองลงมา เป็นทางโทรศัพท์ และ การรับฟังผ่านเวทีสาธารณะในชุมชน ตามลำดับ

5.3 การรับเรื่องร้องเรียน

ผลการศึกษา พบว่า เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการสถานีจะใช้วิธีการพิจารณาแนวทางในการแก้ไขตนเองมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 39.53 เนื่องจากข้อร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นข้อ ร้องเรียนเล็กน้อย เช่น ใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการจัดรายการไม่เหมาะสม สถานีจึงเลือกใช้วิธีการพูดคุยกันแบบตัว ต่อแบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก รองลงมาคือหาหรือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.58 และอันดับ สามคือนำเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 23.26 และมีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 11.63 ที่ระบุว่าสถานีวิทยุชุมชนไม่เคยได้รับการร้องเรียนใดๆ จากชุมชนเลย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.45)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทน สถานีมีความเห็นร่วมกันว่าวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนจากสมาชิกในชุมชน ยังคงเป็น 2 วิธีการหลักตามแนวทางข้างต้น ได้แก่ หัวหน้าสถานี/กรรมการสถานีพิจารณาแนวทางแก้ไข และ การประชุม คณะกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางการแก้ไข ตามลำดับ

5.4 ความโปร่งใส ตรวจสอบได้

การจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของสถานีถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีการบันทึกรายรับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 92.00 มี เพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 8.00 เท่านั้น ที่ระบุว่าไม่ได้มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย (ภาคผนวก ข ตาราง ข.47)

ต่อมาในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้แทนสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ได้ให้เหตุผลกรณีผู้ตอบ แบบสอบถามบางส่วนระบุว่า ผู้ตอบแบบสอบถามว่าสถานีไม่มีการจดบันทึกรายรับรายจ่ายว่า น่าจะเป็นส่วนของ ผู้ฟังที่อาจไม่ทราบว่าสถานีมีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย โดยทุกสถานีให้การยืนยันว่าสถานีของตนมีการบันทึก บัญชีรายรับรายจ่ายของสถานี รวมถึงมีการแจ้งบัญชีรายรับรายจ่ายแก่ชุมชนผ่านหลากหลายช่องทาง โดยช่องทาง ที่ใช้ในการแจ้งบัญชีรายรับรายจ่ายของสถานีแก่ชุมชนมากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ การแจ้งผ่านประกาศของสถานี ร้อยละ 42.86 อันดับสอง คือ การแจ้งเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานี ร้อยละ 34.28 (ภาคผนวก ข ตาราง ข.48)

นอกจากการแจ้งเป็นเอกสารไว้ที่สถานีและการแจ้งผ่านประกาศของสถานีแล้ว ยังมีการแจ้งบัญชีรายรับ รายจ่ายของสถานีผ่านช่องทางในรูปแบบอื่นๆ อีกร้อยละ 22.86 ซึ่งพบในการดำเนินการของวิทยุชุมชนเชิง ประเด็น 2 สถานี คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ ซึ่งมีการรายงานในที่ ประชุมประจำเดือนและประจำปีของสหกรณ์ฯ และสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา ซึ่งมีการรายงานในที่การ ประชุมของคริสตจักร

กล่าวโดยสรุป วิทยุชุมชนในภาคใต้ส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ อยู่บนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ กล่าวคือ ในด้านการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สถานีมีการประชุมวางแผนและกำกับดูแลผ่านการประชุมคณะกรรมการสถานีอย่างต่อเนื่อง โดยแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติมากที่สุดคือการประชุมอย่างน้อย 1-3 เดือน/ครั้ง ประเด็นในการประชุมโดยส่วนใหญ่จะครอบคลุมในส่วนของการบริหารจัดการทั้งหมด ทั้งในด้านการพัฒนารูปแบบรายการ การแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ปัญหาด้านงบประมาณ การขึ้นทะเบียนและการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครในด้านต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมกับการดำเนินงานของสถานี

ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากการบริหารจัดการผ่านการประชุมของคณะกรรมการประจำสถานีซึ่งมาจากตัวแทนของกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ภายในชุมชนแล้ว สถานียังเปิดโอกาสให้ผู้ฟังหรือคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่างๆ โดยผู้ฟังนิยมใช้วิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการ ทางโทรศัพท์ และการรับฟังผ่านเวทิสารณะในชุมชน รวมถึงการแก้ไขปัญหาเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อร้องเรียนเล็กน้อย เช่น ใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการจัดรายการไม่เหมาะสม หัวหน้าสถานีและกรรมการจึงเลือกใช้วิธีการแก้ไขด้วยการพูดคุยกับผู้จัดแบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก และรองลงมาคือหาหรือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน

ในส่วนการบริหารด้วยระบบธรรมาภิบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานีมีการเปิดเผยบัญชีรับจ่ายของสถานีในรูปแบบต่างๆ ทั้ง การประกาศผ่านสถานี การจัดทำเอกสารแสดงไว้ที่สถานี และการรายงานในที่ประชุมของชุมชน นอกจากนี้ บางสถานียังมีการรายงานผลการดำเนินงานของสถานี และรายงานการเงินตลอดทั้งปีให้ที่ประชุมใหญ่ประจำปีของสถานีรับทราบอีกด้วย

การวิเคราะห์กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานีตามกรอบหลักการตลาด 4P

การดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากสถานีวิทยุอื่นๆ คือ มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการเฉพาะและประโยชน์ร่วมของชุมชนเป็นหลัก การที่สถานีสามารถพิสูจน์ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนให้การสนับสนุนสถานี และความต่อเนื่องของการสนับสนุนจากชุมชนจะช่วยเป็นหลักประกันในการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนอย่างยั่งยืน ความคิดเห็นของผู้ฟังจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสะท้อนการดำเนินงานรวมถึงทิศทางในการพัฒนาของสถานีวิทยุชุมชน กรอบการวิเคราะห์ หลักการตลาด 4P จากมุมมองของผู้ฟังจะเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์/รายการวิทยุ (Product)

หัวใจสำคัญของการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน นอกจากการต้องมีบุคลากรทำงานในสถานีวิทยุเป็นเบื้องต้นแล้ว ผลิตภัณฑ์หรือรายการต้องสนองตอบความต้องการของผู้ฟังเพื่อประโยชน์ของชุมชนในด้านต่างๆ การจะสนองตามความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง รายการที่นำเสนอขึ้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ฟังในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับสถานีโดยการติดตามรับฟังรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.06 อันดับสองรองลงมา คือ การประเมินผลรายการ คิดเป็นร้อยละ 36.17 และอันดับสาม ได้แก่ มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 8.1 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.9)

จากข้อมูลทีกล่าวก่อนหน้านี้ ในการประชุมกลุ่มย่อยและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลได้ทบทวนและมีความเห็นที่แตกต่างจากการให้ข้อมูลในแบบสอบถามครั้งแรก โดยตัวแทนสถานีมีความเห็นร่วมกันว่า สถานีเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการมากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 อันดับสองรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 และอันดับสามคือการติดตามประเมินผลรายการและการดำเนินงานของสถานี และ การเป็นแขกรับเชิญในรายการ จำนวน 2 คน คือ ร้อยละ 11.77

อนึ่ง ความแตกต่างทั้งสองครั้ง ทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่ามาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจากแบบศึกษาครั้งแรกเป็นการให้ข้อมูลมีสัดส่วนของผู้ฟังเท่ากับสัดส่วนของคณะกรรมการและอาสาสมัคร ส่งผลให้มีข้อสรุปเรื่องการมีส่วนร่วมในการรับฟังรายการมากที่สุด ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลต่อแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง เป็นตัวแทนจากคณะกรรมการสถานี อาสาสมัครจัดรายการ และผู้ฟัง ในสัดส่วนที่เท่ากัน ส่งผลให้มีข้อสรุปเรื่องการมีส่วนร่วมในรูปแบบการร่วมจัดรายการ และการบริหารจัดการสถานี มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสอง ตามลำดับ

เหตุผลที่ทำให้ผู้ฟังรับฟังรายการของสถานีมากที่สุด คือ เพื่อสร้างความผ่อนคลาย คิดเป็นร้อยละ 28.90 รองลงมาคือ เนื้อหาและภาษาของรายการสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของชุมชนซึ่งหาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุอื่น และมีส่วนช่วยในการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น เนื้อหาด้านศาสนาและความเชื่อ ตลอดจนการใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 24.44 อันดับสามได้แก่ การนำเสนอเรื่องราวข่าวสารของชุมชน และ เนื้อหารายการสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 20.00 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.12)

1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการโดยการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.84 รองลงมาเป็นการเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 27.03 และ อันดับสาม

คือ การเสนอแนะในการประชุม คิดเป็นร้อยละ 13.51 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.10) นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนะผ่านเวทีประชาคม/การประชุมของชุมชนอีกด้วย

ทีมวิจัยมีข้อสังเกตว่า ผู้ฟังจะมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการมากกว่าแบบทางการ เช่น การให้ความเห็นผ่านตัวผู้จัดรายการหรือกรรมการสถานีเมื่อพบปะกันในชุมชน ผู้ฟังส่วนใหญ่จะไปเยี่ยมสถานีเพื่อพบปะพูดคุย แจ่มข่าวสาร หรือนำสิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ ผลไม้ ฯลฯ ไปให้นักจัดรายการ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอีกประการหนึ่ง คือ สถานีที่ตั้งสถานี ซึ่งมีส่วนในการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของชุมชน กล่าวคือ จะต้องให้ความรู้สึกว่าเป็นพื้นที่สาธารณะที่คนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และมีความสะดวกในการเดินทาง

1.3 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนเกือบทั้งหมด คือ จำนวน 23 คนจาก 25 คน คิดเป็นร้อยละ 92 ระบุว่าตนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ มีส่วนน้อย คือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ที่บอกว่าไม่เคยแสดงความคิดเห็นในรายการ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.16) โดยกลุ่มผู้ฟังที่เคยแสดงความคิดเห็นในรายการ ระบุว่าเพราะรายการมีความเหมาะสมแล้ว จึงไม่แสดงความคิดเห็น โดยผู้ฟังมีส่วนร่วมกับสถานีผ่านการโทรศัพท์เข้าไปในรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.23 รองลงมา คือ การมาร่วมรายการด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 33.33 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.17) และอันดับสามคือรูปแบบการมีส่วนร่วมอื่นๆ เช่น การช่วยจัดกิจกรรมระดมทุนของสถานี (สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน) การสนับสนุนสิ่งของเพื่อเป็นรางวัลให้แก่ผู้ฟังที่ร่วมสนุกในรายการ (สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ) เป็นต้น

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนระบุว่าตนเองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ โดยผ่านวิธีการมาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานีมากที่สุด และรองลงมา คือ โทรศัพท์เข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการ

นอกจากนี้ ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนยังมีส่วนร่วมในการประเมินรายการด้วยวิธีการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.46 รองลงมาเป็นการเสนอแนะผ่านกรรมการ ร้อยละ 24.39 และการเสนอแนะในการประชุมระหว่างกรรมการสถานีและชุมชน ร้อยละ 19.51 ตามลำดับ (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.18) นอกจากนี้ช่องทางข้างต้นแล้ว ผู้ฟังยังมีการเสนอความคิดเห็นผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น การประชุมของสหกรณ์ฯ ในกรณีศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนี่ยนภาคใต้ หรือการพบกันทุกวันอาทิตย์ที่โบสถ์ในกรณีของสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา เป็นต้น

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาในครั้งแรก กล่าวคือ ผู้ฟังใช้ช่องทางการมีส่วนร่วมในการประเมินรายการด้วยการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ การเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี และการเสนอแนะในการประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานีและชุมชน ตามลำดับ

1.4 ความถี่ในการรับฟังและเหตุผลในการรับฟัง

ผลการศึกษาความถี่ในการรับฟัง พบว่า ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการทุกวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.00 รองลงมาอันดับสองเป็นการรับฟังทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 8.00 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.11) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า ผู้ฟังติดตามรายการทุกวันมากที่สุด เช่นเดิม โดยให้เหตุผลว่าฟังเพราะสถานีวิทยุชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการมากที่สุด สร้างความผ่อนคลาย นำเสนอข่าวสารชุมชน ติดตามสถานการณ์ปัญหาพร้อมกับชุมชน เนื้อหารายการมีประโยชน์และมีความรู้ รวมถึงรูปแบบการจัดรายการมีความน่าสนใจ โดยรายการที่ผู้ฟังรับฟังมากที่สุดได้แก่รายการที่ให้สาระความรู้และความเพลิดเพลินในเวลาเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 28.90 อันดับสอง คือ รายการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชน เช่น เนื้อหาด้านศาสนาคริสต์และอิสลาม รายการที่ใช้ภาษายาวี เพลงภาษายาวี ซึ่งมีส่วนช่วยธำรงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้ฟัง รวมถึงเนื้อหาด้านการออมทรัพย์ การเกษตร ตลอดจนสถานการณ์ปัญหาของชุมชน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 24.44 และอันดับสามคือ รายการข่าวสารชุมชน และรายการมีสาระนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 20.00 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.12)

อนึ่ง ทีมวิจัยมีข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า ความสามารถในการจดจำชื่อรายการที่ออกอากาศทางสถานี ผู้ฟังค่อนข้างจดจำชื่อรายการและเนื้อหาสาระของรายการที่ตนเองติดตามรับฟังเป็นประจำได้ ยกตัวอย่างเช่น

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนมัสการณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ ผู้ฟังชอบฟังรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชน หรือรายการที่มีสาระนำไปปรับใช้ได้ ตลอดจนรายการบันเทิงที่แฝงสาระ เช่น เครดิตยูเนียนสู่ชุมชน เพลงลูกทุ่งกับการปฏิรูป ลูกทุ่งมือเที่ยง สุขภาพชุมชน เป็นต้น

สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน ผู้ฟังชอบฟังรายการข่าวสารชุมชน รายการที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนรายการบันเทิงแบบบ้านๆ และรายการที่ติดตามสถานการณ์ปัญหาของชุมชน เช่น รายการแพทย์แผนไทย รายการเพื่อนชีวิต รายการเพลงรักในดวงใจ รายการเสียงสามัญชน เป็นต้น

สถานีวิทยุชุมชนบางเหริย ผู้ฟังชอบฟังรายการข่าวสารชุมชน รายการที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และช่วยสร้างความผ่อนคลาย เช่น รายการข่าวบริการชุมชน รายการบอกข่าวชาวเพลง รายการภูมิปัญญาชาวบ้าน รายการเก็บมาเล่าข่าวมาบอก รายการสารพันบันเทิง เป็นต้น

สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา ผู้ฟังชอบฟังรายการที่นำเสนอเนื้อหาและบทเพลงทางศาสนาซึ่งหาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุทั่วไป รายการให้คำปรึกษา รายการที่นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างความผ่อนคลาย อาทิ รายการสร้างชีวิตบนพระวจนะ รายการ Happy Hour รายการเกร็ดความรู้คุณแม่บ้าน รายการเพื่อนคุณแม่ รายการอนามย์ดีชีวิตมีสุข รายการที่นี้มีรัก เป็นต้น

สถานีวิทยุชุมชนรือสะเรดิโอ ผู้ฟังชอบฟังรายการที่นำเสนอเนื้อหาและบทเพลงทางศาสนาอิสลามซึ่งหาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุอื่น รายการที่เปิดให้ผู้ฟังเข้าร่วมร้องเพลง/จัดรายการที่สถานี รายการที่สร้างความผ่อนคลาย

คล้ายจากสถานการณ์ในพื้นที่ เช่น รายการ Bersatuhati รายการ Sehana Haddah ซึ่งสอนเรื่องศาสนาอิสลาม คติธรรมตามหลักศาสนา ความรักของพระเจ้า รายการชาลามัสปากี ซึ่งเป็นรายการที่พูดคุยข่าวสารชุมชน ซึ่งเปิดให้ผู้ฟังขอเพลง รวมถึงมาร่วมร้องเพลงที่สถานีได้ด้วย หรือรายการรักแม่รักลูก ซึ่งมีเนื้อหาเก๋มเก๋มาเด็กเยาวชน ให้รู้พระคุณแม่ รายการสลาตันมิวสิก รายการมิวสิครีแล็ก ซึ่งเปิดทั้งเพลงสตริงทั่วไปและเพลงภาษายาวี เป็นต้น

ส่วนเหตุผลในการรับฟังทุกวันเนื่องจากผู้ฟังเห็นว่าเนื้อหารายการสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต/ การประกอบอาชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.91 รองลงมา เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 25.58 และอันดับสามคือ ช่วยให้ทันข่าวสารบ้านเมือง คิดเป็นร้อยละ 23.25 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.12)

จากการสอบถามเพิ่มเติม ผู้ฟังสถานีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ อันได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียน ยะลา และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ ยังระบุด้วยว่า รับฟังรายการของสถานีเพราะเนื้อหารายการความ สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น ช่วยให้ผ่อนคลายจากสถานการณ์ความไม่สงบใน พื้นที่ในกรณี ช่วยดำรงอัตลักษณ์ และเติมเต็มเรื่องความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งหาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุหลัก ทั่วไป

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่า เหตุผลในการรับฟังเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คือ ผู้ฟังรับฟังรายการของสถานีวิทยุชุมชนเพราะเนื้อหารายการ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รองลงมาคือ สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ และอันดับสาม คือ ช่วยให้ทันข่าวสารบ้านเมือง

1.5 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

ผลการศึกษาเหตุผลในการรับฟังรายการของสถานี พบว่า ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานี เพราะชื่นชอบรูปแบบรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.43 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมของผู้ฟังต่อรายการ คิดเป็นร้อยละ 26.23 ลีลาของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 24.59 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.13) โดยมีเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ การ เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ เช่น โทรศัพท์ การร่วมรายการ เป็นต้น

จากการสอบถามเพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า เนื้อหารายการเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังติดตามรับ ฟังรายการ โดยเฉพาะเนื้อหาที่เป็นความต้องการเฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการด้านความเชื่อและศาสนา (สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาและสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ) นำเสนอเรื่องราว/ปัญหา/สถานการณ์ของ ชุมชน (สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง และศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิต ภาคใต้) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุอื่น รวมถึงการไม่มีโฆษณา และความรู้สึกว่าเป็นสถานี ของ “เรา” หรือเป็นสถานีที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันอีกด้วย

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า การที่ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด อันดับสองคือการนำเสนอเนื้อหาของชุมชน เช่น

ติดตามสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ นำเสนอข้อมูลทางศาสนา นำเสนอข้อมูลด้านการอมทรัพย์ ซึ่งชุมชนเป็นว่าเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อชุมชน และอันดับสาม คือ รูปแบบรายการน่าสนใจ

ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ เพราะผู้จัดรายการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเป็นกันเองมากที่สุด ร้อยละ 33.80 รองลงมา คือ ข้อมูลมีความถูกต้องครบถ้วน และ ผู้จัดรายการมีความรอบรู้ในเรื่องที่จัดรายการ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 29.58 เท่ากัน (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.14) และจากการสอบถามเพิ่มเติม ผู้ฟังเห็นว่า การเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของชุมชนเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รายการของสถานีมีคุณภาพ อาทิ ในกรณีสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาและสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะ ผู้ฟังกล่าวว่า สถานีวิทยุชุมชนนำเสนอเนื้อหาด้านความเชื่อทางศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ตลอดจนนำเสนอเนื้อหาดีๆ เรื่องราวดีๆ ของชุมชน ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ หรือสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาซึ่งมีรายการให้คำปรึกษา ซึ่งช่วยคลี่คลายปัญหาในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

1.6 คุณสมบัติของผู้จัดรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟังรายการของสถานี คือ ความรับผิดชอบ และการมีความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้จัด ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 34.92 รองลงมา คือ ลีลาการจัดรายการ ร้อยละ 25.40 (ภาคผนวก ณ ตาราง ณ.15) นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นๆ คือ การที่ผู้จัดมีจุดยืน มีความจริงใจที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และไม่เป็นเครื่องมือของนักการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ

กล่าวโดยสรุป รายการของสถานีวิทยุชุมชนสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยเนื้อหารายการเกี่ยวข้องกับชุมชน สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ช่วยให้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง รูปแบบรายการที่เป็นที่นิยมมากที่สุดคือรายการพูดคุยสลับกับการเปิดเพลง และรูปแบบรายการที่เปิดให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมได้ในลักษณะต่างๆ ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานีเพราะการเปิดให้ผู้มีส่วนร่วมกับการได้และลีลาของผู้จัดรายการ โดยผู้ฟังจะติดตามรับฟังรายการที่มีการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย รวมถึงการที่ผู้ฟังมีความรับผิดชอบในการจัดรายการ หรือที่ผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “ไม่ผิดนัดกับผู้ฟัง” จากนั้นจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องถ้าผู้จัดรายการจัดได้อย่างมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีลีลาการจัดรายการที่น่าสนใจเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงการมีจุดยืน มีความจริงใจที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงและไม่เป็นเครื่องมือของนักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ

เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมในรายการ รูปแบบรายการที่น่าสนใจ และลีลาผู้จัดรายการชวนติดตามแล้ว ผู้ฟังยังให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหารายการที่เป็นความต้องการเฉพาะของชุมชน เช่น เนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการด้านความเชื่อและศาสนาในกรณีของสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาและสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ การนำเสนอเรื่องราว/ปัญหา/สถานการณ์ ตลอดจนการ

ติดตามการแก้ไขปัญหาของชุมชนในกรณีสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน สถานีวิทยุชุมชนบางเหริยง และศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตภาคใต้ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุอื่น รวมถึงการไม่มีโฆษณา และความรู้สึกว่าเป็นสถานีของ “เรา” หรือเป็นสถานีที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน และจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลบนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเหตุผลเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาข้างต้นคือ การสร้างความรู้สึกผ่อนคลายจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ การนำเสนอข่าวสารที่ช่วยให้กำลังใจ เช่น เรื่องดีๆของชุมชน และมีความคาดหวังต่อบทบาทสถานีในการสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มคนที่หลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่อีกด้วย

2. ราคา/จำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price)

ผู้ฟังจะยินดีสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนในรูปแบบต่างๆ เมื่อผู้ฟัง/คนในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสถานีวิทยุชุมชนร่วมกัน ความรู้สึกดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสถานีวิทยุชุมชนสามารถจัดรายการที่สนองตอบความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังได้ โดยอาสาสมัครจัดรายการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความผูกพันอยากเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเงินให้กับสถานีวิทยุชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังสนับสนุนสถานีโดยการบริจาคสิ่งของมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 38.63 รองลงมาคือการบริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 29.55 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.19) และอันดับสามคือการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การส่งข่าว/ข้อมูลของชุมชนให้กับสถานี ในกรณีสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมระดมทุนของสถานี รวมถึงสนับสนุนให้องค์กรของตนสนับสนุนข้อมูล งบประมาณ และอาสาสมัครผู้จัดรายการให้กับสถานี หรือศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ ผู้ฟังอาสาช่วยดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของสถานี รวมถึงเป็นอาสาสมัครเมื่อสถานีจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดงานเลี้ยงน้ำชาเพื่อระดมทุนให้กับสถานี เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า สนับสนุนสถานีด้วยวิธีการบริจาคในรูปแบบอาสาสมัครมากที่สุด รองลงมาคือการบริจาคเงิน และอันดับสามคือบริจาคเป็นสิ่งของ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง มีข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบศึกษาครั้งแรก กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนสถานีด้วยวิธีการบริจาคสิ่งของมากที่สุด รองลงมา คือ การบริจาคเงิน และ การสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ความถี่ในการบริจาคจะมีลักษณะแบบเป็นครั้งคราวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.5 รองลงมาเป็นการสนับสนุนในลักษณะรายปี คิดเป็นร้อยละ 5.56 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.20) และจากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า ผู้ฟังยังให้การสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาคในรูปแบบอื่นๆ อีกด้วย อาทิ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา ผู้ฟังจะบริจาคเงินผ่านโบสถ์เป็นประจำทุกสัปดาห์ และโบสถ์เป็นจะทำการจัดสรรเงินเพื่อ

สนับสนุนการดำเนินงานของสถานี หรือการบริจาคเงินเมื่อมีกิจกรรมระดมทุน ในกรณีสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชนและศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนมรดกคดีเยนภาคใต้ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลต้องการบริจาคเป็นตัวแทนรายครั้งในจำนวนเงินประมาณ 500 บาท/ครั้ง มากที่สุด จำนวน 8 คน อันดับสอง ต้องการบริจาคเป็นรายปีในจำนวนเงินประมาณ 500-1,000 บาท/ปี จำนวน 4 คน และอันดับสาม ต้องการบริจาคในรูปแบบอื่นๆ คือ บริจาคเงินผ่านโบสถ์ จำนวนเงินขึ้นกับความสมัครใจของผู้ฟัง จำนวน 3 คน และอันดับสี่คือการบริจาคเป็นรายเดือน ประมาณเดือนละ 100 บาท/เดือน จำนวน 1 คน

ผู้ตอบแบบศึกษาให้เหตุผลในการสนับสนุนสถานี คือ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.33 รองลงมา คือ รายการของสถานีมีคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 30.01 และ อันดับสาม คือ รูปแบบรายการน่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 23.33 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.21) โดยนอกเหนือจากเหตุผลข้างต้นแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังสนับสนุนสถานี คือ ความรู้สึกที่สถานีเป็นของชุมชน ชุมชนสามารถเข้าถึงสถานีได้ทั้งทางกายภาพคือการเข้าไปที่สถานี และผ่านการนำเสนอเนื้อหาของชุมชน ทำให้ผู้ฟังรู้สึกรักและสนใจสถานี รวมถึงความเป็นกันเองของผู้จัดรายการและกรรมการสถานี ทำให้ผู้ฟังรู้สึกใกล้ชิด ไม่รู้สึกว่าเป็นผู้จัดรายการกับผู้ฟัง แต่เป็นเพื่อนกัน

เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้งพบว่าเหตุผลที่สนับสนุนสถานีเพราะ เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เป็นช่องทางที่ทำให้ผู้ฟังรับทราบข่าวสารของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และความรู้สึกที่สถานีเป็นของชุมชนและต้องการให้สถานีวิทยุชุมชนอยู่ได้ ตามลำดับ

ผู้ฟังมีข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงสถานีในด้านการแก้ไขปัญหาค้นหาความถี่ที่ทับซ้อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 โดยระบุว่าพร้อมจะสนับสนุนสถานีมากขึ้นหากสถานีสามารถแก้ไขปัญหาค้นหาความถี่ที่ทับซ้อนได้ รองลงมา เป็นด้านการปรับปรุงเนื้อหารายการ เช่น เพิ่มรายการด้านกฎหมาย ในกรณีสถานีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้ฟังต้องการให้สถานีเพิ่มรายการที่ช่วยสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างความเชื่อทางศาสนาที่หลากหลาย เนื้อหาที่ให้อ่านน่าสนใจ พูดเรื่องดีๆ ข่าวๆ ของชุมชน และอยากให้เปิดเพลงในรายการมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 29.17 อันดับสามเป็นการปรับปรุงรูปแบบ และ คุณภาพรายการ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 8.33 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.22)

กล่าวโดยสรุปผู้ฟังมีความยินดีที่สนับสนุนสถานีในทุกๆรูปแบบ เช่น การบริจาคเงิน สิ่งของ หรือการเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร ด้วยเหตุผลว่าสถานีมีเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้ฟังรับทราบข่าวสารของชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความรู้สึกที่สถานีเป็นของชุมชนและต้องการให้สถานีวิทยุชุมชนอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สถานีวิทยุชุมชนมีการพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ผู้ฟังต้องการให้สถานีปรับปรุงแก้ไขปัญหาค้นหาความถี่ที่ทับซ้อนมากที่สุด รวมถึงต้องการให้เพิ่มความหลากหลายและ

เนื้อหารายการ เช่น กฎหมาย ตลอดจนการปรับปรุงรูปแบบและคุณภาพรายการ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ฟังของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ ต้องการให้สถานีเพิ่มรายการที่มีเนื้อหาที่ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างความหลากหลายทางความเชื่อและศาสนา เนื้อหาที่ให้อำนาจ การนำเสนอเรื่องราวดีๆ ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

3. สถานที่ตั้ง (Place)

สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง อันได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส มีที่ตั้งอยู่ในสถานที่ของสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชน โดยมีสถานที่แยกออกมาเป็นสัดส่วนของสถานีเอง สถานีกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีกสองสถานีมีที่ตั้งสถานีแตกต่างกันไป กล่าวคือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์กรสาธารณะของชุมชน สำหรับสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลานั้น มีที่ตั้งอยู่ที่บ้านพักอาศัยของหัวหน้าสถานี

ทั้งนี้ การกำหนดที่ตั้งสถานีมาจากสมาชิกชุมชนกำหนดร่วมกัน กล่าวคือ การกำหนดที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา และ สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน เป็นมติที่ได้มาจากการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ในขณะที่การกำหนดที่ตั้งสถานีของศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา และสถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส มาจากการมีข้อสรุปร่วมกันของชุมชน

ที่ตั้งของสถานีในกลุ่มตัวอย่างทุกสถานี เป็นสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทางของกรรมการ ผู้จัดการรายการ และผู้ฟัง คนในชุมชนส่วนใหญ่รู้สึกคุ้นชินและสามารถเดินทางเข้าออกสถานีเพื่อแจ้งข่าวสาร เยี่ยมชมสถานี ร่วมกิจกรรม ตลอดจนนำอาหารและเครื่องดื่มมาให้ผู้จัดการรายการ หรือแวะเวียนมาด้วยเหตุผลอื่นได้ตลอดเวลา

จากการสังเกตของทีมวิจัยในขณะที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีความสอดคล้องกับมุมมองของผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนภาคใต้เห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนมีที่ตั้งอยู่ในสถาบันการศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาเป็นหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 20 บ้านพักอาศัย คิดเป็นร้อยละ 20 และที่ทำการของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 12 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.6)

ความเหมาะสมของที่ตั้งสถานีในมุมมองของผู้ฟัง พบว่า สถานที่ตั้งของสถานีมีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะผู้ฟังเข้าถึงได้สถานีได้ตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 33.85 รองลงมาคืออยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และเดินทางสะดวก ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 30.77 และท้ายสุด คือ มีคนช่วยดูแลรักษาสถานี ร้อยละ 4.61 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.7) สำหรับเหตุผลในการเดินทางไปสถานีของผู้ฟังที่มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การไปให้อำนาจ ส่งน้ำ/ขนมให้ผู้จัดการรายการ แจ้งข่าวสารชุมชน คิดเป็นร้อยละ 39.47 รองลงมาคือไปร่วมประชุม/ร่วมกิจกรรมของสถานี คิดเป็นร้อยละ 21.05 อันดับสาม คือ การไปสถานีเพื่อบริจาค และ เป็นแขกรับเชิญของ

รายการ มีสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 15.79 และมีผู้ฟังบางส่วนที่ไม่เคยไปที่สถานีเลย ร้อยละ 7.90 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.8)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ได้รับผลการศึกษาที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ฟังไปสถานีเพราะไป ร่วมกิจกรรมของสถานีมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ การไปให้กำลังใจ ส่งน้ำ/ขนมให้ผู้จัดรายการ แจ้งข่าวสารชุมชน

กล่าวโดยสรุปสถานีวิทยุชุมชนภาคใต้ มีความเหมาะสมในที่ตั้งของสถานี ซึ่งแม้สถานที่ตั้งส่วนใหญ่จะไม่ได้มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน แต่ก็มาจากการตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน อีกทั้งที่ตั้งของทุกสถานีตั้งอยู่กลางชุมชน หรือเป็นสถานที่ที่สมาชิกชุมชนต้องเดินทางไปทำภารกิจที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นระยะๆ จึงไม่มีปัญหาเรื่องการเดินทาง รวมถึงสามารถเข้าถึง (Access) สถานีได้ตลอดเวลา

4. กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion)

สถานีวิทยุชุมชนมีการดำเนินงานของสถานีได้อย่างต่อเนื่อง เพราะมีการสนับสนุนจากคนในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนเองมีแนวทางในการระดมทุนหรือหารายได้ที่หลากหลาย โดยผู้ฟังได้สะท้อนข้อมูลความเห็นดังต่อไปนี้

4.1 ประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี

ผู้ฟังเห็นว่าสถานีควรสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี โดยสถานีควรเน้นประเด็นชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.33 รองลงมาคือประเด็นสิทธิของบุคคล อาทิ สิทธิเด็ก สิทธิการศึกษา สิทธิการรักษาพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 31.34 และอันดับสาม คือ ประเด็นสิทธิของชุมชน เช่น ที่ดินสาธารณะ ปัญหาขยะ คิดเป็นร้อยละ 28.36 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.23) นอกจากนี้ ผู้ฟังยังมีข้อเสนอให้สถานีเพิ่มเนื้อหารายการด้านการประกอบอาชีพ การติดต่อหน่วยงานราชการ และกฎหมายพื้นฐานที่ประชาชนควรรู้ เป็นต้น

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าประเด็นเนื้อหาที่ผู้ฟังคิดว่าจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ สิทธิของชุมชน อันดับสองรองลงมา คือ สิทธิของบุคคล และ อันดับสาม คือ ชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม โดยให้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงข้างต้นว่า ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ซึ่งรวมอยู่ในประเด็นสิทธิของชุมชนอยู่แล้ว

4.2 กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า สถานีใช้กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.43 รองลงมา คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.05 และอันดับสาม คือ การรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 16.67 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.26) ส่วนกลยุทธ์อื่นๆ ที่ผู้ฟังเห็นว่ามีเหมาะสมและสถานีน่าจะนำมาปรับใช้เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในการระดมทุนจากชุมชน

ได้ คือ การให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ การประกาศชื่อผู้บริจาคเงิน การแก้ไขปัญหาคลื่อนความถี่ ทับซ้อน การจัดประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม การเขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ และการออกไปร่วมกิจกรรมกับ ชุมชน ทั้งนี้ ผู้ฟังยังมีข้อเสนอแนะให้สถานี “ทำงานเชิงรุก” หรือการเข้าหาชุมชนมากขึ้นอีกด้วย เช่น การออกไป ร่วมกิจกรรมกับชุมชน หรือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ เป็นต้น

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อยืนยันข้อมูลจากแบบศึกษาอีกครั้งพบว่า ผู้ฟังยังคงยืนยันว่ากลยุทธ์ในการ จูงใจที่สถานีควรใช้มากที่สุด คือ การสร้างอัตลักษณ์ของสถานี การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน และ การ อนุรักษ์สิทธิของชุมชน ตามลำดับ

4.3 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผู้ฟังมีความเห็นว่า กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การสร้างอัตลักษณ์ของสถานี คิดเป็นร้อยละ 20.88 รองลงมา คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน และ การ อนุรักษ์สิทธิของชุมชน ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน คือ คิดเป็นร้อยละ 17.58 อันดับสามคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 12.09 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.25)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการประชุมกลุ่มย่อยและข้อมูลจากแบบศึกษาเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ฟังมี ความเห็นว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน คือการประกาศชื่อผู้บริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 58.82 รองลงมาคือการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29.41 อันดับสาม คือ รูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การประกาศผ่านคริสตจักร ร้อยละ 11.77

4.4 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน

ผู้ฟังมีความเห็นว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สถานีควรใช้เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน คือ การ ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน และ การประกาศชื่อผู้บริจาค ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 28.26 รองลงมาคือการ อนุรักษ์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.91 และการเขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 4.35 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.24)

ทั้งนี้ ผู้ฟังเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนมีบทบาทและการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00 มีผู้ฟังเพียง 1 คน หรือร้อยละ 4.00 เท่านั้น ที่เห็นว่าสถานีไม่มีบทบาทหรือส่วนร่วมกับ กิจกรรมของชุมชน (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.27) โดย 2 รูปแบบที่พบมากที่สุดในการมีส่วนร่วมของสถานีกับ กิจกรรมของชุมชน คือ การร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน และ การจัดรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 36.36 เท่ากัน รองลงมา คือ การระดมทุนช่วยเหลือชุมชน ร้อยละ 21.82 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.28) จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการประชุมกลุ่มย่อยและข้อมูลจากแบบศึกษาครั้งที่สอง ตัวแทนกลุ่มให้ ความเห็นว่า การระดมทุนจากชุมชนจะทำได้เมื่อวิทยุพิสูจน์ให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าสถานีต่อชุมชน เช่น การมีบทบาทใน การแก้ไขปัญหาาร่วมกับชุมชน เป็นต้น

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการประชุมกลุ่มย่อยและแบบสอบถามเพื่อยืนยันอีกครั้ง ตัวแทนกลุ่มยังคงยืนยันว่าสถานี่ควรมีการประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศมากที่สุด รองลงมาคือการถ่ายทอดสดกิจกรรมของสถานี่

4.5 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่

ผู้ฟังเห็นว่ากลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่ที่เหมาะสมมากที่สุด คือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 37.84 รองลงมาคือการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำของสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 27.03 และอันดับสามคือการเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 21.62 (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.29) นอกจากนี้ผู้ฟังมีแนะนำเรื่องการมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากขึ้น เป็นอีกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่

4.6 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี่

ในประเด็นที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์และความโดดเด่นของสถานี่ ผู้ฟังส่วนใหญ่เห็นว่าผู้จัดรายการมีจุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี่ได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.38 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมกับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.03 และ หัวหน้า/กรรมการสถานี่ คิดเป็นร้อยละ 24.14 ตามลำดับ (ภาคผนวก ฅ ตาราง ฅ.30)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าหากเป็นกลุ่มผู้ฟังอย่างเดียวจะนึกถึงตัวบุคคล เช่น แกนนำสถานี่ หรือนักจัดรายการเป็นหลัก ในขณะที่อาสาสมัครจัดรายการหรือกรรมการสถานี่จะนึกถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตประเด็นสุดท้ายเป็นเพียงภาพรวม เพราะผู้รับฟังอย่างเดียวบางคนที่เ็นแฟนรายการมาตั้งแต่ก่อตั้งสถานี่ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานี่ บริจาคเงินและสิ่งของให้สถานี่ ก็จะมีรู้สึกว่าคุณค่าของสถานี่คือการมีส่วนร่วมกับชุมชนเช่นเดียวกัน ซึ่งจากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้น เมื่อมีการจัดสนทนากลุ่มและข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อยืนยันอีกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ถ้านึกถึงวิทยุชุมชนแล้วจะนึกถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การจงใจให้คนสนับสนุนสถานี่นั้นต้องมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง เช่น สิทธิของชุมชน สิทธิของบุคคล รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ประกาศรายชื่อผู้บริจาค และการรณรงค์ประเด็นสิทธิชุมชน ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี่ กลยุทธ์ที่ผู้ฟังเห็นว่าควรเน้นคือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี่ และการเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ รวมถึงการมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้ฟังมีข้อเสนอแนะให้สถานี่ “ทำงานเชิงรุก” คือ การเข้าหาชุมชน ด้วยการออกไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน หรือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการมากขึ้น รวมถึงการพิสูจน์ให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าสถานี่ต่อชุมชน เช่น การมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับชุมชน เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะของภาคใต้

สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ทุกสถานียึดมั่นคุณสมบัติของวิทยุชุมชนตามหลักการดำเนินของสถานีวิทยุชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ ดำเนินงานโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ชุมชน ดำเนินการโดยไม่มีการโฆษณาและไม่แสวงหาผลกำไร สถานที่ตั้งสถานีวิทยุส่วนใหญ่เข้าถึงง่าย อยู่ในที่สาธารณะ ทำให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นของส่วนรวมสามารถร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ โดยที่คนในชุมชนยินดีสนับสนุนให้สถานียังดำเนินการ โดยเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการและเกิดประโยชน์กับคนในชุมชน

ส่วนปัจจัยความพร้อมในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลาง ซึ่งวิเคราะห์ตามหลักการบริหารจัดการ 5 M นั้น ประกอบด้วย

1. **ความพร้อมด้านของบุคลากร (Man)** ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี และอาสาสมัครฝ่ายต่างๆ มีลักษณะเป็นระบบอาสาสมัคร มาทำงานด้วยใจ ไม่ได้ค่าตอบแทน บุคลากรที่มาทำงานวิทยุชุมชนมีคุณสมบัติ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน มีจิตอาสา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบหน้าที่ของส่วนรวม รวมถึงมีอุดมการณ์และการทำงานเพื่อชุมชนอันเป็นที่ประจักษ์ การได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้โดยส่วนใหญ่มาจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเพื่อเป็นหลักประกันการเชื่อมโยงสถานีกับชุมชน ทั้งนี้ กรอบเกณฑ์การขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุชุมชนตามประกาศ กสทช. มีผลต่อการปรับจำนวนและบุคลากรที่เป็นกรรมการของสถานีให้มีจำนวนและคุณสมบัติสอดคล้องตามที่ประกาศกำหนด รวมถึงการเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเอกสาร การประสานงานกับราชการเพื่อดำเนินการในเรื่องการขึ้นทะเบียนและขอรับใบอนุญาต จำนวนอาสาสมัครที่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามผังรายการควรมีหมุนเวียนสถานีละประมาณ 11-15 คนต่อสถานี ทุกสถานีต้องการได้รับการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรทั้งในด้านความรู้และทักษะจากหน่วยงาน กสทช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการจัดรายการ การบันทึกรายการ ทักษะการดูแลซ่อมบำรุงอุปกรณ์ และการบริหารจัดการสถานี เพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานสถานีได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. **ความพร้อมด้านเงินทุน (Money)** สถานีวิทยุชุมชนมีความพร้อมด้านการเงินในระดับการดำเนินการประจำของสถานี โดยได้รับการสนับสนุนจากของคนในชุมชนและองค์กรในชุมชนมากกว่า 2 ใน 3 ของการสนับสนุนทั้งหมด โดยมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงบประมาณที่เป็นลักษณะเฉพาะคือ กลุ่มสถานีเชิงกายภาพจะเลือกตั้งสถานีในสถานที่ของสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำอันได้แก่ ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ตของสถานี ในขณะที่สถานีเชิงประเด็นจะรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานีจากองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการสถานี ซึ่งทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลยุทธ์ดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยให้สถานีได้รับการสนับสนุนงบประมาณผ่านการบริจาคโดยตรงจากชุมชนและมีรายรับในรูปของตัวเงินในจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายของสถานี เนื่องจากผู้ฟังเห็นว่าองค์กรในชุมชนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว การบริจาคเงินของสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมระดมทุน ไม่มีการบริจาคเป็นประจำเพื่อการ

ดำเนินการสถานี ยกเว้นกรณีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาซึ่งก็เป็นการบริจาคผ่านคริสตจักรซึ่งจะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนอีกทอดหนึ่ง ไม่ใช่การสนับสนุนโดยตรงจากผู้ฟังถึงสถานี ทั้งนี้ ปัญหาด้านการเงินของสถานีส่วนใหญ่เป็นผลต่อเนื่องมาจากปัญหาด้านเทคนิค เช่น เครื่องส่งเสียหรือต้องเปลี่ยนเครื่องส่ง โดยสถานีจะแก้ปัญหาด้วยการระดมทุนหรือขอรับการสนับสนุนจากองค์กรที่สนับสนุนหลัก รวมถึงต้องงดการออกอากาศในช่วงเวลาที่ดังกล่าว

ความต้องการการช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านการเงินให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิทยุชุมชน สถานีเชิงกายภาพในกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าองค์กรในท้องถิ่น เช่น อบต. โรงเรียน เทศบาล ฯลฯ ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานวิทยุชุมชนโดยต้องไม่มีผลต่อความเป็นอิสระของสถานี เพราะวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการร่วมกันของคนในชุมชน ทุกสถานีต้องการการสนับสนุนด้านการเสริมศักยภาพด้านการระดมทุนในรูปแบบที่สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เกือบทุกสถานีต้องการการสนับสนุนด้านเงินทุนที่ไม่มีผลต่อความเป็นอิสระของสถานี จำนวนเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนต่อปี คือ 60,000-80,000 บาทต่อปี แหล่งที่มาของเงินสนับสนุนควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ กสทช. มากที่สุด รองลงมาคือเงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ทั้งนี้ ทุกสถานีมีข้อเสนอแนะตรงกันว่า กสทช. ควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนวิทยุชุมชน

3. ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) พบว่า ผังรายการถูกกำหนดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชน กลุ่มที่สองคืออาสาสมัครที่มาช่วยจัดรายการ และกลุ่มที่สามคือคนในชุมชน โดยผังรายการของสถานีกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ในช่วงแรกมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดผังรายการ และเมื่อสถานีได้ดำเนินการออกอากาศไปได้ระยะหนึ่งจะมีการปรับผังรายการตามความสนใจของอาสาสมัครที่เสนอตัวมาจัดรายการ รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ฟังเป็นระยะๆ และเปิดให้ผู้ฟังมาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานี โดยนักจัดรายการนิยมใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ สื่อบุคคลในชุมชน เช่น หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น และ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน สถานีวิทยุชุมชนมีการผลิตรายการเองประมาณร้อยละ 85 หรือ มากกว่า 4 ใน 5 ของรายการทั้งหมด เนื้อหารายการที่สถานีผลิตเองมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเสนอรายการสาระความรู้เป็นหลัก รองลงมาเป็นรายการข่าวสารโดยเน้นข่าวสารภายในชุมชนเป็นหลัก อันดับที่ 3 คือรายการบันเทิงที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะและช่วยสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งไม่สามารถหารับฟังได้จากวิทยุกระแสหลักทั่วไป

4. ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine) พบว่า สถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ด้านเทคนิคกันเองเพื่อซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ได้ในระดับเบื้องต้น ส่วนความรู้และทักษะด้านเทคนิคที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การซ่อมแซมเมื่อเครื่องส่งเสีย บุคลากรของสถานียังไม่สามารถจัดการได้ ต้องส่งไปให้

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการ ซึ่งอยู่ภายนอกชุมชน มีจำนวนจำกัด โดยเมื่อสอบถามถึงความต้องการความช่วยเหลือหรือสนับสนุนด้านเทคนิค วิทยุชุมชนมีความต้องการให้ กสทช. หรือสถาบันวิชาชีพในพื้นที่ หรือสถาบันการศึกษา จัดอบรมความรู้ด้านเทคนิคให้แก่สถานี รองลงมาคือ จัดบริการตรวจสอบ/ซ่อมบำรุงเครื่องส่งเป็นระยะ และสุดท้ายคือ ให้ กสทช. สนับสนุนด้านการเงินในการซ่อมแซมบำรุงเครื่องส่ง เพราะค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องส่งแต่ละครั้งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก นอกจากนี้ทุกสถานียังมีข้อเสนอร่วมกันให้ กสทช. จัดให้มีกองทุนหรือเงินอุดหนุนในการจัดซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งหรืออุปกรณ์ ให้ยืมเครื่องส่งในระหว่างส่งซ่อมหรือส่งตรวจสอบเครื่องส่งเพื่อให้สถานีสามารถออกอากาศได้อย่างต่อเนื่อง การส่งหน่วยเคลื่อนที่ออกตรวจสอบเครื่องส่งและอุปกรณ์ การเสริมศักยภาพและสนับสนุนอุปกรณ์ด้านการบันทึกรายการ ตลอดจนสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือกันเองด้านเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชน

5. ความพร้อมด้านการบริหาร (Management) พบว่า วิทยุชุมชนมีระบบและกลไกการบริหารที่เป็นระบบระดับหนึ่ง โดยกรรมการมีความเห็นร่วมกันว่าคณะกรรมการสถานีควรมีการประชุมแบบเป็นทางการอย่างน้อย 1-3 เดือนต่อครั้ง รองลงมาเป็นการประชุมกรรมการทุก 6 เดือน โดยประเด็นในการประชุมนั้นครอบคลุมในส่วนของการบริหารจัดการ ทั้งในด้านงบประมาณ การพัฒนารูปแบบรายการและการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ตลอดจนการพัฒนาอาสาสมัครในด้านต่างๆ โดยการประชุมแต่ละครั้งจะมีกรรมการหรืออาสาสมัครของสถานีทำหน้าที่จัดบันทึกการประชุม นอกจากนี้ สถานีวิทยุยังเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะผ่านช่องทางต่างๆ โดยผู้ฟังนิยมใช้วิธีการแสดงความคิดเห็นผ่านการพูดคุยกับผู้จัดการรายการหรือคณะกรรมการของสถานีเมื่อพบเจอกันในชุมชนมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากชุมชนตามหลักการวิทยุชุมชน

การบริหารจัดการด้านการเงิน สถานีวิทยุชุมชนมีการเปิดเผยบัญชีรับจ่ายของสถานี โดยสถานีมีการแสดงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกาศผ่านสถานี ติดไว้ด้านหน้าสถานี รายงานในที่ประชุมของชุมชน เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และทำให้เกิดความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน

ในกรณีที่มีเรื่องร้องเรียน สถานีใช้วิธีการให้หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการพิจารณาแนวทางแก้ไขมากที่สุด เนื่องจากข้อร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นข้อร้องเรียนเล็กน้อย เช่น ใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการจัดรายการไม่เหมาะสม สถานีจึงเลือกใช้วิธีการพูดคุยกันแบบตัวต่อแบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก รองลงมาคือหาหรือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน และการนำเรื่องร้องเรียนเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขตามลำดับ

นอกจากนี้ ทีมวิจัยได้ศึกษากลยุทธ์การจูงใจของสถานีเพื่อให้ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน โดยวิเคราะห์ตามกรอบหลักการตลาด 4P ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) พบว่า รายการของสถานีวิทยุชุมชนตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนทั้งในด้านเนื้อหาซึ่งเรื่องราวของชุมชน ได้แก่ ประเด็นชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม สิทธิของชุมชน หรือสิทธิของบุคคล

และภาษาที่ใช้ในการจัดรายการซึ่งเน้นภาษาถิ่น ซึ่งหาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุอื่น การไม่มีโฆษณา ความรู้สึกว่าเป็นสถานีของ “เรา” หรือสถานีที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้ฟังในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระบุว่า รายการของสถานีวิทยุชุมชนตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชน ช่วยให้ผ่อนคลายจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ อารมณ์ดีมากขึ้น เติบโตเรื่องความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และมีความคาดหวังต่อบทบาทของวิทยุชุมชนในการสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มคนที่หลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขร่วมกันของคนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่อีกด้วย

ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการต่อเนื่องจากรูปแบบของรายการที่เปิดให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมและลีลาของผู้จัดรายการที่มีความเป็นกันเอง โดยผู้จัดรายการต้องสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และผู้ฟังจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องหากผู้จัดรายการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน มีความรอบรู้ในเรื่องที่จัดรายการ และนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. ราคาหรือจำนวนเงินที่ชุมชนยินดีสนับสนุน (Price) พบว่า ชุมชนให้การสนับสนุนในรูปการบริจาคสิ่งของมากที่สุด รองลงมาคือการบริจาคเงิน สุดท้ายคือการเสนอตัวช่วยเป็นอาสาสมัครจัดรายการ โดยการสนับสนุนด้านเงินมักเป็นรายครั้งหรือตามสะดวกในโอกาสต่างๆ เช่น งานเลี้ยงน้ำชา การบริจาคเงินผ่านคริสตจักร เป็นต้น เหตุผลในการสนับสนุนเพราะเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือรายการของสถานีมีคุณภาพ และรูปแบบรายการน่าสนใจ รวมถึงการที่ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นของชุมชน ชุมชนสามารถเข้าถึงสถานีได้ทั้งทางกายภาพคือการเข้าไปที่สถานี และผ่านการนำเสนอเนื้อหาของชุมชน ทำให้ผู้ฟังรู้สึกรักและสนใจสถานี ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงสถานีให้ดีขึ้นต่อไป ผู้ฟังของสถานีนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องการให้สถานีปรับปรุงแก้ไขปัญหาเรื่องคลื่นความถี่ทับซ้อนมากที่สุด เนื่องจากมีผลต่อการรับฟัง และระบุว่าพร้อมจะสนับสนุนสถานีมากขึ้นหากสถานีสามารถแก้ไขปัญหาคอนฟลิคต์ได้

3. สถานที่ตั้ง (Place) พบว่า สถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม กล่าวคือ แม้สถานที่ตั้งของสถานีส่วนใหญ่จะไม่ได้อยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน แต่ก็มาจากการตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน อีกทั้งที่ตั้งของทุกสถานีตั้งอยู่กลางชุมชน หรือเป็นสถานที่ที่สมาชิกชุมชนต้องเดินทางไปทำภารกิจที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ จึงไม่มีปัญหาเรื่องการเดินทาง รวมถึงสามารถเข้าออก (access) สถานีได้ตลอดเวลา

4. กลยุทธ์จูงใจให้คนสนับสนุนสถานี (Promotion) พบว่า กลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนสถานีต้องมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน สิทธิของบุคคล ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยกลยุทธ์ที่จะสร้างแรงจูงใจได้เพิ่มขึ้น คือ การสร้างอัตลักษณ์ของสถานี การถ่ายทอดสดกิจการของชุมชน และการรณรงค์สิทธิชุมชน รวมถึงการทำงานเชิงรุกในลักษณะการเข้าหาชุมชนมากขึ้น มีบทบาทในการติดตามแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชน ซึ่งจะทำให้ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสถานีและให้การสนับสนุนสถานี ส่วนการคงความเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนของสถานีวิทยุชุมชน เพื่อให้ชุมชนสนับสนุนวิทยุชุมชนต่อไปหรือมากขึ้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาความสามารถของผู้จัดรายการ และการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี

ข้อเสนอแนะต่อ กสทช.

1. กสทช. ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาค้นหาความถี่แทรก/ทับซ้อนโดยเร่งด่วน เพราะเป็นปัญหาร่วมกันของสถานีวิทยุชุมชนภาคใต้และสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศ
2. ในการแก้ปัญหาค้นหาความถี่ทับซ้อนระหว่างสถานีวิทยุชุมชนกับสถานีธุรกิจ ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้มีข้อเสนอให้ กสทช. เป็นผู้เจรจากับสถานีที่ทับซ้อนคลื่นความถี่กับวิทยุชุมชน เนื่องจากสถานีวิทยุชุมชนเป็นสถานีขนาดเล็ก ไม่มีกำลังในการต่อรองกับสถานีธุรกิจได้
3. กสทช. ควรทบทวนข้อกำหนดทางเทคนิคและกำลังส่งให้สอดคล้องกับการดำเนินการจริงของวิทยุชุมชน
4. การขอรับใบอนุญาต : เป็นประเด็นปัญหาร่วมกันของสถานีกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งตัวแทนสถานีสะท้อนว่าขั้นตอนและกระบวนการขอรับใบอนุญาตเป็นภาระแก่สถานีเป็นอย่างมากและไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของสถานีวิทยุชุมชนที่ทำงานในรูปแบบอาสาสมัคร ซึ่งผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนการปฏิบัติทางราชการหรือไม่มีความรู้ด้านเทคนิคเพียงพอที่จะดำเนินการได้โดยไม่มีปัญหา โดยสถานีกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกสถานีประสบปัญหาเรื่องการกรอกเอกสาร การหาเอกสารหลักฐานให้ครบถ้วนตามที่ กสทช. กำหนด การแก้ไขเอกสาร การส่งเอกสารเพิ่มเติม และค่าใช้จ่ายในการตรวจเครื่องส่ง รวมถึงมีสถานีกลุ่มตัวอย่างหนึ่งสถานีที่ประสบปัญหาขึ้นทะเบียนไม่ทันในช่วงเวลาที่ กสทช. กำหนด คือ สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส ซึ่งมีสาเหตุจากช่องทางการสื่อสารของ กสทช. ที่เน้นการสื่อสารผ่านเว็บไซต์และหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นช่องทางที่สถานีส่วนใหญ่เข้าไม่ถึง ประกอบกับสถานีอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและมีปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และภาษาหลักในการสื่อสารของชุมชนซึ่งเป็นภาษาถิ่น (ภาษายาวี) ทำให้การได้ข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและไม่ทันท่วงที ซึ่งมีผลให้ไม่สามารถขอรับใบอนุญาตที่ตามประกาศ กสทช. ที่กำหนด
5. เสนอให้ กสทช. จัดให้มีการฝึกอบรมเสริมศักยภาพ 3 ด้าน คือ ก.ด้านการจัดรายการ ข.ด้านเทคนิค ค.ด้านการบริหารจัดการสถานี โดย กสทช. ช่วยสนับสนุนค่าอบรมและค่าเดินทางให้กับสถานีวิทยุชุมชน รวมถึงจัดทำคู่มือประกอบการอบรมเสริมศักยภาพทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมการอบรมสามารถนำกลับมาเผยแพร่และส่งต่อความรู้ให้กับอาสาสมัครของสถานีคนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. เสนอให้ กสทช. คຸ້ມครองสิทธิของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน รวมถึงให้ความรู้/ข้อมูลข่าวสารกับสถานีที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน เพื่อให้สถานีมีความรู้ความเข้าใจและสามารถรักษาสีสิทธิของตนได้
7. เสนอให้ กสทช. ทำความเข้าใจธรรมชาติของสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยระบบอาสาสมัคร ซึ่งบางครั้งมีภารกิจทำให้ไม่สามารถจัดรายการได้ตามที่กำหนดในผังรายการ

4.5 ผลการศึกษาภาพรวมระดับประเทศ

1. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านบุคลากร (Man)

บุคลากรในการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน ประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการ และอาสาสมัคร ชุมชนควรมีความตื่นตัวและตระหนักถึงสิทธิการสื่อสารเพื่อพร้อมมีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของสถานีวิทยุชุมชน ยินดี ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานและเสนอตัวเป็นอาสาสมัคร เพราะทุกฝ่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานวิทยุชุมชน ในการยึดกุมทิศทาง ผลักดันงาน ประสานความร่วมมือ และอาสาปฏิบัติเพื่อ ชุมชน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานวิทยุชุมชนได้ ถ้าบุคลากรเข้มแข็ง มุ่งมั่น งานก็รู้ตื้น่า สามารถเจรจาต่อรองเรื่องต่างๆ หรือขยายฐานการทำงานได้ แต่ถ้า บุคลากรอ่อนแอ ต่างคนต่างทำ หรือทำไม่จริงจัง งานสถานีวิทยุชุมชนก็ถอยหลัง

1.1 หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานีคือผู้ที่เป็นหลักในการบริหารจัดการงานทุกอย่างของสถานี บทบาทของหัวหน้าสถานี คือ การกำกับดูแลการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานีวิทยุตามนโยบาย กรอบ กติกา และกฎระเบียบต่างๆ ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานี รวมทั้งการจัดประชุมคณะกรรมการ การประสานงานกับบุคลากรฝ่าย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัสถานี การติดตามและกำกับดูแลการดำเนินงานของอาสาสมัครทุกฝ่าย เป็นต้น นับได้ว่า หัวหน้าสถานีเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ แต่เนื่องจากวิทยุชุมชนเป็นงานอาสา หัวหน้าสถานีจึงไม่ได้รับ ค่าตอบแทนใดๆ จึงจำเป็นต้องได้บุคคลที่มีความเสียสละ รับผิดชอบและทุ่มเทให้กับงานของสถานีอย่างจริงจัง

ผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติหลักของหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชนควรเป็นผู้มีความพร้อมทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ มีคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ รับผิดชอบ ส่วนใหญ่มักเป็นผู้นำทางสังคม มีบางครั้งกับางสถานีอาจไม่ได้เลือก หัวหน้าสถานีจากผู้มีวัยวุฒิสูงสุดแต่ก็มักเลือกจากคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นทายาทของแกนนำรุ่นบุกเบิกและเป็นที่ยอมรับ ของคนในชุมชน อีกทั้งมีคุณสมบัติอื่นๆที่สามารถทดแทนได้ เช่น มีความสามารถด้านเทคโนโลยี และคุณสมบัติที่ สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สามารถติดต่อประสานงานกับ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เกี่ยวกับระเบียบและข้อกฎหมายต่าง ๆ ได้

อนึ่ง เมื่อมีประกาศกฎเกณฑ์ของกสทช. เกี่ยวกับการห้ามนักการเมืองท้องถิ่น อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี ฯลฯ เป็นหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนต่าง ๆ ได้ปรับ เปลี่ยนตัวหัวหน้าสถานีที่อยู่ในข่ายต้องห้ามไปทำหน้าที่อื่นแทน เช่น เป็นกรรมการที่ปรึกษา เป็นต้น

วาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าสถานี ไม่มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของแต่ละ สถานีและบริบทของภาคต่างๆ แต่ส่วนใหญ่หัวหน้าสถานีจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 1-2 ปี

วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย สามารถ สรุปภาพรวมระดับประเทศ เกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน ดังนี้ อันดับแรก คือ การเสนอชื่อผู้ที่ เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 39 อันดับรองลงมาคือ การเลือกกันเองในชุมชน มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 38

อันดับสาม ได้แก่ การเลือกหัวหน้าสถานีดด้วยวิธีแบบอื่นๆ คิดเป็น ร้อยละ 22 ซึ่งมีคำอธิบายเพิ่มเติมว่าได้แก่การที่คณะกรรมการเสนอชื่อหัวหน้าสถานีด โดยพิจารณาคุณสมบัติด้านความพร้อมและอุดมการณ์เป็นหลัก ส่วนคุณสมบัติอื่นๆ เช่น ความสมัครใจ จิตอาสา ความเข้าใจในบทบาทของวิทยุชุมชนและประสบการณ์ ความเป็นผู้นำ อาวุโส มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้เป็นเรื่องราว วิธีการอื่นๆ ที่พบในภาคใต้ ได้แก่ การประชุมกลุ่มประชาสังคมในระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อเลือกหัวหน้าสถานีด เป็นต้น อันดับที่สี่ คือ การเลือกจากตัวแทนกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 21

หากพิจารณาจากหลักการวิทยุชุมชนที่ควรมีการเลือกหัวหน้าสถานีดที่มาจากผู้แทนกลุ่มต่างๆ แต่กลับมีตัวเลขอันดับที่สี่นั้น ได้รับคำชี้แจงเพิ่มเติมจากเวทีประชุมกลุ่มย่อยว่า อาจเป็นเพราะวิทยุชุมชนในประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ไม่สามารถหาผู้เหมาะสมจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ ได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีเลือกผู้ที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนงานวิทยุชุมชนให้ดำเนินไปได้เป็นสำคัญ

1.2 คณะกรรมการของสถานีด

คณะกรรมการของสถานีดวิทยุชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและคอยกำกับดูแลเพื่อให้การดำเนินงานของสถานีดเป็นไปตามนโยบาย คณะกรรมการโดยส่วนใหญ่อาสาเข้ามาทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน จากผลการศึกษาพบว่าจำนวนของคณะกรรมการในแต่ละสถานีดจะมีความหลากหลายโดยมีจำนวนตั้งแต่ 5-20 คน

คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีด จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการสถานีดควรมาจากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลาย แต่ไม่ควรเป็นนักการเมืองหรือผู้แสวงกำไรทางธุรกิจ แกนนำของคณะกรรมการสถานีดวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์และมีแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งเคยผ่านงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะในชุมชนมาก่อน กลุ่มคนเหล่านี้มีความตระหนักถึงความสำคัญของสื่อภาคประชาชน มีความเห็นว่าการชุมชนต้องมีช่องทางการสื่อสารของตนเอง ตลอดจนมีความต้องการใช้วิทยุชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปภาพรวมระดับประเทศเกี่ยวกับคุณสมบัติของคณะกรรมการสถานีดวิทยุชุมชน ดังนี้ คุณสมบัติที่มีผู้ระบุมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ควรเป็นผู้ที่มีความเสียสละ คิดเป็นร้อยละ 91 เนื่องจากสถานีดวิทยุชุมชนเป็นการทำงานด้วยจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ รองลงมา คือ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 81 อันดับที่สาม คือ เป็นผู้ที่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 75 เพราะความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชนจะเป็นเสมือนหางเสือที่ควบคุมทิศทางการบริหารและดำเนินงานสถานีด สำหรับคุณสมบัติที่มีผู้เลือกด้วยคะแนนเท่ากันมาเป็นอันดับที่สี่มีสองข้อคือ มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 70 มีการอภิปรายขยายความประเด็นนี้ในเวทีประชุมกลุ่มย่อยว่าทั้งสองข้อหมายถึงรวมถึงการเป็นคนดี เพราะหากคนทำงานวิทยุชุมชนเป็นคนดีแล้ว ย่อมไม่สร้างปัญหาในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ส่วนทักษะการทำงานในด้านต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้

อนึ่ง มีผู้เลือกคุณสมบัติอื่นๆ เป็นอันดับที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 40 ผลการวิจัยพบว่าคำตอบที่อยู่ในข้อคุณสมบัติอื่นๆ นั้นมีคำอธิบายที่กว้างขวาง ได้แก่ การมีอาชีพที่มั่นคง มีจิตอาสา การมีจิตใจพร้อมให้บริการ มีวิสัยทัศน์เพื่อชุมชน รู้จักคนในชุมชนทุกกลุ่ม เข้าใจปัญหาและเป็นปากเสียงให้ชุมชน เข้าใจหลักการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะในการพูดโน้มน้าวใจ เข้าใจปัญหาของสถานี มีทักษะการบริหารงานที่ดี โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ทันต่อโลกต่อเหตุการณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เพื่อเป็นภูมิด้านทานจากโลกภายนอก มีให้สถานีตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิทยุชุมชน รวมทั้งมีความรักและศรัทธาในสื่ออิสระ

โดยสรุป ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนในอุดมคติควรเป็นผู้มีจิตอาสา มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน สื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถด้านเทคนิคและเทคโนโลยี เป็นผู้กระตือรือร้นในการติดตามข่าวสาร เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน และมีความสามารถในการจัดทำเอกสาร ตลอดจนสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน

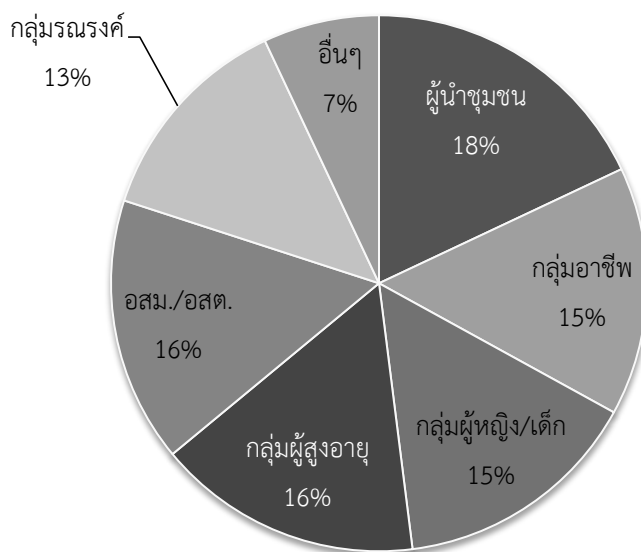
องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานี ควรมาจากกลุ่มที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนเป้าหมายและความต้องการของแต่ละกลุ่มเพื่อให้วิทยุชุมชนสามารถทำหน้าที่รับใช้ชุมชนได้อย่างทั่วถึง โดยไม่ขัดกับหลักการของวิทยุชุมชน เช่น ไม่ใช่ตัวแทนของกลุ่มนักการเมือง หรือนักธุรกิจ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปภาพรวมระดับประเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน ดังนี้ อันดับหนึ่ง คือ มาจากผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 65 ซึ่งมีทั้งผู้นำที่มาจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อธิบดีนักการเมือง และผู้นำที่มาจากองค์กรภาคประชาชน ได้แก่ ประธานเครือข่ายองค์กรชุมชน ผู้อำนวยการศูนย์เพื่อน้องหญิง พระสงฆ์ เป็นต้น ทั้งนี้ เหตุผลที่ทำให้คณะกรรมการประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนมากที่สุด เนื่องจากผู้นำชุมชนสามารถดึงความร่วมมือจากคนในชุมชนได้ ทั้งเรื่องอาสาสมัคร งบประมาณ และสิ่งของบริจาค ซึ่งจะส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งและอยู่รอดได้ อนึ่ง ผู้นำชุมชนในส่วนที่มาจากนักการเมืองท้องถิ่นมีคุณสมบัติขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีผลให้สถานีวิทยุชุมชนปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคณะกรรมการ โดยการแต่งตั้งให้ผู้นำชุมชนเหล่านี้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของสถานีแทน

องค์ประกอบรองลงมาของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน คือ ผู้แทนกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 58 ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) เป็นต้น ส่วนอันดับ 3 คือ ผู้แทนจากกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีอัตราใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 57 ผลการศึกษาลำดับถัดมา มีตัวเลขเท่ากัน 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 51 คือ ผู้แทนของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ ครู กลุ่มชาวนาปลอดสาร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรพัฒนาเอกชน ข้าราชการบำนาญ แพทย์แผนไทย และผู้แทนจากกลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชน

ถัดมาคือผู้แทนกลุ่มรณรงค์ในประเด็นต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 46 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่รณรงค์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทุนที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และ สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) เป็นต้น (ภาพ 4.1)

ภาพ 4.1 แผนภูมิแสดงสัดส่วนองค์ประกอบคณะกรรมการการศึกษานโยบายชุมชนในประเทศไทย

อนึ่ง ผลการศึกษารายภาพพบว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการในแต่ละภาค มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่ อาทิ เช่น ภาคกลางมีองค์ประกอบมาจากกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ และผู้แทนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 20.25

สำหรับภาคเหนือและภาคใต้เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถานียกับกลุ่มต่างๆ คณะกรรมการการศึกษานี้จึงประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา กลุ่มตัวแทนอาชีพ กลุ่มตัวแทนผู้หญิง เด็กเยาวชน และผู้สูงอายุ ตลอดจนตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

คณะกรรมการวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกันทั้งผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้แทนของกลุ่มอาชีพ ผู้แทนของกลุ่มผู้หญิง เด็กและเยาวชน ผู้แทนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข คือ ประมาณร้อยละ 16-17 สำหรับผู้แทนกลุ่มรณรงค์ในประเด็นต่าง ๆ มีจำนวนเพียง ร้อยละ 12.64 แต่กลับเป็นกลุ่มที่มีผลงานความโดดเด่นชัดเจน เช่น กลุ่มอนุรักษ์อุดรธานี ซึ่งเป็นกลุ่มรณรงค์เพื่อต่อต้านโครงการเหมืองแร่โปแตช กลุ่มรณรงค์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทุนที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และสมัชชาปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) เป็นต้น

1.3 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี่

หลังจากประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เรื่อง การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง มีผลบังคับใช้ แต่ละสถานีได้มีการปรับโครงสร้างและจำนวนของคณะกรรมการให้สอดคล้องกับประกาศโดยแยกงานเป็นฝ่ายต่างๆเช่น การบริหารงาน เลขานุการ การเงิน และ เทคนิค เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่าจำนวนกรรมการที่เพียงพอต่อการดำเนินงานของสถานี ในแต่ละพื้นที่และแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน ทำให้จำนวนที่สถานีระบุมีตั้งแต่ 5 - 20 คน

วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนนั้น พบว่ามีการใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้คณะกรรมการที่มีคุณภาพและเหมาะสม หลายสถานีเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มทุกวัยเข้ามาเสนอแนะและมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีโอกาสได้เป็นกรรมการสถานี และบางสถานีก็ยังมีคณะกรรมการสถานีอย่างไม่เป็นทางการอีกจำนวนหนึ่ง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปภาพรวมระดับประเทศเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน ดังนี้ อันดับหนึ่ง เลือกกันเองในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ เลือกคณะกรรมการจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 37 โดยการเลือกคนที่ทำงานด้วยกันอยู่แล้วภายในจังหวัด หรือเลือกจากตัวแทนหน่วยงานในยุคก่อตั้ง แต่เมื่อประสบปัญหาจากการทำงาน จึงหันมาใช้วิธีการเลือกจากผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้จริงเป็นหลักในภายหลัง อันดับสามคือ เสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมเป็นกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 26

ผลการศึกษาพบว่าการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีด้วยวิธีอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 21 อันประกอบด้วย 1) การเลือกจากผู้ริเริ่มก่อตั้งและเลือกจากตัวแทนสภาองค์กรชุมชนในหมู่บ้าน 2) กลุ่มจัดตั้งวิทยุชุมชนเป็นผู้เลือกคนที่เห็นว่าเหมาะสม โดยคัดเลือกจากกลุ่มคนที่มีคุณสมบัติพึงประสงค์ ได้แก่ กลุ่มคนที่มีความเข้าใจหลักการวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อจะได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) การทาบทามคนในชุมชนที่มีความพร้อม มีจิตอาสา มีประสบการณ์ เข้าใจบทบาทของวิทยุชุมชน และมีอาชีพหลักอยู่แล้ว 4) บางแห่งสมาชิกในชุมชนเป็นกรรมการสถานีด้วยความสมัครใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ทำงานเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในพื้นที่ร่วมกันมาก่อน

ดังนั้น ภาพรวมของการได้มาซึ่งกรรมการจึงมีความหลากหลาย โดยผู้มีบทบาทหลักในการเลือก คือ ผู้ก่อตั้งในยุคแรกเริ่มและแกนนำในปัจจุบัน และการใช้วิธีการที่หลากหลายนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีที่มีคุณภาพ อนึ่ง ตัวแทนสถานีวิทยุบางรายเห็นว่าการเลือกกรรมการจากตัวแทนของกลุ่มประชาคมค่อนข้างเป็นเรื่องอุดมคติเกินไป ไม่สามารถทำได้จริง อย่างน้อยก็ในยุคเริ่มก่อตั้ง

ปัญหาของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนที่พบบ่อย คือ เวลาว่างของกรรมการไม่ตรงกัน เนื่องจากคณะกรรมการมีภารกิจทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวมในชุมชนจำนวนมาก ทำให้การนัดประชุมคณะกรรมการเป็นไปด้วยความลำบาก นอกจากนี้ ยังมีปัญหากรรมการบางคนขาดความรับผิดชอบ ปัญหากรรมการบางคนไม่มี

ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ ปัญหาความไม่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน อนึ่ง ปัญหาขาดแคลนเงินทุนยังส่งผลต่อการไม่สามารถหารายได้มาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้อาสาสมัคร ปัญหากรรมการไม่มีเวลาที่จะเจียดให้การทำงาน ส่งผลกระทบให้กรรมการไม่สามารถทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.4 อาสาสมัคร

วิทยุชุมชนดำเนินงานในลักษณะจิตอาสา อาสาสมัครคือสมาชิกในชุมชนผู้เสนอตัวทำงานด้วยความสมัครใจโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน งานด้านต่างๆของสถานีที่ต้องการอาสาสมัคร อาทิเช่น งานด้านการจัดรายการ งานด้านเทคนิค งานการเงิน การบัญชี และงานระดมทุน เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครส่วนใหญ่อาสาสมัครจัดรายการ ซึ่งเป็นที่เข้าใจและยอมรับตรงกันว่าไม่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานี สถานีวิทยุชุมชนมีจำนวนอาสาสมัครอย่างน้อย 11-15 คน เพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน เนื่องจากอาสาสมัครแต่ละคนมีงานประจำรวมถึงมีภารกิจของครอบครัว ไม่สามารถมาทำงานเต็มเวลาได้ ต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำงาน

องค์ประกอบของอาสาสมัครมีทั้งกรรมการของสถานี เครือญาติของกรรมการ คนในชุมชน ผู้ฟังรายการ และผู้แทนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ซึ่งผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมา อาสาสมัครของสถานีแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลักๆ ได้แก่ อาสาสมัครที่เข้ามาจัดรายการเป็นประจำ อาสาสมัครที่เข้ามาช่วยเรื่องเทคนิคเป็นระยะ และอาสาสมัครเฉพาะกิจในช่วงที่มีกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม สถานียังมีความต้องการอาสาสมัครที่มาช่วยทำงานด้านอื่นๆ ของวิทยุชุมชนอีก เพราะอาสาสมัครที่มีอยู่ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ หากจะให้การดำเนินการของสถานีเป็นไปตามผังรายการ ต้องใช้อาสาสมัครอย่างน้อย 10 ถึง 20 คน ซึ่งบางสถานีก็ทำได้ยาก จึงมีการเสนอความเห็นว่าการที่วิทยุชุมชนควรใช้วิธีการหาอาสาสมัครโดยการเคลื่อนเข้าหาชุมชน อาทิ การขยายการทำงานไปถึงกลุ่มที่มีความต้องการสื่อสารในพื้นที่ เพื่อให้มีอาสาสมัครที่หลากหลายและมีจำนวนมากขึ้น อาสาสมัครที่วิทยุชุมชนต้องการ คือ ผู้ที่มีความรู้ด้านเทคนิค อาสาสมัครจัดรายการ อาสาสมัครส่งข้อมูลข่าวสาร อาสาสมัครเฝ้าฟังทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิค และ ผู้ที่อาสาสมัครมาช่วยขับเคลื่อนเชิงนโยบายโดยการเป็นกรรมการ

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนอาสาสมัครด้านจัดรายการรายภาคมีความหลากหลาย ภาคกลางมีจำนวน 3-25 คน ภาคเหนือมีจำนวน 3-40 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 3-10 คน ส่วนภาคใต้มี 8-20 คน โดยเฉลี่ยจำนวนอาสาสมัครด้านจัดรายการทั้งประเทศมีจำนวนสถานีละ 10.93 คน

อนึ่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีข้อสังเกตว่าปัจจัยที่ส่งผลให้แต่ละสถานีมีอาสาสมัครมาน้อยนั้นประกอบด้วย

- 1) เงื่อนไขทางเทคนิค คือ กำลังส่ง รัศมีการออกอากาศที่จำกัดส่งผลให้จำนวนอาสาสมัครลดลง เนื่องจากอาสาสมัครไม่แน่ใจว่าจะมีผู้ฟังหรือไม่
- 2) เงื่อนไขด้านเนื้อหา พบว่าพื้นที่ที่มีประเด็นที่คนในชุมชนต้องการสื่อสารร่วมกันจะมีอาสาสมัครเข้าร่วมเป็นนักจัดรายการมากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีประเด็นที่จะสื่อสารกับสังคม

ผลการศึกษาอาสาสมัครในแต่ละภูมิภาค พบว่า อาสาสมัครด้านเทคนิคของภาคกลางมีจำนวนสถานีละ 1- 3 คน ซึ่งเป็นนักจัดรายการที่สามารถดูแลเครื่องมือในการผลิตรายการได้ ภาคเหนือมีอาสาสมัครด้านเทคนิค 1- 3 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียง 1 คน ส่วนภาคใต้มีอาสาสมัครด้านเทคนิคจำนวน 2-3 คน ทั้งนี้เพื่อให้อาสาสมัครสามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาดูแลด้านเทคนิคของสถานีได้ จำนวนอาสาสมัครด้านเทคนิคทั้งประเทศมีจำนวนเฉลี่ยสถานีละ 1-2 คน

อาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีภาคกลางมีสถานีละ 1-4 คน ซึ่งสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งที่ตั้งอยู่ในวัด และอาศัยเงินจากวัดในการจ่ายค่าน้ำค่าไฟนั้น อาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีจึงมักจะเป็นคนเดียวกับผู้ที่ดูแลการเงินของวัด ภาคเหนือมีจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีจำนวน 1-4 คน ด้วยเหตุผลว่าจำเป็นต้องมีผู้เบิกจ่ายบัญชี 2 ใน 3 เพื่อความโปร่งใส สามารถตรวจสอบทางการเงินได้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 1-5 คน ส่วนภาคใต้มีจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชี จำนวน 1 คนทุกสถานี โดยเฉลี่ยจำนวนอาสาสมัครด้านการเงินและบัญชีทั้งประเทศมีจำนวนสถานีละ 1.57 คน

จากผลการศึกษาภาพรวมของประเทศพบว่าอาสาสมัครทางเทคนิคค่อนข้างหายาก เพราะเป็นเรื่องของความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนทุกภาคจึงมีข้อเสนอว่า กสทช.ควรจัดให้มีศูนย์ประสานงานทางเทคนิคในระดับภูมิภาคหรือระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อคอยให้คำปรึกษาหรือแก้ไขปัญหาทางเทคนิคให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ ขาดอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ผู้จัดการในสถานี ส่วนปัญหาในการดำเนินงานของอาสาสมัครเองก็มีหลากหลาย เช่น ปัญหาอาสาสมัครมาทำงานไม่สม่ำเสมอเนื่องจากติดภารกิจ บางสถานีจึงแก้ปัญหาโดยกำหนดผังรายการตามเวลาว่างของอาสาสมัคร ปัญหาอาสาสมัครเยาวชนบางคนไม่มีวินัยในการทำงาน ใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสมในการจัดรายการ อาสาสมัครขาดความสามารถทางด้านเทคนิค อาสาสมัครไม่เข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน อาสาสมัครขาดทุนทรัพย์จึงไม่สามารถทำงานอาสาสมัครได้เต็มที่ และปัญหาอาสาสมัครบางคนใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการหาประโยชน์ส่วนตัว

- สถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งมีความกังวลเกี่ยวกับการหาอาสาสมัครรุ่นใหม่มาทดแทนคนรุ่นเก่า เนื่องจากมีอาสาสมัครผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าออกบ่อยครั้ง อาสาสมัครบางรายถอนตัวเพราะพบว่าตนเองไม่เหมาะที่จะจัดรายการวิทยุชุมชน หรือบางรายสนใจทำงานกับสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์มากกว่า สถานีวิทยุชุมชนบางแห่งจึงแก้ปัญหาโดยให้อาสาสมัครในปัจจุบันสร้างเครือข่ายเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ และฝึกฝนการทำงานให้แก่อาสาสมัครรุ่นใหม่ โดย รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ เสนอให้ใช้ชื่อ “นักวิทยุชุมชนอาสา” แทนคำว่า “อาสาสมัครของวิทยุชุมชน” เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นงานที่มีความรับผิดชอบที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

อาจกล่าวได้ว่าอาสาสมัครนับเป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความยั่งยืนของสถานีวิทยุชุมชน ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าอาสาสมัครบางรายที่มีส่วนร่วมงานกับสถานีตั้งแต่ยุคบุกเบิกยังคงทำงานอยู่จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาเกือบสิบปี ซึ่งอาจเป็นเพราะความผูกพันที่มีต่อผู้ฟังรายการจนทำให้เกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหน และรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของสถานีส่งผลให้ยินดีเสียสละเวลาทำงานเป็นอาสาสมัครอย่างต่อเนื่องยาวนาน

1.5 เจ้าหน้าที่

การดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาโดยหลักการ แต่ในทางปฏิบัติสถานีวิทยุชุมชนจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อดูแลรับผิดชอบงานหลักอย่างต่อเนื่อง เช่น งานด้านเทคนิค เป็นต้น โดยสถานียินดีจ่ายเงินค่าตอบแทน เพื่อชดเชยค่าเสียเวลา ผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 64 ในขณะที่ภาคเหนือคือเป็นร้อยละ 52 โดยลักษณะการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำของสถานีวิทยุชุมชนนั้น สถานียะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ประจำสถานียเป็นรายเดือนและรายครั้ง บางสถานียังไม่สามารถจ่ายได้สมำเสมอขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีวิทยุชุมชนที่ได้รับค่าตอบแทนเลย โดยมีเหตุผลว่าสถานียึดหลักการวิทยุชุมชนที่ดำเนินงานด้วยระบบอาสาสมัคร จึงไม่มีค่าตอบแทน

อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนทุกภาคพบข้อสรุปในทิศทางเดียวกันว่า เนื่องจากปัญหาอาสาสมัครไม่สามารถมาจัดรายการวิทยุได้อย่างสมำเสมอ สถานีวิทยุชุมชนจึงควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานียอย่างน้อย 1 คน เพื่อกอยทำหน้าที่แทนอาสาสมัคร หรืออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ของสถานีย อาทิ ควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิค ดูแลการเปิด-ปิดสถานียและทำความสะอาดของสถานีย ค้นหาข้อมูลที่จำเป็นและประสานงานคณะกรรมการ ช่วยบันทึกการประชุมและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตลอดจนช่วยจัดรายการเมื่ออาสาสมัครติดภารกิจไม่สามารถมาจัดรายการได้

อนึ่ง ตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนภาคกลางได้ตั้งข้อสังเกตว่าการมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานียมีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยข้อดีคือ สถานียจะได้มีบุคลากรที่สามารถดูแลด้านเทคนิค การบันทึกรายการได้อย่างต่อเนื่อง สามารถดูแลเปิด-ปิดสถานีย ทำความสะอาด ประสานงาน ส่วนข้อเสีย คือ อาจเป็นเงื่อนไขให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนลดลง รวมถึงอาจสร้างข้อขัดแย้งระหว่างคนที่ได้รับเงินกับคนที่ไม่ได้รับเงิน สถานีวิทยุชุมชนจึงควรระวังมิให้เกิดความรู้สึกเหลื่อมล้ำหรือสองมาตรฐานที่อาจเกิดขึ้นกับอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนอันอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของคนในชุมชนที่อาจลดน้อยลง ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำสถานียนี้มักจ่ายในลักษณะเป็นเงินสวัสดิการ คือ ค่าจ้างกึ่งอาสาสมัคร ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน

จากผลการวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่าความพร้อมด้านบุคลากรของวิทยุชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินงานไปได้ ซึ่งบุคลากรของวิทยุชุมชน ประกอบไปด้วย หัวหน้าสถานีย คณะกรรมการสถานีย อาสาสมัครฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายผู้จัดรายการวิทยุ ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายเทคนิค เป็นต้น โดยบุคลากรของวิทยุชุมชนทั้งหมดเป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน คือ มีลักษณะอาสาสมัคร มาทำงานวิทยุชุมชนด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ประจำของสถานีย ดังนั้น บุคลากรที่จะมาทำงานวิทยุชุมชน จึงต้องมีคุณสมบัติเป็นคนดีอันดับแรก คือ เป็นบุคคลที่เสียสละ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต และอันดับสองคือ มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ และอันดับสามคือ มีความเข้าใจหลักการของวิทยุชุมชน

2. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านการเงิน (Money)

ปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานสถานีวิทย์ชุมชน คือ ความพร้อมด้านการเงิน เนื่องจากสถานีวิทย์ชุมชนเป็นงานอาสา ไม่ได้มีเป้าหมายเชิงธุรกิจ ผู้ทำงานไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่กลับต้องแสวงหาทุนมาจัดตั้งสถานีวิทย์ชุมชน ดำเนินการ ส่งผลให้อาสาสมัครสถานีวิทย์ชุมชนหลายแห่งที่ไม่สามารถหาทุนสนับสนุนได้เกิดความท้อแท้ สถานีวิทย์ชุมชนบางแห่งต้องยุติการดำเนินการ ในขณะที่บางสถานีวิทย์เลือกที่จะปรับเปลี่ยนไปเป็นวิทย์ธุรกิจท้องถิ่นเพื่อความอยู่รอด สถานีวิทย์ชุมชนที่ยังดำเนินการอยู่โดยยึดมั่นในหลักการวิทย์ชุมชนที่ไม่มีการโฆษณาเพื่อความเป็นอิสระในการบริหารจัดการจึงต้องใช้ความอดทนอย่างสูงและมีกลยุทธ์ในการหาทุนสนับสนุนให้เพียงพอที่จะดำเนินการสถานีวิทย์อย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาปัจจัยความพร้อมด้านการเงินในการดำเนินสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย พบว่า สถานีวิทย์ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นหลักในรูปแบบต่างๆ โดยรูปแบบที่สถานีวิทย์ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมากที่สุด คือ การสนับสนุนเป็นเงิน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาได้รับการสนับสนุนในรูปแบบอาสาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 28.97 อันดับที่สามได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 24.21 และได้รับการสนับสนุนด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น อาหาร น้ำดื่ม ค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต หรือสนับสนุนที่ดินในการจัดตั้งสถานีวิทย์ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 10.71 ส่วนเงินที่ได้รับจากการสนับสนุนนั้นสถานีวิทย์นำไปใช้เป็นค่าซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์เป็นลำดับแรก รองลงมาใช้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟ และใช้เป็นค่าโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ต

2.1 แหล่งที่มาของการสนับสนุน

ผลการศึกษาในระดับประเทศพบว่า แหล่งที่มาของการสนับสนุนสถานีวิทย์ชุมชน มาจากคนในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.83 ส่วนใหญ่เป็นรูปของการบริจาครายครั้ง หรือบริจาคในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมระดมทุนในชุมชน เช่น การจัดทอดผ้าป่าสามัคคี หรือการถ่ายทอดสดกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น รองลงมาคือ การสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 26.04 ได้แก่ องค์กรทางศาสนา โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สหกรณ์ ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น อันดับที่ 3 คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.36 ซึ่งเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ อาทิ สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิเพื่อนหญิง สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย องค์กรคุ้มครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการจัดประชุมกลุ่มย่อยที่ยืนยันว่า สถานีวิทย์ชุมชนมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านการเงินมากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าแหล่งที่มาของการสนับสนุนสถานีวิทย์ชุมชนนั้น ควรจะมาจากสมาชิกในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ สถานีวิทย์จัดกิจกรรมระดมทุนเอง รวมถึงระดมเงินจากการลงขันของคณะกรรมการในยามฉุกเฉินที่ไม่มีรายได้จากเงินบริจาค ส่วนอันดับที่ 3 คือ ควรเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก และอันดับสุดท้ายคือ ควรขอรับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

2.2 รูปแบบการหารายได้

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีการระดมทุนจากเงินสนับสนุนของสมาชิกในชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.32 การบริจาคเงินมีทั้งเป็นแบบครั้งคราวและรายเดือน สถานีวิทยุชุมชนบางแห่งใช้วิธีเก็บค่าสมาชิกรายเดือนเพื่อใช้เป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ โดยกรรมการสถานียังทำหน้าที่เก็บจากสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเป็นประจำทุกเดือน หากเงินที่ได้จากสมาชิกไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายของสถานีในเดือนนั้น กรรมการและหัวหน้าสถานีก็จะเฉลี่ยกันออกเงินส่วนที่เหลือ แต่รูปแบบนี้น่าจะมีผลต่อการนำเสนอรายการ เพราะส่งผลให้มีการประชาสัมพันธ์ชื่อบุคคลหรือชื่อร้านค้าที่บริจาคผ่านรายการเป็นสัดส่วนที่มากกว่าเนื้อหาหลักจนทำให้ผู้ฟังบางรายเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตามการเก็บค่าสมาชิกในแต่ละเดือนก็ยังสร้างความหนักใจให้กับกรรมการผู้ทำหน้าที่เก็บอยู่มากและอยากมีแนวทางการได้รับการสนับสนุนทุนรูปแบบอื่นด้วย แต่ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้สถานีวิทยุขาดความเป็นอิสระ

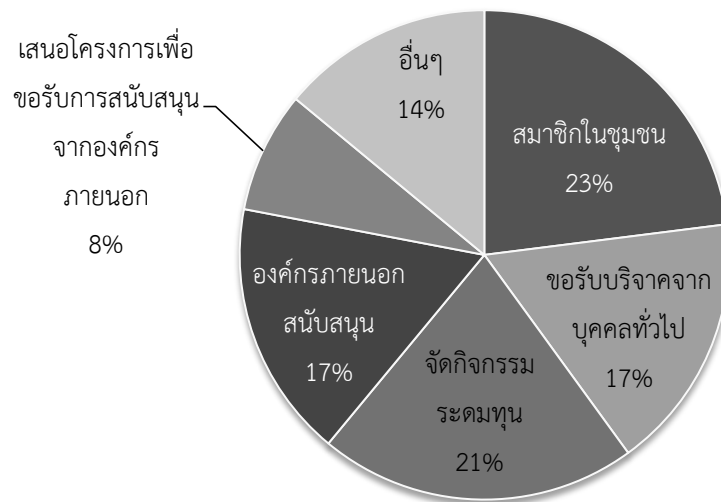
อนึ่ง มีข้อเสนอจากเวทีประชุมกลุ่มย่อยของภาคกลางระบุว่า การระดมทุนจากชุมชนจะประสบความสำเร็จเมื่อวิทยุชุมชนพิสูจน์ให้ชุมชนเห็นบทบาทและคุณค่าของสถานีต่อชุมชน อีกทั้งต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ในการระดมทุนแต่ละครั้งให้ชัดเจนว่าสถานีต้องการระดมทุนเพื่อทำอะไร จำนวนเงินที่ต้องใช้จำนวนเท่าไร เมื่อได้เงินครบตามจำนวนที่ต้องการแล้วจะปิดรับบริจาค รวมถึงการชี้แจงการใช้จ่ายเงินที่ได้มาโดยละเอียด เปิดเผยโปรงใส และให้ชุมชนสามารถตรวจสอบได้

รูปแบบการหารายได้อันดับที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปีในรูปแบบต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 21.08 เช่น ทอดผ้าป่า จัดสอยดาว จัดงานเลี้ยงน้ำชา ขายสตีกเกอร์ เป็นต้น ส่วนสถานีวิทยุชุมชนในภาคใต้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณผ่านการบริจาคของสมาชิกชุมชนจากกิจกรรมระดมทุน หรือเป็นการบริจาคสิ่งของอาหารและเครื่องดื่ม เป็นครั้งคราว อันดับที่สามได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก คิดเป็นร้อยละ 17.04 ซึ่งวิธีการนี้เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสำหรับสถานีวิทยุชุมชนในภาคใต้ โดยแบ่งเป็นองค์กรในพื้นที่ อาทิ สหกรณ์เครดิตยูเนียน โบสถ์ โรงเรียน เทศบาล อสม. เป็นต้น และองค์กรภายนอกพื้นที่ อาทิ สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สภาพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิเพื่อนหญิง สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย เป็นต้น อันดับที่ 4 สถานีระดมทุนโดยการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 16.59 อันดับที่ 5 ระดมทุนด้วยวิธีการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 13.90 ซึ่งมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ในภาคกลางจัดกิจกรรมลัງไห กิจกรรมแข่งรถแรลลี่ กิจกรรมพิมพ์หนังสือ ในภาคเหนือมีการระดมทุนด้วยการออกไปถ่ายทอดสดตามงานบุญต่างๆ ของชุมชนแล้วชาวบ้านบริจาคให้สถานี ซึ่งวิธีการนี้กำลังได้รับความนิยม และอันดับสุดท้ายใช้วิธีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก คิดเป็นร้อยละ 8.07

อนึ่ง จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ เห็นว่าวิद्यุชุมชนมีวิธีการหารายได้ที่หลากหลายน่าสนใจ แต่ควรกำหนดวันระดมทุนของสถานีให้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ

ในแต่ละปี คล้ายกันกับ วันเข้าพรรษา วันเด็กเพื่อให้คนจำ และเสนอให้ทำกล่องบริจาคไปวางตั้งไว้ตามที่ต่างๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น (ภาพ 4.2)

ภาพ 4.2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนรูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย

2.3 รายรับของสถานีวิทย์ชุมชนรูปแบบต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทย์ชุมชนภาคกลางมีรายรับจากเงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ต่ำสุดปีละ 4,000 บาท สูงสุด 50,000 บาท เฉลี่ย 33,153 บาทต่อปี รายรับจากการระดมทุนโดยขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป ต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี สูงสุด 30,000 บาท เป็นเงินเฉลี่ยปีละ 10,200 บาท รายรับจากการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี ต่ำสุดปีละ 30,000 บาท สูงสุดถึง 300,000 บาทต่อปี เฉลี่ยปีละประมาณ 165,714 บาท

รายรับของสถานีวิทย์ชุมชนในภาคเหนือพบว่า มีรายรับจากการจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี ได้แก่ การทอดผ้าป่า มากที่สุด โดยแต่ละครั้งมีรายรับต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 100,000 บาท จึงทำให้สถานีวิทย์ชุมชนในภาคเหนือเกือบทุกแห่งนิยมหารายได้จากการระดมทุนด้วยวิธีการนี้ รายรับของสถานีวิทย์ชุมชนจากการระดมทุนอันดับสอง คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนจะบริจาคเงินให้แก่สถานีวิทย์ชุมชนต่ำสุด 300 บาท สูงสุด 30,000 บาท ต่อปี เฉลี่ยปีละ 10,000-13,000 บาท และรายรับอันดับสามมาจากการระดมทุนทั้ง 3 วิธีด้วยกัน วิธีแรกคือ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย เป็นต้น วิธีที่สองคือเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน และวิธีที่สาม วิธีการอื่นๆ เช่น การรับถ่ายทอดสดตามงานบุญต่างๆในชุมชน เป็นต้น สรุปภาพรวมรายรับต่อปีจากการระดมทุนด้วยวิธีการต่างๆ ของสถานีวิทย์ชุมชนแต่ละแห่งพบว่าต่ำสุด 20,000 บาท สูงสุด 200,000 บาทต่อปี เฉลี่ยประมาณ 36,600 บาทต่อปี

สำหรับรายรับต่อปีจากการระดมทุนด้วยวิธีการต่างๆ ของสถานีวิทยชุมชนแต่ละแห่งใน ภาคใต้พบว่า มีรายรับต่ำสุด 1,000 บาทต่อปี และมีรายรับสูงสุด 80,000 บาทต่อปี เฉลี่ยเป็นรายรับ 6,750 บาทต่อปี

ตาราง 4.1 รายรับเฉลี่ยรายปีของสถานีวิทยชุมชนในแต่ละภูมิภาค

	ภาคกลาง (บาท/ปี)	ภาคเหนือ (บาท/ปี)	ภาคใต้ (บาท/ปี)	ภาคอีสาน (บาท/ปี)
เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน	33,153.85	12,930.00	9,000.00	21,266.67
ขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป	10,200.00	10,666.67	2,437.50	10,000.00
จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี	165,714.29	60,727.27	-	43,500.00
ได้รับการสนับสนุน จากองค์กรภายนอก	28,666.67	12,166.67	6,875.00	11,538.46
เสนอโครงการเพื่อขอรับการ สนับสนุนจากองค์กรภายนอก	75,000.00	25,666.67	10,700.00	-
อื่นๆ	65,333.33	54,557.29	55,000.00	2,333.33
รวม	378,068.14	176,714.57	84,012.50	88,638.46

หมายเหตุ: รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ข ตาราง ข.22

2.4 รายจ่ายของสถานี

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยชุมชนในประเทศไทยมีรายจ่ายค่าไฟฟ้ามาเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 37.56 โดยในภาคกลางมีรายจ่ายค่าไฟฟ้าเฉลี่ยปีละ 34,148 บาท ส่วนภาคเหนือปีละ 10,000-20,000 บาท รายจ่ายรองลงมาคือค่าซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์การออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 26.34 ภาคกลางมีรายจ่ายเฉลี่ยปีละ 27,100 บาท ส่วนภาคเหนือปีละ 20,000-30,000 บาท อันดับที่สามคือค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 24.39 โดยสถานีวิทยชุมชนส่วนใหญ่จะใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเบอร์กลาง เพราะสะดวกมากกว่าการติดตั้งโทรศัพท์ ในภาคกลางมีรายจ่ายเฉลี่ยปีละ 7,618 บาท ส่วนภาคเหนือเฉลี่ยปีละ 5,000-6,000 บาท และมีค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 7.32 ในภาคเหนือมีรายจ่ายเฉลี่ยปีละ 30,000-40,000 บาท นอกจากรายจ่ายหลักๆ นี้แล้ว สถานีวิทยยังมีรายจ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ ซึ่งเป็นรายจ่ายที่ไม่แน่นอน เช่น ค่าน้ำดื่ม ค่าเดินทางไปรับทราบกฎระเบียบต่างๆ ที่ กสทช. จัดขึ้น เป็นต้น ซึ่งเป็นรายจ่ายประมาณ 8,000-9,000 บาท/ปี สรุปรวมรายจ่ายทุกด้านของสถานีวิทยชุมชน พบว่า สถานีวิทยชุมชนมีรายจ่ายรวมทั้งสิ้นประมาณปีละ 100,000-150,000 บาท

2.5 แนวทางแก้ปัญหาในกรณีรายรับไม่พอกับรายจ่าย

ผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยที่ระบุว่ามีรายรับเพียงพอกับรายจ่ายกับระบุว่าไม่เพียงพอมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ สถานีวิทยุที่รายรับเพียงพอกับรายจ่ายคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 53.54 ส่วนสถานีวิทยุที่รายรับไม่พอกับรายจ่ายมีสัดส่วนร้อยละ 46.46 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคเดียวที่ระบุว่าสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีรายรับไม่พอกับรายจ่าย

ผลการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาของสถานีวิทยุที่รายรับไม่พอกับรายจ่าย พบว่า สถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ อาทิ ใช้วิธีเฉลี่ยจากกรรมการและอาสาสมัครของสถานีก่อนหลังจากที่ได้เงินจากการระดมทุนแล้วก็นำมาคืน จัดกิจกรรมระดมทุนรูปแบบต่างๆ เช่น จับทอง หรือลั้วไห เป็นต้น การขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชนเพิ่มเติมและขอรับบริจาคจากองค์กรภายในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน อสม. วัด โรงเรียน หรือขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด หอการค้า มูลนิธิต่างๆ เป็นต้น ตลอดจนขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต้นสังกัด ซึ่งมักพบในสถานีวิทยุชุมชนเชิงประเด็น เช่น ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ และสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา เป็นต้น

อนึ่ง ปัญหารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายของสถานีวิทยุชุมชนมักเกิดขึ้นในกรณีที่เครื่องส่งเสีย หรือเมื่อสถานีวิทยุประสบปัญหาฟ้าผ่าเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบเกือบทุกสถานี อันเป็นเหตุให้ต้องมีการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่ง ซึ่งค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งสูงมาก สถานีวิทยุชุมชนเกือบทุกแห่งไม่มีเงินจำนวนมากเพียงพอที่จะจ่ายได้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เมื่อสถานีวิทยุมีปัญหาเรื่องเงินจะมีกระบวนการแก้ไขตั้งแต่หัวหน้าสถานีดำเนินการแก้ไขเอง จากนั้นคณะกรรมการสถานีวิทยุจะหารือกันแล้วสำรองเงินส่วนตัวจ่ายไปก่อน คณะกรรมการบางสถานีนำเงินจากเบี้ยเลี้ยงการประชุมมาเป็นค่าใช้จ่ายในสถานี บางสถานีระดมจากกิจกรรมในชุมชนเช่น งานบุญ ทอดผ้าป่าในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน และบางสถานีใช้วิธีการลดเวลาจัดรายการเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย รองลงมาคือ การขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชน และขอยืมจากองค์กรประชาสังคม ผลการศึกษายังพบอีกว่า คณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุต้องทำหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสถานีวิทยุเป็นเบื้องต้น โดยใช้เงินส่วนตัวเพื่อแก้ปัญหาก่อนที่จะระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน

ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่มีปัญหาค่าใช้จ่ายรายเดือน เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากวัดและมูลนิธิ ก็จะใช้วิธีการระดมทุนจากการจัดกิจกรรมใหญ่ ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทในพื้นที่ หรือได้รับการสนับสนุนเป็นเงินจากหน่วยงานราชการ เอกชน ในพื้นที่ ในขณะที่สถานีวิทยุชุมชนที่มีนักวิชาการเป็นกรรมการ เริ่มมีแนวคิดในการหารายได้ที่นอกเหนือจากการเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมแข่งรถแรลลี่ การพิมพ์หนังสือจำหน่าย และมีการแนะนำให้สถานีวิทยุเตรียมพร้อมทั้งรายจ่ายที่จะต้องเกิดขึ้นจากการซ่อมเครื่องส่งในกรณีที่เสีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ทุกสถานีวิทยุให้ข้อเสนอแนะที่ตรงกันว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ต้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนวิทยุชุมชน

2.6 ความต้องการการช่วยเหลือด้านการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยชุมชนในประเทศไทยต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน ด้วยวิธีการได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.45 เพราะเชื่อว่า กลไกของรัฐต้องสนับสนุนวิทยชุมชนหากต้องการให้เกิดการพัฒนา รองลงมาอันดับสอง คือ การดูงานจากสถานีดั้งแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุน คิดเป็นร้อยละ 17.99 อันดับที่สามเป็นการอบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน คิดเป็นร้อยละ 17.16 อันดับที่สี่ต้องการให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุน คิดเป็นร้อยละ 16.74 อันดับที่ห้าต้องการให้อบรมการเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนรับทุนจากแหล่งทุน คิดเป็นร้อยละ 14.64 และอันดับสุดท้ายคือวิธีการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.02

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีการประชุมกลุ่มย่อยสรุปได้ว่า สถานีวิทยชุมชนภาคกลางอยากได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด โดยต้องการเงินสนับสนุนประมาณ 84,000 - 105,000 บาทต่อปี หรือไม่เกินร้อยละ 50 ของรายจ่ายทั้งหมดของสถานี และขอการสนับสนุนเรื่องเทคนิค การซ่อมบำรุงเครื่องส่ง โดยไม่ต้องเป็นตัวเงินก็ได้

ส่วนภาคเหนือขอให้สนับสนุนด้านเงินทุนแก่สถานีวิทยชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายจ่ายทั้งหมด หรือคิดเป็นเงิน 80,000-100,000 บาท/ปี ในส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ชุมชนควรเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งเงินสนับสนุนดังกล่าวนี้ สถานีวิทยชุมชนจะนำไปใช้จ่ายสำหรับค่าน้ำ-ค่าไฟมากที่สุด รองลงมา คือ ค่าโทรศัพท์-อินเทอร์เน็ต และค่าซ่อมเครื่องส่ง-อุปกรณ์ ตามลำดับ

สถานีวิทยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคาดว่าจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างน้อยปีละ 80,000 - 100,000 บาท เพื่อเป็นทุนสำหรับซื้อเครื่องส่งสำรอง อุปกรณ์ในห้องส่ง ตลอดจนเป็นทุนสำหรับการบำรุงรักษา ปรับปรุงสำนักงานให้เหมาะสมกับเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยแหล่งที่มาของเงินทุนสนับสนุน คือ กองทุนวิจัยและพัฒนาฯ กสทช. การเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และการให้สถานีจัดกิจกรรมระดมทุนเอง ตามลำดับ

สถานีวิทยชุมชนภาคใต้ต้องการการสนับสนุนด้านการระดมทุนในรูปแบบการเสริมศักยภาพด้านการระดมทุนที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยที่ไม่ผลต่อความเป็นอิสระของสถานี ทั้งนี้ มีสถานีวิทยชุมชนคริสเตียนยะลาเพียงสถานีเดียวที่ระบุว่าไม่ต้องการการสนับสนุนด้านเงินทุน เพราะเกรงว่าจะสร้างความขัดแย้งในหมู่สมาชิก

ตัวแทนสถานีวิทยชุมชนภาคใต้ได้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติมและมีข้อสรุปร่วมกันว่า สถานีมีความต้องการได้รับการสนับสนุนด้านเงินหรืองบประมาณมากที่สุด รองลงมา คือ สิ่งของ และอาสาสมัคร ตามลำดับ โดยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในส่วนค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้าของสถานีมากที่สุด รองลงมาคือค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ทั้งนี้ จำนวนเงินสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานสถานีวิทยชุมชนคือ 60,000-80,000 บาท/ปี โดย

แหล่งที่มาของเงินสนับสนุนควรมาจากกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มากที่สุด รองลงมา คือ เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน และการเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ตามลำดับ

โดยสรุประดับความพร้อมด้านการเงินของสถานีวิทยุชุมชน มาจากการสนับสนุนของคนในชุมชน รูปแบบการสนับสนุนมี 2 รูปแบบคือ การสนับสนุนเป็นครั้งคราว และการสนับสนุนประจำปี ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา การสร้างกิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนาเริ่มมีมากขึ้นในบางสถานี การสนับสนุนทั้ง 2 รูปแบบจะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประจำเดือน ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่งและค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี แต่ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องส่งเสีย การหารายได้ของสถานีวิทยุชุมชน จะไม่สามารถครอบคลุมรายจ่ายนี้ ในทางปฏิบัติแล้วคณะกรรมการสถานี หัวหน้าสถานี อาสาสมัคร ผู้ฟัง ต้องระดมเงินตนเองหรือหีบยืมเพื่อมาใช้จ่ายในการซ่อมเครื่องหรือการต้องลงทุนซื้อเครื่องใหม่ในกรณีที่ไม่สามารถซ่อมได้อันนี้ การแก้ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่เข้มแข็งในการดำเนินการของสถานีได้ แนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานีวิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุน เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรให้การสนับสนุนเงินทุนดังกล่าว และผู้เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินในรูปแบบสวัสดิการ

ลักษณะพิเศษที่กล่าวได้ว่าเป็น ‘กลยุทธ์ในการบริหารจัดการงบประมาณ’ ที่พบในสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ คือ การเลือกตั้งสถานีในสถานที่ของสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี หรือรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี (ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต) จากองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการสถานี และอาจเป็นเหตุผลให้สถานีวิทยุชุมชนในภาคใต้มีความรู้และทักษะในการระดมทุนไม่มากนักเพราะส่วนใหญ่จะพึ่งพิงองค์กรก่อตั้งหรือองค์กรในพื้นที่ และการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ ทั้งนี้ การระดมทุนของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้เกือบทั้งหมดจะเกิดขึ้นเมื่อสถานีประสบปัญหาด้านเทคนิค เช่น ปัญหาฟ้าผ่าเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ อันเป็นเหตุให้ต้องมีการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ

จากแบบสอบถามและการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย ทุกภาคระบุตรงกันว่าต้องการให้กสทช. จัดตั้งศูนย์ตรวจสอบบำรุงเครื่องมือ หรือจัดอบรมด้านเทคนิคให้อาสาสมัครชุมชน

อนึ่ง หากกสทช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ยื่นมือให้ความช่วยเหลือสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชน โดยเฉพาะด้านการให้ทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือนก็น่าเป็นห่วงว่าสถานีวิทยุชุมชนอาจต้องปรับเปลี่ยนเป็นวิทยุธุรกิจ หรือไม่ก็ล้มหายตายจากไปในที่สุด

3. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material)

โดยหลักการเนื้อหาและรูปแบบรายการของวิทยุชุมชนควรแตกต่างจากเนื้อหาและรูปแบบของวิทยุกระแสหลัก ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในการรับฟังเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนั้น ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาหรือเสนอแนะการจัดทำผังรายการ และมีอาสาสมัครในชุมชนเป็นผู้จัดรายการ ที่สำคัญเนื้อหาของรายการควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 ที่มาของผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ที่มาผังรายการของสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มาจากการที่คณะกรรมการสถานีประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 38.42 รองลงมาเกิดจากอาสาสมัครเสนอตัวจัดรายการที่ตนเองสนใจ คิดเป็นร้อยละ 34.21 อันดับที่สามคือ ผังรายการถูกกำหนดโดยวิธีการสอบถามความต้องการของคนในชุมชนและผู้ฟัง คิดเป็นร้อยละ 19.47 ซึ่งในการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยได้มีการยืนยันข้อมูลว่า ที่มาของผังรายการของสถานีมาจาก 1) การประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกันของกรรมการสถานี 2) ความต้องการและความพร้อมของอาสาสมัครจัดรายการ และ 3) ความต้องการของคนในชุมชนและผู้ฟัง จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาเป็นพื้นฐานในการประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกัน

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าทั้งกลุ่มกรรมการสถานีและกลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่สามารถจำชื่อรายการได้ทั้งหมด แต่จำได้เพียงรายการที่ตนเองจัดหรือจำได้แต่ชื่อนักจัดรายการและเนื้อหารายการ เมื่อตรวจสอบผังรายการของสถานีที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบว่ามีการจัดทำแบบไม่เป็นทางการและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความสะดวกของอาสาสมัคร ดังนั้นผังรายการที่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กำหนดให้ทำจึงน่าจะเป็นผังรายการในอุดมคติ เพราะในความเป็นจริงสถานีต้องพิจารณาเวลาว่างของอาสาสมัครเป็นหลัก ผังรายการที่เสนอไปยังคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จึงอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงมากนักเพราะจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และความพร้อมของอาสาสมัคร

3.2 สัดส่วนรายการ

รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีทั้งรายการทั้งที่ผลิตเองและถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น โดยส่วนใหญ่สถานีวิทยุชุมชนผลิตรายการเอง คิดเป็นร้อยละ 60.75 และใช้วิธีการถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่น ร้อยละ 39.25 อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางที่ผลิตรายการเองทั้งหมดโดยไม่มีการถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการจากที่อื่นมี 2 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาวและสถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก ส่วนภาคใต้ พบว่า มี 2 สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ที่จัดทำรายการตามข้อกำหนดของแหล่งทุนภายนอกซึ่งมีเป้าหมายเพื่อบริการสาธารณะ ได้แก่

ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ ในสัดส่วนร้อยละ 5 ของรายการทั้งหมดของสถานี และสถานีวิทยุชุมชนบางแห่ง ในสัดส่วนร้อยละ 10 ของรายการทั้งหมดของสถานี

อย่างไรก็ดี จากข้อมูลข้างต้นที่มียังมีข้อสังเกตว่า สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีสัดส่วนของผังรายการเป็นไปตามกฎหมาย โดยมีทั้งรายการที่ผลิตเองและรายการที่สถานีรับถ่ายทอดสัญญาณหรือรับจากรายการที่อื่น โดยภาพรวมเป็นรายการที่ผลิตเองมากกว่า เนื้อหาและผังรายการถูกกำหนดตามความรู้ความสามารถของอาสาสมัครนักจัดรายการผนวกกับความต้องการในพื้นที่โดยกรรมการสถานีจะเป็นผู้เห็นชอบผังรายการ ในส่วนรายการที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่นนั้น คณะกรรมการของสถานีวิทยุชุมชนจะเป็นผู้ที่พิจารณากันว่า เนื้อหาของรายการมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง/มีผลได้ผลเสียกับชุมชน ประโยชน์สาธารณะ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น รายการข่าว รายการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองและสังคม รายการด้านสุขภาพ ตลอดจนรายการที่ความต้องการเฉพาะของชุมชน เป็นต้น

3.3 เนื้อหารายการ

จากผลการศึกษาภาพรวมของเนื้อหารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุชุมชนในประเทศพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นรายการสาระความรู้ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.06 โดยส่วนใหญ่ระบุว่า รายการสาระความรู้จะเป็นรายการที่พูดคุยเรื่องที่เป็นประโยชน์กับผู้ฟังสลับกับการเปิดเพลง และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ ไม่ใช้การเสนอเนื้อหาสาระที่เข้มข้นตลอดทั้งชั่วโมง เนื้อหาหลักๆ จะเป็นเรื่องทั่วไปที่อยู่ในความสนใจของชุมชนในขณะนั้น เช่น สมุนไพรใกล้ตัวประวัติศาสตร์ชุมชน เรื่องการต่อสู้เพื่อสิทธิของชุมชน รองลงมาเป็นรายการข่าวสาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.23 โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเล่าข่าวจากส่วนกลาง และเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในชุมชน โดยจะมีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชน บางสถานีมีการถ่ายทอดสัญญาณจากรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ผ่านเว็บไซต์ อันดับที่สามเป็นรายการบันเทิง มีสัดส่วนร้อยละ 28.62 โดยเนื้อหารายการมักเน้นอัตลักษณ์ของชุมชนและความต้องการของคนในชุมชน มีการเปิดเพลงสลับกับการพูดคุยกับผู้จัดรายการเป็นหลัก เช่น บทเพลงในอดีต หรือ คำว จ้อย ขอ ในภาคเหนือ ซึ่งเป็นความบันเทิงที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรม เป็นความบันเทิงที่ให้ข้อคิดแก่ชุมชน ไม่ใช่เป็นความบันเทิงเพื่อการค้า

อนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลตระหนักดีว่าสัดส่วนประเภทรายการของวิทยุชุมชนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ (กสทช.) พ.ศ. 2551 ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของวิทยุชุมชน ผู้ให้ข้อมูลจึงได้เสนอแนะต่อที่มียังว่าควรเสนอให้สถานีวิทยุชุมชนพิจารณาทบทวนผังรายการเพื่อปรับเปลี่ยนประเภทเนื้อหาของรายการให้มีสัดส่วนประเภทข่าวสารและประเภทสาระความรู้มากกว่าประเภทบันเทิงเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ แม้ว่าสำหรับผู้ฟังในชุมชนจะพึงพอใจกับการรับฟังรายการที่เป็นประโยชน์ควบคู่ไปกับการได้รับความบันเทิง

3.4 รูปแบบรายการ

จากผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยนำเสนอรายการในรูปแบบรายการข่าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.92 รองลงมาในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือรายการเพลง คิดเป็นร้อยละ 29.17 และรายการเพลง สนทนาหรือสัมภาษณ์ คิดเป็นร้อยละ 28.79 อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นรูปแบบรายการใด ผู้จัดรายการมักนิยมเปิด เพลงสลับกับเนื้อหาหลักเป็นช่วงๆ เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย ทั้งนี้ถ้าเป็นรายการเพลงโดยเฉพาะก็จะมี สัดส่วนของเพลงมากกว่าสาระ ภาพรวมด้านรูปแบบรายการของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยจึงมีลักษณะ คล้ายกันคือ ไม่มีรูปแบบตายตัวแต่จะผสมผสานระหว่างรายการข่าวสาร รายการเพลง และรายการสนทนาหรือ สัมภาษณ์ บางโอกาสอาจจะมีทั้งสามรูปแบบในหนึ่งรายการก็เป็นได้ โดยรายการสาระความรู้ จะเป็นรายการที่ พุดคุยเรื่องสาระสลับกับเปิดเพลง ไม่ใช่การพูดสาระตลอดทั้งชั่วโมง เนื่องจากจะทำให้คนฟังเกิดความเบื่อหน่าย ส่วนรายการบันเทิงก็จะมีเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะและช่วยดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น เพลงทางศาสนาคริสต์ เพลงภาษายาวี รวมถึงเพลงที่หาฟังไม่ได้จากสถานีวิทยุทั่วไป เช่น บทเพลงในอดีต เพลง บรรเลง เป็นต้น ส่วนในภาคเหนือมีรูปแบบรายการที่ทุกสถานีย่อยากทำการถ่ายทอดสดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ของชุมชนเพราะที่ผ่านมาทำได้เพียงบางสถานีเท่านั้นเพราะติดขัดเรื่องเทคโนโลยี

3.5 วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในการจัดรายการ ผู้จัดรายการของสถานีประกอบด้วย

แหล่งข้อมูลสำหรับการจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมาจาก หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.95 รองลงมาได้ข้อมูลจากสื่อบุคคลในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.42 ได้แก่ หมอ ครู เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข นักปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น แหล่งข้อมูลถัดมาได้มาจากสื่อ ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 21.20 และแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 20.89 โดยส่วนใหญ่อาสาสมัครด้านการจัดรายการวิทยุที่เป็นกลุ่มเยาวชนจะนิยมนำข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการ จัดรายการวิทยุ เพราะค้นหาข้อมูลง่ายและสะดวก

ด้านประเภทของผู้จัดรายการของสถานีวิทยุชุมชน พบว่า มีผู้จัดรายการที่มาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้าน ต่างๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.70 ได้แก่ ครู หมอ พยาบาล ตำรวจ ทหาร อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) รองลงมาอันดับ 2 เป็นนักเรียน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.10 อันดับที่สาม เป็นปราชญ์ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.52 เช่น ช่างซ่อม แพทย์แผนไทย อันดับที่สี่ เป็นผู้แทนกลุ่มที่มี ส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 15.32 และอันดับที่ห้า เป็นผู้นำทางศาสนา คิดเป็นร้อยละ 15.03 เช่น พระสงฆ์ บาทหลวง เป็นต้น ทั้งนี้ ทีมวิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นนักเรียน/นักศึกษามีแนวโน้มลดน้อยลง เนื่องจากเมื่อจบการศึกษาแล้วนักเรียนมักจะย้ายไปศึกษาต่อที่อื่น ประกอบกับไม่มีกระบวนการพัฒนานักจัดรายการระดับเยาวชนที่จะมาสืบทอดต่อ จึงทำให้จำนวนนักเรียน/ นักศึกษาที่จะมาจัดรายการวิทยุชุมชนน้อยลงอย่างต่อเนื่อง

จากการสอบถามความต้องการในด้านการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้จัดรายการวิทยุ พบว่า แม้อาสาสมัครที่เข้ามาจัดรายการส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ในด้านการจัดรายการอยู่แล้ว แต่ก็มีความคิดเห็นว่าควรมีการจัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาสาสมัครในหลักสูตรการเป็นผู้ประกาศหรือผู้จัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การอบรมด้านการบันทึกเสียงและการตัดต่อ และการอบรมการเขียนบทวิทยุ ตามลำดับ โดยมีข้อเสนอว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาอาสาสมัครจัดรายการสถานีวิทยุชุมชน รวมทั้งการจัดฝึกอบรมด้านต่างๆ โดย กสทช. เป็นผู้อบรมให้ หรือมอบหมายให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น หรือสถาบันวิชาชีพ ทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรม

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าความพร้อมด้านเนื้อหาของสถานีวิทยุชุมชนนั้นสะท้อนความพร้อมที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมกันกำหนดผังรายการและร่วมกันผลิตรายการ โดยอาศัยข้อมูลของชุมชนร่วมกับข้อมูลจากแหล่งที่นำเชื่อถือได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน เนื่องจากวิทยุกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านเนื้อหา ซึ่งสะท้อนความเป็นชุมชนหรือวัฒนธรรมในชุมชนได้ การกำหนดผังรายการมาจากการประชุมคณะกรรมการสถานีและความต้องการของคนในชุมชนโดยมีอาสาสมัครในชุมชนเป็นผู้จัดรายการ สำหรับสถานีที่ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่นนั้นคณะกรรมการของสถานีจะเป็นผู้พิจารณาว่า เนื้อหาของรายการที่รับมาจากที่อื่นนั้นต้องมีความเกี่ยวข้องหรือมีประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง เนื้อหารายการส่วนใหญ่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความบันเทิงในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง

ปัญหาของการจัดรายการวิทยุที่พบมากที่สุด คือ ผู้จัดรายการขาดความต่อเนื่องในการมาจัดรายการวิทยุ และผู้จัดรายการก็ขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุ สถานีวิทยุชุมชนจึงอยากให้มีการอบรมในด้านการจัดรายการวิทยุหรือการเป็นผู้ประกาศ การควบคุมเทคนิค การบันทึกเทป การตัดต่อ และการเขียนบทวิทยุ โดยให้ กสทช. เป็นองค์กรรับผิดชอบหลักในการฝึกอบรมเพราะเป็นผู้ออกระเบียบกติกากัน ทั้งนี้ อาจมอบหมายให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นผู้ฝึกอบรม

อนึ่ง ผู้เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะมีข้อเสนอแนะต่อ กสทช. ในประเด็นการให้การสนับสนุนด้านการจัดทำผังรายการและการผลิตรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ดังนี้

1. สนับสนุนการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบท ความแตกต่างของแต่ละชุมชน ผ่านเวทีประชาคม หรือศึกษาความคิดเห็นของชุมชน
2. สนับสนุนการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ ควรปรับเปลี่ยนสัดส่วนเนื้อหารายการ จากเดิมที่กำหนดให้มีรายการข่าวสาร สารความรู้ และความบันเทิง 70:30 ปรับเป็นสัดส่วน 50:50 เพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่ชอบทั้งบันเทิงและสาระ
3. ควรปรับเกณฑ์ให้ผังรายการสามารถปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ โดยคำนึงถึงความพร้อมของชุมชน และประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก เช่น การถ่ายทอดสดเหตุการณ์ หรือกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

4. ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีจุดเด่นหรือประสบความสำเร็จ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ในการจัดทำรายการและผลิตรายการ

5. ควรอบรมการผลิตรายการและวางแผนรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบททางด้านภาษา วัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งหัวข้อที่ต้องการจัดให้มีการอบรม ได้แก่

- เทคนิคการจัดรายการวิทยุ
- การเป็นผู้ประกาศ
- การเป็นผู้สื่อข่าวชุมชน
- การจัดรายการผ่านอินเทอร์เน็ต
- เทคนิคการบันทึกรายการ
- ระบบการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน/การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน

ทั้งนี้ กสทช.กับสถานีวิทยุชุมชน รับผิดชอบค่าใช้จ่ายร่วมกันในสัดส่วน 50:50 และสนับสนุนให้อาสาสมัครของสถานีได้เข้ารับการอบรม อย่างน้อยสถานีละ 2 คน

6. จัดทำคู่มือการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ
7. มีศูนย์บริการให้คำปรึกษา เสนอแนะ เพื่อพัฒนารายการ
8. จัดทำหลักสูตรการจัดรายการวิทยุ
9. มีห้องสมุดหรือคลังรายการสารคดีวิทยุให้สถานีวิทยุชุมชนนำไปใช้งานได้
10. มีตัวอย่าง/ต้นแบบผังรายการที่เหมาะสมกับวิทยุชุมชน

4. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine)

ความพร้อมด้านเทคนิคซึ่งหมายถึงมาตรฐานของเครื่องส่ง อุปกรณ์ การดำเนินการออกอากาศและความรู้ความสามารถในการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงนับเป็นโจทย์ใหญ่และเป็นความท้าทายของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย เพราะความรู้ความสามารถด้านเทคนิคเป็นทักษะเฉพาะด้านที่ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนมาเป็นเวลานานพอสมควรไม่ใช่ความสามารถที่จะหาได้โดยทั่วไป ดังนั้น แม้ชุมชนจะสามารถรวบรวมคนในชุมชนให้มาช่วยกันระดมทุนเพื่อจัดตั้งสถานีได้ แต่การหาบุคลากรที่มีความพร้อมในการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกอากาศ ไม่ใช่เรื่องง่าย ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมทางเทคนิค ปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย มีดังนี้

4.1 ความพร้อมด้านเทคนิคของสถานี

ผลการศึกษาความพร้อมด้านเทคนิคของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่นิยมให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนดูแลด้านเทคนิค คิดเป็นร้อยละ 25.12 โดยเจ้าหน้าที่ประจำสถานี อาสาสมัครด้านต่างๆ จะเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง ซึ่งบุคลากรของสถานีสามารถดูแลและบำรุงรักษาด้าน

เทคนิคในระดับพื้นฐาน สามารถแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไปเท่านั้น เช่น ไมโครโฟนไม่ดัง เปิดเพลงแล้วเกิดการกระตุก เป็นต้น รองลงมาคือ มีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่งรวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ เมื่อมีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 24.64 ซึ่งมักเป็นด้านเทคนิคที่ซับซ้อนมากกว่าคนในสถานีวิทยุจะแก้ไขได้ เช่น กรณีเครื่องส่งเสีย ทางสถานีจะติดต่อช่างเทคนิคจากภายนอกชุมชนเข้ามาดูแล ซ่อมบำรุงเครื่องส่งหรืออุปกรณ์ ถัดมาในสัดส่วนที่เท่ากันสองลักษณะคือ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่งและอุปกรณ์ให้ และมีช่างเทคนิคมาดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์เป็นระยะ คิดเป็นร้อยละ 21.67

จากการศึกษายังพบอีกว่า ทุกสถานีไม่มีช่างเทคนิคที่สามารถซ่อมบำรุงเครื่องส่งหรืออุปกรณ์ในห้องส่งได้ รู้เพียงการใช้งานและดูแลรักษาเพื่อให้ทำงานได้เท่านั้น เมื่อมีปัญหาจึงต้องส่งซ่อมและงดออกอากาศชั่วคราว จนกว่าจะซ่อมเครื่องเสร็จ เช่นเดียวกันกับผู้จัดรายการที่สูงอายุมักมีปัญหาเรื่องการใช้เทคโนโลยี เมื่อประสบปัญหาด้านเทคนิค สถานีจะใช้วิธีให้อาสาสมัครที่มีความรู้ด้านเทคนิคเป็นผู้ดูแลแก้ปัญหาเบื้องต้นก่อน แล้วจึงจ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาซ่อมแซม หรืองดออกอากาศ ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของปัญหา อย่างไรก็ตาม นอกจากสถานีวิทยุจะขาดแคลนช่างเทคนิคภายในชุมชนแล้ว ช่างเทคนิคที่อยู่ภายนอกชุมชนก็มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนสถานีวิทยุที่มีอยู่ในภูมิภาคด้วย

4.2 ปัญหาด้านเทคนิค

จากผลการศึกษาพบว่าร้อยละ 86.76 ของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีปัญหาด้านเทคนิค โดยสถานีส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับมีคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนมากที่สุด อันเนื่องจากมีสถานีใกล้เคียงใช้คลื่นความถี่เดียวกันหรือมีกำลังส่งมากกว่าจนทำให้ไม่สามารถออกอากาศได้ รวมถึงมีกำลังส่งน้อยจึงไม่สามารถกระจายเสียงได้ไกลจนกระทั่งไม่สามารถออกอากาศได้ คิดเป็นร้อยละ 38.33 รองลงมาคือปัญหาเครื่องส่งเสีย เสื่อมสภาพ คิดเป็นร้อยละ 30 ปัญหาลำดับถัดมาคือ ปัญหาความไม่เสถียรของกระแสไฟฟ้า เช่น ไฟฟ้ากระตุกหรือไฟฟ้าดับ คิดเป็นร้อยละ 22.22 โดยเฉพาะในภาคใต้พบว่า ปัญหาฟ้าผ่าและปัญหาความไม่เสถียรของกระแสไฟฟ้าเป็นปัญหาด้านเทคนิคที่พบบ่อยที่สุดในการดำเนินการวิทยุชุมชน เพราะมีผลโดยตรงต่อการเสื่อมสภาพของเครื่องส่งและอุปกรณ์ออกอากาศ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง ดังนั้น เมื่อสถานีประสบปัญหานี้ก็จะส่งผลต่อเนื่องให้สถานีประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินการสถานีตามมา

4.3 แนวทางการแก้ปัญหาเทคนิคด้านคลื่นแทรก

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีแนวทางการแก้ปัญหาเทคนิคด้านคลื่นแทรกโดยใช้วิธีอื่นๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.54 ซึ่งประกอบด้วย การให้ช่างเทคนิคปรับเลขคลื่นความถี่เครื่องส่งใหม่ ปรับทิศทางของเสา การแจ้งเวลาเปิด-ปิดสถานีให้ผู้ฟังทราบหลังจากเวลาที่กำหนดไว้จะไม่ใช้รายการของสถานีตนเอง ทั้งนี้ กลุ่มผู้ฟังในชุมชนได้แสดงความมีส่วนร่วมกับสถานีวิทยุชุมชนของตนโดยการไปว่ากล่าวตักเตือน

สถานที่ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาคลิ้นแทรกหรือคลิ้นทับซ้อน เนื่องจากไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ชุมชนยังมีความเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ กสทช. ไม่มีมาตรการอย่างจริงจังในการจัดระเบียบคลื่นความถี่ทั้งหมดด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหาคลิ้นแทรกหรือคลิ้นทับซ้อน อันดับรองลงมาคือ การเจรจากับสถานีคู่กรณี คิดเป็นร้อยละ 27.93 แต่ก็มักไม่ประสบความสำเร็จในการเจรจา แนวทางต่อมาที่ใช้ในการแก้ปัญหาคือ ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 18.92 โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตัวแทนวิทยุชุมชนได้แก้ปัญหาโดยทำหนังสือไปยังศูนย์เฝ้าฟังของกสทช.ในพื้นที่ แต่ในกรณีศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนชุมพลนครนครดิษฐ์ เนียนภาคใต้ กลับมีปัญหาคลิ้นเนื่องจากการไม่ทราบสิทธิ์ เพราะแม้จะได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจาก กสทช. แล้ว แต่ก็ยังประสบปัญหาคลิ้นความถี่ทับซ้อนอยู่ ทั้งนี้ ทางสถานีไม่ทราบว่าตนเองได้รับการคุ้มครองสิทธิการใช้คลื่นความถี่อันเนื่องมาจากการได้รับใบอนุญาตฯ และไม่รู้ว่าจะต้องดำเนินการร้องเรียนไปยัง กสทช. ให้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาในฐานองค์กรกำกับดูแลอย่างไร

แนวทางการแก้ไขปัญหาคลิ้นแทรกอันดับสุดท้ายคือ การเพิ่มกำลังส่งเพื่อแข่งกับสถานีใกล้เคียง คิดเป็นร้อยละ 12.61 บางสถานีเปิดเผยว่าจำเป็นต้องใช้กำลังส่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้า กสทช. สามารถกำกับดูแลให้ทุกสถานีทำตามกฎหมายโดยให้ทุกสถานีออกอากาศไม่เกิน 500 วัตต์ได้ ก็ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบโดยพร้อมเพรียงกัน

ปัญหาคลิ้นแทรก คลิ้นทับซ้อน ยังคงเป็นปัญหาหลักที่ทางสถานีวิทยุชุมชนไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ต้องอาศัยการจัดการจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล และปัญหานี้ก็ทำให้อาสาสมัครหลายคนรู้สึกท้อถอยไม่ยอมมาช่วยจัดรายการโดยอ้างเหตุผลว่าถึงจัดไปผู้ฟังก็ไม่ได้ยินเสียงออกอากาศที่มีคุณภาพและต่อรองว่าพร้อมจะกลับมาช่วยจัดรายการหากสถานีแก้ปัญหาคลิ้นความถี่ทับซ้อนเรียบร้อยแล้ว

4.4 แนวทางแก้ปัญหาเทคนิคด้านเครื่องเสียง

จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อสถานีวิทยุชุมชนประสบปัญหาเครื่องเสียงจะใช้วิธีซ่อมเครื่องส่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.69 ซึ่งมีทั้งวิธีการยกไปซ่อมกับช่างประจำและให้ช่างมาซ่อมที่สถานี ส่งผลให้สถานีจำเป็นต้องงดออกอากาศชั่วคราว รองลงมาคือแก้ปัญหาโดยการซื้อเครื่องส่งใหม่ คิดเป็นร้อยละ 15.38 โดยต้องมีการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อหารายได้ก่อน ดังนั้นทางสถานีจะมีการวางแผนซื้อเครื่องส่งใหม่ล่วงหน้าเมื่อเห็นว่าเครื่องส่งเดิมใกล้หมดสภาพ อันดับที่สามคือแก้ปัญหาโดยการยืมเครื่องส่งสำรองจากสถานีอื่นมาใช้ก่อน คิดเป็นร้อยละ 9.23 หรือใช้เครื่องส่งสำรองของสถานีที่มีอยู่ ซึ่งมีกำลังส่งน้อยกว่าเครื่องส่งที่เสีย อันดับถัดมาคือแก้ปัญหาด้วยวิธีอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.70 ส่วนมากจะเป็นการงดออกอากาศชั่วคราวจนกว่าจะซ่อมเครื่องส่งเสร็จ

อนึ่ง ชุมชนได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาเทคนิคด้านเครื่องส่งเสียงในระยะยาวว่า ควรมีศูนย์บริการช่างเทคนิคเพื่อช่วยเหลือ และสนับสนุนด้านการดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง/อุปกรณ์ของสถานีต่างๆ จ้างช่างเทคนิคจากคนในชุมชน เพราะแต่ละชุมชนจะมีคนรุ่นใหม่ที่จบการศึกษาหรือมีความรู้ทางช่างเทคนิค มีทุนสำหรับฝึกอบรม

ความรู้ทางช่างเทคนิค เพื่อนำมาเป็นช่างเทคนิคประจำสถานี สถานีควมมีอาสาสมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเทคนิคที่สามารถดูแลแก้ปัญหาให้ หรือจ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาดูแลซ่อมแซมเมื่อมีปัญหา นอกจากนี้สถานีวิทยุชุมชนยังต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิค ด้วยการจัดฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิคมากที่สุด รองลงมาต้องการให้มีการจัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิค ซึ่งในกรณีที่มีการอบรม โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ากสทช. เป็นหน่วยงานที่เหมาะสมที่สุดในการให้บริการ

4.5 เทคนิคการบันทึกรายการ

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกรายการเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมายนั้น ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่บันทึกรายการในคอมพิวเตอร์มากที่สุด ถึงร้อยละ 70.21 รองลงมาได้แก่การบันทึกด้วยวิธีอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 19.15 อันดับถัดมา คือ บันทึกรายการในเครื่องอัดเสียงเอ็มพีสาม (MP3) หรือเครื่องอัดเทป คิดเป็นร้อยละ 7.45 และบันทึกลงแผ่นซีดีหรือดีวีดี คิดเป็นร้อยละ 3.19

แม้จะมีกฎหมายระบุให้สถานีวิทยุชุมชนต้องบันทึกรายการเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย แต่จากผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ทุกสถานีแทบไม่ได้บันทึกรายการไว้เพื่อตรวจสอบตามกฎหมาย มีเพียงวิทยุชุมชนคนด่านซ้ายเท่านั้นที่แจ้งว่ามีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยช่วยบันทึกไว้ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนว่าใช้รูปแบบใดในการบันทึก ส่วนสถานีวิทยุชุมชนในภาคอื่นๆ ให้เหตุผลที่ไม่บันทึกรายการว่าอาสาสมัครที่มาจัดรายการไม่มีทักษะในการบันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 40.32 เหตุผลรองลงมา คือ ขาดแคลนงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์สำหรับบันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 34.68 เหตุผลอื่นๆ ที่ไม่มีการบันทึกรายการ คิดเป็นร้อยละ 15.32 คือ ไม่เห็นความสำคัญว่าต้องบันทึกรายการเก็บไว้และไม่เห็นด้วยกับกฎหมายที่ต้องมีการบันทึกต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน และเหตุผลลำดับสุดท้ายคือ ไม่ทราบว่าการกฎหมายกำหนดให้มีบันทึกรายการด้วย คิดเป็นร้อยละ 9.68

ด้วยเหตุนี้สถานีวิทยุชุมชนจึงต้องการได้รับการสนับสนุนเรื่องอุปกรณ์บันทึกรายการ และ อยากให้มีการฝึกอบรมเรื่องการบันทึกรายการ ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบันทึกรายการเพื่อให้ผู้จัดรายการสามารถบันทึกรายการได้ด้วยตัวเอง

4.6 ความต้องการในการสนับสนุนด้านเทคนิค

ผลจากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีความต้องการรับการสนับสนุนในด้านการให้บริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิคมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดฝึกอบรมด้านเทคนิค และอันดับสาม คือ การสนับสนุนเป็นตัวแทนสำหรับด้านเทคนิค โดยหน่วยงานที่ต้องการให้จัดฝึกอบรมหรือให้บริการด้านเทคนิคแก่สถานีวิทยุชุมชนมากที่สุดคือ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ รองลงมา คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และอันดับสาม คือ สถาบันวิชาชีพในพื้นที่

กล่าวโดยสรุปความพร้อมด้านเทคนิค การติดตั้งเครื่องส่งในครั้งแรกจะดำเนินการโดยช่างมืออาชีพ สถานีวิทยุชุมชนจะมีช่างเทคนิคมาดูแล บำรุงรักษาเครื่องส่ง และอุปกรณ์เป็นระยะ ๆ ดังนั้นในการดูแลบำรุงซ่อมแซมเทคนิคอุปกรณ์ควรมีจำนวนอาสาสมัครในด้านนี้มากกว่าจะพึ่งพิงบุคลากรจากภายนอกชุมชน เพราะการมีสมาชิกในชุมชนเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อดูแลเทคนิคกันเองทำให้การดำเนินการของสถานีเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง และปัญหาด้านเทคนิคก็มักมีผลต่อเนื่องให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณของสถานีตามมา

การเกิดปัญหาคือคลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนด้วยวิธีต่างๆ ยังไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง กสทช. ซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับจัดระเบียบการใช้คลื่นต้องเข้ามากำกับดูแลตามกรอบกติกาต่างๆ ที่ตั้งไว้เพื่อให้สถานีวิทยุที่ขอการใช้คลื่นตามประเภทของกิจการได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ สถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งทั้งที่อยู่ระหว่างการขอรับใบอนุญาตและได้รับใบอนุญาตแล้ว ไม่ทราบสิทธิและขั้นตอนการดำเนินการเมื่อประสบปัญหา ไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิที่จะร้องเรียนและร้องขอความคุ้มครองสิทธิในฐานะผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว ไม่รู้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร ร้องเรียนที่ไหน ต่อใคร อย่างไร รวมถึงไม่รู้ว่าการเปลี่ยนคลื่นความถี่โดยพลการเป็นการกระทำผิดข้อกำหนดของ กสทช. อันอาจส่งผลให้สถานีถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้

การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้านเทคนิคในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน ตัวแทนสถานีมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการให้ กสทช. แก้ไขปัญหาคือคลื่นความถี่ทับซ้อนโดยเร่งด่วน นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอให้ กสทช. ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดให้มีกองทุนหรือเงินอุดหนุนในการจัดซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ การให้ยืมเครื่องส่งในระหว่างส่งซ่อมหรือส่งตรวจสอบเครื่องส่งเพื่อให้สถานีสามารถออกอากาศได้อย่างต่อเนื่อง การส่งหน่วยเคลื่อนที่ออกตรวจสอบเครื่องส่งและอุปกรณ์ การอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิคแก่สถานีวิทยุชุมชน การฝึกอบรมการบันทึกเสียงและการตัดต่อ เนื่องจากเป็นข้อกำหนดตามกฎหมายที่สถานีวิทยุชุมชนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งหน่วยงานที่สมควรเป็นผู้ฝึกอบรมและให้บริการด้านเทคนิค อยากให้ กสทช. เป็นผู้รับผิดชอบมากที่สุด รองลงมาเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่และสถาบันวิชาชีพในพื้นที่ ตามลำดับ ตลอดจนการสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อช่วยเหลือด้านเทคนิคซึ่งกันและกันอีกด้วย

อนึ่ง ผู้เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะมีข้อเสนอแนะต่อ กสทช. ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคดังนี้

1. จัดอบรมด้านเทคนิคในระดับภูมิภาค หรือจังหวัด เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเวลา โดยหัวข้อที่ต้องการให้จัดอบรม ได้แก่

- การดูแลเครื่องส่งและแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
- การดูแลและใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในห้องออกอากาศ
- การควบคุมเสียงในการออกอากาศให้มีคุณภาพ
- การบันทึกเทปรายการ

2. มีกองทุนสนับสนุน ช่วยเหลือวิทยุชุมชนทางด้านเทคนิค เช่น การซ่อมบำรุงเครื่องส่ง การพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคนิค เป็นต้น
3. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านเทคนิคต่างๆ ระหว่างสถาบันการศึกษา กสทช. และเครือข่ายวิทยุชุมชนในระดับภาค
4. สนับสนุนให้วิทยุชุมชนรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย เพื่อหนุนช่วย และติดตามตรวจสอบ รวมทั้งแก้ปัญหาทางด้านเทคนิคในระดับจังหวัดและภูมิภาค
5. มี Call Center ในระดับภูมิภาคหรือจังหวัด เพื่อคอยให้คำปรึกษา แจ้งข้อมูลข่าวสาร บริการต่างๆทางด้านเทคนิค
6. มีการจัดทำคู่มือการใช้งานเครื่องส่ง อุปกรณ์เกี่ยวกับการออกอากาศของสถานี

5. การวิเคราะห์ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management)

การบริหารงานแบบประชาธิปไตยมีส่วนร่วมถือเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน การมีส่วนร่วมด้านบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนนั้นสามารถพิจารณาจาก

1. การประชุมกรรมการสถานีอย่างสม่ำเสมอ เพราะกรรมการสถานีมาจากคัดเลือกกันเองในชุมชน และมักเป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆที่หลากหลาย กรรมการจึงตัวแทนของชุมชน การประชุมอย่างสม่ำเสมอเท่ากับชุมชนมีโอกาสรับรู้และเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานี
2. ประเด็นการประชุมควรเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการพัฒนางานของสถานี เช่น การพิจารณางบประมาณ เนื้อหารายการ การพัฒนาความรู้ความสามารถของอาสาสมัครในด้านต่างๆ เช่น ด้านการจัดรายการ ด้านเทคนิค ด้านบัญชีและด้านการจัดการ เป็นต้น
3. การบริหารงานที่เปิดเผยโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล เช่น มีการบันทึกรายงานการประชุม มีการรายงานการใช้จ่ายงบประมาณให้ชุมชนได้รับทราบ มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน และมีการปรับปรุงการดำเนินงานสถานีตามข้อเสนอแนะของคนในชุมชน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจะทำให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจต่อคณะกรรมการสถานี เห็นคุณค่าของสถานีมากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นความรู้สึกพร้อมเป็นเจ้าของสถานีวิทยุร่วมกัน

ผลการศึกษาความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การประชุมคณะกรรมการ (ความถี่ ประเด็นการประชุม การจดบันทึกการประชุม)

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการของสถานีมีการจัดประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.32 ซึ่งเหตุจำเป็นเร่งด่วนในการนัดประชุมคณะกรรมการมักเป็นเรื่องกฎหมาย หรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสถานี ปัญหาต่างๆ ภายในสถานี และการส่งรายงานให้แก่กสทช. เป็นต้น รองลงมาคือ การประชุมประมาณ 1-3 เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.11 อันดับ 3 คือ จัดประชุมสถานีเป็นวาระแทรกในการประชุมอื่นๆ ของชุมชน

คิดเป็นร้อยละ 10.59 ทั้งนี้ ตัวแทนสถานีวิจัยมีความเห็นว่าแม้กรรมการสถานียะจะมีภารกิจมากและหาเวลาว่างตรงกันยาก แต่ควรมีการประชุมกรรมการสถานียะเป็นประจำทุกเดือน เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และเพื่อประโยชน์ในการติดตามความคืบหน้าและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่หากไม่สามารถปฏิบัติได้จริงก็ควรมีการประชุมอย่างน้อย 1-3 เดือนต่อครั้ง สำหรับการประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็นนั้นควรประชุมเมื่อมีเหตุฉุกเฉินและมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่กรรมการต้องมาปรึกษาหารือร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นการประชุมแบบไม่เป็นทางการก็ได้ ผลของการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยพบว่าความถี่ของการประชุมคณะกรรมการที่พึงมีและสอดคล้องกับการปฏิบัติได้จริงของสถานียะมากที่สุด คือ 1-3 เดือนต่อครั้ง

ประเด็นในการประชุมปรึกษาหารือส่วนใหญ่ในที่ประชุมกรรมการสถานียะ อันดับหนึ่งคือเรื่องเกี่ยวกับสถานียะ เช่น รูปแบบรายการวิทยุ แนวทางการพัฒนารายการ และ ข้อเสนอแนะจากผู้ฟังที่มีต่อรายการ คิดเป็นร้อยละ 23.43 รองลงมาเป็นการหารือในเรื่องงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 23.10 อันดับสามคือ การประชุมประเด็นปัญหาเชิงเทคนิค คิดเป็นร้อยละ 20.79 โดยเฉพาะปัญหาเครื่องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่งเสียหรือเสื่อมสภาพ และปัญหาคลื่นความถี่ทับซ้อน

การจัดบันทึกการประชุมกรรมการสถานียะ จากผลการศึกษาพบว่า มีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานียะคิดเป็นร้อยละ 86.87 ในการจัดบันทึกการประชุมพบว่าบางสถานียะก็จัดไว้ในสมุดบันทึก บางสถานียะก็บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละสถานียะ ส่วนใหญ่ผู้จัดบันทึกจะเป็นเลขานุการคณะกรรมการ หรือเป็นคณะกรรมการภายในสถานียะหมุนเวียนช่วยกันบันทึกการประชุม ส่วนสถานียะที่ไม่ได้บันทึกการประชุมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากไม่ได้มอบหมายให้มีคนทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ ในกรณีที่สถานียะขึ้นอยู่กับองค์กรที่มีเป้าประสงค์เฉพาะเจาะจงมักมีการบันทึกการประชุมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานองค์กร เช่น สถานีวิจัยชุมชนคริสเตียนยะลา การดำเนินการวิทยุชุมชนถือเป็นหนึ่งในพันธกิจของคริสตจักรยะลา จึงมีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการทุกครั้งโดยรวมไว้กับการประชุมของคริสตจักร ไม่ได้แยกเป็นบันทึกของสถานียะโดยเฉพาะ

อนึ่ง รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ให้ข้อเสนอแนะในเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะว่า สถานีวิจัยชุมชนควรจัดทำบันทึกเชิงสถิติของงบประมาณและค่าใช้จ่าย ของสถานียะ เป็นตารางรายรับ-รายจ่าย แยกเป็นหมวดหรือประเภทไว้ โดยทำสถิติย้อนหลังไป 5-10 ปี เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการของงบประมาณจาก กองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

5.2 การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟัง

สถานีวิจัยชุมชนจะมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนหลากหลายช่องทาง โดยผลการศึกษาพบว่า ช่องทางที่สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆมายังสถานีวิจัยชุมชนมากที่สุดคือ การเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยวิธีการพูดคุยผ่านผู้จัดรายการหรือคณะกรรมการ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.19 ทั้งนี้ อาสาสมัครนักจัดรายการและคณะกรรมการสถานียะชุมชนล้วนเป็นสมาชิกในชุมชน การสื่อสารระหว่างบุคคลในวาระโอกาสต่าง ๆ จึงเป็นช่องทางการรับฟังความ

คิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ รองลงมาคือรับฟังความคิดเห็นทางโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 36.32 โดยผู้ฟังโทรศัพท์ เข้าในรายการพร้อมกับติชม ให้คำแนะนำและแจ้งผลการรับฟังไปในตัว อันดับที่สาม คือ การรับฟังผ่านเวที สาธารณะในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.53 บางครั้งมีการนำวาระเรื่องวิทยุชุมชนเข้าสู่เวทีประชุมสาธารณะของ ชุมชนไปด้วย เพราะวิทยุชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ส่วนการเสนอแนะผ่านช่องทางอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9.83 อาทิ เสนอแนะผ่านเว็บไซต์ของสถานี ผ่านแบบสอบถามศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะจากชุมชน เป็นต้น

5.3 การรับเรื่องร้องเรียน

แนวปฏิบัติเมื่อสถานีวิทยุชุมชนได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน อันดับหนึ่ง คือ นำเข้าที่ประชุมของคณะกรรมการสถานีเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 41.94 รองลงมาคือ หัวหน้าสถานีหรือคณะกรรมการสถานีจะพิจารณาแนวทางในการแก้ไขกันเอง คิดเป็นร้อยละ 25 อย่างไรก็ตามก็คาดหวังออกเสียงเหนือพบว่า ทุกสถานียังไม่มีเรื่องร้องเรียนจากผู้ฟังแต่ก็ให้คำตอบใกล้เคียงกันว่า หากมีเรื่องร้องเรียนเข้ามาจะนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการสถานีเป็นอันดับแรกเสมอเพราะต้องการการมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน เช่นเดียวกับภาคใต้ที่ผลการศึกษาพบว่า มีบางสถานีวิทยุชุมชนไม่เคยได้รับการร้องเรียนใดๆ จากชุมชนเลย

5.4 การบริหารจัดการที่เปิดเผยโปร่งใสตรวจสอบได้

การบันทึกรายรับ-รายจ่ายของสถานี ถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยมีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย ร้อยละ 85.86 และ ไม่ได้บันทึกร้อยละ 14.14 แต่จากการลงพื้นที่ศึกษาแต่ละสถานีและการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ทุกสถานีมี การบันทึกรายรับ-รายจ่าย เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า สาเหตุที่ผู้ตอบ แบบศึกษาเห็นว่าไม่มีการบันทึกเพราะอาจไม่ได้สนใจในประเด็นดังกล่าว หรือทางสถานีมีรายรับและรายจ่ายในแต่ละเดือนน้อย บางเดือนก็ไม่มีรายรับเลยจึงไม่มีการบันทึก ส่วนรายจ่ายทางองค์กรที่ก่อตั้งและดำเนินการก็เป็นผู้ ออกค่าใช้จ่ายให้ ซึ่งถ้าหากจะจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย ก็คงจดบันทึกพร้อมกับบัญชีรายรับรายจ่ายขององค์กร ที่ก่อตั้งและดำเนินการ

การเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานีให้ชุมชนทราบ จากผลการศึกษาพบว่าการแจ้งผ่าน ประกาศของสถานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.71 รองลงมาคือการแจ้งเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานี คิดเป็นร้อยละ 34.56 อันดับที่สามเป็นการแจ้งในรูปแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 18.38 เช่น การบอกกล่าวเมื่อพบกันอย่างไม่เป็นทางการ การรายงานในที่ประชุมของคณะกรรมการสถานี การรายงานในที่ประชุมใหญ่ การประชุมประจำปีของ สถานี การรายงานในที่ประชุมประจำเดือนและประจำปีขององค์กรที่ให้การสนับสนุน การรายงานในที่ประชุม ของคริสตจักร เป็นต้น ทั้งนี้ ในการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย ตัวแทนสถานีวิทยุเสนอว่า ทางสถานีควรเปิดเผยบัญชี

รายรับ-รายจ่ายของสถานี โดยการประกาศผ่านทางสถานี หรือแสดงไว้ที่สถานี และสถานีจะต้องมีเอกสารให้ดูทุกครั้งเมื่อชุมชนร้องขอ

โดยภาพรวม สถานีวิทยุชุมชนทุกภาคตระหนักถึงความสำคัญของการประชุมคณะกรรมการและมีข้อสรุปร่วมกันว่าความถี่ของการประชุมคณะกรรมการที่ควรจะเป็นและสอดคล้องกับการปฏิบัติได้จริงของสถานีมากที่สุด คือ 1-3 เดือนต่อครั้ง โดยประเด็นในการประชุมนั้นควรครอบคลุมในส่วนของการบริหารจัดการ ทั้งในด้านงบประมาณ การพัฒนารูปแบบรายการและการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค ตลอดจนการพัฒนาอาสาสมัครในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมกับการดำเนินงานของสถานี มีการบันทึกการประชุมคณะกรรมการ และการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานี โดยมีการเผยแพร่ให้ชุมชนรับรู้ทั้งในรูปแบบการออกอากาศทางสถานีและการแสดงเป็นเอกสารไว้ที่สถานี รวมถึงการแสดงไว้ที่องค์กรสาธารณะของชุมชน อนึ่ง ภายหลังจากที่ กสทช. กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนและขอรับใบอนุญาตมีผลให้สถานีให้ความสำคัญกับการเพิ่มเติมกรรมการหรืออาสาสมัครที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเอกสาร การติดต่อประสานงานกับราชการเพื่อดำเนินการในเรื่องการขึ้นทะเบียนและขอรับใบอนุญาตโดยเฉพาะ

โครงการศึกษาวิจัยฯ ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ฟังซึ่งมีทั้งผู้ฟังทั่วไปและผู้ฟังที่เป็นอาสาสมัครตามกรอบ 4P เพื่อนำมาวิเคราะห์การดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ของสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยเพื่อถอดบทเรียนและเพื่อได้รับข้อคิดเห็นมาปรับปรุงการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน รวมทั้งจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละภูมิภาคเพื่อตรวจสอบข้อมูล และเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับประเทศ สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หรือ รูปแบบและเนื้อหารายการ

หัวใจสำคัญของการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน นอกจากการต้องมีบุคลากรทำงานในสถานีวิทยุเป็นเบื้องต้นแล้ว ผลิตภัณฑ์หรือรายการวิทยุ อันประกอบด้วยผังรายการ รูปแบบและเนื้อหาของรายการ รวมทั้งผู้จัดรายการวิทยุ ต้องสนองตอบความต้องการของผู้ฟัง และสร้างเสริมความแข็งแกร่งของชุมชนในด้านต่างๆ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ และร่วมเป็นอาสาสมัครจัดรายการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง

ผลการศึกษาระดับประเทศพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมกับสถานีโดยติดตามรับฟังรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.21 เนื่องจากเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนเหมือนเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังได้รับความรู้และข่าวสารในชุมชน รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการประเมินผลรายการ คิดเป็นร้อยละ 21.15 โดยการโทรศัพท์แจ้งผู้จัดรายการหรือเจ้าหน้าที่ประจำสถานีในกรณีที่มีปัญหาในการกระจายเสียง เช่น คลื่นแทรก สัญญาณขาดหาย ไม่ชัดเจน เป็นต้น อันดับที่สามคือ มีส่วนร่วมในการจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 11.54 อันดับที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการกำหนด

ผังรายการ คิดเป็นร้อยละ 8.33 เช่น เสนอแนะให้มีรายการที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ของสถานเป็นต้น และมีผู้ที่ตอบว่าตนไม่มีส่วนร่วมกับสถานีวิทยชุมชนคิดเป็นร้อยละ 5.77

1.2 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการคิดเป็นร้อยละ 64.92 โดยแบ่งเป็น เสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 34.33 เสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 23.13 และ เสนอแนะในการประชุมคิดเป็นร้อยละ 7.46 ส่วนผู้ฟังที่เห็นว่าตนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการมีประมาณหนึ่งในสาม คิดเป็นร้อยละ 29.11 ทั้งนี้ นี่มีข้อสังเกตว่าผู้ฟังชอบการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการมากกว่า คือการ เสนอแนะผ่านตัวผู้จัดรายการมากกว่าที่จะผ่านกรรมการสถานี ผู้ฟังส่วนใหญ่จะไปเยี่ยมสถานีเนื่องจากชอบนักจัดรายการและอยากที่จะไปพบปะพูดคุยหรือนำสิ่งของไปให้นักจัดรายการมากกว่า ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนผังรายการ มักจะกระทำผ่านการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานีกับผู้จัดรายการหรืออาสาสมัครนักจัดรายการ ทำให้ผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนผังรายการโดยตรง อย่างไรก็ตาม ผู้ฟังส่วนใหญ่ได้ให้เหตุผลว่า รายการและผังรายการที่กำหนดไว้นั้นดีแล้ว สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ จึงอาจไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการใหม่

ผลการศึกษาสถานีวิทยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ครึ่งหนึ่งของผู้ฟังวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการนั้นได้สะท้อนระดับการมีส่วนร่วมของผู้ฟังกับสถานีวิทยชุมชน และถือว่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมกำหนดผังรายการน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาพรวมทั้งประเทศ ในขณะที่สถานีวิทยชุมชนในภาคเหนือให้เหตุผลว่า การไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการของสถานีเนื่องจากรายการที่มีอยู่นั้นดีอยู่แล้ว สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ โดยสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนด้วย ดังนั้น ผู้ฟังจึงไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดรายการวิทยุ และผังรายการ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดมาจากคณะกรรมการของสถานีและผู้จัดรายการวิทยุเป็นหลัก

1.3 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังสถานีวิทยชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84 ส่วนผู้ฟังที่ตอบว่าไม่มีส่วนร่วม มีสัดส่วนร้อยละ 16 สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น ผู้ฟังนิยมโทรศัพท์เข้าไปในรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.33 รองลงมาคือ การมาร่วมรายการด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 30.09 และมีส่วนร่วมด้วยรูปแบบอื่นๆ เช่น แนะนำติชมเวลาพบผู้จัดรายการในตลาด คิดเป็นร้อยละ 18.58

ผู้ฟังใช้ช่องทางการมีส่วนร่วมในการประเมินรายการด้วยการเสนอแนะผ่านผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.57 รองลงมาใช้วิธีการเสนอแนะผ่านกรรมการสถานี คิดเป็นร้อยละ 22.14 และอันดับที่สาม คือ

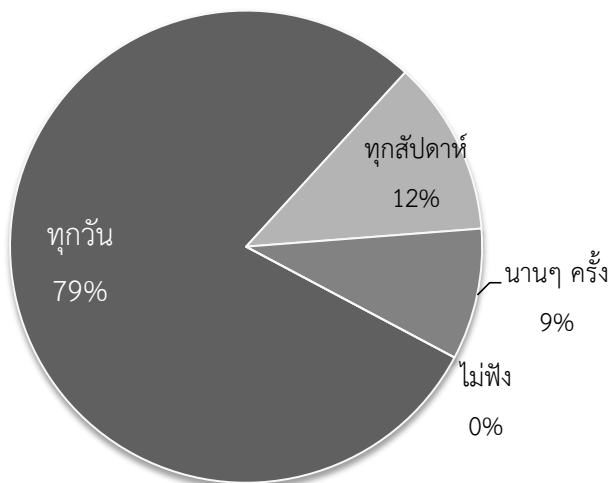
เสนอแนะในการประชุม คิดเป็นร้อยละ 16.43 อนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า มีสัดส่วนของผู้ฟังที่ไม่มีส่วนร่วมประเมินรายการมาก ทั้งๆ ผลการศึกษาชี้ว่าผู้ฟังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความตระหนักรู้ด้านสิทธิชุมชนมากกว่าภาคอื่น จึงเป็นที่น่าสังเกตและควรเสนอแนะให้สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ฟังในการประเมินรายการให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

นอกจากนี้ ผู้ฟังส่วนใหญ่ยังเห็นว่าสถานีวิทยุควรปรับปรุงด้านความชัดเจนของสัญญาณ ลดปัญหาคลื่นแทรกหรือขยายกำลังส่ง ขยายพื้นที่การออกอากาศให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังมากขึ้นเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการปรับปรุงเนื้อหารายการให้มีความหลากหลาย ปรับปรุงคุณภาพรายการ โดยเฉพาะรายการสาระความรู้ต่างๆ และข้อมูลข่าวสารที่นำมาออกอากาศควรมีความกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย และควรปรับรูปแบบรายการให้มีความน่าสนใจด้วย

1.4 ความถี่ในการรับฟังและเหตุผลในการรับฟัง

ผลการศึกษาความถี่ในการรับฟังสถานีวิทยุชุมชนพบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ติดตามรายการทุกวัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79 หรือประมาณหนึ่งในสี่ของผู้ฟังทั้งหมด รองลงมาฟังทุกสัปดาห์ มีสัดส่วนร้อยละ 12 และผู้ฟังนานๆ ครั้ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9 (ภาพ 4.3)

ภาพ 4.3 แผนภูมิแสดงความถี่ในการรับฟังรายการของสถานี

เนื้อหารายการที่ผู้ฟังติดตามจากวิทยุชุมชน จากผลการศึกษาพบว่าจะมีทั้งรายการ “สาระ” และ “บันเทิง” สลับกัน อาทิ รายการสาระทั่วไป รายการความรู้สลับกับการเปิดเพลง รายการความรู้ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิทธิของชุมชน หรือสิทธิของบุคคล คนชรา เด็กเยาวชน รายการธรรมะ รายการเกี่ยวกับการศึกษา รายการเกี่ยวกับสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาหารและยา รายการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงลึกต่างๆ เช่น รายการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภค ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค อื่นๆ เป็นต้น

รายการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รายการบันเทิงที่เน้นศิลปะพื้นบ้าน รายการที่เปิดเพลงเก่า รายการที่เล่าเรื่องเก่าๆ หรือเกร็ดโบราณ ภูมิปัญญาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รายการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับผู้ก่อตั้งสถานีและเป็นผู้เสียสละของคนในชุมชน

เหตุผลที่ผู้ฟังส่วนใหญ่รับฟังทุกๆ วัน เนื่องจากผู้ฟังเห็นว่าเนื้อหารายการมีความสอดคล้องกับความต้องการ คือ ใช้ในการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ และมีความเกี่ยวข้องกับชุมชน ในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือ ช่วยให้ทันข่าวสารบ้านเมือง คิดเป็นร้อยละ 24.66 และอันดับที่ 3 คือ เนื้อหารายการเกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 16.44

ข้อสังเกตจากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า ความสามารถในการจดจำชื่อรายการที่ออกอากาศทางสถานี ผู้ฟังที่เป็นอาสาสมัครจะค่อนข้างจดจำชื่อรายการ ชื่อผู้ดำเนินรายการ และเนื้อหาสาระได้ ส่วนผู้ฟังทั่วไปจะจำได้เฉพาะชื่อผู้จัดรายการ ช่วงเวลาออกอากาศและเนื้อหาในภาพรวม หรืออาจเป็นเพราะบางสถานีออกอากาศไม่ต่อเนื่องทำให้คนฟังไม่สามารถจดจำชื่อรายการได้ ต่างจากสถานีที่ส่งกระจายเสียงอย่างต่อเนื่อง ผู้ฟังก็สามารถจดจำชื่อรายการและผู้จัดรายการได้อย่างแม่นยำ

1.5 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

ผลการศึกษาเหตุผลที่ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานี พบว่า เนื่องจากรูปแบบรายการน่าสนใจเป็นเหตุผลหลักในการเลือกฟังรายการของสถานี คิดเป็นร้อยละ 32.42 รูปแบบรายการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ รายการพูดคุยสลับกับการเปิดเพลง และรูปแบบรายการที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ เหตุผลรองลงมาคือ สีสลาของผู้จัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 30.18 โดยสีลาของผู้จัดรายการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการของสถานี กล่าวคือตัวผู้จัดรายการมักมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชน และใช้ภาษาถิ่นทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย อันดับที่สามคือ การมีส่วนร่วมของผู้ฟัง คิดเป็นร้อยละ 25.23 และติดตามเพราะเหตุผลอื่นๆ เป็นอันดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 12.16 เช่น ติดตามรับฟังเนื่องจากอยู่ใกล้บ้าน หรือผู้จัดรายการเป็นญาติ เป็นต้น

ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ เนื่องจากผู้จัดรายการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเป็นกันเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.80 รองลงมาคือ ข้อมูลถูกต้องครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 28.81 และอันดับที่สามคือ ผู้จัดรายการมีความรอบรู้ คิดเป็นร้อยละ 27.98 และเหตุผลอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.41 ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประเด็นสาธารณะในชุมชนได้อย่างตรงประเด็นและมีความกล้าที่จะพูดความจริง รายการมีคุณภาพทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ หรือผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นสถานีของชุมชน อยากรู้เรื่องในชุมชน เห็นปัญหาของชุมชนและไม่มีโฆษณา ผู้ฟังรู้จักผู้จัดรายการ รายการมีเนื้อหาสาระดี ผู้ฟังบางรายรู้สึกว่าการวิทยุชุมชนที่ตนฟังนั้นมีความแปลกกว่าสถานีวิทยุที่เน้นการเปิดเพลงและขายของ

นอกจากนี้ ผู้ฟังยังให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหารายการที่เป็นความต้องการเฉพาะของชุมชน การนำเสนอสถานการณ์และติดตามการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุอื่น รวมถึงการไม่มีโฆษณา และความรู้สึกว่าเป็นสถานีของ “เรา” หรือเป็นสถานีที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน และมี

จุดยืนในการนำเสนอข้อมูลบนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ ในกรณีของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเหตุผลเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาข้างต้นคือ ติดตามรับฟังรายการเพราะช่วยสร้างความรู้สึกผ่อนคลายจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ นำเสนอข่าวสารที่ช่วยให้กำลังใจ เช่น เรื่องดี ๆ ของชุมชน และมีความคาดหวังต่อบทบาทสถานีในการสร้างความเข้าใจต่อกลุ่มคนที่หลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่อีกด้วย ส่วนผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางให้ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสถานีว่า สถานีควรเชิญผู้ร่วมจัดรายการที่หลากหลาย อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการออกอากาศควรมีคุณภาพ สถานีควรมีมาตรฐาน ผู้จัดรายการควรใช้ภาษาในการพูดออกอากาศด้วยความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม มีผู้ฟังจำนวนหนึ่งเห็นว่า สถานีทำได้ดีอยู่แล้วไม่ต้องปรับปรุงอะไร ส่วนผู้ที่อยากให้มีการปรับปรุงเนื้อหารายการ มีเหตุผลว่าอยากให้เนื้อหาของรายการมีความหลากหลาย ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้หญิงมากขึ้น และอยากให้เพิ่มรายการที่เป็นรูปแบบสนทนา

1.6 คุณสมบัติของผู้จัดรายการ

จากผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟังคือ สีลาการจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผู้จัดรายการที่เป็นที่ชื่นชอบต้องมีทักษะและลีลาเฉพาะตัว มีความเป็นกันเอง เป็นคนในชุมชน ใช้ภาษาถิ่นในการจัดรายการเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย รองลงมาคือ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่ตนเองจัด คิดเป็นร้อยละ 29.39 กล่าวที่จะพูดในสิ่งที่ถูกต้อง มีข้อมูลถูกต้อง ส่วนคุณสมบัติที่จำเป็นและผู้ฟังให้ความสำคัญเกือบเท่ากันคือ ความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 28.95 และคุณสมบัติอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 8.33 เช่น การมีจุดยืน มีความจริงใจที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง และไม่เป็นเครื่องมือของนักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ ผู้จัดรายการควรเป็นคนในท้องถิ่นเพราะจะทำให้ผู้ฟังสามารถแนะนำผู้จัดรายการได้ ฝากข่าวได้ นอกจากนี้ผู้จัดรายการควรพูดเพราะ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมโดยการขอเพลงได้ ทั้งนี้ ข้อเสนอจากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า ผู้ที่รับฟังเพียงอย่างเดียวจะเน้นผู้จัดรายการที่มีลีลาการจัดน่าสนใจ และนำเสนอเนื้อหาที่ตนเองสนใจและชื่นชอบ ในขณะที่อาสาสมัครที่เป็นนักจัดรายการด้วยจะเห็นว่าควรมีคุณสมบัติอื่นๆ เพิ่มเติม

กล่าวโดยสรุปรายการของสถานีวิทยุชุมชนสนองความต้องการของคนในชุมชน โดยเนื้อหารายการสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เกี่ยวข้องกับชุมชน และ เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ฟังจะติดตามรับฟังรายการที่มีการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่ายก่อน จากนั้นจะติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่องถ้าผู้จัดรายการมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีลีลาการจัดรายการที่น่าสนใจเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนมีความรับผิดชอบในการมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ

จากภาพรวมของทั้งประเทศจะพบว่า “คุณภาพของรายการ” มักตัดสินกันที่ “คุณภาพของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน” ซึ่งจะต้องมีทักษะการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย รวมทั้ง “การให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และความรอบรู้ของนักจัดรายการ” ก็เป็นเครื่องมือตัดสินคุณภาพของรายการวิทยุด้วยเช่นกัน

2. สถานที่ตั้งสถานีวิทย์ชุมชน (Place)

หลักการของวิทย์ชุมชนประการหนึ่ง คือ การตอบสนองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึง (Access) ซึ่งหมายรวมถึง การเข้าถึงสื่อในฐานะผู้ใช้สื่อ การเข้าถึงสื่อคุณภาพในฐานะผู้รับสาร และการเข้าถึงตัวสถานที่เพื่อมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และร่วมเป็นอาสาสมัครด้านต่างๆ สถานที่ตั้งที่เหมาะสมที่เอื้อให้ผู้ฟังเดินทางไปมาสะดวก ผู้ฟังสามารถเข้าถึงตัวสถานที่ได้สะดวก และสามารถร่วมกิจกรรมได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสถานที่

ผลการศึกษาพบว่าสถานที่ตั้งของสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่โดยตั้งอยู่ในสถานที่ทางศาสนา มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาพบว่าสถานที่ตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรในชุมชน มีสัดส่วนร้อยละ 23 และอันดับที่สามพบว่าสถานที่ตั้งอยู่ในสถานบันการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10 จะเห็นได้ว่าสถานที่ตั้งของสถานีวิทย์ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ผู้คนไปมาได้สะดวก เข้าถึงง่าย คนในชุมชนสามารถร่วมกิจกรรมกับทางสถานที่ได้โดยมีรายละเอียดของแต่ละภาคดังนี้

สถานีวิทย์ชุมชนในภาคกลางส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดที่เป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้การเดินทางไป-มาสถานที่ของทั้งกรรมการ ผู้จัดรายการและผู้ฟังเป็นไปด้วยความสะดวก เมื่อชาวบ้านมาทำบุญที่วัดก็ถือโอกาสมาเยี่ยมเยียนนักจัดรายการที่สถานที่ด้วย หลายแห่งที่ชาวบ้านคุ้นชินกับวัดก็มีส่วนทำให้นำชื่อวัดมาใช้เป็นชื่อสถานีวิทย์ชุมชน สถานีวิทย์ชุมชนบางแห่งตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรในชุมชน หรือตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นที่ดินสาธารณะของชุมชน บางสถานที่ตั้งอยู่ในอาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นที่ทำการของศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค เมื่อประชาชนเดินทางมาร้องเรียนที่ศูนย์ฯ จึงถือโอกาสมาพบปะนักจัดรายการเพื่อเล่าเรื่องราวผ่านรายการวิทยุด้วย เหตุผลในการไปสถานที่เพื่อการไปร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรม ไปเพื่อบริจาค ไปร่วมจัดรายการ รวมถึงไปพูดคุยกับนักจัดรายการ โดยสรุป สถานที่ตั้งของสถานีวิทย์ชุมชนภาคกลาง มีความเหมาะสม ผู้ฟังสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกเนื่องจากอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าไปมีส่วนพบปะกับผู้จัดรายการ ร่วมกิจกรรมกับทางสถานที่ รวมถึงการบริจาคเงินสนับสนุนให้กับสถานที่

สถานที่ตั้งของสถานีวิทย์ชุมชนในภาคเหนือส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่ทำการขององค์กรชุมชน ซึ่งมีลักษณะการทำกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชนเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การจัดประชุมของหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับสมาชิกในชุมชน สถานีวิทย์ชุมชนบางแห่งตั้งอยู่ในบริเวณสถานที่ทางศาสนา หรือพื้นที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วย ผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทย์ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือสนับสนุนงานวิทย์ชุมชน เป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนต้องเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว เช่น ที่ทำการองค์กรของชุมชน และวัด เป็นต้น

สถานีวิทย์ชุมชนภาคตะวันออกส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในศาสนสถาน และอยู่ในที่ทำการองค์กรในชุมชน ซึ่งมีคล้ายคลึงกับภาคกลาง อย่างไรก็ตามก็มีสถานียบางแห่งตั้งอยู่ในที่ดินของหัวหน้าสถานีซึ่งทำบ้านพักมอบให้เป็นที่สาธารณะแล้ว ผลการศึกษาพบว่า สถานที่ตั้งของสถานีวิทย์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดมีความ

เหมาะสมและสะดวกต่อการเข้าถึงของคนฟัง แต่ก็มีบางสถานที่ที่ยังค่อนข้างคับแคบ และบางสถานที่ได้รับข้อเสนอแนะว่าน่าจะมีที่ตั้งของตัวเอง

กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เคยเดินทางไปสถานี โดยมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป ทั้งการไปบริจาค การประชุม/ร่วมกิจกรรม ไปเป็นแขกรับเชิญในรายการ ไปขอฟังเพลง ไปเยี่ยมเยียน ไปให้กำลังใจนักจัดรายการ ไปดูการจัดรายการ ไปจัดกิจกรรมวันเด็ก ไปขอให้ประกาศเรื่องด่วน หรือผ่านไปก็แวะทักทายนักจัดรายการ เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า วิทยุชุมชนนี้น่าจะง่ายต่อการเข้าถึงของกลุ่มคนฟังที่อยู่ในชุมชน และเหตุผลของการเดินทางไปสถานีล้วนสะท้อนการมีส่วนร่วมของคนฟังต่อสถานีทั้งในฐานะผู้รับฟัง และต้องการเป็นผู้มีส่วนสนับสนุนสถานีด้วยการบริจาค การเข้าร่วมประชุม

สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ มีการกำหนดสถานที่ตั้งค่อนข้างหลากหลาย กล่าว คือ ตั้งอยู่ในสถาบันการศึกษา ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่สาธารณะของชุมชน และบ้านพักอาศัย โดยมีปัจจัยร่วมในการกำหนดสถานที่ตั้งของสถานี คือ เป็นสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทาง เปิดให้คนในชุมชนสามารถเดินทางเข้าออกสถานี เยี่ยมชม และร่วมกิจกรรมได้ รวมถึงเป็นสถานที่ที่มีผู้ดูแลตลอดเวลา ซึ่งแม้ว่าสถานีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะไม่ได้มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน แต่ก็มาจากการตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน อีกทั้งที่ตั้งของทุกสถานีตั้งอยู่กลางชุมชน หรือเป็นสถานที่ที่สมาชิกชุมชนต้องเดินทางไปทำภารกิจที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นระยะๆ จึงไม่มีปัญหาเรื่องการเดินทางหรือการเข้าถึง เพราะผู้ฟังหรือคนในชุมชนสามารถเข้าถึงสถานีได้ตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุปสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย มีความเหมาะสมในด้านที่ตั้งของสถานี ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ทำให้ผู้ฟังสามารถเดินทางและเข้าถึงได้สะดวก ซึ่งผลให้ผู้ฟังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับนักจัดรายการ ร่วมกิจกรรม รวมถึงการบริจาคเงินสนับสนุนให้กับสถานี

3. การสนับสนุนด้านราคา (Price)

ผลการศึกษาพบว่าผู้ฟังให้การสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยด้วยการบริจาคเงินมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาคือบริจาคสิ่งของ และช่วยสนับสนุนเป็นอาสาสมัคร ตามลำดับ ยกเว้นภาคใต้เพียงภาคเดียวที่พบว่าผู้ฟังจะเน้นการให้การสนับสนุนสถานีในรูปแบบอื่นๆที่ไม่ใช่เงิน ได้แก่ การบริจาคสิ่งของและเป็นอาสาสมัคร ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้การสนับสนุนสถานีด้วยวิธีการบริจาคเงินมากที่สุด รองลงมา บริจาคเป็นสิ่งของ และสนับสนุนในรูปแบบอาสาสมัคร ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ฟังสนับสนุนสถานีโดยการนำอาหาร หรืออาหารว่างมาให้ผู้จัดรายการที่สถานี เป็นผู้เฝ้าฟัง และร่วมทำบุญผ้าป่าด้วย รองลงมาให้การสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การขายอาหารปลา ร่วมทอดผ้าป่าบำรุงสถานี เป็นอาสาสมัครของสถานี ซึ่งเป็นรูปแบบที่มิใช่ตัวเงิน การสนับสนุนด้านเงินของผู้ฟังส่วนใหญ่จะบริจาคเป็นครั้ง

คราวมากที่สุดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายประจำของสถานี่ เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าอินเทอร์เน็ต โดยจะระดมทุนเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ ประกาศให้ชุมชนเข้าใจวัตถุประสงค์ในการระดมทุนแต่ละครั้ง จำนวนเงินที่ต้องการ และเมื่อได้ครบตามจำนวนที่ต้องการแล้วจะปิดรับบริจาคทันที ทั้งนี้เพราะผู้ฟังมีความเข้าใจลักษณะการดำเนินงานของวิทยุชุมชนซึ่งไม่มีรายได้จากการโฆษณา

สมาชิกชุมชนระบุเหตุผลที่ทำให้การสนับสนุนสถานี่เพราะต้องการสนับสนุนรายการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการชุมชน เพราะวิทยุชุมชนมีเนื้อหารายการเป็นเรื่องใกล้ตัว ให้ความรู้ ให้คติเตือนใจแก่ผู้ฟังเป็นอย่างดี ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์เวลาโทรศัพท์ไปถาม มีประโยชน์แก่ท้องถิ่น ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในชุมชนและท้องถิ่น มีบทบาทในการเป็นปากเป็นเสียงของชุมชน และมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้ชุมชน ผู้ฟังมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานี่ด้วยจึงสนับสนุนสถานี่วิทยุชุมชนสามารถดำเนินต่อไป ต้องการรักษาสถานี่ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนไว้ เพราะสถานี่ช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน จึงต้องการให้กำลังใจคณะกรรมการและผู้จัดรายการของสถานี่ที่เสียสละทำกิจกรรมของสถานี่วิทยุชุมชน

สำหรับผู้ฟังของสถานี่วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างภาคใต้ส่วนใหญ่มีการบริจาคเป็นตัวเงินค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับรายจ่ายโดยรวมของสถานี่ โดยมีเพียงสถานี่วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาเพียงแห่งเดียวที่ผู้ฟังบริจาคเงินเป็นประจำให้กับคริสตจักร เพราะคริสตจักรถือเป็นองค์กรหลักที่สนับสนุนสถานี่วิทยุชุมชน ผู้ฟังจึงเน้นให้การสนับสนุนสถานี่ในรูปแบบอื่นๆ แทนอาทิ การบริจาคสิ่งของ การเป็นอาสาสมัครของสถานี่ ทั้งนี้ รูปแบบการบริจาคเงินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติได้จริงมากที่สุด คือการบริจาคเป็นครั้งคราว โดยจำนวนเงินที่สามารถสนับสนุนได้คือครั้งละ 500 บาท

4. กลยุทธ์จูงใจให้สนับสนุนสถานี่ (Promotion)

สถานี่วิทยุชุมชนในประเทศไทยจำเป็นต้องแสวงหากลยุทธ์เพื่อจูงใจให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการติดตามรับฟังตลอดจนให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดของวิทยุชุมชน หลักในการสร้างการมีส่วนร่วม คือสร้างความรู้สึกว่าคุณสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของสถานี่ร่วมกัน และชี้ให้เห็นว่ารายการที่น่าเสนอเป็นรายการที่ไม่สามารถหาฟังได้ทั่วไป ที่สำคัญสถานี่วิทยุชุมชนมีบทบาทในการสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชนและเป็นปากเป็นเสียงแทนคนในชุมชน

โครงการศึกษาวิจัยพยายามแสวงหาคำตอบว่าผู้ฟังมีความเห็นว่าประเด็นใดที่สมควรจะนำมาเป็นกลยุทธ์จูงใจผู้ฟังให้มีส่วนร่วมสนับสนุนสถานี่วิทยุชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่ามียุทธวิธีดังต่อไปนี้

4.1 ประเด็นสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี่

ผลการศึกษาพบว่าประเด็นที่ผู้ฟังวิทยุชุมชนในประเทศไทยเห็นว่าสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี่คือประเด็นในเรื่องชาติ ศาสนา วัฒนธรรม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.49 รองลงมาคือ ประเด็นเรื่องสิทธิของบุคคล คิดเป็น ร้อยละ 29.13 ซึ่งสิทธิบุคคลในความเข้าใจของผู้ฟังประกอบด้วย สิทธิเด็ก สิทธิสตรี

สิทธิของผู้พิการ สิทธิในการทำงาน สิทธิในการรักษาพยาบาล รายการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภค สุขภาพอนามัย ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รายการที่มีเนื้อหาตอบสนองกลุ่มคนด้อยโอกาสในชุมชน เป็นต้น อันดับที่สามารถคือประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิชุมชน คิดเป็นร้อยละ 28.64 เช่น เรื่องป่าชุมชน ชยะ สิ่งแวดล้อม

4.2 กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

ผลการศึกษาพบว่าผู้ฟังวิทยุชุมชนในประเทศไทยคิดว่าสถานีควรใช้กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนสนับสนุนสถานีด้วยวิธีการประกาศชื่อผู้บริจาคมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.15 ผู้ฟังยังเสนอแนะว่า นอกจากการประกาศขอบคุณแล้ว สถานียังควรประกาศแจ้งว่าจะนำเงินที่บริจาคไปใช้ในเรื่องใด มีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร โดยมีผลงานให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้บริจาครู้สึกว่าการเงินที่บริจาคไปมีคุณค่าและทำให้คนอื่นอยากบริจาคตามไปด้วย กลยุทธ์รองลงมาคือการถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชนออกอากาศ คิดเป็นร้อยละ 26.64 อันดับที่สามารถคือการรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 24.62 เช่น เรื่องป่าชุมชน ชยะ สิ่งแวดล้อม อันดับที่สูงคือการใช้กลยุทธ์อื่นๆ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน คิดเป็นร้อยละ 10.05 โดยรูปแบบการระดมทุนอาจมีความแตกต่างกันขึ้นกับไปตามบริบทของสถานีและชุมชน เช่น สถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางจัดกิจกรรมระดมทุนด้วยการจัดกิจกรรมล้างห้องน้ำ กิจกรรมแข่งรถ กิจกรรมพิมพ์หนังสือ หรือกิจกรรมจับทอง เป็นต้น ส่วนในภาคเหนือใช้กลยุทธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ และอันดับที่ห้าผู้ฟังเสนอให้ใช้กลยุทธ์เพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุนโดยการเขียนรายชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของที่บริจาคให้สถานี คิดเป็นร้อยละ 8.54

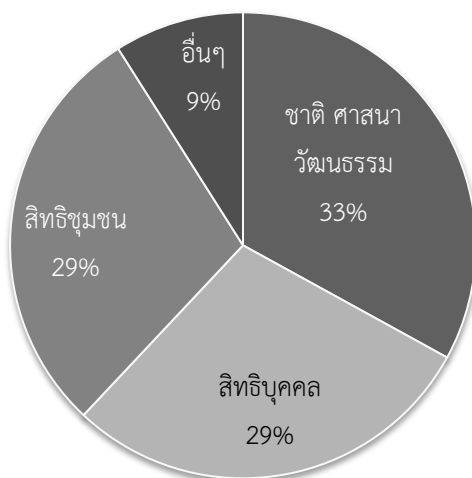
อนึ่ง กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่า เรื่องสิทธิชุมชนจะสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีมากที่สุด ด้วยความถี่มากกว่าภาคอื่นและมากกว่าภาพรวมของทั้งประเทศ แม้แต่ลำดับรองลงมาผู้ฟังภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังเน้นเรื่องสิทธิบุคคล ซึ่งสะท้อนว่า คนฟังมีความตระหนักในด้านสิทธิมนุษยชนสูง ซึ่งสถานีวิทยุชุมชนเองก็ควรให้ความสำคัญเช่นกัน มีข้อสังเกตว่า ประเด็น “สิทธิชุมชน” กลายเป็นประเด็นหลักที่ผู้ฟังเสนอให้เป็นกลยุทธ์อันดับแรกสำหรับจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนซึ่งถือเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากข้อเสนอของกลุ่มตัวแทนผู้ฟังวิทยุชุมชนภาคอื่นๆ ทั่วประเทศ (ภาพ 4.4)

4.3 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน

จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนมากที่สุด คือ การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.93 รวมถึงบทบาทของสถานีในการนำเสนอประเด็นใกล้ตัวซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชน เช่น การสร้างเขื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรี การมีบทบาทในสถานการณ์ร่วมของชุมชนหรือสังคม เพื่อแสดงให้เห็นบทบาทเพื่อประโยชน์สาธารณะของวิทยุชุมชน เช่น การเป็นสื่อกลางในกรณีของเหตุการณ์สึนามิ หรือน้ำท่วมใหญ่ภาคใต้ การมีส่วนร่วมกับชุมชนในพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาต่างๆ รองลงมาคือการประกาศชื่อผู้บริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 15.54 อันดับที่สามารถคือการใช้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ คิดเป็นร้อยละ 14.97 อันดับที่สูงคือการรณรงค์สิทธิของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 13.84 อันดับสุดท้ายคือต้องมีการสร้างอัตลักษณ์ของ

สถานี คิดเป็นร้อยละ 11.86 อันดับที่หกคือจัดประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 11.58 อันดับที่เจ็ดคือ การเขียนชื่อผู้บริจาคเงินลงบนสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 6.78 และระดมทุนด้วยวิธีการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.50

ภาพ 4.4 แผนภูมิแสดงประเด็นการสร้างความแรงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี

4.4 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงใจในการระดมทุน

ผลการศึกษากลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงใจในการระดมทุนพบว่า การถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.94 รองลงมาคือการประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงิน คิดเป็นร้อยละ 17.04 อันดับที่สามคือให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 16.40 นอกจากนี้คือการรณรงค์เรื่องสิทธิของชุมชน การสร้างอัตลักษณ์ของสถานี การจัดประกวดต่างๆ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม และการเขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ ตามลำดับ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า วิถีชุมชนนั้นนอกจากจะต้องทำหน้าที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแล้ว ยังต้องทำตัวเป็นปากเป็นเสียงของชุมชน และต้องมียุทธศาสตร์ในการออกมารณรงค์ช่วยเหลือสังคมในยามที่สังคมต้องการด้วย

4.5 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี

ผลการศึกษาพบว่าผู้ฟังเห็นว่ากลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี คือการเน้นความสามารถของผู้จัดรายการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.16 เพราะนอกจากผู้จัดรายการจะมีจุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานีมากที่สุดแล้ว ยังช่วยให้ผู้ฟังอยากบริจาคเงินเพื่อร่วมสนับสนุนสถานีมากขึ้น นักจัดรายการจึงมีความสำคัญในการที่ผู้ฟังจะให้การสนับสนุนสถานี โดยเฉพาะผู้ฟังที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ติดตามรับฟังข่าวสารหรือความรู้ต่างๆ ผ่านวิทยุเป็นหลัก ดังนั้นในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานีจึงควรพัฒนาความสามารถของผู้จัดรายการ ซึ่งส่วนใหญ่

เป็นอาสาสมัคร ให้มีทักษะในด้านต่างๆ มากขึ้น รองลงมาคือ เพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.16 ทั้งในด้านกายภาพคือการเปิดให้ผู้ฟังหรือสมาชิกในชุมชนเข้าถึงสถานีได้โดยสะดวก การนำเสนอรายการที่เน้นเนื้อหาของชุมชนเป็นหลัก รวมถึงการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับสถานีในด้านต่างๆ อาทิ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการมากขึ้น มีการติดตามประเมินผลรายการและการดำเนินงานสถานี อันดับที่สามคือ การสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี คิดเป็นร้อยละ 26.71

4.6 จุดเด่นที่ผู้ฟังเห็นว่าผู้จัดรายการเป็นตัวแทนของสถานี

ในประเด็นที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์และความโดดเด่นของสถานี ผู้ฟังส่วนใหญ่เห็นว่าผู้จัดรายการมีความโดดเด่นและเป็นเสมือนตัวแทนของสถานี มีความถี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.52 รองลงมาคือ การที่สถานีมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นจุดเด่นที่ทำให้คนคิดถึงสถานี คิดเป็นร้อยละ 29.31 และอันดับสามคือ ผู้ฟังจะเห็นว่าหัวหน้าสถานีหรือกรรมการสถานีเป็นตัวแทนสถานี คิดเป็นร้อยละ 19.83 จากข้อสังเกตของนักวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ฟังจะนึกถึงตัวบุคคล เช่น แกนนำสถานี หรือผู้จัดรายการเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มอาสาสมัครผู้จัดรายการหรือคนที่เป็กรรมการจะนึกถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน แต่หากเป็นผู้ฟังที่ติดตามรายการมาตั้งแต่ก่อตั้งสถานีและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับสถานี ด้วยการบริจาคเงินและสิ่งของให้สถานี ก็จะมีรู้สึกว่าจุดเด่นของสถานีคือการมีส่วนร่วมกับชุมชนเช่นเดียวกัน เหตุผลที่คนในชุมชนนึกถึงหัวหน้าหรือกรรมการสถานีเป็นอันดับท้ายๆ เพราะทางสถานีไม่ค่อยแจ้งให้คนในชุมชนทราบว่าใครอยู่ในตำแหน่งใดบ้าง คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงรับรู้เกี่ยวกับผู้จัดรายการ หรือการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนว่าเป็นจุดเด่นของสถานีมากกว่า

อาจกล่าวได้ว่าการจงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีนี้นั้นต้องมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรง เช่น สิทธิของชุมชน สิทธิของบุคคล รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การมีกิจกรรมในลักษณะการถ่ายทอดสดในชุมชน การประกาศรายชื่อผู้บริจาค และการรณรงค์การใช้สิทธิชุมชน การสร้างอัตลักษณ์ของสถานีควรเน้นความสามารถของผู้จัดรายการ การเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน และการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี ทั้งนี้ การระดมทุนจากชุมชน จะทำได้เมื่อสถานีวิทยุชุมชนพิสูจน์ให้ชุมชนเห็นคุณค่าและบทบาทของสถานีต่อชุมชน

บทที่ 5

อภิปรายผล

โครงการวิจัยฯ ได้ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับประเทศ ที่ผ่านการสังเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดของหลักการบริหารจัดการ 5M และหลักการตลาด 4P เพื่อนำมาอภิปรายให้เห็นแนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย เพื่อตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการได้แก่

1. เพื่อการศึกษาคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษากรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบการบริการชุมชนของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน

โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายตามลำดับดังนี้

5.1 ผลการศึกษาการกำหนดคุณสมบัติ และปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาการดำเนินงานสถานีวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยพบว่าการกำหนดคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่

1. **ปัจจัยความพร้อมของชุมชน** เพื่อพิจารณาความพร้อมของชุมชนในการจัดตั้งสถานี โดยมีกรอบแนวทางการประเมินว่า ชุมชนมีความต้องการสื่อวิสาหกิจชุมชนและมีความพร้อมที่จะร่วมเป็นเจ้าของและขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนในฐานะสมบัติร่วมของชุมชน
2. **คุณสมบัติของสถานี** เพื่อพิจารณาว่าสถานีวิสาหกิจชุมชนดำเนินการอยู่เป็นสถานีวิสาหกิจชุมชนตามหลักการและกติกาสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
3. **ปัจจัยความพร้อมของสถานี** เพื่อประเมินว่าสถานีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการอยู่มีปัจจัยที่จะเอื้อต่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน หรือมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านใด เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมการเพื่อสนับสนุนให้สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

1. ปัจจัยความพร้อมของชุมชน

การพิจารณาความพร้อมของชุมชนที่จะจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนควรพิจารณาจากความต้องการมีสื่อวิทยุในชุมชนและชุมชนเล็งเห็นว่าสถานีวิทยุเป็นสมบัติร่วมของชุมชน รวมทั้งชุมชนมีความพร้อมที่จะร่วมรับผิดชอบในการดูแลสนับสนุนวิทยุชุมชนให้ดำเนินการได้ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวได้มาจากผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุมชนมีความต้องการสื่อวิทยุชุมชน

จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่สามารถดูแลและสนับสนุนวิทยุชุมชนให้ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน มักมีลักษณะร่วม 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ชุมชนต้องการช่องทางการสื่อสารแนวระนาบในชุมชน เพื่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ประการที่สอง ชุมชนต้องการสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนที่ไม่สามารถหาได้ในสื่อกระแสหลัก ประการที่สาม ชุมชนต้องการมีสื่อทางเลือกเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน โดยมีข้อมูลสนับสนุนมาจากผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ชุมชนต้องการช่องทางการสื่อสารแนวระนาบในชุมชน เพื่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ชุมชนที่มีความต้องการสื่อวิทยุของชุมชน มักมีเหตุผลมาจากความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิกในชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการสร้างควมสามัคคีและการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง (community empowerment) ความเข้มแข็งที่สำคัญที่สุดจากการมีวิทยุชุมชน คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของชุมชนจากผู้รับสาร (receiver) มาเป็นผู้ส่งสาร (audience) ทั้งนี้ บางชุมชนไม่มีช่องทางอื่นในการรับข้อมูลข่าวสาร จึงจำเป็นต้องมีสื่อวิทยุในพื้นที่ ดังตัวอย่างจากบริบทของภาคต่างๆ ดังนี้

ภาคกลาง สถานีวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือแจ้งข่าวสารและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ให้กับคนในชุมชน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น การประกาศแจ้งข่าวสารจากทางราชการ แจ้งข่าวการเสียชีวิตของคนในชุมชน แจ้งข่าวของหาย แจ้งข่าวการร้องขอความช่วยเหลือคนในชุมชนด้วยกัน แจ้งข่าวในกรณีที่เกิดปัญหาเครื่องส่งเสีย แจ้งข่าวกิจกรรมการระดมทุนประจำปี เช่น การทอดผ้าป่า การจัดกิจกรรมแข่งรถ เป็นต้น

ภาคเหนือ มีกรณีตัวอย่างที่ชุมชนต้องการสื่อในพื้นที่เพื่อเท่าทันโลกภายนอกเพราะไม่มีสื่ออื่นเข้าถึง เช่น ชุมชนอำเภอลี จังหวัดลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดลำพูน ประมาณร้อยกว่ากิโลเมตร และลักษณะของพื้นที่มีหุบเขาล้อมรอบทำให้ไม่สามารถรับฟังข้อมูลข่าวสารต่างๆจากทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของภาครัฐได้ ประกอบกับคนในชุมชนมักประสบปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติ ได้แก่ ดินโคลนถล่ม และน้ำท่วม อยู่เป็นประจำทุกปี จึงมีความจำเป็นต้องมีสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ไว้สำหรับรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชนเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์บ้านเมือง และมีไว้สำหรับแจ้งเตือนภัยเมื่อประสบปัญหาภัยธรรมชาติ อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ วิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) คลื่นความถี่ FM88.75MHzเกิดขึ้นเพราะคนใน

ท้องถิ่นอยากรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น งานบุญ งานศพ และงานแต่งของคนในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีตัวอย่างการใช้สื่อเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน เช่น วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย คลื่นความถี่ FM 104.5 MHz เปิดโอกาสให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านได้เสนอข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้านผ่านช่องทางวิทยุชุมชน ทั้งการโทรศัพท์รายงานกิจกรรมของชุมชน การแจ้งผ่านนักจัดรายการ นำเสนอผ่านรายการสดของสถานี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน นับเป็นการยกระดับชุมชนจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร อันจะนำไปสู่การสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน

ภาคใต้ ชุมชนมีความต้องการรับรู้และสื่อสารข้อมูลข่าวสารในชุมชน และข่าวสารที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ข่าวงานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ ตลอดจนข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา คลื่นความถี่ FM 97.25 MHz ส่วนในกรณีศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนชุมชนมัสการณัฏฐ์นครติดยุเนี่ยนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี คลื่นความถี่ FM105.75 MHz นั้น สะท้อนความต้องการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลความรู้เรื่องการออมทรัพย์และการเกษตร เป็นต้น

1.2 ชุมชนต้องการสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ที่ไม่มีในสื่อกระแสหลัก สถานีวิทยุกระแสหลักมักมุ่งตอบสนองความสนใจของกลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่ จึงเน้นการเสนอข่าวสาร ความรู้ และบันเทิงที่สามารถดึงดูดคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคนในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ๆ จึงเป็นเนื้อหาที่คนทั้งประเทศต้องรับทราบ ส่งผลให้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มเล็กๆ ที่กระจายอยู่ตามชุมชนในภาคต่างๆ ถูกละเลย ยิ่งเป็นรายการที่มีผู้อุปถัมภ์ก็จะเน้นกลุ่มเป้าหมายของสินค้าเป็นหลัก เมื่อชุมชนไม่สามารถหารายการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในวิทยุกระแสหลักได้ ชุมชนจึงต้องการสื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนดังตัวอย่างจากบริบทของภาคต่างๆ ดังนี้

ภาคกลาง สถานีวิทยุชุมชนเสนอรายการความรู้ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชุมชน เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ คลื่นความถี่ FM107.5 MHz มีรายการเล่าเรื่องเกร็ดโบราณ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ เพลงเก่า ส่วนสถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลองคลื่นความถี่ FM 97.75 MHz เสนอรายการเกี่ยวกับดนตรีไทย รายการธรรมะและเกร็ดความรู้ต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย เป็นต้น

ภาคเหนือ ชาวชุมชนอำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 4 ตำบล 58 หมู่บ้านมีความวิตกว่าวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจะสูญหายไป จึงมีความต้องการที่จะตั้งสถานีวิทยุชุมชนอำเภอค้อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) คลื่นความถี่ FM88.75MHz ขึ้นเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่กับลูกหลาน เช่น รายการ คำว จ้อย ซอ เป็น

ตัน ซึ่งรายการที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุกระแสหลักทั่วไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนต้องการสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ที่ไม่มีในสื่อกระแสหลัก เช่น วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย คลื่นความถี่ FM 104.5 MHz ที่นำเสนอรายการข่าวสารท้องถิ่น รายการศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน ด้วยคำผญา (ภาษิตท้องถิ่น) และด้วยภาษาไทยเลย (ภาษาท้องถิ่นจังหวัดเลย) ที่ไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุกระแสหลัก

ภาคใต้ มีตัวอย่างกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบ ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอในภาษายาวี ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและไม่สามารถทำได้โดยง่าย วิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ จังหวัดนราธิวาส คลื่นความถี่ FM 107.00 MHz จึงตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยนำเสนอเนื้อหาศาสนาอิสลามเป็นภาษายาวี ซึ่งไม่สามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุกระแสหลักในพื้นที่ ส่วนวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาในจังหวัดยะลา คลื่นความถี่ FM 88.00 MHz ได้ตอบสนองความต้องการเนื้อหาด้านศาสนาคริสต์ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนคริสเตียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

1.3 ชุมชนต้องการมีสื่อทางเลือกเพื่อปกป้องสิทธิของชุมชน เป็นปากเป็นเสียงให้ชุมชน สื่อกระแสไม่เพียงแต่ละเลยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเท่านั้น แต่ยังละเลยสิทธิของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากสื่อกระแสหลักมักนำเสนอเนื้อหาที่เป็นนโยบายระดับประเทศหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนส่วนใหญ่ ซึ่งมักหมายถึงสิทธิของคนในเมืองใหญ่ สิทธิของคนกลุ่มเล็กๆตามชนบท หรือในชุมชนห่างไกลจึงถูกละเลย ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับการแก้ไข ชุมชนจึงต้องการสื่อที่พร้อมนำเสนอปัญหาของชุมชน และสามารถเป็นปากเป็นเสียงให้กับชุมชนดังตัวอย่างจากบริบทของภาคต่างๆ ดังนี้

ภาคกลาง สถานีวิทยุชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกป้องสิทธิให้กับชุมชน เช่น สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จังหวัดกาญจนบุรี เน้นเสนอรายการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภคในด้านสุขภาพ อนามัย และข่าวสารอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เป็นต้น ส่วนสถานีวิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก คลื่นความถี่ FM 103.75 MHz ประกาศแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของชุมชนในการเรียกร้องสิทธิด้านต่างๆ โดยเฉพาะการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาคเหนือ กลุ่มคนในชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ อันประกอบด้วยกลุ่มป่าชุมชน กลุ่มลุ่มน้ำแม่วาง กลุ่มชนเผ่า กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV และกลุ่มสตรี เป็นต้น ได้รวมกันเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อติดตามเฝ้าระวังโครงการพัฒนาต่างๆ ที่มาจากนโยบายของรัฐ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคนในชุมชน เช่น โครงการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และสิทธิของชนเผ่า เป็นต้น จึงจำเป็นต้องตั้งสถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง คลื่นความถี่ FM 99.25 MHz ขึ้นมาเพื่อคอยแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐให้คนในชุมชนรับทราบ และเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาชุมชนของตนเอง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอนุรักษ์อุดรธานีต้องการมีสื่อทางเลือกเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้ชุมชนในการปกป้องสิทธิชุมชนและทรัพยากรของชาติจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของเอกชนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ ตัวอย่างเช่น สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น จังหวัดอุดรธานี คลื่นความถี่ FM 100.75 MHz ตั้งขึ้นมาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการเหมืองใต้ดินโปแตชเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ ตลอดจนสุขภาพของคนในชุมชน

ภาคใต้ มีกรณีการจัดตั้งวิทยุชุมชนเพื่อเป็นช่องทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปกป้องสิทธิของชุมชน เช่นในกรณีสถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน จังหวัดพัทลุง คลื่นความถี่ FM 106.00 MHz เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและแก้ไขปัญหาการใช้ที่ดินสาธารณะ เป็นต้น

2. ชุมชนพร้อมมีส่วนร่วม

การพิจารณาว่าชุมชนใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการวิทยุชุมชนได้อย่างยั่งยืนนั้น ไม่สามารถพิจารณาจากความต้องการมีสื่อวิทยุและพร้อมเป็นผู้รับฟังเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากความพร้อมที่จะร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมบริหารจัดการ และร่วมเป็นอาสาสมัครทำงานด้วย

2.1 พร้อมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีความตระหนักถึงสิทธิของชุมชนในการมีสื่อวิทยุชุมชน และพร้อมแสดงความรับผิดชอบในฐานะเจ้าของร่วมกันดังอาจเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของกลุ่ม /เครือข่าย /องค์กรในชุมชนในการจัดตั้งสถานีวิทยุ ความพร้อมระดมทรัพยากรเพื่อจัดตั้งสถานี ได้แก่การระดมเงินทุน การจัดหาเครื่องส่ง การจัดหาสถานที่ตั้งสถานีและการจัดหาอุปกรณ์ เป็นต้น

2.2 พร้อมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีความพร้อมที่จะเสียสละเป็นผู้ขับเคลื่อนและชี้นำในระดับต่างๆได้แก่มีผู้พร้อมรับตำแหน่งหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการของสถานี และยินดีทำหน้าที่ชี้นำและกำกับดูแลการดำเนินงานของสถานี ผ่านการประชุมปรึกษาหารือในรูปแบบต่างๆ

2.3 พร้อมมีส่วนร่วมดำเนินงาน หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีความพร้อมที่จะอาสาทำงานในหน้าที่ต่างๆในสถานีวิทยุเช่น เป็นอาสาสมัครจัดรายการ อาสาสมัครด้านเทคนิคร่วมติดตามรับฟังและร่วมประเมินผลรายการและการดำเนินงานของสถานี เป็นต้น

3. คุณสมบัติของสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการศึกษาสามารถยืนยันได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการในประเทศไทยที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติของวิทยุชุมชนสอดคล้องตามหลักการสากลของวิทยุชุมชนขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และ สมาคมผู้กระจาย

เสียงวิหุขุมชนโลก (AMARC) ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเกณฑ์ดังกล่าวไปกำหนดกรอบ และตัวชี้วัดของคุณสมบัติของสถานีวิหุขุมชนได้ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของสถานีวิหุขุมชน สถานีวิหุขุมชนต้องเป็นสมบัติร่วมของชุมชน มิใช่สมบัติส่วนบุคคล หรือของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง การเป็นเจ้าร่วมของชุมชนควรมีลักษณะดังนี้

1.1 คนในชุมชนร่วมกันจัดตั้งสถานีวิหุขุมชน และมีความตระหนักในสิทธิการเข้าถึงและใช้ ประโยชน์คลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน ซึ่งเกณฑ์ชี้วัดได้แก่ สมาชิกชุมชนเห็นชอบ ในการจัดตั้งสถานีวิหุขุมชนและเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งสามารถพิสูจน์จากหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1.1.1 รายงานการประชุมของประชาคมชุมชน ที่ตกลงว่าจะจัดตั้งสถานีวิหุขุมชน

1.1.2 รายชื่อคณะกรรมการจัดตั้งสถานีวิหุขุมชนหรือคณะกรรมการดำเนินงานสถานีวิหุขุมชน

1.1.3 รายชื่อผู้สนับสนุนทรัพยากรเพื่อจัดตั้งสถานีวิหุขุมชน ได้แก่ที่ดิน เครื่องส่ง และ อุปกรณ์ต่างๆ

1.2 คนในชุมชนร่วมบริจาคเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานีวิหุขุมชน รวมถึงการ อุดหนุนทางการเงินแก่สถานีวิหุขุมชนที่ไม่ใช่ในรูปแบบการโฆษณาหรือการแลกเปลี่ยนทางธุรกิจ ซึ่งเกณฑ์ชี้วัด อาจพิจารณาจากรายชื่อผู้บริจาคเงินหรือหลักฐานการบริจาคและให้การอุดหนุนทางการเงิน ที่เป็น สมาชิกในชุมชน

2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานีวิหุขุมชน ในรูปแบบของอาสาสมัครที่มีความ หลากหลาย โดยเปิดกว้างให้คนในชุมชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งเกณฑ์ชี้วัด อาจพิจารณาจากจำนวนรายชื่อ คณะกรรมการที่เป็นสมาชิกในชุมชน โดยควรมีจำนวนกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน และควรมีความ หลากหลายของกรรมการ เช่น ไม่ควรเป็นรายชื่อที่มาจากครอบครัวเดียวกันเพื่อมิให้มีการผูกขาด ความคิดและป้องกันมิให้เกิดข้อกังขาว่าเป็นกิจกรรมในครอบครัว ทั้งนี้ อาจพิจารณาเพิ่มเติมจากการ หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาทำงานในการบริหารสถานีวิหุขุมชนเป็นต้น

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น เป็นอาสาสมัครจัดรายการ ช่วยดูแลด้าน เทคนิค ช่วยจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และช่วยจัดทำเอกสาร เป็นต้น ซึ่งเกณฑ์ชี้วัด อาจพิจารณา จากรายชื่อและจำนวนของอาสาสมัคร

2.3 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของ สถานีวิหุขุมชน ซึ่งเกณฑ์ชี้วัด อาจพิจารณาจากรูปแบบการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ช่องทางการเปิดรับฟังข้อคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน รายงาน การประชุมที่บันทึกข้อเสนอแนะของสมาชิกชุมชน หลักฐานการแสดงความคิดเห็นของชุมชนและ หลักฐานการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ

3. สถานียังต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของชุมชน สถานีวิทยุชุมชนควรคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลักโดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสถานีจึงต้องมีการบริหารจัดการและนำเสนอรายการเพื่อประโยชน์ของชุมชน เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุชุมชนจึงควรเป็นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รูปแบบและเนื้อหารายการควรเป็นเสียงสะท้อนของชุมชนที่มีความหลากหลาย และควรเปิดโอกาสให้สถานีเป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี เกณฑ์ชี้วัดอาจพิจารณาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่สะท้อนว่าสถานีวิทยุได้ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่าสองปี อาทิเช่น ฝั่งรายการที่สะท้อนความต้องการของสมาชิกในชุมชน สัดส่วนของรายการที่เน้นสาระความรู้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 รายงานและภาพกิจกรรมที่เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการวิทยุชุมชนและเป็นไปตามกรอบของประกาศกสทช. เรื่อง การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 มีผลบังคับใช้ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2555 ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน รายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 3.1 การสร้างเสริมประชาธิปไตยและกระจายอำนาจสู่ชุมชน
- 3.2 การเสริมสร้างสิทธิพลเมืองในด้านต่างๆ
- 3.3 การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่หลากหลายในชุมชน เช่น เด็ก เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร ผู้สูงอายุ คนพิการ กลุ่มชาติพันธุ์ คนด้อยโอกาส หรือคนชายขอบในชุมชน
- 3.4 การลดปัญหาความยากจนในชุมชนและการส่งเสริมอาชีพอื่นๆ
- 3.5 การสร้างธรรมาภิบาลและสำนึกเกี่ยวกับความรับผิดชอบในชุมชน
- 3.6 การส่งเสริมให้เกิดการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น สุขภาพ อนามัย กีฬา การศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำรงชีวิต
- 3.7 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและภัยธรรมชาติ
- 3.8 การสร้างเสริมสันติภาพและการบรรเทาความขัดแย้ง
- 3.9 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
- 3.10 การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- 3.11 การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.12 การเปิดพื้นที่หรือเป็นเวทีในการแสวงหาทางออกสำหรับปัญหาที่ชุมชนประสบหรือกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่นๆ

4. สถานียต้องไม่หารายได้จากโฆษณาและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ เพื่อเป็นหลักประกันว่าสถานีวิทยุก่อตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชนและมีชุมชนเป็นเจ้าของมิใช่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นช่องทางแสวงหากำไร สถานีจึงควรหารายได้จากการรับบริจาคและการรับการอุดหนุนจากสมาชิกในชุมชน หรือรายได้ทางอื่นซึ่งมิใช่การโฆษณาสินค้าหรือบริการ ทั้งนี้ การรับบริจาคและรับการอุดหนุนดังกล่าวต้องไม่มีผลให้เป็นการแทรกแซงการบริหาร หรือไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินงานของสถานี

5. สถานีต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระโดยไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลใดๆ สถานีต้องดำเนินงานโดยยึดหลักความเป็นอิสระทางการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการผลิตรายการเพื่อประโยชน์ของชุมชน สถานีต้องหลีกเลี่ยงที่จะรับประโยชน์หรือรับการอุดหนุนที่จะส่งผลให้ถูกครอบงำหรือแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจ หรือกลุ่มอิทธิพลใดๆ อันจะทำให้ไม่สามารถตัดสินใจอย่างเป็นอิสระเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน หรือส่งผลให้ไม่สามารถทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ของชุมชน

4. ความพร้อมในการดำเนินงานของสถานีวิทยชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทยชุมชนในประเทศไทยตามกรอบแนวคิดของหลักการบริหารจัดการ 5 M พบว่าสถานีวิทยชุมชนในประเทศไทยมีความพร้อมด้านบุคลากรและด้านเนื้อหาค่อนข้างสูง แต่มีปัญหาด้านการเงิน และด้านเทคนิคมากที่สุด ตามรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความพร้อมด้านบุคลากร (Man) บุคลากรหลักที่ช่วยดำเนินงานสถานีวิทย ประกอบด้วย หัวหน้าสถานี คณะกรรมการสถานี และอาสาสมัคร สำหรับสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นผู้ที่ติดตามรับฟังและให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ความพร้อมของสถานีวิทยที่พบจากการศึกษาสรุปได้ว่าสถานีมีบุคลากรที่อาสาช่วยทำงานและมีการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมาทำงานสถานี

ผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยชุมชนมีบุคลากรยินดีมาช่วยงานด้วยใจ ในลักษณะอาสาสมัคร โดยไม่มีค่าตอบแทน ยกเว้นสถานีบางแห่งที่มีเจ้าหน้าที่ประจำและได้รับค่าตอบแทน เพราะจำเป็นต้องรับผิดชอบงานที่สถานีเป็นเวลาต่อเนื่อง เช่น การดูแลเทคนิคและการเปิด-ปิดสถานี แต่ค่าตอบแทนมักเป็นลักษณะเงินสวัสดิการมากกว่าเป็นเงินเดือน เพราะยินดีทำด้วยจิตอาสาและค่าตอบแทนจำนวนไม่สูง

คุณสมบัติสำคัญประการแรกของบุคลากรที่มาทำงานวิทยชุมชนคือ ต้องเป็นคนดีซึ่งหมายถึงการเป็นบุคคลที่เสียสละ รับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีความซื่อสัตย์สุจริต คุณสมบัติรองลงมาคือ มีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ และ มีความเข้าใจหลักการของวิทยชุมชน ตามลำดับ

ส่วนการได้มาของหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการของสถานีนั้น นิยมใช้วิธีการคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม หัวหน้าสถานีและคณะกรรมการส่วนใหญ่มักเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และมีศักยภาพในการจูงใจให้เกิดความร่วมมือหรือการสนับสนุนงานของสถานี

ปัญหาที่สถานีพบด้านบุคลากรคือการขาดแคลนผู้นำรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดงานของสถานี เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสา ผู้รับผิดชอบในฐานะหัวหน้าและกรรมการสถานีต้องมีความเสียสละอย่างสูงเพราะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในการผลักดันงานวิทยุชุมชนส่งผลให้หาคนรุ่นใหม่ที่จะสืบทอดภาระดังกล่าวได้ยาก ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงาน โดยเฉพาะด้านจัดรายการ เพราะอาสาสมัครที่ได้ฝึกฝนจนมีความชำนาญแล้วอาจเปลี่ยนงานไปทำกับสถานีธุรกิจที่จ่ายค่าตอบแทนทำให้ขาดอาสาสมัครที่จะจัดรายการอย่างต่อเนื่อง ทางออกคือต้องเร่งสร้างผู้นำและอาสาสมัครรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดงานของสถานีด้วยจิตอาสา

4.2 ความพร้อมด้านการเงิน (Money) จากการศึกษาพบว่าปัญหาหลักของสถานีวิทยุชุมชน คือ ปัญหาด้านการเงินที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานสถานี แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ชุมชนให้การสนับสนุนมากที่สุด เนื่องจากสถานีมีค่าใช้จ่ายรายเดือนในการดำเนินงานเป็นจำนวนสูง ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ประจำของสถานี เป็นต้น ดังนั้น สถานีจึงจำเป็นต้องหารายได้เพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ โดยรูปแบบที่สถานีนิยมใช้ในการระดมทุนหารายได้เข้าสถานีมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมทางศาสนา หรือ กิจกรรมประจำปีของชุมชน

ความต้องการในการได้รับความสนับสนุนด้านการเงินจึงเป็นความต้องการเร่งด่วนสำหรับสถานีส่วนใหญ่ จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุชุมชนต้องการให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สนับสนุนด้านเงินทุนแก่สถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย โดยระบุเป็นจำนวนเงินเฉลี่ยระหว่าง 80,000-100,000 บาท/ปี อนึ่ง จำนวนเงินดังกล่าวเป็นจำนวนเงินที่มีความหลากหลายในแต่ละสถานี บางส่วนเห็นว่าพอเพียง บางส่วนเห็นว่ายังไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายจริง อย่างไรก็ตาม สถานีเห็นพ้องต้องกันว่าสถานีควรได้รับการสนับสนุนจากกสทช.ในสัดส่วนร้อยละ 50 ของรายจ่ายทั้งหมด ในส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ชุมชนควรเป็นผู้สนับสนุนเพื่อรักษาความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และยึดหลักการพึ่งพาตนเองของวิทยุชุมชน เงินที่สถานีได้รับจะนำไปใช้จ่ายสำหรับค่าน้ำ-ค่าไฟมากที่สุด รองลงมา คือ ค่าโทรศัพท์-ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์และค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ทั้งนี้ มีสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลาในภาคใต้เพียงสถานีเดียวที่ระบุว่าไม่ต้องการการสนับสนุนด้านการเงินเพราะเกรงว่าจะสร้างความขัดแย้งในหมู่สมาชิก

อนึ่ง อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ นักวิชาการด้านสื่อได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ในระยะ 5 ปีแรก สถานีวิทยุชุมชนควรได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกสทช. ในอัตราส่วนร้อยละ 60 ที่เหลือ 40 ให้สถานีระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน เพราะสถานีหลายแห่งยังไม่เข้มแข็ง เมื่อสถานีมีศักยภาพเพิ่มขึ้นจึงค่อยปรับลดการขอรับการสนับสนุนในสัดส่วนร้อยละ 50

4.3 ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) จากการศึกษาพบว่า สถาบันวิทยุชุมชนมีความพร้อมด้านเนื้อหามากที่สุดเพราะสถานีส่วนใหญ่เข้าใจวัตถุประสงค์การก่อตั้งและบทบาทหน้าที่ของสถานีอย่างชัดเจน เนื้อหาของสถานีจึงตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยเฉพาะการปกป้องสิทธิชุมชน และคุ้มครองสิทธิของบุคคลในชุมชน รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในด้านสุขภาพอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ เนื้อหารายการส่วนใหญ่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นสาระบันเทิงด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากกว่ารายการประเภทอื่นๆ เกณฑ์ชี้วัดความพร้อมอาจพิจารณาจากผังรายการของสถานีที่สะท้อนสัดส่วนของรายการสาระความรู้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

นอกจากนี้ สถานียังมีข้อได้เปรียบอีกประการหนึ่ง คือ สถานีผลิตรายการเองประมาณร้อยละ 60 และผู้จัดรายการเป็นคนในชุมชน จึงสามารถนำเสนอรายการตามที่ชุมชนต้องการได้ ผู้จัดรายการกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดได้แก่ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา รองลงมาคือผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น หมอ ครู ตำรวจ และลำดับสุดท้าย คือ ผู้รู้ในท้องถิ่น และผู้นำศาสนา เกณฑ์ชี้วัดความพร้อมอาจพิจารณาจากสัดส่วนของรายการที่คนในชุมชนเป็นผู้ผลิตเอง ซึ่งควรมีไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ส่วนอีกร้อยละ 40 นั้น เป็นรายการที่อนุญาตให้ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับมาจากที่อื่น ซึ่งคณะกรรมการของสถานีจะเป็นผู้พิจารณาว่าเนื้อหาของรายการที่รับมาจากที่อื่นนั้นต้องเป็นประโยชน์กับชุมชน

ปัญหาด้านเนื้อหาหารายการที่พบมากที่สุด คือ ความไม่ต่อเนื่องของรายการวิทยุ สาเหตุแรกคืออาสาสมัครจัดรายการมักติดภารกิจการเรียนและการทำงานจึงไม่สะดวกที่จะมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผังรายการจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามความสะดวกของผู้จัดรายการ บางครั้งผู้จัดรายการอาจย้ายที่เรียน ย้ายที่ทำงาน หรือไปทำงานด้านจัดรายการให้กับสถานีวิทยุธุรกิจ ทำให้ต้องหาผู้จัดรายการหน้าใหม่มาทดแทน สถานีจึงมักประสบปัญหาว่าผู้จัดรายการจำนวนหนึ่งขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุ ดังนั้นเมื่อสอบถามถึงความต้องการในการพัฒนารายการ พบว่าสถานีต้องการได้รับการอบรมในด้านการจัดรายการวิทยุและการเป็นผู้ประกาศ/ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ การอบรมในด้านการควบคุมเทคนิค การบันทึกเทปและการตัดต่อ และอันดับสุดท้ายคือ การอบรมด้านการเขียนบทวิทยุ ส่วนหัวข้อการอบรมที่มีการเสนอในเวทีรับฟังความคิดเห็นคือ การสำรวจความต้องการของผู้ฟัง และการเป็นผู้สื่อข่าวชุมชน อนึ่ง สถานีเห็นว่าหน่วยงานที่เหมาะสมจะให้เป็นผู้จัดการอบรม คือ กสทช. หรือ สถาบันการศึกษา หรือ สถาบันวิชาชีพ ในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ การจัดอบรมควรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบทของภาษาและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน

4.4 ความพร้อมด้านเทคนิค (Machine) ความพร้อมด้านเทคนิคของวิทยุชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น ด้านเครื่อง (หมายถึง เครื่องส่งและอุปกรณ์การออกอากาศ) ด้านคน (คืออาสาสมัครที่ยินดีมาช่วยดูแลงานด้านเทคนิคเพื่อควบคุมเครื่องมือให้ออกอากาศได้) และด้านความรู้ (คือ บุคลากรที่มีความรู้เพียงพอที่จะซ่อมเครื่องส่งอุปกรณ์เมื่อชำรุดเสียหาย) จากผลการศึกษาพบว่า

ความพร้อมด้านเทคนิคเป็นปัญหาสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาด้านการเงิน ในขณะที่สถานียางแห่งให้ข้อมูลว่าปัญหาด้านเทคนิคเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานีมากที่สุด

ที่ผ่านมา สถานีได้จัดหาเครื่องส่งด้วยวิธีสั่งซื้อ สั่งทำ และรับบริจาค สำหรับการออกอากาศนั้นได้อบรมบุคลากรของสถานีให้มีความรู้และฝึกฝนทักษะในการจัดการดูแลเกี่ยวกับเทคนิคในเบื้องต้น เช่น การควบคุมเสียง การดูแลควบคุมอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องส่ง เป็นต้น แต่ความรู้และทักษะด้านเทคนิคที่ซับซ้อนขึ้น ได้แก่ การซ่อมแซมเครื่องส่งเมื่อเสียนั้น บุคลากรของสถานียังไม่มีความรู้ความสามารถที่จะจัดการได้ ต้องส่งเครื่องไปให้ผู้เชี่ยวชาญแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายนอกชุมชนและมีจำนวนจำกัด ซึ่งทำให้ต้องใช้เวลาในการรอและเสียงบประมาณจำนวนมาก ส่งผลให้ต้องระงับการกระจายเสียงจนกว่าการซ่อมเครื่องจะแล้วเสร็จ

การสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านเทคนิคที่สถานีต้องการ คือ ให้ กสทช. จัดตั้งศูนย์ให้บริการตรวจสอบ และซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในระดับภูมิภาค หรือสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้บริการคำปรึกษาและออกตรวจเครื่องส่งเป็นระยะ ในขณะที่รอ กสทช. ดำเนินการ สถานีวิทยุชุมชนในภาคต่างๆควรรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายดูแลด้านเทคนิคกันเองในระดับภูมิภาค หรือให้กสทช. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนด้านเทคนิคเพื่อเปิดโอกาสให้สถานีกู้ยืมกรณีเครื่องส่ง/อุปกรณ์ออกอากาศเสีย รองลงมาคือ ให้ กสทช. จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิค และสุดท้าย คือ ให้ กสทช. สนับสนุนด้านการเงินในการซ่อมบำรุงเครื่องส่ง เพราะการซ่อมแซมเครื่องส่งในแต่ละครั้งเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก แต่มีบางสถานีที่ระบุว่าประสงค์จะขอการสนับสนุนเรื่อง การซ่อมบำรุงเครื่องส่ง โดยไม่ต้องเป็นตัวเงิน

ส่วนปัญหาด้านเทคนิคที่เป็นผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก และนับเป็นปัญหาใหญ่และพบบ่อยที่สุดของวิทยุชุมชน คือ คลื่นแทรกหรือคลื่นทับซ้อนจากสถานีวิทยุแห่งอื่นๆโดยเฉพาะจากวิทยุธุรกิจในห้องถิ่น ซึ่งมีถึงร้อยละ 50 หรือครึ่งหนึ่งของปัญหาด้านเทคนิคทั้งหมด ดังนั้น สถานีวิทยุชุมชนจึงเสนอให้ กสทช. ทำหน้าที่จัดระเบียบคลื่นความถี่ตามกฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ซึ่งหากไม่เร่งแก้ไขโดยเร็วอาจทำให้สถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการถูกต้องตามหลักการหลายแห่งต้องหยุดการกระจายเสียงหรือต้องพยายามดันร่นหาเครื่องส่งที่มีกำลังแรงขึ้นอันจะทำให้เพิ่มปัญหาและยุ่งยากต่อการจัดระเบียบ

นอกจากนี้ การกำหนดให้สถานีวิทยุบันที่รายการไว้เป็นหลักฐานตามกฎหมายนั้น จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เกือบทุกสถานีจะมีการบันที่รายการไว้ในคอมพิวเตอร์ ซีดี หรือ ดีวีดี ตามลำดับ มีบางสถานีเท่านั้นที่ไม่สามารถบันที่รายการได้ โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์บันทึกเสียง และบุคลากรของสถานีขาดทักษะในการบันที่รายการ

4.5 ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (Management) จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ คือ มีการวางแผน การจัดการ การชี้แจง และการกำกับดูแล เห็นได้ชัดว่าทุกสถานีวิทย์มีการวางแผนการก่อตั้งสถานีวิทย์ กำหนดวัตถุประสงค์ของสถานีวิทย์ที่ชัดเจน มีการจัดโครงสร้างองค์กรโดยการแบ่งงานกันเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีการชี้แจงและกำกับดูแลโดยหัวหน้าสถานีวิทย์และคณะกรรมการสถานีวิทย์ โดยวิธีการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ เช่น ผ่านการประชุมของคณะกรรมการสถานีวิทย์ หรือการสะท้อนความเห็นผ่านกรรมการหรืออาสาสมัคร โดยทั่วไปสถานีวิทย์จะมีการประชุมอย่างน้อย 1-3 เดือนต่อครั้ง หรือเมื่อมีเหตุจำเป็น หรือมีเรื่องเร่งด่วนเกี่ยวกับสถานีวิทย์ ประเด็นที่ปรึกษาหารือกันในที่ประชุมของคณะกรรมการส่วนใหญ่ คือ เรื่องการบริหารจัดการ รองลงมาคือ เรื่องการจัดรายการวิทยุ และสุดท้ายเรื่องการจัดการด้านเทคนิคตามลำดับ ในการประชุมแต่ละครั้ง จะมีเลขานุการ กรรมการ หรือคณะกรรมการในการประชุมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำหน้าที่จดบันทึกการประชุม

นอกจากสถานีวิทย์ชุมชนจะมีการบริหารจัดการสถานีวิทย์ผ่านการประชุมของคณะกรรมการอยู่เป็นประจำแล้ว ผู้ฟังทางบ้านยังสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานของสถานีวิทย์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ผ่านผู้จัดรายการวิทยุหรือคณะกรรมการของสถานีวิทย์ เมื่อพบกันในกลุ่มชุมชมมากที่สุด รองลงมา คือ เสนอแนะผ่านรายการวิทยุ และสุดท้าย แสดงความเห็นผ่านทางเว็บไซต์ของสถานีวิทย์

สถานีวิทย์มีการบริหารจัดการทางการเงินแบบโปร่งใสตรวจสอบได้ เช่น มีการบันทึกเป็นรายรับรายจ่ายเพื่อให้ตรวจสอบได้ โดยชุมชนสามารถตรวจสอบผ่านเอกสารซึ่งแสดงไว้ที่สถานีวิทย์หรือประกาศแจ้งผ่านรายการของสถานีวิทย์ในช่วงเวลาก่อนปิดสถานีวิทย์ทุกวัน หรือแจ้งให้ทราบในการประชุมของคณะกรรมการ

5.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำร่างแนวทาง รูปแบบ และวิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย

ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการวางแผนรูปแบบและวิธีการหารายได้เพื่อให้สถานีวิทย์อยู่ได้ยั่งยืนเป็นจุดอ่อนสำคัญของสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทยเนื่องจากสถานีวิทย์ชุมชนไม่ได้เป็นองค์กรทางธุรกิจและไม่มีเป้าหมายเพื่อการแสวงหากำไรจึงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่องทางการหารายได้ ตามหลักการวิทยุชุมชน รายได้หลักของการดำเนินการสถานีวิทย์ควรมาจากการขอรับการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งมีได้เป็นหลักประกันว่าจะมีรายได้อย่างสม่ำเสมอและพอเพียงสำหรับการดำเนินงาน กรรมการสถานีวิทย์และผู้จัดรายการส่วนใหญ่อาสาทำงานโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน อย่างไรก็ตาม การต้องมารับผิดชอบงบประมาณในการดำเนินการสถานีวิทย์นับเป็นภาระหนักของกรรมการและอาสาสมัคร ส่งผลให้อาสาสมัครบางรายถอนตัวเพราะเกิดความท้อ สถานีวิทย์

บางแห่งต้องหยุดดำเนินการเพราะขาดงบประมาณ ในขณะที่สถานี่บางแห่งต้องผันตัวเองไปเป็นวิทยุธุรกิจ อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่าสถานี่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถดำเนินการมาได้จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 8 ปี ซึ่งนับเป็นระยะเวลานานพอสมควร เหตุผลส่วนใหญ่ที่สถานี่เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเนื่องมาจากสถานี่ประสบความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสร้างความตระหนักว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการมีสถานี่วิทยุ นอกจากนี้ กรรมการยังต้องคิดสร้างสรรค์รูปแบบการหารายได้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนจึงได้รับงบประมาณมาพอเพียงที่จะดำเนินการไปได้ จากผลการศึกษาในประเด็นดังกล่าวสามารถนำมาสรุปเป็นแนวทาง รูปแบบ และวิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชนของประเทศไทย ดังนี้

1. รูปแบบและวิธีการหารายได้ของสถานี่วิทยุชุมชน

1.1 ขอรับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน

ตามหลักการของวิทยุชุมชนแล้วรายได้หลักของสถานี่ควรมาจากสมาชิกในชุมชนนั้นๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนพร้อมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม อันจะส่งผลต่อการดำเนินการของสถานี่อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าสถานี่ส่วนใหญ่มีวิธีการหารายได้จากการขอรับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน 2 ลักษณะ ได้แก่ การขอรับบริจาคเป็นเงิน และการขอรับบริจาคเป็นสิ่งของ โดยแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การขอรับบริจาคเป็นเงินส่วนใหญ่ มี 2 ลักษณะ คือ ขอรับบริจาคเป็นรายเดือนและขอรับบริจาคเป็นรายครั้ง โดยสถานี่วิทยุที่ใช้วิธีขอรับบริจาคเป็นรายเดือนจะเก็บค่าสมาชิกจากคนในชุมชนนั้นเป็นประจำทุกเดือนตามจำนวนที่ตกลงหรืออาจแล้วแต่ความสมัครใจ เพื่อนำรายได้มาจ่ายเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์ ในกรณีเงินที่ได้รับจากสมาชิกไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายของสถานี่ในเดือนนั้น หัวหน้าและกรรมการสถานี่จะเฉลี่ยกันออกเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายส่วนที่เกินจากเงินรับบริจาค หรือใช้วิธีการขอรับบริจาคในรูปแบบอื่น เช่น การจัดกิจกรรมตามบริบทของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ส่วนการขอรับบริจาคเป็นรายครั้ง จะใช้วิธีการระดมทุนเป็นครั้งคราวเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ เช่น เมื่อเครื่องส่งเสียหรือเสาอากาศโดนฟ้าผ่า เป็นต้น

2. การขอรับบริจาคเป็นสิ่งของ สถานี่จะประกาศขอรับบริจาคเป็นสิ่งของเป็นรายครั้งตามความสมัครใจ เมื่อเกิดความจำเป็น เช่น ขอรับบริจาคเครื่องมือและอุปกรณ์ในห้องออกอากาศ อุปกรณ์สำนักงานสำหรับการดำเนินงานของสถานี่ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บเอกสาร พัดลม นอกจากนี้สมาชิกชุมชนบางส่วนยังบริจาคอาหาร อาหารว่าง หรือ เครื่องดื่ม ให้แก่คณะกรรมการสถานี่ และอาสาสมัครนักรับรายการ ตามโอกาสอันควร หรือเมื่อแวะมาเยี่ยมสถานี่ เป็นต้น

1.2 ขอรับการสนับสนุนจากบุคคลทั่วไป

บุคคลทั่วไปที่มีใช้สมาชิกในชุมชนสามารถเป็นกลุ่มเป้าหมายของการขอรับการสนับสนุนได้ หากไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถานี่ให้ขาดความเป็นอิสระ การขอรับการสนับสนุนจากบุคคลทั่วไปโดยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลจากภายนอกชุมชนที่มาเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานของสถานี่แล้วเกิดความชื่นชมการ

ทำงานของสถานี่ในฐานะสื่อทางเลือกที่สร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน จึงมอบเงินหรือสิ่งของให้แก่สถานี่ รายได้ในประเภทนี้มีลักษณะเป็นครั้งคราวและเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานและโอกาสที่จะมีผู้มาเยี่ยมชม เช่น สถานี่วิทยุชุมชนคนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่จะได้รับการบริจาคเงินจากผู้ที่มาเยี่ยมชมหรือศึกษาดูงานของสถานี่เป็นครั้งๆไป โดยแต่ละครั้งจะได้รับเงินสนับสนุนประมาณ 1,000-2,000 บาท เป็นต้น

นอกจากการขอรับการสนับสนุนจากบุคคลที่มาเยี่ยมชมสถานี่เป็นครั้งคราวแล้ว สถานี่วิทยุชุมชนยังขอรับบริจาคเงินและสิ่งของจากบุคคลทั่วไปในระหว่างการจัดกิจกรรมต่างๆของสถานี่ด้วยเช่น สถานี่วิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) จังหวัดเชียงใหม่ ได้ขอรับบริจาคเงินและสิ่งของจากทั้งบุคคลในชุมชนและบุคคลภายนอกชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมวันเด็กซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อนำเงินมาช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมวันเด็ก และช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายของสถานี่ เช่น ค่าบำรุงเครื่องส่งของสถานี่ ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น

อนึ่ง อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ นักวิชาการด้านสื่อได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการหารายได้ของสถานี่วิทยุชุมชนในเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะของการวิจัยในครั้งนี้ว่า วิทยุชุมชนควรมีการตั้งกล่องรับบริจาคเงินและสิ่งของจากบุคคลทั่วไปในสถานที่สาธารณะด้วย เช่น วัด โบสถ์ โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะมีช่องทางเพิ่มขึ้นในการหารายได้แล้ว ยังเป็นการประกาศความมีตัวตนของวิทยุชุมชนให้สังคมรับรู้อีกด้วย

1.3 ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน

องค์กรภายในชุมชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการขอรับการสนับสนุน เนื่องจากเป็นสมาชิกในชุมชนเดียวกันย่อมมีความใกล้ชิดกับสถานี่ และได้รับประโยชน์ร่วมในการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง องค์กรเหล่านี้อาจเป็นองค์กรเอกชน หรือองค์กรพัฒนาชุมชน หรือหน่วยงานที่อยู่ในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นต้น องค์กรภายในชุมชนมีความมั่นคงทางการเงินและมีศักยภาพในการสนับสนุนเป็นจำนวนเงินสูงกว่าคนทั่วไปในชุมชน ปกติสถานี่เลือกใช้วิธีการนี้เพื่อขอรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี่ และในภาวะที่สถานี่ประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1. การขอรับการสนับสนุนเป็นตัวเงินเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายประจำของสถานี่ โดยอาจเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน เช่น สถานี่วิทยุชุมชนคนบางเหริย จังหวัดสงขลา หากองค์กรนั้นเป็นที่ตั้งของสถานี่อาจขอรับการสนับสนุนโดยให้องค์กรดังกล่าวช่วยรับผิดชอบค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าอินเทอร์เน็ตของสถานี่ เพื่อลดภาระของสถานี่ เช่น กรณี สถานี่วิทยุชุมชนคนรักถิ่น จังหวัดพะเยา สถานี่วิทยุชุมชนต้นแบบ จังหวัดกาญจนบุรี และสถานี่วิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

1.3.2. การขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชนในภาวะที่สถานี่ประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย เช่น การขอรับเงินบริจาคจากวัดในกรณีของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์ สัมพันธ์ จังหวัดสุรินทร์ หรือการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต้นสังกัด ซึ่งส่วนมากพบในกรณีวิทยุ

ชุมชนเชิงประเด็น เช่น ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ จังหวัด สุราษฎร์ธานี สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จังหวัดยะลา เป็นต้น

1.4 ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

องค์กรภายนอกชุมชนที่สถานีควรขอรับการสนับสนุน ได้แก่ องค์กรระดับชาติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ เช่น สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) สภาพัฒนาการเมือง สภาวัฒนธรรมจังหวัด มูลนิธิอาสาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค และสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย เป็นต้น องค์กรเหล่านี้มักมีเป้าหมายที่สอดคล้องหนุนเสริมการทำงานของสถานี เช่น การส่งเสริมชุมชนด้านสุขภาพอนามัย ด้านสิทธิชุมชน และด้านประชาธิปไตย การขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชนโดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ สิ่งของ และการจัดฝึกอบรมผู้จัดรายการ วิทยุ ฯลฯ

นอกจากนี้ สถานีได้มีการพิจารณาคัดเลือกแหล่งทุนที่จะขอรับการสนับสนุนด้วยว่าควรเป็น องค์กรหรือแหล่งทุนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อรณรงค์การต่อต้านการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรี รวมทั้งการไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว จึงได้เขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว ภายใต้สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นต้น

อนึ่ง การเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนไปยังแหล่งทุนต่าง ๆ นั้น แม้จะส่งผลดี คือสถานีเสนอรายการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและยังช่วยให้สถานีมีรายได้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ส่งผลให้สถานีต้องถ่ายทอดสัญญาณหรือรับรายการเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาที่แหล่งทุนกำหนด ในสัดส่วนที่มากกว่าเนื้อหาอื่นๆ ที่ไม่มีองค์กรสนับสนุน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการกำหนดผังรายการและการกำหนดเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.5 จัดกิจกรรมระดมทุน

การจัดกิจกรรมระดมทุนของวิทยุชุมชนนับเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมในการเป็น “เจ้าของ” สถานีวิทยุของคนในชุมชน และเป็นวิธีการหารายได้ที่จะได้เงินจำนวนมากมาสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยุชุมชน โดยเฉพาะกรณีที่วิทยุชุมชนต้องประสบปัญหาเครื่องส่งเสียและไม่มีเงินเพียงพอในการซ่อมอุปกรณ์ทำให้ไม่สามารถดำเนินการออกอากาศได้ เป็นต้น

จากผลการศึกษาพบว่า วิทยุชุมชนมีวิธีการจัดกิจกรรมระดมทุนที่หลากหลายในลักษณะของงานประจำปีและการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งวิธีการจัดกิจกรรมระดมทุนนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีกิจกรรมการระดมทุนที่น่าสนใจในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมระดมทุนประจำปีโดยผนวกเข้ากับงานบุญ งานเทศกาลประเพณีต่างๆ ของชุมชน เช่น งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบุญกุ่มข้าวใหญ่ของภาคอีสาน งานประเพณีรดน้ำดำหัวปีใหม่ของชาวล้านนา เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมระดมทุนเป็นครั้งคราว และไม่ต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาทางด้านงบประมาณและความพร้อมในการจัดกิจกรรมของแต่ละสถานี โดยมีรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมระดมทุน มีดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมระดมทุนเชิงวัฒนธรรม ที่สถานีกำหนดขึ้นตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น งานเลี้ยงขันโตก ในบริบทของภาคเหนือ

2.2 การจัดกิจกรรมที่สถานีสร้างสรรค์ขึ้นเอง เช่น ในภาคกลางมีการจัดกิจกรรมระดมทุนที่หลากหลาย และบางกิจกรรมประสบความสำเร็จอย่างมาก เช่น การลี้ยงไห การจับทอง การสอยดาว การจัดงานเลี้ยงน้ำชา การขายสตีกเกอร์ การขายอาหารปลา การแข่งรถ และการพิมพ์หนังสือ เป็นต้น

2.3 การระดมทุนด้วยการที่สถานีรับถ่ายทอดสดงานวัฒนธรรมและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น งานศพ งานบวชนาค งานธรรมเทศนา งานกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ การประชุมขององค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมของเครือข่ายองค์กรชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมเหล่านี้นอกจากจะได้รับคำตอบแทนมาดำเนินงานสถานีแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานีกับคนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าการสถานีมีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนและทำให้ชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสถานีให้ทำหน้าที่สืบต่อไป

ทั้งนี้ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ นักวิชาการด้านสื่อได้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมระดมทุนของวิทยุชุมชนในเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะของการวิจัยครั้งนี้ว่าสถานีวิทยุชุมชนควรกำหนดกิจกรรมการระดมทุนของสถานีวิทยุชุมชนให้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในแต่ละปี คล้ายกับวันเข้าพรรษา วันเด็กแห่งชาติ เพื่อให้สังคมรับรู้และจดจำเทศกาลการระดมทุน เพื่อให้สถานีมีตัวตนและคนสามารถสนับสนุนวิทยุชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ

1.6 ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อประโยชน์สาธารณะ

การขอรับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นรูปแบบและวิธีการหนึ่งที่สถานีวิทยุชุมชนสามารถใช้สิทธิได้ตามกฎหมาย ในการหารายได้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยุชุมชนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายมาตรา 52 ของ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และประกาศ กสทช. เรื่อง กองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง

กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ พ.ศ. 2555 ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่าง การกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของสถานวิทยุชุมชนที่สามารถขอรับการสนับสนุนจากกองทุนฯ ดังกล่าวได้

5.3 แนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติใน การขอรับใบอนุญาต

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานวิทยุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและข้อเสนอแนะจากการ ระดมความเห็นในเวทีประชุมกลุ่มย่อยระดับภาคและเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระดับชาติ สามารถสรุป เป็นแนวทางและกลไกสำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มี คุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาต ดังนี้

1. กสทช. ต้องส่งเสริมให้ชุมชนที่มีความพร้อมเป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตอย่าง ทัวถึงเพื่อให้สามารถประกอบกิจการบริการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยวิธีการที่ หลากหลาย ได้แก่

1.1 เปิดโอกาสให้ชุมชนที่มีความพร้อมตามคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชน (คือ ชุมชนมีความต้องการสื่อวิทยุชุมชน ชุมชนมีความพร้อมที่จะร่วมเป็นเจ้าของ และชุมชนพร้อมที่จะ ขับเคลื่อนวิทยุชุมชนในฐานะสมบัติร่วมของชุมชน) แสดงเจตจำนงในการขอรับการสนับสนุนเพื่อเป็นผู้ มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาต

1.2 มีกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติของชุมชนที่มีความพร้อมเพื่อการคัดกรองที่มี ประสิทธิภาพ โดยกระบวนการดังกล่าวต้องมีความโปร่งใส เป็นธรรม และน่าเชื่อถือ

1.3 มีกระบวนการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ โดย กสทช.ควรร่วมมือกับ สถาบันการศึกษา องค์กรวิชาชีพ และภาคประชาสังคมในท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชนที่ แสดงเจตจำนงในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอแนะให้กสทช.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาชีพในการจัดอบรมเตรียม ความพร้อมด้านรายการ ด้านเทคนิคและด้านการบริหารจัดการของการประกอบกิจการ บริการชุมชน
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพและภาคประชาสังคมในการสนับสนุนให้เกิด การกำกับดูแลกันเองด้านเนื้อหาและการดำเนินงานของสถานีประเภทกิจการบริการชุมชน

- สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาและสถาบันวิชาชีพ ในการให้บริการตรวจสอบ ช่อมแซม
เครื่องส่งและอบรมด้านเทคนิคของสถานีประเภทกิจการบริการชุมชน
- สร้างเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมชุมชนและผู้ประกอบกิจการบริการ
ชุมชน

2. กสทช. ต้องส่งเสริมให้มีกระบวนการอบรมบุคลากรด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมบุคลากรในชุมชนที่มีความพร้อมให้มีความรู้เพียงพอที่จะดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยวิธีการต่อไปนี้

2.1. สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นทั้งระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ในทุกภูมิภาคนับเป็นต้นทุนอันสำคัญในการช่วยเตรียมความพร้อมของการประกอบกิจการบริการชุมชน เนื่องจากเป็นแหล่งความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการกระจายเสียง จากผลการศึกษาพบว่าตัวแทนวิทยุชุมชนมีข้อเสนอให้ กสทช. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นโดยมอบหมายให้สถาบันการศึกษาเหล่านั้นทำหน้าที่จัดการฝึกอบรมให้กับบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเผยแพร่ความรู้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

นอกจากบทบาทของสถาบันการศึกษาในฐานะสถาบันฝึกอบรมให้กับบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแล้ว สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรมีบทบาทให้คำปรึกษาและให้บริการแก่สถานีวิทยุชุมชนในยามมีเหตุจำเป็น ซึ่ง กสทช. ควรสร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.2 จัดอบรมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักการวิทยุชุมชนและกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนด้วยกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับบุคลากรนั้นจะช่วยให้การดำเนินกิจการวิทยุชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยหัวข้อการฝึกอบรมควรครอบคลุมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ความรู้ทางด้านกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ว่าด้วยวิทยุชุมชน ความรู้และทักษะด้านการจัดรายการ การผลิตรายการ ด้านเทคนิคและด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความรู้ความเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการบริการชุมชน แม้ผลการวิจัยจะพบว่า กลุ่มตัวแทนวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชนว่าเป็นวิทยุตามหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ “เป็นของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน” แต่ก็พบว่า บางส่วนยังต้องการให้มีการต่อยอดหลักการดังกล่าวให้กับบุคลากรรุ่นใหม่ที่มาเข้ามาสืบทอดการดำเนินงานในสถานีเพื่อให้ยึดมั่นในหลักการวิทยุชุมชน

อนึ่ง กสทช.ได้ออกกฎระเบียบใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการบริการชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงระบียบดังกล่าว เพื่อสามารถดำเนินการสถานีให้เป็นไปหลักเกณฑ์และระเบียบที่กำหนด

2.2.2 จัดอบรมด้านการบริหารจัดการวิทยุชุมชน การบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานวิทยุชุมชน แม้ผลการวิจัยจะพบว่า สถานีวิทยุชุมชนชุมชนส่วนใหญ่บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการโดยมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเทคนิคและการเงินหรือในยามมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน แต่ก็พบว่าบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนเองยังต้องการการเสริมศักยภาพด้านการบริหารจัดการทั้งทางด้านการระดมทุน การจัดทำระบบบัญชี และการบริหารงานด้านบุคลากร นอกจากนี้ การจัดอบรมหัวข้อดังกล่าวจะช่วยขยายความรู้ไปสู่บุคลากรรุ่นใหม่ ให้พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานีอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.2.3 จัดอบรมด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน การฝึกอบรมการจัดรายการวิทยุชุมชนถือเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยสาระสำคัญของการฝึกอบรมนั้น ตัวแทนวิทยุชุมชนได้เสนอว่า ควรมีการฝึกอบรมตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายการประเภทต่าง ๆ การเขียนบทรายการอย่างง่าย ๆ เทคนิคการจัดรายการเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง เทคนิคการสื่อสารให้เข้าใจง่าย ถ่ายทอดได้อย่างครบถ้วน และการผลิตรายการ เป็นต้น

2.2.4 จัดอบรมด้านเทคนิค การดูแลเครื่องส่ง และอุปกรณ์ ปัญหาทางด้านเทคนิคถือเป็นปัญหาหลักของวิทยุชุมชนทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนวิทยุชุมชนต้องการให้สถาบันการศึกษาท้องถิ่นจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรของสถานีเพื่อให้สามารถดูแล บำรุงรักษาอุปกรณ์และเครื่องส่งในเบื้องต้น ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิคที่ซับซ้อน เช่น การแก้ไขปัญหาเมื่อเครื่องส่งขัดข้อง รวมทั้งการแก้ปัญหาเรื่องคลื่นแทรกและคลื่นรบกวน นอกจากนี้ กลุ่มตัวแทนของวิทยุชุมชนยังได้เสนอให้ กสทช. จัดตั้งศูนย์บริการทางด้านเทคนิคในแต่ละภูมิภาคในรูปของศูนย์บริการระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์ซ่อม ศูนย์ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง เพื่อจะได้ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านเทคนิคให้กับสถานีวิทยุชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนวิทยุชุมชนต้องการเพิ่มศักยภาพทั้งด้านความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ โดยได้เสนอให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดกระบวนการอบรมบุคลากรด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้มีความรู้เพียงพอที่จะดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. กสทช.ต้องส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในขอรับใบอนุญาต

จากผลการศึกษาวិจัยพบว่า ประชาชนมีความสับสนเกี่ยวกับกฎระเบียบและขั้นตอนการขอรับใบอนุญาต อันเนื่องมาจากข้อจำกัดและปัจจัยหลายประการ ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพทางการสื่อสารของประชาชน กสทช. ควรต้องอำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาตให้กับชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ จัดอบรมชี้แจงขั้นตอนการขอรับใบอนุญาต การเตรียมเอกสาร การรวบรวมหลักฐาน และการกรอกใบสมัครขอรับใบอนุญาต โดยแยกกลุ่มที่จะชี้แจงให้เหมาะสมกับประเภทของการประกอบกิจการที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาต ทั้งนี้ กสทช.ควรตั้งศูนย์ตอบข้อซักถาม (Call Center) เพื่อตอบคำถามและข้อสงสัยจากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ประกอบการบริการชุมชนหรือผู้ประสงค์จะขอใบอนุญาตผู้ประกอบการบริการชุมชน

กสทช.ควรจัดทำข้อมูลและเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบผ่านช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น คู่มือและเว็บไซต์เกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาต อนึ่ง ควรมอบหมายให้ กสทช. ระดับภาคมีภาระรับผิดชอบในการให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาต ทั้งนี้ กสทช. ควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค ในการให้บริการตรวจสอบเครื่องส่งให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่เป็นธรรม

นอกจากนั้น ยังมีข้อเสนอแนะให้สถานีรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวิทยุชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในระดับภาคในการให้คำแนะนำและหนุนช่วยสถานีวิทยุชุมชนที่ประสงค์จะขอใบอนุญาต เช่น ให้ความช่วยเหลือแนะนำกระบวนการติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมเอกสาร การจัดทำหลักฐาน โดยกสทช.ควรเอื้ออำนวยให้เกิดการรวมกลุ่มกันเองของสถานีวิทยุชุมชน นอกจากนี้ กสทช. ควรยกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบเครื่องส่งให้กับวิทยุชุมชนในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิการสื่อสารตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

จากที่อภิปรายข้างต้นสามารถสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในขอรับใบอนุญาตเป็นประเด็น ดังนี้

1. กสทช. ต้องมีระบบในการอำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาต
2. จัดอบรมชี้แจงการเตรียมเอกสาร การรวบรวมหลักฐาน และการกรอกใบสมัครขอรับใบอนุญาต
3. กสทช.ควรตั้งศูนย์บริการตอบข้อซักถาม (Call Center) เพื่อตอบคำถามและข้อสงสัยจากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ประกอบการบริการชุมชนหรือผู้ประสงค์จะขอใบอนุญาตผู้ประกอบการบริการชุมชน
4. จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น คู่มือและเว็บไซต์เกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาต
5. มอบหมายให้ กสทช. ระดับภาคให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาต

6. กสทช. ควรร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค ในการให้บริการตรวจสอบเครื่องส่งให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

7. สถานีวิทยุชุมชนควรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวิทยุชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในระดับภาคในการให้คำแนะนำและหนุนช่วยสถานีวิทยุชุมชนที่ประสงค์จะขอใบอนุญาต เช่น กระบวนการติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมเอกสาร การจัดทำหลักฐาน

8. กสทช. ควรยกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบเครื่องส่งให้กับวิทยุชุมชนในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน

4. ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ

สำนักงานกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนที่มีความพร้อมในการดำเนินการสถานีประเภทกิจการบริการชุมชน โดยมีแนวทางในการสนับสนุนงบประมาณ ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนงบประมาณก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ได้แก่ ค่าเครื่องส่งตามมาตรฐานที่ กสทช. กำหนด ค่าเสาอากาศ เป็นต้น

2. การสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายระหว่างการดำเนินงานสถานีวิทยุ โดยควรกำหนดให้สถานีสามารถขอรับการสนับสนุนได้ในสัดส่วนร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่ายสถานี โดยมีกรอบระยะเวลา 5 ปี หลังจาก 5 ปี และเมื่อสถานีมีวิธีการหารายได้แล้ว กสทช. อาจกำหนดให้สถานีขอรับการสนับสนุนได้ในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 50 (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 27 กรกฎาคม 2556)

3. การสนับสนุนงบประมาณการส่งเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงบประมาณในระหว่างการดำเนินงานสถานีวิทยุ ได้แก่

3.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณ รูปแบบและวิธีการระดมทุน

3.2 จัดอบรมด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

อนึ่ง อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (27 กรกฎาคม 2556) ได้เสนอแนะให้สถานีวิทยุชุมชนจัดทำบันทึกเชิงสถิติของงบประมาณและค่าใช้จ่ายของสถานี โดยจัดทำเป็นตารางรายรับ-รายจ่าย แยกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน โดยทำสถิติย้อนหลังไป 5-10 ปี เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานีและเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการของบประมาณสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

5. กสทช. ควรส่งเสริมความพร้อมด้านเทคนิค เพื่อดูแล แก้ไขปัญหา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

จากผลการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนที่มีคุณสมบัติตามหลักการวิทยุชุมชนนั้น พบว่าปัญหาหลักของการดำเนินงานคือปัญหาด้านเทคนิค ได้แก่ ด้านเครื่อง (หมายถึง เครื่องส่งและอุปกรณ์การออกอากาศ) ด้าน

คน (คือ อาสาสมัครที่ยินดีมาช่วยดูแลงานด้านเทคนิคเพื่อควบคุมเครื่องมือให้ออกอากาศได้) และด้านความรู้ (คือ บุคลากรที่มีความรู้เพียงพอที่จะซ่อมเครื่องส่งอุปกรณ์เมื่อชำรุดเสียหาย) ดังนั้น กสทช. จึงควรสนับสนุนให้ สถานีวิทยุชุมชนมีความพร้อมด้านเทคนิคดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งกองทุนด้านเทคนิคเพื่อเปิดโอกาสให้สถานีกู้ยืมกรณีเครื่องส่ง/อุปกรณ์ ออกอากาศเสีย
2. การจัดตั้งศูนย์ให้บริการตรวจสอบ และซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในระดับภูมิภาค
3. การจัดทำคู่มือด้านเทคนิค เพื่อดูแลรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้าน เทคนิคเบื้องต้น
4. การจัดอบรมด้านการดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง อุปกรณ์และการบันทึกรายการ

6. กสทช.ควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการตรวจสอบและการกำกับดูแลกันเอง

มีเสียงสะท้อนจากผู้เกี่ยวข้องว่าการกำกับดูแลผู้ประกอบการกิจการวิทยุชุมชนภายหลังที่ได้รับ ใบอนุญาตชั่วคราวยังไม่ทั่วถึง สถานีที่ดำเนินการโดยถูกต้องตามหลักการยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิ ทั้งใน กรณีมีการรบกวนคลื่นความถี่กันเองและในกรณีการกำกับดูแลการประกอบกิจการให้เป็นไปตามเงื่อนไขของ ใบอนุญาตที่ได้รับในแต่ละประเภท ซึ่งในกรณีนี้ กสทช.อาจส่งเสริมให้มีกลไกการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดย ให้มีการร่วมตรวจสอบเฝ้าระวัง เช่น ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดการดูแลกำกับ กันเอง หรือกำกับดูแลโดยเครือข่ายหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้บริโภค โดย กสทช.ต้องให้การสนับสนุนอย่างเป็น รูปธรรมให้มีการรวมกลุ่มองค์กรวิชาชีพเพื่อสร้างมาตรฐาน จริยธรรมของกลุ่มวิทยุชุมชนเพื่อใช้ในการกำกับ ดูแลกันเอง หรืออาจจะลดค่าธรรมเนียมบางอย่างแก่ผู้ที่สังกัดองค์กรวิชาชีพที่มีพันธะสัญญาว่าจะกำกับดูแล กันเองตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นต้น โดยอาจมีแนวทางดังนี้

1. กสทช. ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมกำหนดเกณฑ์ในการกำกับดูแลกันเองตาม หลักเกณฑ์และกติกาสากลของวิทยุชุมชน
2. ร่วมมือกับสถาบันวิชาชีพและภาคประชาสังคมในการกำหนดแนวทางการกำกับดูแล กันเอง
3. จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบและกำกับดูแลกันเองอย่างเป็นระบบ

7. กสทช. ควรส่งเสริมความพร้อมด้านรูปแบบการจัดรายการและเนื้อหารายการที่ สอดคล้องกับหลักการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการชุมชน

เนื้อหาและรูปแบบรายการของวิทยุชุมชน ควรแตกต่างจากเนื้อหาและรูปแบบของวิทยุในสื่อ กระแสหลัก ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในการรับฟังเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และยึด เป้าหมายในการสร้างประโยชน์สาธารณะให้กับชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาวางแผนหรือ เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำผังรายการ โดยเนื้อหารายการควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

กสทช. ควรส่งเสริมความพร้อมด้านรูปแบบการจัดรายการและเนื้อหารายการเพื่อให้เป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชน โดยมีแนวทาง ดังนี้

1. จัดทำหลักสูตรการจัดรายการและคู่มือการผลิตรายการวิทยุชุมชน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การจัดทำผังรายการที่มีสัดส่วนเนื้อหาตามที่กฎหมายกำหนด / กระบวนการจัดทำผังรายการ สะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. จัดอบรมการผลิตรายการและการจัดทำผังรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบททางด้านภาษาและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งหัวข้อที่ต้องการจัดให้มีการอบรม ที่จำเป็น อาทิ เช่น

2.1 การเป็นผู้ประกาศ

2.2 การผลิตรายการวิทยุชุมชน

2.3 เทคนิคการจัดรายการวิทยุ

2.4 การเป็นผู้สื่อข่าวชุมชน

2.5 การจัดทำรายการผ่านอินเทอร์เน็ต

2.6 เทคนิคการบันทึกรายการ

2.7 จัดตั้งศูนย์บริการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนารายการรวมถึงมีแหล่งสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาเนื้อหาและการจัดรายการ เช่น เว็บไซต์ ห้องสมุดรายการสารคดีวิทยุเพื่อให้สถานีวิทยุสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งการใช้เป็นตัวอย่างหรือใช้เพื่อการค้นคว้า

โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย ได้นำเสนอข้อมูลจากผลการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาแนวทางและวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนต่อไป

บทที่ 6

ร่างกรอบแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของสถานีวิทยุชุมชน

โครงการวิจัยฯได้นำข้อมูลที่ได้สังเคราะห์และอภิปรายภายใต้กรอบแนวคิดของหลักการบริหารจัดการ 5 M และ หลักการตลาด 4 P ในบทที่ 5 มาจัดทำเป็นร่างกรอบแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองวิทยุชุมชนและเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน เพื่อตอบโจทยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อการศึกษาคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ
 2. เพื่อศึกษากรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย
 3. เพื่อศึกษากรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน
- ทั้งนี้ จะได้นำเสนอเป็นประเด็นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

6.1 ร่างกรอบแนวทางการกำหนดคุณสมบัติ ปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ปัจจัยความพร้อมของชุมชน คุณสมบัติของสถานี และปัจจัยความพร้อมของสถานี ซึ่งสามารถนำมากำหนดแนวทางการพิจารณา ดังนี้

6.1.1 ปัจจัยความพร้อมของชุมชน

ลำดับ	ปัจจัยความพร้อมของชุมชน	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
1.	ชุมชนมีความต้องการสื่อวิทยุชุมชน	1.1 ชุมชนต้องการช่องทางการสื่อสารแนวระนาบในชุมชน เพื่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	- ชุมชนรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งวิทยุชุมชน - ชุมชนกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานีเพื่อ
		1.2 ชุมชนต้องการสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะเนื้อหาที่ถูกกลະเลຍการนำเสนอในสื่อกระแสหลัก 1.3 ชุมชนต้องการมีสื่อทางเลือกเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้ชุมชน และปกป้องสิทธิของชุมชน	สถานีวิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานดังต่อไปนี้ - การมีส่วนร่วมของบุคคล/กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน ในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน - วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานีที่ครอบคลุมถึงลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะรวมกัน ดังต่อไปนี้ - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน - การนำเสนอเนื้อหาตามความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะเนื้อหาที่ถูกกลະเลຍการนำเสนอในสื่อกระแสหลัก - การปกป้องและรักษาสิทธิชุมชน
2.	ชุมชนพร้อมมีส่วนร่วม	2.1 ชุมชนพร้อมมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ 2.2 ชุมชนพร้อมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2.3 ชุมชนพร้อมมีส่วนร่วมดำเนินงาน	สถานีวิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานดังต่อไปนี้ - บุคคล/กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชนร่วมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในฐานะเจ้าของสถานีวิทยุชุมชนร่วมกัน เช่น รายชื่อผู้บริจาคเงินให้แก่สถานี เป็นต้น - กรรมการบริหาร และ กรรมการดำเนินงานสถานีฯ มาจากสมาชิกในชุมชน - อาสาสมัครของสถานีมาจากสมาชิกในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนอาสาสมัครทั้งหมด

6.1.2 คุณสมบัติของสถานี

ลำดับ	คุณสมบัติสถานี	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
1.	ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน	1.1 สมาชิกชุมชนให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนและเป็นเจ้าของร่วมกัน	สถานีวิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน ดังต่อไปนี้ - รายงานการประชุมของประชาคมชุมชนที่ตกลงว่าจะจัดตั้งวิทยุชุมชน - รายชื่อคณะกรรมการจัดตั้งสถานีที่เป็นสมาชิกในชุมชน
		1.2 คนในชุมชนร่วมบริจาคเงิน/สิ่งของ/ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินการสถานี รวมถึงให้การอุดหนุนทางการเงินแก่สถานีที่ไม่ใช่ในรูปแบบการโฆษณา หรือการแสวงหากำไรทางธุรกิจ หรือการแลกเปลี่ยนทางธุรกิจ	สถานีสามารถแสดงหลักฐาน ดังต่อไปนี้ - รายชื่อผู้บริจาค เงิน เครื่องส่ง และอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานสถานี เช่น ที่ดิน เป็นต้น โดยรายชื่อผู้บริจาคข้างต้น ต้องเป็นสมาชิก/กลุ่ม/องค์กรในชุมชน หรือพิสูจน์ได้ว่ามีเจตนาเพื่อประโยชน์ของชุมชน
2.	ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานี	2.1 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานี 2.2 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานี 2.3 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะและประเมินผลสถานี	สถานีวิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานดังต่อไปนี้ - รายชื่อคณะกรรมการสถานี จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ซึ่งมาจากสมาชิกในชุมชน และไม่ใช่บุคคลที่มีนามสกุลเดียวกัน - อาสาสมัครของสถานีซึ่งมาจากสมาชิกในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของอาสาสมัครทั้งหมด - สถานีจัดช่องทางให้คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการและการดำเนินงานสถานี - หลักฐานการแสดงความคิดเห็นหรือการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานีโดยสมาชิกในชุมชน เช่น รายงานการประชุมที่บันทึกข้อเสนอแนะจากคนในชุมชน หรือหลักฐานการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคนในชุมชน เป็นต้น

ลำดับ	คุณสมบัติสถานี่	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
3.	สถานี่ต้องนำเสนอรายการเพื่อประโยชน์ของชุมชน	รายการของสถานี่ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ 3.1 มุ่งตอบสนองความต้องการของกลุ่มที่หลากหลายในชุมชน 3.2 นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และสนับสนุนการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี 3.3 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆตามกรอบที่ระบุไว้ในประกาศ/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น การเสริมสร้างประชาธิปไตย การเสริมสร้างสิทธิพลเมือง การลดปัญหาความยากจน การสร้างธรรมาภิบาล และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น 3.4 ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิชุมชน และคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของบุคคลในชุมชน	สถานี่วิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่ารายการของสถานี่มีลักษณะตามข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกันอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่าสองปี ดังต่อไปนี้ - ผังรายการของสถานี่ซึ่งมีสัดส่วนรายการที่เป็นสาระประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 - มีรายการที่สะท้อนถึงความต้องการด้านเนื้อหาของกลุ่มที่หลากหลายในชุมชน - มีรายการที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามกรอบที่ระบุไว้ในประกาศ/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง - มีรายการที่ปกป้องสิทธิชุมชน และคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของบุคคลในชุมชน
4.	ไม่มีโฆษณาและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ	รูปแบบการหารายได้ของสถานี่ มาจากการรับบริจาคและการรับการอุดหนุนจากสมาชิกในชุมชน หรือรายได้ทางอื่นซึ่งมิใช่การโฆษณาและการแสวงหากำไรในทางธุรกิจ และต้องไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อการบริหารจัดการและการดำเนินงานสถานี่	สถานี่วิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ - วัตถุประสงค์ของสถานี่ต้องระบุชัดเจนว่าไม่รับโฆษณาและไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ - รายชื่อผู้บริจาคที่ไม่ได้แลกเปลี่ยนประโยชน์ทางธุรกิจกับสถานี่ - ผังรายการที่สนับสนุนว่าสถานี่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นต้น

ลำดับ	คุณสมบัติสถานี่	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
5.	ไม่ถูกแทรกแซงหรือครอบงำจากกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจ กลุ่มอิทธิพลใดๆ	สถานี่ต้องดำเนินงานโดยธำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระในการเข้าถึงข้อมูล การนำเสนอเนื้อหา และการสื่อสารของชุมชน	สถานี่วิทยุชุมชนสามารถแสดงหลักฐานดังต่อไปนี้ - ผังรายการของสถานี่ ซึ่งมีสัดส่วนรายการที่สะท้อนความต้องการของชุมชน หรือสัดส่วนรายการที่ผลิตเองในชุมชนในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายการทั้งหมด

6.1.3 ปัจจัยความพร้อมของสถานี่

การวิเคราะห์ปัจจัยความพร้อมของสถานี่วิทยุชุมชนได้พิจารณาตามกรอบแนวคิดของหลักการบริหารจัดการ 5 M โดยสามารถนำมาจัดทำร่างเกณฑ์และแนวทางกำหนดตัวบ่งชี้ตามรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
1. ความพร้อมด้านบุคลากร		
1. หัวหน้าสถานี่/ ผู้อำนวยการสถานี่	มาจากคนในชุมชนด้วยกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม	มีกระบวนการสรรหาหัวหน้าสถานี่ด้วยวิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น การเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆในชุมชน การเลือกกันเองในชุมชน และการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม เป็นต้น
2. กรรมการสถานี่	2.1 มาจากคนในชุมชนด้วยกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม	มีกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานี่ด้วยวิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วม เช่น การเลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆในชุมชน การเลือกกันเองในชุมชน และการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม เป็นต้น
	2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการควรมาจากกลุ่มที่หลากหลาย ตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่	กำหนดองค์ประกอบให้คณะกรรมการต้องมาจากกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้ อาทิ เช่น ผู้แทนกลุ่มอาชีพ ผู้แทนกลุ่มผู้หญิง เด็กและเยาวชน ผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ และ ผู้แทนกลุ่มรณรงค์ในประเด็นต่างๆ เป็นต้น โดยเปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นตามเงื่อนไข และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่
	2.3 จำนวนกรรมการที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการสถานี่	ไม่น้อยกว่า 5 คน

ลำดับ	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
1. ความพร้อมด้านบุคลากร		
	2.4 คุณสมบัติของหัวหน้า/คณะกรรมการสถานี่	- เป็นผู้ที่ชุมชนให้การยอมรับ (การพิสูจน์การยอมรับอาจมาจากการสรรหาโดยวิธีที่เหมาะสม) - มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ - มีความเข้าใจหลักการวิทย์ชุมชน* - มีความสามารถในงานที่รับผิดชอบ เช่น การจัดรายการ ดูแลด้านเทคนิค การเงิน-บัญชี มีศักยภาพในการระดมทุน มีทักษะในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง* (*หมายเหตุ ควรเป็นบทบาทของ กสทช. ที่ต้องพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถานี่ในด้านที่ระบุ)
3. อาสาสมัคร	คุณสมบัติของอาสาสมัครของสถานี่วิทย์ชุมชน	- เป็นสมาชิกในชุมชนที่อาสาเข้ามาช่วยทำงานในด้านต่างๆ ของสถานี่ เช่น จัดรายการ ดูแลเทคนิคการเงิน การระดมทุน และอื่นๆ - เน้นระบบอาสาสมัครโดยไม่รับค่าตอบแทน - มีความเข้าใจหลักการวิทย์ชุมชน
4. เจ้าหน้าที่ประจำ (*ขึ้นกับสถานี่)	4.1 หน้าที่	ดูแลด้านเทคนิค การเปิด-ปิด และดูแลความเรียบร้อยของสถานี่หรือหน้าที่อื่นๆ ตามที่สถานี่มอบหมายเช่น จัดรายการแทนเมื่ออาสาสมัครติดภารกิจ
	4.2 จำนวน	อย่างน้อย 1 คน
	4.3 ลักษณะการให้ค่าตอบแทน	อาจมีค่าตอบแทนเป็นรายเดือน หรือให้เป็นค่าสวัสดิการ ขึ้นกับการตกลงระหว่างสถานี่และเจ้าหน้าที่ประจำ* (*หมายเหตุควรเป็นบทบาทของ กสทช. ที่ต้องสนับสนุนค่าใช้จ่าย กรณีสถานี่มีความจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำ)

ลำดับ	เกณฑ์	แนวทางการกำหนดตัวบ่งชี้
2. ความพร้อมด้านการเงิน		
	วางแผนเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสถานีไว้ล่วงหน้า	- ข้อมูลจากการทำเวทีประชุมกลุ่มย่อย แสดงให้เห็นว่า สถานีควรจัดเตรียมค่าใช้จ่ายในช่วงก่อตั้งสถานี โดยเฉลี่ยประมาณ ๒ แสนบาท/ต่อสถานี - สถานีควรจัดเตรียมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานี (ค่าไฟฟ้า โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ค่าซ่อมเครื่องส่ง) ประมาณ 80,000-100,000 บาท/ปี - สถานีควรเตรียมหารูปแบบและวิธีการหารายได้เพื่อดำเนินการสถานีอย่างยั่งยืน
	การแสวงหารายได้ของสถานีต้องสะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชนและไม่พึ่งพิงรายได้จากโฆษณา	- ชุมชนบริจาคเป็นรายเดือนหรือรายครั้ง - ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน
	แสวงหาการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน และ/หรือ องค์กรภายนอกชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะเป้าหมายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานี	- มีการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน และ/หรือ องค์กรภายนอกชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ
	รับการสนับสนุนจาก กสทช.	ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ* (*หมายเหตุกสทช.ต้องให้การสนับสนุนอย่างน้อยร้อยละ 60 ของรายจ่ายทั้งหมดของสถานี ในช่วง 5 ปีแรก หลังจากที่สถานีเรียนรู้วิธีการหารายได้ด้วยตนเองแล้ว กสทช.ควรให้การสนับสนุนร้อยละ 50)

ลำดับ	เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
3. ความพร้อมด้านเนื้อหา		
	ผังรายการสะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชน	- มีกระบวนการรับฟังความต้องการของชุมชน - มีการพิจารณาความพร้อมของอาสาสมัคร - มีการพิจารณาผังรายการร่วมกันของกรรมการสถานี โดยคำนึงถึงความต้องการของคนฟังและความพร้อมของอาสาสมัคร
	รายการที่ผลิตเองโดยสถานี ควรสะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดเนื้อหาและกระบวนการผลิต	- รายการที่ผลิตเองในชุมชนควรมีมากกว่ารายการถ่ายทอดสัญญาณจากสถานีอื่นในสัดส่วนร้อยละ 60 :40 - รายการที่ถ่ายทอดสัญญาณมาจากที่อื่นควรเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ - เป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือชุมชนมีส่วนได้ส่วนเสีย - เป็นรายการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
	สัดส่วนเนื้อหารายการ ควรเน้นรายการสาระความรู้มากกว่ารายการบันเทิง	- สัดส่วนรายการประเภทข่าวสาร สาระความรู้ควรมีไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 - สัดส่วนรายการประเภทบันเทิงไม่ควรเกิน ร้อยละ 30
	เนื้อหารายการมุ่งตอบสนองความต้องการ และ ประโยชน์ของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	- มีการเสนอรายการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และไม่สามารถรับฟังได้จากสื่อกระแสหลัก โดยควรมีลักษณะ ดังนี้ - รายการที่นำเสนอข่าวสารชุมชน - สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น - ปกป้องสิทธิชุมชน และปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของบุคคล - ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มต่างๆในชุมชน - อารมณ์ดีลักษณะชุมชน - เพื่อคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของชุมชน เช่น การเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

ลำดับ	เกณฑ์	แนวทางการกำหนดตัวบ่งชี้
4. ความพร้อมด้านเทคนิค		
	สถานีนีมีการดูแล และควบคุม ประสิทธิภาพ และคุณภาพด้านเทคนิค	- สถานีนีมีการจัดการไม่ให้เกิดการออกอากาศของสถานีไปรบกวนคลื่นความถี่อื่น - สถานีนีมีการกำหนดวิธีการได้มาและการดูแลอุปกรณ์ตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด
	สถานีนีมีการบันทึกรายการ	สถานีนีมีการบันทึกรายการด้วยวิธีการต่างๆเพื่อการตรวจสอบย้อนหลังได้
5. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ		
1. มีระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม	มีการบริหารจัดการตามกระบวนการได้แก่ มีการวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำและการกำกับดูแล	- มีการวางแผนการก่อตั้งสถานีโดยกำหนดวัตถุประสงค์ของสถานีที่ชัดเจน - มีการจัดโครงสร้างองค์กรโดยการแบ่งงานกันทำเป็นฝ่ายต่างๆ - มีการขึ้นนำและกำกับดูแลโดยหัวหน้าสถานีและคณะกรรมการสถานีด้วยวิธีการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
2. มีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล	มีการบริหารจัดการที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	- มีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรึกษาหารือในประเด็นการดำเนินงานและการพัฒนางานของสถานี - มีช่องทางที่หลากหลายในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน
	สถานีนีมีการบริหารงานด้วยความรับผิดชอบ (Accountability)	มีช่องทางรับเรื่องร้องเรียนและมีกลไกในการแก้ไขปัญหา
	มีการบริหารจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้	- มีการบันทึกการประชุมด้วยวิธีการต่างๆที่สามารถเป็นหลักฐานในการตรวจสอบได้ - สถานีนีมีการบันทึกรายการด้วยวิธีการต่างๆเพื่อการตรวจสอบย้อนหลังได้ - มีการจัดทำและเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ชุมชนตรวจสอบได้

6.2 ร่างกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย

การวิเคราะห์ความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนโดยใช้หลักการตลาด 4 P มาเป็นกรอบการพิจารณานั้นเป็นความพยายามที่จะสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการและสร้างความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์ตามหลักการตลาด 4P สามารถสรุปให้เป็นแนวทางการจัดทำร่างกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนของประเทศไทย ดังนี้

6.2.1 กรอบแนวทางการหารายได้ของสถานีวิสาหกิจชุมชน

เกณฑ์	แนวทางกำหนดตัวบ่งชี้
1. ต้องไม่หารายได้จากการโฆษณา	ไม่มีการโฆษณาสินค้าหรือบริการทางสถานีวิสาหกิจชุมชนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม (รวมถึงการไม่เอ่ยถึงชื่อสินค้า หรือสรรพคุณสินค้าในรายการ ไม่เปิดเพลงเพื่อแลกกับคำตอบแทนจากบริษัทหรือค่ายเพลง เป็นต้น)
2. ต้องไม่หารายได้จากการแสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ	ไม่ใช้สถานีวิสาหกิจหรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้สถานีวิสาหกิจเป็นช่องทางแสวงหากำไร (เช่น รับคำตอบแทนจากบริษัทเอกชนเพื่อเข้ามาจัดรายการส่งเสริมสินค้า หรือให้ผู้จัดรายการของสถานีกล่าวพาดพิงถึงชื่อและสรรพคุณสินค้า เพื่อผลให้ผู้ฟังมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้านั้นๆ เป็นต้น)
3. ต้องไม่หารายได้ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระต่อการดำเนินงานของทางสถานี	ไม่รับรายได้ที่มีผลให้นำเสนอรายการที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มการเมืองและกลุ่มธุรกิจเอกชน
4. ส่งเสริมรูปแบบการหารายได้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น	- ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการหารายได้ เช่น การจัดระดมทุน การจัดงานบุญ การรับบริจาคในชุมชน เป็นต้น - เปิดโอกาสให้กลุ่ม/องค์กรในท้องถิ่นเช่น วัด โรงเรียน สาธารณสุข สหกรณ์ออมทรัพย์ มีส่วนร่วมในการบริจาคหรือการหารายได้

6.2.2 กรอบรูปแบบและวิธีการหารายได้ของสถานีวิสาหกิจชุมชน

รูปแบบการหารายได้	วิธีการหารายได้
1. ขอรับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน	- ขอรับบริจาคเป็นเงิน - เป็นครั้ง - เป็นรายเดือน - รูปแบบอื่นๆ เช่น การถวายสืบลดในชุมชนชาวคริสต์ - ขอรับบริจาคเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการดำเนินงานสถานี

รูปแบบการหารายได้	วิธีการหารายได้
2. ขอรับการสนับสนุนจากบุคคลทั่วไป	- ขอรับบริจาคเป็นเงิน/สิ่งของจากบุคคลภายนอกที่มาเยี่ยมชมสถานี - ขอรับบริจาคเป็นเงินโดยการตั้งกล่องรับบริจาคในสถานที่ต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน - ขอรับบริจาคเป็นเงิน/สิ่งของระหว่างการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสถานีวิทยุชุมชน
3. ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายในชุมชน	- ขอรับบริจาคเป็นเงิน/สิ่งของจากองค์กรในพื้นที่ เช่น โบสถ์ วัด โรงเรียน เทศบาล สหกรณ์ และอื่นๆ เพื่อใช้จ่ายในวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ก. การขอรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำของสถานี ข. การขอรับการสนับสนุนในภาวะที่สถานีประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย
4. ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก	- ขอรับทุนสนับสนุนจากองค์กรนอกพื้นที่ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิเพื่อนหญิง สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) มูลนิธิศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มูลนิธิอาสาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และอื่นๆ - เขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิอาสาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสมัชชาปฏิรูปประเทศไทย (สปร.) เป็นต้น
5. จัดกิจกรรมระดมทุน	- จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปีโดยผนวกกิจกรรมเข้ากับงานบุญ งานเทศกาล ประเพณีต่างๆ ของชุมชน เช่น งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่า งานบุญกุ่มข้าวใหญ่ของภาคอีสาน งานประเพณีรดน้ำดำหัวปีใหม่ของชาวล้านนา เป็นต้น - การจัดกิจกรรมระดมทุนเป็นครั้งคราว ขึ้นอยู่กับความพร้อมในการจัดกิจกรรมของแต่ละสถานี และสถานการณ์ปัญหาทางด้านงบประมาณ โดยรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมระดมทุน มีดังนี้ - การจัดกิจกรรมระดมทุนเชิงวัฒนธรรม ที่สถานีกำหนดขึ้นตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น งานเลี้ยงขันโตก ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของภาคเหนือ - การจัดกิจกรรมที่สถานีสร้างสรรค์ขึ้นเอง เช่น การลี้ยงไก่ การจับทอง การสอยดาว การจัดงานเลี้ยงน้ำชา การขายสติ๊กเกอร์ การขายอาหารปลา การแข่งรถ การพิมพ์หนังสือ ของภาคกลาง เป็นต้น - การระดมทุนด้วยการรับงานถ่ายทอดสดซึ่งเป็นงานวัฒนธรรมและกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น งานศพ งานบวชนาค งานธรรมเทศนา งานกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ การประชุมขององค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมของเครือข่ายองค์กรชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

รูปแบบการหารายได้	วิธีการหารายได้
6. ขอรับการสนับสนุนจาก กองทุนวิจัยและพัฒนาใน กิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมเพื่อประโยชน์ สาธารณะ (กสทช.)	- วางแผนขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากกองทุนวิจัยและพัฒนาใน กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์ สาธารณะ (กสทช.) เพื่อการเตรียมความพร้อมและการดำเนินงานสถานีวิทยุ ชุมชน

6.3 ร่างกรอบแนวทาง กลไก การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มี คุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาต

สำหรับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการ
ขอรับใบอนุญาตนั้นควรมีกรอบแนวทาง และกลไกดังนี้

6.3.1 กรอบแนวทางและกลไก

ลำดับ	แนวทาง	กลไก
1.	กสทช. ต้องส่งเสริมให้ชุมชนที่มีความ พร้อมเป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับ ใบอนุญาตอย่างทั่วถึงเพื่อให้สามารถ ประกอบกิจการบริการชุมชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพและยั่งยืน	- เปิดโอกาสให้ชุมชนที่มีความพร้อมแสดงเจตจำนงในการขอรับ การสนับสนุนเพื่อเป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาต - มีกระบวนการที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือในการตรวจสอบ คุณสมบัติของชุมชนที่มีความพร้อม - มีกระบวนการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ร่วมกับองค์กรที่ เกี่ยวข้อง เช่น - สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและ องค์กรวิชาชีพในการจัดอบรมเตรียมความพร้อมด้าน รายการ ด้านเทคนิคและด้านการบริหารจัดการ - สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพและภาค ประชาสังคมในการสนับสนุนให้เกิดการกำกับดูแล กันเองด้านเนื้อหาและการดำเนินงานของสถานี - สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาและสถาบันวิชาชีพ ในการให้บริการตรวจสอบ ซ่อมแซมเครื่องส่งและ อบรมความรู้ด้านเทคนิค

ลำดับ	แนวทาง	กลไก
2.	ส่งเสริมบุคลากรในชุมชนที่มีความพร้อมให้มีความรู้เพียงพอที่จะดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน	- จัดอบรมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักการวิทยุชุมชน รู้จักกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการบริการชุมชน - จัดอบรมด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน - จัดอบรมด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน - จัดอบรมด้านเทคนิค การดูแลเครื่องส่ง และการซ่อมแซมอุปกรณ์
3.	ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการขอรับใบอนุญาต	- จัดอบรมชี้แจงขั้นตอนการขอใบอนุญาต การเตรียมเอกสาร การรวบรวมหลักฐาน และการกรอกใบสมัครขอรับใบอนุญาต - ตั้งศูนย์บริการตอบข้อซักถาม (Call Center) เพื่อตอบคำถามและข้อสงสัยจากผู้เกี่ยวข้อง - จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น คู่มือและเว็บไซต์เกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาต - มอบหมายให้ กสทช. ระดับภาคให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาต - ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค ในการให้บริการตรวจสอบเครื่องส่งให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและคิดอัตราค่าบริการที่เป็นธรรมหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมการตรวจสอบเครื่องในระย่ก่อดั้งสถานี
4.	ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ	- จัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนแก่สถานีที่มีความพร้อม - ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณ รูปแบบและวิธีการระดมทุน - จัดอบรมด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
5.	ส่งเสริมความพร้อมด้านเทคนิค เพื่อดูแลแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว	- จัดอบรมด้านการดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง อุปกรณ์และการบินที่รายการ - จัดทำคู่มือด้านเทคนิค เพื่อดูแลรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ รวมทั้งแก้ไขปัญหาด้านเทคนิคเบื้องต้น - จัดตั้งศูนย์ให้บริการตรวจสอบ และซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในระดับภูมิภาค - สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนด้านเทคนิคเพื่อเปิดโอกาสให้สถานีกู้ยืมกรณีเครื่องส่ง/อุปกรณ์ออกอากาศชำรุดเสียหาย

ลำดับ	แนวทาง	กลไก
6.	- ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมกำหนดเกณฑ์ในการกำกับดูแลกันเองตามหลักเกณฑ์และกติกาสากลของวิทยุชุมชนและกิจการบริการชุมชน	- ร่วมมือกับสถาบันวิชาชีพและภาคประชาสังคมในการกำหนดแนวทางการกำกับดูแลกันเองของกิจการบริการชุมชน โดยเฉพาะวิทยุชุมชน - จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบและกำกับดูแลกันเองอย่างเป็นระบบ
7.	- ส่งเสริมความพร้อมด้านรูปแบบการจัดรายการและเนื้อหารายการที่สอดคล้องกับหลักการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการชุมชน	- จัดทำหลักสูตรการจัดรายการและคู่มือการผลิตรายการวิทยุชุมชน ที่ครอบคลุมเนื้อหา การเป็นผู้ประกาศ การจัดรายการ การเป็นผู้สื่อข่าว การจัดทำรายการผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น - จัดอบรมการผลิตรายการและการจัดทำผังรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบททางด้านภาษา วัฒนธรรมในแต่ละชุมชน - จัดตั้งศูนย์บริการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนารายการรวมถึงมีแหล่งสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาเนื้อหาและการจัดรายการสำหรับวิทยุชุมชน

6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทีมวิจัยได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จำนวนมากจากการจัดเวทีระดมความเห็นในระดับภาคและเวทีสาธารณะระดับประเทศแต่ไม่สามารถบรรจุอยู่ในกรอบแนวทางและกลไกดังที่กล่าวมาในข้างต้น จึงขอเสนอประเด็นหลักๆที่น่าจะเป็นประโยชน์เชิงนโยบายในการสนับสนุนผู้ประกอบการบริการชุมชนดังต่อไปนี้

1. กสทช. ควรจัดระเบียบคลื่นความถี่โดยกำหนดย่านความถี่สำหรับกิจการบริการแต่ละประเภทอย่างชัดเจน
2. กสทช. ควรกำกับดูแลและแยกประเภทระหว่างกิจการบริการชุมชนและกิจการประเภทอื่นๆอย่างชัดเจนและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการบริการชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. จัดตั้งกองทุนสนับสนุนและพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อส่งเสริมให้การประกอบกิจการบริการชุมชนดำเนินการได้อย่างยั่งยืน
4. กสทช. ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชนเป็นรายปีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสื่อชุมชน
5. กสทช. ควรมีมาตรการสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกิจการบริการชุมชน รวมถึงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากข้อกำหนดต่างๆ ของกสทช.

6. กสทช. ควรลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน เช่น ค่าตรวจเครื่องส่ง ค่าอบรมผู้ประกาศเพื่อลดภาระของชุมชน
7. ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในด้านกิจการบริการชุมชนระดับภาค โดยอาจมีสำนักงานเขตของ กสทช. ระดับภูมิภาคเป็นหน่วยประสานงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนทั้งในด้าน รายการ ด้านเทคนิค และด้านอื่นๆ
8. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ นโยบายต่างๆ ในการส่งเสริมชุมชน โดยมีเวทีรับฟังความคิดเห็นหลักเกณฑ์ต่างๆ จากภาคประชาชนก่อนนำไปใช้
9. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดอบรม
 - การสำรวจความต้องการของผู้ฟัง
 - การเป็นผู้สื่อข่าวชุมชน
 - การบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน
 - การผลิตรายการ
 - การจัดรายการ
 - การดูแลและซ่อมบำรุงเครื่องส่ง
 - เทคนิคการบันทึกรายการ
 - การเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ
 - การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย

หัวข้อการอบรมควรสอดคล้องกับเทคโนโลยียุคหลอมรวมสื่อ เช่น การจัดรายการผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การจัดอบรมควรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบทของภาษาและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน

ทีมวิจัยหวังว่า ผลการศึกษาคุณสมบัติและปัจจัยความพร้อมของชุมชนที่จะดำเนินการเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และร่างกรอบแนวทาง รูปแบบ วิธีการหารายได้ของผู้ประกอบกำหนดกิจการบริการชุมชนในประเทศไทยที่น่าเสนอต่อ กสท. ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ กสท. สามารถนำไปพิจารณาประกอบการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2546). **คู่มือวิทยุชุมชน**. มูลนิธิฟรีดริช เนามัน. เอกสารออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2556. เว็บไซต์ http://www.thaibja.org/thaibja/images/documents/Download/communityradio_karnchana.doc
- คอตเลอร์, ฟิลิป และ ลี, แนนซี. (2553). **การตลาดสำหรับภาครัฐ: Marketing in the Public Sector**. แปลและเรียบเรียงโดย ญัฐยา สันตรระการผล,. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- จุมพล รอดคำดี. (2542). **วิทยุกระจายเสียงชุมชน : ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน**. วารสาร นิเทศศาสตร์ ปีที่ 17 (เม.ย. – มิ.ย. 2542). กรุงเทพฯ. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และ นาฏยา ตนานนท์. (2550). **คู่มือวิทยุชุมชน**. เชียงใหม่: คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อภาคเหนือ.
- เซอร์โต, ซามูเอล ซี. (2549). **การจัดการสมัยใหม่ (Modern management: 9ed)**. แปลและเรียบเรียงโดย พัทธนี นนทศักดิ์, ปิยะพันธ์ ปิงเมือง และ สมศรี ศิริไหวประพันธ์, กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2547). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นราทิพย์ ชูติวงศ์ (2549). **เศรษฐศาสตร์การจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญคง หันจางสิทธิ์ (2554). **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- ดุสิต สิงห์คีรี. (2554). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิทยุชุมชนต้นแบบ : กรณีศึกษาวิทยุชุมชนวัดบ้านหนองหลัก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**. เอกสารออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2556. เว็บไซต์ https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pol.ubu.ac.th%2Fnews_file%2Fattachment-1368808291.doc&ei=3QN1UrXjFomVrAer7ICIAg&usg=AFQjCNFSLA8vLb8M0d30vJT8lqtMua8A9g&bvm=bv.55819444,d.bmk
- ปิ่นนพร ไพบูลย์วัฒนกิจ. 2549. **งานวิจัยการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน กรณีเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- พรอคเตอร์, โทนี. (2554). **การตลาดภาครัฐ : Public sector marketing**. แปลและเรียบเรียงโดย ปิยากร หวังมหาพร และ ชาติชาย นรเศรษฐาภรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- พลสมบัติ นามหล้า และคณะ. (2555). **๑ ทศวรรษ วิทยุชุมชนไทย. บทความ วิทยุชุมชน: คุณค่าและความหมายทางสังคม.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์.
- พิรงรอง รามสูต. (2556). **วิทยุชุมชนในประเทศไทย: จากการปฏิรูปสื่อสู่การกำกับดูแลที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มินซ์เบิร์ก, เฮนรี. (2554). **Henry Mintzberg Managing: คัมภีร์ทองแห่งการบริหาร.** แปลและเรียบเรียงโดยสมพงษ์ สุวรรณจิต-กุล. กรุงเทพฯ: น้าอักษร.
- สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ. (2555). **๑ ทศวรรษ วิทยุชุมชนไทย.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์.
- สาโรจน์ แวมณี. (2555). กองทุนวิทยุชุมชน: ข้อเสนอต่อกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมของประเทศไทย. เอกสารออนไลน์. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2556 ที่มา [http://www.boell-southeastasia.org/downloads/radio_fund_thai\(1\).pdf](http://www.boell-southeastasia.org/downloads/radio_fund_thai(1).pdf)
- สาโรจน์ แวมณี. (2551). **รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์.
- สาโรจน์ แวมณี และคณะ. (2551). **วิทยุชุมชน: รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน.** เชียงใหม่: วนิตาเพรส.
- ศูนย์ปฏิบัติงานเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้. (2547). **ปฏิบัติการวิทยุชุมชนภาคใต้, กันยายน.** กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ชุมชน

ตามกรอบการบริหารจัดการ 5M

แบบสำรวจ

โครงการวิจัย การตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน

ในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย

คำอธิบาย

แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน กรุณาตอบให้ครบทุกตอน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี
2. ระดับการศึกษา
 - ☐ ก. ระดับประถมศึกษา
 - ☐ ข. ระดับมัธยมศึกษา
 - ☐ ค. ระดับปริญญาตรี
 - ☐ ง. สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป
3. ความเกี่ยวข้องกับสถานี
 - ☐ ก. หัวหน้าสถานี
 - ☐ ข. กรรมการสถานี
 - ☐ ค. อาสาสมัคร (ด้านรายการ ด้านเทคนิค และอื่นๆ)
 - ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานี

1. ชื่อสถานี
2. คลื่นความถี่
3. ความสูงของเสา.....เมตร
4. กำลังส่ง.....วัตต์
5. รัศมีการออกอากาศ.....กิโลเมตร
6. ช่วงเวลาออกอากาศ เปิดสถานีเวลา.....น. ปิดสถานีเวลา.....น.
7. ที่อยู่สถานี.....
8. โทรศัพท์.....โทรสาร.....
9. อีเมล.....
10. ชื่อหัวหน้าสถานี.....
11. ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.....
12. จำนวนคณะกรรมการสถานี.....คน

ตอนที่ 3 ปัจจัยความพร้อมในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชน

ความพร้อมด้านบุคลากร (ผู้นำที่เข้มแข็ง / จำนวนคน / อาสาสมัคร/คนจัดรายการ)

1. วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานี

- ☐ ก. เลือกกันเองในชุมชน
- ☐ ข. เลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆในชุมชน
- ☐ ค. เสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ

2. วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการของสถานี

- ☐ ก. เลือกกันเองในชุมชน
- ☐ ข. เลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆในชุมชน
- ☐ ค. เสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ

3. องค์ประกอบของคณะกรรมการ ได้แก่..... (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ผู้นำชุมชน โปรดระบุ (ประเภท)
- ☐ ข. ผู้แทนกลุ่มอาชีพ โปรดระบุ (ประเภท).....
- ☐ ค. ผู้แทนจากกลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชน
- ☐ ง. ผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ
- ☐ จ. ผู้แทนกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน/ต่างดาว (อสม. / อสต.)
- ☐ ฉ. ผู้แทนกลุ่มบรรณารักษ์ในประเด็นต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน เด็ก ผู้หญิง ชชาติพันธุ์ ฯลฯ
- ☐ ช. อื่นๆ โปรดระบุ

4. ท่านคิดว่าคณะกรรมการสถานีควรมีคุณสมบัติข้อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. รับผิดชอบ
- ☐ ข. เสียสละ
- ☐ ค. ซื่อสัตย์ สุจริต
- ☐ ง. มีความสามารถในการงานที่รับผิดชอบ
- ☐ จ. เข้าใจหลักการวิทย์ชุมชน
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ท่านคิดว่าคณะกรรมการสถานนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่

☐ ก. ไม่มี

☐ ข. มี ได้แก่..... (สามารถระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ขาดความรับผิดชอบ

☐ 2. ขาดความเสียสละ

☐ 3. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต

☐ 4. ไม่มีความสามารถในการรับผิดชอบ

☐ 5. ไม่เข้าใจหลักการวิเทศมน

☐ 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. สถานีของท่านมีอาสาสมัครด้านใด และจำนวนเท่าใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ก. ด้านจัดรายการ.....คน

☐ ข. ด้านเทคนิค.....คน

☐ ค. ด้านการเงินและบัญชี (เหรียญก)คน

☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ

7. สถานีมีปัญหาเกี่ยวกับอาสาสมัครในเรื่องใด

☐ ก. อาสาสมัครทำงานไม่สม่ำเสมอหรือไม่ต่อเนื่อง

☐ ข. อาสาสมัครไม่เข้าใจในหลักการวิเทศมน

☐ ค. อาสาสมัครใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการหาประโยชน์ส่วนตน

☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ

8. สถานีของท่านมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับคำตอบแทนจากสถานีหรือไม่

☐ ก. ไม่มี

☐ ข. มี จำนวน.....คน

☐ ได้รับคำตอบแทน.....บาท/วัน

☐ ได้รับคำตอบแทน.....บาท/เดือน

9. เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับคำตอบแทนในข้อ 8 มีหน้าที่อะไรบ้างในสถานี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ก. จัดรายการ

☐ ข. ควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิค

☐ ค. ดูแลการเปิด-ปิดสถานีและทำความสะอาดสถานี

☐ ง. อื่นๆโปรดระบุ.....

ความพร้อมด้านการเงิน

10. สถานที่วิทยุได้รับการสนับสนุนในด้านใด

- ☐ ก. เงิน
- ☐ ข. สิ่งของ
- ☐ ค. อาสาสมัคร
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. แหล่งที่มาของการสนับสนุนในข้อ 10 มาจาก

- ☐ ก. คนในชุมชน
- ☐ ข. องค์กรภายในชุมชน (เช่น วัด โรงเรียน อบต. สาธารณสุข ฯ)
- ☐ ค. องค์กรภายนอกชุมชน (เช่น กกต. สสส. ฯ)
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน
- ☐ ข. ขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป
- ☐ ค. จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี(ผ้าป่า/เลี้ยงน้ำชา/โต๊ะจีน/ขันโตก ฯ)
- ☐ ง. ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก(ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร).....
- ☐ จ. เสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก(ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร).....
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. จำนวนรายรับของสถานี จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนบาท/ปี
- ☐ ข. ขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป.....บาท/ปี
- ☐ ค. จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี(ผ้าป่า/เลี้ยงน้ำชา/โต๊ะจีน/ขันโตก ฯ).....บาท/ปี
- ☐ ง. ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก(ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร)..... บาท/ปี
- ☐ จ. เสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก(ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร)..... บาท/ปี
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ..... บาท/ปี
- รวมทั้งสิ้นประมาณ.....บาท/ปี

14. ค่าใช้จ่ายของสถานี่ประกอบด้วยค่าอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ค่าไฟฟ้า.....บาท/ปี
- ☐ ข. ค่าโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ต.....บาท/ปี
- ☐ ค. ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร..... บาท/ปี
- ☐ ง. ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/อุปกรณ์การออกอากาศ.....บาท/ปี
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. รายรับของท่านเพียงพอกับรายจ่ายของสถานี่หรือไม่

- ☐ ก. พอ
- ☐ ข. ไม่พอ

16. ในกรณีที่รายรับของสถานี่ไม่เพียงพอ ท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร

- ☐ ก. ขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชน
- ☐ ข. ขอรับบริจาคจากองค์กรในชุมชน (วัด/ โรงเรียน/ สาธารณสุข ฯ)
- ☐ ค. ขอยืม (กองทุนหมู่บ้าน/ วัด/ โรงเรียน/ องค์กรไม่แสวงหากำไร)
- ☐ ง. ขอผ่อนผันการชำระเงิน
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ

17. สถานี่ของท่านต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุน
- ☐ ข. การดูงานจากสถานี่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุน
- ☐ ค. การอบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน
- ☐ ง. การอบรมเรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุน
- ☐ จ. การสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ

ความพร้อมด้านเนื้อหา: มีเนื้อหารายการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น

18. ที่มาของผังรายการของสถานี่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. สอบถามความต้องการจากคนในชุมชน/ผู้ฟัง
- ☐ ข. คณะกรรมการประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกัน
- ☐ ค. อาสาสมัครเสนอตัวจัดรายการที่ตนสนใจ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

19. จำนวนรายการที่สถานี่ผลิต/จัดรายการเอง..... รายการ

คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ.....ของรายการทั้งหมด

20. จำนวนรายการที่สถานี ถ่ายทอดสัญญาณ หรือรับรายการจากที่อื่น.....รายการ
คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ.....ของรายการทั้งหมด

21. ประเภทของเนื้อหารายการที่สถานีออกอากาศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ข่าวสาร โปรดระบุชื่อรายการอย่างน้อย 3 รายการ.....
.....
- ☐ ข. สารความรู้ โปรดระบุชื่อรายการอย่างน้อย 3 รายการ.....
.....
- ☐ ค.บันเทิง โปรดระบุชื่อรายการอย่างน้อย 3 รายการ.....
.....
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
.....

22.รูปแบบการนำเสนอรายการเป็นลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า1 ข้อ)

- ☐ ก. รายการข่าว
- ☐ ข. รายการเพลง
- ☐ ค. รายการสนทนา/สัมภาษณ์
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
.....

23. ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการ

- ☐ ก. สื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการ
- ☐ ข. สื่อบุคคลในชุมชน
- ☐ ค. หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา ฯ
- ☐ ง. อินเทอร์เน็ต
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....
.....

24. ผู้จัดรายการของสถานี ประกอบด้วย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ผู้นำทางศาสนา (พระ/ บาทหลวง/ อิมาม)
- ☐ ข. ผู้เชี่ยวชาญ (ครู/ หมอ/ พยาบาล/ อสม.-อสต. ฯ)
- ☐ ค. ปราชญ์ชุมชน
- ☐ ง. นักเรียน/นักศึกษา
- ☐ จ. ผู้แทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....
.....

ความพร้อมด้านเทคนิค (เครื่องส่ง เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์ตัดต่อเสียง ฯลฯ)

25. สถานีมีความพร้อมด้านเทคนิคอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. มีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ ให้
- ☐ ข. มีช่างเทคนิคดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ เป็นระยะ
- ☐ ค. มีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ เมื่อมีปัญหา
- ☐ ง. สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

26. ท่านมีปัญหาด้านเทคนิคในการออกอากาศของสถานีหรือไม่

- ☐ ก. ไม่มีปัญหา (ข้ามไปทำข้อ 29)
- ☐ ข. ถ้ามีปัญหาโปรดระบุ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ 1. ถูกคลื่นแทรก/ ทับซ้อน
- ☐ 2. เครื่องส่งเสีย/ เสื่อมสภาพ
- ☐ 3. กระแสไฟฟ้ามีปัญหา (ไฟตก/ไฟกระตุก/ไฟดับ)
- ☐ 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....

27. แนวทางการแก้ไขของสถานีเมื่อประสบปัญหาค้นหาคลื่นแทรก/คลื่นทับซ้อนเป็นอย่างไร

- ☐ ก. เปรียบเทียบกับสถานีคู่กรณี
- ☐ ข. ร้องเรียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำหนังสือถึง กสทช./แสดงความเห็นในเวทีสาธารณะ ฯ
- ☐ ค. เพิ่มกำลังส่ง
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

28. แนวทางการแก้ปัญหา เมื่อสถานีประสบปัญหาเครื่องส่งเสียเป็นอย่างไร

- ☐ ก. ซ่อมเครื่องส่ง
- ☐ ข. ยืมเครื่องสำรองจากสถานีอื่น
- ☐ ค. ซื้อเครื่องส่งใหม่
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

29. ท่านใช้รูปแบบใดในการบันทึกรายการของสถานีเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย

- ☐ ก. บันทึกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์
- ☐ ข. บันทึกเก็บไว้ในเอ็มพีสาม
- ☐ ค. บันทึกเก็บไว้ในซีดี/ ดีวีดี
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

30. เหตุผลที่ท่านไม่สามารถบันทึกรายการเพื่อตรวจสอบตามกฎหมายเพราะเหตุใด

- ☐ ก. ขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์
- ☐ ข. อาสาสมัครไม่มีทักษะการบันทึกรายการ
- ☐ ค. ไม่ทราบว่ากฎหมายกำหนดให้มีการบันทึกรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานี

31. ความถี่ของการประชุมคณะกรรมการสถานี

- ☐ ก. ประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น
- ☐ ข. 1-3 เดือน/ครั้ง
- ☐ ค. 6 เดือน/ครั้ง
- ☐ ง. ปีละครั้ง
- ☐ จ. เป็นวาระแทรกในการประชุมอื่นๆ ของชุมชน
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

32. ประเด็นปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานีมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. การบริหารจัดการ
- ☐ ข. งบประมาณ
- ☐ ค. รายการ
- ☐ ง. ปัญหาเชิงเทคนิค
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

33. วิธีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. พูดคุยผ่านผู้จัดรายการ/คณะกรรมการ
- ☐ ข. ทางโทรศัพท์
- ☐ ค. ทางจดหมาย
- ☐ ง. เวทีสาธารณะในชุมชน
- ☐ จ. ช่องทางอื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ฉ. ไม่มีการรับฟังความคิดเห็น

34. สถานีมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไร เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี/กรรมการสถานีพิจารณาแนวทางแก้ไข
- ☐ ข. ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข
- ☐ ค. หารือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

35. ในการประชุมคณะกรรมการสถานี่แต่ละครั้งมีการจดบันทึกการประชุมหรือไม่

☐ ก. ไม่มี

☐ ข. มี โปรตระบุผู้รับผิดชอบ.....

36. สถานี่ของท่านมีบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานี่หรือไม่

☐ ก. ไม่มี

☐ ข. มี โปรตระบุผู้รับผิดชอบ.....

37. สถานี่มีการเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานี่ให้คนในชุมชนได้รับรู้หรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ก. มี โดยการประกาศผ่านทางสถานี่

☐ ข. มี โดยเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานี่

☐ ค. มี โดยวิธีอื่นๆ โปรตระบุ.....

☐ ง. ไม่มี

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามด้านการฟังและการมีส่วนร่วม

ในสถานีวิทย์ชุมชนของผู้ฟัง ตามกรอบหลักการตลาด 4P

แบบสำรวจ

โครงการวิจัย การตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิจัยชุมชนในประเทศไทย

คำอธิบาย

แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน กรุณาตอบให้ครบทุกตอน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี

2. ระดับการศึกษา

- ☐ ก. ระดับประถมศึกษา
☐ ข. ระดับมัธยมศึกษา
☐ ค. ระดับปริญญาตรี
☐ ง. สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป

3. ความเกี่ยวข้องกับสถานี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี
☐ ข. กรรมการสถานี
☐ ค. อาสาสมัคร (ด้านรายการ ด้านเทคนิค และอื่นๆ)
☐ ง. ผู้ฟังของสถานี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานสถานี

1. ชื่อสถานี
2. คลื่นความถี่
3. ความสูงของเสา.....เมตร
4. กำลังส่ง..... วัตต์
5. รัศมีการออกอากาศ..... กิโลเมตร
6. ช่วงเวลาออกอากาศ เปิดสถานีเวลา.....น. ปิดสถานีเวลา.....น.
7. ที่อยู่สถานี.....
8. โทรศัพท์.....โทรสาร.....
9. อีเมล.....
10. ชื่อหัวหน้าสถานี.....
11. ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.....
12. จำนวนคณะกรรมการสถานี.....คน

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานี

Place – สถานที่ตั้ง

1. สถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ที่ใด

- ☐ ก. สถานที่ทางศาสนา (วัด โบสถ์ มัสยิด สุเหร่า)
- ☐ ข. หน่วยราชการ (อบต./ เทศบาล/ อนามัย/ โรงพยาบาล/ อื่นๆ โปรดระบุ.....)
- ☐ ค. สถาบันการศึกษา (โรงเรียน/ มหาวิทยาลัย/ อื่นๆ โปรดระบุ.....)
- ☐ ง. ที่ทำการขององค์กรในชุมชน (เช่น ธนาคาร กองทุนสวัสดิการ สหกรณ์ ศาลาเอนกประสงค์)
- ☐ จ. บ้านพักอาศัย
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งสถานี (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. สถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน
- ☐ ข. การเดินทางไป-มาสะดวก
- ☐ ค. ผู้ฟังสามารถเข้าออกสถานีได้สะดวก
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่เหมาะสม

3. เหตุผลที่ท่านเดินทางไปสถานี

- ☐ ก. ประชุม/ร่วมกิจกรรม
- ☐ ข. บริจาค
- ☐ ค. เป็นแขกรับเชิญในรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่เคยไปสถานี

Product –รายการตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนหรือไม่

4. ท่านมีส่วนร่วมกับสถานีของท่านอย่างไร

- ☐ ก. กำหนดผังรายการ
- ☐ ข. การจัดรายการ
- ☐ ค. ติดตามรับฟังรายการ
- ☐ ง. การประเมินผลรายการ
- ☐ จ. ไม่มีส่วนร่วม

5. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ อย่างไร

- ☐ ก. เสนอแนะในการประชุมระหว่างกรรมการสถานีกับชุมชน
- ☐ ข. เสนอแนะผ่านกรรมการของสถานี
- ☐ ค. เสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่มีส่วนร่วม

6. ความถี่ในการฟังรายการของสถานี

- ☐ ก. ฟังทุกวัน
- ☐ ข. ฟังทุกสัปดาห์
- ☐ ค. ฟังนานๆ ครั้ง
- ☐ ง. ไม่ฟัง

7. โปรดระบุรายการที่ท่านรับฟังมา 3 รายการ พร้อมเหตุผล

- ☐ ก. รายการ..... เหตุผล.....
- ☐ ข. รายการ..... เหตุผล.....
- ☐ ค. รายการ..... เหตุผล.....
- ☐ ง. จำไม่ได้

8. เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ช่วยให้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง
- ☐ ข. นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ
- ☐ ค. นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
- ☐ ง. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. ท่านติดตามรับฟังรายการของสถานีเพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. รูปแบบการจัดรายการน่าสนใจ
- ☐ ข. สีส้าของผู้จัดรายการชวนติดตาม
- ☐ ค. ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านคิดว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน
- ☐ ข. ผู้จัดรายการรอบรู้ในเรื่องที่นำเสนอ
- ☐ ค. ผู้จัดรายการใช้ภาษาเข้าใจง่ายเป็นกันเอง
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. ลักษณะของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟัง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. มีความรับผิดชอบในการจัดรายการ
- ☐ ข. มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่น่าสนใจ
- ☐ ค. มีลีลาการจัดรายการที่น่าสนใจ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการหรือไม่

- ☐ ก. ไม่มี
- ☐ ข. มี ผ่านวิธีการ
- ☐ 1. โทรศัพท์เข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการ
- ☐ 2. มาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานี
- ☐ 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินรายการ อย่างไร

- ☐ ก. เสนอแนะในการประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานีกับชุมชน
- ☐ ข. เสนอแนะผ่านตัวกรรมการของสถานี
- ☐ ค. เสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่มีส่วนร่วม

Price – การสนับสนุนของชุมชน

14. ท่านสนับสนุนสถานีอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. บริจาคเงิน
- ☐ ข. บริจาคสิ่งของ
- ☐ ค. อาสาสมัครจัดรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่สนับสนุน

15. ความถี่ที่ท่านให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคเงิน เป็นอย่างไร

- ☐ ก. เป็นรายปี ประมาณ.....บาท
- ☐ ข. เป็นรายเดือน ประมาณ.....บาท
- ☐ ค. เป็นรายครั้ง ประมาณ.....บาท
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....ประมาณ.....บาท

16. เหตุผลของท่านในการสนับสนุนสถานี่

- ☐ ก. เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ
- ☐ ข. รูปแบบรายการน่าสนใจ
- ☐ ค. รายการของสถานี่มีคุณภาพ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

17. ท่านคิดว่าสถานี่ควรปรับปรุงในเรื่องอะไรเพื่อให้ท่านยินดีสนับสนุน

- ☐ ก. ปรับปรุงเนื้อหารายการ โปรดระบุ.....
- ☐ ข. ปรับปรุงรูปแบบรายการ โปรดระบุ.....
- ☐ ค. ปรับปรุงคุณภาพรายการ โปรดระบุ.....
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

Promotion – กลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุน

18. สถานี่ใช้ประเด็นในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ชาติ/ ศาสนา/ วัฒนธรรม
- ☐ ข. สิทธิของบุคคล (เช่น สิทธิคนพิการ สิทธิเด็ก สิทธิของผู้พิการ สิทธิในการทำงาน สิทธิในการรักษาพยาบาล ฯลฯ)
- ☐ ค. สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ชยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

19. สถานี่มีกลยุทธ์ในการจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ
- ☐ ข. เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ
- ☐ ค. ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน
- ☐ ง. รณรงค์สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ชยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

20. ท่านคิดว่าสถานี่ควรมีกลยุทธ์สร้างแรงจูงใจเพิ่มเติมอย่างไรให้ชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการระดมทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. สร้างอัตลักษณ์ของสถานี่
- ☐ ข. ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการเพิ่มขึ้น
- ☐ ค. จัดการประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม (ดีเจ/รายการ ฯลฯ)
- ☐ ง. ประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ
- ☐ จ. เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ
- ☐ ฉ. ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน
- ☐ ช. รณรงค์สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ชยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ ซ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

21. ท่านคิดกลยุทธ์ใดที่เหมาะสมกับชุมชนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. สร้างอัตลักษณ์ของสถานี
- ☐ ข. ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการเพิ่มขึ้น
- ☐ ค. จัดการประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม (ดีเจ/รายการ ฯลฯ)
- ☐ ง. ประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ
- ☐ จ. เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ
- ☐ ฉ. ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน
- ☐ ช. รณรงค์สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ขยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ ซ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

22. สถานีเข้ามามีส่วนร่วม หรือมีบทบาทกับกิจกรรมของชุมชนหรือไม่

- ☐ ก. ไม่มี
- ☐ ข. มี โดยวิธีการ
 - ☐ การร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน เช่น งานวันเด็ก วันแม่
 - ☐ จัดรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชุมชน
 - ☐ ระดมทุนช่วยเหลือชุมชน
 - ☐ อื่น โปรดระบุ.....

23. สถานีมีกลยุทธ์/เครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ (ความโดดเด่น) ของสถานีอย่างไร

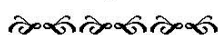
- ☐ ก. ความสามารถของผู้จัดรายการ
- ☐ ข. บทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน
- ☐ ค. ความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

24. ถ้านึกถึงสถานีวิทยุชุมชน ท่านนึกถึงอะไร

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี/ กรรมการสถานี
- ☐ ข. ผู้จัดรายการ
- ☐ ค. การมีส่วนร่วมกับชุมชน
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

25. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี).....

ขอขอบคุณในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

ภาคผนวก ค

รายชื่อสถานที่ดำเนินงานตามหลักการวิทย์ชุมชน

การสำรวจสถานีวิทยุชุมชน

1. รายชื่อสถานีที่ดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชนในเขตภาคกลาง

สถานีวิทยุชุมชนภาคกลาง คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ตามเขตการปกครองของ กระทรวงมหาดไทยในเขตภาคกลางและกรุงเทพ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก ผลการสำรวจสถานีวิทยุที่ ดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนภายใต้กรอบการวิจัยมีดังนี้

ตาราง ค.1 สถานีวิทยุชุมชนในภาคกลางและกรุงเทพ จำนวน 12 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนเสียงนี้เพื่อเอตส์	101.25 MHz	มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ 48/282 ถ. รามคำแหง 104 แขวงสะพานสูง จ.กรุงเทพมหานคร
2	วิทยุชุมชนคลองเตย	107.5 MHz	34 ลี้อค 6 ถ. อาจณรงค์ แขวงคลองเตย จ.กรุงเทพมหานคร
3	วิทยุชุมชนเสียงกรรมกร		ที่ทำการสหภาพรถไฟ ลาดยาว แขวงจตุจักร จ.กรุงเทพมหานคร
4	วิทยุชุมชนบ้านไร่	104.25 MHz	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านไร่ ม.6 ต. บ้านไร่ อ.บ้านไร่ จ. อุทัยธานี
5	วิทยุชุมชนลานสัก	105.95 MHz	โรงพยาบาลลานสัก ต. ลานสัก อ. ลานสัก จ. อุทัยธานี
6	วิทยุชุมชน อ่างทอง	92.25 MHz	30 ม.6 ต. เทวราช อ. ไชโย จ. อ่างทอง
7	วิทยุชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจีน	108 MHz	วัดมารวิชัย ต. สามตุ่ม อ. เสนา จ. อุดรธานี
8	วิทยุชุมชนคนเมืองปทุม	107.75 MHz	สำนักงานเครือข่ายชุมชน 32/6 ม.7 ต. คลองสาม อ.คลองสาม จ.ปทุมธานี
9	วิทยุชุมชนไพศาลี	107.25 MHz	วัดไพศาลี อ. ไพศาลี จ. นครสวรรค์
10	วิทยุชุมชนปากน้ำโพ	89.75 MHz	สวนสาธารณะหน้าเทศบาล ถ. มาตุลี อ.เมือง จ. นครสวรรค์
11	วิทยุชุมชนแม่वंศ์	102.75 MHz	อบต. เขานกัณ อ.แม่वंศ์ จ. นครสวรรค์
12	วิทยุชุมชนเขาทอง	94.25 MHz	วัดเขาทอง ม.4 ต. เขาทอง อ. พยุหะคีรี จ. นครสวรรค์

ตาราง ค.2 สถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคตะวันตก จำนวน 17 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนน้ำตกไทรโยคน้อย	98.75 MHz	93 ม.3 ต. ท่าเสา อ.ไทรโยค จ. กาญจนบุรี
2	วิทยุชุมชนคนหนองปรือ	93.25 MHz	ศาลาเอนกประสงค์ ม. 3 ต. หนองปรือ อ.เลาขวัญ จ.กาญจนบุรี
3	วิทยุชุมชนคนไทรโยค	88.00 MHz	321/1 ม.3 ต. ท่าเสา อ. ไทรโยค จ. กาญจนบุรี
4	วิทยุชุมชนกลุ่มปฏิรูปสื่อ	100.75 MHz	ร้านไฟร์อาร์ท ม. 2 ต. ท่ามะขาม อ.เมือง จ. กาญจนบุรี
5	วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	107.75 MHz	ที่ทำการประปาหมู่บ้าน ม. 2 ต.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ. สุพรรณบุรี
6	วิทยุชุมชนคนสาคร	90.25 MHz	97 ม. 4 ต. ท่าทราย อ.เมือง จ.สมุทรสาคร
7	วิทยุชุมชนวัดหลักสี่	101.25 MHz	17 ม. 2 ต. ยกกระบัตร อ. บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร
8	วิทยุชุมชนคนบ้านแพ้ว	93.25 MHz	โรงพยาบาลบ้านแพ้ว ม. 1 ต. บ้านแพ้ว อ. บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร
9	วิทยุชุมชนปทุมสาคร	106.25 MHz	99 ม. 5 ต. เกษตรพัฒนา อ. บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร
10	สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง คลื่นความถี่	97.75 MHz	50 ม. 5 ต. บางช้าง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
11	วิทยุชุมชนวัดสิรินธรเทพรัตนาราม	103.75 MHz	วัด 26 ม.7 ต.ง้อมใหญ่ อ.สามพราน จ. นครปฐม
12	วิทยุชุมชนเพื่อนชุมชนปทุมอโศก	107.90 MHz	โรงเรียนสัมมาสิกขา 66 ม. 5 ต. พระประโทน อ.เมือง จ. นครปฐม
13	วิทยุชุมชนวัดโพธิ์บัลลังก์	103.75 MHz	วัด 8 ม. 3 ต. คู่งพะยอม อ. บ้านโป่ง จ.ราชบุรี
14	วิทยุชุมชนตำบลดอนแร่	104.50 MHz	อบต. ดอนแร่ 57 ม. 1 ต. ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี
15	วิทยุชุมชนเพื่อนชาวนา	105.25 MHz	191/3 ม. 9 ต.ท่าคอย อ.ท่ายาว จ.เพชรบุรี
16	วิทยุชุมชนทองมงคล	104.75 MHz	ศูนย์ท่องเที่ยวบ้านห้วยเกรียบ ม. 4 ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ. ประจวบคีรีขันธ์
17	วิทยุชุมชนบ่อนอก	103.75 MHz	วัดสี่แยกบ่อนอก ม.10 ต. บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์

ตาราง ค.3 สถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคตะวันออก จำนวน 21 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนเขาคิชฌกูฏ	89.75 MHz	สำนักงานการประถมศึกษา (ร้าง) ม. 5 ต. พलग อ.คิชฌกูฏ จ. จันทบุรี
2	วิทยุชุมชนทับไทร	102.25 MHz	15/7 ม.6 ต. ทับไทร อ.โป่งน้ำร้อน จ. จันทบุรี
3	วิทยุชุมชนสอยดาว	106.50 MHz	วัดปะตงวนาราม ม. 5 ต.ทรายขาว อ.สอยดาว จ.จันทบุรี
4	วิทยุชุมชนเพื่อสุขภาพ จ. จันทบุรี	95.75 MHz	วิทยาลัยพยาบาล อ.เมือง จ. จันทบุรี
5	วิทยุชุมชนบางสระแก้ว	102.25 MHz	ศูนย์ศิลป์เสือ ม. 2 ต. บางสระแก้ว อ.แหลมสิงห์ จ. จันทบุรี
6	วิทยุชุมชนแปลงยาว	105.75 MHz	วัดเนินไร่ ม. 8 ต. แปลงยาว อ.แปลงยาว จ. ฉะเชิงเทรา
7	วิทยุชุมชนตำบลบ้านซ่อง	103.75 MHz	อบต. ตำบลบ้านซ่อง อ.พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา
8	วิทยุชุมชนเกาะจันทร์	90.35 MHz	ม. 6 ต. เกาะจันทร์ อ.เกาะจันทร์ จ. ชลบุรี
9	วิทยุชุมชนหนองรี	103.75 MHz	45 ม. 5 ต.หนองรี อ.เมือง จ. ชลบุรี
10	วิทยุชุมชนตำบลตะเคียนเตี้ย	102.25 MHz	4 ม. 2 ต. ตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี
11	วิทยุชุมชนตำบลไม้รูด	105.75 MHz	1/4 ม. 3 ต.ไม้รูด อ.คลองใหญ่ จ. ตราด
12	วิทยุชุมชนห้วยน้ำขาว	104.25 MHz	สอ. ห้วยน้ำขาว ม. 4 ต. ห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด
13	วิทยุชุมชนคนศรีมหาโพธิ์	97.75 MHz	อบต. หนองโพรง ม. 5 ต. หนองโพ อ.ศรีมหาโพธิ์ จ. ปราจีนบุรี
14	วิทยุชุมชนตำบลหนองก๊ก	103.75 MHz	อบต. หนองก๊ก 666 ม. 10 ต. หนองก๊ก อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
15	วิทยุชุมชนนาดี		215 ม.6 ต. บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
16	วิทยุชุมชนเพื่อมวลชน ตำบล ละหาร	89.25 MHz	ประปาหมู่บ้าน 164/3 ม. 1 ต. ละหาร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง
17	วิทยุชุมชนบ้านจำรุง	103.75 MHz	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ม. 7 ต. เนินข้อย อ.แกลง จ.ระยอง
18	วิทยุชุมชนตำบลคลองน้ำใส	104.75 MHz	วัดป่าอรัญวาส ม. 11 ต. คลองน้ำใส อ.อรัญประเทศ จ. สระแก้ว
19	วิทยุชุมชนคนชายแดน	94.00 MHz	22 ม. 12 ต. หนองม่วง กิ่ง อ. โคกสูง จ.สระแก้ว
20	วิทยุชุมชนคนบางอ้อ	99.25 MHz	วัดเลขธรรมกิตติ 14 ต. บางอ้อ อ.บ้านนา จ. นครนายก
21	วิทยุชุมชนบ้านนา	98.25 MHz	108 ม. 2 ต. บ้านนา อ.บ้านนา จ.นครนายก

2. รายชื่อสถานีที่ดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือ

สถานีวิทยุชุมชนภาคเหนือ คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ใน 17 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ตามเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทยในเขตภาคเหนือผลการสำรวจสถานีวิทยุที่ดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนภายใต้กรอบการวิจัยมีดังนี้

ตาราง ค.4 สถานีวิทยุชุมชนในภาคเหนือ จำนวน 35 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนคนจอมทอง	99.25 MHz	ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนอำเภอจอมทอง ม. 4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
2	วิทยุชุมชนเมืองเชียงใหม่	90.50 MHz	178/1 ถ.ประชาสัมพันธ์ ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่
3	วิทยุชุมชนคนเหนือเขื่อน	90.75 MHz	ประปาหมู่บ้านดงดำ ม.5 ต.ฮอด อ.ฮอด จ.เชียงใหม่
4	วิทยุชุมชนสันป่าตอง	89.00 MHz	115/1 ม.2 ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
5	วิทยุชุมชนมนต์เสียงธรรม	106.25 MHz	วัดบุปผาราม ม.12 ต.แม่แจ่ม อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
6	วิทยุชุมชนคนห้วยทราย	104.00 MHz	โรงเรียนวัดล้านตอง ม.3 บ้านล้านตอง ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
7	วิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ	88.75 MHz	วัดพระธาตุดอยน้อย 154 ม.11 ต.ดอยหล่อ อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่
8	วิทยุชุมชนสื่อสารสรรค์เชียงดาว	92.50 MHz	366 ม.8 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
9	วิทยุชุมชนคลื่นเสียงเด็ก	90.00 MHz	ศูนย์ลูกหญิง ตู๊ ปณ. 19 อ.แม่สาย จ.เชียงราย
10	วิทยุชุมชนต้นกล้าเรดิโอ	91.00 MHz	ศูนย์เพื่อน้องหญิง 3 ม.17 ต.แม่ฮั่ว อ.พาน จ.เชียงราย
11	วิทยุชุมชนคนแม่ลา	95.00 MHz	โรงพยาบาลแม่ลาน้อย ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
12	วิทยุชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน	90.00 MHz	วัดพระธาตุดอยกองมู ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
13	วิทยุชุมชนเด็ก เยาวชน และครอบครัว สยขช.	89.00 MHz	280/5 ม.1 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน
14	วิทยุชุมชนคนเมืองปาย	89.75 MHz	โรงเรียนปายวิทยาคาร 104 ม.4 ต.เวียงใต้ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน
15	วิทยุชุมชนคนแม่สะเรียง	105.00 MHz	341/1 ม.2 ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน
16	วิทยุชุมชนคนน่านน้อย	91.50 MHz	โรงพยาบาลน่านน้อย ม.6 ต.ศรีสะเกษ อ.น่านน้อย จ.น่าน
17	วิทยุชุมชนขยายความดีเยาวชน ต.ถ้ำตอง	102.00 MHz	34 ม.1 ต.ถ้ำตอง อ.เมืองน่าน จ.น่าน
18	วิทยุชุมชนเด็ก เยาวชน และครอบครัว	103.50 MHz	108 ม.4 ต.ศรีถ้อย อ.แม่ใจ จ.พะเยา

ตาราง ค.4 สถานีวิทยุชุมชนในภาคเหนือ (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
19	วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	89.75 MHz	ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ม.5 ต.บ้านป็น อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
20	วิทยุชุมชนแจ้ห่ม	89.50 MHz	อาคารห้องสมุดประชาชน ม.1 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
21	วิทยุชุมชนคนบ้านโฮ้ง	89.50 MHz	สำนักปฏิบัติธรรมสังวราราม ต.บ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
22	วิทยุชุมชนดอยหลังถ้ำ	100.25 MHz	สำนักสงฆ์ดอยหลังถ้ำ ม.6 ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
23	วิทยุชุมชนคนเมืองลี	103.75 MHz	1 อาคารวงศานิมิตร ม.15 ต.ลี อ.ลี จ.ลำพูน
24	วิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน	90.25 MHz	อาคารเอนกประสงค์ ม.6 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
25	วิทยุชุมชนท่าเสา	104.50 MHz	วัดดอยท่าเสา ต.ท่าเสา อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์
26	วิทยุชุมชนตำบลหนองกุลา	106.75 MHz	114/4 อบต.หนองกุลา อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก
27	วิทยุชุมชนคนของแผ่นดิน	89.25 MHz	289/2 ม.3 ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก
28	วิทยุชุมชนอำเภอไทรงาม	89.75 MHz	151 ม.1 ต.มหาชัย อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร
29	วิทยุชุมชนบึงสามพัน	97.25 MHz	3/1 ม.2 ต.บึงสามพัน อ.บึงสามพัน จ.เพชรบูรณ์
30	วิทยุชุมชนอำเภอวิเชียรบุรี	89.75 MHz	วัดพุเตยประสิทธิ์ ม.4 ต.พุเตย อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์
31	วิทยุชุมชนคนหนองไผ่	94.00 MHz	มูลนิธิหนองไผ่สงเคราะห์ 55 ม.1 ต.หนองไผ่ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์
32	วิทยุชุมชนเด็ก เยาวชน และ ครอบครัว	105.25 MHz	74/10 ม.8 ต.คลองตาล อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย
33	วิทยุชุมชนทุ่งเสลี่ยม	89.25 MHz	249/1 ม.4 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
34	วิทยุชุมชนวังทรายพูน	89.75 MHz	สถานีอนามัยบ้านหนองยาง ต.วังทรายพูน อ.วังทรายพูน จ.พิจิตร
35	วิทยุชุมชนคนสามง่าม	105.25 MHz	สถานีอนามัยเนินปอ ต.เนินปอ อ.สามง่าม จ.พิจิตร

3. รายชื่อสถานีที่ดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถานีวิทยุชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทยผลการสำรวจสถานีวิทยุที่ดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนภายใต้กรอบการวิจัยมีดังนี้

ตาราง ค.5 สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 50 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนภูมิปัญญาหมอฟันบ้าน	94.5 MHz	ศูนย์การเรียนรู้แพทย์พื้นบ้านไทย ต.เหล่ากลาง อ.ฆ้องชัย จ.กาฬสินธุ์
2	วิทยุชุมชนคนดอนจาน	100.2 MHz	92 หมู่ 2 ต.นาจำปา อ.ดอนจาน จ.กาฬสินธุ์
3	วิทยุชุมชนคนไทโส้	99.75 MHz	วัดน้อยสันติ หมู่ 6 ต.กุสุมาลย์ อ.กุสุมาลย์ จ.กาฬสินธุ์
4	วิทยุชุมชนคนกุฉินารายณ์	104 MHz	125/1 หมู่ 5 ต.กุดคำว อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
5	วิทยุชุมชนคนเมืองนครขอนแก่น	102 MHz	อาคาร 200 ปี ริมบึงแก่นนคร ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
6	วิทยุชุมชนคนบ้านแท่น	100 MHz	ศูนย์เรียนรู้เกษตรครบวงจร หมู่ 15 ต.บ้านแท่น อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ
7	วิทยุชุมชนต้นน้ำชี	101.25 MHz	สนง.การประถมศึกษาอำเภอ (หลังเก่า) หมู่ 9 ต.หนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ
8	วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	105.25 MHz	ศาลาอีสานเขียว หมู่ 7 ต.อุ่มเม้า อ.ธาตุพนม จ.นครพนม
9	วิทยุชุมชนภูมิปัญญาคนพิมาย	101.75 MHz	วัดเดิม หมู่ 1 ต.ในเมือง อ.พิมาย จ.นครราชสีมา
10	วิทยุเสียงธรรมกร	92 MHz	สหภาพรถไฟ ถ.รถไฟ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
11	วิทยุชุมชนคนสตึก	88.5 MHz	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลร่อนทอง 24 หมู่ 10 ต.ร่อนทอง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์
12	วิทยุชุมชนวัดป่าตะครองใต้ (สูงเนิน เรดิโอ)	94.5 MHz	วัดป่าตะครองใต้ หมู่ 3 ต.สูงเนิน อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์
13	วิทยุชุมชนคนพยัคฆ์	99.25MHz	สำนักงานเครือข่ายกองทุนตำบลเมืองเสือ (อาคารร้านค้าชุมชน) หมู่ 5 ตำบลเมืองเสือ อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม
14	วิทยุชุมชนคนแกดำ	97.75 MHz	17 หมู่ 4 ต.วังแสง อ.แกดำ จ.มหาสารคาม
15	วิทยุชุมชนคนพัฒนา	103.75 MHz	หมู่ 12 ต.ราษฎร์พัฒนา อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม
16	วิทยุชุมชนคนนาทอง	89.10 MHz	ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำนายนาทอง 10/9 หมู่ 7 ต.นาทอง อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
17	วิทยุชุมชนคนสำโรง	98.25 MHz	โรงเรียนบ้านสำโรง หมู่ 12 ต.สำโรง อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม
18	วิทยุชุมชนตำบลบ้านเป่า	102 MHz	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หมู่ 3 ต.บ้านเป่า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ตาราง ค.5 สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
19	วิทยุชุมชนเครือข่ายตำบลคน มุกดา	105.5 MHz	154 หมู่ 3 ต.ผึ้งแดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร
20	วิทยุชุมชนเคียมแขวง	90.40 MHz	185 หมู่ 11 ต.หนองแก้ว อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
21	วิทยุชุมชนคนน้ำอ้อม	103 MHz	ตลาดนัดชุมชน หมู่ 7 ต.น้ำอ้อม อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
22	วิทยุชุมชนคนเมืองเกษ	97.75 MHz	111 หมู่ 5 ต.เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
23	วิทยุชุมชนคนโกสุมพิสัย	89.25 MHz	วัดศรีสุทธาวาส ต.กุดป่อง อ.เมือง จ.เลย
24	วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	104.5 MHz	วัดโพธิ์ชัย หมู่ 3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย
25	วิทยุชุมชนคนภูกระดึง	91.25 MHz	สำนักงานศึกษาธิการ(หลังเก่า) หมู่ 1 ต.ภูกระดึง อ.ภูกระดึง จ.เลย
26	วิทยุเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย	108 MHz	ศูนย์ประสานงานประชาสัมพันธ์ ต.กุดป่อง อ.เมือง จ.เลย
27	วิทยุชุมชนคนภูหลวง	96.5 MHz	วัดดอยสวรรค์ หมู่ 6 ต.หนองคัน อ.ภูหลวง จ.เลย
28	วิทยุชุมชนคนวังสะพุง	88.0 MHz	อาคารอเนกประสงค์ หมู่ 12 ต.วังสะพุง อ.วังสะพุง จ.เลย
29	วิทยุชุมชนคนผาขาว	91.75 MHz	สวนสุขภาพห้วยร่องหิน หมู่ 13 ต.โนนปอแดง อ.ผาขาว จ.เลย
30	วิทยุชุมชนคนเชียงกลม	90.25 MHz	ศูนย์เรียนรู้ชุมชน หมู่ 4 ต.เชียงกลม อ.ปากชม จ.เลย
31	วิทยุชุมชนคนภูเรือ	96.75 MHz	วัดศรีภูเรือ หมู่ 1 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย
32	วิทยุชุมชนคนเอราวัณ	107 MHz	ชุมชนเลไลย์ไฮดรอปต.ผาอินแบ่ง อ.เอราวัณ จ.เลย
33	วิทยุชุมชนคนรักป่า	96 MHz	135 หมู่ 10 ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย
34	วิทยุชุมชนคนเชียงคาน	106.25 MHz	อาคารประถมศึกษาอำเภอกอ (หลังเก่า) ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย
35	วิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนาวัด เทียบศิลาาราม	103.75 MHz	ที่พักรถยนต์เทียบศิลาาราม หมู่ 18 ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ
36	วิทยุชุมชนคนเมืองกันทรลักษ์	102.5 MHz	85 หมู่ 5 ต.น้ำอ้อม อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
37	วิทยุชุมชนบ้านไฮ	102.5 MHz	คุ้มบ้านโนนป่าดิว หมู่ 3 ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
38	ส.ว.ท.พระพุทธศาสนา อ.กันทรลักษ์	104.5 MHz	วัดป่าสวนสงฆ์ – ดำรงพุทธธรรม หมู่ 11 ต.หนองหญ้าลาด อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
39	วิทยุชุมชนคนเกษตรกร	106.75 MHz	142 หมู่ 11 ต.น้ำอ้อม อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
40	วิทยุชุมชนคนภูพาน	95.75 MHz	ศูนย์อินแบ่ง 149/7 หมู่ 8 ต.กุดบาก อ.กุดบาก จ.สกลนคร
41	วิทยุชุมชนคนภูว	98.25 MHz	171 หมู่ 5 ต.โคกกวาง อ.บุ่งคล้า จ.หนองคาย (ปัจจุบัน ขึ้นกับ จ.บึงกาฬ)

ตาราง ค.5 สถานีวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
42	วิทยุชุมชนคนบุงคล้า	100.75 MHz	ตลาดชุมชนบุงคล้า หมู่ 2 ต.บุงคล้า อ.บุงคล้า จ.หนองคาย (ปัจจุบัน ขึ้นกับ จ.บึงกาฬ)
43	วิทยุชุมชนคนโพธิ์ตาก	97.5 MHz	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ 1 ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย
44	วิทยุชุมชนหนองภัยศูนย์	104.25 MHz	ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีบ้านหนองภัยศูนย์ ต.หนองภัยศูนย์ อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู
45	วิทยุชุมชนเพื่อการเกษตร ดอนนาดี	103.5 MHz	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมู่ 7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู
46	วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	100.75 MHz	วัดอรุณธรรมรังษี หมู่ 3 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี
47	วิทยุชุมชนคนภูไท	106.25 MHz	วัดป่าโพธิ์พระเจ้า หมู่ 5 ต.นายาง อ.ศรีธาตุ จ.อุดรธานี
48	วิทยุชุมชนสัมพันธ์	96.75 MHz	มูลนิธิคริสตจักร หมู่ 1 ต.หนองแวง อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี
49	วิทยุชุมชนบ้านดง – ทุ่งฝน	99.25 MHz	สน.การประถมศึกษาอำเภอบ้านดง (หลังเก่า) ต.ศรีสุทโธ อ.บ้านดง จ.อุดรธานี
50	วิทยุชุมชนเสมापันปี	99.0 MHz	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบล 16 หมู่ 7 ต.เปือย อ.ลืออำนาจ จ.อำนาจเจริญ

4. รายชื่อสถานีที่ดำเนินงานตามหลักการวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้

สถานีวิทยุชุมชนภาคใต้ คือ สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ตามเขตการปกครองของ
กระทรวงมหาดไทยในเขตภาคใต้ผลการสำรวจสถานีวิทยุที่ดำเนินการตามหลักการวิทยุชุมชนภายใต้กรอบการ
วิจัยมีดังนี้

ตาราง ค.6 สถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้ จำนวน 32 สถานี

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (เอฟเอ็ม)	ที่อยู่
1	วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียน	105.75 MHz	115 ม.3 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี
2	วิทยุชุมชนคลื่นการกุศลสาธารณภัย สมานฉันท์	104.35 MHz	จ.สุราษฎร์ธานี
3	วิทยุชุมชนสมุยเรดิโอ	101.75 MHz	จ.สุราษฎร์ธานี

ตาราง ค.6 สถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้ (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
4	วิทยุชุมชนภาคประชาชนคนสุราษฎร์	94.75 MHz	จ.สุราษฎร์ธานี
5	วิทยุชุมชนพระพุทธศาสนา	96.25 MHz	จ.สุราษฎร์ธานี
6	วิทยุชุมชนตำบลท่าทองใหม่	107.25 MHz	จ.สุราษฎร์ธานี
7	วิทยุชุมชนสินปุน – โคกหาร	100.75 MHz	โรงเรียนบ้านควนกลาง ต.สินปุน อ.เขาพนม จ.กระบี่
8	วิทยุชุมชนตำบลคลองประสงค์	93.00 MHz	ที่ทำการกลุ่มการเงินขนาดเล็ก 43/1 ม.1 ต.คลองประสงค์ อ.เมือง จ.กระบี่
9	วิทยุชุมชนลานสกา	107.85 MHz	ม.1 ต.เขาแก้ว อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
10	วิทยุชุมชนคนลาไม	105.50 MHz	หน้าโรงเรียนหนองนทรี ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
11	วิทยุชุมชนจุดเมืองปัตตานี	97.75 MHz	โรงเรียนเทศบาล 1 ต.จะบังติกอ อ.เมือง จ.ปัตตานี
12	วิทยุชุมชนศาสน์คุณธรรม	97.25 MHz	จ.ปัตตานี
13	วิทยุชุมชนตำบลทรายขาว	92.50 MHz	กองทุนหมู่บ้าน ม.3 ต.ทรายขาว อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี
14	วิทยุชุมชนคนนาเตย	106.50 MHz	ศาลาเอนกประสงค์ ม.1 ต.นาเตย อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา
15	วิทยุชุมชนคนน้ำเค็ม	101.25 MHz	ศูนย์ประสานงานชุมชน ม.2 ต.น้ำเค็ม อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา
16	วิทยุชุมชนบ้านทับตะวัน	104.75 MHz	ศูนย์วัฒนธรรมมอแกน ม.7 ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา
17	วิทยุชุมชนสวนป่าห้วยพุด	105.25 MHz	304 ม.7 ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง
18	วิทยุชุมชนคนรักขันธ์บางแก้ว	90.00 MHz	เทศบาลตำบลท่ามะเดื่อ ต.ท่ามะเดื่อ อ.บางแก้ว จ.พัทลุง
19	วิทยุชุมชนสภาสัมฤทธิ์	106.00 MHz	จ.พัทลุง
20	วิทยุชุมชนควนเนียง	98.25 MHz	อบต.บางเหรียง ม.8 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา
21	วิทยุเสียงกรรมกร	102.75 MHz	สหภาพแรงงานการรถไฟ 4/1 ถ.รถไฟ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
22	วิทยุพระพุทธศาสนาเพื่อชุมชน	101.00 MHz	ที่พักระเบียงเกาะบก ม.2 ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
23	วิทยุชุมชนตำบลท่าข้าม	101.50 MHz	จ.สงขลา
24	วิทยุชุมชนคนบางเหรียง	97.25 MHz	จ.สงขลา
25	วิทยุชุมชนคนละงู	100.75 MHz	อบต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล
26	วิทยุชุมชนสุขภาพละงู	107.50 MHz	โรงพยาบาลละงู ต.กำแพง อ.ละงู จ.สตูล

ตาราง ค.6 สถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้ (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (FM)	ที่อยู่
27	วิทยุชุมชนควนกาหลง	105.90 mhz	อบต.ควนกาหลง อ.ควนกาหลง จ.สตูล
28	วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	88.00 MHz	จ.ยะลา
29	วิทยุชุมชนฟ้าใส จ.ยะลา	100.75 MHz	ศูนย์ฟ้าใส 188/1 ถ.เทศบาล 9 อ.เมือง จ.ยะลา
30	วิทยุชุมชนคนนิบง	107.50 MHz	จ.ยะลา
31	วิทยุชุมชนอัลลาวียะ	105.25 MHz	โรงเรียนอายาวีละ ม.3 อ.เมือง จ.ยะลา
32	วิทยุชุมชนคนลายอ	105.25 MHz	มัสยิดกลางยะลา ถ.สีโรรส อ.เมือง จ.ยะลา

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามด้านการบริหารจัดการวิทยุ
ชุมชน ตามกรอบการบริหารจัดการ 5M

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามด้านการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนตามกรอบการบริหารจัดการ 5M

1. ภาคกลาง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีชุมชนคนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี FM 107.5 MHz		
1.	นายประยุทธ์ สืบอารีพงศ์	ที่ปรึกษา
2.	นายแจ้ง อารงธิดกุล	ผู้อำนวยการสถานี
3.	นายเชลศ อารงธิดกุล	หัวหน้าสถานี
4.	นายเต้ง ทองสุข	กรรมการสถานี
5.	นายสังวาล สิญเจริญ	อาสาสมัครจัดรายการ
2. สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา FM 105.75 MHz		
1.	นายชำนาญ สรวมศิริ	ที่ปรึกษา
2.	นายลี โฉมสำอาง	ผู้อำนวยการสถานี
3.	นายตฤณ ใหม่เอี่ยม	กรรมการสถานี
4.	นายศุภกฤษฎ์ ดีกล้า	กรรมการสถานี
5.	คุณกานต์ทิศา สุตาเทพ	กรรมการสถานี
3. สถานีวิทยุชุมชน ต. บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ FM 103.75 MHz		
1.	นายพรพิพัฒน์ วัดอักษร	ผู้อำนวยการสถานี
2.	นางสาวกุหลาบ พรหมสะอาด	กรรมการสถานี
3.	คุณสุนีย์ เกาะเกตุ	กรรมการสถานี
4.	คุณเฉลิมรัตน์ สิงห์เล็ก	กรรมการสถานี
5.	นายสมชาย ภูทัศน์	กรรมการสถานี
4. สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม FM 97.75 MHz		
1.	นายชินวัฒน์ มณีศรีขำ	กรรมการสถานี
2.	นายสมฤทธิ์ พงษ์สวัสดิ์	กรรมการสถานี
3.	นางโชติกา ดิษฐสมบุญ	กรรมการสถานี
4.	ดร.อุษา เทียนทอง	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
5.	คุณดวงใจ ธนาสารพูนผล	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี FM 100.75 MHz		
1.	นายสุนทร สุริโย	ผู้อำนวยการสถานี
2.	นายณรงค์เดช นวลมีเชื้อ	กรรมการสถานี
3.	นายขวลิต สนธิไชย	กรรมการสถานี
4.	คุณฉัตริกา วงศ์สุรินทร์	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
5.	นางสายันต์ ธนानันท์	ผู้ดูแลสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ

2. ภาคเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง จ.เชียงใหม่ FM 99.25 MHz		
1.	นายสุรศักดิ์ ราชรักษ์	หัวหน้าสถานี
2.	นางวิวรรณ นามเทพ	กรรมการสถานี
3.	นายทาน มุลตามา	เจ้าหน้าที่ประจำสถานี
4.	นางลัดดา กองบุปผา	เหรัญญิกของสถานี
5.	นายสิริวัฒน์ เรือนคำฟู	ผู้จัดรายการ
2. สถานีวิทยุชุมชนอ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ FM 88.75 MHz		
1.	นายพงษ์อิน ไชยสวัสดิ์	กรรมการสถานี
2.	นายอาคม เตชะนา	กรรมการสถานี
3.	นายณัฐกฤตา คำเสน	เจ้าหน้าที่ประจำสถานี
4.	นางปทุมทิพ ราชวังเมือง	เหรัญญิกของสถานี
5.	นายดวงต้า ยอดบางคำ	ผู้จัดรายการ
3. สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี จ.ลำพูน FM 103.75 MHz		
1.	นายธีรชัย พัฒนหทัย	หัวหน้าสถานี
2.	นายเสน่ห์ จินาจันทร์	กรรมการสถานี
3.	นายบพิตร อินตะขวา	กรรมการสถานี
4.	นางมาลี อินตะเทพ	ผู้จัดรายการ
5.	นายมงคล เทพปิ่น	ผู้จัดรายการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
4. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ จ.เชียงราย FM 91.00 MHz		
1.	นายอภิวัฒน์ กันจันะ	หัวหน้าสถานี
2.	นายณัฐกิตติ์ นันตา	กรรมการสถานี
3.	นายณัฐพงศ์ กันจันะ	ผู้จัดรายการ
4.	นางอรนันต์ อู่เล่น	ผู้จัดรายการ
5.	นายจำนง ทะริน	ผู้จัดรายการ
5. สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น จ.พะเยา FM 93.00 MHz		
1.	นายวิเชียร วงศ์สถาน	กรรมการสถานี
2.	นายสมศักดิ์ อัมพุธิ	กรรมการสถานี
3.	เด็กหญิงทักษิณา วิไลย	ผู้จัดรายการ
4.	นางสาวมณฑนา ยารังสี	ผู้จัดรายการ
5.	นายพีรภาส ฝั่จิต	ผู้จัดรายการ

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีวิทยุพุทธศาสนิกชนนครรัตนบุรี ซึ่งเพิ่งได้ปรับเปลี่ยนลักษณะการประกอบกิจการเป็นวิทยุสาธารณะ		
1.	ดต.นักรินทร์ ไสภิน	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	น.ส.ราตรี นนทศิลา	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นายบุระ ทำทอง	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	ร.อ.สมพร สาสีงาม	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5.	นายดม เกตุมาลา	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ จ.สุรินทร์ FM 106 MHz		
1.	พระอธิการสะอาด อคฺคปญฺโญ	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	นายประดิษฐ์ พยุงตน	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นายสถาพร พาทอง	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	ดต.นักรินทร์ ไสภิน	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5.	นายสมชาย จงกลพีช	กรรมการและอาสาสมัครสถานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
3. สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย จ.เลย FM 104.5 MHz		
1.	ดต.วิชิต ประกิจระตา	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	นางสมใจ ดีอินทร์	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นายสำเนียง แदनสามสวน	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	นายนิพนธ์ เนตรผง	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5.	นายสรสิน มิ่งแก้ว	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4. สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น จ.อุดรธานี FM 100.75 MHz		
1.	นายทองหล่อ ทิพสุวรรณ	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	นายเดชา คำบ้าเมือง	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นายสมคิด พลสี	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	นายถาวร มะโนศิลป์	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5.	นายบุญเลิศ เหล็กเขียว	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนคนภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ FM 104.0 MHz		
1.	นายเกียรติศักดิ์ ศิริเกตุ	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	นางเยาวรัตน์ ไชยหอม	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นางศุภวรรณ ชื่นชม	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	นายวิไล แสงโคตร	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
6. สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม จ.นครพนม FM 105.25 MHz		
1.	นายพูน นานโพธิ์ศรี	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
2.	นายเข้มพร เชื้อตาหมื่น	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
3.	นายประสงค์ เชื้อตาหมื่น	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
4.	นายสมัย โวเบา	กรรมการและอาสาสมัครสถานี
5.	นายจำลอง ล้วนรอด	กรรมการและอาสาสมัครสถานี

4. ภาคใต้

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี FM 105.75 MHz		
1.	นายโกษา พรหมทอง	ผู้อำนวยการสถานี
2.	นายมานิชย์ ศรีเทพ	กรรมการสถานี
3.	นายวัฒน์ นมะ	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
4.	นางลักขณา สมเชื้อ	เลขานุการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
5.	นายลำยอง บุญลพ	ผู้ประสานงานสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
2. สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง FM 106 MHz		
1.	นายประคองธรรม จันทร์ขาว	ผู้อำนวยการสถานี
2.	นายณัฐวุฒิ จันทร์คำ	เลขานุการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
3.	นายจาตุรงค์ ส่งแสง	ผู้ประสานงานสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
4.	นายจำเนียร พลอยดำ	อาสาสมัครจัดรายการ
5.	นายประยูร หนูน้อย	อาสาสมัครจัดรายการ
3. สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา FM 97.25 MHz		
1.	นายประนอบ คงสม	ผู้อำนวยการสถานี
2.	นางรัตนา สุวรรณชาติ	กรรมการสถานี
3.	นายธีศภพ พงษ์จีน	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
4.	นายเมียน ไชยณรงค์	ผู้ประสานงานสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
5.	นางลัดดา อีสสระ	อาสาสมัครจัดรายการ
4. สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา FM 88.00 MHz		
1.	นายเกษม กว้างสกุล	ผู้อำนวยการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
2.	นายประเสริฐ ศรีสุข	กรรมการสถานี
3.	นางดวงมณี แสงปรีดีกรณ์	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
4.	นายนิมิต วงศ์วรกุล	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
5.	นางอัญชลี กว้างสกุล	เลขานุการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนหรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส FM 107.00 MHz		
1.	นายวิเชษฐ์ ไทยทองนุ่ม	หัวหน้าสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
2.	นายอัปโตรมมัน เปาะจิ	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
3.	นายอัตฮา โลมะ	กรรมการสถานีและอาสาสมัครจัดรายการ
4.	นายอับลเลาะห์ มาหะ	ผู้ประสานงานสถานี
5.	นายทักษิณ โลมะ	อาสาสมัครจัดรายการ

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลด้านการฟังและการมีส่วนร่วม
ในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟัง ตามกรอบหลักการตลาด 4P

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามด้านการฟังและการมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟัง ตามกรอบ
หลักการตลาด 4P

1. ภาคกลาง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ 100.75 MHz จ.กาญจนบุรี		
1.	นางสาวจิรัชยา ทองผาสีงาม	อาสาสมัคร
2.	นายโสรัช ละมอด	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
3.	นายอัษฎาธร สุขสวัสดิ์	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
4.	นางสาวน้ำฝน พรหมเอาะ	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
5.	นายอเนก ธีชนะ	ผู้ฟังของสถานี
2. สถานีวิทยุชุมชน ต. บ่อนอก จ.ประจวบคีรีขันธ์ FM 103.75 MHz		
1.	คุณแพรวพรรณ เจริญทอง	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
2.	คุณดวงแก้ว ผ่องจินดา	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
3.	คุณศิวาลัย ทองมาลี	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
4.	คุณเสาวลักษณ์ ทองมาลี	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
5.	นางละเมียด แต่งเจริญ	ผู้ฟังของสถานี
3. สถานีชุมชนคนหนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี FM 107.5 MHz		
1.	นายสิงห์ ชัดดำ	อาสาสมัครจัดรายการ
2.	นายสมชัย แก้วเรือง	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางกนกพร แก้วเรือง	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายวศิน ทองสุข	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางศรลักษณ์ บุญมี	ผู้ฟังของสถานี
4. สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา FM 105.75 MHz		
1.	นางวินัย แก้วใจงาม	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางทองใบ ใจดี	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางสัมพันธ์ ฟามกุล	ผู้ฟังของสถานี
4.	น.ส.นวลลออ หนูขุนทด	ผู้ฟังของสถานี
5.	คุณจินตนา สุขประเสริฐ	ผู้ฟังของสถานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
5. สถานีวิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม FM 97.75 MHz		
1.	คุณจินตนา โพธิ์สุข	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางอารี กำเนิด	ผู้ฟังของสถานี
3.	คุณสมาพร ทองสุข	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายเชย อยู่ศิริ	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางลำยอง เกิดดี	ผู้ฟังของสถานี

2. ภาคเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี จ.ลำพูน FM 103.75 MHz		
1.	นางฟองจัน สุระเรืองชัย	ผู้ฟังของสถานี
2.	นายคทา มติอภิวัดน์	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางเพ็ญจันทร์ เทพบัน	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางนิตยา พูลเกษม	ผู้ฟังของสถานี
5.	นายสมจิตร ทาติะ	ผู้ฟังของสถานี
2. สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น จ.พะเยา FM 93.00 MHz		
1.	นางขจร วิทยานันท์	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางคำใส รัตนโกศัย	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางไหล่ วรรณพรม	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายดา เผ่าตะใจ	ผู้ฟังของสถานี
5.	นายอนุชิต เผ่ากันทะ	ผู้ฟังของสถานี
3. สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง จ.เชียงใหม่ FM 99.25 MHz		
1.	นางชุ่ม อินใจคำ	ผู้ฟังของสถานี
2.	นายบุญมี พอสุยะ	ผู้ฟังของสถานี
3.	นายสม ต้อยตาจม	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางมูล มูลตามา	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางบัวจันทร์ ถานี	ผู้ฟังของสถานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
4. สถานีวิทยุชุมชนอำเภอดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ FM 88.75 MHz		
1.	นางเครือวัลย์ อติพัฒน์	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางสุพิน สุบินนะ	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางบุญเรือง จันทรวงศ์	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายประเสริฐ วงศ์แก้ว	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางปนัดดา ศรีกอนตา	ผู้ฟังของสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนต้นกล้าเรดิโอ จ.เชียงราย FM 91.00 MHz		
1.	นางบัวผัด พุทรวงศ์	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางผิน กันจัน๊ะ	ผู้ฟังของสถานี
3.	นายวารกรณ์ จองปั่นหยิก	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางคำแพง อินตา	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางบัวผัด คำจันทร์	ผู้ฟังของสถานี

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ จ.สุรินทร์ FM 106 MHz		
1.	นายสี กังทอง	ผู้ฟังของสถานี
2.	นายชาย สีไสดา	ผู้ฟังของสถานี
3.	น.ส.บุปผา แสงทอง	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางคิด สีไสดา	ผู้ฟังของสถานี
5.	นายสุพรรณ วงษ์มา	ผู้ฟังของสถานี
2. สถานีวิทยุชุมชนคนภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ FM 104.0 MHz		
1.	นายหนูวาด สะอาดแพน	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางสาย ศิริเกตุ	ผู้ฟังของสถานี
3.	นายชวน สุริยแสน	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางหนูจัน เมตจาดิ	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางแอนนา ชนะชัยสิงห์	ผู้ฟังของสถานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
3. สถานีวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย จ.เลย FM 104.5 MH		
1.	นางเรณู ทองพุฒิ	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางถนอมศรี พรหมรักษา	ผู้ฟังของสถานี
3.	นายหัด โสประดิษฐ์	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายสุพจน์ โกมัย	ผู้ฟังของสถานี
5.	นายถาวร เชื้อบุญมี	ผู้ฟังของสถานี
4. สถานีวิทยุชุมชนคนฮักถิ่น จ.อุดรธานี FM 100.75 MHz		
1.	น.ส.หนูเพียร โคขารี	ผู้ฟังของสถานี
2.	นายณัฐวุฒิ กรรณักดี	ผู้ฟังของสถานี
3.	นายเตียง ธรรมอินทร์	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายบุญเลี้ยง โยทะกา	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางลำพูน รัตน์	ผู้ฟังของสถานี
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม จ.นครพนม FM 105.25 MHz		
1.	นางจอมไตร เชื้อตาหมื่น	ผู้ฟังของสถานี
2.	นายสุวิทย์ มูลเมือง	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางบุญทรง อุ่นชัย	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายสุมิตร เชื้อคำช้าง	ผู้ฟังของสถานี
5.	นายฉันท บุตระพรหม	ผู้ฟังของสถานี
6. สถานีวิทยุพุทธศาสนิกชนคนรัตนบุรี จ.สุรินทร์ FM 91.75 MHz ซึ่งเพิ่งได้ปรับเปลี่ยนลักษณะการประกอบกิจการเป็นวิทยุสาธารณะ		
1.	นายเฉลิม โสมโมรา	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางสุพิมทอง แสงภักดี	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางสมบัติ สร้อยโชติ	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางถาวร ชันโมรี	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางนวลจันทร์ ศรีไศล	ผู้ฟังของสถานี

ภาคใต้

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
1. สถานีวิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา FM 97.25 MHz		
1.	นายทะวี ยางทอง	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางอาภรณ์ อิศระทะ	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางอารีย์ ยางทอง	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายคิด จิตรพุ่ม	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
5.	นายเคลือบ บุญญะสิน	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
2. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้ จ.สุราษฎร์ธานี FM 105.75 MHz		
1.	นายพิมล ลิ้มตระกูล	ผู้ฟังของสถานี
2.	นางวรรณา พรหมทอง	ผู้ฟังของสถานี
3.	นางสาวปิยาพรอุปการสง	ผู้ฟังของสถานี
4.	นายปรีชา เรืองศรี	อาสาสมัครดูแลสถานีและผู้ฟังของสถานี
5.	นายประยูร เกตกรรม	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
3. สถานีวิทยุชุมชนสภาสามัญชน จ.พัทลุง FM 106 MHz		
1.	นายสมมาตร นาคาวิเชียร	ผู้ฟังของสถานีและอดีตอาสาสมัครจัดรายการ
2.	นายสุนันทวงศ์ เทพขุ	ผู้ฟังของสถานีและอดีตอาสาสมัครจัดรายการ
3.	นายวีระพล พลอยดำ	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางอุไรวรรณ ส่งแสง	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
5.	นางสาวชุติมา ทองรอด	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
4. สถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา FM 88.00 MHz		
1.	นายมาณเดช ธรรมฤกษ์ฤทธิ์	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
2.	นางจิราภรณ์ แก้วกาญจน์	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
3.	นายไชยชาญ แสงปรีดีกรณ์	ผู้ฟังของสถานี
4.	น.ส.ยวนตา ลักษณะวิลาศ	ผู้ฟังของสถานี
5.	น.ส.รจรินทร์ บัวแก้ว	ผู้ฟังของสถานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความเกี่ยวข้องกับสถานี
5. สถานีวิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ จ.นราธิวาส FM 107.00 MHz		
1.	นายอรรถโชติ ไทยทองนุ่ม	อาสาสมัครและผู้ฟังของสถานี
2.	นายสาลาหุดิง สายิ	อาสาสมัครจัดรายการและผู้ฟังของสถานี
3.	นางเซาอุเต๊ะ ดือราแม	ผู้ฟังของสถานี
4.	นางนุรุมะ สาแม	ผู้ฟังของสถานี
5.	นางเม๊ะ อาแซ	ผู้ฟังของสถานี

ภาคผนวก ฉ

แบบสอบถามสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย

สำหรับผู้วิจัย
ภาค...เหนือ/ กลาง/ อีสาน/ ใต้
ชุดที่.....

แบบสอบถามสำหรับเวทีประชุมกลุ่มย่อย
โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย

คำอธิบาย

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน กรุณาตอบให้ครบทุกตอน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี

2. ระดับการศึกษา

- ☐ ก. ระดับประถมศึกษา
☐ ข. ระดับมัธยมศึกษา
☐ ค. ระดับปริญญาตรี
☐ ง. สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป
☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ความเกี่ยวข้องกับสถานี

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี
☐ ข. กรรมการสถานี
☐ ค. อาสาสมัคร (ด้านรายการ ด้านเทคนิค และอื่นๆ)
☐ ง. ผู้ฟังของสถานี
☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานี

1. ชื่อสถานี
2. คลื่นความถี่
3. ช่วงเวลาออกอากาศ เปิดสถานีเวลา.....น. ปิดสถานีเวลา.....น.
4. ที่อยู่สถานี.....
-

7. ท่านคิดว่าสถานี่ควรมีอาสาสมัคร อย่างน้อยกี่คน

- ☐ ก. 3-5 คน เหตุผล
- ☐ ข. 6-10 คน เหตุผล
- ☐ ค. 11-15 คน เหตุผล
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ

8. ท่านคิดว่า สถานี่ของท่านควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทนจากสถานี่หรือไม่

- ☐ ก. ควรมี
- ☐ ข. ไม่ควรมี

9. เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับค่าตอบแทนในข้อ 7 ควรทำหน้าที่อะไรบ้างในสถานี่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. จัดรายการ
- ☐ ข. ควบคุมเครื่องส่งและดูแลด้านเทคนิค
- ☐ ค. ดูแลการเปิด-ปิดสถานี่และทำความสะอาดสถานี่
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

10. สถานี่วิทยุของท่านต้องการได้รับการสนับสนุนในด้านใดมากที่สุด

- ☐ ก. เงิน
- ☐ ข. สิ่งของ
- ☐ ค. อาสาสมัคร
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. เงินที่ท่านต้องการได้รับการสนับสนุนเป็นเงินสำหรับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า
- ☐ ข. ค่าโทรศัพท์-อินเทอร์เน็ต
- ☐ ค. ค่าซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์
- ☐ ง. ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. จำนวนเงินสนับสนุนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมสำหรับการดำเนินงานวิทยุชุมชนต่อปี

- ☐ ก. ไม่เกิน 60,000 บาท/ ปี
- ☐ ข. 60,000 – 80,000 บาท/ ปี
- ☐ ค. 80,000 – 100,000 บาท / ปี
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. ท่านคิดว่า เงินสนับสนุน ควรมาจากแหล่งใด (กรุณาใส่หมายเลขเรียงตามลำดับความสำคัญ 3 อันดับแรก)
-ก. เงินสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน
 -ข. สถานีจัดกิจกรรมระดมทุน
 -ค. เสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก
 -ง. กองทุนวิจัยและพัฒนาฯ คณะกรรมการกิจการกระเสี่ยงเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)
 -จ. แหล่งใดก็ได้ ไม่สนใจที่มา
 -ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

14. ที่มาของผังรายการของสถานี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. กรรมการสถานีประชุมพิจารณาผังรายการร่วมกัน
- ☐ ข. กรรมการสถานีสอบถามความต้องการจากคนในชุมชน
- ☐ ค. ขึ้นอยู่กับอาสาสมัคร
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. ลักษณะรายการที่ออกอากาศทางสถานี

- ☐ ก. สถานีกำหนดเนื้อหา และผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ.....ของรายการทั้งหมด
- ☐ ข. สถานีผลิตตามข้อกำหนดของแหล่งทุน คิดเป็นร้อยละ.....ของรายการทั้งหมด
- ☐ ค. ถ่ายทอดสัญญาณจากวิทยุกระแสหลักหรือวิทยุชุมชนอื่น คิดเป็นร้อยละ.....ของรายการทั้งหมด
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

16. กรณีผลิตตามข้อกำหนดของแหล่งทุน แหล่งทุนที่ท่านได้รับการสนับสนุน คือ

- ☐ ก. แหล่งทุนภายในชุมชน
- ☐ ข. แหล่งทุนที่มีเป้าหมายเพื่อบริการสาธารณะ
- ☐ ค. แหล่งทุนเอกชน
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

17. ผู้จัดรายการของสถานี ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ผู้นำทางศาสนา (พระ/ บาทหลวง/ อิมาม)
- ☐ ข. ผู้เชี่ยวชาญ (ครู/ หมอ/ พยาบาล/ อสม.-อสต. ฯ)
- ☐ ค. ประชาชนชุมชน
- ☐ ง. นักเรียน/นักศึกษา
- ☐ จ. ผู้แทนกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

18. อาสาสมัครของท่านมีความรู้ในด้านการจัดรายการหรือไม่

- ☐ ก. มี
- ☐ ข. ไม่มี

19. ท่านคิดว่าอาสาสมัครต้องการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านใด

- ☐ ก. อบรมมาเป็นผู้ประกาศ/ ผู้จัดรายการ
- ☐ ข. อบรมการเขียนบทวิทยุ
- ☐ ค. อบรมการบันทึกเสียงและการตัดต่อ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

20. ท่านต้องการให้หน่วยงาน/องค์กรใด เป็นผู้ฝึกอบรมอาสาสมัคร

- ☐ ก. กสทช.
- ☐ ข. สถาบันการศึกษาในพื้นที่
- ☐ ค. สถาบันวิชาชีพ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

21. สถานที่มีความพร้อมด้านเทคนิคอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. มีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมาติดตั้งเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ ให้
- ☐ ข. มีช่างเทคนิคดูแลบำรุงรักษาเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ เป็นระยะ
- ☐ ค. มีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุงเครื่องส่ง/ อุปกรณ์ เมื่อมีปัญหา
- ☐ ง. สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

22. แนวทางการแก้ไขของสถานีเมื่อประสบปัญหาด้านเทคนิค

- ☐ ก. สถานีมีอาสาสมัครเป็นผู้มีความรู้ด้านเทคนิคที่จะดูแลแก้ปัญหาให้
- ☐ ข. จ้างช่างเทคนิคในพื้นที่มาดูแลซ่อมแซม
- ☐ ค. หยุดออกอากาศ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

23. ท่านต้องการการสนับสนุนด้านเทคนิคอย่างไร

- ☐ ก. สนับสนุนเป็นตัวแทน
- ☐ ข. จัดฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิค
- ☐ ค. จัดบริการตรวจสอบและซ่อมบำรุงด้านเทคนิค
- ☐ ง. อื่นๆโปรดระบุ

24. ในกรณีที่เป็นการฝึกอบรม/ให้บริการด้านเทคนิค ท่านต้องการให้หน่วยงาน/องค์กรใด เป็นผู้ให้บริการ

- ☐ ก. กสทช.
- ☐ ข. สถาบันการศึกษาในพื้นที่
- ☐ ค. สถาบันวิชาชีพในพื้นที่
- ☐ ง. อื่นๆโปรดระบุ.....

25. ท่านคิดว่ากรรมการสถานี่ควรประชุมบ่อยแค่ไหน

- ☐ ก. ประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น
- ☐ ข. ทุกเดือน
- ☐ ค. 1-3 เดือน/ครั้ง
- ☐ ง. 6 เดือน/ครั้ง
- ☐ จ. ปีละครั้ง
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

26. ประเด็นที่ท่านคิดว่าควรปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานี่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. การบริหารจัดการ
- ☐ ข. งบประมาณ
- ☐ ค. รายการ
- ☐ ง. ปัญหาเชิงเทคนิค
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

27. ท่านคิดว่าควรมีการจัดบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานี่หรือไม่

- ☐ ก. ไม่ควรมี
- ☐ ข. ควรมี โปรดระบุผู้ที่ควรรับผิดชอบ

28. วิธีที่เหมาะสมในการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. พุดคุยผ่านผู้จัดรายการ/คณะกรรมการ
- ☐ ข. ทางโทรศัพท์
- ☐ ค. ทางจดหมาย
- ☐ ง. เวทีสาธารณะในชุมชน
- ☐ จ. ช่องทางอื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ ฉ. ไม่มีการรับฟังความคิดเห็น

29. สถานี่มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะ

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี่/กรรมการสถานี่พิจารณาแนวทางแก้ไข
- ☐ ข. ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข
- ☐ ค. หารือในเวทีประชุมอื่นๆ ของชุมชน
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

30. สถานี่ควรมีการเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสถานี่ให้รับรู้โดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. โดยประกาศผ่านทางสถานี่
- ☐ ข. โดยเป็นเอกสารแสดงไว้ที่สถานี่
- ☐ ค. ชุมชนมีสิทธิร้องขอห้ามมีข้อสงสัย
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 4 กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานี

1. ท่านไปสถานีบ่อยเพียงใด

- ☐ ก. บ่อยมากที่สุด
- ☐ ข. บ่อยมาก
- ☐ ค. บ่อยปานกลาง
- ☐ ง. นานๆ ครั้ง
- ☐ จ. ไม่เคยไปเลย

2. ท่านไปสถานีเพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ไปประชุม
- ☐ ข. ไปจัดรายการ
- ☐ ค. ไปร่วมบริจาค
- ☐ ง. ไปร่วมกิจกรรม
- ☐ จ. อื่นๆ โปรด ระบุ.....

3. ท่านคิดว่าสถานีเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของสถานีมากน้อยเพียงใด

- ☐ ก. มากที่สุด
- ☐ ข. มาก
- ☐ ค. ปานกลาง
- ☐ ง. น้อย
- ☐ จ. ไม่เปิดโอกาส

4. ท่านคิดว่าสถานีเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมด้วยวิธีใด

- ☐ ก. ร่วมบริหารจัดการ
- ☐ ข. ร่วมกำหนดผังรายการ
- ☐ ค. ร่วมจัดรายการ
- ☐ ง. เป็นแขกรับเชิญในรายการ
- ☐ จ. ติดตามประเมินผลรายการและการดำเนินงานของสถานี
- ☐ ฉ. อื่นๆ โปรดระบุ

5. ความถี่ในการติดตามรับฟังรายการของสถานี

- ☐ ก. ฟังทุกวัน
- ☐ ข. ฟังทุกสัปดาห์
- ☐ ค. ฟังนานๆ ครั้ง
- ☐ ง. ไม่ฟัง

6. ท่านติดตามรับฟังรายการของสถานีเพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. รูปแบบการจัดรายการน่าสนใจ
- ☐ ข. สีสันของผู้จัดรายการชวนติดตาม
- ☐ ค. ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ท่านคิดว่าเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของท่านด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ช่วยให้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง
- ☐ ข. นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ
- ☐ ค. นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
- ☐ ง. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในรายการหรือไม่

- ☐ ก. ไม่มี
- ☐ ข. มี ผ่านวิธีการ
 - ☐ 1. โทรศัพท์เข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการ
 - ☐ 2. มาร่วมรายการด้วยตนเองที่สถานี
 - ☐ 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินรายการ อย่างไร

- ☐ ก. เสนอแนะในการประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานีกับชุมชน
- ☐ ข. เสนอแนะผ่านตัวกรรมการของสถานี
- ☐ ค. เสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่มีส่วนร่วม

10. ที่ผ่านมา ท่านให้การสนับสนุนสถานีอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. บริจาคเงิน
- ☐ ข. บริจาคสิ่งของ
- ☐ ค. เป็นอาสาสมัครจัดรายการ
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ☐ จ. ไม่สนับสนุน

11. ท่านให้การสนับสนุนสถานีเพราะเหตุใด

- ☐ ก. สถานีเป็นของคนในชุมชน
- ☐ ข. สถานีช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน
- ☐ ค. เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการ
- ☐ ง. รูปแบบรายการน่าสนใจ
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านคิดว่าจะยินดีให้การสนับสนุนด้วยการบริจาคเงินในลักษณะใด

- ☐ ก. เป็นรายปี ประมาณ.....บาท
- ☐ ข. เป็นรายเดือน ประมาณ.....บาท
- ☐ ค. เป็นรายครั้ง ประมาณ.....บาท
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุลักษณะและจำนวนเงิน.....
ประมาณ.....บาท

13. ท่านคิดว่าสถานใดควรใช้ประเด็นใดในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ชาติ/ ศาสนา/ วัฒนธรรม
- ☐ ข. สิทธิของบุคคล (เช่น สิทธิคนพิการ สิทธิเด็ก สิทธิของผู้พิการ สิทธิในการทำงาน สิทธิในการรักษาพยาบาล ฯลฯ)
- ☐ ค. สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ขยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

14. ท่านคิดว่าสถานใดควรมีกิจกรรมในการจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ก. ประกาศชื่อผู้บริจาคเงินออกอากาศ
- ☐ ข. เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ
- ☐ ค. ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน
- ☐ ง. รณรงค์สิทธิของชุมชน (เช่น เรื่องป่าชุมชน ขยะ สิ่งแวดล้อม)
- ☐ จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. สิ่งแรกที่ท่านคิดถึงเมื่อกล่าวถึงวิถชุมชนของท่านคืออะไร

- ☐ ก. หัวหน้าสถานี/ กรรมการสถานี
- ☐ ข. ผู้จัดการรายการ
- ☐ ค. การมีส่วนร่วมกับชุมชน
- ☐ ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

ภาคผนวก ซ

กำหนดการและรายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย

กำหนดการการจัดประชุมกลุ่มย่อย
โครงการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย
(ภาคกลาง)

วันที่ 31 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2556

ณ สำนักงานสหพันธ์วิทย์ชุมชนแห่งชาติ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
409 ซ.โรหิตสุข ถ.ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ ห้วยขวาง กรุงเทพฯ

31 พฤษภาคม 2556

16.00 น.	ตัวแทนจากสถานีวิทย์ชุมชนเดินทางถึงที่พัก
19.00 น.	นักวิจัยและคณะเก็บข้อมูลตัวแทนวิทย์ชุมชน
สัมภาษณ์รายบุคคลโดยใช้แบบสำรวจ
20.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย

1 มิถุนายน 2556

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 10.00 น.	นักวิจัยและคณะเก็บข้อมูลตัวแทนวิทย์ชุมชน
สัมภาษณ์โดยใช้แบบสำรวจ (ต่อ)
10.00 – 10.15 น.	กล่าวต้อนรับโดย ดร.จิรพร วิทยศดีพันธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
10.15 – 10.30 น.	ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัว
10.30 – 11.00 น.	รายงานผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดย ดร.ชิษณุสส์ ช่างเรียน และ ดร. รติ ธนารักษ์
11.00 – 12.00 น.	ตัวแทนสถานีวิทย์ชุมชนตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยและให้ความเห็นเพิ่มเติม
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	กระบวนการกลุ่มย่อยตามกรอบประเด็นในแบบสำรวจ
โดย คุณวิชาญ อุ่นอก และคุณสุเทพ วิไลเลิศ
15.00 – 15.30 น.	นัดหมายการประชุมระดับประเทศ
15.30 น.	ปิดการประชุมกลุ่มย่อย

หมายเหตุ - เสิร์ฟอาหารว่างในห้องประชุม

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยชุมชนที่เข้าร่วมเวทีประชุมกลุ่มย่อย ภาคกลาง

จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

1. วิทยชุมชนคนหนองหญ้าไซ
 1. นายเชลศ อารงธิตกุล หัวหน้าสถานี
2. วิทยชุมชนคนแปลงยาว
 1. นายชำนาญ สรรวมศิริ ที่ปรึกษา
 2. นายรี โฉมสำอาง ผู้อำนวยการสถานี
3. วิทยชุมชนตำบลบ่อนอก
 1. นางเฉลิมรัตน์ สิงห์เล็ก กรรมการสถานี
 2. นางสาวกุหลาบ พรหมสะอาด กรรมการสถานี
 3. นางสุนีย์ เกาะเกตุ กรรมการสถานี
 4. แม่ละเมียด แต่งเจริญ ตัวแทนผู้ฟัง
4. วิทยุทธธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง
 1. นายสมฤทธิ์ พงษ์สวัสดิ์ กรรมการสถานี
 2. คุณดวงใจ ธนาสารพูนผล กรรมการสถานี
 3. นางสาวรมณีย์ เต็มเปี่ยม ตัวแทนผู้ฟัง
5. วิทยชุมชนต้นแบบ 100.75 Mhz. กาญจนบุรี
 1. นายสุนทร สุริโย หัวหน้าสถานี
 2. นายณรงค์เดช นวลมีชื่อ กรรมการสถานี
 3. นายโสรัช ละม้าย เจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องในสถานี

กำหนดการการจัดประชุมกลุ่มย่อย
โครงการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย
(ภาคเหนือ)

วันอาทิตย์ที่ 2 มิถุนายน 2556

ณ ห้องประชุมพาวิลเลียน 1 ชั้น 1 โรงแรมธาริน อ.เมือง จ.เชียงใหม่

9.30-10.30 น.	ลงทะเบียน เคลียร์ค่าเดินทาง กรอกแบบสอบถามเป็นรายบุคคล
10.30-11.00 น.	กล่าวต้อนรับโดย อ.ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัว
11.00-12.00 น.	รายงานผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดย อ.ปณณพร ไพบุลย์วัฒนกิจ และนายธีรมล บัวงาม
12.00-12.30 น.	ตัวแทนสถานีวิทย์ชุมชนตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยและให้ความเห็นเพิ่มเติม
12.30 – 13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.30 – 15.00 น.	กระบวนการกลุ่มย่อยตามกรอบประเด็นในแบบสอบถาม โดย อ.ปณณพร ไพบุลย์วัฒนกิจ และนายธีรมล บัวงาม
15.00 – 15.30 น.	นัดหมายการประชุมระดับประเทศ
15.30 น.	ปิดการประชุมกลุ่มย่อย

หมายเหตุ - เสิร์ฟอาหารว่างในห้องประชุม

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมเวทีประชุมกลุ่มย่อย ภาคเหนือ

จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1. สถานีวิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา) จ.ลำพูน

1. นายทองอินทร์ พรหมจันใจ	หัวหน้าสถานี
2. พ.อ.อ.หญิงปทุมทิพย์ ราชวังเมือง	กรรมการสถานี
3. นางปนัดดา ศรีกอนตา	ตัวแทนผู้ฟัง

2. สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง จ.เชียงใหม่

1. นายสุรศักดิ์ ราชรักษ์	หัวหน้าสถานี
2. นางวิวรรณ์ นามเทพ	กรรมการสถานี
3. นางลัดดา กองบุปผา	ตัวแทนผู้ฟัง

3. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ จ.เชียงราย

1. นายอภิวัฒน์ กันจันะ	หัวหน้าสถานี
2. นางสาวนันทนารี หลวงมอย	กรรมการสถานี
3. นางอรนันต์ อุปเสน	ผู้จัดรายการวิทยุ
4. นางบัวผัด คำจันทร์	ตัวแทนผู้ฟัง

4. สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี จ.ลำพูน

1. นายบพิตร อินตะขวา	กรรมการสถานี
2. นายมงคล เทพป็น	ผู้จัดรายการวิทยุ
3. นางเพ็ญจันทร์ เทพป็น	ตัวแทนผู้ฟัง

5. สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น จ.พะเยา

1. นายสังวร อินตะสาร	กรรมการสถานี
2. นายวิเชียร วงศ์สถาน	ตัวแทนผู้ฟัง

กำหนดการการจัดประชุมกลุ่มย่อย
โครงการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย
(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

วันที่ 24 – 25 พฤษภาคม 2556

ณ ห้องดอกจาน 4 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

24 พฤษภาคม 2556

15.00 น.	ตัวแทนจากสถานีวิทย์ชุมชนเดินทางถึงที่พักที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
19.00 น.	นักวิจัยและคณะ เก็บข้อมูลตัวแทนวิทย์ชุมชน
สัมภาษณ์รายบุคคลโดยใช้แบบสำรวจ
20.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย

25 พฤษภาคม 2556

08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 – 09.00 น.	นักวิจัยและคณะเก็บข้อมูลตัวแทนวิทย์ชุมชน
สัมภาษณ์โดยใช้แบบสำรวจ (ต่อ)
09.00 – 09.30 น.	กล่าวต้อนรับและแนะนำตัว
09.31 – 10.00 น.	รายงานผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดย ชีระพล อ้นมัย
10.00 – 10.30 น.	ตัวแทนสถานีวิทย์ชุมชนตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยและให้ความเห็นเพิ่มเติม
10.31 – 12.00 น.	กระบวนการกลุ่มย่อยตามกรอบประเด็นในแบบสำรวจ
12.01 – 13.00 น.	อาหารเที่ยง
13.01 – 15.00 น.	กระบวนการกลุ่มย่อยตามกรอบประเด็นในแบบสำรวจ (ต่อ)
15.01 – 15.30 น.	นัดหมายการประชุมระดับประเทศ
15.31 น.	ปิดการประชุมกลุ่มย่อย

หมายเหตุ - เสิร์ฟอาหารว่างในห้องประชุม

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมเวทีประชุมกลุ่มย่อย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

1. สถานีวิทยุชุมชนคนกุดินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
 1. นายเกียรติศักดิ์ ศิริเกตุ ผู้อำนวยการสถานี
 2. นางสาววรรณ ชื่นชม กรรมการสถานี
 3. นางเยาวรัตน์ ไชยหอม กรรมการสถานี
 4. นางกาญจนา หล่องทองกลาง ตัวแทนผู้ฟัง
2. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น จ.อุดรธานี
 1. นายถาวร มะโนศิลป์ กรรมการสถานี
 2. นางลำพูน รัตน์ ตัวแทนผู้ฟัง
 3. นายณัฐวุฒิ กรมภักดี ตัวแทนผู้ฟัง
 4. นายสุรพงษ์ มะโนศิลป์ ตัวแทนผู้ฟัง
3. สถานีวิทยุชุมชนชาวธาตุพนม จ.นครพนม
 1. นายเข้มพร เชื้อตาหมื่น ผู้อำนวยการสถานี
 2. นายพูน นานโพธิ์ศรี กรรมการสถานี
 3. นางจอมไตร เชื้อตาหมื่น ตัวแทนผู้ฟัง
 4. นางบุญทรง อุ่นชัย ตัวแทนผู้ฟัง
4. สถานีวิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ จ.สุรินทร์
 1. นายประดิษฐ์ พยุงตน กรรมการสถานี
 2. ด.ต.นักรินทร์ โสภิน กรรมการสถานี
 3. นายเลี้ยว สมทิพย์ ตัวแทนผู้ฟัง
5. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย จ.เลย*
 1. ด.ต.วิชิต ประกิจระตา ผู้อำนวยการสถานี
 2. นายสรสิน มิ่งแก้ว กรรมการสถานี
 3. นายสำเนียง แदनสามสวน กรรมการสถานี

***หมายเหตุ** - ตัวแทนวิทยุชุมชนคนด่านซ้าย จ.เลย ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยได้ แต่ได้ตอบแบบสอบถามการประชุมกลุ่มย่อยกลับมา 3 ชุด

กำหนดการการจัดประชุมกลุ่มย่อย
โครงการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย
(ภาคใต้)

วันที่ 8 มิถุนายน 2556

ณ ห้องประชุมชั้น 8 โรงแรมคริสตัล (ตรงข้ามสถานีขนส่งหาดใหญ่) จ.สงขลา

08.30-09.30 น.	- ลงทะเบียน - กรอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล - เคลียร์ค่าเดินทาง
09.30-10.00 น.	- กล่าวต้อนรับโดย อ.ดร.จิรพร วิทยาศักดิ์พันธ์ หัวหน้าโครงการ - ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัว
09.00-09.45 น.	รายงานผลการเก็บข้อมูลในพื้นที่
09.45-12.00 น.	ตัวแทนสถานีวิทย์ชุมชนตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยและให้ความเห็นเพิ่มเติม
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
13.00-14.30 น.	การประชุมกลุ่มย่อย (focus group) การตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย: กรณีศึกษาภาคใต้
14.30-15.00 น.	นัดหมายการประชุมรับฟังความคิดเห็นระดับประเทศ
15.00 น.	ปิดการประชุมกลุ่มย่อย

หมายเหตุ - เสิร์ฟอาหารว่างในห้องประชุม

จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

- 325

ภาคผนวก ซ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบสอบถาม
ด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ชุมชน
ตามกรอบการบริหารจัดการ 5M

**ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานี
วิทยุชุมชนในประเทศไทย**

ตารางที่ ข.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่ : คน (ร้อยละ)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
เพศ					
1. ชาย	16 (20.25) (64.00)	20 (25.32) (80.0)	22 (27.85) (88.0)	21 (26.58) (87.50)	79 (100.00) (79.80)
2. หญิง	9 (45.00) (36.00)	5 (25.00) (20.00)	3 (15.00) (12.00)	3 (15.00) (12.50)	20 (100.00) (20.20)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)
อายุ					
1. ต่ำกว่า 20 ปี	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (12.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (3.03)
2. 21-30 ปี	0 (0.00) (0.00)	2 (33.33) (8.00)	4 (66.67) (16.00)	0 (0.00) (0.00)	6 (100.00) (6.06)
3. 31-40 ปี	4 (36.36) (16.00)	1 (9.09) (4.00)	5 (45.46) (20.00)	1 (9.09) (4.17)	11 (100.00) (11.11)
4. 41-50 ปี	7 (24.14) (28.00)	3 (10.34) (12.00)	10 (34.48) (40.00)	9 (31.04) (37.49)	29 (100.00) (29.29)
5. 51-60 ปี	9 (34.62) (36.00)	6 (23.08) (24.00)	4 (15.38) (16.00)	7 (26.92) (29.17)	26 (100.00) (26.26)
6. 61-70 ปี	5 (22.73) (20.00)	8 (36.36) (32.00)	2 (9.09) (8.00)	7 (31.82) (29.17)	22 (100.00) (22.22)
7. 71-80 ปี	0 (0.00) (0.00)	2 (100.00) (8.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	2 (100.00) (2.02)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่ : คน (ร้อยละ)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
ระดับการศึกษา					
1. ประถมศึกษา	3 (18.75) (12.00)	4 (25.00) (16.00)	3 (18.75) (12.00)	6 (37.50) (25.00)	16 (100.00) (16.16)
2. มัธยมศึกษา	9 (29.03) (36.00)	6 (19.36) (24.00)	9 (29.03) (36.00)	7 (22.58) (29.16)	31 (100.00) (31.31)
3. ปริญญาตรี	10 (22.73) (40.00)	15 (34.09) (60.00)	9 (20.45) (36.00)	10 (22.73) (41.67)	44 (100.00) (44.45)
4. สูงกว่าปริญญาตรี	3 (50.00) (12.00)	0 (0.00) (0.00)	2 (33.33) (8.00)	1 (16.67) (4.17)	6 (100.00) (6.06)
5. ไม่ตอบ	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	2 (100.00) (8.00)	0 (0.00) (0.00)	2 (100.00) (2.02)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.2 ความเกี่ยวข้องกับสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ข้อมูลพื้นฐานของ ผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่ : คน (ร้อยละ)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
1. หัวหน้าสถานี	4 (23.53) (13.79)	4 (2.53) (10.80)	5 (29.41) (20.00)	4 (23.53) (16.66)	17 (100.00) (14.78)
2. กรรมการสถานี	15 (32.61) (51.73)	13 (28.26) (35.14)	8 (17.39) (32.00)	10 (21.74) (41.67)	46 (100.00) (40.00)
3. อาสาสมัคร	3 (6.67) (10.34)	20 (44.44) (54.054)	12 (26.67) (48.00)	10 (22.22) (41.67)	45 (100.00) (39.13)
4. อื่นๆ	7 (100.00) (24.14)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	7 (100.00) (6.09)
รวม	29 (25.22) (100.00)	37 (32.17) (100.00)	25 (21.74) (100.00)	24 (20.87) (100.00)	115 (100.00) (100.00)

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานี

สถานีที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 20 สถานี คือ 1, 2, 3, 4, 5....20 โดยมีรายละเอียดที่อยู่ของสถานี หัวหน้าสถานี ที่อยู่สถานี โทรศัพท์ โทรสาร อีเมล รวมถึงคลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง รัศมีการออกอากาศ เวลาออกอากาศ (เปิดและปิดสถานี) ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน และจำนวนคณะกรรมการในสถานี ดังตารางที่ 4, 5, 6, และ 7 ตามลำดับ

ตารางที่ ข.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี

ภาคกลาง		
ชื่อสถานี	หัวหน้าสถานี	ที่อยู่สถานี
1. วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	นายเชลช ธำรงธิกุล	537 ม.13 ต.2.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี
2. วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	นายรี โฉมสำอากค์	48 วัดเนินไร่ ม.8 ต.แปลงยาว อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา
3. วิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก	นายพรพิพัฒน์ วัดอักษร	วัดสี่แยกบ่อนอก ม.10 ต.บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
4. วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	นายสนม ผิงวาม	50 ม.5 ต.บางช้าง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
5.วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	นายสุนทร สุริโย	244/26 ม.5 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี
ภาคเหนือ		
6. วิทยุชุมชนคนเมืองลี	นายธีรชัย พัฒนหทัย	เลขที่ 1 อาคารชัยยะวงศานิมิต ม.15 ต.ลี อ.ลี จ.ลำพูน
7. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	นายอภิวัฒน์ กันจันะ	ศูนย์เพื่อน้องหญิง เลขที่ 3 ม.17 ต.แม่ฮ้อ อ.พาน จ.เชียงราย
8. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	นายธีรวัฒน์ ราชเนตร	เลขที่ 182 ม.5 ต.บ้านปิน อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
9. วิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	นายทองอินทร์ พรหมจันใจ	วัดพระธาตุต๋อยน้อย เลขที่ 154 ม.11 ต.ต๋อยหล่อ อ.ต๋อยหล่อ จ.เชียงใหม่
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	นายสุรศักดิ์ ราชรักษ์	ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน อำเภอจอมทอง เลขที่ 327 ม.4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ภาคใต้		
11. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	นายเกษม กว้างสกุล	57 ถ.พังเมือง 2 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา
12. วิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ	นายอรรถโชติ ไทยทองนุ่ม	รร.อนุบาลรือเสาะ ต.รือเสาะ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
13. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน เครดิตยูเนียนภาคใต้	นายโกษา พรหมทอง	สหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ 111 ม.5 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี
14. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	นายประคองธรรม จันทร-ขาว	รร.บ้านตลิ่งชัน ม. 2 ต. บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง
15. วิทยุชุมชนบางเหรียง	นายประนอม คงสม	เทศบาลบางเหรียง ม. 8 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา

ตารางที่ ข.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี (ต่อ)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
ชื่อสถานี	หัวหน้าสถานี	ที่อยู่สถานี
16. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	ดต.วิชิต ประกิจระตา	วัดโพธิ์ชัย 463 ม.3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย
17. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	นายปัญญา โคตรเพชร	วัดอรุณธรรมรังษี บ้านโนนสมบูรณ์ ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี
18. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	พระอธิการสะอาด อัครปัญญา	วัดสว่างโนนสะเดา 47 ม.11 ต.หนองเทพ อ.โนนนารายณ์ จ.สุรินทร์
19. วิทยุชุมชนภูผินารายณ์	นายสมเกียรติ ศรีเกตุ	206 ม.3 ต.เหล่าไธงาม อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	นายเข้มพร เชื้อตาหมื่น	99/24 ม.7 ต.อุ่มเหมา อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

ตารางที่ ข.4 ชื่อสถานี คลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง และรัศมีการออกอากาศ

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	ความสูง ของเสา (เมตร)	กำลังส่ง (วัตต์)	รัศมีการ ออกอากาศ (กิโลเมตร)
ภาคกลาง				
1. วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	107.75	27	200	15
2. วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	105.75	45	200	15
3. วิทยุชุมชน ต.บ่อนอก	103.75	52	500	15
4. วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	97.75	60	500-1000	30-40
5. วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	100.75	40	500	15-20
ภาคเหนือ				
6. วิทยุชุมชนคนเมืองลี	103.75	51	500	40
7. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	91.00	20	30	15
8. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	93.00	40	200	30
9. วิทยุชุมชนอำเภอค้อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	88.75	30	300	30
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	99.25	30	300	10
ภาคใต้				
11. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	88.00	30	200	15
12. วิทยุเรือเสาะเรดิโอ	107.00	30	300	30
13. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้	105.75	30	300	10
14. วิทยุชุมชนสภา สามัญชน	106.00	30	120	5
15. วิทยุชุมชนบางเหรียง	98.25	30	150	10
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
16. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	104.50	30	500	30
17. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	100.75	30	300	15-20
18. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	106.00	53	500	12
19. วิทยุชุมชนภูผินารายณ์	104.00	30	300	20
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	105.25	30	30	1-2

ตารางที่ ข.5 ชื่อสถานี ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ดำเนินการและ จำนวนคณะกรรมการสถานี

ชื่อสถานี	ปี พ.ศ. ที่ ก่อตั้ง	ระยะเวลา ดำเนินการ (ปี)	จำนวน คณะกรรมการ สถานี (คน)
ภาคกลาง			
1. วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	2543	13	8
2. วิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก	2545	11	5
3. วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	2546	10	12
4. วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	2546	10	5
5. วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	2549	7	5
ภาคเหนือ			
6. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	2545	11 ปี 3 เดือน	7
7. วิทยุชุมชนคนเมืองลี	2547	8 ปี	15
8. วิทยุชุมชนอำเภอทอดยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	2549	6 ปี 10 เดือน	19
9. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	2550	6 ปี 3 เดือน	15
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	2550	6 ปี 2 เดือน	11
ภาคใต้			
11. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้	2546	10	9
12. วิทยุชุมชนบางเหรียง	2546	10	5
13. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	2552	4	7
14. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	2552	4	5
15. วิทยุเรือเสาะเรดิโอ	2553	3	12
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
16. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	2545	11	13
17. วิทยุชุมชนกุงจินารายณ์	2546	10	14
18. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	2547	9	10
19. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	2547	9	8
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	2548	8	5

ตอนที่ 3 ปัจจัยความพร้อมในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชน

กรอบในการคิดวิเคราะห์ความพร้อมในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชน ใช้หลักการ 5 M โดยมีรายละเอียดของ M คือ ความพร้อมด้านบุคลากร (Man) ความพร้อมด้านการเงิน (Money) ความพร้อมด้านเนื้อหา (Material) ความพร้อมด้านเทคนิค (Technical) และความพร้อมด้านการบริหารจัดการสถานีวิทย์ (Management) โดยจะแสดงภาพรวมของแต่ละ M คือ

ความพร้อมทางด้านบุคลากร (Man) คือ วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทย์และคณะกรรมการองค์ประกอบของคณะกรรมการ โดยมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบ เสียสละ เป็นต้น รวมถึงความพร้อมของอาสาสมัครในเรื่องการจัดรายการ เทคนิค ด้านการเงินและบัญชี และการมีเจ้าหน้าที่ประจำในการดูแลเรื่องสถานีวิทย์

ตารางที่ ข.6 วิธีการได้มาซึ่งหัวหน้าสถานีวิทย์ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

วิธีการ ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เลือกกันเองในชุมชน	12 (31.58) (48.00)	8 (21.05) (27.59)	11 (28.95) (27.50)	7 (18.42) (26.92)	38 (100.00) (31.67)
2. เลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	0 (0.00) (0.00)	4 (19.05) (13.79)	12 (57.14) (30.00)	5 (23.81) (19.23)	21(100.00) (17.50)
3. เสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม	9 (23.08) (36.00)	9 (23.08) (31.03)	13 (33.33) (32.50)	8 (20.51) (30.77)	39 (100.00) (32.50)
4. อื่นๆ ระบุ*	4 (18.18) (16.00)	8 (36.37) (27.59)	4 (18.18) (10.00)	6 (27.27) (23.08)	22 (100.00) (18.33)
รวม	25 (20.83) (100.00)	29 (24.17) (100.00)	40 (33.33) (100.00)	26 (21.67) (100.00)	120 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.7 วิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานีวิทย์ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

วิธีการ ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เลือกกันเองในชุมชน	12 (30.00) (44.44)	5 (12.50) (17.24)	13 (32.50) (30.23)	10 (25.00) (40.00)	40 (100.00) (32.26)
2. เลือกจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	5 (13.51) (18.52)	10 (27.03) (34.48)	14 (37.84) (32.56)	8 (21.62) (32.00)	37 (100.00) (29.84)
3. เสนอชื่อผู้ที่เหมาะสม	6 (23.08) (22.22)	2 (7.69) (6.90)	13 (50.00) (30.23)	5 (19.23) (20.00)	26 (100.00) (20.97)
4. อื่นๆ ระบุ*	4 (19.05) (14.82)	12 (57.14) (41.38)	3 (14.29) (6.98)	2 (9.52) (8.00)	21 (100.00) (16.93)
รวม	27 (21.77) (100.00)	29 (23.39) (100.00)	43 (34.68) (100.00)	25 (20.16) (100.00)	124 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.8 องค์ประกอบของคณะกรรมการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค องค์ประกอบ ของคณะกรรมการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ผู้นำชุมชน	16 (24.62) (20.25)	15 (23.08) (20.00)	18 (27.68) (17.65)	16 (24.62) (16.84)	65 (100.00) (18.52)
2. ผู้แทนของกลุ่มอาชีพ	16 (31.37) (20.25)	10 (19.61) (13.33)	9 (17.65) (8.82)	16 (31.37) (16.84)	51 (100.00) (14.53)
3. ผู้แทนจากกลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชน	7 (13.73) (8.86)	11 (21.57) (14.68)	17 (33.30) (16.67)	16 (31.37) (16.84)	51 (100.00) (14.53)
4. ผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ	11 (19.30) (13.93)	13 (22.81) (17.33)	16 (28.07) (15.69)	17 (29.82) (17.89)	57 (100.00) (16.24)
5. ผู้แทนกลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขหมู่บ้าน/ต่างด้าว (อสม./อสต.)	16 (27.59) (20.25)	6 (10.34) (8.00)	20 (34.48) (19.60)	16 (27.59) (16.84)	58 (100.00) (16.52)
6. ผู้แทนกลุ่มบรรณารักษ์ในประเด็น ต่างๆ	9 (19.56) (11.39)	10 (21.74) (13.33)	15 (32.61) (14.71)	12 (26.09) (12.64)	46 (100.00) (13.11)
7. อื่นๆ ระบุ*	4 (17.39) (5.07)	10 (43.48) (13.33)	7 (30.43) (6.86)	2 (8.70) (2.11)	23 (100.00) (6.55)
รวม	79 (22.51) (100.00)	75 (21.37) (100.00)	102 (29.06) (100.00)	95 (27.06) (100.00)	351 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.9 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค คุณสมบัติ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. รับผิดชอบ	15 (18.52) (14.56)	22 (27.16) (22.45)	24 (29.63) (19.83)	20 (24.69) (19.50)	81 (100.00) (18.97)
2. เสียสละ	23 (25.27) (22.33)	20 (21.98) (20.41)	25 (27.48) (20.66)	23 (25.27) (21.90)	91 (100.00) (21.31)
3. ซื่อสัตย์ สุจริต	15 (21.43) (14.56)	15 (21.43) (15.31)	20 (28.57) (16.53)	20 (28.57) (19.05)	70 (100.00) (16.39)
4. มีความสามารถในงานที่ รับผิดชอบ	15 (21.43) (14.56)	17 (24.29) (17.34)	20 (28.57) (16.53)	18 (25.71) (17.14)	70 (100.00) (16.39)
5. เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน	19 (25.33) (18.45)	14 (18.67) (14.29)	23 (30.67) (19.01)	19 (25.33) (18.10)	75 (100.00) (17.57)
6. อื่นๆ ระบุ*	16 (40.00) (15.54)	10 (25.00) (10.20)	9 (22.50) (7.44)	5 (12.50) (4.76)	40 (100.00) (9.37)
รวม	103 (24.12) (100.00)	98 (22.95) (100.00)	121 (28.34) (100.00)	105 (24.59) (100.00)	427 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.10 คณะกรรมการสถานีนีมีปัญหาในการทำงาน

ภาค ปัญหา ของกรรมการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่มี	13 (20.00) (52.00)	13 (20.00) (52.00)	23 (35.38) (92.00)	16 (24.62) (66.67)	65 (100.00) (65.66)
2. มี	12 (35.29) (48.00)	12 (35.29) (48.00)	2 (5.88) (8.00)	8 (23.54) (33.33)	34 (100.00) (34.34)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.11 คณะกรรมการสถานีนีมีปัญหาในการทำงานในเรื่อง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ปัญหาของ คณะกรรมการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ขาดความรับผิดชอบ	3 (37.05) (16.66)	3 (37.50) (21.43)	1 (12.50) (25.00)	1 (12.50) (10.00)	8 (100.00) (17.39)
2. ขาดความเสียสละ	1 (100.00) (5.56)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (100.00) (2.17)
3. ไม่ซื่อสัตย์ สุจริต	1 (100.00) (5.56)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (100.00) (2.17)
4. ไม่มีความสามารถ ในงานที่รับผิดชอบ	3 (42.85) (16.66)	2 (28.57) (14.29)	1 (14.29) (25.00)	1 (14.29) (10.00)	7 (100.00) (15.22)
5. ไม่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชน	1 (33.34) (5.56)	0 (0.00) (0.00)	1 (33.33) (25.00)	1 (33.33) (10.00)	3 (100.00) (6.52)
6. อื่นๆ ระบุ*	9 (34.62) (50.00)	9 (34.62) (64.28)	1 (3.85) (25.00)	7 (26.91) (70.00)	26 (100.00) (56.53)
รวม	18 (39.13) (100.00)	14 (30.43) (100.00)	4 (8.70) (100.00)	10 (21.74) (100.00)	46 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.12 จำนวนอาสาสมัคร ด้านจัดรายการ

ภาค จำนวน อาสาสมัคร	กลาง จำนวน (คน)	เหนือ จำนวน (คน)	ใต้ จำนวน (คน)	อีสาน จำนวน (คน)	ประเทศ จำนวน (คน)
1. ค่าต่ำสุด	3	3	8	3	3
2. ค่าสูงสุด	25	40	20	10	40
3. ค่าเฉลี่ย	11.21	13.05	12.60	6.43	10.93
4. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.37	10.30	4.10	2.06	6.61
รวม	24 (26.09)	22 (23.91)	25 (27.17)	21 (22.83)	92 (100.00)

ตารางที่ ข.13 จำนวนอาสาสมัคร จำแนกตาม ด้านเทคนิค

ภาค จำนวน อาสาสมัคร	กลาง จำนวน (คน)	เหนือ จำนวน (คน)	ใต้ จำนวน (คน)	อีสาน จำนวน (คน)	ประเทศ จำนวน (คน)
1. ค่าต่ำสุด	1	1	2	1	1
2. ค่าสูงสุด	3	3	3	1	3
3. ค่าเฉลี่ย	1.27	1.50	2.24	1.00	1.57
4. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.59	0.62	0.44	0.00	0.67
รวม	15 (19.48)	18 (23.38)	25 (32.47)	19 (24.67)	77 (100.00)

ตารางที่ ข.14 จำนวนอาสาสมัคร จำแนกตาม ด้านการเงินและบัญชี

ภาค จำนวน อาสาสมัคร	กลาง จำนวน (คน)	เหนือ จำนวน (คน)	ใต้ จำนวน (คน)	อีสาน จำนวน (คน)	ประเทศ จำนวน (คน)
1. ค่าต่ำสุด	1	1	1	1	1
2. ค่าสูงสุด	4	4	1	5	5
3. ค่าเฉลี่ย	1.55	2.27	1.00	1.59	1.57
4. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.04	1.16	0.00	1.18	1.04
รวม	11 (18.03)	15 (24.59)	18 (29.51)	17 (27.87)	61 (100.00)

ตารางที่ ข.15 สถานที่มีปัญหาเกี่ยวกับอาสาสมัครในเรื่อง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ปัญหา ของอาสาสมัคร	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ทำงานไม่สม่ำเสมอหรือไม่ ต่อเนื่อง	14 (23.33) (53.85)	20 (33.33) (60.61)	13 (21.67) (86.66)	13 (21.67) (61.91)	60 (100.00) (63.17)
2. ไม่เข้าใจในหลักการวิทยุ ชุมชน	4 (30.77) (15.38)	7 (53.85) (21.21)	1 (7.69) (6.67)	1 (7.69) (4.76)	13 (100.00) (13.68)
3. ใช้วิทยุชุมชนเป็นช่องทาง ในการหาประโยชน์ส่วนตัว	5 (55.56) (19.23)	4 (44.44) (12.12)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	9 (100.00) (9.47)
4. อื่นๆ	3 (23.08) (11.54)	2 (15.38) (6.06)	1 (7.69) (6.67)	7 (53.85) (33.33)	13 (100.00) (13.68)
รวม	26 (27.37) (100.00)	33 (34.74) (100.00)	15 (15.79) (100.00)	21 (22.10) (100.00)	95 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.16 สถานีมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าตอบแทน

ภาค ค่าตอบแทน	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่ได้	16 (20.51) (64.00)	13 (16.67) (52.00)	25 (32.05) (100.00)	24 (30.77) (100.00)	78 (100.00) (78.79)
2. ได้	9 (42.86) (36.00)	12 (57.14) (48.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	21 (100.00) (21.21)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.17 ลักษณะการจ่ายค่าตอบแทน

ภาค ลักษณะ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. รายวัน (บาท/วัน)	1 (100.00) (11.11)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (100.00) (4.76)
2. รายเดือน (บาท/เดือน)	8 (40.00) (88.89)	12 (60.00) (100.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	20 (40.00) (95.24)
รวม	9 (42.86) (100.00)	12 (57.14) (100.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	21 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.18 เจ้าหน้าที่ที่มีค่าตอบแทน มีหน้าที่ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค หน้าที่	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. จัดรายการ	n/a	10 (100.00) (27.03)	n/a	n/a	10 (100.00) (19.61)
2. ควบคุมเครื่องส่งและ ดูแลด้านเทคนิค	5 (31.25) (35.72)	11 (68.75) (29.73)	n/a	n/a	16 (100.00) (31.37)
3. ดูแลการเปิด-ปิดสถานี และทำความสะอาด	8 (47.06) (57.14)	9 (52.94) (24.32)	n/a	n/a	17 (100.00) (33.33)
4. อื่นๆ	1 (12.50) (7.14)	7 (87.50) (18.92)	n/a	n/a	8 (100.00) (15.69)
รวม	14 (27.45) (100.00)	37 (72.55) (100.00)	n/a (n/a)	n/a (n/a)	51 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.19 สถานีวิทย์ได้รับการสนับสนุนในด้าน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ได้รับ การสนับสนุน	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เงิน	25 (27.47) (40.32)	20 (21.98) (42.55)	24 (26.37) (30.77)	22 (24.18) (33.85)	91 (100.00) (36.11)
2. สิ่งของ	12 (19.67) (19.35)	8 (13.11) (17.03)	24 (39.34) (30.77)	17 (27.88) (26.15)	61 (100.00) (24.21)
3. อาสาสมัคร	17 (23.29) (27.43)	12 (16.44) (25.53)	24 (32.87) (30.77)	20 (27.40) (30.77)	73 (100.00) (28.97)
4. อื่นๆ	8 (29.63) (12.90)	7 (25.93) (14.89)	6 (22.22) (7.69)	6 (22.22) (9.23)	27 (100.00) (10.71)
รวม	62 (24.60) (100.00)	47 (18.65) (100.00)	78 (30.95) (100.00)	65 (25.80) (100.00)	252 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.20 แหล่งที่มาของการสนับสนุน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ได้รับการ สนับสนุน	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. คนในชุมชน	24 (27.27) (57.14)	22 (25.00) (53.66)	20 (22.73) (35.09)	22 (25.00) (42.31)	88 (100.00) (45.83)
2. องค์กรภายในชุมชน	6 (12.00) (14.29)	9 (18.00) (21.95)	22 (44.00) (38.60)	13 (26.00) (25.00)	50 (100.00) (26.04)
3. องค์กรภายนอกชุมชน	10 (24.39) (23.81)	8 (19.51) (19.51)	12 (29.27) (21.05)	11 (26.83) (21.15)	41 (100.00) (21.36)
4. อื่นๆ	2 (15.38) (4.76)	2 (15.38) (4.88)	3 (23.08) (5.26)	6 (46.16) (11.54)	13 (100.00) (6.77)
รวม	42 (21.88) (100.00)	41 (21.35) (100.00)	57 (29.69) (100.00)	52 (27.08) (100.00)	192 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.21 รูปแบบการหารายได้จากการระดมทุนของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ได้รับการ สนับสนุน	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.เงินสนับสนุนจากสมาชิกใน ชุมชน	15 (24.59) (24.59)	14 (22.95) (25.93)	19 (31.15) (34.55)	13 (21.31) (24.53)	61 (100.00) (23.32)
2.ขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป	7 (25.00) (11.48)	3 (10.71) (5.56)	0 (00.00) (00.00)	18 (64.29) (33.96)	28 (100.00) (16.59)
3.จัดกิจกรรมระดมทุนประจำปี (ผ้าป่า/เลี้ยงน้ำชา/โต๊ะจีน)	14 (29.79) (22.95)	18 (38.30) (33.33)	5 (10.63) (9.09)	10 (21.28) (18.87)	47 (100.00) (21.08)
4.ได้รับการสนับสนุนจาก องค์กรภายนอก	9 (23.68) (14.75)	6 (15.79) (11.11)	14 (36.85) (25.45)	9 (23.68) (16.98)	38 (100.00) (17.04)
5.เสนอโครงการเพื่อรับการ สนับสนุนจากองค์กรภายนอก	4 (22.22) (6.56)	7 (38.89) (12.96)	5 (27.78) (9.09)	2 (11.11) (3.77)	18 (100.00) (8.07)
6. อื่นๆ	12 (38.71) (19.67)	6 (19.35) (11.11)	12 (38.71) (21.82)	1 (3.23) (1.89)	31 (100.00) (13.90)
รวม	61 (27.35) (100.00)	54 (24.22) (100.00)	55 (24.66) (100.00)	53 (23.77) (100.00)	223 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.22 รายรับของสถานี จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ

ภาค รูปแบบ การระดมทุน	กลาง จำนวน (บาท/ปี)	เหนือ จำนวน (บาท/ปี)	ใต้ จำนวน (บาท/ปี)	อีสาน จำนวน (บาท/ปี)	ประเทศ จำนวน (บาท/ปี)
1. เงินสนับสนุนจาก สมาชิกในชุมชน					
- ต่ำสุด	4,000	300	6,000	4,500	300
- สูงสุด	50,000	30,000	24,000	72,000	72,000
- โดยเฉลี่ย	33,153.85	12,930.00	9,000.00	21,266.67	21,211.36
- จำนวนผู้ตอบ	13	10	6	15	44
2. ขอรับบริจาคจาก บุคคลทั่วไป					
- ต่ำสุด	1,000	2,000	1,500	10,000	1,000
- สูงสุด	30,000	20,000	3,000	10,000	30,000
- โดยเฉลี่ย	10,200.00	10,666.67	2,437.50	10,000.00	7,716.00
- จำนวนผู้ตอบ	7	3	8	7	25
3. จัดกิจกรรมระดม ทุนประจำปี (ผ้าป่า/ เลี้ยงน้ำชา/โต๊ะจีน)					
- ต่ำสุด	30,000	10,000		10,000	10,000
- สูงสุด	300,000	100,000		56,000	300,000
- โดยเฉลี่ย	165,714.29	60,727.27		42,500.00	83,384.62
- จำนวนผู้ตอบ	7	11		8	26
4. ได้รับการสนับสนุน จากองค์กรภายนอก					
- ต่ำสุด	20,000	5,000	2,000	1,000	1,000
- สูงสุด	36,000	25,000	13,500	23,000	36,000
- ค่าเฉลี่ย	28,666.67	12,166.67	6,875.00	11,538.46	12,942.31
- จำนวนผู้ตอบ	3	6	4	13	26
5. เสนอโครงการเพื่อ รับการสนับสนุนจาก องค์กรภายนอก					
- ต่ำสุด	50,000	18,000	10,000		10,000
- สูงสุด	100,000	36,000	13,500		100,000
- โดยเฉลี่ย	75,000.00	25,666.67	10,700.00		27,500.00
- จำนวนผู้ตอบ	2	6	5		13
6. อื่นๆ					
- ต่ำสุด	36,000	1	30,000	1,000	1
- สูงสุด	80,000	150,000	80,000	3,000	150,000
- โดยเฉลี่ย	65,333.33	54,557.29	55,000.00	2,333.33	46,326.73
- จำนวนผู้ตอบ	3	7	2	3	15
รวม	25 (25.25)	25 (25.25)	25 (25.25)	24 (24.25)	99 (100.0)

ตารางที่ ข.23 รายรับของสถานี จากการระดมทุนรูปแบบต่างๆ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค รูปแบบ การระดมทุน	กลาง จำนวน (บาท/ปี)	เหนือ จำนวน (บาท/ปี)	ใต้ จำนวน (บาท/ปี)	อีสาน จำนวน (บาท/ปี)	ประเทศ จำนวน (บาท/ปี)
1. เงินสนับสนุนจาก สมาชิกในชุมชน	12 (28.57) (38.71)	10 (23.81) (23.81)	6 (14.29) (24.00)	14 (33.33) (30.43)	42 (100.00) (29.17)
2. ขอรับบริจาคจาก บุคคลทั่วไป	7.0 (28.00) (22.58)	3.0 (12.00) (7.14)	8.0 (32.00) (32.00)	7.0 (28.00) (15.23)	25.0 (100.00) (17.36)
3. จัดกิจกรรมระดมทุน ประจำปี (ผ้าป่า/เลี้ยง น้ำชา/โต๊ะจีน)	6 (24.00) (19.35)	11 (44.00) (26.19)	0 (0.00) (0.00)	8 (32.00) (17.39)	25 (100.00) (17.36)
4. ได้รับการสนับสนุน จากองค์กรภายนอก	2 (7.69) (6.45)	6 (23.08) (14.28)	4 (15.38) (16.00)	14 (53.85) (30.43)	26 (100.0) (18.06)
5. เสนอโครงการเพื่อ รับการสนับสนุนจาก องค์กรภายนอก	1 (8.33) (3.23)	6 (50.00) (14.29)	5 (41.67) (20.00)	0 (0.00) (0.00)	12 (100.00) (8.33)
6. อื่นๆ	3 (21.43) (9.68)	6 (42.86) (14.29)	2 (14.28) (8.00)	3 (21.43) (6.52)	14 (100.00) (9.72)
รวม	31 (21.53) (100.00)	42 (29.17) (100.00)	25 (17.36) (100.00)	46 (31.94) (100.00)	144 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.24 รายจ่ายของสถานี

ภาค ราย จ่ายสถานี	กลาง จำนวน (บาท/ปี)	เหนือ จำนวน (บาท/ปี)	ใต้ จำนวน (บาท/ปี)	อีสาน จำนวน (บาท/ปี)	ประเทศ จำนวน (บาท/ปี)
1.ค่าไฟฟ้า					
- ต่ำสุด	3,000	1,200	5,000	500	500
- สูงสุด	48,000	21,600	30,000	36,000	48,000
- ค่าเฉลี่ย	34,148.89	10,930.00	15,470.59	14,968.18	18,514.03
- (SD.)	13,570.80	78,91.37	9,566.33	11,869.50	13,917.69
2.ค่าโทรศัพท์/ อินเทอร์เน็ต					
- ต่ำสุด	700	631	1825	300	300
- สูงสุด	12,000	12,000	96,000	18,000	96,000
- ค่าเฉลี่ย	7,618.18	5,779.36	16,469.44	6,668.75	8,392.72
- (SD.)	3,903.03	4,176.47	29,949.10	7,138.51	13,594.66
3.ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร					
- ต่ำสุด	3,000	1,000	0.00	0.00	1,000
- สูงสุด	36,000	120,000	0.00	0.00	120,000
- ค่าเฉลี่ย	23,400.00	33,000.00	0.00	0.00	29,800.00
- (SD.)	17,285.83	46,197.64	0.00	0.00	38,461.86
4. ค่าซ่อมแซม เครื่องส่ง/อุปกรณ์การ ออกอากาศ					
- ต่ำสุด	5,000	1,000	500	1,000	500
- สูงสุด	70,000	70,000	15,500	30,000	70,000
- ค่าเฉลี่ย	27,100.00	21,750.00	7,923.08	10,263.16	15,370.37
- (SD.)	27,822.65	24,602.75	4,276.13	9,000.57	18,624.18
5. อื่นๆ					
- ต่ำสุด	0.00	1,000	50,000	1,500	1,000
- สูงสุด	0.00	15,000	50,000	1,500	50,000
- ค่าเฉลี่ย	0.00	8,083.33	50,000.00	1,500.00	16,666.67
- (SD.)	0.00	7,577.38	0.00	0.00	19,941.71
รวม	25 (25.25)	25 (25.25)	25 (25.25)	24 (24.25)	99 (100.0)

ตารางที่ ข.25 รายจ่ายของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค รายจ่าย	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ค่าไฟฟ้า	18 (23.38) (40.91)	20 (25.97) (32.26)	17 (22.08) (41.46)	22 (28.57) (37.93)	77 (100.00) (37.56)
2.ค่าโทรศัพท์/ อินเทอร์เน็ต	11 (22.00) (25.00)	14 (28.00) (22.58)	9 (18.00) (21.95)	16 (32.00) (27.59)	50 (100.00) (24.39)
3.ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่/ อาสาสมัคร	5 (33.33) (11.36)	10 (66.67) (16.13)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	15 (100.00) (7.32)
4. ค่าซ่อมแซมเครื่องส่ง/ อุปกรณ์การออกอากาศ	10 (18.52) (22.73)	12 (22.22) (19.35)	13 (24.07) (31.71)	19 (35.19) (32.76)	54 (100.00) (26.34)
5. อื่นๆ	0 (0.00) (0.00)	6 (66.67) (9.68)	2 (22.22) (4.88)	1 (11.11) (1.72)	9 (100.00) (4.39)
รวม	44 (21.46) (100.00)	62 (30.25) (100.00)	41 (20.00) (100.00)	58 (28.29) (100.00)	205 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.26 รายรับเพียงพอกับรายจ่าย

ภาค รายรับ -รายจ่าย	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ไม่พอ	11 (23.91) (44.00)	11 (23.91) (44.00)	11 (23.91) (44.00)	13 (28.27) (54.17)	46 (100.0) (46.46)
2. พอ	14 (26.42) (56.00)	14 (26.42) (56.00)	14 (26.42) (56.00)	11 (20.74) (45.83)	53 (100.0) (53.54)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.27 รายรับของสถานีไม่พอ แนวทางในการแก้ปัญหา *(ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค แนวทาง แก้ปัญหา	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ขอรับบริจาคจากสมาชิกในชุมชน	7 (20.00) (26.92)	10 (28.57) (27.03)	7 (20.00) (17.50)	11 (31.43) (35.48)	35 (100.00) (26.12)
2.ขอรับบริจาคจากองค์กรในชุมชน	3 (15.00) (11.54)	7 (35.00) (18.92)	9 (45.00) (22.50)	1 (5.00) (3.23)	20 (100.00) (14.92)
3.ขอยืม	7 (36.85) (26.92)	4 (21.05) (10.81)	4 (21.05) (10.00)	4 (21.05) (12.90)	19 (100.00) (14.18)
4. ขอผ่อนผันการชำระเงิน	0 (0.00) (0.00)	5 (55.56) (13.51)	3 (33.33) (7.50)	1 (11.11) (3.23)	9 (100.00) (6.72)
5. อื่นๆ	9 (17.65) (34.62)	11 (21.57) (29.73)	17 (33.33) (42.50)	14 (27.45) (45.16)	51 (100.00) (38.06)
รวม	26 (19.40) (100.00)	37 (27.61) (100.00)	40 (29.85) (100.00)	31 (23.14) (100.00)	134 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.28 ความต้องการความช่วยเหลือด้านการระดมทุน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ความต้องการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการระดมทุน	8 (20.00) (16.67)	9 (22.50) (16.98)	13 (32.50) (17.81)	10 (25.00) (15.38)	40 (100.00) (16.74)
2.การดูงานจากสถานีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการระดมทุน	7 (16.28) (14.58)	5 (11.63) (9.43)	18 (41.86) (24.65)	13 (30.23) (20.00)	43 (100.00) (17.99)
3.อบรมเรื่องรูปแบบและเทคนิคการระดมทุน	7 (17.07) (14.58)	11 (26.83) (20.76)	14 (34.15) (19.18)	9 (21.95) (13.85)	41 (100.00) (17.16)
4. อบรมการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุน	7 (20.00) (14.58)	7 (20.00) (13.21)	10 (28.57) (13.70)	11 (31.43) (16.92)	35 (100.00) (14.64)
5. การสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	17 (25.00) (35.42)	18 (26.47) (33.96)	14 (20.59) (19.18)	19 (27.94) (29.23)	68 (100.00) (28.45)
6.อื่นๆ	2 (16.67) (4.17)	3 (25.00) (5.66)	4 (33.33) (5.48)	3 (25.00) (4.62)	12 (100.00) (5.02)
รวม	48 (20.08) (100.00)	53 (22.18) (100.00)	73 (30.54) (100.00)	65 (27.20) (100.00)	239 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.29 ที่มาของผังรายการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ที่มาผัง รายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.สอบถามความต้องการ จากคนในชุมชน/ผู้ฟัง	4 (10.81) (10.53)	10 (27.03) (23.81)	15 (40.54) (23.08)	8 (21.62) (17.78)	37 (100.00) (19.47)
2. คณะกรรมการประชุม พิจารณาผังรายการร่วมกัน	13 (17.81) (34.21)	18 (24.66) (42.86)	23 (31.50) (35.38)	19 (26.03) (42.22)	73 (100.00) (38.42)
3.อาสาสมัครเสนอตัวจัด รายการที่ตนสนใจ	19 (29.23) (50.00)	11 (16.92) (26.19)	21 (32.31) (32.31)	14 (21.54) (31.11)	65 (100.00) (34.21)
4.อื่นๆ	2 (13.33) (5.26)	3 (20.00) (7.14)	6 (40.00) (9.23)	4 (26.67) (8.89)	15 (100.00) (7.90)
รวม	38 (20.00) (100.00)	42 (22.11) (100.00)	65 (34.21) (100.00)	45 (23.68) (100.00)	190 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.30 สัดส่วนรายการที่ออกอากาศทางสถานี

ภาค รายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ผลิตรายการเอง	14 (21.54) (66.67)	17 (26.15) (60.71)	13 (20.00) (86.67)	21 (32.31) (48.84)	65 (100.00) (60.75)
2. ถ่ายทอดสัญญาณหรือรับ รายการจากที่อื่น	7 (16.67) (33.33)	11 (26.19) (39.29)	2 (4.76) (13.33)	22 (52.38) (51.16)	42 (100.00) (39.25)
รวม	21 (19.63) (100.00)	28 (26.17) (100.00)	15 (14.02) (100.00)	43 (40.18) (100.00)	107 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.31 ประเภทเนื้อหารายการที่สถานีออกอากาศ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

เนื้อหา รายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. ข่าวสาร	16 (19.05) (30.77)	21 (25.00) (30.88)	25 (29.76) (29.76)	22 (26.19) (33.85)	84 (100.00) (31.23)
2. สารความรู้	19 (19.587) (36.54)	21 (20.37) (30.88)	34 (35.051) (40.47)	23 (23.711) (35.38)	97 (100.00) (36.06)
3.บันเทิง	15 (19.48) (28.84)	22 (28.57) (32.36)	24 (31.17) (28.57)	16 (20.78) (24.62)	77 (100.00) (28.62)
4. อื่นๆ	2 (18.18) (3.85)	4 (36.36) (5.88)	1 (9.10) (1.20)	4 (36.36) (6.15)	11 (100.00) (4.09)
รวม	52 (19.33) (100.00)	68 (25.28) (100.00)	84 (31.23) (100.00)	65 (24.16) (100.00)	269 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.32 รูปแบบการนำเสนอรายการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค	กลาง	เหนือ	ใต้	อีสาน	ประเทศ
รูปแบบ การนำเสนอรายการ	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. รายการข่าว	20 (25.32) (34.48)	18 (22.78) (28.57)	24 (30.38) (26.97)	17 (21.52) (31.48)	79 (100.00) (29.92)
2. รายการเพลง	17 (22.08) (29.31)	20 (25.97) (31.75)	25 (32.47) (28.09)	15 (19.48) (27.78)	77 (100.00) (29.17)
3. รายการสนทนา/ สัมภาษณ์	18 (23.68) (31.04)	19 (25.00) (30.16)	25 (32.90) (28.09)	14 (18.42) (25.93)	76 (100.00) (28.79)
4.อื่นๆ	3 (9.37) (5.17)	6 (18.75) (9.52)	15 (46.88) (16.85)	8 (25.00) (14.81)	32 (100.00) (12.12)
รวม	58 (21.97) (100.00)	63 (23.86) (100.00)	89 (33.72) (100.00)	54 (20.45) (100.00)	264 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.33 ที่มาของข้อมูลในการจัดรายการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค ที่มา ของข้อมูล	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.สื่อประชาสัมพันธ์ของ หน่วยราชการ	15 (22.39) (22.39)	11 (16.42) (16.42)	25 (37.31) (24.04)	16 (23.88) (20.51)	67 (100.00) (21.20)
2. สื่อบุคคลในชุมชน	14 (18.92) (20.90)	16 (21.62) (23.88)	24 (32.43) (23.08)	20 (27.03) (25.64)	74 (100.00) (23.42)
3.หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำรา	13 (15.85) (19.40)	23 (28.05) (34.33)	24 (29.27) (23.08)	22 (26.83) (28.21)	82 (100.00) (25.95)
4.อินเทอร์เน็ต	15 (22.73) (22.39)	13 (19.70) (19.40)	23 (34.84) (22.11)	15 (22.73) (19.23)	66 (100.00) (20.89)
5.อื่นๆ	10 (37.04) (14.92)	4 (14.81) (5.97)	8 (29.63) (7.69)	5 (18.52) (6.41)	27 (100.00) (8.54)
รวม	67 (21.20) (100.00)	67 (21.20) (100.00)	104 (32.91) (100.00)	78 (24.69) (100.00)	316 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.34 ประเภทของผู้จัดรายการของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ที่มาของ ผู้จัดรายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ผู้นำทางศาสนา	8 (15.38) (10.96)	15 (28.85) (18.07)	15 (28.85) (13.76)	14 (26.92) (17.38)	52 (100.00) (15.03)
2. ผู้เชี่ยวชาญ	21 (25.61) (28.76)	19 (23.17) (22.89)	25 (30.49) (22.94)	17 (20.73) (20.99)	82 (100.00) (23.70)
3.ปราชญ์ชุมชน	18 (25.35) (24.66)	15 (21.13) (18.07)	21 (29.58) (19.27)	17 (23.94) (20.99)	71 (100.00) (20.52)
4.นักเรียน/นักศึกษา	13 (17.81) (17.81)	22 (30.13) (26.51)	24 (32.88) (22.02)	14 (19.18) (17.28)	73 (100.00) (21.10)
5.ผู้แทนกลุ่มที่มีส่วน ได้ส่วนเสียในชุมชน	11 (20.75) (15.07)	4 (7.55) (4.82)	22 (41.51) (20.18)	16 (30.19) (19.75)	53 (100.00) (15.32)
6.อื่นๆ	2 (13.33) (2.74)	8 (53.34) (9.64)	2 (13.33) (1.83)	3 (20.00) (3.71)	15 (100.00) (4.33)
รวม	73 (21.10) (100.00)	83 (23.99) (100.00)	109 (31.50) (100.00)	81 (23.41) (100.00)	346 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.35 การจัดการด้านเทคนิคของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ความพร้อม ด้านเทคนิค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.มีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคมา ติดตั้งเครื่องส่ง อุปกรณ์ให้	10 (22.73) (32.26)	3 (6.82) (7.14)	21 (47.73) (27.27)	10 (22.72) (18.87)	44 (100.00) (21.67)
2. มีช่างเทคนิคดูแลบำรุงรักษา เครื่องส่ง อุปกรณ์เป็นระยะ	8 (18.18) (25.80)	6 (13.64) (14.29)	18 (40.91) (23.38)	12 (27.27) (22.64)	44 (100.00) (21.67)
3.มีช่างเทคนิคมาดูแลซ่อมบำรุง เครื่องส่ง/อุปกรณ์เมื่อมีปัญหา	5 (10.00) (16.13)	12 (24.00) (28.57)	23 (46.00) (29.87)	10 (20.00) (18.87)	50 (100.00) (24.64)
4.สมาชิกในชุมชนเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อดูแลด้านเทคนิคกันเอง	3 (5.88) (9.68)	19 (37.26) (45.24)	12 (23.53) (15.58)	17 (33.33) (32.07)	51 (100.00) (25.12)
5.อื่นๆ	5 (35.71) (16.13)	2 (14.29) (4.76)	3 (21.43) (3.90)	4 (28.57) (7.55)	14 (100.00) (6.90)
รวม	31 (15.27) (100.00)	42 (20.69) (100.00)	77 (37.93) (100.00)	53 (26.11) (100.00)	203 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.36 ปัญหาด้านเทคนิคของสถานี

ภาค ปัญหา ด้านเทคนิค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ไม่มี	3 (23.08) (12.00)	6 (46.15) (24.00)	3 (23.08) (12.00)	1 (7.69) (4.17)	13 (100.00) (13.13)
2. มี	22 (25.58) (88.00)	19 (22.09) (76.00)	22 (25.58) (88.00)	23 (26.75) (95.83)	86 (100.00) (86.87)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.37 ลักษณะปัญหาด้านเทคนิคของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ปัญหา ด้านเทคนิค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. มี/คลื่นแทรก/ทับซ้อน	14 (20.29) (36.84)	16 (23.19) (50.00)	17 (24.64) (33.33)	22 (31.88) (37.29)	69 (100.00) (38.33)
2.มี/เครื่องส่งเสีย/ เสื่อมสภาพ	12 (22.22) (31.58)	9 (16.67) (28.12)	14 (25.93) (27.45)	19 (35.18) (32.20)	54 (100.00) (30.00)
3.มี/กระแสไฟฟ้ามีปัญหา	7 (17.50) (18.42)	5 (12.50) (15.63)	10 (25.00) (19.61)	18 (45.00) (30.51)	40 (100.00) (22.22)
4.มี/อื่นๆ	5 (29.41) (13.16)	2 (11.77) (6.25)	10 (58.82) (19.61)	0 (0.00) (0.00)	17 (100.00) (9.45)
รวม	38 (21.11) (100.00)	32 (17.78) (100.00)	51 (28.33) (100.00)	59 (32.78) (100.00)	180 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.38 แนวทางแก้ไขของสถานีเมื่อประสบปัญหาคลื่นแทรก/คลื่นทับซ้อน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค แนวทาง แก้ปัญหา	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.เจรจากับสถานีคู่กรณี	7 (22.58) (28.00)	4 (12.90) (16.67)	10 (32.26) (35.71)	10 (32.26) (29.41)	31 (100.00) (27.93)
2.ร้องเรียนหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2 (9.52) (8.00)	3 (14.29) (12.50)	2 (9.52) (7.14)	14 (66.67) (41.18)	21 (100.00) (18.92)
3. เพิ่มกำลังส่ง	4 (28.57) (16.00)	6 (42.86) (25.00)	3 (21.43) (10.71)	1 (7.14) (2.94)	14 (100.00) (12.61)
4.มี/อื่นๆ	12 (26.67) (48.00)	11 (24.44) (45.83)	13 (28.89) (46.44)	9 (20.00) (26.47)	45 (100.00) (40.54)
รวม	25 (22.52) (100.00)	24 (21.62) (100.00)	28 (25.23) (100.00)	34 (30.63) (100.00)	111 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.39 แนวทางแก้ไขของสถานีเมื่อประสบปัญหาเครื่องส่งเสีย (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค แนวทาง แก้ปัญหา	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ซ่อมเครื่องส่ง	23 (26.14) (74.19)	20 (22.72) (66.67)	23 (26.14) (58.98)	22 (25.00) (73.33)	88 (100.00) (67.69)
2.ยืมเครื่องสำรองจาก สถานีอื่น	2 (16.66) (6.45)	5 (41.67) (16.67)	0 (0.00) (0.00)	5 (41.67) (16.67)	12 (100.00) (9.23)
3. ซื้อเครื่องส่งใหม่	3 (15.00) (9.68)	1 (5.00) (3.33)	15 (75.00) (38.46)	1 (5.00) (3.33)	20 (100.00) (15.38)
4.มี/อื่นๆ	3 (30.00) (9.68)	4 (40.00) (13.33)	1 (10.00) (2.56)	2 (20.00) (6.67)	10 (100.00) (7.70)
รวม	31 (23.84) (100.00)	30 (23.08) (100.00)	39 (30.00) (100.00)	30 (23.08) (100.00)	130 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.40 รูปแบบการบันทึกรายการของสถานีเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค รูปแบบการ บันทึกรายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.บันทึกในคอมพิวเตอร์	18 (27.27) (90.00)	12 (18.18) (66.67)	23 (34.85) (69.70)	13 (19.70) (56.52)	66 (100.00) (70.21)
2.บันทึกในเอ็มพีสาม	1 (14.29) (5.00)	1 (14.29) (5.56)	3 (42.85) (9.09)	2 (28.57) (8.70)	7 (100.00) (7.45)
3.บันทึกในซีดี/ดีวีดี	0 (0.00) (0.00)	2 (66.67) (11.11)	1 (33.3) (3.03)	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (3.19)
4.มี/อื่นๆ	1 (5.56) (5.00)	3 (16.67) (16.66)	6 (33.33) (18.18)	8 (44.44) (34.78)	18 (100.00) (19.15)
รวม	20 (21.27) (100.00)	18(19.15) (100.00)	33 (35.11) (100.00)	23 (24.47) (100.00)	94 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.41 เหตุผลที่ไม่สามารถบันทึกรายการของสถานีเพื่อการตรวจสอบตามกฎหมาย (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค เหตุผล	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ขาดแคลนงบประมาณ สำหรับจัดซื้ออุปกรณ์	1 (2.32) (7.14)	14 (32.56) (41.18)	14 (32.56) (31.11)	14 (32.56) (45.16)	43 (100.00) (34.68)
2.อาสาสมัครไม่มีทักษะการ บันทึกรายการ	4 (8.00) (28.57)	11 (22.00) (32.35)	22 (44.00) (48.89)	13 (26.00) (41.94)	50 (100.0) (40.32)
3.ไม่ทราบว่ากฎหมายกำหนด ให้มีการบันทึกรายการ	0 (0.00) (0.00)	6 (50.00) (17.65)	4 (33.33) (8.89)	2 (16.67) (6.45)	12 (100.00) (9.68)
4.อื่นๆ	9 (47.37) (64.29)	3 (15.79) (8.82)	5 (26.31) (11.11)	2 (10.53) (6.45)	19 (100.00) (15.32)
รวม	14 (11.29) (100.00)	34 (27.42) (100.00)	45 (36.29) (100.00)	31 (25.00) (100.00)	124 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.42 ความถี่ของการประชุมคณะกรรมการสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ) *

ภาค ความถี่ใน การประชุม	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ประชุมเมื่อมีเหตุจำเป็น	16 (25.00) (50.00)	15 (23.44) (40.54)	23 (35.94) (47.91)	10 (15.62) (29.41)	64 (100.00) (42.38)
2. 1-3 เดือน/ครั้ง	13 (26.00) (40.62)	16 (32.00) (43.24)	5 (10.00) (10.42)	16 (32.00) (47.06)	50 (100.00) (33.11)
3. 6 เดือน/ครั้ง	1 (8.33) (3.13)	1 (8.33) (2.70)	5 (41.67) (10.42)	5 (41.67) (14.71)	12 (100.00) (7.96)
4.ปีละครั้ง	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (8.12)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (1.99)
5.เป็นวาระแทรกในการ ประชุมอื่นๆ ของชุมชน	0 (0.00) (0.00)	1 (6.25) (2.70)	13 (81.25) (27.08)	2 (12.50) (5.88)	16 (100.00) (10.59)
6.อื่นๆ	2 (33.33) (6.25)	1 (16.67) (2.70)	2 (33.33) (4.17)	1 (16.67) (2.94)	6 (100.00) (3.97)
รวม	32 (21.19) (100.00)	37 (24.50) (100.00)	48 (31.79) (100.00)	34 (22.52) (100.00)	151 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.43 ประเด็นปรึกษาหารือในการประชุมคณะกรรมการสถานี่ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ประเด็น ปรึกษาหารือ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.การบริหารจัดการ	14 (22.22) (21.54)	16 (25.40) (25.81)	21 (33.33) (19.44)	12 (19.05) (17.65)	63 (100.00) (20.79)
2. งบประมาณ	17 (24.29) (26.15)	12 (17.14) (19.35)	22 (31.43) (20.37)	19 (27.14) (27.94)	70 (100.00) (23.10)
3. รายการ	18 (25.35) (27.69)	17 (23.94) (27.42)	23 (32.40) (21.30)	13 (18.31) (19.12)	71 (100.00) (23.43)
4.ปัญหาเชิงเทคนิค	10 (15.38) (15.38)	12 (18.46) (19.35)	22 (33.85) (20.37)	21 (32.31) (30.88)	65 (100.00) (21.45)
5.อื่นๆ	6 (17.65) (9.23)	5 (14.71) (8.06)	20 (58.82) (18.52)	3 (8.82) (4.41)	34 (100.00) (11.22)
รวม	65 (21.45) (100.00)	62 (20.46) (100.00)	108 (35.65) (100.00)	68 (22.44) (100.00)	303 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.44 การเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ช่องทาง	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.พูดคุยผ่านผู้จัดการรายการ/ คณะกรรมการ	18 (21.18) (35.29)	17 (20.00) (28.33)	30 (35.29) (44.78)	20 (23.53) (35.71)	85 (100.0) (36.32)
2. ทางโทรศัพท์	18 (22.50) (35.29)	22 (27.50) (36.67)	21 (26.25) (31.35)	19 (23.75) (33.93)	80 (100.00) (34.19)
3.ทางจดหมาย	1 (8.33) (1.96)	5 (41.67) (8.33)	1 (8.33) (1.49)	5 (41.67) (8.93)	12 (100.00) (5.13)
4.เวทีสาธารณะในชุมชน	5 (14.71) (9.81)	9 (26.47) (15.00)	9 (26.47) (13.43)	11 (32.35) (19.64)	34 (100.00) (14.53)
5.ช่องทางอื่นๆ	9 (39.13) (17.65)	7 (30.43) (11.67)	6 (26.09) (8.95)	1 (4.35) (1.79)	23 (100.00) (9.83)
6.ไม่มีการรับฟังความคิดเห็น	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)
รวม	51 (21.80) (100.00)	60 (25.64) (100.00)	67 (28.63) (100.00)	56 (23.93) (100.00)	234 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.45 แนวปฏิบัติเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค แนวปฏิบัติ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.หัวหน้าสถานี/ กรรมการสถานีพิจารณา แนวทางแก้ไข	8 (25.81) (28.57)	5 (16.13) (18.52)	17 (54.84) (39.53)	1 (3.22) (3.85)	31 (100.00) (25.00)
2. ประชุมคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข	12 (23.08) (42.86)	14 (26.92) (51.85)	10 (19.23) (23.26)	16 (30.77) (61.54)	52 (100.00) (41.94)
3.หารือในเวทีประชุม อื่นๆ ของชุมชน	2 (11.76) (7.14)	2 (11.76) (7.41)	11 (64.72) (25.58)	2 (11.76) (7.69)	17 (100.00) (13.71)
4.อื่นๆ	6 (25.00) (21.43)	6 (25.00) (22.22)	5 (20.83) (11.63)	7 (29.17) (26.92)	24 (100.00) (19.35)
รวม	28 (22.58) (100.00)	27 (21.77) (100.00)	43 (34.68) (100.00)	26 (20.97) (100.00)	124 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.46 การบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานี

ภาค จดบันทึกประชุม	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ไม่มี	5 (38.46) (20.00)	2 (15.39) (8.00)	6 (46.15) (24.00)	0 (0.00) (0.00)	13 (100.00) (13.13)
2. มี	20 (23.26) (80.00)	23 (26.74) (92.00)	19 (22.09) (76.00)	24 (27.91) (100.00)	86 (100.00) (86.87)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.47 บัญชีรายรับ รายจ่ายของสถานี

ภาค บัญชี รายรับรายจ่าย	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ไม่มี	5 (35.71) (20.00)	6 (42.86) (24.00)	2 (14.29) (8.00)	1 (7.14) (4.17)	14 (100.00) (14.14)
2. มี	20 (23.53) (80.00)	19 (22.35) (76.00)	23 (27.06) (92.00)	23 (27.06) (95.83)	85 (100.00) (85.86)
รวม	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	25 (25.25) (100.00)	24 (24.25) (100.00)	99 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ข.48 การแจ้งบัญชีรายรับ รายจ่ายของสถานีแก่งชุมชน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ลักษณะ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. แจ้งผ่านประกาศสถานี	15 (27.78) (50.00)	11 (20.37) (28.95)	15 (27.78) (42.86)	13 (24.07) (39.39)	54 (100.00) (39.71)
2. แจ้งเป็นเอกสารแสดง ไว้ที่สถานี	12 (25.53) (40.00)	12 (25.53) (31.58)	12 (25.53) (34.28)	11 (23.41) (33.33)	47 (100.00) (34.56)
3. แจ้งรูปแบบอื่น ๆ	3 (12.00) (10.00)	6 (24.00) (15.79)	8 (32.00) (22.86)	8 (32.00) (24.25)	25 (100.00) (18.38)
4. ไม่มีแจ้ง	0 (0.00) (0.00)	9 (90.00) (23.68)	0 (0.00) (0.00)	1 (10.00) (3.03)	10 (100.00) (7.35)
รวม	30 (22.06) (100.00)	38 (27.94) (100.00)	35 (25.74) (100.00)	33 (24.26) (100.00)	136 (100.0) (100.00)

ภาคผนวก ณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบสอบถาม

ด้านการฟังและการมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ฟัง

ตามหลักการตลาด 4P

**ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานี
วิทยุชุมชนในประเทศไทย**

ตารางที่ ฅ.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่ : คน (ร้อยละ)				
	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
เพศ					
1. ชาย	7 (19.45)	8 (22.22)	9 (25.00)	12 (33.33)	36 (100.00)
	(28.00)	(32.00)	(36.00)	(48.00)	(36.00)
2. หญิง	18 (28.13)	17 (26.56)	16 (25.00)	13 (20.31)	64 (100.00)
	72.00	68.00	64.00	52.00	64.00
รวม	25 (25.00)	25 (25.00)	25 (25.00)	25 (25.00)	100 (100.0)
	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.0)
อายุ					
1. ต่ำกว่า 20 ปี	5 (71.42)	1 (14.29)	1 (14.29)	0 (0.00)	7 (100.00)
	(20.00)	(4.00)	(4.00)	(0.00)	(7.00)
2. 21-30 ปี	4 (80.00)	0 (0.00)	1 (20.00)	0 (0.00)	5 (100.00)
	(16.00)	(0.00)	(4.00)	(0.00)	(5.00)
3. 31-40 ปี	2 (28.57)	0 (0.00)	5 (71.43)	0 (0.00)	7 (100.00)
	(8.00)	(0.00)	(20.00)	(0.00)	(7.00)
4. 41-50 ปี	1 (4.00)	4 (16.00)	11 (44.00)	9 (36.00)	25 (100.00)
	(4.00)	(16.00)	(44.00)	(36.00)	(25.00)
5. 51-60 ปี	8 (30.77)	7 (26.92)	5 (19.23)	6 (23.08)	26 (100.00)
	(32.00)	(28.00)	(20.00)	(24.00)	(26.00)
6. 61-70 ปี	4 (19.05)	5 (23.81)	2 (9.52)	10 (47.62)	21 (100.00)
	(16.00)	(20.00)	(8.00)	(40.00)	(21.00)
7. 71-80 ปี	1 (12.50)	7 (87.50)	0 (0.00)	0 (0.00)	8 (100.00)
	(4.00)	(28.00)	(0.00)	(0.00)	(8.00)
8. 81 ปีขึ้นไป	0 (0.00)	1 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (100.00)
	(0.00)	(4.00)	(0.00)	(0.00)	(1.00)
รวม	25 (25.00)	25 (25.00)	25 (25.00)	25 (25.00)	100 (100.00)
	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)

ความถี่ : คน (ร้อยละ)					
ข้อมูลพื้นฐาน	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
ระดับการศึกษา					
1. ประถมศึกษา	12 (20.69) (48.00)	19 (32.76) (76.00)	8 (13.79) (32.00)	19 (32.76) (76.00)	58 (100.00) (58.00)
2. มัธยมศึกษา	8 (40.00) (32.00)	1 (5.00) (4.00)	7 (35.00) (28.00)	4 (20.00) (16.00)	20 (100.00) (20.00)
3. ปริญญาตรี	5 (31.25) (20.00)	4 (25.00) (16.00)	6 (37.50) (24.00)	1 (6.25) (4.00)	16 (100.00) (16.00)
4. สูงกว่าปริญญาตรี	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (100.00) (4.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (100.00) (1.00)
5. อื่นๆ (ไม่ได้เรียนหนังสือ)	0 (0.00) (0.00)	1 (50.00) (4.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (50.00) (4.00)	2 (100.00) (2.00)
6. ไม่ตอบ	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (12.00)	0 (0.00) (0.00)	3 (100.00) (3.00)
รวม	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	100 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.2 ความเกี่ยวข้องกับสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ความถี่ : ครั้ง (ร้อยละ)					
ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคอีสาน	ทั่วประเทศ
1.หัวหน้าสถานี	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)
2.กรรมการสถานี	0 (0.00) (0.00)	1 (50.00) (3.45)	0 (0.00) (0.00)	1 (50.00) (4.00)	2 (100.00) (1.80)
3.อาสาสมัคร	9 (69.23) (28.13)	3 (23.08) (10.34)	1 (7.69) (4.00)	0 (0.00) (0.00)	13 (100.00) (11.71)
4.ผู้ฟังของสถานี	23 (23.96) (71.87)	25 (26.04) (86.21)	24 (25.00) (96.00)	24 (25.00) (96.00)	96 (100.00) (86.49)
รวม	32 (28.83) (100.00)	29 (26.13) (100.00)	25 (22.52) (100.00)	25 (22.52) (100.00)	111 (100.00) (100.00)

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานี

สถานีที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 20 สถานี โดยมีรายละเอียดที่อยู่ของสถานี หัวหน้าสถานี ที่อยู่สถานี รวมถึงคลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง รัศมีการออกอากาศ ช่วงเวลาออกอากาศ (เปิดและปิดสถานี) ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน และจำนวนคณะกรรมการในสถานี ดังตารางที่ 3, 4, 5, และ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ ๓.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี

ภาคกลาง		
ชื่อสถานี	หัวหน้าสถานี	ที่อยู่สถานี
1.วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	นายเชลศ อารังธิกุล	537 ม.13 ต.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี
2.วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	นายรี โฉมสำอาง	48 วัดเนินไร่ ม.8 ต.แปลงยาว อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา
3. วิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก	นายพรทิพัฒน์ วัดอักษร	วัดสี่แยกบ่อนอก ม.10 ต.บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์
4.วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	นายสนม ผิวงาม	50 ม.5 ต.บางช้าง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
5.วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	นายสุนทร สุริโย	244/26 ม.5 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี
ภาคเหนือ		
6. วิทยุชุมชนคนเมืองลี่	นายธีรชัย พัฒนหทัย	เลขที่ 1 อาคารชัยยะวงศานิรมิต ม.15 ต.ลี่ อ.ลี่ จ.ลำพูน
7. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	นายอภิวัฒน์ กันจันะ	ศูนย์เพื่อน้องหญิง เลขที่ 3 ม.17 ต.แม่ฮ้อย อ.พาน จ.เชียงราย
8. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	นายธีรวัฒน์ ราชเนตร	เลขที่ 182 ม.5 ต.บ้านปิน อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
9. วิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	นายทองอินทร์ พรหมจันใจ	วัดพระธาตุต๋อยน้อย เลขที่ 154 ม.11 ต.ต๋อยหล่อ อ.ต๋อยหล่อ จ.เชียงใหม่
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	นายสุรศักดิ์ ราชรักษ์	ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน อำเภอจอมทอง เลขที่ 327 ม.4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
ภาคใต้		
11. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	นายเกษม กว้างสกุล	57 ถ.ผังเมือง 2 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา
12. วิทยุชุมชนรือเสาะเรดิโอ	นายอรรถโชติ ไทยทองนุ่ม	รร.อนุบาลรือเสาะ ต.รือเสาะ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส
13. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน เครดิตยูเนียนภาคใต้	นายโกษา พรหมทอง	สหกรณ์เครดิตยูเนียนภาคใต้ 111 ม.5 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี
14. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	นายประคองธรรม จันทรขาว	รร.บ้านตลิ่งชัน ม. 2 ต. บ้านพร้าว อ. ป่าพะยอม จ.พัทลุง
15. วิทยุชุมชนบางเหรียง	นายประนอบ คงสม	เทศบาลบางเหรียง ม. 8 ต. บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา

ตารางที่ ณ.3 ชื่อสถานี หัวหน้าสถานี และที่อยู่สถานี (ต่อ)

ชื่อสถานี	หัวหน้าสถานี	ที่อยู่สถานี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
16. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	ดต.วิจิต ประภีระตา	วัดโพธิ์ชัย 463 ม.3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย
17. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	นายปัญญา โคตรเพชร	วัดอรุณธรรมรังษี บ้านโนนสมบูรณ์ ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี
18. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	พระอธิการสะอาด อัคร ปัญโญ	วัดสว่างโนนสะอาด 47 ม.11 ต.หนองเทพ อ.โนนนารายณ์ จ.สุรินทร์
19. วิทยุชุมชนกุนินารายณ์	นายสมเกียรติ ศรีเกตุ	206 ม.3 ต.เหล่าโงม อ.กุนินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	นายเข้มพร เชื้อตาหมื่น	99/24 ม.7ต.อุม้หม้า อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

ตารางที่ ณ.4 ชื่อสถานี คลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง และรัศมีการออกอากาศ

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	ความสูงของเสา (เมตร)	กำลังส่ง (วัตต์)	รัศมีการออกอากาศ (กิโลเมตร)
ภาคกลาง				
1.วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	107.75	27	200	15
2.วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	105.75	45	200	15
3. วิทยุชุมชน ต.บ่อนอก	103.75	52	500	15
4.วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	97.75	60	500-1000	30-40
5. วิทยุชุมชนต้นแบบFM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	100.75	40	500	15-20
ภาคเหนือ				
6. วิทยุชุมชนคนเมืองลี	103.75	51	500	40
7. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	91.00	20	30	15
8. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	93.00	40	200	30
9. วิทยุชุมชนอำเภอต๋อยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	88.75	30	300	30
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	99.25	30	300	10
ภาคใต้				
11. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	88.00	30	200	15
12. วิทยุเรือเสาะเรดิโอ	107.00	30	300	30
13. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิต ยูเนียนภาคใต้	105.75	30	300	10
14. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	106.00	30	120	5
15. วิทยุชุมชนบางเหรียง	98.25	30	150	10

ตารางที่ ณ.4 ชื่อสถานี คลื่นความถี่ ความสูงของเสา กำลังส่ง และรัศมีการออกอากาศ (ต่อ)

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	ความสูงของเสา (เมตร)	กำลังส่ง (วัตต์)	รัศมีการออกอากาศ (กิโลเมตร)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
16. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	104.50	30	500	30
17. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	100.75	30	300	15-20
18. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	106.00	53	500	12
19. วิทยุชุมชนกุนินารายณ์	104.00	30	300	20
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	105.25	30	30	1-2

ตารางที่ ณ.5 ชื่อสถานี ปีที่ก่อตั้ง จำนวนปีที่ดำเนินการและ จำนวนคณะกรรมการสถานี

ชื่อสถานี	ปี พ.ศ.ที่ ก่อตั้ง	ระยะเวลา ดำเนินการ (ปี)	จำนวน คณะกรรมการ สถานี (คน)
ภาคกลาง			
1. วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz จ. กาญจนบุรี	2543	13	8
2. วิทยุชุมชนตำบลบ่อนอก	2545	11	5
3.วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ	2546	10	12
4.วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	2546	10	5
5.วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อแม่กลอง	2549	7	5
ภาคเหนือ			
6. วิทยุชุมชนคนรักถิ่น	2545	11 ปี 3 เดือน	7
7. วิทยุชุมชนคนเมืองลี	2547	8 ปี	15
8. วิทยุชุมชนอำเภอคดยหล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาวประชา)	2549	6 ปี 10 เดือน	19
9. ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ	2550	6 ปี 3 เดือน	15
10. วิทยุชุมชนคนจอมทอง	2550	6 ปี 2 เดือน	11
ภาคใต้			
11. ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเครดิตยูเนียนภาคใต้	2546	10	9
12. วิทยุชุมชนบางเหรียง	2546	10	5
13. วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	2552	4	7
14. วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	2552	4	5
15. วิทยุเรือเสาะเรดิโอ	2553	3	12
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
16. วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์	2545	11	13
17. วิทยุชุมชนกุนินารายณ์	2546	10	14
18. วิทยุชุมชนคนฮักถิ่น	2547	9	10
19. วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย	2547	9	8
20. วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม	2548	8	5

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ แนวทาง รูปแบบการหารายได้ของสถานีวิทย์ชุมชน

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)* แบบสำรวจไม่ได้วางแผนให้ผู้ให้ข้อมูลตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แต่จากการลงพื้นที่จริง ผู้ให้ข้อมูลตอบมากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ ฅ.6 สถานที่ตั้งสถานีวิทย์ชุมชน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

สถานที่ ตั้งสถานี	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. สถานที่ทางศาสนา		17 (36.96) (68.00)	15 (32.61) (60.00)	0 (0.0) (0.00)	14 (30.43) (56.00)	46 (100.0) (46.00)
2. หน่วยราชการ		0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	5 (100.00) (20.00)	0 (0.00) (0.0)	5 (100.00) (5.00)
3. สถาบันการศึกษา		0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	10 (100.00) (40.00)	0 (0.00) (0.00)	10(100.00) (10.00)
4. ที่ทำการขององค์กรในชุมชน		6 (26.09) (24.00)	10 (43.48) (40.00)	3(13.04) (12.00)	4 (17.39) (16.00)	23 (100.00) (23.00)
5. บ้านพักอาศัย		2 (28.57) (8.00)	0 (0.00) (0.00)	5 (71.43) (20.00)	0 (0.00) (0.00)	7 (100.00) (7.00)
6. อื่น ๆ		0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	6 (100.0) (24.00)	6 (100.00) (6.00)
7. ไม่ตอบ		0 (0.0) (0.0)	0 (0.00) (0.00)	2(66.67) (8.00)	1 (33.30) (4.00)	3 (100.00) (3.00)
รวม		25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.0) (100.00)	25 (25.0) (100.00)	100 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ฅ.7 ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งสถานี (ตอบมากกว่า 1ข้อ)

ความเหมาะสม ของที่ตั้ง	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.อยู่ในพื้นที่สาธารณะ ของชุมชน		15 (21.43) (26.31)	19 (27.14) (30.64)	20 (28.57) (30.77)	16 (22.86) (27.59)	70 (100.00) (28.93)
2.เดินทางสะดวก		20 (23.53) (35.09)	24 (28.23) (38.71)	20 (23.53) (30.77)	21 (24.71) (36.21)	85 (100.00) (35.12)
3.ผู้ฟังเข้าถึงได้สะดวก		16 (21.34) (28.07)	19 (25.33) (30.65)	22 (29.33) (33.85)	18 (24.00) (31.03)	75 (100.00) (30.99)
4.อื่นๆ		4 (44.45) (7.02)	0 (0.00) (0.00)	3 (33.33) (4.61)	2 (22.22) (3.45)	9 (100.00) (3.72)
5.ไม่เหมาะสม		2 (66.67) (3.51)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (33.33) (1.72)	3 (100.00) (1.24)
รวม		57 (23.55) (100.00)	62 (25.62) (100.00)	65 (26.86) (100.00)	58 (23.97) (100.00)	242 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.8 เหตุผลในการเดินทางไปสถานี (ตอบมากกว่า 1ข้อ)*

เหตุผล ที่ไปสถานี	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ประชุม/ร่วมกิจกรรม		9 (25.71) (30.00)	9 (25.71) (23.08)	8 (22.87) (21.05)	9 (25.71) (23.68)	35 (100.00) (24.14)
2.บริจาค		4 (13.34) (13.33)	10 (33.33) (25.64)	6 (20.00) (15.79)	10 (33.33) (26.32)	30 (100.00) (20.69)
3.เป็นแขกรับเชิญ ในรายการ		0 (0.00) (0.00)	7 (43.75) (17.95)	6 (37.50) (15.79)	3 (18.75) (7.90)	16 (100.00) (11.03)
4.อื่นๆ		15 (26.32) (50.00)	12 (21.04) (30.77)	15 (26.32) (39.47)	15 (26.32) (39.47)	57 (100.00) (39.31)
5.ไม่เคยไปสถานี		2 (28.56) (6.67)	1 (14.29) (2.56)	3 (42.86) (7.90)	1 (14.29) (2.63)	7 (100.00) (4.83)
รวม		30 (20.69) (100.00)	39 (26.89) (100.00)	38 (26.21) (100.00)	38 (26.21) (100.00)	145 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.9 การมีส่วนร่วมกับสถานี (ตอบมากกว่า 1ข้อ)*

การมีส่วนร่วม กับสถานี	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.กำหนดผังรายการ		2 (15.38) (5.88)	2 (15.38) (5.13)	4 (30.77) (8.51)	5 (38.47) (13.89)	13 (100.00) (8.33)
2.จัดรายการ		7 (38.89) (20.59)	7 (38.89) (17.95)	2 (11.11) (4.26)	2 (11.11) (5.55)	18 (100.00) (11.54)
3.ติดตามรับฟังรายการ		22 (26.50) (64.71)	23 (27.71) (58.97)	24 (28.92) (51.06)	14 (16.87) (38.89)	83 (100.00) (53.21)
4.ประเมินผลรายการ		3 (9.09) (8.82)	7 (21.21) (17.95)	17 (51.52) (36.17)	6 (18.18) (16.67)	33 (100.00) (21.15)
5.ไม่มีส่วนร่วม		0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	9 (100.00) (25.00)	9 (100.00) (5.77)
รวม		34 (21.79) (100.00)	39 (25.00) (100.00)	47 (30.13) (100.00)	36 (23.08) (100.00)	156 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.10 ส่วนร่วมในการกำหนดผังรายการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค ลักษณะ การมีส่วนร่วม	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เสนอแนะในการประชุม	1 (10.00) (3.03)	1 (10.00) (3.12)	5 (50.00) (13.51)	3 (30.00) (9.38)	10 (100.00) (7.46)
2. เสนอแนะผ่าน กรรมการสถานี	9 (29.03) (27.27)	7 (22.58) (21.88)	10 (32.26) (27.03)	5 (16.13) (15.62)	31 (100.00) (23.13)
3. เสนอแนะผ่านผู้จัด รายการ	15 (32.61) (45.46)	11 (23.91) (34.38)	14 (30.44) (37.84)	6 (13.04) (18.75)	46 (100.00) (34.33)
4. อื่นๆ	1 (12.50) (3.03)	1(12.50) (3.12)	4 (50.00) (10.81)	2 (25.00) (6.25)	8 (100.00) (5.97)
5. ไม่มีส่วนร่วม	7 (17.95) (21.21)	12 (30.77) (37.50)	4 (10.29) (10.81)	16 (41.02) (50.00)	39 (100.00) (29.11)
รวม	33 (24.63) (100.00)	32 (23.88) (100.00)	37 (27.61) (100.00)	32 (23.88) (100.00)	134(100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.11 ความถี่ในการรับฟังรายการของสถานี

ภาค ความถี่	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ทุกวัน	13 (16.46) (52.00)	24 (30.38) (96.00)	23 (29.11) (92.00)	19 (24.05) (76.00)	79 (100.00) (79.00)
2.ทุกสัปดาห์	7 (58.33) (28.00)	1 (8.33) (4.00)	2 (16.67) (8.00)	2 (16.67) (8.00)	12 (100.00) (12.00)
3.นานๆ ครั้ง	5 (55.56) (20.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	4 (44.44) (16.00)	9 (100.00) (9.00)
4.ไม่ฟัง	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)	0 (0.00) (0.00)
รวม	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	100 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.12 เนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค สอดคล้องกับ ความต้องการในด้าน	ภาค กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ช่วยให้ทันสมัยสาร บ้านเมือง	16 (22.22) (31.38)	14 (19.44) (19.73)	20 (27.78) (23.25)	22 (30.56) (26.19)	72 (100.00) (24.66)
2.ใช้ในการดำรงชีวิต/ การประกอบอาชีพ	14 (18.42) (27.45)	17 (22.37) (23.94)	24 (31.58) (27.91)	21 (27.63) (25.00)	76 (100.00) (26.03)
3.เกี่ยวข้องกับชุมชน	14 (18.42) (27.45)	17 (22.37) (23.94)	22 (28.95) (25.58)	23 (30.26) (27.38)	76 (100.00) (26.03)
4.ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	4 (8.33) (7.84)	17 (35.42) (23.94)	13 (27.08) (15.12)	14 (29.17) (16.67)	48 (100.00) (16.44)
5. อื่นๆ	3 (15.00) (5.88)	6 (30.00) (8.45)	7 (35.00) (8.14)	4 (20.00) (4.76)	20 (100.00) (6.85)
รวม	51 (17.47) (100.00)	71 (24.31) (100.00)	86 (29.45) (100.00)	84 (28.77) (100.00)	292 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.13 เหตุผลในการติดตามรับฟังรายการของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค เหตุผล	ภาค กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.รูปแบบรายการ	14 (19.44) (31.11)	18 (25.00) (31.58)	21 (29.17) (34.43)	19 (26.39) (32.20)	72 (100.0) (32.43)
2.ลีลาของผู้จัดรายการ	14 (20.90) (31.11)	20 (29.85) (35.09)	15 (22.39) (24.59)	18 (26.86) (30.51)	67 (100.00) (30.18)
3. การมีส่วนร่วมของผู้ฟัง	9 (16.07) (20.00)	14 (25.00) (24.56)	16 (28.57) (26.23)	17 (30.36) (28.81)	56 (100.00) (25.23)
4.อื่นๆ	8 (29.63) (17.78)	5 (18.52) (8.77)	9 (33.33) (14.75)	5 (18.52) (8.45)	27 (100.00) (12.16)
รวม	45 (20.27) (100.0)	57 (25.67) (100.00)	61 (27.48) (100.00)	59 (26.58) (100.00)	222 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.14 เหตุผลที่ผู้ฟังเห็นว่ารายการของสถานีมีคุณภาพ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค เหตุผล	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ข้อมูลถูกต้องครบถ้วน	14 (20.00) (26.92)	14 (20.00) (25.45)	21 (30.00) (29.58)	21 (30.00) (32.31)	70 (100.00) (28.81)
2.ผู้จัดรายการรอบรู้	16 (23.53) (30.77)	14 (20.59) (25.45)	21 (30.88) (29.58)	17 (25.00) (26.15)	68 (100.00) (27.98)
3.ผู้จัดรายการใช้ภาษาที่ เข้าใจง่ายเป็นกันเอง	17 (19.54) (32.69)	23 (26.44) (41.82)	24 (27.58) (33.80)	23 (26.44) (35.39)	87(100.00) (35.80)
4.อื่นๆ	5 (27.88) (9.62)	4 (22.22) (7.28)	5 (27.78) (7.04)	4 (22.22) (6.15)	18 (100.00) (7.41)
รวม	52 (21.40) (100.00)	55 (22.63) (100.00)	71 (29.22) (100.00)	65 (26.75) (100.00)	243 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.15 คุณสมบัติของผู้จัดรายการที่มีผลต่อการติดตามรับฟัง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค คุณสมบัติ ของผู้จัดรายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ความรับผิดชอบ	12 (18.18) (21.43)	17 (25.76) (31.48)	22 (33.33) (34.92)	15 (22.73) (27.27)	66 (100.00) (28.95)
2.ความรู้ ความเชี่ยวชาญ	18 (26.87) (32.14)	8 (11.94) (14.82)	22 (32.83) (34.92)	19 (28.36) (34.55)	67 (100.00) (29.39)
3.ลีลาการจัดรายการ	17 (22.37) (30.36)	23 (30.26) (42.59)	16 (21.05) (25.40)	20 (26.32) (36.36)	76 (100.00) (33.33)
4.อื่นๆ	9 (47.37) (16.07)	6 (31.58) (11.11)	3 (15.79) (4.76)	1 (5.26) (1.82)	19 (100.00) (8.33)
รวม	56 (24.56) (100.00)	54 (23.69) (100.00)	63 (27.63) (100.00)	55 (24.12) (100.00)	228 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.16 การมีส่วนร่วมของผู้ฟังในการแสดงความคิดเห็นในรายการ

ภาค ส่วนร่วม ในรายการ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ไม่มี	8 (50.00) (32.00)	3 (18.75) (12.00)	2 (12.50) (8.00)	3 (18.75) (12.00)	16 (100.00) (16.00)
2. มี	17 (20.24) (68.00)	22 (26.19) (88.00)	23 (27.38) (92.00)	22 (26.19) (88.00)	84 (100.00) (84.00)
รวม	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	100 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ฅ.17 รูปแบบการมีส่วนร่วม (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค รูปแบบการ มีส่วนร่วม	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.โทรศัพท์เข้าไปใน รายการ	13 (22.41) (68.42)	14 (24.14) (46.66)	17 (29.31) (47.23)	14 (24.14) (50.00)	58 (100.00) (51.33)
2. มาร่วมรายการด้วย ตนเอง	4 (11.77) (21.05)	11 (32.35) (36.67)	12 (35.29) (33.33)	7 (20.59) (25.00)	34 (100.00) (30.09)
3.อื่นๆ	2 (9.53) (10.53)	5 (23.81) (16.67)	7 (33.33) (19.44)	7 (33.33) (25.00)	21 (100.00) (18.58)
รวม	19 (16.81) (100.00)	30 (26.55) (100.00)	36 (31.86) (100.00)	28 (24.78) (100.00)	113 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ฅ.18 ช่องทางการมีส่วนร่วมของผู้ฟังในการประเมินรายการ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค ช่องทาง	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เสนอแนะในการประชุม	2 (8.70) (6.06)	4 (17.39) (12.50)	8 (34.78) (19.51)	9 (39.13) (26.47)	23 (100.00) (16.43)
2. เสนอแนะผ่านกรรมการ	7 (22.58) (21.21)	6 (19.35) (18.75)	10 (32.26) (24.39)	8 (25.81) (23.53)	31 (100.00) (22.14)
3. เสนอแนะผ่านผู้จัดรายการ	18 (33.33) (54.55)	13 (24.08) (40.63)	17 (31.48) (41.46)	6 (11.11) (17.65)	54 (100.00) (38.57)
4. อื่นๆ	1 (14.29) (3.03)	2 (28.57) (6.25)	4 (57.14) (9.76)	0 (0.00) (0.00)	7(100.00) (5.00)
5. ไม่มีส่วนร่วม	5 (20.00) (15.15)	7 (28.00) (21.87)	2 (8.00) (4.88)	11 (44.00) (32.35)	25 (100.00) (17.86)
รวม	33 (23.57) (100.00)	32 (22.86) (100.00)	41 (29.29) (100.00)	34 (24.28) (100.00)	140 (100.0) (100.00)

ตารางที่ ณ.19 รูปแบบการสนับสนุนสถานี่ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

รูปแบบ การสนับสนุน	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.บริจาคเงิน		13 (21.67) (38.24)	19 (31.66) (48.72)	13 (21.67) (29.55)	15 (25.00) (44.12)	60 (100.00) (39.74)
2.บริจาคสิ่งของ		8 (18.18) (23.53)	10 (22.73) (25.64)	17 (38.63) (38.63)	9 (20.46) (26.47)	44 (100.00) (29.14)
3.อาสาสมัครจัดรายการ		6 (46.16) (17.65)	5 (38.46) (12.82)	1 (7.69) (2.27)	1 (7.69) (2.94)	13 (100.00) (8.61)
4.อื่นๆ		4 (16.67) (11.76)	4 (16.67) (10.26)	13 (54.16) (29.55)	3 (12.50) (8.82)	24 (100.00) (15.89)
5. ไม่สนับสนุน		3 (30.00) (8.82)	1 (10.00) (2.56)	0 (0.00) (0.00)	6 (60.00) (17.65)	10 (100.00) (6.62)
รวม		34 (22.52) (100.00)	39 (25.82) (100.00)	44 (29.14) (100.00)	34 (22.52) (100.00)	151 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.20 ความถี่ในการสนับสนุนด้วยการบริจาคเงิน

ความถี่	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.รายปี		2 (25.0) (11.77)	4 (50.0) (18.18)	1 (12.50) (5.56)	1 (12.50) (6.67)	8(100.00) (11.11)
2. รายเดือน		1 (12.50) (5.88)	4 (50.00) (18.18)	0 (0.00) (0.00)	3 (37.50) (20.00)	8 (100.00) (11.11)
3.เป็นครั้งคราว		9 (21.43) (52.94)	14 (33.33) (63.64)	10(23.81) (55.55)	9(21.43) (60.00)	42 (100.00) (58.33)
4.อื่นๆ		5 (35.71) (29.41)	0 (0.00) (0.00)	7 (50.00) (38.89)	2 (14.29) (13.33)	14(100.00) (19.45)
รวม		17(23.61) (100.00)	22 (30.56) (100.00)	18 (25.00) (100.00)	15 (20.83) (100.00)	72(100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.21 เหตุผลในการสนับสนุนสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

เหตุผล ในการสนับสนุน ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1. เนื้อหารายการสอดคล้องกับ ความต้องการ	11 (18.96) (39.29)	9 (15.52) (26.47)	23 (39.66) (38.33)	15 (25.86) (33.33)	58(100.00) (34.73)
2.รูปแบบรายการน่าสนใจ	4 (11.11) (14.29)	7 (19.44) (20.59)	14 (38.89) (23.33)	11 (30.56) (24.44)	36 (100.00) (21.56)
3.รายการของสถานีมี คุณภาพ	2 (4.76) (7.13)	10 (23.81) (29.41)	18 (42.86) (30.01)	12 (28.57) (26.67)	42 (100.00) (25.15)
4.อื่นๆ	11 (35.48) (39.29)	8 (25.81) (23.53)	5 (16.13) (8.33)	7 (22.58) (15.56)	31(100.00) (18.56)
รวม	28 (16.77) (100.00)	34 (20.36) (100.00)	60 (35.93) (100.00)	45 (26.94) (100.00)	167 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.22 ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงสถานี(ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ด้าน ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.เนื้อหารายการ	9 (40.91) (33.33)	3 (13.64) (11.54)	7 (31.81) (29.17)	3 (13.64) (11.54)	22 (100.00) (21.36)
2.รูปแบบรายการ	4 (44.45) (14.82)	1 (11.11) (3.85)	2 (22.22) (8.33)	2 (22.22) (7.69)	9 (100.00) (8.74)
3.คุณภาพรายการ	1 (12.50) (3.70)	3 (37.50) (11.54)	2 (25.00) (8.33)	2 (25.00) (7.69)	8(100.00) (7.76)
4.อื่นๆ	13 (20.31) (48.15)	19(29.69) (73.07)	13 (20.31) (54.17)	19 (29.69) (73.08)	64(100.00) (62.14)
รวม	27 (26.21) (100.00)	26 (25.24) (100.00)	24 (23.31) (100.00)	26 (25.24) (100.00)	103 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.23 ความคิดเห็นของผู้ฟังต่อการเลือกประเด็นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค ประเด็น	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ชาติ/ศาสนา/วัฒนธรรม	9 (13.04) (25.00)	20(28.99) (46.51)	23 (33.33) (34.33)	17 (24.64) (28.33)	69(100.00) (33.49)
2.สิทธิของบุคคล	10 (16.67) (27.78)	11 (18.33) (25.58)	21 (35.00) (31.34)	18 (30.00) (30.00)	60 (100.00) (29.13)
3.สิทธิของชุมชน	11 (18.64) (30.55)	7 (11.87) (16.28)	19 (32.2) (28.36)	22 (37.29) (36.67)	59(100.00) (28.64)
4.อื่นๆ	6 (33.33) (16.67)	5(27.78) (11.63)	4 (22.22) (5.97)	3 (16.67) (5.00)	18(100.00) (8.74)
รวม	36 (17.48) (100.00)	43 (20.87) (100.00)	67 (32.52) (100.00)	60 (29.13) (100.00)	206 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.24 ความคิดเห็นของผู้ฟังต่อการใช้กลยุทธ์จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค กลยุทธ์จูงใจ	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ประกาศชื่อผู้บริจาค	13 (21.67) (34.21)	18 (30.00) (34.62)	13 (21.67) (28.26)	16 (26.66) (25.40)	60(100.00) (30.15)
2.เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ	1 (5.88) (2.63)	6 (35.29) (11.54)	2 (11.77) (4.35)	8 (47.06) (12.70)	17 (100.00) (8.54)
3.ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน	10 (18.87) (26.32)	15 (28.30) (28.84)	13 (24.53) (28.26)	15 (28.30) (23.81)	53 (100.00) (26.64)
4.รณรงค์สิทธิของชุมชน	8 (16.32) (21.05)	9 (18.37) (17.31)	11 (22.45) (23.91)	21 (42.86) (33.33)	49(100.00) (24.62)
5.อื่นๆ	6 (30.00) (15.79)	4 (20.00) (7.69)	7 (35.00) (15.22)	3 (15.00) (4.76)	20(100.00) (10.05)
รวม	38 (19.09) (100.00)	52 (26.13) (100.00)	46 (23.12) (100.00)	63 (31.66) (100.00)	199 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.25 กลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

ภาค เพิ่มกลยุทธ์	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.สร้างอัตลักษณ์ของสถานี	6 (14.29) (7.69)	4 (9.52) (5.26)	19 (45.24) (20.88)	13 (30.95) (11.93)	42 (100.00) (11.86)
2.ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด รายการ	11 (20.75) (14.11)	12 (22.65) (15.79)	11 (20.75) (12.09)	19 (35.85) (17.43)	53 (100.00) (14.97)
3.จัดประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม	6 (14.63) (7.69)	13 (31.71) (17.11)	10 (24.39) (10.99)	12 (29.27) (11.01)	41 (100.00) (11.58)
4.ประกาศชื่อผู้บริจาคเงิน	14 (25.45) (17.95)	18 (32.73) (23.68)	10 (18.18) (10.99)	13 (23.64) (11.93)	55 (100.00) (15.54)
5.เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ	6 (25.00) (7.69)	6 (25.00) (7.89)	2 (8.33) (2.20)	10 (41.67) (9.17)	24 (100.00) (6.78)
6.ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน	19 (28.36) (24.36)	15 (22.39) (19.74)	16 (23.88) (17.58)	17 (25.37) (15.60)	67 (100.0) (18.93)
7.รณรงค์สิทธิของชุมชน	12 (24.49) (15.38)	5 (10.21) (6.58)	16 (32.65) (17.58)	16 (32.65) (14.68)	49 (100.00) (13.84)
8.อื่น ๆ	4 (17.39) (5.13)	3 (13.04) (3.95)	7 (30.44) (7.69)	9 (39.13) (8.25)	23 (100.00) (6.50)
รวม	78 (22.03) (100.00)	76 (21.47) (100.00)	91 (25.71) (100.00)	109 (30.79) (100.00)	354 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.26 กลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทุน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

กลยุทธ์ที่เหมาะสม สำหรับชุมชน	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.สร้างอัตลักษณ์ของสถานี		5 (13.16) (9.43)	3 (7.89) (4.92)	18 (47.37) (21.43)	12 (31.58) (10.62)	38 (100.00) (12.22)
2.ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ		7 (13.72) (13.21)	10 (19.61) (16.39)	11 (21.57) (13.10)	23 (45.10) (20.36)	51 (100.00) (16.40)
3.จัดประกวดให้ชุมชนมีส่วนร่วม		1 (3.13) (1.89)	10 (31.25) (16.39)	8 (25.00) (9.52)	13 (40.62) (11.50)	32 (100.00) (10.29)
4.ประกาศชื่อผู้บริจาคเงิน		15 (28.30) (28.30)	14 (26.42) (22.95)	9 (16.98) (10.71)	15 (28.30) (13.28)	53 (100.00) (17.04)
5.เขียนชื่อผู้บริจาคลงบนสิ่งของ		1 (5.56) (1.89)	6 (33.33) (9.84)	1 (5.56) (1.19)	10 (55.55) (8.85)	18 (100.00) (5.79)
6.ถ่ายทอดสดกิจกรรมของชุมชน		15 (24.19) (28.30)	15 (24.19) (24.59)	16 (25.81) (19.05)	16 (25.81) (14.16)	62 (100.0) (19.94)
7.รณรงค์สิทธิของชุมชน		8 (19.05) (15.09)	3 (7.14) (4.92)	14 (33.33) (16.67)	17 (40.48) (15.04)	42 (100.00) (13.50)
8.อื่น ๆ		1 (6.66) (1.89)	0 (0.00) (0.00)	7 (46.67) (8.33)	7 (46.67) (6.19)	15 (100.00) (4.82)
รวม		53 (17.04) (100.00)	61 (19.61) (100.00)	84 (27.01) (100.00)	113(36.34) (100.00)	311 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.27 บทบาทและการมีส่วนร่วมของสถานีกับกิจกรรมของชุมชน

บทบาท การมีส่วนร่วม	ภาค	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ไม่มี		3 (75.00) (12.00)	0 (0.00) (0.00)	1 (25.00) (4.00)	0 (0.00) (0.00)	4 (100.00) (4.00)
2.มี		22 (22.92) (88.00)	25 (26.04) (100.0)	24 (25.00) (96.00)	25 (26.04) (100.0)	96 (100.00) (96.00)
รวม		25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	25 (25.00) (100.00)	100 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.28 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานีกับกิจกรรมของชุมชน (ตอบมากกว่า1 ข้อ)*

ภาค รูปแบบ การมีส่วนร่วม	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.ร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน	12 (16.67) (32.43)	23 (31.94) (45.10)	20 (27.78) (36.36)	17 (23.61) (32.08)	72 (100.00) (36.73)
2.จัดรายการที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมในชุมชน	16 (20.00) (43.24)	20 (25.00) (39.22)	20 (25.00) (36.36)	24 (30.00) (45.28)	80 (100.00) (40.82)
3. ระดมทุนช่วยเหลือชุมชน	6 (17.65) (16.22)	5 (14.71) (9.80)	12 (35.29) (21.82)	11 (32.35) (20.75)	34 (100.00) (17.35)
4.อื่นๆ	3 (30.00) (8.11)	3 (30.00) (5.88)	3 (30.00) (5.46)	1 (10.00) (1.89)	10 (100.00) (5.10)
รวม	37 (18.88) (100.00)	51 (26.02) (100.00)	55 (28.06) (100.00)	53(27.04) (100.00)	196 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.29 กลยุทธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค กลยุทธ์	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.เน้นความสามารถของผู้จัด รายการ	14 (25.45) (38.89)	14 (25.45) (37.84)	8 (14.55) (21.62)	19 (34.55) (37.26)	55 (100.00) (34.16)
2.เพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน	12 (24.00) (33.33)	7 (14.00) (18.92)	14 (28.00) (37.84)	17 (34.00) (33.33)	50 (100.00) (31.06)
3.สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำสถานี	9 (20.93) (25.00)	12 (27.91) (32.43)	10 (23.25) (27.03)	12 (27.91) (23.53)	43 (100.00) (26.71)
4.อื่นๆ	1 (7.69) (2.78)	4 (30.77) (10.81)	5 (38.46) (13.51)	3 (23.08) (5.88)	13 (100.00) (8.07)
รวม	36 (22.36) (100.00)	37 (22.98) (100.00)	37 (22.98) (100.00)	51 (31.68) (100.00)	161 (100.00) (100.00)

ตารางที่ ณ.30 จุดเด่นที่ผู้พ่งเห็นว่าเป็นตัวแทนของสถานี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)*

ภาค จุดเด่น	กลาง จำนวน (ร้อยละ)	เหนือ จำนวน (ร้อยละ)	ใต้ จำนวน (ร้อยละ)	อีสาน จำนวน (ร้อยละ)	ประเทศ จำนวน (ร้อยละ)
1.หัวหน้าสถานี/กรรมการสถานี	5 (21.74) (20.00)	7 (30.43) (23.33)	7 (30.43) (24.14)	4 (17.40) (12.50)	23 (100.00) (19.83)
2.ผู้จัดรายการ	10 (21.28) (40.00)	13 (27.66) (43.33)	12 (25.53) (41.38)	12(25.53) (37.50)	47 (100.00) (40.52)
3.การมีส่วนร่วมกับชุมชน	6 (17.65) (24.00)	7 (20.59) (23.34)	9 (26.47) (31.03)	12 (35.29) (37.50)	34 (100.00) (29.31)
4.อื่นๆ	4 (33.33) (16.00)	3 (25.00) (10.00)	1 (8.34) (3.45)	4(33.33) (12.50)	12 (100.00) (10.34)
รวม	25 (21.55) (100.00)	30 (25.86) (100.00)	29 (25.00) (100.00)	32 (27.59) (100.00)	116 (100.00) (100.00)

ภาคผนวก ญ

กำหนดการและรายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม
รับฟังความคิดเห็นเวทีสาธารณะระดับประเทศ

กำหนดการการประชุมรับฟังความคิดเห็นเวทีสาธารณะ
โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชน
ในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย
วันเสาร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องแกรนด์ ฮอลล์ ๑ โรงแรมรามารการ์เด็นส์ กรุงเทพฯ

๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๐๐-๐๙.๑๕ น.	พิธีเปิด โดย ประธานกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
๐๙.๑๕-๑๐.๑๕ น.	นำเสนอผลการวิจัย “โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย” โดย อาจารย์ ดร.จิรพร วิทาศักดิ์พันธุ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
๑๐.๑๕-๑๐.๓๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น.	เสวนาเรื่อง “การสนับสนุนความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทย์ชุมชนในประเทศไทย” โดย รศ.ดร.พนา ทองมีอาคม รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ คุณสาโรจน์ แววมณี ดำเนินรายการ โดย อาจารย์ธีระพล อันมัย
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐-๑๕.๓๐ น.	เปิดรับฟังความคิดเห็น โดย อาจารย์ธีระพล อันมัย และ อาจารย์ ดร.รดี ธนารักษ์
๑๕.๓๐-๑๕.๔๕ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๔๕-๑๖.๓๐ น.	บทบาทของกสทช. กับการส่งเสริมการดำเนินงานวิทย์ชุมชนในประเทศไทย โดย คุณสุกัญญา กลางณรงค์
๑๖.๓๐-๑๖.๔๕ น.	พิธีปิด

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นเวทีสาธารณะ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พนา ทองมีอาคม คณะกรรมการกองทุนวิจัยและพัฒนาในกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์
สาธารณะภายใต้ กสทช.
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ นักวิชาการอิสระด้านสื่อสารมวลชน
3. คุณสาโรจน์ แวมณี นักวิจัย สังกัดสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ
4. คุณสุภิญญา กลางณรงค์ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ
กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ด้านวิทยุและโทรทัศน์

คณะผู้วิจัย

<u>หัวหน้าโครงการ</u>	อาจารย์ ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์	
<u>นักวิจัย</u>	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาฏยา ตนานนท์	ทีมวิจัยส่วนกลาง
	อาจารย์พิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ	ทีมวิจัยส่วนกลาง
	อาจารย์ ดร.ชิษณุสส์ ช่างเรียน	นักวิจัยภาคกลาง
	อาจารย์ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ	นักวิจัยภาคเหนือ
	อาจารย์ธีระพล อันมัย	นักวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	นางสาวนันทพร เตชะประเสริฐสกุล	นักวิจัยภาคใต้
<u>ผู้ช่วยนักวิจัย</u>	อาจารย์ ดร.รติ ธนารักษ์	
	นายธีรเมธ บัวงาม	
	นายมานิช พรหมสิงห์	
	นายศิริพล สัจจาพันธ์	
	นายกฤษดา แผลงศรี	

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคกลาง

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	นายชำนาญ สรรวมศิริ	วิทยุชุมชนคนแปลงยาว FM 105.75 MHz	ที่ปรึกษาสถานี	57/1 หมู่ 3 ต.หัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา	081-405-3771
2	นายริ โฉมสำอางค์	วิทยุชุมชนคนแปลงยาว FM 105.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	38/1 หมู่ 6 ต.แปลงยาว อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา	081-865-7371
3	นางเฉลิมรัตน์ สิงห์เล็ก	วิทยุชุมชนบ่อนอก FM 103.75 MHz	กรรมการสถานี	26/1 ม.10 ต.บ่อนอก อ.เมือง ประจวบฯ จ.ประจวบคีรีขันธ์	086-801-3474
4	นางละเมียด แต่งเจริญ	วิทยุชุมชนบ่อนอก FM 103.75 MHz	ผู้ฟังสถานี	402/2 ม.7 ต.บ่อนอก อ.เมือง ประจวบฯ จ.ประจวบคีรีขันธ์	
5	นายสุนทร สุริโย	วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	244/26 ม.5 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี	081-858-8358
6	นายณรงค์เดช นวลมีชื่อ	วิทยุชุมชนต้นแบบ FM 100.75 MHz	กรรมการสถานี	244/26 ม.5 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี	
7	นายเชลศ อารังธิกุล	วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ FM 107.75 MHz	หัวหน้าสถานี	537 หมู่ 13 ต.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี	086-164-9358
8	นายพิพัฒน์ เพรดิพริง	วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อ แม่กลอง FM 97.75 MHz	ผู้จัดรายการวิทยุ	78/31 หมู่ 11 ต.บ้านปรก อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม	034-725-718
9	นายสมฤทธิ์ พงษ์สวัสดิ์	วิทยุสาธารณะท้องถิ่นเพื่อ แม่กลอง FM 97.75 MHz	กรรมการสถานี	51/1 หมู่ 5 ต.บางช้าง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม	083-108-9246
10	ส.ต.ท.สมชาย ศรีเย็น	วิทยุชุมชนพลเมืองไทย FM 91.25 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	223/31 ม. 4 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110	086-992-5926
11	นายประสาร ประดิษฐ์- โสภณ	วิทยุชุมชนเพื่อการเรียนรู้ FM 91.25 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	41/1 ต.บางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย จ.กรุงเทพฯ	086-068-2235
12	นายประสิทธิ์ ชูสุทธิ	วิทยุชุมชนวัดโพธิ์บัลลังก์ FM 100.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	20 ม.13 ต.คู้ขะยอม อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี 70110	081-172-1885
13	นายสาโรจน์ มูลพวก	วิทยุชุมชนวัดโพธิ์บัลลังก์ FM 100.75 MHz	กรรมการสถานี	67 หมู่ 10 ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ. ราชบุรี 70000	081-905-2394
14	คุณสุภิญญา น้อยนารถ	วิทยุชุมชนปฐมสาคร FM 106.25 MHz	กรรมการสถานี	77/1 ม.5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร 74120	089-938-3264
15	คุณเหมวดี ปุจฉาการ	วิทยุชุมชนปฐมสาคร FM 106.25 MHz	กรรมการสถานี	99 ม.5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร 74120	
16	พท.ปฎิยุทธ์ ทรายทอง	วิทยุชุมชนคนบ้านนา	ผู้อำนวยการสถานี	108 ซอยเทศบาล 1 ว 3 หมู่ 2 ต.บ้านนา อ.บ้านนา จ.นครนายก 26110	081-761-7995

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
17	นายคณิตพัฒน์ หิรัญรัตนภา นนท์	วิทยุชุมชนคนบางอ้อ	รองผู้อำนวยการสถานี	108 ซอยเทศบาล 1 ว 3 หมู่ 2 ต.บ้านนา อ.บ้านนา จ.นครนายก 26110	085-387-9771
18	นายวัลลภ พลเสน	วิทยุชุมชนบ้านห้วยขวาง	กรรมการสถานี	182/7 หมู่ 2 ต.เกาะจันทร์ อ.เกาะจันทร์ จ.ชลบุรี	081-405-7233
19	น.ส.สร้อยญา อรรคราช	วิทยุชุมชนบ้านห้วยขวาง	กรรมการสถานี	37-38/12 ม.7 ต.ห้วยใหญ่ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี	081-405-7233
20	นางนิเวศน์ ปัจจุสมัย	วิทยุชุมชนชาวชนบทบุรี FM 96.25 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	75/22 หมู่ 1 ซ.วัดพุฒิปรางค์ ปราโมทย์ ถ.ทำนุบำรุงศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000	081-889-0517
21	คุณพรพิพัฒน์ วัดอักษร	วิทยุชุมชนบ่อนอก	ผู้อำนวยการสถานี	1 ม.10 ต.บ่อนอก อ.เมือง จ. ประจวบคีรีขันธ์	086-801-3474
22	คุณสุรสิทธิ์ เอ็นพริง	วิทยุชุมชนศิลปะเมืองไทย FM 91.25 MHz	พนักงานราชการ	61 ม.8 ต.ไทรใหม่ อ.ไทรน้อย จ. นนทบุรี	084-547-1743
23	นายวิชาญ นอก	สหพันธ์วิทยุชุมชน แห่งชาติ	ผู้อำนวยการ	64/3 ถ.แสงชูโต อ.เมือง จ.กาญจนบุรี	084-452-1245
24	นายตฤณ ใหม่เอี่ยม	วิทยุชุมชนคนแปลงยาว FM 105.75 MHz	ช่างเทคนิค	38/3 ม.3 เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ	085-369-4105
25	น.ส.ศรีนทิพย์ หมั่นทรัพย์	สหพันธ์วิทยุชุมชน แห่งชาติ	นักวิจัย	36/52 ม.2 เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ	085-075-8744
26	น.ส.ชันษา สุพรรณเมือง	สหพันธ์วิทยุชุมชน แห่งชาติ	กรรมการสถานี	33/4 ม.4 แขวงกรุงปลาย เขต หนองจอก กรุงเทพฯ	085-044-3121
27	น.ส.ชุติมา อำพันธุ์เปรม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	นักวิจัย	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย แขวงวังใหม่ เขต ปทุมวัน กรุงเทพฯ	087-409-3115
28	นางพาณิพันธุ์ ฉัตรอำไพวงศ์	วิทยุชุมชนคนแปลงยาว	กรรมการสถานี	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข	087-513-2102

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1	พ.อ.อ.หญิงปทุมทิพย์ ราชวังเมือง	สถานีวิทยุชุมชนอำเภออดอย หล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาว ประชา) FM 88.75 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 154/1 ม.12 ต.แม่ต๋น อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	089-262-4602
2	นางปนัดดา ศรีกอนดา	สถานีวิทยุชุมชนอำเภออดอย หล่อ (คลื่นสีขาวเพื่อชาว ประชา) FM 88.75 MHz	ผู้ฟังรายการ	เลขที่ 245/1 ม.7 ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน 50160	089-561-9485
3	นายสุรศักดิ์ ราชรักษ์	สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง FM 99.25 MHz	หัวหน้าสถานี	เลขที่ 327 ม.4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	080-502-8256
4	นางวิวิธ นามเทพ	สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง FM 99.25 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 306 ม.4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	085-039-1722
5	นางลัดดา กองบุปผา	สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง FM 99.25 MHz	ผู้ฟังรายการ	เลขที่ 307/1 ม.4 ต.ช่วงเปา อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	089-434-4079
6	นายมนตรี อิมเอก	สถานีวิทยุชุมชนสันป่าตอง FM 89.00 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 115/1 ม.2 ต.บ้านกลาง อ. สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 50120	081-796-5701
7	นายไพศาล ภิโศก	สถานีวิทยุชุมชนสันป่าตอง FM 89.00 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 6 ม.6 ต.ทุ่งสะโตก อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 50120	053-865-742
8	นายบุญไทย นุรักษ์	สถานีวิทยุชุมชนเมืองเชียงใหม่ FM 90.50 MHz	หัวหน้าสถานี	เลขที่ 178/1 ถ.ประชาสัมพันธ์ ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100	081-764-7608
9	นายวัชรพงศ์ ปินพนา	สถานีวิทยุชุมชนสื่อสร้างสรรค์ เชียงใหม่ FM 92.50 MHz	หัวหน้าสถานี	เลขที่ 366 ม.8 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ 50170	084-151-1299
10	นายไมตรี รินไชยยา	สถานีวิทยุชุมชนมนต์เสียง ธรรม FM 106.25 MHz	กรรมการสถานี	วัดบุปผาราม เลขที่ 10 ม.12 ต.ช้างเคือง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ 50270	088-404-2304
11	นายสมชาย อินตะคำ	สถานีวิทยุชุมชนมนต์เสียง ธรรม FM 106.25 MHz	กรรมการสถานี	วัดบุปผาราม เลขที่ 10 ม.12 ต.ช้างเคือง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ 50270	089-950-3693
12	นายจันทร์คำ ปู่เปิด	สถานีวิทยุชุมชนคนเหนือเขื่อน FM 90.75 MHz	หัวหน้าสถานี	เลขที่ 253 ม.3 ต.บงตัน อ.ดอยเต่า จ.เชียงใหม่ 50260	081-992-0661
13	นายบุญจันทร์ จันทมื่อ	สถานีวิทยุชุมชนคนเหนือเขื่อน FM 90.75 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 16 ม.5 ต.ฮอด อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 50240	089-554-9816
14	นายบพิตร อินตะขาว	สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี้ FM 103.75 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 80 ม.8 ต.ลี้ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	081-998-8744
15	นายเสน่ห์ จินาจันทร์	สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี้ FM 103.75 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 1 อาคารชัยยะวงศา นิคม ม. 15 ต.ลี้ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	081-287-1728

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
16	นายกฤษดา วงศ์ไช้	สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองลี FM 103.75 MHz	ผู้จัดรายการวิทยุ	เลขที่ 1 อาคารชัยยะวงศานิมิต ม.15 ต.ลี้ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	081-287-1728
17	นายอภิวัฒน์ กันจันะ	ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ FM 91.00 MHz	หัวหน้าสถานี	เลขที่ 81 ม.8 ต.แม่ฮ้อย อ.พาน จ.เชียงราย 57120	087-545-3382
18	น.ส.นันทนารี หลวงมอย	ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ FM 91.00 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 2 ม.17 ต.แม่ฮ้อย อ.พาน จ.เชียงราย 57120	081-882-4985
19	น.ส.พัชรรัตน์ บุญรัตน์	ศูนย์การเรียนรู้ต้นกล้าเรดิโอ FM 91.00 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 3 ม.17 ต.แม่ฮ้อย อ.พาน จ.เชียงราย 57120	081-882-4985
20	นายสังวร อินต๊ะสาร	สถานีวิทยุชุมชนคนรักถิ่น FM 89.75 MHz	กรรมการสถานี	เลขที่ 182/1 ม.5 ต.บ้านปิน อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา 56120	081-706-3189
21	นางชุตินา ตาคำ	สถานีวิทยุชุมชนตำบลป่าหุ่ง FM 102.50 MHz	ผู้จัดการสถานี	เลขที่ 223 ม.9 ต.ป่าหุ่ง อ.พาน จ.เชียงราย 57120	081-289-7379
22	น.ส.อรภัค รัฐผไท	สำนักข่าวประชาธรรม เชียงใหม่	กรรมการสถานี	เลขที่ 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200	082-459-4155
23	นายจรัส กองบุปผา	สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง FM 94.25 MHz	ผู้ฟัง	เลขที่ 307/1 ม.4 ต.ช่วงเป้า อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	089-755-6740
24	นายชมตา มั่งเหลือง	สถานีวิทยุชุมชนคนจอมทอง FM 94.25 MHz	ผู้ฟัง	เลขที่ 307/1 ม.4 ต.ช่วงเป้า อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160	089-700-8574

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1	นายเกียรติศักดิ์ ศิริเกตุ	วิทยุชุมชนคนกุฉินารายณ์ FM 104.00 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	206 หมู่ 3 บ้านโนนยาง ต.เหล่าไม้งาม อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 46110	085-645-9223
2	นางเยาวรัตน์ ไชยหอม	วิทยุชุมชนคนกุฉินารายณ์ FM 104.00 MHz	กรรมการสถานี	206 หมู่ 3 บ้านโนนยาง ต.เหล่าไม้งาม อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 46110	085-645-9223
3	นายพัฒนาพล กุลวงศ์	วิทยุชุมชนคนกลุ่มภู FM 105.00 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	206 หมู่ 3 บ้านโนนยาง ต.เหล่าไม้งาม อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 46110	085-645-9223
4	นายชาญชัย ไชยหอม	วิทยุชุมชนคนกลุ่มภู FM 105.00 MHz	กรรมการสถานี	206 หมู่ 3 บ้านโนนยาง ต.เหล่าไม้งาม อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ 46110	085-645-9223
5	ด.ต.วิจิต ประกิจระตา	วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย FM 104.50 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	วัดโพธิ์ชัย หมู่ 3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย 42120	088-534-1987

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
6	นายสำเนียง แคนสามสวน	วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย FM 104.50 MHz	กรรมการสถานี	วัดโพนชัย หมู่ 3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย 42120	089-862-5841
7	ว่าที่ ร.ต.อาวุธ โภษา- จันทร์	วิทยุชุมชนคนภูเรือ FM 96.50 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	วัดศรีภูเรือ หมู่ 1 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย 42160	089-618-5222
8	นายสมยศ วิปัสสา	วิทยุชุมชนคนภูหลวง FM 96.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	วัดดอยสวรรค์ บ้านโนนสว่าง ต.หนองคัน อ.ภูหลวง จ.เลย 42230	087-791-7745
9	นายสมศรี แยมคล้าย	วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ FM 106.00 MHz	กรรมการสถานี	วัดสว่างโนนสะอาด หมู่ 11 ต.หนองเทพ อ.โนนนารายณ์ จ.สุรินทร์ 32130	084-607-5682
10	นายประดิษฐ์ พยุงตน	วิทยุชุมชนนารายณ์สัมพันธ์ FM 106.00 MHz	กรรมการสถานี	วัดสว่างโนนสะอาด หมู่ 11 ต.หนองเทพ อ.โนนนารายณ์ จ.สุรินทร์ 32130	084-607-5682
11	นายถาวร มะโนศิลป์	วิทยุชุมชนคนอักษิณ FM 100.75 MHz	กรรมการสถานี	วัดอรุณธรรมรังษี หมู่ 3 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์- ศิลปาคม จ.อุดรธานี 41110	081-369-6266
12	นายบัวผัน ชูคำ	วิทยุชุมชนบ้านดุง – ห่งฝน FM 99.25 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	90 ชุมชนอาสาพัฒนา 3 ถนนวิญญู หมู่ 4 ต.ศรีสุทโธ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี 41190	085-644-4900
13	นายจรัส ชมชาติ	วิทยุชุมชนคนรักภักดี FM 96.00 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	125 หมู่ 10 บ้านห้วยไผ่ ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย 42180	080-316-6747
14	นายบรรเทง ชะโก	วิทยุชุมชนคนรักภักดี FM 96.00 MHz	กรรมการสถานี	125 หมู่ 10 บ้านห้วยไผ่ ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย 42180	080-316-6747
15	นายเข้มพร เชื้อตาหมื่น	วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม FM 105.25 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	ศาลาอีสานเขียว หมู่ 7 ต.อุ่มเหมา อ.ธาตุพนม จ.นครพนม 48110	089-862-0382
16	นายภู นานโพธิ์ศรี	วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม FM 105.25 MHz	กรรมการสถานี	ศาลาอีสานเขียว หมู่ 7 ต.อุ่มเหมา อ.ธาตุพนม จ.นครพนม 48110	089-862-0382
17	นายพงษ์พิทักษ์ พ่อศรียา		ผู้กำลังริเริ่มจะก่อตั้งสถานี	58 หมู่ 8 ต.วังยาง อ.วังยาง จ.นครพนม 48130	087-222-3481
18	นายประจักษ์ อาสาธ	วิทยุชุมชนคนเมืองเกตุ FM 97.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	111 หมู่ 5 บ้านคุยผง ต.เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด 45150	081-739-2411

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
19	นายเพลิน โยปางแก้ว	วิทยุชุมชนโยปางแก้ว FM 97.75 MHz	กรรมการสถานี		087-594-4093
20	นายปรัชญ์ รินวงษ์	วิทยุชุมชนคนเมืองเกตุ FM 97.75 MHz	เจ้าหน้าที่เทคนิค	111 หมู่ 5 บ้านคุดผง ต.เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด 45150	081-739-2411
21	นายปัญญา โคตรเพชร	วิทยุชุมชนคนรักถิ่น FM 100.75 MHz	ผู้อำนวยการสถานี	1 ม.10 ต.ห้วยสามผาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี 41110	080-744-5293
22	นายบันเทิง ชะโร	วิทยุชุมชนคนรักซ์ป่า FM 96.0 MHz	กรรมการสถานี	7 ม.11 ต.ห้วยส้ม อ.ภูเรือ จ.เลย 42160	087-953-2360

รายชื่อตัวแทนสถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคใต้

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถานี	ความเกี่ยวข้องกับสถานี	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	นายคุณเกษม กว้างสกุล	วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	ผู้อำนวยการสถานี	57/2 ถ.ผังเมือง 2 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000	081-897-1964
2	นางสมจิต พลไชย	วิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา	กรรมการสถานี	57/2 ถ.ผังเมือง 2 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000	073-213-906
3	นายอับดุลเลาะ มาหะ	วิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ	ผู้อำนวยการสถานี	โรงเรียนอนุบาลรือเสาะ ต.รือเสาะ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส 96150	087-061-3044
4	นางอัสรี ตะโละดิง	วิทยุชุมชนรือเสาะเรติโอ	กรรมการสถานี	โรงเรียนอนุบาลรือเสาะ ต.รือเสาะ อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส 96150	087-061-3044
5	นายอนุภาพ กาญจนวงศ์	วิทยุชุมชนท่าข้าม	ผู้อำนวยการสถานี	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110	074-375-383
6	นายพิกุล ทองดีเลิศ	วิทยุชุมชนท่าข้าม	กรรมการสถานี	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110	081-963-6428
7	นายโกษา กาญจนวงศ์	วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์ เครดิตยูเนียนภาคใต้	ผู้อำนวยการสถานี	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน สาขาภาคใต้ 111 หมู่ 5 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี 84130	086-691-8743
8	น.ส.นุชธิดา พรหมทอง	วิทยุชุมชนชุมชนสหกรณ์ เครดิตยูเนียนภาคใต้	กรรมการสถานี	ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน สาขาภาคใต้ 111 หมู่ 5 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี 84130	077-351-382

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อสถาน	ความเกี่ยวข้องกับสถาน	ที่อยู่	โทรศัพท์
9	นายวิวัฒน์ หนูมาก	วิทยุชุมชนสวนป่าห้วยพุด	ผู้อำนวยการสถาน	304 ม.7 ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง 93160	084-859-3596
10	นางกุสุมา คำหนูอินทร์	วิทยุชุมชนสวนป่าห้วยพุด	กรรมการสถาน	304 ม.7 ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง 93160	
11	นายจาตุรงค์ ส่งแสง	วิทยุชุมชนสภาสามัญชน	กรรมการสถาน	โรงเรียนบ้านดลิ่งชัน ม.2 ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93110	084-855-2497
12	น.ส.ยงห์ อาลี	วิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี	ผู้อำนวยการสถาน	332/5 ถ.ปัตตานีภิรมย์ อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000	089-295-9422
13	น.ส.ซารีปะห์ อาลี	วิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี	กรรมการสถาน	332/5 ถ.ปัตตานีภิรมย์ อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000	
14	นายเมี้ยน ไชยณรงค์	วิทยุชุมชนบางเหรียง	ผู้อำนวยการสถาน	เทศบาลตำบลบางเหรียง ม.8 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา 90220	089-978-5038
15	นายทะวี ยางทอง	วิทยุชุมชนบางเหรียง จ.สงขลา		เทศบาลตำบลบางเหรียง ม.8 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา 90220	
16	น.ส.มาเรียม ชัยสันชนะ	วิทยุชุมชนฟ้าใส จ.ยะลา	ผู้อำนวยการสถาน	ศูนย์ฟ้าใส 188/1 ถนนเทศบาล ต.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา	
17	น.ส.นิตยา ถิมวิริยะกุล	วิทยุชุมชนสุขภาพ โรงพยาบาลละงู จ.สตูล	ผู้อำนวยการสถาน	โรงพยาบาลละงู อ.ละงู จ.สตูล	
18	นายจรรยา เพิ่มบุญ	วิทยุชุมชนลำสินธุ์ จ.พัทลุง		10 ม.9 ต.ลำสินธุ์ อ.ศรีนครินทร์ พัทลุง 93000	
19	นายประเสริฐ ชายเกตุ	วิทยุชุมชนลำสินธุ์ จ.พัทลุง		10 ม.9 ต.ลำสินธุ์ อ.ศรีนครินทร์ พัทลุง 93000	

ตัวแทนจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

1. นางสาวปวรรัตน์ ระวัง
2. นายสุเทพ วิไลเลิศ
3. นางสาวมาริน่า สายนุ้ย
4. นางสาวธิดารัตน์ บุรารักษ์

สื่อมวลชน

1. นางสาวน้ำเพชร จันทา เดลินิวส์
2. นางสาวฐิตาวัลย์ ลาภขจรสงวน วิทยุประเทศไทย
3. นางสาวดวงกมล แสงจันทร์ กรมประชาสัมพันธ์

ภาคผนวก ก

ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมการประชุม
รับฟังความคิดเห็นเวทีสาธารณะระดับประเทศ

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะต่อผลการศึกษาและการดำเนินงานสถานีวิทยุชุมชน ดังนี้

รศ.ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์:

- เห็นทั้งสิ่งที่ทั้งเหมือน และไม่เหมือนกันของสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกภูมิภาคโดยเฉพาะความเข้มแข็งของวิทยุชุมชนในประเทศไทย ที่ต่างกัน คือ ความเป็นมา วิธีการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรค
- งานวิจัยชิ้นนี้สามารถตอบคำถามได้ว่า “ชุมชนมีความพร้อมในการดำเนินการวิทยุชุมชนแน่นอน ถึงระดับ 70-80%” และมีพื้นที่ทางสังคม คือชุมชนรับรู้
- ปัญหาที่สำคัญที่พบในการศึกษาครั้งนี้คือ การมีคลื่นแทรกรบกวนการส่งกระจายเสียง จึงอยากให้ กสทช. ดำเนินการแก้ไขโดยเร็วเพราะการใช้คลื่นก็เหมือนการใช้ที่ดินต้องไม่ใช่ที่ดินของคนอื่น
- เสนอว่างานวิจัยควรเสนอข้อมูลของรายรับรายจ่ายในลักษณะ Pie Chart ให้ชัดเจน ทั้งในระดับภาค และระดับประเทศเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นรูปธรรม
- ฝากให้ชุมชน/ คณะกรรมการวิทยุชุมชนดำเนินการส่งต่อไปนี้
- อ่านร่างรายงานวิจัยฉบับนี้ให้ถี่ถ้วน เพื่อสำรวจว่า อุปสรรคปัญหาของเราที่เสนอไว้ ถูกประมวลไว้ในร่างฯ นี้ หรือไม่ ข้อมูลถูกต้องหรือไม่ เมื่อข้อมูลของเราถูกรวมกับข้อมูลของเพื่อนวิทยุชุมชนแห่งอื่นทั้งในระดับภาคและระดับประเทศแล้ว ยังคงอัตลักษณ์ของตนในภาพรวมหรือไม่
- ควรพิจารณาประเด็นเรื่องที่มาของรายได้ให้รอบคอบเพราะส่วนใหญ่ 40-50% มาจากชุมชน เป็นรายได้จากการระดมทุน หากเสนอรับจาก กสทช. เพียง 50% จะเพียงพอหรือไม่ เพราะบางที่อาจมีค่าใช้จ่ายถูกแพงไม่เท่ากันดังนั้น อาจขอรับการสนับสนุน 60% ภายใน 5 ปี หลังจากนั้นเมื่อมีวิธีการหารายได้แล้ว อาจเสนอขอรับการสนับสนุน 50%
- เสนอให้วิทยุชุมชนจัดทำบันทึกเชิงสถิติของงบประมาณ/ ค่าใช้จ่าย ของสถานีวิทยุชุมชน เป็นตารางรายรับ-รายจ่าย แยกเป็นหมวด/ ประเภทไว้ โดยทำสถิติย้อนหลังไป 5-10 ปี เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการขอ งบประมาณจาก กองทุนฯ
- เห็นว่าวิทยุชุมชนมีวิธีการหารายได้ที่หลากหลายน่าสนใจ แต่ควรกำหนดวันระดมทุนของสถานีวิทยุชุมชนให้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในแต่ละปี คล้ายกันกับ วันเข้าพรรษา วันเด็กเพื่อให้คนจำ
- เสนอให้ทำกล่องบริจาคไปตั้งวางไว้ตามที่ต่างๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เช่น ที่จังหวัดสุรินทร์วางกล่องรับบริจาคในอุโบสถ
- ขอให้ใช้ชื่อ “นักวิทยุชุมชนอาสา” แทนคำว่า “อาสาสมัครของวิทยุชุมชน” เพื่อสร้างความรู้สึกว่าเป็นงานที่มีความรับผิดชอบที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

คุณสาโรจน์ แววมณี:

- ข้อเสนอต่อ กสทช. : กสทช. จะจัดสรรเงินจากกองทุนพัฒนาวิทยุชุมชนให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ได้รับใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการกระจายเสียงวิทยุชุมชนหรือไม่ หรือจะให้เฉพาะกลุ่มที่ได้รับใบอนุญาตตัวจริงเท่านั้น จะมีการปรับเกณฑ์ให้ผู้ทดลองประกอบกิจการกระจายเสียงวิทยุชุมชนมีสิทธิ์ด้วยหรือไม่
- ข้อเสนอต่อ งานวิจัย ชื่อ งานวิจัยฯ ระบุเฉพาะวิทยุชุมชน ทว่าวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 3 ในเล่มกลับมีการระบุถึงสถานีโทรทัศน์ชุมชนอยู่ด้วยจึงมีคำถามว่างานวิจัยชิ้นนี้จะประยุกต์ใช้กับโทรทัศน์ชุมชนหรือไม่ แต่ในงานวิจัยฯ ชิ้นนี้ ไม่ได้มีการศึกษาให้เห็น
- กรอบการศึกษา 5M/4P ดูจะเป็นอุดมคติ (Ideal Type) เหมือนเป็นเป้าหมายสูงสุดที่อยากให้สถานีวิทยุไปถึง แต่ไม่น่าจะใช้เป็นตัวชี้วัดความพร้อมของชุมชน/หรือความพร้อมของสถานีวิทยุชุมชน แต่ กสทช. ควรจะสนับสนุนให้สถานีสามารถดำเนินการตามกรอบ 5M/4P ได้
- อยากให้งานวิจัยนี้ นำเสนอ
 - หลักเกณฑ์/ วิธีการส่งเสริมวิทยุ/ โทรทัศน์ ไปพร้อมกัน เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การทำงานของ กสทช.
 - ปฏิบัติการที่ดี (Best Practice) ที่เป็นต้นแบบ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน/ สถานีทั่วไป

รศ.ดร. พนา ทองมีอาคม:

- ดีใจกับความสำเร็จของงานวิจัยชิ้นนี้ เพราะข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้นเหมาะสำหรับการนำไปสู่การปรับใช้ มากกว่า ความคิด/ คำพูดของปัจเจกบุคคล
- เชื่อมั่นในกระบวนการวิจัยเพราะถ้ามีระเบียบวิธีวิจัยดี ผลที่ได้รับย่อมเชื่อถือได้
- ชอบวิธีการคิดของงานวิจัยฯ ซึ่งเป็นการศึกษาในแง่ของการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
- ส่วนที่ต้องปรับปรุงคือวิธีการเขียนซึ่งยังไม่ลงตัว โดยเฉพาะการสังเคราะห์ให้อ่านนำไปใช้ประโยชน์ได้
- มีบางประเด็นที่เห็นแตกต่างจากผลการศึกษา เช่น การที่ชุมชนมองว่าการขาดแคลนอาสาสมัครเป็นอุปสรรค ควรมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นพลวัตตามธรรมชาติ เพราะอาสาสมัครหนุ่มสาวที่มาช่วยงานวิทยุชุมชนในระยะเวลานั้นๆ เมื่อมีความสามารถเพียงพอระดับหนึ่ง อาสาสมัครจะก้าวไปสู่ภาคธุรกิจ หรือด้านอื่นอย่างมืออาชีพ เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องยอมรับและควรสนับสนุน ซึ่งสามารถหามาตรการมารองรับได้ มิใช่ปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ตก จนนำไปสู่การล่มสลายของวิทยุชุมชนที่ดำเนินการอยู่
- สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งใจทำงานถูกต้องตามหลักการจริงๆ จะไม่มีปัญหาอะไร ปัญหาเกิดจากสถานีที่ไม่ได้ดำเนินการตามหลักการ

- ใบอนุญาตฯ ออกมาช้าขึ้นเพราะทีมกฎหมายต้องทำงานโดยคำนึงถึงหลักการที่ถูกต้อง จึงอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนงาน
- ในส่วนการทำงานของกองทุนฯ นั้น มีความเห็นว่าการขับเคลื่อนงานยังไปได้น้อย และยังไม่ได้ใช้เงินให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร เพราะเพิ่งมีการเสนอโครงการเพียงโครงการเดียว
- ปกติ กองทุนฯ จะจัดสรรงบประมาณให้กับสถานที่ที่ได้รับการรับรองสถานะแล้ว โดยเฉพาะกับนิติบุคคล (ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มคนที่ยังไม่ก่อตั้งวิสาหกิจก็ได้) ขอให้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลให้ถูกต้อง
- การประชุมพิจารณาของกองทุนฯ จะมีเดือนละครั้ง ทำให้พิจารณาได้ช้า
- การให้ทุนจะกำหนดเป็นครั้งๆ ไม่มีการระบุว่าจะให้รายปี หรือ รายเดือน
- โครงการขอรับการสนับสนุนมี 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นโครงการเปิดสำหรับบุคคลทั่วไปมีสิทธิ์ขอประเภทที่สองคือโครงการที่ริเริ่มโดยกรรมการกองทุนฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่กรรมการเห็นว่าควรจะทำ

ผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านบุคลากร (หัวหน้าสถานี กรรมการสถานี อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ประจำ)

1. อบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ทำหน้าที่ในสถานีอย่างต่อเนื่อง โดยกสทช.เป็นดำเนินการจัดทำหลักสูตร หรือร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในภูมิภาคในการพัฒนาหลักสูตร

1.1 อบรมด้านการจัดรายการ

- การจัดรายการที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักการวิทยุชุมชน
- การพัฒนานักจัดรายการหน้าใหม่ และสร้างอาสาสมัคร

1.2 อบรมด้านเทคนิค

- การควบคุมเครื่องส่ง
- การบำรุงรักษาเครื่องส่ง และการควบคุมการออกอากาศ

1.3 อบรมการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

- การบันทึกรายการ
- การบริหารจัดการสถานีให้มีประสิทธิภาพ ฟังตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนดูงานสถานีวิทยุชุมชน

2.1 มีศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชนในระดับภูมิภาค

2.2 จัดตั้งสถาบันการสื่อสารของชุมชน

3. กสทช.ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร รวมถึงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากข้อกำหนดต่างๆ ของกสทช.

2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ (รูปแบบ วิธีการระดมทุนงบประมาณ)

1. ชุมชน/เครือข่ายวิทย์ชุมชน

1.1 ชุมชนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานี ค่าไฟฟ้า ค่าประปา ค่าโทรศัพท์ ค่าอินเทอร์เน็ต ผ่านทางการบริจาค หรือรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับบริบทและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ

1.2 จัดตั้งกองทุนฉุกเฉินซ่อมบำรุงเครื่องส่งสัญญาณ

2. กสทช.

2.1 สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิทย์ชุมชนในสัดส่วน เป็นรายปี

2.2 สนับสนุนงบประมาณในการจัดเวทีประชุม สัมมนา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน องค์กรภาคประชาสังคม ในการระดมทุน

2.3 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนและพัฒนาวิทย์ชุมชน

3. การสนับสนุนด้านการจัดทำผังรายการและการผลิตรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน

1. การสนับสนุนการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบท ความแตกต่างของแต่ละชุมชน ผ่านเวทีประชาคม หรือสำรวจความคิดเห็นของชุมชน

2. การสนับสนุนการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ ควรปรับเปลี่ยนสัดส่วนใหม่ จากเดิม ข่าวสาร สารความรู้ และความบันเทิง 70:30 เปลี่ยนเป็น 50:50 เพราะให้บริการทั้งคนที่ชอบบันเทิงและสาระ

3. การปรับเปลี่ยนผังรายการและการผลิตรายการ สามารถปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ โดยคำนึงถึงความพร้อมของชุมชน และประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก เช่น การถ่ายทอดสดเหตุการณ์ หรือกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ในการจัดทำรายการ/ผลิตรายการ

5. การอบรมการผลิตรายการและผังรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงบริบททางด้านภาษา วัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ซึ่งหัวข้อที่ต้องการจัดให้มีการอบรม ได้แก่

- การเป็นผู้ประกาศ

- เทคนิคการจัดรายการวิทยุ
 - การเป็นผู้สื่อข่าวชุมชน
 - การจัดทำรายการผ่านอินเทอร์เน็ต
 - เทคนิคการบันทึกรายการ
 - ระบบการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน/การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน
 - โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้ทุกสถานี ได้เข้ารับการอบรม อย่างน้อยสถานีละ 2 คน ในสัดส่วนกสทช.กับวิทยุชุมชน 50:50
6. มีคู่มือการจัดทำผังรายการและผลิตรายการ
 7. มีการบริการให้คำปรึกษา เสนอแนะ เพื่อพัฒนารายการ
 8. จัดทำหลักสูตรการจัดรายการวิทยุ
 9. มีห้องสมุดหรือคลังรายการสารคดีวิทยุให้สถานีวิทยุชุมชนนำไปใช้งานได้
 10. มีตัวอย่าง/ต้นแบบผังรายการที่เหมาะสมกับวิทยุชุมชน

4. การสนับสนุนด้านความพร้อมของเครื่องส่งอุปกรณ์ และการแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิค

1. มีการจัดตั้งศูนย์หรือสำนักเทคโนโลยีทางด้านเครื่องส่งและเทคนิคในระดับจังหวัดและภูมิภาค โดยกสทช.ร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อทำหน้าที่
 - ตรวจสอบเครื่องส่ง อุปกรณ์ให้แก่วิทยุชุมชนในช่วงของการก่อตั้งสถานี
 - คอยให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิค
 - ช่วยดูแล ซ่อมบำรุงเมื่อเครื่องส่ง อุปกรณ์เสีย/ชำรุด
 - คอยให้คำปรึกษา แก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะคลื่นแทรก/เบียดทับ
 - เป็นช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนทางด้านเทคนิค
 - มีบริการให้เช่าเครื่องส่งสำรอง หากเครื่องส่งของสถานีวิทยุชุมชนเกิดปัญหา ต้องส่งซ่อมเป็นเวลานาน
2. ยกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบเครื่องส่งให้กับวิทยุชุมชนในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน
3. จัดให้มีการอบรมทางด้านเทคนิคในภูมิภาค หรือจังหวัด เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเวลา ซึ่งหัวข้อที่ต้องการให้จัดอบรมนั้น ได้แก่
 - การดูแลเครื่องส่งและแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
 - การบันทึกเทปรายการ

- การดูแลและใช้อุปกรณ์ต่างๆในห้องออกอากาศ
 - การควบคุมเสียงในการออกอากาศให้มีคุณภาพ
4. มีกองทุนสนับสนุน ช่วยเหลือวิทยุชุมชนทางด้านเทคนิค เช่น การซ่อมบำรุงเครื่องส่ง การพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคนิค เป็นต้น
 5. จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านเทคนิคต่างๆ ระหว่างสถาบันการศึกษา กสทช. และเครือข่ายวิทยุชุมชนในระดับภาค
 6. สนับสนุนให้วิทยุชุมชนรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย เพื่อหนุนช่วย และติดตามตรวจสอบ รวมทั้งแก้ปัญหาทางด้านเทคนิคในระดับจังหวัดและภูมิภาค
 7. มี Call Center ในระดับภูมิภาคหรือจังหวัด เพื่อคอยให้คำปรึกษา แจ้งข้อมูลข่าวสาร บริการต่างๆทางด้านเทคนิค
 8. มีการจัดทำคู่มือการใช้งานเครื่องส่ง อุปกรณ์เกี่ยวกับการออกอากาศของสถานี

5. การสนับสนุนให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพหรือการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการสถานี

1. จัดให้มีการอบรมทางด้านการบริหารจัดการแก่บุคลากรของวิทยุชุมชน เช่น การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่ชุมชนสามารถตรวจสอบได้ เป็นต้น
2. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือถอดบทเรียนจากการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนทั้งที่ประสบผลสำเร็จและที่ล้มเหลวระหว่างสถานีวิทยุชุมชนด้วยกันเอง โดยผ่านเวทีสัมมนา หรือศึกษาดูงานสถานีวิทยุชุมชนต่างๆ
3. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์หรือสถาบันการเรียนรู้เพื่อฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรของสถานีในด้านบริหารจัดการในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค
4. จัดทำเอกสารหรือคู่มือการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
5. รวบรวมองค์ความรู้ในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในรูปแบบเชิงวิชาการหรือวิจัย โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม
6. ค้นหา รวบรวม และเผยแพร่แบบอย่าง หรือต้นแบบของการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักการของวิทยุชุมชนแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง

6. ท่านคิดว่าสถานีวิทยุชุมชนควรมีกิจกรรมในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนสนับสนุนสถานีนี้อย่างไร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้านกลยุทธิ์นี้อย่างไร

1. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 1.1 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ดูแล มีตัวแทนของแต่ละกลุ่มในชุมชนเข้ามาเป็นตัวแทนในการบริหารวิทยุชุมชน
 - 1.2 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ
 - 1.3 การสนับสนุนให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหาข้อจำกัด รวมถึงการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 - 1.4 สถานีวิทยุชุมชนร่วมจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญต่างๆ
2. พัฒนาคุณภาพทางเทคนิคของการส่งสัญญาณ
3. พัฒนาคุณภาพของรายการ มีรูปแบบที่น่าสนใจ สอดคล้องกับมิติทางวัฒนธรรม และบริบทของแต่ละพื้นที่ พื้นถิ่น โดยวิธีการสื่อสารที่น่าสนใจ เป็นสาระบันเทิง
4. บริหารงานโดยยึดหลักการของวิทยุชุมชนและหลักธรรมาภิบาล